Titel: Beleidsplan Groen, Water en Milieu

Subtitel:

Deel: 1

Datum: augustus 2006

Afdeling:

Telefoon:

E-mail:

Status:

Formaat orgineel: A4

Oplage: 1500

Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006 – 2010

provincie ZUID HOLLAND

volgende pagina

Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006 – 2010

Inhoudsopgave algemeen

- Voorwoord 3
- Inleiding 5
- Visiedeel 19
- Groendeel 43
- Waterdeel 75
- Milieudeel 163
- Afkortingenlijst, begrippenlijst 254

Klik op de tekst van de inhoudsopgave om het betreffend deel te openen.

volgende pagina

Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006 – 2010

Provincie Zuid-Holland
september 2006

volgende pagina

volgende pagina

Voorwoord

Zuid-Holland is een provincie van uitersten. De kust met de zee en de duinen, de natuur, de karakteristieke (cultuur)l andschappen en het vele water vormen een scherp contrast met de steden, de bedrijvigheid, de havens en de wegen. Zuid-Holland is dichtbevolkt, maar herbergt tegelijk belangrijke ecologische waarden.

Met het Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006-2010 hebben Provinciale Staten van Zuid-Holland de strategische visie en ambities voor de komende jaren vastgelegd. In dertig jaar milieu- en waterbeleid is veel bereikt. De milieuproblemen van het eerste uur zijn opgelost of teruggebracht tot een beheersbaar niveau. Zo begon ook de voorganger van dit plan, het Beleidsplan Milieu en Water. De wereld verandert echter en de dynamiek is groot.

Zuid-Holland staat voor een aantal uitdagingen. Anticiperen op het veranderende klimaat is één van de uitdagingen. We moeten ons voorbereiden op drogere zomers en nattere winters, een stijgende zeespiegel, verzilting van gebieden, toenemende problemen met afvoer van rivieren en grotere kansen op overstromingen. Indien wij nu niet op adequate wijze reageren bestaat de kans dat mens en natuur in de toekomst onaanvaardbare risico's zullen lopen. Tijdig anticiperen biedt kansen en mogelijkheden om op termijn grote maatschappelijke kosten te besparen. Tegelijkertijd zullen wij via ons energiebeleid onze bijdrage moeten leveren om op mondiale schaal het vraagstuk beheersbaar te houden.

Daarnaast blijkt een aantal " oude" problemen hardnekkiger dan verwacht. Luchtverontreiniging, veiligheid, geluidhinder en een slechte waterkwaliteit blijven onze aandacht vragen. De noodzakelijke infrastructuur veroorzaakt barrières in natuur, landschap en stad. De vitaliteit van het platteland en het kenmerkende Zuid-Hollandse (cultuur)landschap staat daarmee onder druk. De internationale problematiek en de Europese context worden van steeds prominenter belang. Meer innovatieve oplossingen zijn nodig om de gestelde doelen te bereiken. Daadwerkelijke innovatie is absolute noodzaak en biedt kansen. Daar waar maatschappelijke doelen met elkaar in botsing komen stimuleren wij innovatie, zoals op het vlak van economische ontwikkeling en milieu en mobiliteit in relatie tot leefomgevingskwaliteit.

Dit plan gaat over het ontwikkelen van ecologische waarden, over kwaliteit van natuur en water en over kwaliteit van onze leefomgeving. Deze kwaliteitselementen zijn van essentieel belang voor het scheppen en behouden van een aantrekkelijk vestigings- en investeringsklimaat in Zuid-Holland, zo wijst onderzoek uit. De inrichting van de ruimte is een groot aandachtspunt. Ruimte is schaars. Inwoners en werknemers willen recreëren in een groene omgeving, niet ver van waar zij wonen en werken. Dit vraagt om scherpe keuzes, om een provincie die grenzen stelt, randvoorwaarden schept en investeert in groen, water en milieu. Dat doen wij met dit plan. Daarnaast gaat het plan over de veiligheid van de inwoners van Zuid-Holland. De provincie speelt hier van oudsher een actieve rol en blijft dit doen.

Wij zijn scherp in wat wij onze verantwoordelijkheid achten en wat wij van anderen verwachten. Onze sturingsfilosofie klinkt helder door in dit plan. Wij hebben ambitie. Onze blik richt zich naar buiten. In het krachtenveld van overheid en markt positioneren wij ons. En, zeer belangrijk: wij leggen accent op de uitvoering.
Wij nodigen u uit, in samenspraak en samen met ons, te werken aan het bereiken van de gestelde doelen.

Erik van Heijningen
gedeputeerde Milieu

Lenie Dwarshuis
gedeputeerde Water

Leen van der Sar
gedeputeerde Groen

Provincie Zuid-Holland
September 2006

volgende pagina

volgende pagina

Inleiding

Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006 – 2010

volgende pagina

volgende pagina

Inhoudsopgave

1 Positie en context van het beleidsplan 9
1.1 Functie en status 9
1.2 Relatie met strategische provinciale beleidsplannen 9
1.3 Proces om tot dit beleidsplan te komen 10
1.4 Procedure 10

2 Opbouw van het beleidsplan 11
2.1 Integrale strategische visie en drie beleidsdelen 11
2.2 Ringen in de cirkel 11
2.3 Thema's, agenda en beleidsdelen 12

3 Doorkijk naar de toekomst 14

4 Strategische milieubeoordeling 15

5 Monitoring en evaluatie 16

6 Ruimtelijke beelden voor Zuid-Holland 17

volgende pagina

1 Positie en context van het beleidsplan

Voor u ligt het *Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006 – 2010* (BGWM). Het plan geeft aan hoe de provincie Zuid-Holland de komende jaren haar beleid op de terreinen groen, water en milieu vorm geeft. Een grote beleidsbepalende notitie, zoals dit beleidsplan, staat natuurlijk niet op zichzelf, maar is ontstaan in een context van maatschappelijke ontwikkelingen, wetten, regels, prioriteiten, enzovoort. Ook terwijl het plan werd geschreven, speelde die maatschappelijke en politieke context een rol, en zelfs als het plan vastgesteld is en in werking treedt, kan het niet geïsoleerd worden beschouwd. Daarom besteden we hier aandacht aan die context: aan de historie, aan de relatie met andere provinciale plannen en aan het proces dat aan dit beleidsplan voorafgegaan is. Ten slotte staan we ook kort stil bij de procedure die dit plan zal doorlopen.

In de afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat de context waarbinnen het provinciale beleid vorm krijgt, grote invloed heeft op dat beleid, en ook bepaalt hoe effectief dit is. Doordat internationale besluitvorming steeds meer invloed krijgt, verschuift de rol van het Rijk van 'bepaler' naar 'vertaler' van beleid. Daarmee komt de provincie terecht in een nieuwe rol: schakel tussen Europa enerzijds en bedrijven, gemeenten anderzijds. Een aantal wetswijzigingen heeft grote invloed op de provinciale rol en bevoegdheden: het Wetsvoorstel algemene bepalingen omgevingsrecht (omgevingsvergunning) en het Wetsvoorstel nieuwe Wet ruimtelijke ordening. Naar verwachting zal deze nieuwe wetgeving de rol en positie van de provincie veranderen, zowel als het gaat om brongericht als om effectgericht beleid. De huidige toetsingsrol verschuift naar een meer ontwikkelende rol. We hebben waar mogelijk in dit beleidsplan al geanticipeerd op deze veranderingen.

1.1 Functie en status

In dit beleidsplan wordt het provinciaal beleid voor milieu en water, en ook voor natuur en landschap, geïntegreerd. Het plan is de wettelijke opvolger van het *Beleidsplan Milieu en Water 2000 – 2006* (BMW), dat zowel het Milieubeleidsplan als het Waterhuishoudingsplan is. Toen we begonnen met het nieuwe beleidsplan, hebben Provinciale Staten gesteld dat de strategische visie zoals opgenomen in het vorige beleidsplan nog van toepassing is. Daarnaast is afgesproken dat het nieuwe beleidsplan inhoudelijk verdiept en geconcretiseerd moet worden ten opzichte van het BMW.
Het BGWM omvat het Milieubeleidsplan (Wet milieubeheer) en het Waterhuishoudingsplan (Wet op de waterhuishouding). Het beleidsplan werkt dus door naar de provinciale besluitvorming op het terrein van milieu en water. Daarnaast hebben we het groenbeleid als onderdeel in het plan opgenomen, omdat de onderwerpen hierbij zo sterk verweven zijn met milieu en water. Het beleidsplan geeft de kaders en doelstellingen voor de periode 2006-2010 en geeft een doorkijk tot 2020, en voor enkele onderwerpen tot 2040. Het beleidsplan gaat uit van de maatschappelijke vraagstukken die in de provincie Zuid-Holland aan de orde zijn, en geeft aan hoe we concrete resultaten kunnen boeken door efficiënt en effectief te besturen.

1.2 Relatie met strategische provinciale beleidsplannen

Het BGWM staat niet op zichzelf, maar past in de rij van strategische provinciale plannen: de *Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2020* en het *Provinciale Verkeers- en Vervoersplan 2002 – 2020*. Daarnaast werkt de provincie volgens de *Woonvisie 2005 – 2014*, de *Provinciale Economische Visie 2002 – 2010* en de vier streekplannen. De *Beleidsnota Water* is recent door Provinciale Staten vastgesteld. In de volgende generatie strategische plannen houdt de provincie rekening met dit beleidsplan.

volgende pagina

1.3 Proces om tot dit beleidsplan te komen

Het ontwerp van dit provinciaal beleidsplan heeft in het vroege voorjaar van 2006 de zienswijzenprocedure doorlopen conform de *Wet milieubeheer*, *Provinciewet, Inspraakverordening Zuid-Holland*, de *Provinciale milieuverordening*, Wet op de waterhuishouding, de Verordening waterbeheer Zuid-Holland en de Algemene wet bestuursrecht. De ingebrachte zienswijzen op het ontwerp zijn door Gedeputeerde Staten in een aparte Nota van Beantwoording gebundeld, samengevat en beantwoord. Ontwerp tezamen met de Nota van Beantwoording zijn voorgelegd aan Provinciale Staten van Zuid-Holland. In haar vergadering van 28 juni 2006 heeft zij het Beleidsplan Groen, Water en Milieu vastgesteld.

1.4 Procedure

Tegen het plan kunnen, afgezien van de mogelijkheid tot inspraak, geen rechtsmiddelen worden aangewend. Nadat het plan is vastgesteld, moeten Gedeputeerde Staten rekening houden met het plan als ze hun milieu- en waterbevoegdheden uitoefenen. Bezwaar en beroep staan open tegen de afzonderlijke, concrete besluiten, die Gedeputeerde Staten op grond van hun bevoegdheden nemen.

Er kunnen zich bijzondere omstandigheden en situaties voordoen waarbij in een incidenteel geval afgeweken wordt van het beleid. Dit zal altijd goed gemotiveerd worden en alle betrokken belangen zullen eerst worden afgewogen. Uiteraard gelden hierbij ook de grenzen die de wet stelt en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Uitgangspunt is dat de voorgestelde maatregelen alleen zullen worden uitgevoerd, voor zover ze inpasbaar blijken in de nieuwe regelgeving volgens de *Natuurbeschermingswet*.

2 Opbouw van het beleidsplan

2.1 Integrale strategische visie en drie beleidsdelen

Het beleidsplan bestaat uit vier delen: een Visiedeel, een Groendeel, een Waterdeel en een Milieudeel. Het Visiedeel bevat de strategische integrale beleidsvisie voor groen, water en milieu. De drie beleidsdelen bevatten de tactische beleidsdoelen en geven concreet aan wat de provincie gaat doen en wat de provincie van andere partijen verwacht. Onderstaand schema geeft de samenhang aan. In alle delen ervan geven we met pijlen de raakvlakken aan tussen beleidsvelden. De buitenste ring zijn de uitvoeringsprogramma's, het operationele niveau.

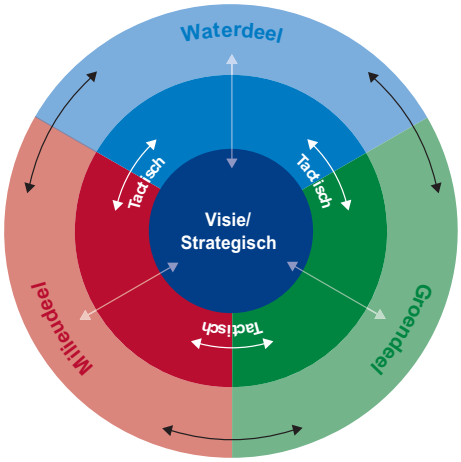

In het *Visiedeel* benoemen we de strategische integrale visie voor provinciaal beleid op het gebied van groen, water en milieu en geven we aan hoe urgent die is.
In dit deel beschrijven we welke ontwikkelingen leiden tot spanningen en kansen in onze provincie. Deze ontwikkelingen vertalen we, samen met de geformuleerde kerndoelstelling, de gekozen sturingsfilosofie en de te hanteren principes en uitgangspunten, in de agenda voor 2006 tot 2010 in vier overkoepelende thema's. Deze hebben we nader uitgewerkt in tien integrale programma's. In de drie beleidsdelen werken we deze thema's en integrale programma's verder uit en maken we ze concreet aan de hand van sectorale programma's.

Het *Groendeel* bevat het beleidskader voor het *Investeringsbudget Landelijk Gebied* (ILG) en anticipeert op het provinciaal meerjarenprogramma ILG. Dit deel gaat in op het algemene groenbeleid, de biodiversiteit, en op de programma's Ecologische Hoofdstructuur (EHS), Groen In en Om de Stad (GIOS) en Vitaal Platteland.
Het *Waterdeel* gaat in op het waterbeleid in Zuid-Holland voor waterveiligheid (waterkeringen, bouwen in diepe polders, buitendijks bouwen, watercalamiteiten), waterbeheersing (wateroverlast, peilenbeheer, Gewenst Grond- en Oppervlakte-water Regime / GGOR), schoon water (waterkwaliteit, zoetwatertekort, afvalwater en riolering, waterbodem en zwemwater) en grond- en drinkwater. Daarnaast komt de relatie tussen water en ruimtelijke ordening aan de orde en is de Functiekaart Water opgenomen.

Het *Milieudeel* gaat over gezond en veilig, energie en klimaat en economie en innovatie. We gaan in op luchtkwaliteit en verzuring, geluidskwaliteit, externe veiligheid, lichthinder, mobiliteit en infrastructuur, luchtvaart, bodem- en grond-

volgende pagina

waterkwaliteit, energiebesparing, duurzame glastuinbouw en bedrijventerreinen, bedrijven hogere milieucategorieën en duurzaam beheer van bouwgrondstoffen. Daarnaast wijden we een hoofdstuk aan communicatie en participatie.

2.2 Ringen in de cirkel

De strategische en de tactische delen, de twee binnenste ringen in de figuur, bevatten de visie en de kaders en worden door Provinciale Staten vastgesteld. De middelste ring bestaat uit de drie sectorale tactische delen. Binnen deze sectorale delen hebben we integraliteit nagestreefd, voor zover dat relevant is. De middelste ring bevat ten eerste ambities en voornemens die voortvloeien uit de strategische visie, en ten tweede doelstellingen waar we als provincie voor aan de lat staan vanuit wet- en regelgeving en/of die andere overheden van ons vragen of ons opleggen.
De buitenste ring zijn de uitvoeringsprogramma's. Sommige hiervan zijn al door Gedeputeerde Staten vastgesteld, zoals het *Uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid*. Hiervoor zijn ook al financiële middelen gereserveerd. Andere stellen Gedeputeerde Staten op basis van dit beleidsplan op. Bij deze nieuw op te stellen uitvoeringsprogramma's bezien Gedeputeerde Staten welke ambities prioriteit krijgen. De financiële kaders spelen hierin een rol.

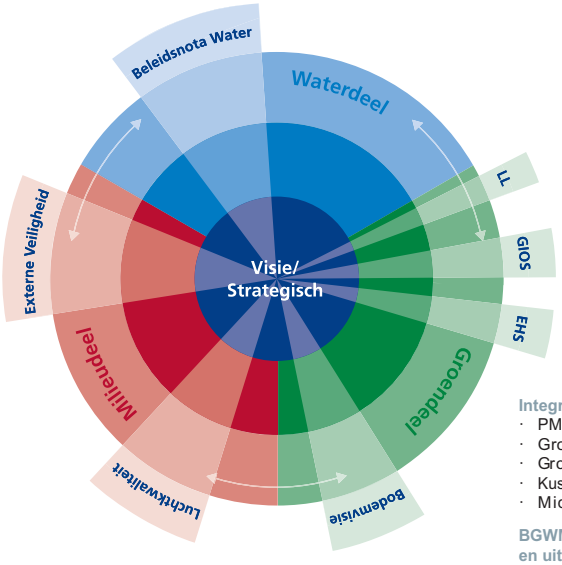

Integrale gebiedsprogramma's
- PMR
- Groene-blauwe Slinger
- Groene Hart
- Kust
- Midden Delfland

BGWM-sectorale programma's en uitvoeringsmodules
- ILG
- Delta-natuur
- Nieuwe Driemanspolder
- Krimpenerwaard-Veenweidepact

volgende pagina

2.3 Thema's, agenda en beleidsdelen

Onderstaand schema laat de inhoud van het plan in één oogopslag zien.

De vier thema's met daarbinnen de 10 integrale programma's uit het Visiedeel staan op de horizontale as. De sectorale programma's zoals uitgewerkt in de beleidsdelen Groen, Water en Milieu staan op de verticale as.

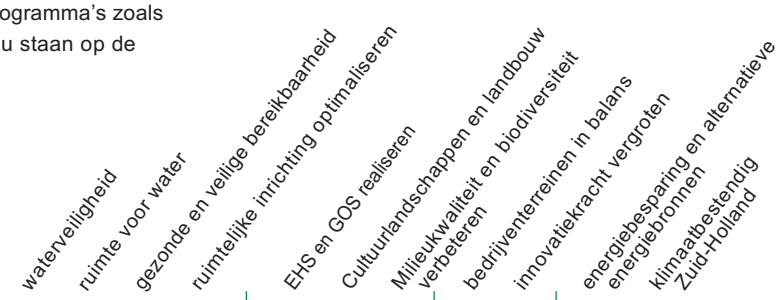

	Sectorale programma's											
3	Provinciale Ecologische Hoofdstructuur				●		●		●			●
4	Groen in en om de stad				●				●			
5	Vitaal Platteland					●						
6	Biodiversiteit						●		●			
3	Waterveiligheid	●	●		●							●
4	Waterbeheersing		●		●	●	●					●
5	Waterkwaliteit				●	●	●					
6.1	Stedelijk waterbeheer				●	●	●					●
6.2	Grondwaterbeheer				●							
2.3	Maatwerk milieu-inbreng in ruimtelijke plannen								●			●
3.1	Luchtkwaliteit en verzuring			●			●					
3.2	Geluidkwaliteit			●								
3.3	Externe veiligeheid			●								
3.4	Lichthinder			●			●					
3.5	Mobiliteit en infrastructuur			●	●				●			
3.6	Luchtvaart			●								
3.7	Bodem- en grondkwaliteit			●	●		●					
4.1	Transitie naar een duurzame energiehuishouding								●		●	●
4.2	Duurzame glastuinbouw				●		●	●	●		●	●
4.4	HMC-terreinen				●			●			●	
4.5	Duurzaam beheer bouwgrondstoffen				●	●						
5	Communicatie								●			

volgende pagina

3 Doorkijk naar de toekomst

Omdat zowel wetten als (inter)nationale beleidskaders veranderen, is het nodig een doorkijk te geven naar de toekomst van het Beleidsplan Groen, Water en Milieu. Het plan loopt van 15 september 2006 (moment van publicatie) tot 2010.

- Visiedeel: in principe wordt het Visiedeel herzien in 2010.
- Groendeel: de provincie ontwikkelt momenteel het provinciaal meerjaren-programma ILG 2007 – 2013, dat ook inzicht biedt in de doelen die in deze ILG-periode worden gerealiseerd. Dit programma moet december 2006 klaar zijn. Het heeft als functie het beleid te programmeren, het doel is afspraken te kunnen maken met het Rijk en de regionale partners. Daarnaast kan het als kader dienen om subsidieaanvragen te toetsen. Het Groendeel in het beleidsplan bevat daarom het beleidskader voor de periode 2007 – 2013.
- Waterdeel: we voorzien nu al dat het Waterdeel moet worden herzien in het implementatietraject voor de Europese *Kaderrichtlijn Water* (KRW) en als gevolg van de nieuwe Integrale waterwet. Uiterlijk december 2009 stellen PS de herziening vast. Ook onderdelen van het Milieudeel moeten in dit kader herzien worden.
- Milieudeel: geldt voor de periode 2006 tot 2010 en geeft een doorkijk tot 2014. Mogelijk vervalt de verplichting om een provinciaal Milieubeleidsplan op te stellen. Dit heeft geen consequenties voor het huidige plan, maar kan wel gevolgen hebben voor eventuele toekomstige plannen.

volgende pagina

4 Strategische Milieubeoordeling

Volgens een Europese richtlijn (2001/42/EG) moet op provinciale plannen verplicht een Strategische Milieubeoordeling (SMB) worden uitgevoerd. Een SMB geeft in een vroeg stadium inzicht in relevante milieueffecten van plannen waarop vroeg in het planproces nog kan worden geanticipeerd. Voor het ontwerpbeleidsplan is een SMB uitgevoerd. De aanbevelingen van de SMB zijn in het traject naar het definitieve beleidsplan behandeld, gelijktijdig met de reacties uit de inspraak. De meeste aanbevelingen zijn overgenomen. Een aantal verdient bij de uitvoering aandacht.

volgende pagina

5 Monitoring en evaluatie

Het is essentieel in de beleidscyclus dat het beleid wordt gemonitord en geëvalueerd. Op deze manier volgt en toetst de provincie de voortgang en resultaten van haar activiteiten, en kunnen beleid en uitvoering tussentijds worden bijgestuurd. Bovendien maakt de provincie hiermee naar buiten toe duidelijk wat ze – in samenwerking met anderen – heeft gedaan en bereikt in relatie tot de gestelde doelen. De monitoring van het *Beleidsplan Groen, Water en Milieu* vervult dus verschillende functies: controleren en verantwoording afleggen, maar ook communiceren.

Als uit de monitoring blijkt, dat het beleid niet snel genoeg gaat of dat de resultaten tegenvallen, kan de provincie door evaluatie nagaan wat de oorzaken daarvoor zijn. Vragen daarbij kunnen zijn: hoe komt het dat, uitgaande van de gestelde doelen, bepaalde ontwikkelingen voor- of achterlopen? Op welke manier kan het beleid het beste worden bijgestuurd? Welke risicofactoren spelen hierbij een rol?
Op basis van deze evaluaties worden er voorstellen gedaan om het beleid aan te passen of om activiteiten te intensiveren of juist te extensiveren.

De uitvoering van het BGWM wordt op twee momenten gemonitord en geëvalueerd: halverwege de planperiode, in 2008, en aan het einde ervan, in 2010. In 2006 wordt –nadat het plan is vastgesteld – een nulmeting uitgevoerd.

Als het monitoringprogramma wordt uitgewerkt, gelden de volgende uitgangspunten: integraal over alle delen, op hoofdlijnen, op basis van de doelstellingen die in het plan zijn geformuleerd en rekening houdend met Europese en nationale monitoringverplichtingen. Bij de monitoring en evaluatie bouwt de provincie voort op de systematiek en ervaring die ze heeft opgedaan bij de evaluatie van het vorige beleidsplan.

volgende pagina

6 Ruimtelijke beelden voor Zuid-Holland

Terwijl een nieuw beleidsplan wordt opgesteld voor de provincie Zuid-Holland, heeft de provincie het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) ruimtelijke beelden laten ontwikkelen voor Zuid-Holland. Deze laten de mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen voor Zuid-Holland zien op de langere termijn (2040). Hiervoor is uitgegaan van vier wereldbeelden zoals die zijn ontwikkeld voor de Duurzaamheidsverkenningen van het Milieu- en Natuurplanbureau. In deze wereldbeelden worden de economische groei, de demografische ontwikkelingen, de woonwensen, de vestigingsplaatsen en de besteding van vrije tijd in een samenhangend perspectief geplaatst. Vanuit deze wereldbeelden zijn per ruimtegebruiksfunctie ontwikkelingen geschetst. Dit levert per wereldbeeld geschiktheidskaarten op.

De ruimtelijke beelden voor Zuid-Holland laten zien dat de ruimtelijke ontwikkeling op de langere termijn sterk uiteen kan lopen. Het blijkt dat in de wereldbeelden waar solidariteit een belangrijke factor is (mondiale solidariteit en zorgzame regio), niet kan worden voldaan aan de vraag naar ruimte voor deze functie. Dit komt door de vele (harde) restricties die worden opgelegd aan wonen, werken, recreatie en landbouw. De provincie blijkt belangrijke keuzes te moeten maken op de volgende gebieden: verstedelijking (concentreren of spreiden), effecten van een tweede en eventuele derde Maasvlakte, Zestienhoven (wonen en recreëren of vliegen en werken), de glastuinbouw (uitbreiding of uitplaatsen), natuur (mate van restrictief beleid op andere functies) en nieuw oppervlaktewater.

volgende pagina

volgende pagina

Visiedeel

Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006 – 2010

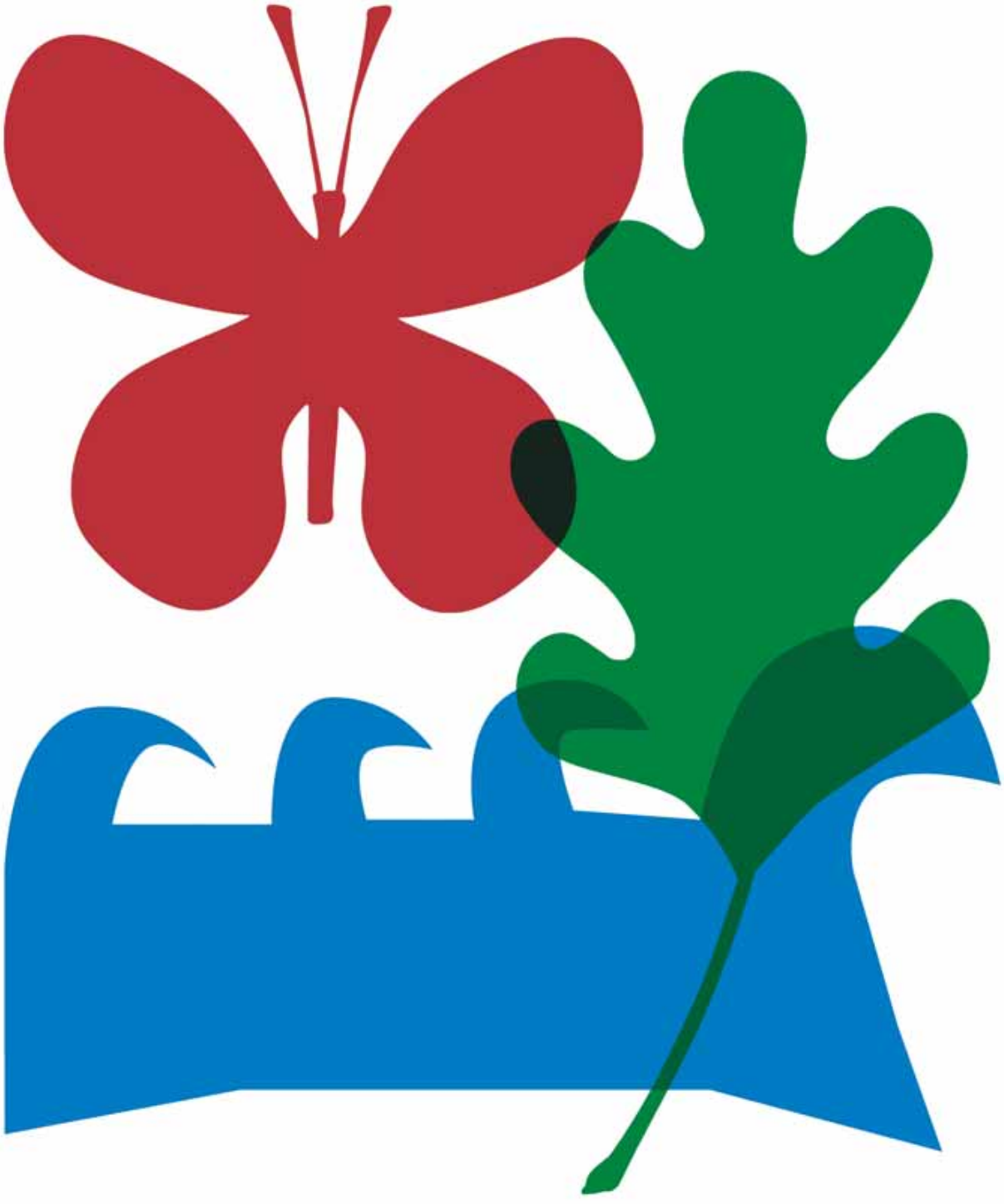

volgende pagina

volgende pagina

Inhoudsopgave Visiedeel

1	Inleiding	23
2	Groen, water en milieu: ontwikkelingen	24
3	Van ontwikkelingen naar strategie	28
4	Doelstelling: een gezonde, groene en veilige provincie	29
5	De rol van de provincie	30
6	Principes en uitgangspunten	33
7	Agenda 2006 – 2010	35

volgende pagina

volgende pagina

1 Inleiding

Voor u ligt het Visiedeel van het *Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006 – 2010*. Deze visie past in het streven naar duurzame ontwikkeling dat de provincie als uitgangspunt voor haar beleid hanteert. Onder ‘duurzame ontwikkeling’ verstaan wij dat sociaal-culturele, ecologische en economische waarden (People, Planet, Profit) zich in balans en in onderlinge samenhang verder ontwikkelen.

Zuid-Holland is een provincie van uitersten. De kust met de zee en de duinen, de natuur, de karakteristieke (cultuur)landschappen en het vele water vormen een scherp contrast met de steden, de bedrijvigheid, de havens en de wegen. Zuid-Holland is dichtbevolkt, maar herbergt tegelijk belangrijke ecologische waarden.

In hoofdstuk 2 zetten wij uiteen welke ontwikkelingen leiden tot spanningen en kansen in onze provincie. Spanningen tussen de beleidsvelden groen, water en milieu onderling, maar ook een spanningsveld tussen groen, water en milieu aan de ene kant en woningbouw, infrastructuur en bedrijvigheid aan de andere kant.
In hoofdstuk 3 benoemen we de consequenties van deze ontwikkelingen voor onze provincie en geven we aan wat wij belangrijk vinden. Daarop baseren wij de doelstelling van ons beleidsplan (hoofdstuk 4). Om deze doelstelling te verwezenlijken is helderheid nodig over de rollen van de verschillende betrokken partijen en geldende uitgangspunten (hoofdstuk 5 en hoofdstuk 6). Tot slot werken we de doelstelling uit in een agenda met integrale programma’s voor groen, water en milieu (hoofdstuk 7).

volgende pagina

2 Groen, water en milieu: ontwikkelingen

'In vijfentwintig jaar milieu- en waterbeleid is veel bereikt. Tal van milieuproblemen van het eerste uur zijn opgelost of teruggebracht tot een beheersbaar niveau. De kwaliteit van bodem, water en lucht is in veel opzichten verbeterd', zo luidde de openingsalinea van het *Beleidsplan Milieu en Water 2000 – 2004*.
Anno 2006 kunnen we deze conclusie nog steeds onderschrijven. Tegelijkertijd moeten we constateren dat we met deze verbeteringen nog niet de kwaliteit bereikt hebben die we wensen. Ook wordt steeds duidelijker dat de problemen die nog niet zijn opgelost zeer hardnekkig zijn, misschien wel hardnekkiger dan destijds was voorzien. Daarnaast blijft omgaan met onzekerheden een lastig element in de aanpak; waarheden anno 2006 kunnen in 2010 anders zijn. Onze productie en consumptie blijven bovendien toenemen. De daarbij behorende consequenties voor milieu, water en groen blijven niet uit.

Met het oog op de toekomst is het belangrijk om een aantal trends te onderkennen die het schaalniveau van Zuid-Holland soms te boven gaan, maar waarvan de impact in Zuid-Holland aanzienlijk kan zijn. Samen met het Milieu- en Natuurplanbureau hebben we daarom voor de lange termijn ruimtelijke beelden voor Zuid-Holland ontwikkeld. Hierin heeft het planbureau met kaarten de invloed van langetermijntrends op de ruimtelijke ontwikkeling van Zuid-Holland geschetst, werkend vanuit verschillende handelingsperspectieven (wereldbeelden). Duidelijk is dat er steeds meer spanningen ontstaan tussen de verschillende maatschappelijke claims, zeker op lange termijn. Hiermee is de urgentie bevestigd om grenzen te stellen en gewenste ontwikkelingen in gang te zetten.

Voor de provincie Zuid-Holland zijn de volgende ontwikkelingen van belang:

- Klimaatverandering
  Het klimaat verandert, mede door toedoen van de mens. Hierdoor stijgt de zeespiegel, verzilten kustgebieden, verschuiven neerslagpatronen (drogere zomers en nattere winters), verandert de aanwezigheid van planten en dieren, ontstaan er problemen met de afvoer van rivieren en is er een grotere kans op

volgende pagina

overstromingen. Omdat Zuid-Holland verder verstedelijkt, nemen bovendien de consequenties voor de waterhuishouding toe.

Omdat Zuid-Holland voor een groot deel onder zeeniveau ligt, zijn juist in onze provincie de mogelijke (economische en ecologische) gevolgen van klimaatverandering enorm. De vrees voor overstromingen en onverzekerbaarheid kan bedrijven en bewoners afschrikken nog te investeren in dit lage deel van Nederland. Wij hebben de eerste signalen hiervan al opgepikt.

- Biodiversiteit neemt af
  De afgelopen eeuw is de mondiale biodiversiteit sterk afgenomen. Ook in Zuid-Holland is in de twintigste eeuw de kwaliteit van natuur en landschap sterk achteruitgegaan met biodiversiteitsverlies als gevolg (Staat van de natuur, 2002, uitgave Provincie Zuid-Holland).

- Dalende bodem
  Niet-duurzaam bodemgebruik leidt tot financiële schade aan bebouwing, infrastructuur, waterhuishouding en landbouw. Met name in veengebieden daalt de bodem door ontwatering en grondwaterstandsverlaging.

- Groeiende economie
  De vele bedrijven in onze provincie zorgen voor werkgelegenheid en vormen de motor van onze economie. Verdeeld over de regio's gaat het om logistiek in de Zuidvleugel, het petrochemisch cluster in mainport Rotterdam, recht en bestuur in Den Haag en de greenports. Binnen afzienbare tijd komen daar nog clusters rond life sciences, ICT/telecom en watertechnologie bij. Met de opkomst van nieuwe economische grootmachten en een toename van de internationale handel zal de aandacht verschuiven naar hoogwaardige en innovatieve producten en diensten voor de regionale, nationale en de wereldmarkt.
  De groeiende economie zorgt echter wel voor druk op de kwaliteit van groen, water en milieu.

- Grote vraag naar goederen en diensten
  Doordat het besteedbaar inkomen toeneemt, ontstaat er meer vraag naar goederen en diensten. De wijze waarop de consument zijn inkomen besteedt, bepaalt de vraag naar wonen, mobiliteit, voedsel, energie, ontspanning en de daaruit voortvloeiende milieudruk.

- Concurrentie op schaarse ruimte
  De productie en consumptie nemen toe; dat vraagt om ruimte voor wonen, werken en infrastructuur, zo geeft de *Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2020* aan. De *Woonvisie Zuid-Holland* gaat uit van de bouw van 213.700 woningen in de periode 2005-2014, waarvan 55.000 bestaan uit stedelijke vernieuwing in naoorlogse wijken. Op lange termijn (na 2020) zal bij grote bevolkingstoename en economische groei de concurrentie op de schaarse ruimte scherper worden. De vraag naar ruimte vanuit sociaal-economisch motief komt dan (steeds meer) in conflict met ruimteclaims vanuit milieu, groen en water.

- Meer spanning tussen stad en ommeland
  De toenemende vraag naar ruimte uit zich met name in een spanning tussen stad en land. Aan de ene kant moet de bebouwing zoveel mogelijk gebundeld en geconcentreerd worden in steden en dorpen om het open landschap te behouden en wanordelijke groene gebieden tegen te gaan. Aan de andere kant

volgende pagina

willen we de relaties tussen de gebundelde bebouwing en het buitengebied versterken en streven we naar interactie en verwevenheid in zogenoemde bufferzones. Ten slotte zal voor stad- en dorpsuitbreidingen, de aanleg van bedrijventerreinen, recreatie- en natuurgebieden en infrastructuur vaak een beroep worden gedaan op de ruimte die in het landelijk gebied beschikbaar is. Het kenmerkende Zuid-Hollandse (cultuur)landschap staat daarmee onder druk.

- Toenemende energievraag
  Zonder aanvullend (overheids)beleid zal de mondiale energievraag tot 2030 met meer dan 50 procent stijgen. De Nederlandse aardgasvoorraden zijn niet onuitputtelijk. Onze afhankelijkheid van andere landen en andere energiebronnen neemt daardoor toe. Dit zal vooral invloed hebben op de energie-intensieve onderdelen van de Zuid-Hollandse economie (petrochemie, glastuinbouw en transport). Het gebruik van (fossiele) energie heeft echter negatieve effecten op de luchtkwaliteit en het klimaat.

- Toenemende mobiliteit
  De (internationale) mobiliteit zal verder toenemen. Zuid-Holland vormt immers het hart van ‘Nederland distributieland’. Tot 2020 zal het personenverkeer met circa 20 procent en het goederenverkeer met 15 tot 80 procent groeien, zo geeft de Nota Mobiliteit van het Rijk aan. Er zullen nieuwe wegen aangelegd worden om deze groei op te vangen. Naast de positieve economische effecten (dat mensen en goederen zich goed kunnen verplaatsen) moeten we ook de negatieve effecten erkennen. Mobiliteitsnetwerken leggen immers beslag op de schaarse ruimte en hebben een negatieve invloed op de omgevingskwaliteit. Ze veroorzaken barrières in natuur, landschap en stad. In het stedelijk gebied en vooral langs transportassen schieten de leefomgevingskwaliteit en de veiligheid tekort.

volgende pagina

- Platteland krijgt het moeilijk
  De vitaliteit van het platteland is in het geding. Zo wordt het Europese landbouwbeleid drastisch hervormd. Dat zullen de boeren in hun portemonnee gaan voelen. Ook zullen de productieomstandigheden verslechteren doordat de bodem daalt en verzilt. Tot slot vergrijst het platteland, en meer dan de stedelijke gebieden; dat heeft invloed op de voorzieningen.

- Positie en taken provincie veranderen
  Europese en landelijke richtlijnen beïnvloeden sterk de beleidsdoelstellingen van onze provincie. Het karakter van de richtlijnen verandert: zo kennen steeds meer Europese richtlijnen een resultaat- in plaats van een inspanningsverplichting. Daarnaast is er een voortgaande trend van decentralisatie van taken naar lagere overheden en toenemende betrokkenheid en participatie van inwoners.

volgende pagina

3 Van ontwikkelingen naar strategie

Sociaal-economische ontwikkelingen en veranderingen in de fysieke omgeving staan niet los van elkaar. Wij willen zo veel mogelijk voorkomen dat maatschappelijke kosten worden afgewenteld, of naar de toekomst, of naar elders buiten de provincie. Het besef dat de fysieke omgeving grenzen stelt, zal mee moeten wegen in ons handelen. Om dit te realiseren, formuleren wij ons beleid langs de volgende strategische lijnen:

- Wij willen slimmer omgaan met ruimte. Meervoudig en efficiënter grondgebruik vinden wij noodzakelijk om ook in de toekomst alle gewenste functies ruimtelijk te kunnen huisvesten. Wij zoeken naar een optimale inrichting, ook voor de langere termijn. Daarnaast zetten wij actief in op structurele oplossingen voor problemen op het gebied van luchtkwaliteit, externe veiligheid en geluid. Kwaliteitsgebreken worden daardoor opgeheven en de beschikbare fysieke ruimte kan ook daadwerkelijk worden benut.
- Wij ambiëren duurzame mobiliteit in Zuid-Holland. In ons *Provinciaal Verkeer- en Vervoerplan 2002 – 2020* stelden we dat we een duurzaam evenwicht moeten vinden tussen de eisen aan bereikbaarheid en de eisen aan gezondheid en veiligheid. Het belang van zo'n evenwicht klemt des te meer omdat wij er primair voor kiezen te bouwen op knooppunten van openbaar vervoer. Oplossingen vinden voor bestaande knelpunten staat bij ons hoog op de agenda en nieuwe knelpunten voorkómen is voor ons een dwingende opgave.
- Wij blijven investeren in groen, water en milieu in onze provincie. Het heeft voor onsde hoogste prioriteit om in Zuid-Holland een aantrekkelijk vestigings- en investeringsklimaat te scheppen en te behouden. Wij streven naar economische groei als voorwaarde voor voldoende werkgelegenheid en inkomen, maar tegelijkertijd moeten de negatieve effecten op de fysieke omgeving afnemen.
- Bij processen met een zeer lange looptijd zoals klimaatverandering en bodemdaling is het verleidelijk om beslissingen uit te stellen naar de toekomst. Dit is echter niet onze strategie: zo willen wij nu al starten met maatregelen om ook in de toekomst onze veiligheid te kunnen garanderen, de toekomst van het veenweidegebied veilig te stellen en de bodem duurzaam te benutten.
- Wij willen de kwaliteit van milieu en water verbeteren en de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) tijdig realiseren om de biodiversiteit in Zuid-Holland te behouden en te versterken.
- De verschillende overheidslagen raken steeds meer verweven. Dit vereist een actieve houding van de provincie. Wij zullen met name onze oriëntatie op Europa versterken: de EU immers stuurt een groot deel van ons groen-, water- en milieubeleid. Ook willen wij toe naar een duidelijke rol- en taakverdeling tussen overheden onderling en met maatschappelijke partijen. Over deze rol- en taakverdeling gaan we scherpe afspraken maken (zie ook hoofdstuk 5).

De complexe opgaven gecombineerd met beperkt beschikbare middelen dwingen ons tot keuzes: niet alles kan altijd en overal. De uitdaging voor Zuid-Holland is om nu én in de toekomst zorgvuldig en evenwichtig om te gaan met de schaarse ruimte voor wonen, werken, recreëren, water, natuur en mobiliteit. Maar spanningen en schaarste maken ook kansrijke combinaties van bijvoorbeeld water-stad en stad-land mogelijk. Schaarste stimuleert de zoektocht naar creatieve oplossingen. Wij willen kansen benutten om bijvoorbeeld via innovatie doorbraken te bereiken voor hardnekkige problemen, en een impuls te geven aan zowel de economie als de kwaliteit van de omgeving.

volgende pagina

4 Doelstelling: een gezonde, groene en veilige provincie

Wij streven naar een duurzame ontwikkeling van stedelijk en landelijk gebied. Om kwaliteitswinst te realiseren in vraagstukken rondom wonen, werken, recreëren, mobiliteit, groen, water en milieu, willen we problemen aanpakken in onderlinge samenhang. Dit samen met onze bestuurlijke en maatschappelijke partners in Zuid-Holland, de Zuidvleugel, de Randstad en de omringende provincies. Natuurlijk met respect voor ieders taken en verantwoordelijkheden en met de kunst om los te laten. Het streven naar duurzame ontwikkeling zien wij als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de inwoners, bedrijven, overheden en andere partijen.

Met het *Beleidsplan Groen, Water en Milieu* willen wij in Zuid-Holland een leef- en investeringsklimaat realiseren dat gezond, groen, veilig en recreatief aantrekkelijk is, en willen wij onze gepaste bijdrage leveren aan het streven naar duurzame ontwikkeling.

Met deze kerndoelstelling geven wij invulling aan twee kerntaken van de overheid uit de Grondwet: ‘De zorg van de overheid is gericht op de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu.’ en ‘De overheid treft maatregelen ter bevordering van de volksgezondheid.’

In de nabije toekomst zien wij een Zuid-Holland dat zich kenmerkt door moderne, compacte steden met lokaal hoogbouw voor wonen en werken én groene en waterrijke ruimtes voor recreatie, natuur en dorpse woonmilieus. Zowel in de steden als in gebouwen worden tal van functies met elkaar gecombineerd door slimme logistiek en afstemming van belangen. Innovatieve verstedelijking en industrialisatie gaan hand in hand met een hoogwaardige leefomgevingskwaliteit. Dit als gevolg van bewust ruimtegebruik, ruimtelijke functies op logische plekken, fijnmazige openbaar-vervoersystemen, gesloten kringlopen (afval, water, bodem, lucht), scherp bronbeleid via vergunningverlening en adequate handhaving, en een hoog milieubewustzijn bij inwoners en ondernemers. Eisen én grenzen stellen heeft geleid tot tal van innovatieve producten en concepten die vanwege de grote vraag ernaar op wereldschaal worden geëxporteerd.

volgende pagina

5 De rol van de provincie

Op weg naar resultaat zoeken wij steeds naar de optimale mix van sturingsvarianten. In de verschillende beleidsdelen geven we steeds aan wanneer wij welke rol spelen. Afhankelijk van de fase in het beleidsproces, het schaalniveau en de aard van de opgave vervullen wij een van de volgende rollen: reguleren, regisseren, stimuleren of faciliteren.

Op strategisch niveau formuleren we, in een interactief proces met betrokkenen, onze visie en maken we keuzes: we reguleren. Dit Visiedeel bevat het strategische integrale groen-, water- en milieubeleid. Deze visie is in de beleidsdelen vertaald naar het tactisch niveau: de kaders en ambities zijn hierin uitgewerkt. Met onze partners maken we ook afspraken over de uitvoering daarvan: we regisseren. De daadwerkelijke uitvoering (operationeel niveau) ligt bij onze partners: we stimuleren en faciliteren.

- Reguleren: we sturen en stellen kaders. We vertalen beleid in vergunningen, ontheffingen en provinciale wet- en regelgeving (verordeningen). Ook handhaven we en hebben we een rol als toetser, vergunningverlener, toezichthouder en handhaver.
- Regisseren: de provincie neemt de regierol op zich en draagt substantieel bij in het proces om tot de uitvoering van het beleid te komen (kosten, organisatie). We maken daarbij afspraken met onze partners over de uitvoering.
- Stimuleren gebeurt op basis van wederkerigheid. Het initiatief ervoor ligt decentraal, mogelijk na prikkels vanuit de provincie.
- Faciliteren wil zeggen dat wij het aan andere partijen overlaten en uitgaan van bottum-up initiatieven. We ondersteunen door de juiste randvoorwaarden te scheppen en eventueel middelen – zoals geld en informatie – beschikbaar te stellen zodat de initiatiefnemers de keuzes die zij maken ook daadwerkelijk kunnen realiseren.

Wij zetten juridische, ruimtelijke, organisatorische, communicatieve en financiële instrumenten in om onze doelstellingen te bereiken en om knelpunten in de uitvoering op te lossen. Financiële instrumenten voor water en milieu zijn bijvoorbeeld de stimuleringsfondsen. Voor groen en milieu (waaronder bodem) in het landelijk gebied krijgt de provincie met name de mogelijkheid te sturen via het Investeringsbudget Landelijk Gebied.

volgende pagina

Europa en Rijk bepalen mede de provinciale agenda

De impact van de Europese Unie voor de beleidsvelden groen (inclusief van oudsher de landbouw), water en milieu is zeer verstrekkend. Inhoudelijke beleidsdoelen op deze velden worden steeds vaker en strakker vastgelegd op Europees niveau: van inspanningsverplichtingen naar resultaatverplichtingen. Ook procesmatig wordt de invloed van Brussel sterker. De recente ervaringen met de Europese regelgeving op het gebied van luchtkwaliteit illustreren dit. Modern beleid op het gebied van groen, water en milieu vereist dan ook een sterke, vroegtijdige oriëntatie op wat in de Brusselse circuits plaatsvindt. Wij kiezen voor een actieve benadering. Dit betekent niet alleen dat we Europese wet- en regelgeving, die voor de provincie van belang is, vroegtijdig proberen te beïnvloeden, maar ook dat we Europese fondsen benutten om provinciale projecten uit te voeren. Zowel voor economisch als milieubeleid is – in de Europese context – een evenwichtig speelveld, het zogenaamde 'level playing field', een belangrijk uitgangspunt. Bijzondere omstandigheden in Nederland kunnen vragen om extra inspanningen, maar niet zonder dat goed overleg met alle betrokkenen heeft plaatsgevonden.
Het Rijk verwacht van regionale en lokale overheden dat zij minimaal de – wettelijke en niet-wettelijke – basiskwaliteit realiseren. Naast de kwaliteitseisen die Europa heeft vastgesteld, vult het Rijk voor een aantal onderwerpen zelf de kwaliteitseis in, bijvoorbeeld voor externe veiligheid. Daarnaast stimuleert het Rijk andere overheden om meer te realiseren dan alleen de basiskwaliteit. Van de provincie verwacht het Rijk dan ook dat zij de kwaliteitsaspecten, zowel inhoudelijk als territoriaal, nader uitwerkt en uitvoert of uit laat voeren. Dit geldt voor een breed scala aan aandachtsvelden, zoals de deelstroomgebiedsvisies, de uitvoering van de Ecologische Hoofdstructuur en maatwerk voor milieu en veiligheid.

Een aantal kwaliteitseisen is uitgewerkt in het Groen-, Water- en Milieudeel van dit beleidsplan. Een aantal andere zullen wij, samen met partners, in de periode 2006 – 2010 verder uitwerken. Waar de uitvoering van het beleid stokt of waar tijdens de uitvoering behoefte ontstaat om de nationale wet- en regelgeving aan te passen, zullen we, al dan niet in IPO-, Zuidvleugel- en Randstadverband, actief lobbyen om het rijksbeleid te beïnvloeden in de richting die wij wensen.

Uitvoering met partners in de regio

Bij de uitvoering van ons beleid gaan wij uit van verantwoordelijkheden delen en van co-produceren. Binnen de kaders krijgen onze partners de ruimte en verstaat de provincie de kunst van het loslaten. Dit om zo veel mogelijk te voorkomen dat publieke activiteiten elkaar overlappen. In de drie beleidsdelen specificeren wij de kaders voor deze samenwerking.

Wettelijk vormt de provincie Zuid-Holland het middenbestuur tussen de EU en het Rijk enerzijds en regio's, gemeenten en waterschappen anderzijds. Daarbij zijn sterke uitvoeringsorganisaties, zoals milieudiensten, duinwaterleidingbedrijven en terreinbeheerders van groot belang. Terreinbeheerders, zoals het Zuid-Hollands Landschap, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten, spelen een belangrijke rol bij de uitvoering van het groenbeleid.

Voor de uitvoering van het waterbeleid spelen de waterschappen een belangrijke rol. Goed overleg tussen de provincie en de waterschappen heeft geleid tot de volgende afspraken:

- de provincie richt zich op strategisch beleid en toezicht op de uitvoering;
- de waterschappen zijn verantwoordelijk voor operationeel beleid, uitvoering van beleid, en beheer en onderhoud van regionale watersystemen;

volgende pagina

- het nauwe samenspel tussen de verschillende overheden leidt tot een goed uitvoerbaar waterbeleid.

Deze afspraken zijn vastgelegd in de Beleidsnota Water en komen terug in het Waterdeel.

Tot slot spelen maatschappelijke organisaties op het terrein van natuur en milieu een belangrijke rol bij het realiseren van natuur-, water en milieudoelen. Ook zijn ze een innovatieve en katalyserende factor die het overheidsbeleid kritisch volgt. Ze organiseren activiteiten die ervoor zorgen dat bewoners en een groot aantal organisaties rond natuur- en milieuvraagstukken sterker participeren. Wij achten deze activiteiten van belang en ondersteunen de uitvoering daarvan op provinciaal niveau met financiële middelen. Als voorwaarde stellen we dat deze uitvoering op een effectieve wijze plaatsvindt door een zo beperkt mogelijk aantal organisaties. De Zuid-Hollandse Milieufederatie speelt daarbij een centrale rol.

volgende pagina

6 Principes en uitgangspunten

In dit beleidsplan hanteert de provincie verschillende uitgangspunten. Deze komen in dit hoofdstuk aan de orde. We gaan hierbij uit van het bestaand beleid uit de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie, het Provinciale Verkeers- en Vervoersplan en de Provinciale Economische Visie. De principes en uitgangspunten van de EU en het Rijk gelden natuurlijk eveneens.

Duurzame ontwikkeling: werken vanuit een langetermijnperspectief

Duurzame ontwikkeling vereist dat wij een langetermijnperspectief hanteren. In de voorloper van dit beleidsplan hebben we duurzame economische ontwikkeling beschreven als een ontwikkeling waarbij de economie zelfs op zeer lange termijn de voorwaarden voor het menselijk bestaan niet aantast. Een ontwikkeling ook die binnen de randvoorwaarden van milieu en omgeving blijft. Een duurzame ontwikkeling veronderstelt daarnaast sociale randvoorwaarden: armoede en tweedeling moeten worden tegengegaan. Voor ons handelen betekent het principe van duurzame ontwikkeling dat:

- we zoveel mogelijk voorkomen dat we negatieve effecten van ons handelen in het hier en nu afwentelen naar elders en naar toekomstige generaties;
- we bij feitelijke keuzes een integrale afweging maken tussen sociaal-culturele, economische en ecologische aspecten.

Lagenbenadering: logisch denken in een gelaagde ruimte

Wij hanteren het principe van de lagenbenadering, zoals uitgewerkt in de *Nota Ruimte en de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2020*. De eerste laag is die van bodem, water, landschap en natuur. Die ondergrond biedt de basis voor de tweede laag, die van infrastructuur en netwerken. De derde laag is die van occupatiepatronen in de vorm van steden en dorpen.

Wat houdt de lagenbenadering in? De ruimtelijke opgaven voor rode, groene en blauwe functies vechten allemaal om schaarse geschikte ruimte. De lagenbenadering zorgt er daarbij voor dat de functies optimaal verweven worden waarbij de mogelijkheden van de eerste laag maximaal worden gebruikt. Door bij de afweging van locaties voor ruimtelijke ontwikkelingen de eerste laag nadrukkelijk te betrekken, leggen we een solide basis voor duurzame ontwikkeling met minder maatschappelijke kosten. De lagenbenadering maakt bovendien discussies over locatiekeuzes, bijvoorbeeld voor de verstedelijkingsopgave, transparanter en geeft inzicht in kansen en bedreigingen van de verschillende keuzemogelijkheden. Tot slot maakt de lagenbenadering ook duidelijk dat stad en landelijk gebied een en dezelfde onderlegger hebben en dat we deze dus als één samenhangend gebied moeten beschouwen.

Bij de planning van nieuwe functies moeten wij vooraf nadenken over wat nodig is voor natuur, water en milieu, nu en in de toekomst. Dit leidt ertoe

- dat bij bouwen in laag gelegen gebieden specifieke maatregelen worden genomen;
- dat het peilbeheer in een aantal veenweidegebieden niet langer de functie volgt;
- dat pas sprake is van nieuwe bedrijventerreinen als alle mogelijkheden van herstructurering zijn benut;
- dat transportaders in beginsel worden gebundeld;
- dat we rondom stations kiezen voor verdichting en hoogbouw;
- dat we in stedelijke kernen en bufferzones een duidelijk accent leggen op openbaar -vervoersystemen en fietsen.

volgende pagina

Participatie: concrete vragen, ervaringskennis en acceptatie

Door klimaatverandering krijgen inwoners van onze provincie naar verwachting steeds vaker te maken met tijdelijke overlast door water. Beelden van een zeespiegel die stijgt, de bodem die inklinkt, de neerslag en de rivierafvoer die pieken vertonen, en de verschillende beschermingsniveaus schrikken bedrijven en inwoners af nog te investeren in het lage en drukke deel van Nederland. Communicatie hierover is noodzakelijk, mede om bewustwording van risico's en acceptatie van maatregelen, waaronder de hogere waterlasten, te bewerkstelligen. Wij spreken inwoners en bedrijven daarom expliciet aan. Niet alleen om ze nauwer te betrekken bij de gevolgen van klimaatverandering maar ook om ze bewust te maken van de vele kansen en baten van water.
Samen met partners investeren wij in adequate informatie voor bedrijven en inwoners. Daarnaast betrekken we hen actief bij gebiedsontwikkeling, zodat we aansluiting houden bij de wensen vanuit de regio. Ook spreken wij bedrijven en inwoners aan op hun verantwoordelijkheden om milieuproblemen te voorkomen en op te lossen. Bij kennis- en onderzoekscentra en kennisallianties in Zuid-Holland zit een enorm potentieel om de problemen in Zuid-Holland op innovatieve en creatieve wijze aan te pakken en op te lossen. Dit potentieel betrekken wij actief bij de uitvoering van het beleid, om gezamenlijk tot oplossingen te komen.

Maatwerk: (boven)regionale opgave centraal en ruimte voor partijen

Wij richten ons waar mogelijk op het stellen van bovenregionale kaders en provinciale. Provincie en regio streven naar win-winsituaties, met als doel wederzijds elkaars handelingsvermogen te vergroten. In dit kader kunnen wij regio's financieel en instrumenteel versterken waar dat nodig is zodat zij de gedeelde ambities kunnen realiseren.

Wij gaan in eerste instantie uit van de kracht van gebieden. Bij voldoende kracht beperken we ons tot bovenregionale kaderstelling en provinciale prioriteiten.
Voordat een project van start gaat, denken wij na over de manier waarop we onze rol effectief kunnen invullen. Die rol kan variëren van het voortouw nemen, tot alleen inspringen bij zaken waar het aantoonbaar provinciaal belang in het geding is (regisseren) of vragen van anderen adequaat beantwoorden (faciliteren). In het kader van het *Investeringsbudget Landelijk Gebied* maken we afspraken met gebieden. Wij zetten hierbij in op gebiedsgerichte afspraken en ontwikkelarrangementen.
In overleg met publieke en private partijen zoeken wij naar de optimale mix van instrumenten. Wij bewaken specifieke gebiedskwaliteiten voor de gebieden die onder de *Natuurbeschermingswet* vallen, de stiltegebieden, de grondwaterbeschermingsgebieden, de Ecologische Hoofdstructuur en Habitat- en Vogelrichtlijngebieden.

volgende pagina

7 Agenda 2006 – 2010

Binnen de gesignaleerde ontwikkelingen, de kerndoelstelling en rollen, en gegeven de algemene principes en uitgangspunten, formuleren wij in dit hoofdstuk de provinciale agenda voor de periode 2006 tot 2010. De reguliere sporen vergunningverlening en handhaving blijven hiernaast belangrijk. De provinciale agenda voor 2006 – 2010 is geclusterd in vier thema's: Gezond en veilig, Natuur, landschap en biodiversiteit, Economie en innovatie en Energie en klimaat. Binnen deze thema's benoemen we tien integrale programma's. In de beleidsdelen werken we de integrale programma's uit via sectorale programma's. Gedeputeerde Staten vertalen deze programma's in concrete projecten in een uitvoeringsprogramma.

Gezond en veilig

Wij streven naar een Zuid-Holland waar het gezond, veilig en aangenaam wonen en werken is.

1 Waterveiligheid vormgeven

Momenteel onderzoeken wij samen met waterschappen, gemeenten en Rijkswaterstaat hoe de zwakke schakels in de kust kunnen worden versterkt. De noodzakelijke duurzame versterking van de kust biedt een unieke kans om tegelijkertijd de ruimtelijke kwaliteit van de kust te vergroten. Bij de ontwikkeling van de kustzone staat voor ons veiligheid voorop. Die veiligheid moet vorm krijgen in combinatie met een betere ruimtelijke kwaliteit door bijvoorbeeld natuur- en recreatieontwikkeling. De waterschappen bereiden veiligheidsmaatregelen voor en voeren deze uit. Het Rijk financiert een groot deel daarvan. Bij de regionale waterkeringen wijzen wij de keringen aan en stellen we specifieke normen vast in nauw overleg met de waterbeheerders. In ons veiligheidsbeleid passen we de overstromingsrisicobenadering toe: risico = kans x effect. Daarbij brengen we de consequenties voor bestaande bebouwing in kaart. Wanneer nieuwe stedelijke ontwikkelingen zouden leiden tot toename van het overstromingsrisico, zullen maatregelen moeten worden genomen om de toename te beperken.

Uitgangspunten:

- Bij de ontwikkeling van de kustzone stellen we veiligheid voorop, maar combineren we dit waar mogelijk met verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.
- Wanneer nieuwe stedelijke ontwikkelingen zouden leiden tot toename van het overstromingsrisico, zullen maatregelen moeten worden genomen om deze toename te beperken.

2 Ruimte voor water creëren

Wij zoeken kansen voor combinaties van rode, groene en blauwe functies en vervullen zo nodig een bemiddelende, stimulerende of faciliterende rol bij de aanpak van wateroverlast. Bijvoorbeeld door ruimte voor water te verankeren in ruimtelijke plannen en door een stimuleringsregeling in te stellen voor innovatieve projecten (zie het derde thema). Door water meer ruimte te geven, kunnen we wateroverlast door overtollige neerslag voorkómen en watertekorten in droge tijden aanvullen. Water 'vasthouden-bergen-afvoeren' is ook voor ons een van de leidende principes in het waterbeleid voor de 21e eeuw. Ruimte voor water(berging) is schaars en moet waar nodig en waar mogelijk ook worden gevonden in de stedelijke gebieden. Vooral de waterschappen en gemeenten moeten gezamenlijk oplossingen vinden voor de wateropgave. Door hierbij relaties te leggen met natuur- en recreatieontwikkeling en wonen en werken is het mogelijk de ruimtelijke kwaliteit te verhogen.

volgende pagina

Uitgangspunten:
- Water krijgt de ruimte die nodig is om wateroverlast te voorkomen en watertekorten aan te vullen.
- We stimuleren actief innovatieve combinaties van water met natuur- en recreatieontwikkeling en stedelijke functies.

3 Investeren in gezonde en veilige bereikbaarheid

Gezonde en veilige bereikbaarheid staat hoog op onze agenda. Wij zullen al het mogelijke doen om de omgevingskwaliteit rond transportassen en in stedelijk gebied te verbeteren. Dat doen we door:
- de gezondheidsschade maximaal te beperken en dus te concentreren in plaats van te spreiden;
- te voldoen aan wettelijke normen en een robuuste bereikbaarheidsstrategie te ontwikkelen, die ook op lange termijn een gezonde en veilige leefomgeving creëert.

Wij investeren in infrastructuren voor het openbaar vervoer, onder meer via de realisatie van de Stedenbaan. Ook stimuleren we de toepassing van nieuwe technieken, brandstoffen en instrumenten, zoals rekeningrijden en milieuzonering in stedelijke gebieden.

Europa stelt scherpe grenzen aan de luchtkwaliteit. De provincie stelt met steden en regio's een actieplan luchtkwaliteit op. Hiertoe hebben we een Taskforce luchtkwaliteit ingesteld. Ontkoppeling van ruimtelijke planvorming en milieutoetsing wijst de provincie af. Om de maatregelen te financieren zullen alle partijen moeten bijdragen, maar met name het Rijk.
Provincie en gemeenten stimuleren ontwikkelingen rondom halteplaatsen van het Zuidvleugelnet. Korte reistijden naar stations zijn essentieel voor treinreizigers en het is gunstig voor de stedelijke milieukwaliteit als het openbaar vervoer wordt gebruikt.
Over het spoor en door stationslocaties worden steeds meer gevaarlijke stoffen vervoerd. Transport van gevaarlijke stoffen is een belangrijke motor voor de economie maar verhoudt zich, in welke vorm dan ook, slecht met de aanwezigheid van veel mensen. Wij willen bestaande risico's en knelpunten verkleinen en nieuwe voorkomen. Dit betekent dat wij pleiten voor transport van gevaarlijke stoffen om het stedelijk gebied heen én voor preventief optreden door vergunningverlening en handhaving. We streven ten eerste naar de meest veilige vorm van transport; ten tweede naar regulering van gevaarlijke transporten over weg, rail en water en door buis; en ten derde naar vervoersplafonds, gebaseerd op veiligheidscontouren langs de transportassen (basisnetten). We houden de risicovolle situaties goed in beeld en communiceren daar zorgvuldig over. We stimuleren bedrijven hun eigen verantwoordelijkheid te nemen om veiligheidsrisico's te reduceren.

Uitgangspunten:
- We concentreren functies en stimuleren ontwikkelingen rondom halteplaatsen van het Zuidvleugelnet.
- We hanteren een bereikbaarheidsstrategie voor goederen en personen die ook op de lange termijn een gezonde en veilige leefomgeving creëert.

4 Ruimtelijke inrichting optimaliseren

Wij streven naar stedelijke verdichting, mede om de kwaliteit te bewaren van aangewezen plekken van het buitengebied. De plekken die relatief schoon zijn (lucht, water en bodem) en waar nog rust heerst, moeten behouden blijven. Zolang de effecten van het brongerichte beleid onvoldoende zijn om overal een goede milieukwaliteit te realiseren, moeten we afwegingen maken tussen wonen, bedrijvigheid

en mobiliteit (verdichten) en milieukwaliteit. Om deze afwegingen zo goed mogelijk te laten verlopen nemen wij in grote ruimtelijke projecten de groen-, water- en milieuambities in een zo vroeg mogelijk stadium via de lagenbenadering mee. Wij hanteren hierbij methoden als Milieukwaliteit in de leefomgeving (MILO) en Milieu-instrument in ruimtelijke plannen (MIRUP). Om de eerste laag (de ondergrondlaag) optimaal te kunnen benutten, hebben we een bodemvisie opgesteld. In deze visie staat wat de gebruiksmogelijkheden van bodem zijn en hoe we deze duurzaam kunnen benutten bij de ruimtelijke inrichting van een gebied en bij het beheer van de bodem. In de bodemvisie hebben we prioriteit gegeven aan de volgende thema's: bodemdaling, verzilting, grondwaterkwaliteit, bodemverontreiniging en ondergronds ruimtegebruik.

We streven naar een optimale inrichting door alle belangen zorgvuldig af te wegen. Hoewel we niet alle belangen altijd en overal voor de volle honderd procent kunnen honoreren, biedt deze werkwijze wel een garantie dat we de aanwezige mogelijkheden maximaal benutten. In de beleidsdelen en actieprogramma's, die veelal met onze partners zijn opgesteld, geven wij aan wat onze ambities zijn en hoe we deze kunnen bereiken. Zelf draagt de provincie er via het vergunningen-, handhaving- en bodemsaneringsbeleid actief aan bij dat het leefmilieu wordt verbeterd.

Uitgangspunten:
- Milieu, water en groen werken via de lagenbenadering door in de ruimtelijke ordening.
- We behouden aangewezen plekken die relatief schoon zijn en waar rust heerst.

Natuur, landschap en biodiversiteit

Hoewel Zuid-Holland mooie landschappen en natuurgebieden kent, is er in en rond de steden een tekort aan natuur- en recreatiegebieden. Voldoende groen van voldoende kwaliteit en met voldoende diversiteit is voor zowel inwoners als ondernemers van groot belang.

5 Ecologische hoofdstructuur en Groen in en om de Stad realiseren

In de periode tot 2018 realiseren we tienduizend hectare groen in het kader van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) en vijfduizend hectare in het kader van Groen in en om de stad (GIOS). Deze groenopgave houdt direct verband met de verstedelijkingsopgave en is mede ingegeven door het feit dat groen ook voor bedrijven een belangrijke rol speelt als positieve vestigingsfactor. Vooral in het stedelijk gebied streven we ernaar de groenopgave te combineren met andere opgaven, zoals het scheppen van voldoende ruimte voor water. Door toenemende druk op de ruimte wordt het wel steeds duurder om groen te realiseren. Met de beschikbare middelen, met name afkomstig van het Rijk, verwachten we in 2013 ongeveer 50 tot 70 procent van de doelstelling voor groen rond de stad te kunnen realiseren. Voor het resterende gedeelte van de doelstelling zijn andersoortige financieringsconstructies nodig. Wij willen daarvoor met betrokkenen afspraken maken over het realiseren van groen en de rol van Rijk, provincie, gemeente en andere betrokken partijen daarbij. Ook moeten nieuwe of andere instrumenten worden ontwikkeld.

Met meer (delta)natuurgebieden kan Zuid-Holland uitgroeien tot een kwalitatief hoogwaardig stedelijk gebied. Om optimaal rendement te verkrijgen uit investeringen in groen, is het zaak natuurgebieden waar mogelijk met elkaar te verbinden. Hierdoor ontstaan robuuste ecologische verbindingen die bijdragen aan meer

volgende pagina

biodiversiteit en daarmee aan een hogere belevingswaarde voor mensen. Wij zetten hier actief op in. Daarnaast moet Zuid-Holland ook Europese richtlijnen naleven, die erop gericht zijn kwaliteit te ontwikkelen. Een voorbeeld hiervan is de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Uitgangspunten:
- We realiseren de groenopgave.
- We verbinden natuurgebieden.
- We ontwikkelen stedelijke opgaven in samenhang met groen- en wateropgaven.

6 Cultuurlandschappen en landbouw behouden en ontwikkelen

Voor alle groene cultuurlandschappen – die het grootste gedeelte van het oppervlak in Zuid-Holland beslaan – is de landbouw nog steeds de drager van het open landschap. Economische ontwikkelingen, nieuwe wereldhandelsbetrekkingen en klimaatverandering maken het onzeker of deze drager nog voor alle cultuurlandschappen overeind blijft. De keuze voor 'functie volgt waterpeil' als leidraad in de veenweidegebieden van het Groene Hart, die wat betreft bodemdaling kritisch zijn, heeft forse consequenties voor de landbouw in deze gebieden.

Wij willen de cultuurlandschappen behouden en ontwikkelen. Hiertoe stellen we een strategie op, maken we keuzes en stellen we prioriteiten. We kiezen ervoor oorspronkelijke landschapskenmerken verder te ontwikkelen en versterken, zoals lintbebouwing, molentochten, vergezichten, natuurwaarden en ontginningspatronen. Ook kiezen we voor economisch sterke landbouw waar dat mogelijk en gewenst is. Waar ook andere functies belangrijk zijn naast landbouwproductie, zoals recreatie en natuur, kiezen we voor landbouw met nevenfuncties. Ondernemerschap en regionaal, lokaal en particulier initiatief spelen een belangrijke rol om deze visie gestalte te geven.

Uitgangspunten:
- We kiezen ervoor oorspronkelijke landschapskenmerken te ontwikkelen en versterken.
- We streven naar economisch sterke landbouw en nevenfuncties in aangewezen gebieden.

7 Milieukwaliteit en biodiversiteit verbeteren

Wij willen de soortenrijkdom van plant en dier behouden en uitbreiden, zowel in stedelijk als landelijk gebied. Dit vereist een duurzamer bodem- en waterbeheer. Daarmee verbeteren we de milieu- en waterkwaliteit en leggen we een goede basis om de biodiversiteit te behouden en uit te breiden.

Hoewel de kwaliteit van onze wateren in de afgelopen decennia is verbeterd, worden veel waterkwaliteitsdoelstellingen nog niet gehaald. Vooral in gebieden met intensieve landbouw (glastuinbouw, bollenteelt, boomteelt) zijn forse inspanningen vereist om de waterkwaliteit te verbeteren. Samen met de partners zullen wij bepalen wat passende ambities zijn in het licht van de Kaderrichtlijn Water. In het Waterdeel van dit beleidsplan hebben we aangegeven hoe we plan- en besluitvorming rondom de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water met onze (water)partners zullen inrichten. We kijken hoe we het onderwerp waterkwaliteit kunnen meenemen in de watertoets zodat het standstillbeginsel beter vorm krijgt. Kwetsbare functies zoals zwemwater, drinkwaterwinning en (water)natuur eisen hierbij extra aandacht.
Behalve voor de kwaliteit van het water zullen wij ons ook inzetten om de bodem- en luchtkwaliteit te verbeteren. Door natuurbeschermingsgebieden aan te wijzen,

bewaken we de stilte. Stilte die van belang is voor de recreant die rust zoekt, maar ook voor de soorten die in deze gebieden gevestigd zijn. Het Investeringsbudget Landelijk Gebied wordt een belangrijk instrument om – samen met de terreinbeheerders – de milieu- en waterkwaliteit in onze natuurgebieden op orde te brengen.

Uitgangspunten:
- We behouden biodiversiteit en breiden deze uit.
- We verbeteren de water-, bodem- en luchtkwaliteit en de rust in het landelijk gebied, en met name in Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en natuurbeschermingsgebieden.

Economie en innovatie

Wij willen voorwaarden scheppen om creatief ondernemerschap te stimuleren. Hiermee bevorderen we dat innovatieve producten en diensten worden ontwikkeld voor de wereldmarkt, en bijzondere en hoogwaardige producten en diensten voor de regionale en nationale markt. In onze economische visie geven we aan de economische structuur te willen versterken en ruimte te willen scheppen voor duurzame economische activiteiten voor een gezonde economische ontwikkeling. Daarin past niet alleen dat we bedrijven binden en binnenhalen (gekoppeld aan een goede bereikbaarheid), maar ook dat we investeren in omgevingskwaliteit (mede als component van een aantrekkelijk vestigings- en investeringsklimaat).

8 Bedrijventerreinen in balans brengen

Een van de primaire doelen uit de economische visie is nieuwe bedrijventerreinen duurzaam te ontwikkelen en bestaande bedrijventerreinen te herstructureren. Aandachtspunten hierbij zijn: de grond intensief gebruiken (waaronder ook de ruimte slim en meervoudig gebruiken), kringlopen optimaliseren en zorgen dat de milieu-, water- en natuurkwaliteit minimaal wordt aangetast.
Herstructureren heeft de voorkeur boven het aanleggen van nieuwe terreinen. Gezien het complexe karakter en de lange doorlooptijd van herstructureringsprojecten, is het echter noodzakelijk voldoende reserves te creëren door de aanleg van nieuwe terreinen. Ook kan het noodzakelijk zijn nieuwe terreinen te ontwikkelen in verband met economische groei. Daarnaast vinden we het belangrijk dat er ruimte is voor bedrijvigheid (het juiste bedrijf op de juiste plek), dat we saneren en dat we hinder voorkomen. Product- en procesinnovatie stimuleren is een doel waarmee we de arbeidsproductiviteit verhogen en het milieu minder belasten.

Bedrijven hebben ‘milieuruimte’ nodig. Op veel locaties in Zuid-Holland worden de gewenste afstanden niet (meer) gehaald tussen bedrijven uit een hogere milieucategorie, ook wel HMC-bedrijven[1] genoemd, en milieugevoelige functies.

Knelpunten ontstaan bijvoorbeeld doordat de wettelijke normen voor geluid, lucht, veiligheid of geur worden overschreden. Dit ontstaat mede door nieuwe of aangescherpte regelgeving (geluidszonering, luchtkwaliteit). Knelpunten kunnen ook ontstaan door woningbouwopgaven en uitbreidingswensen of nieuwe vestigingswensen van bedrijven. Hoewel wij vinden dat in eerste instantie gemeenten en/of regio’s ervoor verantwoordelijk zijn knelpunten op te lossen, willen wij de grootste knelpunten helpen oplossen en ervoor zorgen dat in Zuid-Holland voldoende ruimte blijft voor HMC-bedrijven. Daarbij geldt dat we de knelpunten bezien in de ruimtelijke context en dat we er de voorkeur aan geven bedrijven in te passen op de bestaande locatie in plaats van ze te verplaatsen.

[1] Dit zijn bedrijven die in het VNG-boekje Bedrijven en Milieuzonering vallen onder categorie 4,5,6.

volgende pagina

Een bijzondere positie qua bedrijventerreinen hebben de glastuinbouw en de Tweede Maasvlakte. Voor glastuinbouw streven we naar greenports, sanering en duurzame glastuinbouw. Dit staat uitgebreider beschreven in het Milieudeel.
De Tweede Maasvlakte ziet de provincie als een goede optie om HMC-bedrijven te vestigen. Wanneer dit andere bedrijvigheid betreft dan diepzeegerelateerde containers, chemie en distributie zal opnieuw een afweging plaatsvinden.
Daarnaast moet dit gebied als nieuw terrein in de mainport hoog scoren op duurzame inrichting.

Uitgangspunten:
- Onze voorkeur gaat ernaar uit bedrijventerreinen te herstructureren in plaats van nieuwe terreinen te ontwikkelen, mits er voldoende ruimte voor bedrijvigheid in Zuid-Holland beschikbaar is.
- We blijven ruimte behouden en creëren voor HMC-bedrijven.
- Elk bedrijventerrein moet op een duurzame manier ontwikkeld worden.

9 Innovatiekracht vergroten

Investeren in de toekomst is nodig. In de urgentie en schaarste liggen kansen besloten om creatieve en innovatieve oplossingen te realiseren. De behoefte aan nieuwe woningbouw, bedrijventerreinen en infrastructuur blijft immers bestaan en moet in balans worden gebracht met kwaliteitsbehoud en -verbetering in groen, water en milieu. Voor de hardnekkige problemen zijn innovatieve oplossingen nodig.
Onsinnovatiebeleid is erop gericht de innovatiekracht van het Zuid-Hollandse bedrijfsleven te vergroten door ondernemingen, onderzoeks- en onderwijsinstellingen, en overheden meer te laten samenwerken. Om groen-, water- en milieudoelen te realiseren zullen wij ons, samen met onze partners in de kennisalliantie, inzetten om de in Zuid-Holland aanwezige kennis beter te benutten.
Dit geldt met name voor die gebieden waar Zuid-Holland een sterke kennis- en economische basis heeft zoals in de sectoren (glas)tuinbouw, transport, procesindustrie/ petrochemie, waterbeheer, watertechnologie en delta. Op deze gebieden willen we de aanpak van hardnekkige problemen combineren met een succesvolle marktintroductie van nieuwe (technologische) oplossingen. Ook zetten wij ons in om de innovatie- en concurrentiekracht van de landbouw te versterken door biodiversiteit duurzaam te gebruiken. Daarnaast onderzoeken wij innovatieve financieringsarrangementen om in de toekomst bijvoorbeeld ook de groenopgave te kunnen bekostigen.

We zoeken verder naar innovatieve mogelijkheden om bestaande geldstromen te bundelen. Hierdoor kunnen we meerdere doelen tegelijkertijd realiseren.
Ook benutten wij de mogelijkheden van de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening en de te wijzigen Grondexploitatiewet om een slimme wijze van financiering mogelijk te maken. Bovendien benut de provincie actief Europese en nationale middelen, zoals structuurfondsen, POP en FES-gelden[2]. Met een aparte provinciale stimuleringsregeling voor water faciliteren we de uitvoering van innovatieve maatregelen op het gebied van water en ruimte. Het is onze bedoeling daarmee ook de afspraken uit het Nationaal Bestuursakkoord Water te versnellen.

Uitgangspunt:
- Samen werken we eraan de procesinnovatie en de technische en ruimtelijke innovatiekracht in Zuid-Holland te versterken.

2 POP: Plattelandsontwikkelingsprogramma,
FES: Fonds Economische Structuurversterking (gevoed uit extra aardgasbaten).

Energie en klimaat

Energie besparen en alternatieve energiebronnen benutten

Om verdergaande klimaatverandering tegen te gaan, is het noodzakelijk energie te besparen en de uitstoot van CO_2 te voorkomen – zeker voor een laaggelegen kustprovincie als Zuid-Holland. Internationaal is een aantal afspraken gemaakt om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. De belangrijkste afspraak is het Kyoto-protocol. De nationale klimaatdoelstellingen zijn in lijn met de Europese doelstellingen en zijn afgeleid van de Kyoto-afspraken. Voor Zuid-Holland vloeit hieruit voort een wenselijke beperking van 5-6 miljoen ton CO_2 voor 2010 ten opzichte van 1990. Wij zetten voortvarend in op de meest kansrijke mogelijkheden in de provincie om de uitstoot van CO_2 terug te brengen. We stimuleren via financiële middelen, procesbeïnvloeding en regulering energiebesparing en benutting van CO_2 in twee energie-intensieve sectoren, te weten de procesindustrie en de glastuinbouw (warmtenet, CO_2-net, energiecascades en koude/warmte-opslag). Ook stimuleren we duurzame energieopties die in Zuid-Holland meer dan gemiddeld zijn te realiseren: windenergie, koude/warmte-opslag en biomassa. Dit doen we door deze energieopties planologisch mogelijk te maken. Daarnaast stimuleren we zuinige en schone energieopties in het verkeer en vervoer. We onderzoeken innovatieve concepten zoals klimaatlandschappen, waarin we ruimtelijke ontwikkelingen koppelen aan optimale energieconcepten.

Naast bovenstaand beleid, gericht op het voorkomen van klimaatverandering (mitigatiespoor) wordt steeds duidelijker dat wij nu reeds acties in gang moeten zetten om de ruimtelijke inrichting van Zuid-Holland ook in de toekomst klimaatbestendig te laten zijn (adaptatiespoor). Waar op het gebied van waterveiligheid en waterbeheersing al sprake is van een groot klimaatbewustzijn, is dit in andere sectoren veel minder het geval. Mede door de grote onzekerheden ten aanzien van de (regionaal) op lange termijn (50 tot 100 jaar), maar mogelijk ook op korte termijn te verwachten klimaateffecten, bestaat het risico dat noodzakelijke maatregelen (te) lang worden uitgesteld. Dit is niet onze strategie. Tijdig anticiperen op langetermijneffecten kan grote maatschappelijke kosten besparen. Wij willen het bewustzijn van de impact van de op ons af komende klimaatverandering vergroten, de bestaande kennis over (regionale) effecten van klimaatverandering inventariseren en verspreiden, en ideeën op gang brengen over vernieuwende ontwerpen in de ruimtelijke sfeer, waardoor klimaatverandering niet alleen als een bedreiging maar ook als een kans wordt gezien. We willen ons (strategische) beleid uiteindelijk op alle fronten klimaatbestendig maken. Wij zullen de door ons uit te voeren acties zorgvuldig afstemmen met het in maart 2006 verschenen Nationaal Adaptatieprogramma Ruimte en Klimaat.

Uitgangspunten:

- We zetten voortvarend in op de meest kansrijke mogelijkheden in Zuid-Holland om de uitstoot van CO_2 te verminderen.
- We zetten tijdig acties in gang om Zuid-Holland ook in de toekomst klimaatbestendig te houden.

volgende pagina

volgende pagina

Groendeel

Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006 – 2010

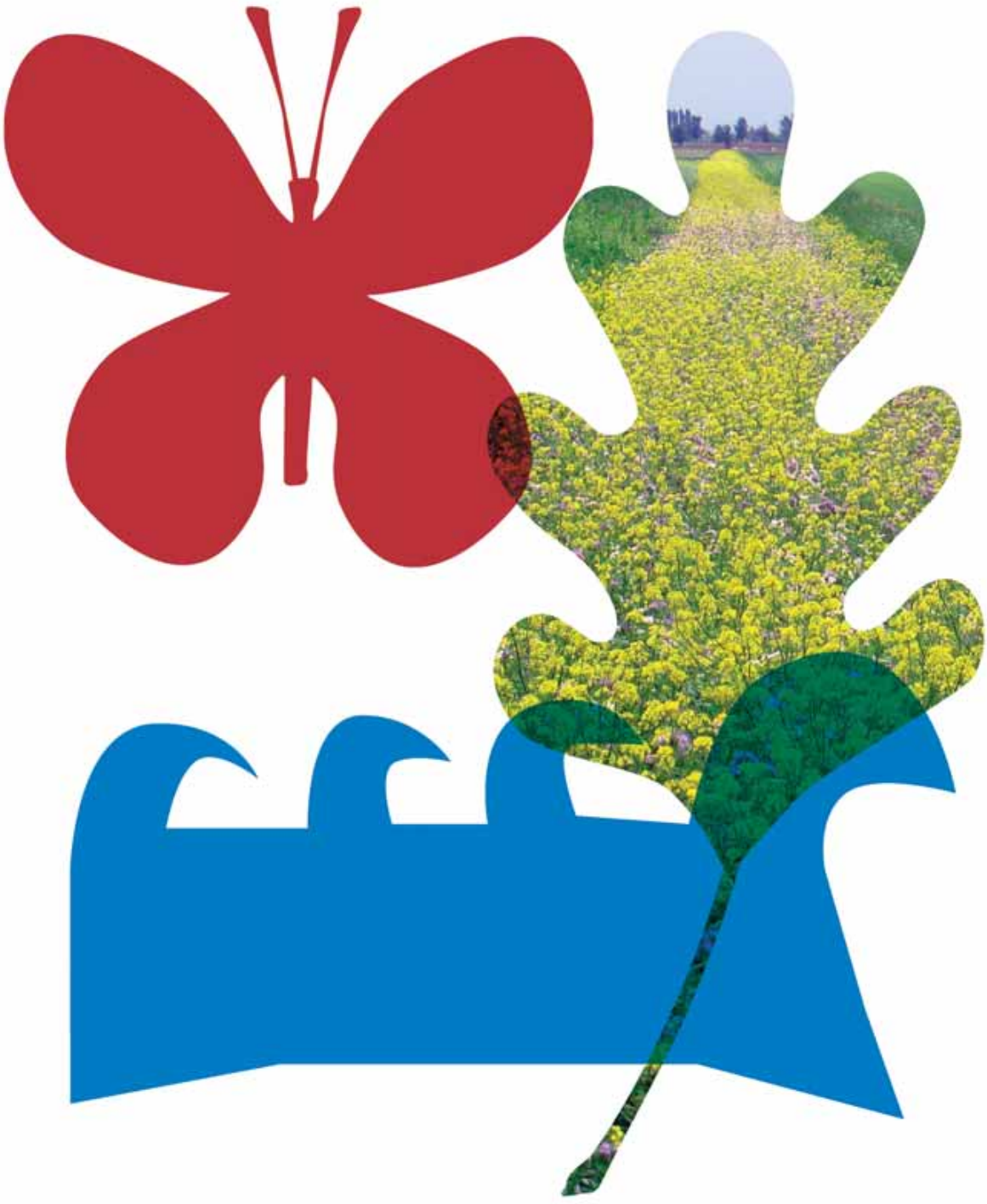

volgende pagina

volgende pagina

Inhoudsopgave Groendeel

1 Inleiding 47

2 Groenbeleid Zuid-Holland 48
2.1 Kernopgaven uit PRSV 48
2.2 Lagenbenadering 48
2.3 Gebiedsgericht beleid 50

3 Programma Provinciale Ecologische Hoofdstructuur 52

4 Programma Groen in en om de stad 59

5 Programma Vitaal Platteland 63

6 Biodiversiteit 69

7 Financiële consequenties 72

volgende pagina

volgende pagina

1 Inleiding

In de moderne economie neemt de mobiliteit toe en raken stad en land steeds meer met elkaar verweven. De leefbaarheid ofwel de vitaliteit van een gebied wordt bepaald door een bloeiende economie, goede woonomstandigheden, een levendige sociale structuur en een sterke identiteit. Ook een gezond functionerend ecosysteem en een aantrekkelijk landschap zijn cruciaal voor die leefbaarheid.

Het beleid van de provincie Zuid-Holland is er in het algemeen op gericht de samenleving in Zuid-Holland duurzaam en gezond te maken en te houden. Daarom draagt de provincie er actief aan bij de kwaliteit van de leefomgeving te verhogen en het investeringsklimaat in Zuid-Holland te verbeteren. In veel gevallen vervult de provincie een regierol. Bij deze rol hoort ook dat actief wordt gecommuniceerd met de burger over nut en noodzaak van groeninvesteringen.

In dit beleidsplan wordt de positie van de provincie centraal geplaatst. We zetten uiteen wat u van de provincie de komende jaren mag verwachten op de verschillende groene beleidsvelden. *De provincie ondersteunt initiatieven van derden waar dat past in haar doelstelling. Zij treedt op de voorgrond als dit nodig is en zij blijft weg waar zij overbodig is.*

Voor u ligt het Groendeel van het *Beleidsplan Groen, Water en Milieu*. In dit deel werken wij de strategie uit die we in het Visiedeel hebben geformuleerd, en die gericht is op het streven naar duurzame ontwikkeling. In het Visiedeel beschreven we welke ontwikkelingen leiden tot spanningen en kansen in onze provincie. Deze ontwikkelingen hebben we, samen met de geformuleerde kerndoelstelling, de gekozen sturingsfilosofie en de te hanteren principes en uitgangspunten, vertaald in vier overkoepelende thema's. Deze hebben we nader uitgewerkt in tien integrale programma's. In dit Groendeel werken we deze thema's en integrale programma's voor het te voeren groenbeleid verder uit en maken we ze concreet aan de hand van sectorale programma's. Het moge duidelijk zijn dat de inspanningen die in dit deel beschreven staan vooral bijdragen aan het thema natuur, landschap en biodiversiteit en daarmee aan een betere leefomgeving en een beter investeringsklimaat.

Leeswijzer

Veel van de activiteiten in het kader van de provinciale groenopgave hebben een plaats gekregen in drie programma's. Deze presenteren we in drie hoofdstukken van dit Groendeel, en ze zullen ook de komende jaren herkenbaar zijn in het provinciale groenbeleid. De programma's *Provinciale Ecologische Hoofdstructuur* (PEHS) (hoofdstuk 3) en *Groen in en om de stad* (GIOS) (hoofdstuk 4) worden al uitgevoerd en zullen in de planperiode worden voortgezet. De provincie gaat het programma *Vitaal Platteland* (hoofdstuk 5) concreet invullen. Dit programma zal een belangrijk (integraal) kader zijn voor veel elementen uit de groenopgave voor de komende jaren.

Verder krijgt het thema 'biodiversiteit' aparte aandacht in het groenbeleid van de provincie Zuid-Holland. Dit thema speelt een rol op mondiaal niveau, maar ook op het niveau van specifieke regio's, en zelfs op perceelsniveau in Zuid-Holland. Het is verweven met zaken als landbouw, natuurbeheer, stedelijk groen. In hoofdstuk 6 staat de biodiversiteit centraal en in hoofdstuk 7 gaan we kort in op de financiële consequenties van de provinciale groenambitie.

volgende pagina

2 Groenbeleid Zuid-Holland

Vanuit het perspectief van de stedelijke regio is een schaalsprong nodig, vooral om de concurrentiekracht te vergroten. Deze opgave staat onder meer beschreven in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2020 (PRSV). Een van de centrale opgaven is dat de kernkwaliteiten van de Randstad worden versterkt, met name die van de provincie Zuid-Holland als grootste speler hierin. Wat de Randstad zo bijzonder maakt, is de ligging in de delta en de structuur waarbij de steden rondom het Groene Hart liggen. Behalve dat de stedelijke netwerken versterkt moeten worden, is het ook heel belangrijk om de waterrijke cultuur- en natuurlandschappen mee te ontwikkelen. Een aantrekkelijk woon-, leef- en vestigingsmilieu is een voorwaarde om de provincie volwaardig en duurzaam te ontwikkelen. Groen en water vormen daarvoor essentiële dragers. Water, natuur, recreatie en agrarische bedrijvigheid moeten beter met elkaar in balans worden gebracht.
Het groenbeleid van de provincie Zuid-Holland wordt ontwikkeld aan de hand van de kernopgaven uit de PRSV. Verder pakt de provincie de groenopgave op aan de hand van de lagenbenadering, en kiest ze er bewust voor gebieden integraal te ontwikkelen

2.1 Kernopgaven uit PRSV

De onderstaande kernopgaven in de PRSV bepalen de richting van het groenbeleid van de provincie Zuid- Holland:

- gevarieerde topmilieus ontwikkelen om te wonen, zowel hoogstedelijk als groen en waterrijk;
- robuust, samenhangend en gevarieerd groenblauw raamwerk en een duurzaam watersysteem ontwikkelen;
- ontwikkelen en behouden van regioparken;
- landschappelijke, cultuurhistorische en recreatieve kwaliteiten versterken;
- balans vinden tussen restrictief beleid in open landschappen en ontwikkelings-beleid in transformatiezones;
- ecologische hoofdstructuur realiseren;
- sociaal-economische vitaliteit van de agrarische sector en van de kernen in het landelijk gebied versterken;
- Hoeksche Waard en Groene Hart ontwikkelen als Nationaal Landschap;
- duurzaam perspectief ontwikkelen voor het veenweidegebied (groene hart en delta);
- biodiversiteit in Zuid-Holland behouden (niet in PRSV opgenomen).

Op de kaart op pagina 49 ziet u het robuuste, samenhangende en gevarieerde groenblauwe raamwerk dat de provincie als langetermijnambitie heeft. Hieraan geeft de provincie invulling door uitvoering van de programma's GIOS en PEHS zoals op de kaart 'groenopgave tot 2020' weergegeven. Dit is onderdeel van de provinciale inzet voor behoud en ontwikkeling van regioparken en het ontwikkelen van de Nationale Landschappen Groene Hart en Hoeksche Waard. De regioparken omvatten onder meer de rijksbufferzones zoals in de *Nota Ruimte van het Rijk* genoemd.

2.2 Lagenbenadering

De groene thema's worden in verband gebracht met de lagenbenadering *(zie kaart op pagina 176)* die de ruimte verdeelt in drie lagen:

- Ondergrond: water, bodem en het leven dat zich daarin bevindt.
- Netwerken: alle vormen van zichtbare en onzichtbare infrastructuur.
- Occupatie: ruimtelijke patronen door menselijk gebruik.

volgende pagina

Robuust groenblauw raamwerk

De kaart geeft de provinciale ambitie op lange termijn aan om te komen tot een robuust, samenhangend en gevarieerd groenblauw raamwerk. De provincie geeft hieraan invulling door uitvoering van de programma's GIOS en PEHS zoals ze ook op de kaart Groenopgave tot 2020 (pagina's 57/58) staan. Dit is onderdeel van de provinciale inzet voor behoud en ontwikkeling van regioparken en de ontwikkeling van de Nationale Landschappen Hoeksche Waard en Groene Hart. De regioparken omvatten onder meer de rijksbufferzones zoals in de *Nota Ruimte* genoemd.

Legenda

- Regiopark in stand houden
- Regiopark te ontwikkelen
- Nationaal landschap

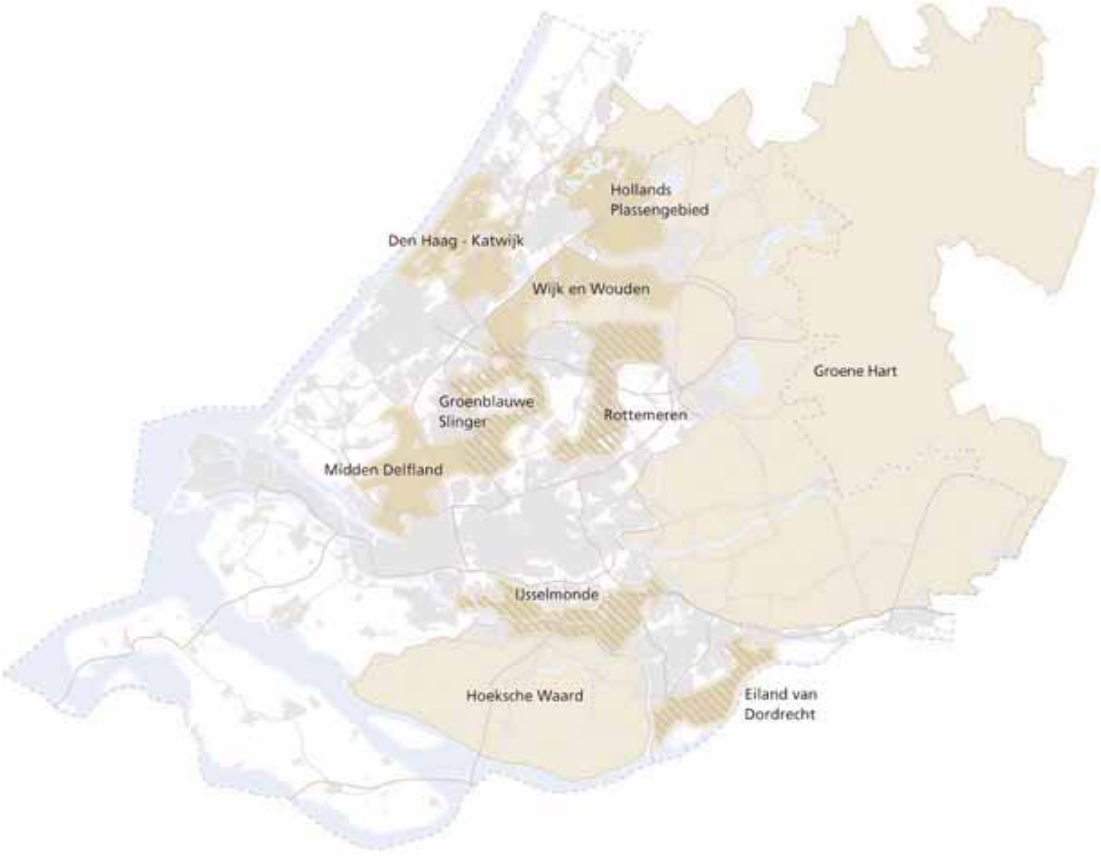

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_36

volgende pagina

Elke laag beïnvloedt de ruimtelijke afwegingen en keuzen die gemaakt moeten worden voor de andere lagen. De provincie heeft deze lagenbenadering uitgewerkt in de PRSV en de Bodemvisie. Daarmee sluit ze aan bij de geldende ruimtelijke-ordeningsfilosofie, die haar beslag zal krijgen in de nieuwe *Wet op de Ruimtelijke Ordening*, en bij de rol die het provinciaal bestuur hierin voor zichzelf ziet. Het accent zal verschuiven van toelatings- naar ontwikkelingsplanologie. De lagenbenadering is belangrijk om de groenprogramma's te kunnen uitvoeren. Deze benadering biedt een kader dat breed wordt geaccepteerd en waarbinnen afspraken met de regio kunnen worden gemaakt.

De lagenbenadering is geen normatief kader, maar biedt wel inzicht in de interactie tussen de ruimtelijke 'lagen' en de groene programma's. De lagenbenadering is daarom heel geschikt om duidelijk te maken welke voorwaarden gelden bij bepaalde ontwikkelingen. Als een partij bijvoorbeeld op een bepaalde plaats wil bouwen, dan maakt deze benadering van tevoren duidelijk waar rekening mee gehouden moet worden, of onder welke voorwaarden deze bebouwing gerealiseerd kan worden.

2.3 Gebiedsgericht beleid

Door gebieden integraal te ontwikkelen, kunnen processen, patronen, sectoren en de verschillende belangen op een logische en slimme manier met elkaar in verband gebracht worden. Dit gebeurt bijvoorbeeld in de Veenweidenpacten die tot stand komen. In het Veenweidepact Krimpenerwaard staan sets van afspraken beschreven tussen overheden en maatschappelijke organisaties over uit te voeren korte- en langetermijnmaatregelen en -acties, gericht op een duurzaam toekomstperspectief voor bewoners, ondernemers en gebruikers van het gebied. Ook voor Gouwe-Wiericke West streeft de provincie naar dergelijke gebiedsgerichte afspraken.
Een dergelijke integrale gebiedsontwikkeling wordt gefinancierd vanuit verschillende bronnen, waaronder de rijksoverheid. De rijksoverheid moet vanuit haar verantwoordelijkheid blijven investeren in ontwikkelingen in de Randstad. Daarbij is voor de provincie een belangrijke rol weggelegd als regisseur.

Om de ambities uit de verschillende sectoren waar te maken zal de provincie moeten afstemmen (bij concurrentie of als functies elkaar uitsluiten) en samenwerken (bij synergie). Aan alle genoemde kernopgaven uit de PRSV zit een ruimtelijke component. Die maakt het mogelijk om het geformuleerde groen-, water- en milieubeleid te koppelen aan deze PRSV en aan de streek- en bestemmingsplannen. Deze ruimtelijke component is ook heel belangrijk voor inwoners en ondernemers in Zuid-Holland (de afnemers van het provinciaal beleid). Inwoners willen graag weten waar nieuwe natuur- en recreatiegebieden worden gerealiseerd; ondernemers willen weten welke activiteiten ze op een bepaalde plaats mogen ontwikkelen.

We voeren groenbeleid in een provincie die al 'vol' is met plannen: elke plek in Zuid-Holland heeft een bestemming. Als daarnaast nieuwe activiteiten worden ontwikkeld, gaat dit al snel óf ten koste van de bestaande functie óf ten koste van de bestaande kwaliteit. Daarom ligt het voor de hand om de groenopgave gebiedsgericht te benaderen. Zo is het programma Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) ruimtelijk begrensd. Ook de recreatiegebieden die binnen de regioparken worden ontwikkeld in het kader van het programma Groen in en om de stad (GIOS) zijn ruimtelijk begrensd. En in het kader van het programma Vitaal Platteland onderscheiden we zeventien grote en kleine landschapseenheden en stadslandschappen, alle ook weer ruimtelijk begrensd. Hiermee is het hele buitenstedelijke grondgebied van Zuid-Holland gedekt.

volgende pagina

Als verschillende beleidsdomeinen worden geïntegreerd, is ‘eindeloos gepolder’ een reëel risico. Om dit te voorkomen geeft de provincie per gebied aan welke maatschappelijke opgave leidend is en dus het tempo bepaalt. Dit past bij de regierol en bij het uitgangspunt van gebiedsgerichte ontwikkeling. In een dergelijke gebiedsontwikkeling worden alle vervolgacties meegenomen, die naast een groeninvestering de kwaliteit van een specifiek gebied kunnen verbeteren.

Voorwaarde hierbij is dat de vervolgacties gereed zijn voor uitvoering. Als mogelijke vervolgacties nog niet gereed zijn voor uitvoering, geven we de groeninvestering zodanig vorm dat andere initiatieven daar later op kunnen aansluiten. Bij elke investering in het landelijk gebied moet de provincie dus een leidend belang kiezen om eindeloos polderen te voorkomen. In het Uitvoeringsprogramma Groen (vaststelling in 2006) specificeren we welke gebieden en locaties prioriteit krijgen in dat onderdeel van de planperiode en wat het leidende belang is in die gebieden. Dit programma zullen we afstemmen met gebiedsgerichte programma’s, bijvoorbeeld met het Ontwikkelingsprogramma Groene Hart.

Onderdeel van de gebiedsgerichte werkwijze is een actief grondbeleid. Daarbij is belangrijk dat de vrijheid van de Dienst Landelijk Gebied na de fusie met de Dienst Domeinen volledig wordt benut. In het verlengde daarvan neemt de provincie, als onderdeel van de provinciale regierol, het initiatief om financiële afspraken met regionale partijen vast te leggen (bijvoorbeeld in het Groenfonds Midden-Delfland). Een ander voorbeeld van grondbeleid is onteigening. Bij elk (ruimtelijk) groenproject weegt de provincie structureel af of onteigening nodig is. De provincie zal onteigenen wanneer het opportuun is, bijvoorbeeld als het bestuurlijk urgent is, als het noodzakelijk is om financieringstermijnen te kunnen realiseren of als het nodig is om acties te kunnen koppelen. De provincie zal dit instrument echter niet overal gebruiken omdat het de prijs kan opdrijven. Daarnaast kan dit instrument ook alleen worden toegepast onder strenge voorwaarden: het moet helder zijn waarom onteigening noodzakelijk en urgent is.

volgende pagina

3 Programma Provinciale Ecologische Hoofdstructuur

In de jaren tachtig van de vorige eeuw is een concept voor een Zuid-Hollandse ecologische infrastructuur ontwikkeld. In 1989 heeft het Rijk dit concept overgenomen in het Natuurbeleidsplan. De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) die daarin wordt gepresenteerd, kunnen we beschouwen als het grootste infrastructurele project van Nederland. Het streven was de EHS te realiseren in dertig jaar tijd.
De aanleiding voor dit project was destijds te voorkomen dat natuur- en landschapswaarden verloren gaan door een ruimtelijk stabiele en samenhangende ecologische hoofdstructuur te realiseren. Provincies spelen een belangrijke rol bij de realisatie van de EHS. Het EHS-beleid heeft in Zuid-Holland, in de vorm van de provinciale EHS, de PEHS, zijn beslag gekregen in het *Beleidsplan Natuur en Landschap* uit 1991.
De provincie neemt zich voor de PEHS gereed te hebben in 2013. De rijksoverheid wil de EHS gereed hebben in 2018.

In de loop van de tijd heeft de provincie het concept van de PEHS op enkele aspecten aangepast. Nieuwe gebiedscategorieën zijn toegevoegd, zoals de Deltanatuur en de Natte As. Ook is er specifieke Zuid-Hollandse inbreng, zoals bij de provinciale ecologische verbindingen. De GIOS-gebieden (voorheen Randstadgroenstructuur) zijn onlosmakelijk verbonden met de PEHS. Ligt bij de GIOS-gebieden de nadruk op recreatief gebruik en in de PEHS op natuurwaarden, samen vormen ze één geheel. De recreatieve infrastructurele netwerken ontsluiten de PEHS-gebieden voor wandelen en waar mogelijk voor varen en fietsen en versterken de recreatieve waarde van de gebieden. In het begin werd de PEHS vooral gerealiseerd door verwerven. Het accent is nu verlegd naar meer inbreng van particulieren en agrariërs die beheersactiviteiten ten behoeve van het natuurbelang voor hun rekening nemen. Het hoofddoel van de PEHS is evenwel hetzelfde gebleven: een ruimtelijke stabiel en samenhangend netwerk van natuurgebieden. In het rijksbeleid is de EHS opnieuw verankerd in de *Nota Ruimte* en in de *Agenda Vitaal Platteland.*

Halverwege het traject kunnen we constateren dat het PEHS- (en GIOS-)beleid zeer succesvol is geweest. Ondanks de sterke druk op de ruimte in Zuid-Holland, is er een groot aantal nieuwe natuur- en recreatiegebieden gekomen. De discussie over de begrenzing van gebieden, die nog gerealiseerd worden, is bijna afgerond. De nadruk lag de afgelopen periode vooral op de kwantitatieve aspecten (welke hectares waar?). De komende tijd zullen de kwalitatieve aspecten steeds meer aandacht vragen. Daarbij gaat het om zaken als: bijdragen aan de biodiversiteit, de onderliggende milieu- en waterkwaliteit verbeteren, gebieden beter ontsluiten voor

recreatie. Deze ontwikkeling wordt mede gestuurd door internationale regelgeving (Biodiversiteitsverdrag, *Natuurbeschermingswet*, *Vogel- en Habitatrichtlijn*, *Kaderrichtlijn Water*).

Europees beleid

De Europese Unie heeft zich ten doel gesteld in 2010 de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. De EU wil dit doel realiseren door een netwerk van natuurgebieden van Europees belang aan te leggen: het Natura 2000-netwerk. Dit netwerk heeft als hoofddoelstelling de biodiversiteit in Europa te waarborgen. Verder hebben de EU-lidstaten afgesproken alle maatregelen te nemen die nodig zijn om soorten en habitattypen van communautair belang in stand te houden. Bij de maatregelen die ze kiezen, moeten de lidstaten rekening houden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met de regionale en lokale bijzonderheden.

Dit netwerk heeft in Nederland een totale omvang van circa één miljoen hectare (waarvan twee derde open water, inclusief kustwateren). Deze gebieden worden beheerd door zowel rijkspartijen als grote terreinbeheerders en particuliere beheerders. Met deze bijdrage aan dit netwerk voldoet Nederland vrijwel helemaal aan zijn Europese verplichtingen. Zuid-Holland draagt met 22 gebieden bij aan het Natura 2000-netwerk. Deze gebieden liggen alle binnen de PEHS. Met het beleid op de EHS en de beschikbare middelen hiervoor levert Zuid-Holland een belangrijke bijdrage aan bescherming van de Europese natuur. De inspanningen van Nederland ten aanzien van andere Europese richtlijnen, zoals de *Nitraatrichtlijn* en de *Kaderrichtlijn Water*, kunnen de bijdrage in het kader van de *Vogel- en Habitatrichtlijn* versterken.

Rijksbeleid

- *Natuur voor mensen, mensen voor natuur* (Ministerie van LNV, 2000): deze nota geeft de hoofdlijnen van het rijksbeleid met betrekking tot natuur en landschap. Het gaat daarbij ook in op medegebruik van natuurgebieden door andere functies.
- *Nota Ruimte* (Ministerie van VROM, 2006): hierin worden de realisatie van de EHS, de werking van de *Vogel- en Habitatrichtlijn* en de *Natuurbeschermingswet* en de benadering van overige natuurbijdragen aan behoud en ontwikkeling van de biodiversiteit beschreven.

Provinciaal beleid

Hoofddoel van het natuurbeleid is de biodiversiteit, die voor Zuid-Holland zo kenmerkend is, te behouden en te ontwikkelen. Deze doelstelling vloeit voort uit internationale verdragen en regelgeving (onder andere het Biodiversiteitsverdrag en diverse EU-richtlijnen). De biodiversiteit in Zuid-Holland is over het algemeen sterk afgenomen ten opzichte van de referentiesituatie in 1980 (Staat van de Natuur). Deze achteruitgang komt ook uit landelijke analyses naar voren (Natuurbalans). De laatste jaren is de biodiversiteit op sommige punten hersteld. Voornaamste oorzaken hiervan zijn dat het natuurbeleid – in de vorm van nieuwe natuurgebieden – gestaag verder wordt uitgevoerd en dat de milieuomstandigheden in het landelijk gebied verbeteren.

Om het hoofddoel (biodiversiteit behouden en ontwikkelen) te bereiken, zijn de voornaamste middelen:

- de PEHS tot stand brengen;
- bijzondere natuurkwaliteit realiseren in Vogel- en Habitatrichtlijngebieden;
- een basisnatuurkwaliteit realiseren in het landelijk gebied (zie ook hoofdstuk 6);

volgende pagina

Gebieden waarin kwaliteit van het milieu bijzondere bescherming geniet

De kaart beschrijft de in Zuid-Holland aanwezige natuurbeschermingswetgebieden, VHR-gebieden en wetlands. Het betreft hier een wettelijk verplichte kaart op grond van artikel 4.9 *Wet milieubeheer* lid 3c, 4a en 4b. Het geeft aan waar het milieu bijzondere bescherming geniet.

Legenda

Groengebied

Wettelijke status

Natuurbeschermingswet-gebieden

Habitatrichtlijn-gebieden

Vogelrichtlijn-gebieden

Wetlands

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_01

volgende pagina

- ontsnipperingsmaatregelen nemen ten behoeve van de westelijke Natte As (zie overzicht ontsnipperingsmaatregelen in het Meerjarenprogramma Ontsnippering).

Natuurbeschermingswet

Per 1 oktober 2005 is de gewijzigde *Natuurbeschermingswet* in werking getreden. De belangrijkste wijzigingen zijn dat de Natura 2000-gebieden (dit zijn de Habitat- en Vogelrichtlijngebieden) onder de werking van deze wet komen. Daarnaast zijn GS bevoegd gezag geworden voor een groot deel van deze wet.
De systematiek van deze wet is als volgt.

- Voor alle Natura 2000-gebieden stelt de minister van LNV een nieuw aanwijzingsbesluit vast (gepland in 2006).
- Per gebied stellen Rijk en GS een beheersplan op en stellen dit ook vast.
- Dit gebeurt op basis van de instandhoudingsdoelen in die aanwijzingsbesluiten.
- Daarnaast geldt dat GS gemeentelijke plannen en waterschapsplannen moeten toetsen, die de desbetreffende natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden verstoren of schaden.
- Het ministerie van LNV toetst provinciale plannen. Voor alle activiteiten die de kwaliteiten van het gebied, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, kunnen verslechteren, geldt een vergunningplicht.

Op de kaart op pagina 54 staan de gebieden aangegeven die krachtens de *Natuurbeschermingswet* zijn aangewezen. Die kaart, verplicht op te nemen in het Milieubeleidsplan (Wet milieubeheer, artikel 4.9, lid 3 en 4), kent de volgende aanduiding: ‘gebieden waarin de kwaliteit van het milieu of van een of meer onderdelen bijzondere bescherming geniet’. Dit zijn in elk geval de gebieden die krachtens de *Natuurbeschermingswet* zijn aangewezen als beschermd natuurmonument en de gebieden die zijn aangewezen ter uitvoering van de Overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis, in het bijzonder als verblijfplaats voor watervogels.

Doelen langere termijn

De PEHS realiseren door gebieden in te richten en te beheren. Die gebieden worden aangekocht of particulier beheerd. Het uiteindelijke resultaat zal zijn dat:

- er een samenhangend netwerk is van robuuste natuurgebieden;
- die gebieden verbonden worden door voldoende en voldoende brede verbindingszones;
- die gebieden de gewenste natuurdoeltypen herbergen;
- die gebieden ontsloten zijn voor recreatief medegebruik.

Achterliggende doelstelling is dat binnen een robuuste en samenhangende PEHS een belangrijk deel van de Zuid-Hollandse biodiversiteit op duurzame wijze gewaarborgd blijft. Daarvoor moet buiten de PEHS een duurzame basisnatuurkwaliteit tot stand komen. GIOS-gebieden dragen bij aan de samenhang van de PEHS. Op de kaart ‘Groenopgave tot 2020’ ziet u hoe dit doel ruimtelijk zijn weerslag krijgt.

Doelen 2006 – 2010

Gelet op de langetermijndoelen gelden voor de planperiode (2006 – 2010) de volgende concrete doelen:

- het programma PEHS voortzetten, inclusief Deltanatuur, provinciale ecologische verbindingen en Natte As;
- de PEHS exact vaststellen, in aansluiting op de streekplannen (waarin de PEHS globaal is vastgelegd).

volgende pagina

Groenopgave tot 2020

De kaart geeft aan wat de groenopgave is tot 2020. Het gaat hierbij om de programma's Provincale Ecologische Hoofdstructuur en Groen in en om de stad. Een deel van deze opgave zal in de periode tot 2010 worden uitgevoerd, de rest volgt in de periode tot 2020. Het betreft de korte termijn invulling van het streven naar een robuust, samenhangend en gevarieerd groenblauw raamwerk.

Legenda

- Natuurgebied bestaand
- Natuurgebied gepland
- Waternatuurgebied
- Recreatiegebied bestaand
- Recreatiegebied gepland
- Waterrecreatie
- Overig water
- Overig land
- Ecologische verbindingszone

0 2 4 6 8 10 km

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_02

volgende pagina

volgende pagina

- vastleggen welke natuurkwaliteit beschermd moet worden, en daarbij rekening houden met de landelijke natuurdoelenkaart, de mogelijkheden van recreatief medegebruik en de bepalingen van de *Natuurbeschermingswet* (inclusief *Vogel- en Habitatrichtlijn*).
- de milieutekorten (verschillen tussen de huidige en de gewenste milieu- en waterkwaliteit) bepalen en noodzakelijke maatregelen treffen om deze op te lossen, met voorrang voor de VHR-gebieden en Natuurbeschermingswetgebieden (afspraken in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied).
- bepalen waar de beïnvloedingsgebieden (bufferzones) liggen die voor de PEHS relevant zijn (bijvoorbeeld zonering op grond van het ammoniak- en peilbesluitenbeleid).
- het per Natura 2000-gebied opstellen van een beheersplan, c.q. daaraan bijdragen waar het Rijk daarvoor het voortouw heeft, waarin de instandhoudingsdoelstellingen worden vertaald in instandhoudingsmaatregelen, mede in samenhang met het bestaande gebruik in dat gebied.

Bij punt 3 ligt de nadruk op grotere natuurkernen (VHR-gebieden). In kleine natuurgebiedjes en in ecologische verbindingszones is het niet haalbaar om de hoogste natuurkwaliteit te realiseren, omdat deze zo sterk beïnvloed worden door hun omgeving. Daarom geldt dat deze minimaal aan de basisnatuurkwaliteit dienen te voldoen. Deze basisnatuurkwaliteit wordt vooral bepaald door wettelijk instrumentarium dat generiek werkt, en door kansen die het biodiversiteitsbeleid biedt.

Wat kunt u van ons verwachten?

- We zetten het programma PEHS voort en leggen hierover verantwoording af (onder meer via een interactieve website over de realisatie van de PEHS).
- We stellen vast hoe de PEHS exact begrensd wordt.
- We brengen een natuurdoeltypenkaart en een overzicht van milieutekorten uit in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG).
- We stellen beheersplannen op in het kader van de *Natuurbeschermingswet* en de *Vogel- en Habitatrichtlijn*.
- We maken adequate programma's om de milieutekorten op te heffen, en stellen beheersregelingen op in het kader van het ILG.
- We zetten ons in om meervoudig ruimtegebruik mogelijk te maken en hiermee o.a. waterhuishoudkundige knelpunten op te lossen (o.a. met behulp van een Stimuleringsregeling Water).
- We zetten ons in voor eventueel noodzakelijke functieverandering.

Wat verwachten wij van anderen?

- *Gemeenten* leggen de PEHS vast in hun bestemmingsplannen.
- *Waterschappen* stellen voor 1 september 2006 een GGOR-programma op voor het totale beheersgebied, om te bespreken in het bestuurlijk overleg met de provincie op uiterlijk 31 december 2006. Bij de eerstvolgende (partiële) herziening van het Waterbeheersplan nemen de waterschappen het GGOR-programma hierin op. Tevens maken de waterschappen in een jaarlijkse voortgangsrapportage inzichtelijk hoe GGOR in de deelgebieden wordt geïmplementeerd.
- *Natuurbeheerders* (instanties en particulieren) werken eraan mee milieutekorten op te lossen.
- Meer *particulieren* gaan zich ervoor inzetten de PEHS te realiseren

volgende pagina

4 Programma Groen in en om de stad

Het laatste provinciale beleidsplan voor recreatie dateert uit 1999: *Recreatie 2000+*. Daarin staat dat onderzoek heeft aangetoond dat het vrijetijdspatroon van de bevolking en daarmee ook het gebruik van recreatiegebieden verandert door allerlei demografische en sociaal-economische ontwikkelingen. Bovendien wordt de ruimte voor recreatie schaarser – onder meer door woningbouw – maar neemt de vraag naar recreatiegebieden en -voorzieningen toe. Doordat het aanbod aan recreatiegebieden en –voorzieningen groeit, stijgen de financiële lasten. Daarnaast is er meer en meer de wens om meer verschillende functies te koppelen. Deze ontwikkelingen zijn aanleiding om nieuw beleid te maken voor recreatie en toerisme. Dit nieuwe beleid krijgt concreet gestalte in het programma Groen in en om de stad (GIOS).

Rijksbeleid

- *Agenda Vitaal Platteland* (ministerie van LNV, 2004): deze agenda geeft het kader om recreatie te ontwikkelen en in stand te houden in de groene ruimte rondom de grote steden.
- *Nota Ruimte* (ministerie van VROM, 2006): hierin geeft het Rijk aan de rijks-bufferzones te willen transformeren tot relatief grootschalige, groene gebieden met mogelijkheden voor ontspanning en dagrecreatie.

Provinciaal beleid

Om het programma Groen in en om de stad uit te voeren, zijn de volgende beleidsstukken en beleidsplannen leidend:

- *Visie recreatie 2000+*;
- *Agenda Vrije Tijd 2006 – 2010* (toerisme, cultuur en recreatie);
- *Wandelpadenplan*;
- specifiek voor Rijnmond (coproductie met stadsregio Rotterdam): *Regionaal Groenblauw Structuurplan 2*;
- in ontwerp: *Visie Beheer Groengebieden* (vaststelling 2006);
- in ontwerp: *Uitvoeringsprogramma Groen 2007 – 2013* (vaststelling 2006), betreft de onderwerpen: Groen in en om de stad (GIOS), natuur (PEHS) en Vitaal Platteland.

De provincie Zuid-Holland wil inwoners ruimte bieden om te recreëren op korte afstand van waar zij wonen. Dit verhoogt de kwaliteit van de leefomgeving in Zuid-Holland, draagt bij aan een beter vestigingsklimaat voor bedrijven, aan de gezondheid en het welbevinden van de inwoners en helpt ook nog om de mobiliteit te beperken.

Recreatieve groengebieden zijn gebieden die volledig opengesteld zijn en die vrij en gratis toegankelijk zijn voor het publiek. De groengebieden zijn goed bereikbaar via wandel- en fietspaden vanuit de woongebieden. Zij hebben een gemiddelde opvangcapaciteit van twintig personen per dag per hectare. In het kader van een meer gebiedsgerichte benadering zal de provincie ook onderzoeken in hoeverre daarnaast andere functies ontwikkeld kunnen worden, zoals natuurbescherming (en/of natuurontwikkeling) en bepaalde vormen van landbouw. Naast deze groen-gebieden zijn er nog tal van andere mogelijkheden voor toerisme en recreatie, zoals campings, outdoor- en dagrecreatie en golfbanen.
Mensen die in recreatieve groengebieden wandelen, fietsen en varen, recreëren extensief in gebieden die ook andere functies hebben, zoals natuurgebieden en het platteland. De recreatieve infrastructurele netwerken verbinden de GIOS-gebieden (voorheen Randstadgroenstructuur) met de PEHS en het vitale platteland. Op deze manier wordt het landelijk gebied toegankelijker voor recreatievormen zoals wandelen, fietsen en varen, en verbetert de recreatieve kwaliteit van Zuid-Holland.

volgende pagina

Doelen langere termijn

De recreatieve groengebieden in Zuid-Holland dienen:

- een structurele bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving;
- in overeenstemming te zijn met de wensen van de inwoners;
- in financiële en bestuurlijk-organisatorische zin zodanig te worden opgebouwd, dat het bovenstaande op een doelmatige manier kan worden bereikt en in stand kan worden gehouden;
- een zodanige omvang te hebben dat per woning voldoende openbaar (recreatief) groen beschikbaar en bereikbaar is binnen een beperkte straal.

Dit impliceert ook dat natuur- en recreatiegebieden verder ontwikkeld worden in aansluiting op nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. De provincie streeft ernaar wandelpaden, fietspaden, waterrecreatie, transferia, internationale topattracties, lokale bezienswaardigheden en recreatieondernemingen onder te brengen in een samenhangende structuur.

De recreatieve infrastructurele netwerken maken Zuid-Holland leefbaarder door opvangcapaciteit voor recreanten te genereren in gebieden die ook voor andere doeleinden worden gebruikt, zoals de PEHS en het Vitaal Platteland. Op de kaart Groenopgave tot 2020 is weergegeven hoe dit doel ruimtelijk zijn weerslag krijgt.

Doelen 2006 – 2010

Regioparken:

- Vier regioparken (Rottemeren, IJsselmonde, Groenblauwe Slinger (het centrale deel: De Balij, Bieslandse Bos, Oude Leede en Groenzone), eiland van Dordt) ontwikkelen, met het *Uitvoeringsprogramma Groen 2007 – 2013*, waarbij het accent ligt op GIOS.
- Deze regioparken t/m 2010 als volgt ontwikkelen:
  - GIOS-gebieden aankopen en inrichten (circa 4.000 ha);
  - EHS-gebieden aankopen en inrichten (500 à 750 ha);

volgende pagina

  - een recreatieve infrastructuur aanleggen;
  - een visie op beheer uitwerken, waarbij het accent ligt op de bestuurlijk-organisatorische structuur.
- Drie regioparken (Den Haag-Katwijk, Hollands Plassengebied, Groenblauwe Slinger (de uiteinden: Midden-Delfland en Land van Wijk en Wouden)) in stand houden, op basis van de Visie Beheer Groengebieden, waarbij het accent erop ligt deze regioparken bestuurlijk-organisatorisch te structureren.
- Natuur- en recreatiegebieden ontwikkelen, in aansluiting op de nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zoals beschreven in het Collegewerkprogramma.
- Functies en verschillende sectorbelangen combineren in de zeven regioparken. Daarbij is er vooral aandacht voor de volgende zaken: de verbindingszones in het kader van de PEHS realiseren, de landschappelijke kwaliteiten in de parken behouden en ontwikkelen, en ontwikkelingen op het platteland en in de landbouw (nieuwe economische dragers voor het platteland) benutten.
- Onderzoeken hoe de publieke functie 'Groen' in de zeven regioparken planologisch beschermd kan worden.

Agenda Vrije Tijd:
- De kust toeristisch-recreatief ontwikkelen gericht op onder meer de Zwakke Schakels, Noordwijk (behouden internationale concurrentiepositie) en Brouwersdam (als trendsettend, sportief strand- en watersportcentrum). Daarbij wordt rekening gehouden met de natuurbelangen in de naaste omgeving.
- Het professionaliseren van de vrijetijdssector door o.a. het bundelen en opschalen van marketing en promotie en verbeterde publiekscommunicatie. Daarnaast wordt met het NORT-project ingezet op een aantoonbare kwaliteitsverbetering van het toeristisch-recreatieve aanbod, door ondernemers te stimuleren tot het opstellen van bedrijfsplannen, te voldoen aan kwaliteitsnormen en samen te werken op bedrijfs- en gebiedsniveau.
- Een verbeterde bereikbaarheid van het vrijetijdsaanbod met openbaar vervoer.

Overig:
- Het verbinden van land- en waterrecreatie door het creëren van recreatieve knooppunten met overstapplaatsen.
- Helder en eenduidig beleid bepalen voor zwem- en recreatiewater.
- *Wandelpadenplan* uitvoeren, en daarbinnen de beschermenswaardige wandelpaden beschermen, specifieke nieuwe wandelpaden ontwikkelen en manieren zoeken om ruimte meervoudig te gebruiken, zoals wandelen over boerenland.
- Visie ontwikkelen op recreatieve groengebieden in Zuid-Holland, nadat GIOS gerealiseerd is.
- Samen met de coalitie Nederland Actief! (ANWB, NOC*NSF, Zorgverzekeraars Nederland en Staatsbosbeheer) een actieve leefstijl bevorderen onder de Zuid-Hollandse inwoners (in de vorm van ruimte en voorzieningen voor sport en recreatie).

Wat kunt u van ons verwachten?
- Wij voeren de regie bij de ontwikkeling van de regioparken, in het kader van het *Uitvoeringsprogramma Groen 2007 – 2013*.
- We betrekken alle partijen in een zo vroeg mogelijk stadium bij de ontwikkeling van het park zodat alle betrokkenen kunnen meedenken over hoe het park wordt gebruikt en ingericht.
- We onderzoeken hoe de regioparken planologisch beschermd kunnen worden, vooral in de consolidatiefase.

volgende pagina

- We onderzoeken hoe verschillende functies (recreatie, natuur, landbouw) in een regiopark gecombineerd kunnen worden en faciliteren de processen daartoe waar mogelijk.
- We ontwikkelen een visie om regioparken te beheren, inclusief organisatiestructuur en financieringsmogelijkheden (bijvoorbeeld door regionale groenfondsen te gebruiken).
- We dragen het beheer en management van de regioparken over aan regionale partners, samenwerkingsverbanden en specifieke beheersorganisaties.
- We zetten het programma GIOS voort en leggen hierover verantwoording af (onder meer via een interactieve website over de realisatie van GIOS in samenhang met PEHS).
- We dragen, samen met anderen, zorg voor het financieel dekkend krijgen van de ambitie groen in en om de stad.

Wat verwachten wij van anderen?

- *Partijen in de regio*, zoals gemeenten, bewoners, ondernemers, hebben een groeiende invloed op regionale ontwikkelingen. Daardoor zijn zij ook medeverantwoordelijk om het publieke groen te ontwikkelen en beheren.
- *Gemeenten, terreinbeherende organisaties* en *samenwerkingsverbanden van gemeenten* denken mee over het beheer en management van de regioparken, dat moet worden opgezet en gecontinueerd.
- Waar nodig schakelen we specifieke *beheersorganisaties* in.
- *Gemeenten* nemen de regioparken op in het bestemmingsplan.
- *Projectontwikkelaars* participeren in ‘Rood voor groen’-projecten en in publiekprivate samenwerking (PPS) om de regioparken structureel mee te financieren.
- *Ondernemers* die voorzieningen willen exploiteren, hebben een actieve inbreng als de plannen voor die voorzieningen worden ontwikkeld.

volgende pagina

5 Programma Vitaal Platteland

Het programma Vitaal Platteland richt zich op gebieden waar de wisselwerking tussen landschap, wonen en economie groot is. Hier heeft landbouw vaak een dominante functie in de plattelandseconomie en kennen de opgaven vaak meer dimensies dan gebieden waar aanleg en beheer van natuur- en recreatiegebieden dominante vraagstukken zijn.

Het Hollandse landschap figureert op schilderijen in de meest prestigieuze musea ter wereld. De miljoenen bezoekers die deze – vaak door buitenlandse meesters geschilderde – doeken met vergezichten, boomrijen en droogmakerijen zien, weten: dit is Holland! Anno 2005 heeft het landschap nog steeds grote wervingskracht. Karakteristieke elementen, zoals openheid en vergezichten, natuur, cultuurhistorie en landbouw, bepalen welke indruk en welke ervaring mensen bij dit landschap hebben. Grondgebonden landbouw vormt de drager voor het landschap zoals wij dat waarderen.

Hoe bewerkstelligen we dat mensen over vijftig jaar nog steeds in een oogopslag zien dat ze in Zuid-Holland zijn? Boeren, gemeenten, bedrijven, burgers, waterschappen, natuurbeschermers, landschapsbeheerders en andere organisaties dragen daar samen met de provincie hun steentje aan bij. De provincie is als een van de overheden medeverantwoordelijk voor landschap en landbouw.

Op het Nederlandse platteland is niet zozeer de leegloop een probleem, als wel de claims die allerlei functies doen op de ruimte, en die de kwaliteit van het cultuurlandschap en de natuurkwaliteit bedreigen. Dit heeft ons platteland gemeen met een aantal andere Europese regio's onder stedelijke druk.
Het platteland vervult een aantal wezenlijke functies voor de inwoners van het platteland en de stedelingen: leven, werken en genieten. Die functies zijn alleen goed te waarborgen als ze met elkaar in balans zijn en de ondergrond duurzaam gebruiken. Om dit te bereiken wordt de landbouweconomie verbreed tot een meeromvattende plattelandseconomie.

volgende pagina

Twee derde deel van het provinciale grondgebied heeft een landelijk karakter. Vooral de economisch zwakkere agrarische sectoren, zoals akkerbouw en melkveehouderij, dragen landschap dat hoog wordt gewaardeerd. Om deze sectoren economisch levensvatbaar te maken lijkt het broodnodig ze vergaand te rationaliseren, de schaal te vergroten en de productie te industrialiseren. Dit heeft grote invloed op het landschap. De kernopdracht voor provinciaal landbouwbeleid is daarom om impulsen te ontwikkelen die én appelleren aan agrarisch ondernemersschap én de landschappelijke karakteristieken en leefbaarheid in stand houden. De recreatieve infrastructurele netwerken ontsluiten deze gebieden voor wandelen, varen en fietsen en versterken de recreatieve belevingswaarde hiervan.

Rijksbeleid

Landschap

Het landschap heeft belangrijke waarden voor de mensen van nu en straks. Daarom is het rijksbeleid om de identiteit, diversiteit en belevingswaarde van het landschap en van de cultuurhistorische en ecologische waarden van bijzondere landschappen te behouden en te versterken. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt vooral bij provincies en gemeenten. Zij dienen de landschappelijke kwaliteiten te integreren in de ruimtelijke procedures, en ruimtelijke besluiten te laten doorwerken in de vorm van landschappelijke kwaliteit. Het Rijk toetst of provincies in de streekplannen aandacht hebben besteed aan de landschappelijke kwaliteit. De kwaliteitsverbetering van het landschap wordt in principe gefinancierd door de initiatiefnemer of de belanghebbende.

Het Rijk draagt een bijzondere verantwoordelijkheid om (inter)nationaal waardevolle landschappen te behouden en versterken. In de *Nota Ruimte* zijn twintig Nationale Landschappen aangewezen. De belangrijkste Belvedère- en UNESCO-gebieden liggen binnen deze landschappen. Voor Zuid-Holland gaat het vooral om het nationale landschap het Groene Hart, de Hoeksche Waard en in mindere mate om de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

volgende pagina

Nationaal landschap Groene Hart

Het Groene Hart beslaat naast een groot deel van de provincie Zuid-Holland ook delen van de provincies Utrecht en Noord-Holland. De ontwikkeling van het Groene Hart kent vier speerpunten, die zijn neergelegd in een ontwikkelingsprogramma dat het Rijk heeft onderschreven:

1 het Groene Hart nationaal en internationaal op de kaart;
2 Groene Hartkwaliteit bij wonen en werken;
3 transitie van de veenweidegebieden;
4 een nieuwe toekomst voor de droogmakerijen.

De provincie zal de speerpunten op gebiedsniveau concreet maken. Op gebiedsniveau worden ook koers en inzet gekozen binnen de landschappelijke kaders (sloten- en verkavelingspatronen en lintbebouwing). In de veenweiden zal vooral de bodemdaling de ontwikkelingen sturen, voor de droogmakerijen is dat de toenemende verzilting. Actueel zijn de veenweidepacten Krimpenerwaard en Gouwe-Wiericke West die tot stand komen. Om het Groene Hart als sociaal-economisch vitaal gebied verder te ontwikkelen, moet de relatie met de stedelijke Randstad versterkt worden. Dat kan onder andere door het Groene Hart toegankelijker en attractiever te maken en door recreatief medegebruik te stimuleren.
Voor de veenweidegebieden ligt er een bijzondere opgave op het snijvlak van landschap, water en hervormingen in internationaal landbouwbeleid. Dit wordt onder andere vormgegeven door een herbegrenzing van landbouw- en natuurgebieden.
De Agenda Westelijke Veenweiden, waarin afspraken tussen betrokken provincies en Rijk zijn vastgelegd, is daarin leidend. Die afspraken worden uitgewerkt in de Veenweidepacten voor de Krimpenerwaard, Gouwe-Wiericke en De Venen.
Het veenweidelandschap wordt onder meer ontwikkeld en behouden door Nationale Landschappen aan te wijzen. Daarnaast worden veenweidegebieden aangewezen als probleemgebieden om EU-cofinanciering te kunnen inzetten.
Voor de droogmakerijen komt in toenemende mate aan de orde dat het landbouwkundig hoogproductieve gronden zijn, terwijl de zoetwaterhuishouding kritisch is. In de toekomst zullen hier consequenties aan moeten worden verbonden.

Nationaal Landschap Hoeksche Waard

De Hoeksche Waard is in de *Nota Ruimte* aangewezen als Nationaal Landschap. Alskernkwaliteiten worden daarbij genoemd: openheid, kreken, dijken, recreatie en cultuurhistorie. Inhoudelijk gaat het onder meer om de agrarische structuur en de landschappelijke en ecologische kwaliteit die daaraan is verbonden. Daarnaast speelt de wateropgave die in dit gebied gerealiseerd moet worden, een grote rol. In de afgelopen jaren is het programma om kreken kwalitatief te versterken (Argusvlinder en Vlietproject) voor een groot deel uitgevoerd of voorbereid. Dat geldt ook voor projecten in het kader van Deltanatuur en voor de versterking van de recreatieve infrastructuur.
Actueel is dat er een bedrijventerrein wordt ontwikkeld aan de noordrand. Dit terrein valt buiten het Nationaal Landschap. Op dit terrein zullen zowel regionale als bovenregionale terreinen gevestigd zin, en daarom wordt de verantwoordelijkheid ervoor gedeeld door regio en partijen betrokken bij de Rotterdamse haven.
Eveneens actueel is een glastuinbouwlocatie van 50 hectare netto die wordt ontwikkeld om de verspreide glastuinbouwbedrijven in de Hoeksche Waard te concentreren. Deze ontwikkeling is een lokale verantwoordelijkheid.
Provincie en regio nemen gezamenlijk initiatieven om de kwaliteit van het eiland te verbeteren, onder meer in het kader van een ontwikkelingsprogramma voor het Nationaal Landschap Hoeksche Waard dat wordt opgesteld door provincie en regio.

volgende pagina

Deze initiatieven worden met cofinanciering versterkt. Deze cofinanciering zetten we ook in om het landelijke proefproject Agro-biodiversiteit te versterken.

Landbouw: grondgebonden en niet-grondgebonden

Agrarische ondernemers produceren een breed scala aan producten en zijn de grootste groep beheerders van het platteland. De landbouw ondervindt vooral gevolgen van beleidsopgaven op het gebied van natuur, landschap, water en milieu. Het rijksbeleid heeft een stellende rol in wetgeving en regelingen om het EU-beleid uit te voeren. Ook heeft het Rijk een faciliterende rol als het erom gaat de landbouw fysiek beter in te richten, de landbouwproductie duurzamer te maken en de regelgeving te vereenvoudigen.

De beleidsopgave voor de grondgebonden landbouw, zoals akkerbouw en veeteelt, richt zich er in het algemeen op landbouwbedrijven functioneler te maken en fysiek beter in te richten, en de landbouwproductie te verduurzamen. Anders dan in het verleden zal het accent liggen op optimalisatie van de verkavelingstructuur en de omvang van (huis)kavels en minder op waterbeheersing of ontsluiting. De provincie bepaalt wanneer het herverkavelingsinstrument wordt ingezet.

Tot 2010 moeten de niet-grondgebonden agrarische productiebedrijven verder worden geclusterd. Een aantal gebieden die heel belangrijk zijn voor de internationale concurrentiekracht is aangeduid als Greenports. Voor Zuid-Holland gaat het hierbij om de bollensector, de boomteelt en de glastuinbouw. De provincie beoogt de toekomst van de glastuinbouw veilig te stellen door:

- deze te concentreren en te herstructureren in daartoe aangewezen gebieden;
- 'verspreid glas' te saneren;
- de glastuinbouw duurzamer te maken op aspecten zoals energie, water, lichthinder, meervoudig ruimtegebruik, landschappelijke inpassing (zie ook paragraaf 4.2 in het Milieudeel).

Provinciaal beleid

De provincie heeft de specifieke opgaven voor landbouw en landschap opgenomen in de nota *Levend Landschap*, om deze duurzaam met elkaar in evenwicht te brengen. Het is daarmee de provinciale invulling van de opgaven die in Zuid-Holland liggen op het snijvlak van landbouw, landschap en vitaliteit van het platteland.

Het is vooral de verantwoordelijkheid van provincies en gemeenten om het landschap te behouden en versterken. Maar ook de particuliere eigenaren en ondernemers hebben daarbij een verantwoordelijkheid. Ontwikkelingsplanologie kan ook in het landelijk gebied worden ingezet om de landschappelijke kwaliteit te behouden en te ontwikkelen. De nota *Levend Landschap* schetst het kader voor de gebiedsontwikkeling waarmee andere ontwikkelingen met gevolgen voor landschap en landbouw rekening moeten houden.

Doelstellingen nota Levend Landschap

In deze nota heeft de provincie de volgende doelstellingen geformuleerd:

- De opgaven voor zowel het landschap als de landbouw gebiedsgericht formuleren. Daarbij is de landbouw enerzijds drager van het landschap, en heeft landbouw anderzijds een rol als zelfstandige economische sector.
- Per gebied de opgave voor landschap en landbouw invullen. Daarbij is de rol van de agrarische sector als drager van het landschap belangrijk, en is daarnaast aandacht voor de opgaven voor water, milieu, bodem, recreatie, natuur en verstedelijking.
- De mogelijke oplossingen in beeld brengen om de landbouwsector te versterken als economische drager van het landelijk gebied. Dit kan enerzijds door schaalvergroting, anderzijds door andere inkomstenbronnen aan te boren.

volgende pagina

Drie strategische uitgangspunten in de nota Levend Landschap
In het programma Vitaal Platteland komt nadrukkelijk aan de orde hoe de provincie de belangen bundelt en onderling afstemt, welke coalities een groot aantal partijen zouden kunnen sluiten en hoe instrumenten aan elkaar gekoppeld kunnen worden. In de nota *Levend Landschap* noemt de provincie haar strategische uitgangspunten:

1 Het landschap is het resultaat van dynamische ontwikkelingen. Provinciaal landschapsbeleid maakt die dynamische ontwikkeling mogelijk maar waarborgt daarnaast dat het Zuid-Hollandse landschap over vijftig jaar nog karakteristiek en herkenbaar is.
2 Agrarisch ondernemerschap en particulier initiatief vormen de basis voor de dynamiek, ruimtelijke kwaliteit en het beheer van het landelijk gebied. De provincie biedt ruimte aan ondernemerschap en particulier initiatief binnen de randvoorwaarden van nationaal beleid en EU-regelgeving. Daarbij sluiten we aan bij de ontwikkelingen in de landbouwsector die erop gericht zijn de marktoriëntatie te versterken, ondernemingen te verbreden met niet-agrarische producten of diensten, en 'natuurlijke handicaps' zonodig te compenseren.
3 De provinciale rol in het landschaps- en landbouwbeleid is verankerd in de provinciale sturingsvisie. Daarbij sluiten we nauw aan bij de dynamiek van bestuurlijke en maatschappelijke organisaties en ondernemers die erop gericht zijn natuur- en landschapswaarden en de rol van de grondgebonden landbouw daarbij te ontwikkelen en behouden.

Deze strategische uitgangspunten leiden tot maatwerk per gebied. De provinciale rol en de instrumenten die daarbij passen, zullen dus per gebied verschillen.

Doelen langere termijn

Geslaagd plattelandsbeleid is geïntegreerd plattelandsbeleid, waarbij het geheel meer is dan de som der delen. De opgave voor de lange termijn luidt dan ook: een duurzame en concurrerende landbouw, een vitale natuur, een duurzaam beheer en gebruik van water op een samenhangende manier combineren met de wensen van de burger op het gebied van wonen, werken en vrije tijd. Dit gebeurt in de context van het landelijk gebied waar nieuwe kwaliteiten worden ontwikkeld, maar waar ook de kenmerkende karakteristieken van het Zuid-Hollandse landschap over vijftig jaar nog herkenbaar zijn. Daarom behartigen we de economische, ecologische en sociaal-culturele belangen in samenhang. Terwijl de verschillende functies worden ontwikkeld, moet de ondergrond zorgzaam worden gebruikt.

Doelen 2006 – 2010

- Voor een aantal van de zeventien onderscheiden grote en kleine landschapseenheden en stadslandschappen zal de provincie de volgende vragen beantwoorden:
  – Welke doelen stelt de provincie zich voor landbouw en landschap, maar ook voor natuur, recreatie, water en bodem?
  – Welke rol vervult de provincie bij de realisatie van deze doelen?
  – Welk instrumentarium is hiervoor nodig?
- Nieuwe economische dragers van het platteland mede invullen, zoals het agrarisch energiebedrijf, het toeristisch-recreatieve (of agro-toeristische) bedrijf, biomassa die wordt geproduceerd voor energieopwekking, rurale parken die worden ontwikkeld.
- Aansluiten bij de ontwikkeling van groene en blauwe diensten. Dit zijn diensten waarbij agrarische ondernemers en particulieren beloond worden voor de uitvoering van delen van landschaps-, water- en natuurbeheer. Daarbij onderzoeken we nadrukkelijk hoe ook private bronnen kunnen worden benut

volgende pagina

om publieke waarden te garanderen. Zo kan ook bewerkstelligd worden dat stad en land meer op elkaar betrokken worden: stedelijke functies kunnen bijdragen om waardevol groen te ontwikkelen en behouden.
- Een actieve rol spelen bij integrale gebiedsontwikkeling (zoals bij de veenweidepacten), met specifieke aandacht voor bodemdaling, waterkwaliteit en landgebruik.
- Nieuwe instrumenten zoeken en ontwikkelen waarmee de gebiedsgerichte aanpak kan worden verbeterd en ondersteund (bijvoorbeeld grondbeleid, landschapsmanagers, kwaliteitsteam).

Doelen uit de Agenda Vrije Tijd
- Cultuurhistorische en groene parels verknopen:
  – Wierickerschans en omgeving;
  – Nieuwe Hollandse Waterlinie Waterrecreatie bevorderen in het Hollandse plassengebied en in de Deltawateren.
- Waterverbinding tussen Leiden – Delft en Rotterdam – Dordrecht (waterbus) optimaliseren voor toeristische doeleinden.
- Ontwikkelen van perspectiefvolle toplocaties, waaronder Keukenhof en Kinderdijk.

Wat kunt u van ons verwachten?

Waar de (doelen van de) programma's Vitaal Platteland, PEHS en GIOS elkaar overlappen, integreert de provincie deze tot een helder en samenhangend beleid, voordat ze hiermee naar buiten treedt. Dit zal resulteren in gebiedsgericht maatwerk. De provincie zet daarbij met voorrang menskracht en middelen in:
- in die gebieden die lokaal en regionaal dynamisch zijn;
- om een hoogwaardige leefomgevingkwaliteit te realiseren (in gedeelde verantwoordelijkheid);
- in gebieden waar daartoe een inhoudelijke (bovenregionale) urgentie is;
- daar waar die inzet ook inhoudelijk en financieel rendement oplevert.

Wat verwachten wij van anderen?

Wij maken gebiedsgericht beleid door ontwikkelingsplanologie toe te passen. Dit kan alleen slagen als andere partijen, zoals *gemeenten*, *waterschappen*, *ondernemers*, *terreinbeheerders*, daarbij een actieve inbreng leveren. Deze partners dragen medeverantwoordelijkheid om de landschapskwaliteit te waarborgen en te ontwikkelen. Ook dragen ze actief bij aan de landschapskwaliteit door eigen instrumentarium te ontwikkelen en toe te passen. Hierbij denken we aan zaken als algemene plaatselijke verordeningen, bevoegdheden in het kader van de *Wet op de Ruimtelijke Ordening* (WRO), landschapsontwikkelingsplannen en beeldkwaliteitsplannen.

volgende pagina

6 Biodiversiteit

De biodiversiteit gaat achteruit. Niet alleen op mondiaal en op Europees niveau, maar ook nationaal en provinciaal. Dit geldt zowel voor de ecosystemen als voor de soorten en de genen. Volgens het vierde *Nationaal Milieubeleidsplan* (NMP4) is de afgelopen eeuw bijna 30 procent van de biodiversiteit op aarde verloren gegaan en zal de mondiale biodiversiteit bij ongewijzigd beleid over dertig jaar zo ver zijn afgenomen dat voor grote groepen mensen de bestaanszekerheid op het spel staat. De situatie in Zuid-Holland past in dit beeld.

De twee belangrijkste oorzaken voor het verlies aan biodiversiteit zijn:

- Ruimtebeslag: hoe meer land in cultuur is genomen, hoe minder er overblijft voor natuur. Natuurlandschap is rijker aan biodiversiteit dan cultuurlandschap. Alsland in cultuur gebracht wordt, degradeert doorgaans de habitat. Een groot deel van Zuid-Holland bestaat uit cultuurlandschap. De provincie kan de biodiversiteit beïnvloeden door de manier waarop de ruimte wordt ingericht.
- Milieudruk: het gaat hierbij zowel om verontreiniging als uitputting van het milieu. Bij verontreiniging gaat het onder meer om lucht-, bodem- en water-verontreiniging, ioniserende straling, bodemerosie, verdroging en verstoring. De milieuverontreiniging in de PEHS worden grotendeels veroorzaakt door beïnvloeding van buitenaf.

Uitputting ontstaat door overexploitatie. Het gaat dan om zaken als onduurzame vangst, jacht en oogst, overconsumptie van grond- en oppervlaktewater. In het dichtbevolkte Zuid-Holland is de milieudruk groot. Zowel in de landbouw, de industrie, het transport als in de consumptie moet de verduurzaming worden doorgezet.

Wereldwijd beleid en rijksbeleid

Het wereldwijde beleid voor biodiversiteit is voor een belangrijk deel gebaseerd op het Biodiversiteitsverdrag dat 150 nationale overheden in 1992 hebben ondertekend in Rio de Janeiro. De provincie Zuid-Holland sluit aan bij de doelstellingen die daarin zijn geformuleerd. Het doel is het verlies aan biodiversiteit tegen 2010 tot staan te brengen. Daarbij heeft de provincie een eigen verantwoordelijkheid: namelijk die voor de specifieke soorten en habitats op het grondgebied Zuid-Holland. Biodiversiteitsbeleid is erop gericht onze rijkdom aan planten en dieren te behouden,

volgende pagina

te herstellen en zo mogelijk ook te ontwikkelen. Het gaat hierbij om de rijkdom aan ecosystemen, soorten en genen, een natuurlijke rijkdom die volgens het biodiversiteitsbeleid duurzaam gebruikt moet worden. In het rijksbeleid – zoals onder andere neergelegd in het NMP4 – staat de ecosysteembenadering centraal, omdat hiermee ook de rijkdom aan soorten en genen wordt bevorderd.

Provinciaal beleid

In het dichtbevolkte Zuid-Holland is de druk op de ruimte groot. Uit het *Collegewerkprogramma 2003 – 2007* blijkt dat onze provincie meer ruimte nodig heeft voor werken, wonen, reizen en recreëren dan op het moment in gebruik is voor deze functies. Dit ruimtegebruik is een belangrijke veroorzaker van biodiversititeitsverlies. Het gaat er hierbij onder andere om dat de ruimte versnippert, waardoor habitats worden doorsneden.

De provincie stelt voor de aandacht voor biodiversiteit te verbreden tot het hele provinciale oppervlak, en het beleid hierbij te verweven met en te benutten voor andere functies (werken, wonen, recreëren, natuur en waterberging). Biodiversiteitsbeleid in Zuid-Holland richt zich daarom op het hele grondgebied van de provincie en op alle functies die daarin voorkomen. Biodiversiteitsbeleid gaat dus veel verder dan alleen natuur realiseren in de PEHS.

Voorbeelden van verweving met andere functies:

- Voor de functie landbouw is het biodiversiteitsbeleid inmiddels het meest uitgebreid en concreet beschreven. De provinciale aandacht voor biodiversiteit heeft zich tot nu toe vooral gericht op de landbouw in de Hoeksche Waard. Het doel is die aandacht te verbreden naar andere delen van Zuid-Holland.
- Voor de functies wonen, werken, reizen en recreëren moet het biodiversiteitsbeleid nog in hoge mate ontwikkeld worden. Met biodiversiteit als invalshoek blijken de functies landbouw, natuur, recreatie, waterberging en waterzuivering goed te combineren te zijn. We laten nog onderzoeken of dit ook geldt voor de functies wonen en werken. Er zijn sterke aanwijzingen dat de aanwezigheid van groen een positief effect heeft op de gezondheid van bewoners.

volgende pagina

Leefgebiedenbenadering
Het ministerie van LNV ontwikkelt ideeën om de biodiversiteit te verbeteren door een leefgebiedenbenadering in plaats van de huidige soortenbenadering. Een dergelijke benadering sluit heel goed aan op de langetermijndoelen 'groenblauwe dooradering Zuid- Holland' en 'gebiedsgerichte Biodiversiteitsactieplannen'. De provincie ondersteunt deze benadering daarom actief en werkt deze uit voor Zuid-Holland.

Doelen langere termijn

- Groenblauwe dooradering Zuid-Holland: alle landbouwgebieden, woongebieden, bedrijventerreinen en infrastructuur in Zuid-Holland zijn groenblauw dooraderd met soortenrijke natuur.
- Gebiedsgerichte Biodiversiteitsactieplannen (BAP): de aanpak zoals in de Hoeksche Waard en rond de Reeuwijkse plassen wordt op termijn ook toegepast in andere delen van Zuid-Holland. De Biodiversiteitsactieplannen kunnen aansluiten bij de leefgebiedenbenadering (zie onder 'Doelen 2006 – 2010' hierna).

Doelen 2006 – 2010

- Groenblauwe dooradering Hoeksche Waard: alle akkerranden langs watervoerende sloten in de Hoeksche Waard kennen een bepaalde basisnatuurkwaliteit. Het gaat hier in totaal om 2.000 km akkerrand.
- Natuurlijke akkerranden Zuid-Holland: alle landbouwgebieden in Zuid-Holland zijn groenblauw dooraderd met akkerranden van een bepaalde basisnatuurkwaliteit (dit doel is er mede op gericht plagen te reguleren).
- Infralandschappen: de landschappelijke en vooral de ecologische samenhangen tussen de gebieden die door aangelegde infrastructuur worden doorsneden, worden hersteld.

Wat kunt u van ons verwachten?

- Wij zetten ons ervoor in 2.000 km akkerrand te realiseren in het kader van groenblauwe dooradering.
- Wij passen de Akkerrandenregeling toe in heel Zuid-Holland.
- Wij werken de leefgebiedenbenadering uit als basis voor de Biodiversiteitsactieplannen.
- In het kader van de Algemene Subsidie Verordening ondersteunen wij perspectiefrijke initiatieven om de biodiversiteit te verbeteren.
- Wij ontwikkelen een visie op natuur waarbij we rekening houden met realisatie van de PEHS en met soorten waarvoor de provincie een speciale verantwoordelijkheid heeft.

Wat verwachten wij van anderen?

- *Agrarische ondernemers*, *regionale partners*, *water- en recreatieschappen* en *gemeenten* voeren concreet projecten uit op het gebied van biodiversiteit, zoals akkerrandenprojecten, groenblauwe dooradering, leefgebieden, biodiversiteitsactieplannen.
- *Terreinbeherende organisaties* wordt gevraagd mee te denken over de nadere uitwerking van het biodiversiteitsbeleid en zij voeren concreet projecten uit op het gebied van biodiversiteit.
- *Ontwikkelaars* van infrastructuur, verstedelijking, industrie nemen kennis van het biodiversiteitsdenken en passen dit toe waar mogelijk.
- *Gemeenten*, *water- en recreatieschappen*, *agrarische natuurverenigingen* nemen lokale initiatieven om de biodiversiteit te verbeteren.

volgende pagina

7 Financiële consequenties

De beslissingen over de investeringsmiddelen die in het kader van het ILG aan de provincie Zuid-Holland worden toebedeeld, zullen eerst eind 2006 genomen worden. Voor de bestaande bestuurlijke en juridische verplichtingen wordt geen beroep gedaan op nieuwe provinciale middelen.

volgende pagina

volgende pagina

volgende pagina

Waterdeel

Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006 – 2010

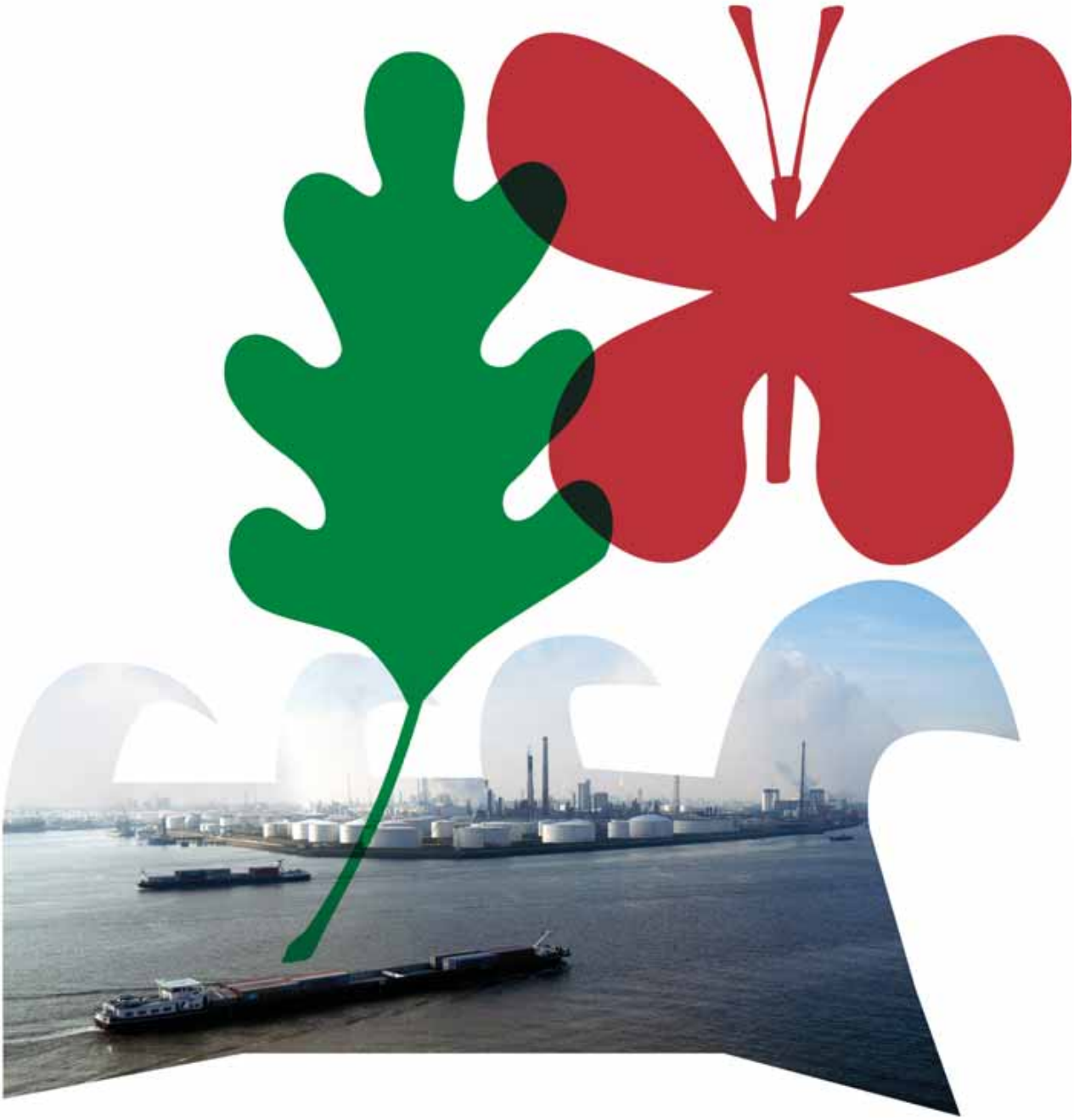

volgende pagina

volgende pagina

Inhoudsopgave Waterdeel

1 Inleiding 79

2 Waterbeleid Zuid-Holland 81
2.1 Ruimtelijke en beleidsmatige context 81
2.2 Sturingsfilosofie langs twee hoofdlijnen 82
2.3 Tien agendapunten 86

3 Waterveiligheid 90
3.1 Kust 91
3.2 Rivieren 93
3.3 Regionale waterkeringen 97
3.4 Veiligheidsrisico's bij stedelijke ontwikkelingen 100
3.5 Muskus- en beverrattenbestrijding 102
3.6 Watercalamiteiten 102

4 Waterbeheersing 105
4.1 Aanpak wateroverlast 105
4.2 Aanpak (zoet)watertekort 112
4.3 Peilbeheer en GGOR 114
4.4 Aanpak verdroging 116

5 Waterkwaliteit 118
5.1 Schoon en ecologisch gezond water 118
5.2 Stedelijk afvalwater en riolering 130
5.3 Waterbodems en baggeren 134
5.4 Zwemwater 137
5.5 Recreatiewater 139
5.6 Oppervlaktewater bestemd voor bereiding drinkwater 140

6 Specifieke aspecten van waterbeleid 142
6.1 Stedelijk waterbeheer 142
6.2 Grondwaterbeheer 144

7 Hoe realiseren we de doelen? 149
7.1 Samenwerken met waterpartners 149
7.2 Beleidsmiddelen goed inzetten en afstemmen 150

8 Financiële en economische consequenties 153
8.1 Kostenverdeling 153
8.2 Uitvoeringsprogramma Water 154
8.3 Conclusie 155

Bijlagen
Bijlage 1: Functiekaart Water en functies van water en grondgebruik 156
Bijlage 2: Overzicht planning beleidstrajecten 160

volgende pagina

volgende pagina

1 Inleiding

Voor u ligt het Waterdeel van het *Beleidsplan Groen, Water en Milieu*. In dit deel werken wij de strategie uit die we in het Visiedeel hebben geformuleerd en die gericht is op het streven naar duurzame ontwikkeling. In het Visiedeel beschreven we welke ontwikkelingen leiden tot spanningen en kansen in onze provincie. Deze ontwikkelingen hebben we, samen met de geformuleerde kerndoelstelling, de gekozen sturingsfilosofie en de te hanteren principes en uitgangspunten, vertaald in vier overkoepelende thema's. Deze hebben we nader uitgewerkt in tien integrale programma's. In dit deel werken we deze thema's en integrale programma's voor het te voeren waterbeleid verder uit, en maken we ze concreet aan de hand van sectorale programma's. De thema's en integrale programma's zijn door het gehele Waterdeel verspreid terug te vinden.

- Het thema *Gezond en veilig*, met de programma's Waterveiligheid vormgeven, Ruimte voor water creëren en Ruimtelijke inrichting optimaliseren, is met name uitgewerkt in de hoofdstukken 3, 4 en 5.
- Het thema *Natuur, landschap en biodiversiteit*, met de programma's *Ecologische hoofdstructuur en GIOS realiseren*, *Cultuurlandschappen en landbouw behouden en ontwikkelen* en *Milieukwaliteit en biodiversiteit verbeteren*, is met name uitgewerkt in de hoofdstukken 3, 4 en 5.
- Het thema *Economie en innovatie* komt met name terug in hoofdstuk 2 en 7.
- Het thema *Energie en klimaat* komt aan de orde in hoofdstuk 2 en 6.

Status

Met dit beleidsplan geeft de provincie Zuid-Holland invulling aan de Wet op de waterhuishouding. Volgens deze wet stelt de provincie het provinciaal waterbeleid op hoofdlijnen vast en legt de provincie dit beleid vervolgens neer in een provinciaal plan voor de waterhuishouding. Hierbij moet de provincie in ieder geval rekening houden met het nationale beleid, zoals vastgelegd in onder meer de *Vierde nota waterhuishouding*, *Anders omgaan met water, waterbeleid 21e eeuw* en in de *Kustnota*.
Het Waterdeel beschrijft het kader voor het regionaal waterbeheer en vormt, samen met de andere delen, het toetsingskader voor de waterbeheersplannen van de waterschappen. De bestaande planstructuur en de huidige wet- en regelgeving zijn hierbij vertrekpunt. Het kabinet bereidt een nieuwe, integrale *Waterwet* voor.
Het voorontwerp daarvan is in juli 2005 verschenen. Als de nieuwe Waterwet in werking treedt, zal op regionaal niveau het bestaande waterhuishoudingsplan worden vervangen door een of meer regionale waterplannen die ook het karakter hebben van structuurvisie volgens de *Wet op de ruimtelijke ordening*. In die zin moet dit Waterdeel worden beschouwd als de algemene grondslag voor de regionale waterplannen die over enkele jaren worden gemaakt.
De *Beleidsnota Water* (in november 2005 vastgesteld door Provinciale Staten) vormt het uitgangspunt voor het Waterdeel. Dit Waterdeel geeft de hoofdlijnen voor het grondwaterbeheer, de kaders worden verder uitgewerkt in het *Grondwaterbeheersplan 2007 – 2010*.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 gaan we in op relevante ontwikkelingen en de rol van de provincie in het waterbeleid. Vervolgens werken we in drie kernhoofdstukken de belangrijkste Zuid-Hollandse waterthema's uit. In hoofdstuk 3 staat de *waterveiligheid* centraal, hoofdstuk 4 handelt over de *waterbeheersing* en in hoofdstuk 5 gaat het om de *waterkwaliteit*. Bij elk waterthema schetsen we voor een aantal subthema's het voorgenomen en bestaande beleid. Ook de doelen voor de planperiode 2006 tot 2010 zijn per waterthema zo concreet en transparant mogelijk geformuleerd. We geven

volgende pagina

daarbij steeds aan wat we als provincie zelf doen en wat we van onze partners verwachten.
Vervolgens besteden we in hoofdstuk 6 aandacht aan twee specifieke vormen van waterbeleid: stedelijk waterbeheer en grondwaterbeheer. In hoofdstuk 7 staat hoe we de gestelde doelen gaan realiseren en met wie we daarbij samenwerken en in hoofdstuk 8 komen de financiële en economische consequenties aan bod.

volgende pagina

2 Waterbeleid Zuid-Holland

In dit hoofdstuk komen relevante ontwikkelingen en de rol van de provincie in het waterbeleid aan bod. Allereerst beschrijven we de ruimtelijke en beleidsmatige context van het provinciale waterbeleid. Vervolgens gaan we in op onze sturingsfilosofie en geven we tien agendapunten om deze sturingsfilosofie concreet te maken.

2.1 Ruimtelijke en beleidsmatige context

De provincie heeft in de Beleidsnota Water haar sturingsfilosofie voor het waterbeleid verwoord. Dit beleid is ingebed in de context die in deze paragraaf is beschreven.

Beleidsnota Water

Met de motie-Hieltjes/Waterman van september 2003 hebben Provinciale Staten het startsein gegeven om te gaan kijken welke ambitie en positie de provincie Zuid-Holland heeft in het Zuid-Hollandse waterveld. Direct daarop speelden de volgende ontwikkelingen daarbij een rol: de Zuid-Hollandse waterschappen werden gereorganiseerd, er werden discussies gevoerd rond het Interdepartementaal Beleidsonderzoek Waterbeheer, de Europese Unie kwam met nieuwe richtlijnen voor waterbeleid en de nieuwe Waterwet werd voorbereid. Voor de provincie allemaal redenen om een separate strategische *Beleidsnota Water* op te stellen. Provinciale Staten hebben deze nota in november 2005 vastgesteld. De nota behandelt de inhoud en toepassing van de sturingsfilosofie water en vormt het vertrekpunt voor dit Waterdeel en voor het Visiedeel.

Klimaatverandering, zeespiegelstijging en bodemdaling

Het is meer dan gerechtvaardigd om in het waterveld aparte aandacht te besteden aan sturing, omdat klimaatverandering, zeespiegelstijging en bodemdaling effecten hebben op het waterbeheer. Om adequaat op deze onderwerpen te kunnen reageren, moeten de betrokken overheden zich aan duidelijke spelregels houden en de rollen onderling goed verdelen.
Klimaatverandering leidt tot meer neerslag in de winter en tot meer hevige buien. Alser geen maatregelen worden genomen, worden de risico's voor de veiligheid groter doordat de (maximale) afvoer van de grote rivieren stijgt en doordat de zeespiegel verder stijgt. Daarnaast worden droge perioden in de zomer nog droger. De klimaateffecten op de waterhuishouding worden nog versterkt doordat de bodem daalt – vooral in gebieden met veel veen in de bodem – en doordat de Randstad steeds verder verstedelijkt. Het watersysteem is nog niet voldoende afgestemd op al deze ontwikkelingen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het hoogwater van de rivieren in 1993 en 1995, uit de wateroverlast in onder meer het Westland en uit de extreme droogte in 2003. Om de effecten van klimaatverandering wel op te kunnen vangen, werken de waterbeheerders er hard aan het watersysteem op orde te brengen.

Nationaal Bestuursakkoord Water

Met het voorliggende beleidsplan bouwen wij voort op het beleid van Rijk en provincie en op de afspraken die we hebben gemaakt met de Zuid-Hollandse waterpartners. Specifieke beleidsstukken voor het Zuid-Hollandse waterbeleid zijn de *Vierde nota waterhuishouding* en meer recent het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) uit 2003. Op basis daarvan bepalen we de richting van ons beleid. In het NBW staat op welke manier, met welke middelen en langs welk tijdpad de overheden op nationaal, regionaal en lokaal niveau gezamenlijk het waterbeleid voor de 21e eeuw gaan voeren. In juni 2004 hebben de Zuid-Hollandse Waterschapsbond, de Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten en de provincie Zuid-Holland het procesconvenant

volgende pagina

Regionale uitwerking NBW in Zuid-Holland afgesloten. In dit convenant hebben de partijen onder meer afspraken gemaakt over hoe ze de visies voor de deelstroomgebieden gaan uitwerken en hoe het NBW regionaal wordt ingevoerd. In het procesconvenant staan de activiteiten die – in de periode tot 1 januari 2007 – noodzakelijk zijn om tot regionale uitvoeringsprogramma's te komen.

Kaderrichtlijn Water

Zowel op Europees als landelijk niveau wordt erop aangestuurd afspraken te maken om doelen daadwerkelijk te halen en om maatregelen uit te voeren. Dit betekent voor Nederland, en dus ook voor Zuid-Holland, een cultuuromslag van inspanningsverplichtingen naar resultaatverplichtingen. De *Europese Kaderrichtlijn Water* (KRW) is daarvan een actueel voorbeeld. Deze richtlijn wordt conform de *Implementatiewet EG-Kaderrichtlijn* (2004) volop geïmplementeerd en vormt dé kans om met de waterpartners heldere en uitvoerbare afspraken te maken over de waterkwaliteit in Zuid-Holland. Dit is belangrijk, omdat vanaf 2015 de waterkwaliteitsdoelen moeten zijn bereikt. Deze doelen moeten uiterlijk in 2009 zijn vastgelegd in kaderstellende plannen.

Ruimtelijke context

Binnen de ruimtelijke ordening van Nederland is de manier waarop wordt gestuurd aan het veranderen. In de dichtbevolkte Randstad is de ruimtelijke ordening (waaronder die van water) een stevige opgave die vraagt om een andere, meer pro-actieve rol van de decentrale overheid (*Nota Ruimte*, 2005). Gebiedsontwikkeling zoals in de strategische opgaven uit de *Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie* (PRSV 2020) is opgenomen, wordt steeds belangrijker om daadwerkelijk te komen tot ontwerpen met een prominente plek voor water. Daarbij staat centraal dat creatieve, vernieuwende concepten worden toegepast om de ruimte met water meervoudig te gebruiken, en dat overheid en marktpartijen nieuwe samenwerkingsvormen zoeken.

Nieuwe waterwetgeving

Het Rijk bereidt een nieuwe Waterwet voor, waarin acht bestaande waterstaatswetten worden geïntegreerd. Het voorontwerp van de nieuwe Waterwet (2005) gaat onder andere uit van regionale waterplannen die het bestaande waterhuishoudingplan vervangen. De ruimtelijk relevante onderdelen van deze regionale plannen krijgen in het voorontwerp ook het karakter van een structuurvisie, zoals bedoeld in de *Wet op de ruimtelijke ordening*. Aan deze regionale waterplannen is primair de provincie zelf gebonden, maar ze bieden wel de legitimatie om waterschappen te instrueren of aanwijzingen te geven. De regionale waterplannen gaan inzoomen op een gebiedsdeel van de provincie. Te treffen maatregelen in de planperiode (wordt zes jaar) gaan meer concreet worden benoemd, met daarbij een ruimtelijke vertaling waar dat nodig is. Dit Waterdeel moet in die zin worden beschouwd als opmaat voor de regionale waterplannen die over enkele jaren ter hand worden genomen.

2.2 Sturingsfilosofie langs twee hoofdlijnen

De provincie heeft haar sturingsfilosofie voor het waterbeleid uitgezet langs twee hoofdlijnen. Deze hoofdlijnen komen overeen met de uitkomsten van de landelijke discussie over hoe de taken en rollen in het regionale waterbeheer verdeeld zijn. In de eerste hoofdlijn gaat het om de kaders en richtlijnen; in de tweede hoofdlijn staat de regie en de ontwikkeling centraal. Dit is beschreven in de notitie van het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (Afstemming van taken in het regionaal waterbeheer, 2005).

volgende pagina

Eerste hoofdlijn: kaders en afspraken

In de eerste hoofdlijn van de sturingsfilosofie gaat het erom hoe partijen samenwerken en hoe ze binnen het regionale waterbeheer heldere afspraken kunnen maken. Het gaat daarbij primair om de driehoek van provincie, waterschap en gemeente. Rijkswaterstaat neemt als (rijks)waterbeheerder in de regio een aparte positie in. De provincie streeft ernaar het waterbeleid transparant en helder te voeren en de taken tussen alle partijen duidelijk te verdelen. Doel is de huidige situatie te optimaliseren door efficiëntere samenwerking, waarbij elke partij een eigen rol heeft. Omdat er binnen de provincie grote en professionele waterbeheerders zijn, is het op dit moment níet noodzakelijk dat de provincie zich hiermee vergaand gaat bemoeien en dat ze keuzen in het operationele waterbeheer gaat beoordelen.
De provincie concentreert zich er binnen de waterkolom dan ook op strategische kaders en normen te stellen en toezicht te houden op de bestuurlijke verantwoordelijkheden. Het waterschap concentreert zich op operationeel waterbeleid, op waterbeheer en op uitvoering. De gemeente concentreert zich op operationeel beleid voor ruimte en water.
Sturende instrumenten voor de provincie zijn de bestaande plannen en verordeningen. Daarnaast worden jaarlijks de voortgang en de resultaten besproken aan de hand van een voortgangsrapportage op bestuurlijk niveau. De provincie neemt in haar plannen en verordeningen meer dan voorheen concrete en toetsbare strategische doelen op. Als onvoldoende resultaten behaald worden, sluiten provincie, waterschappen en gemeenten convenanten af over de uitvoering. Daarbij staat voorop dat ieders verantwoordelijkheid en bevoegdheden behouden blijven.
De provincie kan zich ook minder gaan bemoeien met de uitvoering en draagt bepaalde uitvoerende taken onder voorwaarden over aan waterschap en gemeente. Zo kan de vergunningverlening voor kleinschalige grondwateronttrekkingen worden overgedragen aan de waterschappen. Verder bemoeit de provincie zich minder intensief met peilbesluiten. Hierdoor worden kaderstelling, toezicht en uitvoering en beheer helder van elkaar gescheiden.

Tweede hoofdlijn: regie en ontwikkelen

De tweede hoofdlijn van de sturingsfilosofie betreft de rol van de provincie bij het thema ‘water’ in integrale en ruimtelijke plannen en projecten. De provincie kiest hier voor een actieve rol: ze stelt kaders, ze regisseert en ze richt zich vooral op ontwikkelingen. Daarmee bouwt de provincie voort op haar ambities voor gebiedsontwikkeling, zoals verwoord in de *Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie* (PRSV 2020) en in de *Nota Ruimte*. Water is binnen gebiedsontwikkeling een van de belangrijke dragers van die ontwikkeling. In gebieden waarin water cruciaal is en die ontwikkeld moeten worden, vormt de provincie de plannen actief mee en voert ze de ruimtelijke ontwikkeling uit. Dit geldt bijvoorbeeld in de driehoek Rotterdam – Zoetermeer – Gouda/Zuidplaspolder. Extra instrumenten bij die ontwikkeling zijn contracten en cofinanciering. Realisatie van het waterbeleid vindt hier op integrale wijze plaats door dit ontwikkelingsgericht aan te pakken, en afspraken te maken tussen publieke partijen onderling en tussen publieke en private partijen. Nieuwe instrumenten zijn regionale ontwikkelingsmaatschappijen, grondbanken en grondexploitatie. Een ruimtelijk beleid dat meer gestoeld is op de lagenbenadering, draagt bij aan de mogelijkheden om de wateropgave ook deels ruimtelijk op te lossen. Hierbij stelt de provincie een stroomgebiedbenadering voorop. Dit betekent dat de consequenties van ruimtelijke ontwikkelingen en maatregelen worden bekeken per samenhangend watersysteem van grond- en oppervlaktewater. Op de Afwateringskaart Zuid-Holland zijn de afwateringsgebieden in de provincie Zuid-Holland in beeld gebracht *(zie kaart op pagina 87)*.

volgende pagina

ıppen in Zuid-Holland 2005

De kaart geeft de namen en grenzen weer van de waterschappen die geheel of gedeeltelijk in Zuid-Holland liggen.

egrens

grens

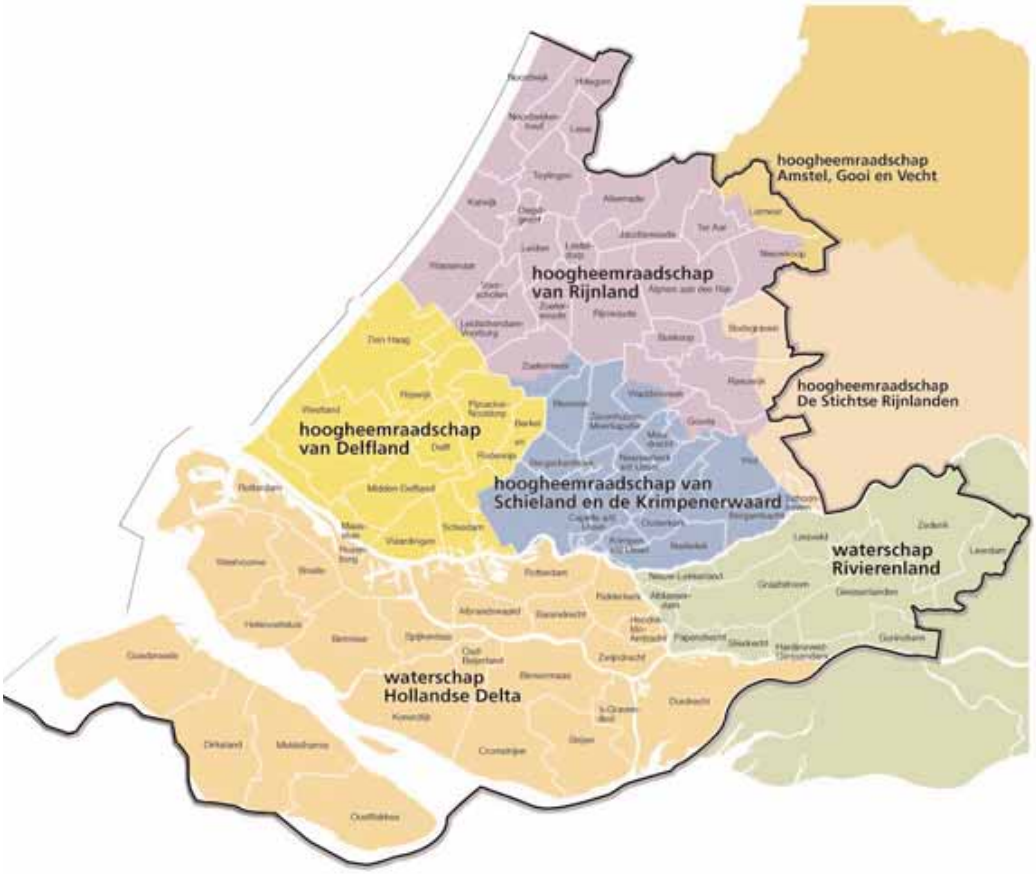

5 km

d Cartografie FD M7687_03

volgende pagina

volgende pagina

2.3 Tien agendapunten

De provincie heeft met de *Beleidsnota Water* tien agendapunten voor water geformuleerd. De agendapunten zijn bedoeld om de sturingsfilosofie concreet te maken.

1 Afspraken maken over kaderstelling.
2 Uitwerken *Kaderrichtlijn Water* (KRW) als maatschappelijke opgave.
3 Verder in praktijk brengen van afspraken *Nationaal Bestuursakkoord Water* (NBW).
4 Waarborgen van de Waterveiligheid.
5 Stimuleren van integraal stedelijk waterbeheer.
6 Inzetten op waterneutraal bouwen in ‘diepe polders’.
7 Bewust omgaan met water en bodem in veenweidegebieden.
8 Water door laten klinken in de Zuidplaspolder.
9 Water op de kaart zetten in de Oude Rijnzone en de As Leiden-Katwijk.
10 Een blauwe ontwikkeling in Westland/Midden-Delfland.

In de *Beleidsnota Water* zijn deze agendapunten geformuleerd voor de periode 2005 – 2006. Deze punten moeten worden beschouwd als startpunten om de nieuwe werkwijze te implementeren en toe te lichten. Deze werkwijze werkt door in de gehele planperiode van dit beleidsplan (tot en met 2009). We lichten de agendapunten hieronder kort toe. Ook geven we aan waar we deze onderwerpen in dit beleidsplan inhoudelijk hebben uitgewerkt bij de beschrijving van het thematische beleid (hoofdstukken 3 tot en met 6) en de uitvoeringsstrategie (hoofdstuk 7).

Afspraken maken over kaderstelling

De provincie gaat met de waterbeheerders op korte termijn afspraken maken over hoe ze precies gaan samenwerken, verantwoording gaan afleggen en hoe het beleid en de plannen worden geëvalueerd. Als kaderstellende plannen van de provincie en uitvoeringsgerichte plannen van de waterschappen worden voorbereid, is er behoefte aan om de werkwijze en wederzijdse betrokkenheid te herijken. Dit is in lijn met de sturingsfilosofie en gericht op een modern partnership binnen het regionale waterbeheer. Als de provincie specifiek beleid uitwerkt, wil ze strategische kaders vaststellen om oplossingsrichtingen te toetsen en integraal af te wegen. Van de waterbeheerders wordt verwacht dat die zich concentreren op operationele kaders voor en inventarisatie van knelpunten en dat ze maatregelen nemen. Voorbeelden hiervan zijn de aanpak van de regionale waterkeringen, de implementatie van de KRW, de wateropgave voor wateroverlast en de zoetwatervoorziening. De provincie wil jaarlijks bestuurlijk overleggen over de voortgang van plannen en over de toetsbare doelen daarin. Met deze werkwijze kan het beleid in onderling overleg tijdig worden bijgestuurd en kunnen op hoofdlijnen afspraken worden gemaakt. Het is extra nodig om onderlinge afspraken te maken om goed in te spelen op de Waterwet die nog in voorbereiding is en op de planfiguur die daarin wordt aangekondigd van regionale waterplannen met een ruimtelijke status (zie paragraaf 2.1).

Uitwerken Kaderrichtlijn Water als maatschappelijke opgave

De KRW, inclusief de zwemwater- en grondwaterrichtlijn, kan vérstrekkende gevolgen hebben voor het waterbeheer en het huidige ruimtegebruik. Deze gevolgen moeten tijdig doordacht worden, ook in ruimtelijke, economische en (dus) maatschappelijke zin. Samen met de partners bij de uitwerking van de KRW in Rijn-West en Maas wil de provincie heldere afwegingskaders stellen en duidelijk communiceren met gemeenten, drinkwaterbedrijven, belangenorganisaties en bewoners over nut, noodzaak en consequenties van de KRW. In hoofdstuk 5 (Waterkwaliteit)

volgende pagina

Afwateringskaart Zuid-Holland

Legenda

Afwatering regionaal water op:

- Kuststrook
- Kuststrook, Amsterdam-Rijnkanaal, Noordzeekanaal, Hollandsche IJssel
- Nieuwe Waterweg
- Nieuwe Waterweg, Nieuwe Maas, Kuststrook
- Beerkanaal
- Beneden Merwede
- Boven Merwede
- Calandkanaal
- Dordtsche Kil
- Grevelingen
- Haringvliet
- Hartelkanaal
- Hollands Diep
- Hollandsche IJssel
- Krammer-Volkerak
- Lek
- Nieuwe Maas
- Noord
- Oude Maas
- Spui
- Zuid-Hollandse Voordelta
- Rijkswater
- Bebouwing

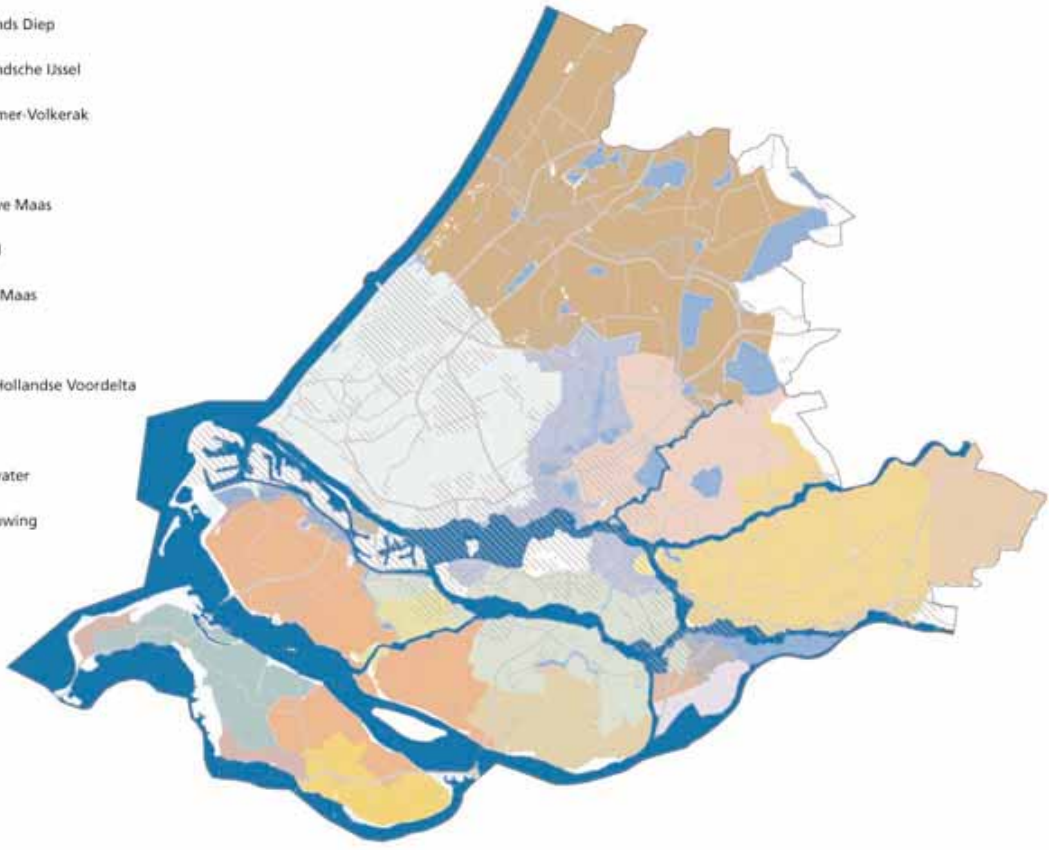

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_04

volgende pagina

gaan we nader in op de inhoud van het beleid van de provincie voor waterkwaliteit in het algemeen en voor de implementatie van de KRW en zwemwaterbeleid in het bijzonder.

Verder in praktijk brengen van afspraken 'Nationaal Bestuursakkoord Water'

Veel van de maatregelen die voortvloeien uit het NBW komen voor rekening van de waterbeheerders en gemeenten. De provincie moet zorgen dat er heldere ruimtelijke kaders zijn voor ruimtelijke WB21-maatregelen en moet deze maatregelen bij integrale gebiedsontwikkeling ruimtelijk vertalen. *Ruimte voor water* heeft al doorgewerkt in de Zuid-Hollandse streekplannen via de deelstroomgebiedvisies.
De afspraken die de waterpartners hebben gemaakt in het procesconvenant *Regionale uitwerking NBW* (2004) worden begin 2006 geëvalueerd. Dan wordt ook duidelijk hoe de wateropgave voor wateroverlast en de regionale uitvoeringsafspraken moeten worden geactualiseerd. In paragraaf 4.1 en 4.3 hebben we de regionale aanpak van het NBW nader uitgewerkt voor wateroverlast en peilenbeleid en GGOR. Provinciale Staten hebben er bij de begrotingsbehandeling in november 2005 mee ingestemd een stimuleringsregeling van circa € 10 miljoen uit te werken om de uitvoering van NBW-maatregelen door gemeenten en waterschappen te stimuleren.

Waarborgen van de waterveiligheid

Bewoners moeten veilig kunnen wonen, werken en recreëren en geen overlast van water ervaren. Met Rijkswaterstaat, waterschappen, gemeenten, maatschappelijke en private organisaties werkt de provincie eraan de waterveiligheid te waarborgen aan de kust, langs de grote rivieren en bij de regionale waterkeringen. Onze rol is partijen bij elkaar te brengen, kaders en normen vast te leggen, ruimtelijke afwegingen te maken en toe te zien op beleid en dit beleid te evalueren.
In hoofdstuk 3 gaan we nader in op hoe waterveiligheid in het algemeen worden aangepakt, en in het bijzonder op de aanpak van de zwakke schakels aan de kust en van de regionale waterkeringen.

Stimuleren van integraal stedelijk waterbeheer

Binnen de stad hangen wateraspecten zoals waterkwaliteit, riolering, waterberging, veiligheid, grondwateroverlast nauw samen met ruimtelijke inrichting en beheer van de openbare ruimte. De provincie is er voorstander van dat gemeenten, waterschappen, lokale partijen en bewoners het stedelijk water integraal beheren.
De nieuwe Wet gemeentelijke watertaken moet het gemeenten mogelijk maken om kostbare maatregelen, zoals regenwater afkoppelen, onder de (verbrede) rioolheffing te laten vallen. De provincie gaat ervan uit dat gemeenten en waterschappen onderling concrete afspraken maken over alle aspecten van stedelijk waterbeheer, en daar hoort bij dat maatregelen ruimtelijk worden vertaald. In het voorontwerp van de Waterwet is dit nog onvoldoende geregeld. Via het IPO spant de provincie zich in om het stedelijk waterbeheer in de nieuwe Waterwet goed te regelen.

Inzetten op waterneutraal bouwen in 'diepe polders'

Als dieper gelegen polders en andere voor water en bodem kwetsbare gebieden verstedelijken, kan dit, zonder maatregelen, leiden tot nieuwe waterknelpunten.
Voor deze gebieden hanteert de provincie twee lijnen. Ten eerste moet, conform de lagenbenadering, zo veel mogelijk worden voorkomen dat er woonwijken, bedrijfsterreinen en glastuinbouw – als vormen van verstedelijking – komen op locaties die voor water ongunstig zijn. Ten tweede kan pas worden besloten dat op een bepaalde locatie gebouwd mag worden, als de consequenties van dit besluit voor de ruimte –

volgende pagina

inclusief de wateraspecten – zorgvuldig zijn afgewogen. Er gelden specifieke randvoorwaarden vanuit water. Deze lijnen zijn opgenomen in de nota Regels voor Ruimte. Waterveiligheid is daarbij een actueel wateraspect, in de toekomst ook waterkwaliteit.

Bewust omgaan met water en bodem in veenweidegebieden

Het veenweidegebied heeft te kampen met bodemdaling, met melkveehouderij in het nauw en met hoge kosten om water en openbare ruimte te beheren. In het veenweidegebied is dé belangrijkste wateropgave om het versnipperd en weinig natuurlijk peilbeheer op te heffen. Daarnaast moeten kansen worden benut voor meer watervoorraden voor droge tijden. Door uit te gaan van 'functie volgt peil' en door van grotere en robuustere peileenheden uit te gaan, wordt het gebied minder kwetsbaar voor te veel en te weinig water en is de waterhuishouding beter te beheersen. Omdat dit mogelijk consequenties heeft voor de ruimtelijke inrichting van het veenweidegebied, is dit niet alleen een zaak van waterbeheerders en gemeenten. De provincie zet zich conform de sturingsfilosofie in om met de waterbeheerders en de streek de Krimpenerwaard, Gouwe-Wiericke en de Venen duurzaam en integraal her in te richten.

Water door laten klinken in de Zuidplaspolder, én Water op de kaart zetten in de Oude Rijnzone en de As Leiden-Katwijk

Conform het Collegewerkprogramma en de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRSV) zet de provincie zich actief in om een beperkt aantal strategische gebieden integraal te ontwikkelen. Voor water zijn in dit opzicht, naast de kust (zie paragraaf 3.1), de gebieden Driehoek RZG/Zuidplaspolder, de Oude Rijnzone en de As Leiden-Katwijk actueel. In de aanpak voor deze gebieden komen de beide hoofdlijnen van de sturingsfilosofie water samen. In het Visiedeel en in hoofdstuk 7 van dit Waterdeel gaan we dieper in op hoe dit vorm krijgt. Daarbij komen zaken aan bod, zoals lagenbenadering, watertoets en nieuwe concepten van meervoudig ruimtegebruik met water en nieuwe samenwerkingsvormen tussen overheden en marktpartijen.

Verkennen van een blauwe ontwikkeling in het Westland/Midden-Delfland

Het Westland is een sterk verdicht gebied met veel glastuinbouw, woongebieden en industrieterreinen. Hevige neerslag in combinatie met veel verhard oppervlak en relatief weinig oppervlaktewater leidt steeds vaker tot wateroverlast. Er is echter maar beperkt ruimte om het water te bergen. Ook de waterkwaliteit en de veiligheid bij de zwakke schakel van de Delflandse kust baart zorgen. In onder meer het Waterkader Haaglanden werken hoogheemraadschap, gemeenten en provincie samen aan oplossingen. De provincie brengt partijen bij elkaar en stimuleert hen de glastuinbouwontwikkeling en de waterberging integraal aan te pakken, en daarbij ook de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren en innovatieve oplossingen aan te dragen voor de knelpunten op het gebied van water en ruimte.

volgende pagina

3 Waterveiligheid

Het klimaat verandert en de effecten daarvan worden steeds duidelijker. De zeespiegel stijgt, het regent meer en de aanvoer van rivierwater is wisselend. Onze ligging in de delta betekent dat we moeten zorgen voor waterveiligheid aan de kust én langs de rivieren.

De waterkeringen die Nederland beschermen tegen overstroming vanuit de zee of de rivieren zijn sterker dan ooit. Achter deze waterkeringen is de bevolking echter in de afgelopen decennia gegroeid en zijn goederen en diensten economisch veel meer waard geworden. De kans op overstroming is dus weliswaar verkleind, maar als het een keer mis gaat zijn de gevolgen vele malen groter.

De Wet op de waterkering verdeelt de taken tussen Rijk, provincies en waterschappen als volgt:

- Het Rijk begrenst de dijkringgebieden die beschermd moeten worden.
- Het Rijk formuleert de veiligheidsnorm op basis van maatgevende hoogwaterstanden.
- De waterschappen stellen dijkversterkingplannen op, die door Gedeputeerde Staten worden gecoördineerd en goedgekeurd.
- De waterschappen toetsen de primaire waterkeringen elke vijf jaar, rapporteren daarover aan Gedeputeerde Staten, die vervolgens rapporteren aan de minister van Verkeer en Waterstaat.
- De waterschappen voeren versterkingen van de waterkeringen uit.
- Het Provinciaal Overlegorgaan Kust adviseert bestuurlijk over de kust, zoals de zwakke schakels en kustsuppleties)
- Het Rijk financiert (met het Hoogwaterbeschermingsprogramma) dat primaire waterkeringen worden aangelegd, versterkt en verlegd.
- De waterschappen financieren dat primaire waterkeringen worden onderhouden en beheerd.
- De provincie houdt toezicht op alle primaire waterkeringen die in beheer zijn bij waterschap of Rijk.
- De provincie stelt bij verordening regels voor primaire en niet-primaire waterkeringen.

Rijksbeleid

Wet op de waterkering (Wwk): De basis om de doelstellingen voor de waterveiligheid te formuleren, ligt besloten in de kernboodschap van artikel 21 van de Grondwet: 'De zorg van de overheid is gericht op de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu.' Waterveiligheid is een gezamenlijke zorg van Rijk, provincies en waterschappen. De Wwk vormt de wettelijke basis om Nederland te beschermen tegen overstroming.

Provinciaal beleid

De provincie Zuid-Holland streeft naar evenwichtige normen en veiligheidseisen. Wij gaan hierbij uit van twee principes:

- Risicobeheersing: uitgangspunt bij nieuwe ontwikkelingen is dat de huidige waterveiligheid niet verslechtert.
- Niet afwentelen: het veiligheidsrisico mag niet op andere gebieden worden afgewenteld, behalve in noodsituaties.
- Deze algemene principes gelden overigens niet alleen voor waterveiligheid, maar ook voor het waterbeheer.

Om te bepalen hoe veilig de provincie is tegen overstromen, gebruiken we de volgende methodieken:

- Overstromingsrisicobenadering: we bepalen het overstromingsrisico per gebied, om zo meer inzicht te krijgen in de risico's per gebied en om deze onderling te kunnen vergelijken. Als functies in het gebied veranderen, kunnen we dan beter afwegen welke gevolgen dit heeft op de veiligheid. De provincie past deze benadering toe in het ruimtelijk beleid.
- Dijkringbenadering: de provincie gaat uit van een dijkringbenadering. Dit houdt in dat de onderlinge samenhang van de afzonderlijke secties van de waterkering rondom het beschouwde dijkringgebied wordt betrokken. Een ketting is tenslotte zo sterk als zijn zwakste schakel.

Wat kunt u van ons verwachten?

De provincie Zuid-Holland stelt in 2006 een Plan van Aanpak voor de Waterveiligheid op. De activiteiten uit dit plan van aanpak werkt de provincie de komende jaren uit, samen met de waterschappen en Rijkswaterstaat. In dit verband wordt ook de overstromingsrisicobenadering verder uitgewerkt. Het plan van aanpak gaat in op alle aspecten van waterveiligheid, zoals die in de paragrafen hierna aan de orde komen, inclusief bestuurlijke en organisatorische aspecten.

volgende pagina

3.1 Kust

De afgelopen eeuw is de zeespiegel met ongeveer 20 cm gestegen. Dat heeft gevolgen voor de veiligheid. Op een aantal plaatsen langs de kust zijn de duinen zo smal of worden de (kunstmatige) dijken en/of boulevards zo bedreigd dat een extreme afslag in de afslagzone bij maatgevend hoogwater forse gevolgen kan hebben voor het kerend vermogen van de waterkering. We noemen deze plekken 'zwakke schakels'. De kust is en wordt versterkt door zand, zodat deze voorlopig de extra golfbelasting kan weerstaan.

Interprovinciaal beleid

Voor de Zuid-Hollandse kust wordt rekening gehouden met een zeespiegelstijging van 60 cm per 100 jaar. Voor ruimtelijke ontwikkelingen, waarbij doorgaans wordt uitgegaan van een lange levensduur, wordt als toetsingskader rekening gehouden met het maximumscenario. Daarbij hoort een gemiddelde zeespiegelstijging van 85 cm per eeuw. Om de bedreiging van zeespiegelstijging het hoofd te kunnen bieden, hebben de provincies Noord- en Zuid-Holland in 2002 de Strategische Visie Hollandse Kust 2050 opgesteld. In deze visie wordt de relatie in beeld gebracht tussen de veiligheid van de kust en de manier waarop de kust ruimtelijk is ingericht.

Provinciaal beleid

Het beleid van de provincie Zuid-Holland spitst zicht toe op versterking van zwakke schakels en het vaststellen van rode contouren rond badplaatsen.

Zwakke schakels en Integraal Ontwikkelingsperspectief Kust (IOPK)

De kust is heel belangrijk voor de kwaliteit van de Zuidvleugel van de Randstad. Daarom moet de kwaliteit van de zeewering integraal worden versterkt. In 2005 hebben Gedeputeerde Staten de rapportage *Lijnen in het zand* (Integraal Ontwikkelingsperspectief Kust / IOPK) vastgesteld. Deze rapportage vormt de bouwsteen waarop de provincie de studiezones voor de kust uitwerkt. Het IOPK geeft de richting aan waarin de zogenoemde zwakke schakels moeten worden aangepakt. Zwakke schakels zijn plekken in de kust die versterkt moeten worden om ook op de lange termijn te voldoen aan de veiligheidseisen.

Overstromingsrisico

Het overstromingsrisico wordt berekend aan de hand van de kans op overstroming van een beschouwd gebied en de gevolgen daarvan.
In formulevorm:

Risico = Kans x Gevolg

Het gevolg van een overstroming wordt onder meer beïnvloed door hoe hoog het maaiveld is (zie kaart pagina 94-95), hoe dicht de bevolking is, en de functies waarvoor de grond in een gebied wordt gebruikt.
De gevolgen van een overstroming kunnen worden uitgedrukt in schade aan het grondgebruik, gebouwen en goederen. Slachtoffers, sociale schade en/of milieuschade en aantasting van cultuurhistorische waarden zijn echter moeilijk in geld uit te drukken.

volgende pagina

De prioritaire zwakke schakels zijn: het Flaauwe Werk op Goeree, de kust van Delfland (Hoek van Holland tot Kijkduin, in het bijzonder Ter Heijde) en de badplaatsen Noordwijk en Scheveningen. Katwijk, waar een deel van de kustbebouwing buiten de primaire waterkering ligt, wordt gezien als een (niet-prioritaire) zwakke schakel. Op basis van de golfbelasting en de extra duinafslag die daarbij optreedt, is ook de kust van Voorne aangemerkt als (niet-prioritaire) zwakke schakel.

De provincie wil de veiligheid van de kust ook in de toekomst waarborgen en anticipeert daarop door nu maatregelen te nemen. Om de zwakke schakels te versterken, gelden de volgende uitgangspunten:

- *No regret* in plaats van *no return*: de versterkte zeewering moet ook in de verdere toekomst de gewenste veiligheid bieden en kansen bieden om ruimtelijke kwaliteit te ontwikkelen.
- Multifunctioneel: in de badplaatsen past de zeewering in de ontwikkeling van de badplaats, de onbebouwde delen van kust combineren de functies van zeewering, natuur en recreatie.
- De provincie brengt bij voorkeur zachte (in zand uitgevoerde) versterkingen aan, liever dan harde constructies.
- De voorkeur van de provincie gaat uit naar zeewaartse versterking in plaats van landwaartse versterking, waar dit mogelijk is.

Rode contouren badplaatsen

De provincie legt in de provinciale streekplannen vast welke ruimte er de komende tien jaar beschikbaar is voor verstedelijking. Dit gebeurt – conform de landelijke *Kustnota* – door zogenoemde rode contouren uit te zetten voor badplaatsen. Aan de hand van deze rode contouren en de landwaartse grens van de waterkering bepaalt de provincie of in een bepaald gebied gebouwd mag worden of niet. Er mag niet gebouwd worden in het gebied tussen de landwaartse grens van de waterkering en de zeewaartse grens van het kustfundament, voor zover dit buiten de rode contour ligt (nee-tenzijbenadering).
De landwaartse grens van het kustfundament valt bij smalle duinen samen met de grens van de waterkering en wordt ‘uitgebreid’ met de ruimte die de komende tweehonderd jaar nodig is om de kust te versterken, doordat de zeespiegel stijgt (zie voor rode contouren en de ligging van het kustfundament ook de kaart op pagina 94-95). Verder kan verwezen worden naar de EU-aanbeveling voor de kust, waar aandacht wordt besteed aan sociaal en economische ontwikkeling (naast ecologie en veiligheid).

Doelen langere termijn

- Er zijn geen zwakke schakels meer.
- De veiligheid van de kustzone is gewaarborgd en de ruimtelijke kwaliteit is verbeterd door een integrale en ontwikkelingsgerichte aanpak.

Doelen 2006 – 2010

- In 2007 hebben de waterschappen de plannen voor de zwakke schakels vastgesteld en zijn deze goedgekeurd door GS.
- Vanaf eind 2007 worden de plannen voor de zwakke schakels uitgevoerd.

Wat kunt u van ons verwachten?

- In de stuurgroep Zwakke Schakels/Provinciaal Overleg Kust zien wij erop toe dat er afzonderlijke uitvoeringsplannen tot stand komen om de zwakke schakels aan te pakken.

- Wij geven vorm aan ontwikkelingsplanologie aan de kust door innovatieve ontwerpen te (laten) uitwerken. Die ontwerpen zijn erop gericht de waterveiligheid te waarborgen, de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren en kostendragers hiervoor te vinden.
- Wij blijven er bij de rijksoverheid op aandringen dat ze vanaf 2007 de benodigde financiële middelen beschikbaar stelt om de zwakke schakels aan te pakken.

Wat verwachten wij van anderen?

Waterschappen:

- bereiden planstudies voor en stellen deze op (zo nodig in combinatie met een milieueffectrapportage), stellen een versterkingsplan op volgens de voorschriften van Wwk artikel 7 en voeren de plannen uit voor de prioritaire zwakke schakels.

Het Rijk:

- beoordeelt planstudies en ruimtelijke kwaliteit en financiert tijdig de veiligheidsvariant.

Gemeenten:

- Kustgemeenten verbeteren de ruimtelijke kwaliteit en financieren deze (zo mogelijk).
- Ze zorgen voor de integrale afweging van sectorale (veiligheidsbelangen) in bestemmingsplannen en gemeentelijke structuurvisies.

3.2 Rivieren

Naar aanleiding van de hoge rivierwaterstanden van 1993 en 1995 heeft het Rijk het Deltaplan Grote Rivieren opgesteld. De rivierdijken zijn versneld versterkt op basis van de Deltawet grote rivieren en de Wet op de waterkering. Dit is inmiddels in de afrondende fase. Dijkversterking blijft nog steeds nodig om Zuid-Holland veilig en bewoonbaar te houden. Bij voorkeur moet de rivier meer de ruimte krijgen om grotere hoeveelheden water veilig naar zee te kunnen afvoeren.

Rijksbeleid

De beleidslijn en de planologische kernbeslissing (PKB) *Ruimte voor de Rivier* geven op landelijk niveau het kader aan voor de bescherming tegen overtollig rivierwater. In het rivierengebied, globaal oostelijk van Dordrecht, is de beleidslijn Ruimte voor de Rivier van toepassing. Voor nieuwe functies in buitendijks gebied geldt hier de 'nee-tenzijbenadering'.
In februari 2006 heeft het rijk Deel 2 (inspraak) en Deel 3 (Kabinetsstandpunt) van de PKB *Ruimte voor de Rivier* uitgebracht. Verder wordt in 2006 de beleidslijn Ruimte voor de Rivier vervangen door de Beleidsregels grote rivieren, die voor het gehele stroomgebied van Rijn en Maas gaan gelden.

In het project Veiligheid Nederland in Kaart worden de kansen op overstromingen van de dijkringen in Nederland in kaart gebracht en worden de gevolgen ervan geïnventariseerd volgens de overstromingsrisicomethode.

Provinciaal beleid

De provinciale *Verordening op de waterkering* geeft nadere regels om de veiligheid van de primaire waterkeringen te waarborgen volgens de *Wet op de waterkering*. De provincie is van mening dat het eigendom van de primaire waterkering zo veel mogelijk in één hand moet zijn, bij voorkeur bij de beheerder van de waterkering.

Betekenis planologische kernbeslissing (PKB) voor Zuid-Holland

Onder meer de volgende maatregelen uit de PKB (Basispakket) zijn relevant voor Zuid-Holland: de uiterwaardvergraving bij Gorinchem op bedrijventerrein Avelingen, de dijkverbetering (Oude Maas en Lek) en de waterberging (Volkerak-Zoommeer). Het Volkerak-Zoommeer is opgenomen als maatregel om overtollig rivierwater te bergen, als de Maeslantkering en de Hartelkering vanwege hoge waterstanden op zee gesloten zijn. In die situatie worden de waterstanden in de Rijn- en Maasmonding verlaagd door water te bergen in het Volkerak-Zoommeer. Naar verwachting is het Volkerak-Zoommeer eens in de 1600 jaar nodig voor waterberging

volgende pagina

Waterveiligheid

De kaart geeft de hoogteligging van Zuid-Holland weer en enkele aspecten ten aanzien van waterveiligheid, zoals onder andere de zwakke schakels in de kust en de ligging van de primaire waterkeringen.

Legenda

- Landwaarts kustfundament
- Primaire waterkering
- Bebouwingscontour kustplaats
- Recreatieconcentratiepunt
- Prioritaire zwakke schakel
- Zwakke schakel
- Afleidingstraverse inundatiewater

Maaiveldhoogte t.o.v. N.A.P.

- >+2.0 m
- +2.0 tot 0.0 m
- 0.0 tot -2.0 m
- -2.0 tot-4.0 m
- < -4.0 m
- Stedelijk gebied
- Provincie grens

0 2 4 6 8 10 km

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_05

volgende pagina

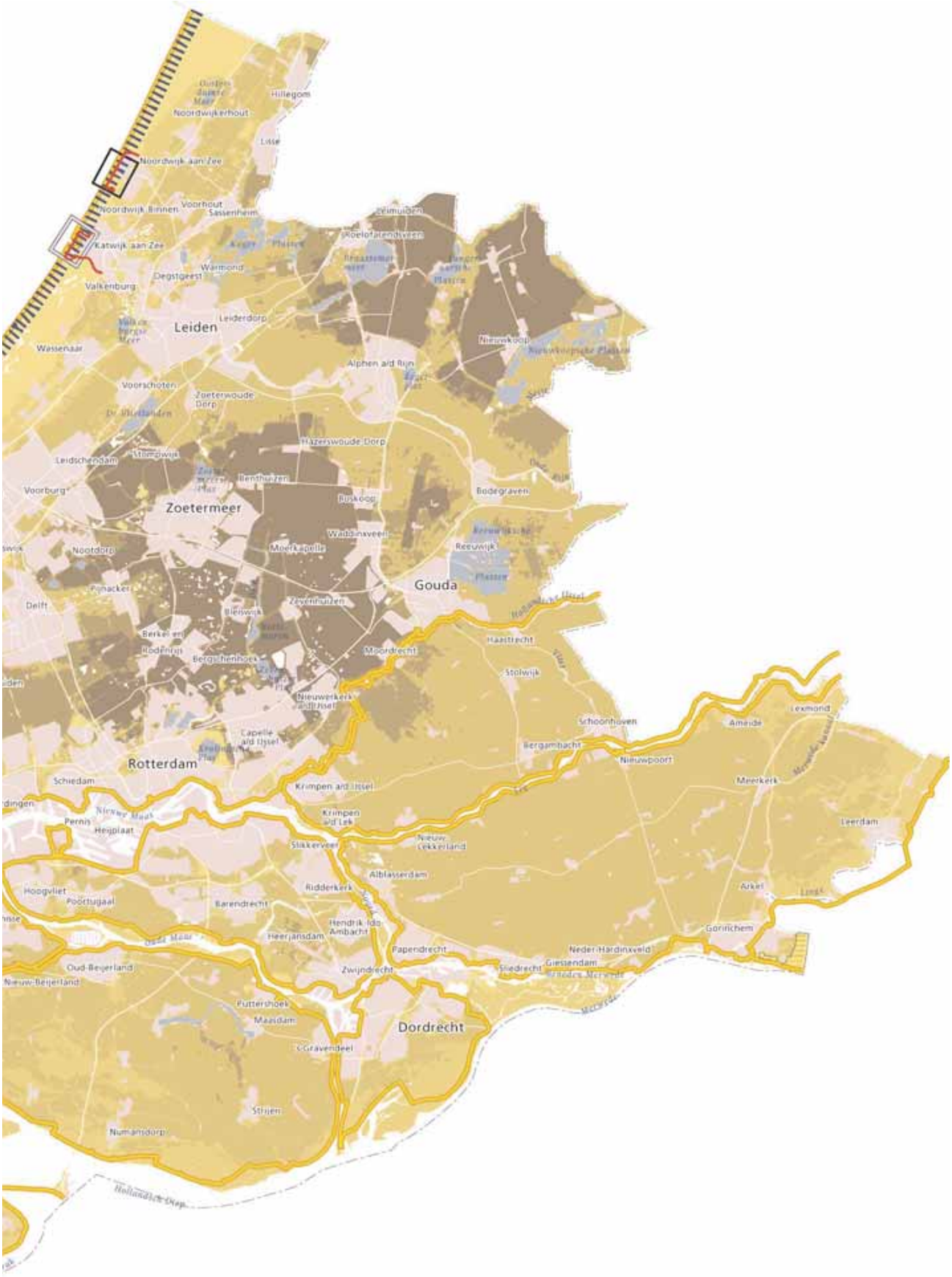

volgende pagina

Dan kunnen deze waterkeringen op uniforme en continue basis worden versterkt, beheerd en onderhouden, dan wordt de duurzaamheid gewaarborgd en dan kan er optimaal worden gereageerd op calamiteiten. Als rivierdijken versterkt moeten worden, kan dit eigendomsrecht worden gevestigd door de benodigde gronden vrijwillig aan te kopen en door deze zo nodig te onteigenen op grond van de Wet op de waterkering en de *Onteigeningswet*.

Doelen langere termijn

Het rivierengebied veilig en bewoonbaar houden door de rivieren waar mogelijk meer ruimte te geven, terughoudend te zijn met buitendijkse bebouwing en door maatregelen te nemen om de dijken te versterken.

Doelen 2006 – 2010

- Conform het *Deltaplan Grote Rivieren* zijn de waterkeringen op orde in 2009.
- De extra maatregelen in het kader van de PKB *Ruimte voor de Rivier* (Basispakket) zijn in concrete projectbesluiten uitgewerkt.
- Op locaties waar ruimtelijke veiligheidsmaatregelen worden getroffen, wordt de herinrichting zo veel mogelijk aangegrepen om de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren.

Wat kunt u van ons verwachten?

- Wij scheppen het ruimtelijk kader voor de maatregelen uit de PKB *Ruimte voor de Rivier*.
- Wij hebben inbreng in het project *Veiligheid Nederland in Kaart*.

Wat verwachten wij van anderen?

Waterschappen:

- ronden de lopende dijkversterkingprojecten van Zederik (2008), Hagestein-Everdingen (2008), Sliedrecht (2006) en Papendrecht (2007) de komend jaren af: wij verwachten dat het waterschap Rivierenland in 2006 start met het opstellen van een dijkversterkingplan voor de Diefdijk;
- verwerven zo veel mogelijk de grond van de primaire waterkering in hun eigendom;
- zorgen er – mede op basis van de veiligheidstoetsing – voor dat de noodzakelijke dijkversterkingsprojecten worden opgenomen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma, en voeren deze projecten na de goedkeuring van GS uit.

Het Rijk:

- financiert de uitvoering van alle maatregelen uit het PKB Ruimte voor de Rivier voor wat betreft het veiligheidsaspect (geraamde kosten ongeveer € 2,2 miljard);
- financiert voor 100 procent alle maatregelen voor dijk- en kustversterking volgens het Hoogwaterbeschermingsprogramma;
- voert het project Veiligheid Nederland in Kaart uit, en organiseert het debat hierover.

Gemeenten:

- vertalen de ruimtelijke aspecten van dijkversterkingsprojecten en PKB-maatregelen in bestemmingsplannen en gemeentelijke structuurvisies.

3.3 Regionale waterkeringen

In 2003 zijn boezemkaden in Wilnis (provincie Utrecht) en Terbregge (Rotterdam) bezweken. Daarvan hebben we geleerd dat boezemkaden die bestaan uit veen of op een veenachtige ondergrond liggen, kwetsbaar kunnen zijn tijdens langdurige droogteperiodes. Dat geldt vooral voor kades van diepe droogmakerijen. Om risico's op bezwijken te beperken zijn en worden de regionale waterkeringen getoetst en versterkt.

Provinciaal beleid

Om de veiligheid voor de regionale keringen te waarborgen, is in de *Verordening waterkering West-Nederland* een regeling geïntroduceerd. Daarin worden de regionale waterkeringen ingedeeld in veiligheidsklassen *(zie kaart op pagina 98)* op basisvan de geraamde schade als de waterkering faalt. Dit noemen we de overstromingsrisicobenadering. Deze nieuwe risicobenadering leidt tot een gelijk of hoger veiligheidsniveau. Op de kaart is de overschrijdingsfrequentie van de maatgevende hoogwaterstand weergegeven. De categorie (1/10) wil bijvoorbeeld zeggen dat het water eens in de 10 jaar hoger staat dan waar de kering voor is ontworpen.

In het kader van het Plan van Aanpak Waterveiligheid ontwikkelt de provincie een algemene integrale visie op de aanpak van boezem- en polderkades. Er moet door de waterschappen gestreefd worden naar – net als voor de grote rivieren en de kust – tegelijkertijd de ruimtelijke kwaliteit en de veiligheid van deze regionale waterkeringen te verbeteren. Dit kan onder meer worden bereikt door allianties te sluiten met stedelijke ontwikkelingen, groen, recreatie en agrarische functies.

Doelen langere termijn

De kans dat regionale waterkeringen ongecontroleerd breken of overstromen, is beperkt. Dit komt doordat deze regelmatig worden geïnventariseerd, getoetst en waar nodig aangepast.

Doelen 2006 – 2010

In 2010 zijn de regionale waterkeringen versterkt op de meest urgente locaties en heeft de provincie samen met de waterschappen bepaald in welke volgorde de overige regionale waterkeringen worden aangepakt.

Wat kunt u van ons verwachten?

- In 2006 is de *Verordening waterkering West-Nederland* vastgesteld, inclusief de uitwerking en definitieve indeling van de veiligheidsklassen voor de aangewezen regionale waterkeringen.
- Wij leggen in 2007 normen vast voor secundaire keringen, compartimenteringdijken en buitendijkse gebieden.
- De bestaande IPO-richtlijn voor boezemkaden wordt in 2006 geactualiseerd. Verder werken we in IPO-verband mee aan leidraden om regionale keringen te toetsen en ontwerpen.
- We stimuleren dat de waterschappen de waterkeringen integraal versterken. Dit doen wij door in de voorbereidende fase (financieel) bij te dragen aan voorbeeldprojecten. In het Plan van Aanpak Waterveiligheid worden deze projecten benoemd (zie ook voorbeeldproject *Boezemkadeverbetering Berkelse Zweth*).

volgende pagina

Veiligheid regionale waterkeringen (boezemkaden)

Veiligheidsnorm en overschrijdingsfrequentie

De kaart geeft de regionale waterkeringen weer en de veiligheidsklassen en overschrijdingsfrequenties die ervoor gelden. De veiligheidsklassen (I t/m V) zijn ingedeeld op basis van de geraamde schade als de waterkering faalt. De overschrijdingsfrequentie geeft aan hoe vaak het water hoger staat dan waar de kering voor is ontworpen (bijvoorbeeld categorie 1/10 wil zeggen dat het water eens in de 10 jaar hoger staat dan waar de kering voor is ontworpen).

Legenda

- I (1/10)
- II (1/30)
- III (1/100)
- IV (1/300)
- V (1/1000)

Bron: Verordening waterkering West-Nederland

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_06

volgende pagina

Voorbeeldproject 1

Boezemkadeverbetering Berkelse Zweth

Partners

- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- Groenservice Zuid-Holland
- Gemeente Rotterdam / OntwikkelingsBedrijf Rotterdam (OBR)
- Hoogheemraadschap van Delfland

Doel

Boezemkade die voldoet aan de normen en een ecologische verbinding vormt tussen natuurgebied en omliggende polders

Omschrijving project

Vanaf de snelweg A13 is de Berkelse Zweth goed herkenbaar, bijvoorbeeld wanneer je ter plaatse in de file staat, vlak bij de manege. Als je op het bestaande dijkje van de Berkelse Zweth fietst, zie je dat rechts de Akkerdijkse polder zo'n drie meter lager ligt en dat links de polder zelfs vijf meter diep ligt.
Enkele jaren geleden, tijdens de droge zomer van 2003 begon deze dijk door verdroging te lekken. Delfland heeft toen besloten de kade te versterken, dat wil zeggen niet veel hoger te maken, maar wel een stuk breder. Het verbreden zou ten koste kunnen gaan van de landschappelijke waarden en het karakter van de dijk.
Aan de Noordkant ligt het natuurgebied de Ackerdijkse plassen en aan de Zuidkant ligt de polder Schieveen. De polder Schieveen zal in de nabije toekomst voor een deel ook als natuurgebied worden ingericht. De Berkelse Zweth vormt een waterscheiding tussen beide gebieden. Veel dieren die nu voorkomen in Akkerdijk moeten de Berkelse Zweth overzwemmen om van het ene gebied in het andere te komen. Om dat mogelijk te maken worden tegelijk met de kadeverbetering de oevers natuurvriendelijk aangelegd, er komen plasbermen vol met oever- en waterplanten die te zijner tijd de functie van bescherming van golfaanslag op de kade moeten overnemen waardoor geen harde oeverconstructie benodigd is. Hierdoor wordt een win-win situatie verkregen.
Door met deze waarden rekening te houden, de dijksloot te verleggen en natuurplekjes in te richten zullen maar weinig mensen zien dat de dijk anders is dan eerder. Maar wie de tijd neemt en goed kijkt, zal zien dat de Berkelse Zweth veiliger, mooier en natuurvriendelijker is geworden.

Concreet resultaat

Een stevige en robuuste kade met natuurvriendelijke oevers en natuurplekjes

Projectplanning

Gerealiseerd in het voorjaar van 2006

volgende pagina

Wat verwachten wij van anderen?

- De *waterschappen* toetsen de regionale keringen en werken projectplannen uit om deze te versterken. Ze financieren de versterkingsplannen op basis van de veiligheidsvariant en pakken deze versterking waar mogelijk integraal aan, rekening houdend met meervoudig ruimtegebruik en/of andere functies.
- De *gemeenten* vertalen de ruimtelijke aspecten van kadeversterkingen in bestemmingsplannen en gemeentelijke structuurvisies.
- *Waterschappen* en *gemeenten* zoeken bij werkzaamheden aan de regionale waterkeringen gezamenlijk actief naar draagvlak en financiering om functies te combineren

3.4 Veiligheidsrisico's bij stedelijke ontwikkelingen

De geschiktste locaties in Zuid-Holland voor stedelijke ontwikkeling zijn inmiddels bebouwd. Voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen moeten daarom meer dan ooit de veiligheidsrisico's in ogenschouw worden genomen.

Provinciaal beleid

Bij stedelijke ontwikkelingen mag het risico (kans x gevolg) op overstromen niet ontoelaatbaar toenemen. De *Nota Ruimte* stelt dat onder meer het risico van overstromen moet worden geanalyseerd als een locatie wordt gekozen. Dit beleid zal de provincie doorvertalen in de nota *Regels voor Ruimte*.
De initiatiefnemer die op een bepaalde locatie wil bouwen, moet de risico's voor de waterveiligheid en de risico's op wateroverlast in beeld brengen. De waterbeheerder geeft hierover advies en gaat hierbij ook in op inrichtingsmaatregelen die eventueel nodig zijn om deze risico's aanvaardbaar te houden. Na een ruimtelijke en integrale afweging, waarin alle wateraspecten zijn meegewogen, wordt gekozen om op een bepaalde locatie te bouwen. Uitgangspunt is dat de inrichtingsmaatregelen die nodig zijn om de waterrisico's te ondervangen of zo veel mogelijk te beperken, deel uitmaken van de bouwplannen. Deze maatregelen worden in principe gefinancierd volgens het kostenveroorzakingsbeginsel. Dit houdt in dat bij nieuwe ontwikkelingen de kosten om het watersysteem aan te passen voor rekening komen van de initiatiefnemer. Dit beginsel zal worden vastgelegd in de Wet grondexploitatie.
Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen in Zuid-Holland moeten de risico's voor de waterhuishouding worden beheerst. Voor de buitendijkse gebieden specificeren we dit beleid hieronder nader. Met zogenoemde risicokaarten geven we inzicht in de eventuele gevolgen van calamiteiten door overstroming en geven we aan hoe geschikt gebieden zijn om bebouwd te worden.

Kust

Veel badplaatsen (zie de rode contouren, paragraaf 3.1.) zijn tegen de zee beschermd met boulevards. Deze maken echter deel uit van de afslagzone. Dit is een zone die mag eroderen (wegspoelen) bij stormen en extreme hoogwaterstanden. Voor de buitendijkse bebouwing in de afslagzone gelden nog geen wettelijke normen.
Voor bouwen langs de kust geldt het volgende: binnen bebouwd gebied van kustplaatsen is ruimte om de economische en toeristische activiteiten te ontwikkelen en om te verbouwen en nieuwbouw te plegen. Randvoorwaarde is dat de veiligheid van het achterland niet nadelig wordt beïnvloed en dat toekomstige versterkingswerken door de bebouwing niet duurder uitpakken. Buiten de bebouwde kom van kustplaatsen mag de bebouwing in het kustfundament niet worden uitgebreid.
De prioriteit ligt er daar op veerkracht, dynamiek en natuurwaarden te behouden en te ontwikkelen. Wij vinden het niet gewenst dat de zandige kust verder versteent.

volgende pagina

In het zomerhalfjaar is het toegestaan het strand tijdelijk te bebouwen met strandpaviljoens, mits wordt voldaan aan de voorwaarden die de beheerder van het strand en de waterkering stellen. Als een badplaats of een recreatieconcentratiepunt *(zie kaart pagina's 94-95)* (deels) in of direct achter de waterkering ligt, kunnen strandpaviljoens daar in principe het hele jaar worden geëxploiteerd. Hiervoor loopt een pilot in Zandvoort. In brede nog onbebouwde duingebieden is het ongewenst dat strandpaviljoens het hele jaar blijven staan.

Rivierengebied

De provincie maakt beleid om verstedelijking in buitendijks gebied te sturen. Dit beleid volgt uit het Plan van Aanpak Waterveiligheid en zal erop gericht zijn om bij ruimtelijke ontwikkelingen te garanderen dat het risico op overstromen aanvaardbaar is.

Doelen langere termijn

Zuid-Holland is veilig en duurzaam ingericht.

Doelen 2006 – 2010

Het overstromingsrisico is niet ontoelaatbaar toegenomen. Bij plannen voor stedelijke vernieuwing is het voorkómen van afwentelen van problemen op omliggende gebieden een uitgangspunt.

Wat kunt u van ons verwachten?

- We inventariseren het overstromingsrisico van buitendijkse gebieden.
- Mede op basis van het rapport van de commissie-Poelmann (25 oktober 2005) en na overleg met Rijk, waterschappen en gemeenten, zal de provincie duidelijkheid bieden over de rollen, taken en bevoegdheden van de verschillende overheden bij de risicobeheersing in de buitendijkse gebieden van de kustplaatsen.
- Wij ontwikkelen een methode om de veiligheidsaspecten te beoordelen in alle buitendijkse gebieden in 2006.
- Wij maken in het kader van het Plan van Aanpak Waterveiligheid afspraken met de waterbeheerders om risicokaarten op te stellen en dragen daarbij ook de benodigde rekenmodellen over.
- In 2006 verankeren wij het beleid uit de *Nota Ruimte* over het in beeld brengen van waterveiligheidsrisico's in de nota *Regels voor Ruimte*.

Wat verwachten wij van anderen?

- *Waterbeheerders* adviseren over risico's van ruimtelijke ontwikkelingen voor waterveiligheid, onder andere in het kader van de watertoets.
- *Waterschappen* stellen in samenwerking met de provincie risicokaarten op en voeren hiervoor overstromingsberekeningen uit.
- *Gemeenten* nemen de risico's voor waterveiligheid van nieuwe ontwikkelingen op in de waterparagraaf van hun bestemmingsplan. Ze vertalen de compenserende inrichtingsmaatregelen waar mogelijk door naar de voorschriften en de plankaart van het bestemmingsplan.
- Het *Rijk* stelt de Beleidslijn Grote Rivieren op.

volgende pagina

3.5 Muskus- en beverrattenbestrijding

Muskus- en beverratten ondermijnen de stabiliteit van waterkeringen en veroorzaken daarnaast (economische) schade, bijvoorbeeld doordat oevers afkalven. Recent is een maatschappelijke discussie ontstaan over nut- en noodzaak van de muskusrattenbestrijding.

Rijksbeleid

Zoals de muskusrattenbestrijding nu wordt aangepakt, blijven de veiligheidsrisico's beheersbaar. Dit blijkt uit een quickscan van Alterra voor de Landelijke Coördinatiecommissie Muskusrattenbestrijding (LCCM).Tegelijkertijd wordt geconstateerd dat er veel onzekerheden en veronderstellingen zijn over de relatie tussen muskusratten en veiligheid. Het is niet duidelijk wat de gevolgen zouden zijn wanneer wordt gestopt met de muskusrattenbestrijding.
De LCCM is ook betrokken bij de bestrijding van beverratten. Hiervoor is een landelijk bestrijdingsplan opgesteld, inclusief financiering, dat in 2006 afloopt. Op dit moment wordt het beleid hiervoor geëvalueerd. Op basis van de uitkomst moeten opnieuw keuzes worden gemaakt voor de manier waarop beverratten worden bestreden.

Provinciaal beleid

Vooralsnog gaan we door muskus- en beverratten te bestrijden vanwege de waterveiligheid, vooral voor de boezemkaden. Hiervoor gaan we uit van de huidige organisatie van de dienst Muskusrattenbestrijding, die wordt aangestuurd door een bestuurscommissie met leden van de provincie en Zuid-Hollandse waterschappen.
We wachten de uitkomsten af van een landelijk onderzoek naar de schade die muskusratten veroorzaken en eventuele alternatieve bestrijdingsmethoden.
In 2008 evalueren we nut en noodzaak van de muskusrattenbestrijding.

Wat kunt u van ons verwachten?

Wij vertalen in overleg met de waterschappen de resultaten van het uit te voeren landelijk onderzoek naar nut en noodzaak van de muskusrattenbestrijding in ons beleid en geven vervolgens uitvoering aan dit nieuwe beleid.

Wat verwachten wij van anderen?

Betrokkenheid van de waterschappen bij de evaluatie naar nut en noodzaak van de muskusrattenbestrijding en het geven van uitvoering aan het nieuwe beleid.

3.6 Watercalamiteiten

Ondanks alle inspanningen en afspraken zijn calamiteiten nooit helemaal uit te sluiten. Om de gevolgen van calamiteiten zo veel mogelijk te beperken, is het belangrijk om een adequate calamiteitenorganisatie te hebben.

Rijksbeleid

In de Waterstaatswet 1900 zijn de regels en voorschriften opgenomen over hoe calamiteiten worden aangepakt en hoe gevaar voor de waterstaatswerken wordt beperkt. Bij waterstaatswerken gaat het om oppervlaktewateren en waterkeringen. De aandacht richt zich op zowel de verontreiniging (bijvoorbeeld verzilting bij watertekort) als op (dreigende) overstromingen van rivierdijken, boezemkaden of de zeewering.
GS hebben daarbij de volgende taken en bevoegdheden: ze toetsen calamiteitenplannen van de waterbeheerders, ze geven opdracht oefeningen te houden en ze

volgende pagina

doen opgave aan het ministerie van BZK over de oefeningen die zijn gehouden, en over de calamiteitenplannen die voorhanden zijn.
Bij waterincidenten waarbij de openbare orde en de veiligheid in het geding zijn (bijvoorbeeld een dijkdoorbraak), geldt de Wet rampen en zware ongevallen (Wzro). Als gemeente en waterschap hun beleid op elkaar moeten afstemmen, beslist uiteindelijk de burgemeester. In bovenlokale situaties speelt de Commissaris van de Koningin dé bestuurlijk coördinerende rol.

Provinciaal beleid

Als de provincie de calamiteitenplannen toetst, let ze erop dat deze plannen zijn afgestemd met gemeentelijke rampenplannen en met plannen van zogeheten veiligheidsregio's. Hierbij wordt het IPO-beoordelingskader gebruikt.
De provincie gebruikt onder andere informatie uit het Hoogwater Informatie Systeem (HIS) om risicokaarten te maken en om de wateronderdelen van de rampenplannen van gemeenten en de calamiteitenplannen van de waterschappen te toetsen.
Het HIS is een informatiesysteem dat ondersteuning biedt bij het monitoren van actuele hoogwatersituaties en bij het nemen van beslissingen over eventuele evacuaties.
In overleg met waterschappen, gemeenten en veiligheidsregio's zullen nadere afspraken over de rollen en verantwoordelijkheden rond het HIS worden gemaakt. Deze afspraken zullen worden opgenomen in het provinciale Plan van Aanpak Waterveiligheid.

Doelen langere termijn

Het informatiebeheer over risico's en verantwoordelijkheden is op orde en er zijn afspraken gemaakt over wie welke taken op zich neemt bij calamiteiten, zodat calamiteiten adequaat bestreden kunnen worden.

volgende pagina

Doelen 2006 – 2010

- Er zijn een actueel en operationeel draaiboek voor calamiteiten en een werkend Hoogwater Informatie Systeem (HIS) beschikbaar.
- De calamiteitenplannen die nodig zijn om calamiteiten adequaat te kunnen bestrijden zijn op orde.

Wat kunt u van ons verwachten?

- We passen het draaiboek calamiteiten aan en actualiseren dit jaarlijks.
- We toetsen de calamiteitenplannen van de waterbeheerders (waterschappen en Rijkswaterstaat). Als er calamiteiten zijn, oefent de Commissaris der Koninigin de provinciale taken volgens de Wzro uit.
- In overleg met de waterschappen herijken wij in 2006 de verantwoordelijkheden rond het beheer en onderhoud van het HIS-instrumentarium en het uitvoeren van overstromingssimulaties.
- We houden oefeningen met de waterbeheerders in calamiteitenbestrijding.
- We rapporteren over de calamiteitenorganisatie (calamiteitenplannen en oefeningen) aan de ministeries van VenW en BZK.

Wat verwachten wij van anderen?

- De *waterschappen* zijn verantwoordelijk voor het up-to-date houden van de gegevens en schematisaties van het HIS binnen hun beheersgebied. Ze leveren de benodigde gegevens aan de provincie voor het onderhouden van het bovenregionale HIS in Zuid-Holland.
- De *waterschappen* en Rijkswaterstaat (Zuid-Holland) en gemeenten (voor die gebieden waar zij waterbeheerder zijn) stellen calamiteitenplannen vast en voeren oefeningen met calamiteitenbestrijding uit.
- *Gemeenten* en *waterschappen* / RWS zorgen voor een goede onderling afstemming van hun eigen rampenplannen (waterdeel) en calamiteitenplannen.
- De *gemeenten* besteden in hun rampenplannen aandacht aan de nooddrinkwatervoorziening. Dit gebeurt in overleg met het betrokken drinkwaterbedrijf, dat hiervoor medeverantwoordelijk is.

volgende pagina

4 Waterbeheersing

Een hoofddoelstelling van het waterbeleid is dat we voldoende water van goede kwaliteit hebben en houden voor alle grondgebruikfuncties in Zuid-Holland en dat we wateroverlast voorkomen. Door het waterpeil te beheersen streven we ernaar deze functies (zowel voor waterkwantiteit als -kwaliteit) optimaal te bedienen. De laatste jaren doen zich echter steeds vaker extreme situaties voor, waardoor zowel wateroverlast als watertekort optreden.

4.1 Aanpak wateroverlast

In deze paragraaf gaat het over wateroverlast als gevolg van te weinig bergings- en/of afvoercapaciteit in het watersysteem (polder én boezem). Over wateroverlast als gevolg van calamiteiten, zoals kade- en dijkdoorbraken, gaat het in paragraaf 3.2 en 3.3.

Zuid-Holland is de laatste jaren een aantal keer geconfronteerd met wateroverlast door hevige neerslag. Doordat gebieden verder verstedelijken en doordat economisch waardevolle grondgebruikfuncties worden ontwikkeld, leidt extreme neerslag sneller tot overlast en is het schade-effect ervan groter. Daarom zijn maatregelen nodig om het watersysteem ‘op orde’ te brengen.

Rijksbeleid

In het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) wordt de gezamenlijke verantwoordelijkheid benadrukt om het watersysteem op orde te brengen en houden. In het NBW staan taakstellende afspraken over veiligheid en wateroverlast.

Provinciaal beleid

Het initiatief om het NBW regionaal uit te werken, ligt bij de gemeenten en waterschappen. De provincies voeren de regie en stimuleren en faciliteren waar nodig het proces. In het kader van de uitwerking van het NBW heeft het Rijk vijf blauwe knooppunten benoemd in de provincie Zuid-Holland. Dit betreft belangrijke uitwisselingspunten tussen het hoofd- en regionaal watersysteem op de Hollandse IJssel en de Lek. De provincie zal de Waterakkoorden die door het Rijk en de waterbeheerders zijn afgesloten in hun samenhang beschouwen en toetsen conform de provinciale verordeningen.

Op orde?
Onder een watersysteem dat ‘op orde’ is verstaan wij het volgende: Het watersysteem is zodanig ingericht en wordt zodanig beheerd dat het een zorgvuldig afgewogen beschermingsniveau biedt tegen wateroverlast. Dit beschermingsniveau is maatschappelijk en economisch verdedigbaar en aanvaardbaar.
Met beschermingsniveau bedoelen wij: de frequentie waarmee wateroverlast optreedt. Het geheel van maatregelen dat nodig is om het watersysteem ‘op orde’ te brengen, noemen we de ‘wateropgave’

volgende pagina

Waterberging

De kaart geeft de (zoekgebieden voor) piek- en voorraadbergingen weer. Tevens is weergegeven welke piek- en voorraadbergingen reeds zijn vervallen of in traject zijn om te vervallen.

Legenda

- Piekberging
- Voorraadberging
- Zoekgebied voorraadberging
- Piekberging, in traject om te vervallen
- Voorraadberging vervallen

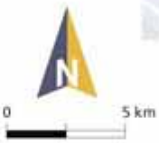

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_07

volgende pagina

Voorbeeldproject 2

Waterberging en recreatie in de Eendragtspolder

Partners

Het noordelijk deel van de Eendragtspolder is nu nog agrarisch gebied en zal duurzaam worden ingericht met twee nieuwe hoofdfuncties: waterberging en recreatie. Vier gebiedspartners (gemeente Zevenhuizen-Moerkapelle, provincie Zuid-Holland, Recreatieschap Rottemeren en het voormalige hoogheemraadschap van Schieland, nu het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard) hebben hiervoor eind 2002 een intentieverklaring ondertekend. In juli 2005 is een Samenwerkingsovereenkomst Eendragtspolder ondertekend, waarin afspraken zijn vastgelegd over de financiën en de planning. Op dit moment wordt er hard gewerkt aan gewerkt het bestemmingsplan te vertalen in een inrichtingsplan. Ook wordt een realisatieovereenkomst opgesteld.

Doel

In het plangebied (300 ha) kan straks 4 miljoen m3 water worden geborgen, voor systeemberging en/of calamiteitenberging.

Omschrijving project

Waterberging in de Eendragtspolder is noodzakelijk om wateroverlast in het Rottedistrict (alle polders die via de Rotteboezem afwateren) nu en in de toekomst te voorkomen. Om het gebied geschikt te maken voor waterberging worden kades aangelegd. Ook worden grote lengtes flauwe oevers gerealiseerd, zodat het verschil tussen hoog en laag peil goed te zien is. Dat levert natuurlijke oevers op, die begroeid raken met bijvoorbeeld rietkragen, waarin zich een rijke flora en fauna kan ontwikkelen. En daardoor blijft de waterkwaliteit stabiel en goed.

Concreet resultaat

Het gebied wordt recreatief ingericht als een plas met actieve watersportmogelijkheden en een plasdrasgebied. Het dagelijkse waterbeheer wordt aangepast aan de nieuwste inzichten voor duurzaam omgaan met water. Allereerst wordt uitgegaan van één peil in het hele plangebied. Het normale waterpeil wordt hoger dan het huidige (agrarische) peil van NAP -6,45 m; tot circa de huidige maaiveldhoogte (gemiddeld NAP -5,2 m). Hiermee wordt ook de kwel weggedrukt. Verder wordt gekozen voor een flexibel waterpeil, binnen een bandbreedte waarin het peil vrij kan fluctueren met de seizoenen, zodat onder normale omstandigheden geen gebiedsvreemd water hoeft te worden ingelaten.

Projectplanning

De Eendragtspolder wordt vóór 2010 heringericht tot een recreatiegebied van 300 ha mét een waterberging van 4 miljoen m3.

Meer informatie vindt u op www.eendragtspolder.nl en www.schielandendekrimpenerwaard.nl

volgende pagina

Indicatieve wateropgave Zuid-Holland

Legenda

Wateropgave (polders en boezem)

in m³/ha

Grens deelgebieden wateropgave

- Delft, Pijnacker-Nootdorp, Berkel & Rodenrijs, Rijswijk
- Den Haag, Wassenaar, Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg
- Goeree Overflakkee
- Hoeksche Waard
- IJsselmonde
- Rijnstreek
- Krimpenerwaard
- Holland Rijnland
- Midden-Delfland
- Vijfheerenlanden
- Alblasserwaard
- Boskoop-Reeuwijk-Gouda-Waddinxveen(oost)
- Schieland
- Stedelijk Dordrecht
- Vlaardingen - Schiedam
- Voorne-Putten
- Westland
- De Stichtse Rijnlanden, deel Zuid-Holland

Gemeentegrens

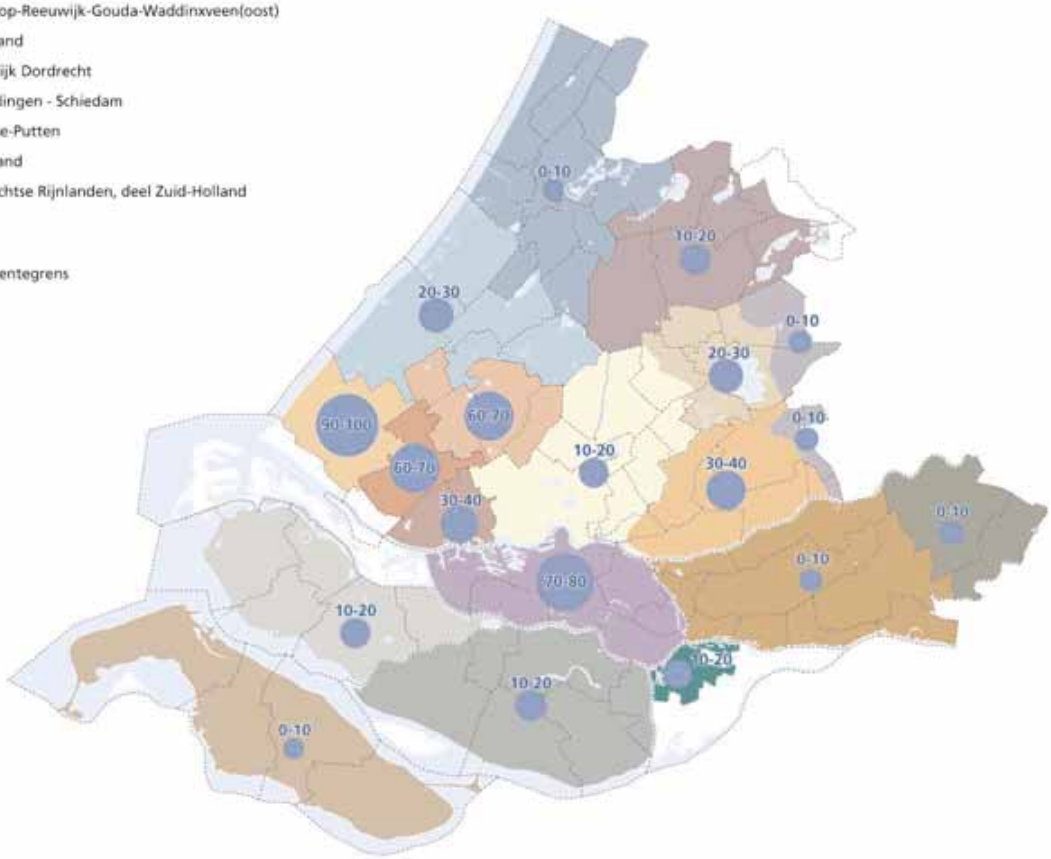

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_08

Bij de maatregelen tegen wateroverlast geldt als principe: niet afwentelen. Gebieden moeten zodanig zijn ingericht dat er voldoende ruimte is om situaties van te veel wateraanvoer lokaal, in het gebied zélf, op te lossen. Daarbij geldt vasthouden-bergen-afvoeren als richtlijn, hoewel niet als dogma. Hoe de wateroverlast daadwerkelijk wordt aangepakt, wordt afgestemd op de karakteristieken van het desbetreffende gebied en de aangrenzende gebieden. Hierbij wordt ingezet op functies combineren en het geven van een kwaliteitsimpuls aan het gebied. Daarbij wordt ook een verbinding met de *Kaderrichtlijn Water* gelegd. In bijlage 2 is aangegeven hoe de trajecten ten opzichte van elkaar zijn gepland.

Zoals afgesproken in het NBW weegt de provincie de door waterschappen gemotiveerde (bovenregionale) ruimteclaim voor water, integraal af. De integrale afweging is slechts gedeeltelijk een toetsing van de door waterschappen ingediende ruimteclaim. Het gaat dan om een toets aan het WB21-beleid in het algemeen en de trits vasthouden-bergen-afvoeren in het bijzonder. De integrale afweging moet echter vooral worden gezien als een verkenning naar optimale benutting van kansen om de wateropgave te integreren in (andere) ruimtelijke beleidsopgaven, waaronder natuur, landschap en recreatie. Dit vanuit de gedachte dat ruimte voor water bij een juiste toepassing en inrichting meer doelen kan dienen dan alleen voorkomen van wateroverlast. De provincie zal daartoe vanuit haar specifieke taken en bevoegdheden aangeven in hoeverre de wateropgave zo integraal mogelijk kan worden aangepakt en opgewaardeerd. Daarbij wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de motivatie van het waterschap bij de ingediende ruimteclaim voor water. Als door deze afweging de ruimteclaim verandert, beraden partijen zich gezamenlijk op de consequenties en mogelijke oplossingen. De resulterende, overeengekomen claim wordt ruimtelijk verankerd. In de streekplannen is aan een aantal locaties de functie piekberging toegekend. Op de kaart op pagina 106 zijn deze locaties aangegeven. Hierop zijn ook de locaties aangegeven die als piekberging in het streekplan staan, maar die naar alle waarschijnlijkheid vervallen omdat de inzichten veranderd zijn. Dit geldt in ieder geval voor de voorraadberging in de Middelburg- Tempelpolder. De vervallen locaties maken geen onderdeel meer uit van het provinciale ruimtelijke beleid. Bij de eerstkomende streekplanherziening wordt dit in het streekplan verwerkt. De kaart op pagina 108 laat zien hoe de wateropgave relatief gespreid is over de provincie. De cijfers zijn het resultaat van veelal globale berekeningen, die de komende periode nog verder worden uitgewerkt. Weergegeven is een bandbreedte voor de wateropgave in m^3 per hectare. Hieruit is af te leiden hoe groot of klein de wateropgave per regio is. De cijfers geven een indruk van de omvang van het probleem, niet van de oplossingsrichting in termen van bijvoorbeeld extra hectares open water.

Doelen langere termijn

In 2015 is (en blijft) het regionale watersysteem op orde. Het watersysteem voldoet aan de normen om extreme neerslag op te vangen en wateroverlast te voorkomen. De normen voor regionale wateroverlast én het grondgebruik waarop die normen worden afgestemd zullen via een zorgvuldig gebiedsproces met alle betrokken partijen worden vastgesteld. De NBW-werknormen gelden daarbij als vertrekpunt (niet als minimum), waar in gebieden beargumenteerd van kan worden afgeweken. Doel is te komen tot haalbare en betaalbare normen voor wateroverlast. Aangezien ‘voldoen aan normen’ niet betekent dat er geen risico op wateroverlast meer bestaat, kunnen tevens gebieden zijn aangewezen die in geval van extreme neerslagomstandigheden worden benut voor calamiteitenberging, om de ernst en omvang van de wateroverlast zo veel mogelijk te beperken.

volgende pagina

Doelen 2006 – 2010

- In 2010 is tenminste 25% van de totale opgave voor wateroverlast opgelost en is een uitvoeringsprogramma overeengekomen met de betrokken waterpartners, waarmee het watersysteem in 2015 volledig op orde zal zijn.
- In 2006 bestaat inzicht in het toekomstige beschermingsniveau dat het regionale watersysteem kan bieden tegen wateroverlast (conform het Middenscenario 2050 in het NBW).
- In 2006 is bepaald welk beschermingsniveau per polder moet worden nagestreefd, rekening houdend met de landelijke afspraken over toepassing van de NBW-(werk)normen.
- Er komen geen nieuwe opgaven voor wateroverlast bij.

Wat kunt u van ons verwachten?

- Wij maken een integrale afweging op basis van de waterclaim die de waterschappen hebben gemotiveerd, en we verankeren in 2007 de ruimteclaim voor water in provinciale ruimtelijke plannen.
- In lijn met de landelijke afspraken formaliseren wij de normen voor regionale wateroverlast, zoals die voortvloeien uit onder meer de evaluatie van het NBW in 2006.
- Wij zien erop toe dat bij ruimtelijke ontwikkelingen geen nieuwe opgaven voor wateroverlast ontstaan.
- Wij signaleren en stimuleren kansen om de aanpak van de wateropgave te integreren met andere beleidsdoelstellingen, bijvoorbeeld op het gebied van wonen, werken, recreatie, groen, landschap en milieu.
- Wij bemiddelen bij de aanpak van wateroverlast, als waterschappen en/of gemeenten aangeven daar behoefte aan te hebben of daar meerwaarde in te zien.
- Wij regisseren de regionale uitwerking van de blauwe knooppunten.
- Wij onderzoeken in 2006 de mogelijkheden om het kostenveroorzakingsbeginsel uit het NBW en de Handreiking kostenveroorzakingsbeginsel VNG en UvW toe te passen voor specifieke situaties in Zuid-Holland.

Wat verwachten wij van anderen?

Waterschappen:

- toetsen in 2006, op basis van de berekeningen van 2005, hun watersysteem voor zowel de huidige als de toekomstige situatie. Daarbij houden ze rekening met de landelijke afspraken over toepassing van de NBW-normen. Het resultaat is een overzichtskaart en rapportage, waarop staat aangegeven welke gebieden wel en niet voldoen aan de normen voor regionale wateroverlast en hoe groot de wateropgave (uitgedrukt in m3 benodigde extra berging) is.
- stellen in 2006 een uitvoeringsprogramma op voor de periode 2007 – 2015 (maatregelen en investeringen) en coördineren de uitvoering van dit programma. Het uitvoeringsprogramma benoemt alle noodzakelijke acties om het watersysteem in 2015 op orde te hebben. Hierbij zoeken de waterschappen en provincies samen naar kansen voor meekoppeling, zoals functiecombinaties en KRW-maatregelen. Zij stemmen hun acties daarop af.
- nemen in hun beheerplannen op hoe de maatregelen in het kader van de opgave voor wateroverlast worden gefinancierd.
- adviseren de gemeente en provincie over de ruimteclaim voor water. Daarbij houden zij rekening met de omstandigheden en (ruimtelijke) ontwikkelingen die specifiek zijn voor het gebied, inclusief eventueel noodzakelijke functieveranderingen.

volgende pagina

Voorbeeldproject 3

Dordwijkzone – plangebied Twintighoevenweg

Partners

- Gemeente Dordrecht
- Waterschap Hollandse Delta

Doel

Extra waterbergingscapaciteit creëren en de ecologische waarde en de recreatieve mogelijkheden van het gebied versterken

Omschrijving project

Dit project in het plangebied Twintighoevenweg is uitgevoerd op basis van het ontwikkelingsplan voor de Dordwijkzone.
De Dordwijkzone is een langgerekte groene strook binnen het stedelijk gebied van Dordrecht. In deze Dordwijkzone worden natuur en ecologie binnen deze zone via een aantal maatregelen versterkt, wordt de waterbergingscapaciteit binnen de stad vergroot en wordt gestimuleerd dat de bewoners recreëren in de Dordwijkzone.
Omdat het lastig is om extra waterberging te creëren door de wateroppervlakte binnen de bestaande stad te vergroten, wordt in een gebied als de Dordwijkzone extra water gemaakt.
Het plangebied Twintighoevenweg is een van de gebieden binnen de Dordwijkzone waar dit is gelukt. Andere mogelijkheden van formaat voor extra waterberging binnen de Dordwijkzone zijn het Dubbelmondepark en de ecologische zone Stevensweg-West.

Concreet resultaat

Er is binnen het stedelijk gebied van Dordrecht circa 1,2 hectare extra wateroppervlakte aangelegd om te voorzien in de behoefte aan extra waterbergingcapaciteit. Deze extra wateroppervlakte heeft deels het karakter van diepe waterpartijen en bestaat deels uit drasland dat kan onderlopen in tijden van hevige regenval.
Er is gevarieerde oevervegetatie aangelegd. Het recreatieve gebruik wordt gestimuleerd door de wandelpaden en bruggetjes die zijn aangelegd.

Projectplanning

Uitvoering is gestart medio 2004 Gereed in december 2005

volgende pagina

Gemeenten:
- ontwikkelen hun plannen minimaal waterneutraal, om wateroverlast te voorkomen. Ze creëren mogelijkheden om opgaven in bestaand gebied op te lossen, bijvoorbeeld door functies als recreatie, natuur, landschap en cultuurhistorie te combineren. Wanneer planontwikkeling leidt tot een ander type grondgebruik met strengere normen dan het huidige grondgebruik, dan moet voldaan worden aan de normen die gelden voor het nieuwe type grondgebruik.
- gaan na wat de ruimtelijke implicaties zijn van de wateropgave en leggen in bestuurlijke afspraken met de waterschappen vast hoe die wateropgave wordt gerealiseerd.
- benutten – in overleg met de waterschappen – kansen om de wateropgave te verankeren in lopende ruimtelijke ontwikkelingen, om zo te komen tot win-win situaties.
- nemen de overeengekomen maatregelen en kostenverdeling voor aanpak van de wateropgave, inclusief de daarvoor te reserveren ruimte voor water, op in gemeentelijke beleids- en bestemmingsplannen en stemmen hun begroting daarop af.

4.2 Aanpak (zoet)watertekort

Onder (zoet)watertekort verstaan wij een situatie met te weinig water van goede kwaliteit om een grondgebruikfunctie te bedienen. In de zomer van 2003 is Zuid-Holland geconfronteerd met een droogteperiode. Water van een goede kwaliteit was toen schaars. Dit heeft er onder meer in geresulteerd dat water met een verhoogd chloridegehalte is ingelaten in het boezemstelstel. Als gevolg van de droogte is er schade opgetreden aan enkele veenkaden (breuken) (zie paragraaf 3.3) en was er vooral droogteschade bij de landbouw en natuur.

Landelijke droogtestudie
De belangrijkste conclusies van deze studie (zomer 2005) zijn:
- Vooral door de klimaatsverandering neemt het watertekort geleidelijk toe.
- Het Rijk neemt zelf geen structurele grootschalige maatregelen om het droogteprobleem op te lossen.
- De landelijke droogtestudie adviseert om de zoetwatertekorten en de daaruit voortvloeiende schade voor een belangrijk deel te accepteren.
- Er komen geen landelijke normen voor watertekort.

Rijksbeleid
Als er een tekort aan water is, wordt het oppervlaktewater verdeeld conform de landelijke verdringingsreeks. Dit houdt in dat het water wordt verdeeld naar de volgende prioriteiten:
- Veiligheid en onomkeerbare schade voorkomen:
  - Stabiliteit van waterkeringen.
  - Klink en zettingen (veen en hoogveen).
  - Natuur (gebonden aan bodemgesteldheid).
- Nutsvoorzieningen:
  - Drinkwatervoorziening.
  - Energievoorziening.
- Kleinschalig hoogwaardig gebruik.
- Overige belangen (scheepvaart, energievoorziening, landbouw en natuur).

Binnen de categorieën 1 en 2 staan de thema's op volgorde van prioriteit. Binnen de categorieën 3 en 4 worden de prioriteiten onderling bepaald, zodat de economisch, maatschappelijke schade zo laag mogelijk is.

Provinciaal beleid
In een situatie van watertekort zal de bovenstaande verdringingsreeks worden toegepast. De provincie streeft naar een situatie waarbij de problemen door droogte niet groter worden.

In de regionale studie Zoetwaterverkenning Midden-West-Nederland is de aard en omvang van het droogteprobleem ingeschat en zijn oplossingsstrategieën

volgende pagina

onderzocht en mogelijke maatregelen geformuleerd. Een aantal mogelijke kosteneffectieve maatregelen (zoals flexibel peilbeheer) moeten worden uitgewerkt. Het is daarbij belangrijk dat alleen maatregelen genomen worden die tegen aanvaardbare maatschappelijke kosten kunnen worden uitgevoerd. Het zoetwatertekort zal echter mogelijk voor een belangrijk deel moeten worden geaccepteerd omdat veel maatregelen niet kosteneffectief zijn. Dit wordt de komende periode vertaald in provinciaal beleid.
Op de kaart op pagina 106 zijn gebieden aangegeven die op de streekplannen zijn aangewezen voor voorraadberging. Eén locatie daarvan (Middelburg en Tempelpolder) kan vervallen omdat onderzoek heeft aangetoond dat voorraadberging hier niet zinvol is.

Doelen langere termijn

De kosteneffectieve maatregelen om het zoetwatertekort te beperken, zijn uitgevoerd in 2015.

Doelen 2006 – 2010

- In 2006 is de landelijke verdringingsreeks regionaal ingevuld.
- Uiterlijk 2009 zijn de resultaten van de Droogtestudie Nederland en de Zoetwaterverkenning Midden-West-Nederland geconcretiseerd en vertaald naar regionale maatregelenpakketten en calamiteitenplannen. De afspraken zijn vastgelegd in akkoorden tussen betrokken beheerders.

Wat kunt u van ons verwachten?

- Wij zorgen er in 2006, mede namens de omliggende provincies en in overleg met de waterbeheerders, voor dat de verdringingsreeks regionaal wordt gedifferentieerd en stellen deze vast. Ook nemen wij het communicatieaspect mee. Wij toetsen of de reeks is opgenomen in waterbeheersplannen, waterakkoorden en calamiteitenplannen.
- Wij zien erop toe dat het *Advies Zoetwaterverkenning Midden-West-Nederland* wordt opgevolgd.
- Wij nemen initiatief bij het uitvoeren van de actiepunten uit het Advies waarbij wij als trekker zijn aangewezen
- Wij evalueren de richtwaarden voor chloridegehalte in oppervlaktewater en passen deze waar nodig aan.
- Wij zullen beleid formuleren ten aanzien van de situering van functies die gevoelig zijn voor watertekort en/of verzilting.

volgende pagina

Wat verwachten wij van anderen?

Waterschappen en Rijkswaterstaat:

- zorgen er in situaties van (dreigend) watertekort voor dat het beschikbare zoete water wordt verdeeld over de gebruikers, door de dan geldende verdringingsreeks en waterakkoorden toe te passen;
- helpen de verdringingsreeks regionaal uit te werken;
- voeren de acties uit zoals verwoord in het *Advies Zoetwaterverkenning Midden-West-Nederland*: het gaat hier vooral om het concretiseren van de mogelijk te nemen regionale maatregelen.

4.3 Peilbeheer en GGOR

Zuid-Holland is een lappendeken van uiteenlopende grondgebruikfuncties en ruimtelijke claims. Elke grondgebruikfunctie stelt specifieke eisen aan de waterhuishouding. Andersom geldt ook dat het hydrologisch regime beperkingen oplegt aan de mogelijkheden om functies te behouden en ontwikkelen. Bodemdaling en verzilting zijn daarbij belangrijke aandachtspunten: beide processen worden versneld doordat het waterpeil lager wordt. Goed peilbeheer moet enerzijds het grondgebruik zo goed mogelijk faciliteren en daarbij rekening houden met de soms tegenstrijdige eisen aan het waterbeheer. Anderzijds moet door goed peilbeheer ook de bodemdaling, verzilting en versnippering van peilgebieden worden beperkt.
Dit vraagt erom dat de belangen integraal worden afgewogen. Het resultaat van die afweging is een Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR). Het GGOR is onderdeel van het waterbeheersplan en onder meer wordt uitgewerkt in het peilbesluit.

Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR)
GGOR is de afkorting van 'Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime'. GGOR is zowel een concreet product als een methodiek. Het GGOR-product is de beschrijving van het streefbeeld van het watersysteem dat is afgestemd op de ruimtelijke functies in een gebied. Hierbij is een belangenafweging gemaakt tussen de verschillende functies en zijn duidelijke keuzen gemaakt. Het streefbeeld van het watersysteem heeft betrekking op zowel grond- en oppervlaktewater, maar ook op kwantiteit en kwaliteit. De GGOR- methodiek is een transparante manier van werken volgens een vooraf geformuleerd stappenplan om doelen, zoals het op orde zijn van het watersysteem, te bereiken. Overigens kan een GGOR-product deel uitmaken van een ander product zoals bijvoorbeeld een watergebiedsplan.

De provincie heeft conform het Nationaal Bestuursakkoord Water een kader voor GGOR opgesteld. Dit kader bestaat uit procesafspraken met de waterschappen. Het inhoudelijke kader wordt gevormd door de

Provinciaal beleid

Het huidige provinciaal beleid is erop gericht peilbesluiten zodanig op te stellen dat daarbij de belangen transparant en evenwichtig worden afgewogen. De kernpunten van het beleid voor peilbeheer luiden als volgt:

1 Bij de vaststelling van een peilbesluit worden de belangen die bij het peilbeheer zijn betrokken, evenwichtig afgewogen.
2 Voor veenweidegebied wordt een richtwaarde van 60 cm drooglegging (ten opzichte van de gemiddelde maaiveldhoogte) aangehouden (zie kadertekst voor een toelichting).
3 Door het peilbeheer dient de bodemdaling zo veel mogelijk te worden vertraagd.

Deze kernpunten zijn uitgewerkt in de nota *Uitwerking Peilbeheer* van december 1998 (NUP). Deze nota is toe aan herziening. Gedeputeerde Staten worden opgedragen om het beleid ten aanzien van het peilenbeheer zoals dit is neergelegd in dit beleidsplan nader uit te werken in een herziene NUP, waarbij artikel 5 van de Verordening waterbeheer Zuid-Holland in acht wordt genomen. Afspraken om het GGOR toe te passen worden in de herziene NUP geïntegreerd.
De goedkeuring van de peilbesluiten door de provincie is een vorm van preventief toezicht. Bij het verlenen van de goedkeuring stelt de provincie zich pro-actief op.

Om een aantal redenen is de goedkeuring van de peilbesluiten naar onze mening toe aan een kritische beschouwing:

- De nota *Afstemming van taken in het regionale waterbeheer* die in april 2005 is opgesteld door het IPO en de Unie van Waterschappen, biedt nieuwe inzichten om regionaal waterbeheer optimaal vorm te geven.

volgende pagina

- Door schaalvergroting en toegenomen professionalisering van waterschappen groeit de behoefte om de toezichthoudende rol van de provincie anders in te vullen.

De bovenstaande redenen zijn voor de provincie aanleiding om het volgende te verkennen. In hoeverre implementatie van het beleid kan worden gewaarborgd, indien de huidige uitvoering van preventief toezicht geleidelijk wordt vervangen door een werkwijze waarin waterschappen en provincie vanaf het begin gezamenlijk optrekken bij de afweging van belangen in het kader van de opstelling van peilbesluiten. Wij willen het accent verleggen van 'controle achteraf' naar 'afstemming vooraf'. Wij willen ons daarbij meer richten op de kwetsbare gebieden, zoals gebieden met natuurwaarden en veenweidegebieden. Hierbij zullen wij vooraf heldere kaders stellen.
Concreet willen wij in niet-kwetsbare gebieden de goedkeuringsvereiste van peilbesluiten laten vervallen en voor kwetsbare gebieden een alternatieve werkwijze ontwikkelen om ons beleid te realiseren én af te stemmen met de waterschappen. Terwijl deze nieuwe werkwijze wordt ontwikkeld, willen we de goedkeuring van peilbesluiten in kwetsbare gebieden 'afbouwen onder condities'.

Groene Hart en Veenweidepacten

'Functie volgt peil' is een belangrijk principe voor het westelijk veenweidegebied. Dit principe is opgenomen in het Ontwikkelingsprogramma voor het Groene Hart en de Agenda Westelijke Veenweiden. De kern is: de drooglegging bepaalt het ruimtegebruik. Dit principe betekent een wijziging in de onderlinge verhouding tussen water(peil)beheer en ruimtegebruik, omdat tot op heden de drooglegging werd afgestemd op het ruimtegebruik. Het toepassen van dit principe kan leiden tot een ingrijpende herinrichting van het veenweidegebied en grotere peilgebieden, waarin de ligging van de functies gekoppeld is aan het bestaande hoogteverschil. Deze hoogteverschillen hangen samen met verschillen in bodemeigenschappen.

In het kader van de veenweidepacten Krimpenerwaard en Gouwe Wiericke wordt het principe 'functie volgt peil' verder uitgewerkt en toegepast. De veenweidepacten vormen een uitgangspunt bij de herziening van de NUP.

Doel langere termijn

Het peilbeheer is voor alle grondgebruikfuncties evenwichtig en inzichtelijk afgewogen.

Doelen 2006 – 2010

- Alle relevante delen van de provincie beschikken te allen tijde over geldige peilbesluiten, die voldoen aan het vigerende peilbeleid. Waterpeilen kunnen afwijken van peilbesluiten, maar moeten wel voldoen aan het provinciale beleid en zijn door het waterschap vastgelegd in een vergunning.
- Vanaf 1 januari 2007 worden de gemaakte bestuurlijke afspraken over de GGOR-programma's (plannen van aanpak) uitgevoerd.
- In 2006 is de provinciale goedkeuringsrol bij peilbesluiten gedifferentieerd.

Wat kunt u van ons verwachten?

- Wij toetsen de peilbesluiten aan het huidige provinciale beleid.
- Wij gaan onderscheid maken tussen kwetsbare en niet-kwetsbare gebieden om op basis hiervan onze goedkeuringsbevoegdheid van peilbesluiten te differentiëren.

beleidsnota's van de provincie en wordt opgenomen in de NUP. Verder heeft de provincie een optimaal Grond- en Oppervlaktewaterregime (OGOR) in beeld gebracht.
De waterbeheerders stellen GGOR-programma's (plannen van aanpak) op waarin zij aangeven hoe zij binnen hun beheersgebied aan de slag gaan met het GGOR-proces en met onderwerpen als schaalniveau, deelgebieden, prioritering en samenhang met andere projecten. De peilbesluiten maken deel uit van het proces om een GGOR op te stellen. Immers in een Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime wordt aangegeven wat de waterpeilen in een gebied moeten zijn. Deze worden in een peilbesluit (juridisch) vastgelegd. Het proces van de KRW krijgt invloed op het proces om tot een GGOR te komen. Medio 2006 worden voor de KRW doelen en maatregelen bepaald per cluster waterlichamen, medio 2007 is dit verder naar individuele waterlichamen uitgesplitst. Een maatschappelijke kosten-baten-analyse en een belangenafweging vormen hiervoor de basis. Hoewel de KRW-doelen en maatregelen pas in 2009 formeel worden vastgelegd, zal de maatschappelijke discussie in 2006 en 2007 beginnen. De KRW vraagt het proces om een GGOR-analyse uit te voeren te versnellen (2006 – 2007). Prioriteit bij het opstellen van GGOR wordt gegeven aan Vogel- en Habitatrichtlijngebieden.
(Grond)water afhankelijke natuur, waternatuur, waterparels/natte parels en veenweide gebieden zijn ook van belang in het prioriteren van de gebieden.

Nota Uitwerking Peilbeheer en veengebied

In het kwetsbare veengebied zijn de volgende uitgangspunten belangrijk voor het peilenbeleid: de bodemdaling vertragen, de waterkwaliteit verbeteren, natuur- en landschapswaarden

behouden en voorkómen dat gebouwen en infrastructuur schade lijden als gevolg van peilverlaging. Een aanvaardbaar evenwicht tussen functie-eisen en belangen is hierbij vereist. Om dit evenwicht te vinden, heeft de provincie er daarom voor gekozen het peilenbeleid voor veengebieden te flexibiliseren.

Aan de flexibilisering van de peilen zijn voorwaarden verbonden. Voor veengebieden met een agrarische functie wordt een richtwaarde van 60 cm drooglegging (ten opzichte van de gemiddelde maaiveldhoogte) aangehouden. Dit betekent dat het mogelijk is om binnen marges, die bepaald worden door de gebiedsdoelen, af te wijken van de 60 cm. Er ontstaat onderhandelingsruimte om het peil te kiezen. Als een grote drooglegging niet nodig is voor de functies en de gebiedsdoelen, dan dient drooglegging reductie te worden onderzocht (als de drooglegging groter is dan 60 cm).
Voor ANL-gebieden/veen+-gebieden (veen+-gebieden zijn de oude ANL-gebieden die in veengebied liggen) geldt een stringenter beleid. In deze gebieden is deze onderhandelingsruimte beperkter dan in het agrarische gebied en hangt vooral van af of de aangetaste natuur- en landschapswaarden kunnen worden gecompenseerd. In veen+-gebieden is 60 cm drooglegging het maximum en mag het peil alleen worden aangepast aan de maaiveld-daling.

De veen- en veen+-gebieden zijn op kaarten per deelgebied in de streek-plannen Oost en West onderscheiden, en op de sectorale waterkaart in het RR2020. In streekplan Zuid-Holland-Zuid wordt nog gesproken over ANL-gebieden.

- In 2006 brengen wij, na overleg met waterbeheerders en belangenorganisaties, een herziene NUP uit.
- Wij trekken de Regiegroep GGOR, met als doelen onderling kennis uit te wisselen en de voortgang van het GGOR-proces te bewaken. Tevens worden in deze groep onderwerpen als het GGOR-programma en inhoudelijke vraagstukken als gevolgen van de KRW op GGOR verder uitgewerkt en afgestemd.
- Wij maken uiterlijk 31 december 2006 bestuurlijke afspraken met de water-schappen over de GGOR-programma's (plannen van aanpak).

Wat verwachten wij van anderen?

Waterschappen:
- beschikken voor het hele beheersgebied over actuele peilbesluiten;
- toetsen de peilafwijkingen aan het provinciale peilenbeleid (NUP) als nieuwe peilbesluiten worden opgesteld;
- stellen voor 1 september 2006 een GGOR-programma op voor het totale beheersgebied, om te bespreken in het bestuurlijk overleg met de provincie op uiterlijk 31 december 2006: bij de eerstvolgende (partiële) herziening van het Waterbeheersplan nemen de waterschappen het GGOR-programma hierin op;
- maken in een jaarlijkse voortgangsrapportage inzichtelijk hoe GGOR in de deelgebieden wordt geïmplementeerd;
- nemen de resultaten van het GGOR-product op in hun Waterbeheersplan en de peilbesluiten (termijn wordt later afgesproken).

4.4 Aanpak verdroging

De provincie Zuid-Holland wil de kwaliteit van de natuur in Zuid-Holland verbeteren. De natuurkwaliteit gaat achteruit. Verdroging geldt als een van de belangrijkste oorzaken daarvoor.

Rijksbeleid

Welk beleid voert het Rijk om verdroging te bestrijden? In de *Vierde nota water-huishouding* staat dat het verdroogde areaal in het jaar 2010 met 40 procent moet zijn verminderd ten opzichte van 1985. De provincies moeten dit antiverdrogings-beleid realiseren. De verdroogde gebieden herstellen zich echter veel langzamer dan volgens deze landelijke doelstelling zou moeten. Op landelijk niveau is geconstateerd dat de verdrogingsbestrijding om diverse redenen stagneert en het risico bestaat dat nationale doelstellingen en Europese verplichtingen (KRW) niet tijdig kunnen worden gerealiseerd. Een gezamenlijke Taskforce van provincies, Unie van Water-schappen, Rijk, Vewin, terreinbeheerders en Land- en tuinbouworganisaties (LTO) is in 2005 opgericht met als doel binnen afzienbare tijd (medio 2006) uitvoeringsgerichte voorstellen te doen om de verdroging sneller en beter te bestrijden.

Provinciaal beleid

We herzien, mede op basis van de uitkomsten van de Taskforce, onze aanpak om de verdroging te bestrijden. Tot die tijd continueren we de huidige aanpak via het bestaande instrumentarium, zoals peilbesluiten, landinrichting, Ecologische Hoofdstructuur (EHS), en gelden uit de Subsidieregeling gebiedsgericht beleid (SGB). Als we natuurdoeltypen toekennen, gaan we uit van de waterhuishoudkundige mogelijkheden (lagenbenadering). GGOR is daarbij een hulpmiddel. Robuuste eenheden zijn ons uitgangspunt. Ondanks de ambitie om tegen te gaan dat peilvakken versnipperen, is er in voorkomende gevallen ruimte voor maatwerk als de omstandigheden daarom vragen. Om verdroging te bestrijden, sluit de provincie zich

volgende pagina

aan bij de landelijke doelstelling. Op dit moment is in Zuid-Holland circa 9,5 procent van het oorspronkelijke areaal verdroogd gebied hersteld.
Sommige natuurgebieden zijn door de uitgevoerde herstelmaatregelen niet volledig hersteld. Dit hangt meestal samen met de locatie van het natuurgebied, waardoor volledig herstel niet meer mogelijk is (of slechts met veel moeite en kosten) en/of met de kwaliteit van het in te laten water.

Doelen langere termijn

De verdroging opheffen, en daarbij aansluiten bij de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) die wordt gerealiseerd (doeldatum 2018).

Doelen 2006 – 2010

- Het (vrijwel) geheel oplossen van de verdroging in 2013 – 2015 in een aantal nader te bepalen prioritaire gebieden. Gebieden met wettelijke verplichtingen (Natura 2000, KRW, Natuurbeschermingswet) hebben daarbij de hoogste prioriteit.
- In 2009 is vastgelegd hoe beschermingszones rondom verdrogingsgevoelige natuurgebieden worden beschermd, en zijn ook de eisen vastgelegd die binnen deze zones gelden.

Wat kunt u van ons verwachten?

- In 2006 hebben wij een Plan van Aanpak Verdrogingsbestrijding opgesteld waarin wij de aard en omvang van de verdroging aangeven, en waarbij we ook aangeven op welke manier de verdroging moet worden bestreden en welke prioriteiten daarbij worden gesteld. We stellen het Plan van Aanpak op in samenwerking met de waterschappen, drinkwatermaatschappijen en terreinbeheerders.
- Wij geven uiterlijk in 2007 aan welke eisen de natuurdoeltypen in verdrogingsgevoelige gebieden stellen aan de waterkwaliteit en -kwantiteit.
- Wij begrenzen, in overleg met onder andere de waterschappen, de beschermingszones rondom verdroginggevoelige gebieden in 2009, en we stellen ook de eisen vast die binnen deze zones gelden.
- Wij stellen de landelijke verdrogingskaart mee op, in nauwe samenwerking met waterschappen en terreinbeheerders.
- Als we vergunningen verlenen voor grondwateronttrekking (vooral drinkwatervoorziening) of infiltratie, betrekken we daar het verdrogingsrisico bij. Er mag geen verdroging optreden als gevolg van een onttrekking of infiltratie (zie ook paragraaf 6.2).

Wat verwachten wij van anderen?

- Waterschappen geven in 2008 aan in welke mate de eisen die vanuit natuur aan water worden gesteld, verenigbaar zijn met andere waterdoelen en of deze eisen in de beheerspraktijk te realiseren zijn.
- Waterschappen en terreinbeheerders nemen maatregelen om de verdroging te bestrijden in verdrogingsgevoelige natuurgebieden, nemen deze maatregelen op hoofdlijnen op in hun beheersplannen en/of geven aan in welke gebieden maatregelen genomen zullen worden en maken afspraken over de kostenverdeling.
- Waterleidingbedrijven en andere onttrekkers zorgen ervoor dat grondwateronttrekking geen negatieve gevolgen heeft voor natuurgebieden.

Verdroging
Een gebied wordt als verdroogd aangemerkt als een natuurfunctie is toegekend en de grondwaterstand in het gebied onvoldoende hoog is of als de kwel onvoldoende sterk is om te garanderen dat de karakteristieke grondwaterafhankelijke ecologische waarden in dat gebied worden beschermd. Een gebied met een natuurfunctie wordt ook als verdroogd aangemerkt als er water van onvoldoende kwaliteit moet worden aangevoerd om een te lage grondwaterstand te compenseren. Om verdroogde gebieden te herstellen, zijn maatregelen nodig in het gebied zelf, maar ook in het omliggende gebied.

volgende pagina

5 Waterkwaliteit

Voor mens (drinkwater), plant en dier is schoon en ecologisch gezond water een primaire levensbehoefte. Daarnaast zorgt de aanwezigheid van water voor een afwisselend en aantrekkelijk landschap en is het een bron van vermaak: we recreëren er graag op of in en wonen er graag langs, in het bijzonder water met hoge natuurwaarden. Een goede waterkwaliteit is ook van economisch belang. De landbouw heeft belang bij lage zoutgehalten en gezond drinkwater voor vee, de recreatiesector bij veilig en schoon zwem- en recreatiewater, en de woningbouwsector bij een aantrekkelijke leefomgeving met water. Het schoonmaken en schoonhouden van het watersysteem kost veel geld. Dit geldt in het bijzonder voor het opvangen en zuiveren van stedelijk afvalwater middels riolering en zuiveringsinstallaties.

5.1 Schoon en ecologisch gezond water

Hoewel de kwaliteit van de Zuid-Hollandse wateren in de afgelopen decennia sterk is verbeterd, zijn de watersystemen nog niet overal ecologisch gezond en veerkrachtig. Vooral in de gebieden met intensieve landbouw liggen de doelstellingen nog ver buiten bereik. Dit komt vooral doordat het water daar is belast met nutriënten en andere chemische stoffen als gevolg van menselijk activiteiten (zoals landbouw en verkeer). Bovendien zijn ecologische overwegingen te weinig betrokken bij de manier waarop watersystemen worden ingericht en beheerst.

Europees beleid

Het Europese beleid is verwoord in de Europese *Kaderrichtlijn Water* (KRW), de *Zwemwaterrichtlijn* en de *Richtlijn stedelijk afvalwater*. Een aantal andere richtlijnen is niet primair op oppervlaktewaterkwaliteit gericht maar werkt wel door in het waterkwaliteitsbeleid. Dit zijn de *Nitraatrichtlijn* en de *Vogel- en Habitatrichtlijn* (zie Groendeel, hoofdstuk 3). De KRW benadert de waterkwaliteit per stroomgebied *(zie kaart pagina 120-121)*. Daarbij geldt een resultaatsverplichting voor de overheid (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) om de grotendeels zelf vast te stellen waterkwaliteitsdoelen ook daadwerkelijk in 2015 te halen en het bijbehorende pakket maatregelen uit te voeren. De doelen en bijbehorende maatregelen om een goede ecologische en chemische toestand van het oppervlaktewater te bereiken, moeten in 2009 in stroomgebiedbeheersplannen zijn vastgelegd. Alleen op basis van een gedegen argumentatie kan de Europese Commissie toestaan dat de einddatum om de doelen te bereiken, verschuift van 2015 naar 2021 of 2027. Doelverlaging is

alleen mogelijk wanneer realisatie van de goede ecologische en chemische toestand maatschappelijk niet haalbaar is. Doelverlaging en verschuiving van de realisatietermijn is niet mogelijk voor prioritaire stoffen en van de beschermde gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, zwem- en drinkwaterlokaties) in KRW-verband. Hiervoor is de harde eindtermijn 2015.

Rijksbeleid

Het nationale waterkwaliteitsbeleid is vooral vastgelegd in de *Vierde nota waterhuishouding* en in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW). In het emissiebeleid wordt erop ingezet de verontreiniging te verminderen, en geldt het standstillbeginsel en het principe 'de vervuiler betaalt'. In de planperiode is het streven om het Maximaal Toelaatbaar Risico te halen voor zo veel mogelijk stoffen. Ecologie en hydrologie moeten mede een ordenend principe vormen als functies worden toegekend.
Het Rijk implementeert de KRW pragmatisch, met als inzet een aanpak die de gevolgen en de kosten zo veel mogelijk beperkt en de baten optimaliseert.
Met deze pragmatische strategie wil het Rijk sturen op realistische doelen.

Provinciaal beleid

De provincie streeft ernaar dat het oppervlaktewater van een goede chemische en ecologische kwaliteit is. Daarnaast willen we achteruitgang voorkomen en (in potentie) ecologisch waardevolle wateren beschermen en verbeteren.
Randvoorwaarde hierbij is dat de waterkwaliteit optimaal is om te voldoen aan de eisen vanuit de verschillende watergebruikfuncties. De toegekende waterkwaliteitseisen moeten verenigbaar zijn met de grondgebruikfuncties die het water beïnvloeden.

Deltawateren

De provincie streeft naar het ecologisch herstel van de Deltawateren. 50 Jaar na de watersnoodramp is de keerzijde van de Deltawerken aan het licht gekomen. De Delta mist natuurlijkheid en dynamiek. Om deze reden, alsmede gelet op de komende klimaatsverandering, wil de provincie Zuid-Holland meewerken aan de oplossing van deze problematiek. De zoekrichting die de provincie hierbij hanteert is 'Estuariene dynamiek'. Dit houdt in dat de verbindingen tussen de Deltawateren hersteld worden waardoor getijdenbeweging weer kans krijgt en zoet-zout gradiënten in het water ontstaan.
De problematiek en de oplossingsrichting zijn beschreven in de *Integrale Visie Deltawateren*. Deze visie schetst de problematiek, de zoekrichting voor de oplossing en de kansen die daarbij gegrepen kunnen worden. De visie beoogt een beschrijving te geven van het mogelijk functioneren van de Deltawateren over circa 30 jaar.
De visie is mede bedoeld om de relaties tussen de afzonderlijke beleidsprocessen die in de planperiode binnen Zuid-Hollandse grenzen spelen in beeld te brengen.
Het gaat hierbij om de *Planstudie Volkerak-Zoommeer* en het *Haringvliet Kierbesluit*.
Ten behoeve van de afstemming en coördinatie van de projecten in de Deltawateren is in 2004, met het ondertekenen van het Deltamemorandum, de Deltaraad opgericht. In de planperiode is de Deltaraad voornemens vanuit de Integrale visie Deltawateren een Uitvoeringsagenda op te stellen voor de Zuidwestelijke Delta.

Kaderrichtlijn Water

De KRW-wateren *(zie kaart pagina 120-121)* moeten in beginsel in 2015 en uiterlijk in 2027 voldoen aan de vereiste waterkwaliteit. Voor het realiseren van de doelstellingen voor prioritaire stoffen en in beschermde gebieden is geen uitstel mogelijk en geldt 2015 als uiterste termijn. De doelstellingen liggen in beginsel op het niveau

volgende pagina

Deelstroomgebieden en voorlopige oppervlaktewaterlichamenkaart voor K

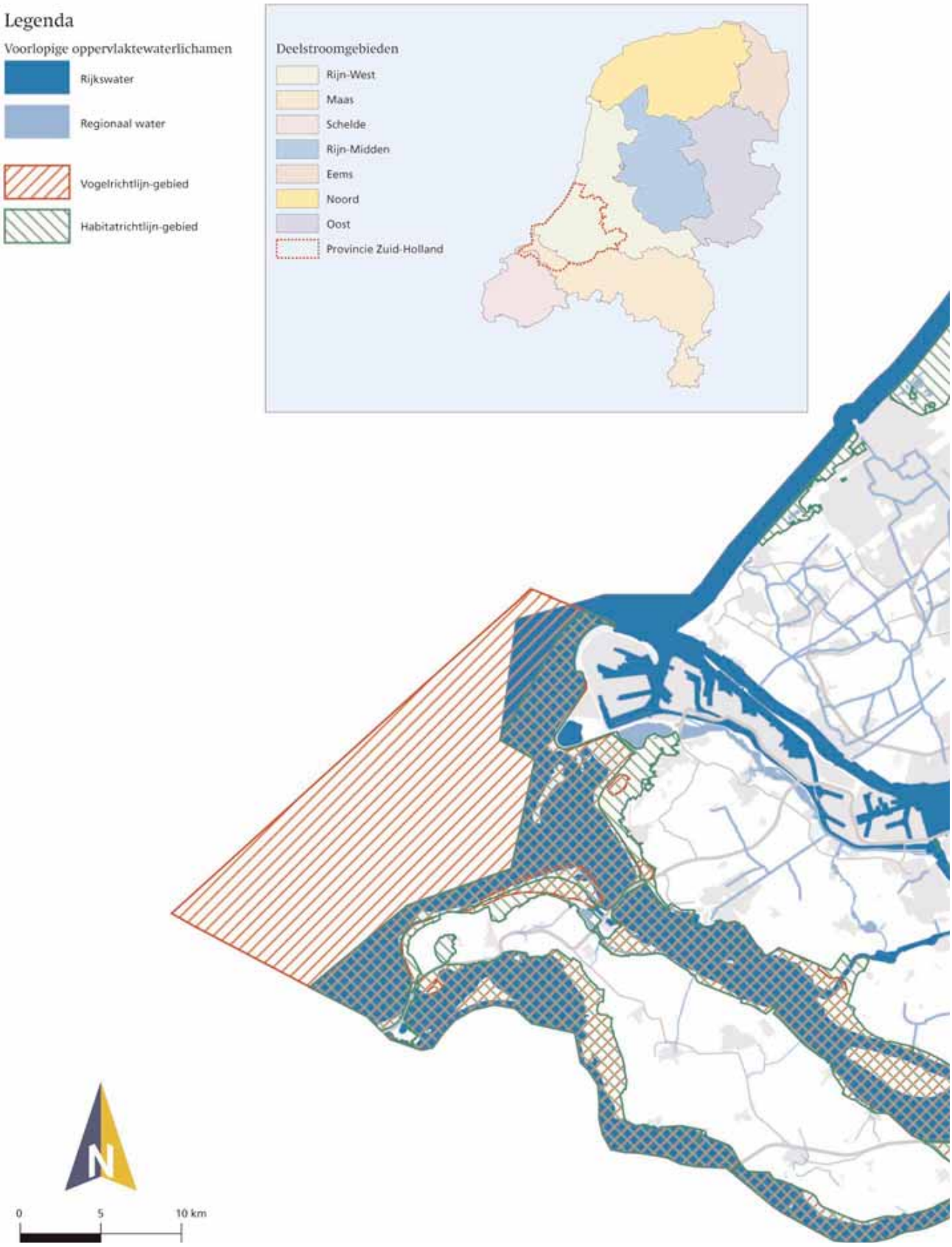

volgende pagina

aderrichtlijn Water

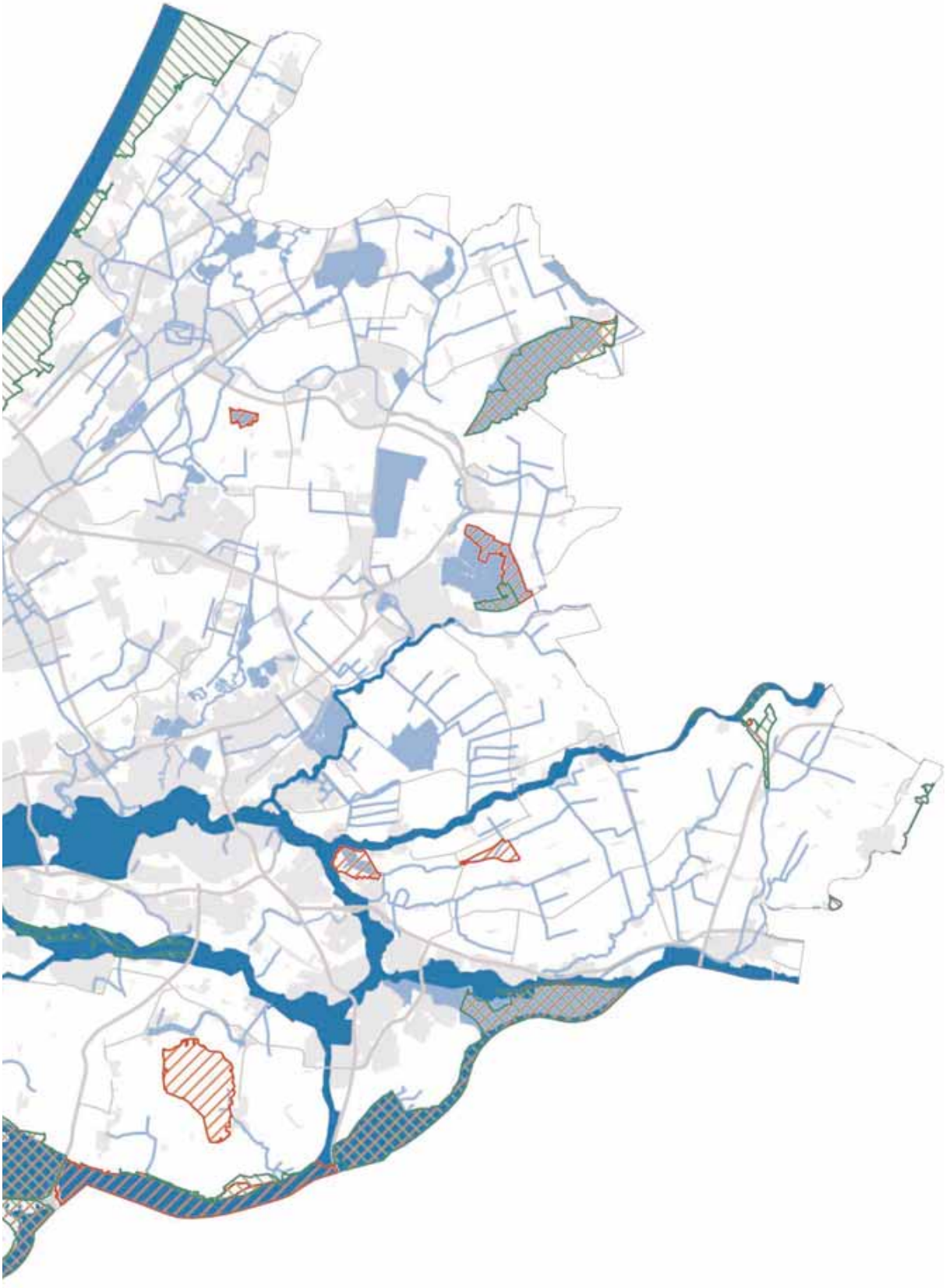

volgende pagina

van de goede ecologische en chemische kwaliteit. Doelverlaging is niet mogelijk voor stoffen, gebieden of wateren waarvoor Europese of nationale wettelijke doelstellingen gelden (prioritaire stoffen en beschermde gebieden) en dan alleen wanneer realisatie van de goede ecologische en chemische kwaliteit maatschappelijk onhaalbaar is. De waterkwaliteitsdoelstellingen worden uiterlijk in 2009 toegekend. Een wettelijke eis is dat de waterkwaliteit conform het standstillbeginsel niet is verslechterd ten opzichte van het ijkjaar 2000. In beginsel vallen alle wateren onder de KRW, maar ecologische doelen worden voorlopig alleen toegekend aan als zodanig benoemde waterlichamen. Dit brengt het risico met zich mee dat inrichtingsmaatregelen in niet KRW-wateren onvoldoende aandacht krijgen. Omdat niet KRW wateren vaak afwateren op KRW-wateren betekent dit dat voor brongerichte maatregelen stroomopwaarts wordt gekeken tot in de niet KRW-wateren. Om in 2009 de doelen verantwoord te kiezen en de middelen verantwoord in te zetten, hanteren wij voor zowel de KRW- als de overige wateren dezelfde termijnen en uitgangspunten. Indien noodzakelijk kan hierbij voor de overige wateren een meer pragmatische aanpak gevolgd worden dan de aanpak die de KRW voorschrijft.
Voor de doelstellingen van de overige wateren geldt geen resultaats- maar een inspanningsverplichting. Tot 2009 blijven de huidige waterkwaliteitsdoelstellingen grotendeels van kracht (zie bijlage 1). Voor de provincie staat voorop dat in het KRW-traject realistische doelstellingen worden vastgesteld. De provincie heeft de verantwoordelijkheid de belangen daarbij integraal af te wegen. Communiceren met de omgeving is daarbij essentieel. De provinciale insteek hierbij is dat de betrokken overheden onderling goed afgestemd communiceren met belangenorganisaties en burgers over de keuzes die in het KRW-traject worden gemaakt.
De besluitvorming in het KRW-traject wordt voorbereid in het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) van de deelstroomgebieden Rijn-West en Maas. De eigenlijke besluitvorming ligt bij de besturen van de participerende overheden. In de RBO's werken provincies, waterschappen, Rijkswaterstaatdirecties en gemeenten samen.
De maatschappelijke belangenorganisaties zijn vertegenwoordigd in een klankbordgroep bij de RBO's.
In 2006 stellen wij in KRW-verband een afwegingskader op, in overleg met de waterschappen en gemeenten en na de maatschappelijke belangenorganisaties gehoord te hebben. Op basis van de in KRW-verband gemaakte richtlijnen en afwegingskader doen de waterschappen medio 2006 globale en medio 2007 gedetailleerde voorstellen voor begrenzing, status, doelen, maatregelen, kosten en financiering voor KRW-wateren en overige wateren. De ervaringen opgedaan bij de beoordeling van deze voorstellen kunnen aanleiding geven om het afwegingskader bij te stellen.

Waternatuur/natte landnatuur
De provincie heeft de ambitie om wateren die vanuit aquatisch ecologisch oogpunt (in potentie) waardevol zijn (waterparels) tegen achteruitgang te beschermen en waar mogelijk te verbeteren. Dit gebeurt door deze, als dit maatschappelijk haalbaar is, de functie 'waternatuur' en eventueel de status van KRW-water toe te kennen. Wateren die belangrijk zijn voor natte landnatuur (natte natuurparels) wil de provincie beschermen door deze de functie 'beschermingszone natte landnatuur' te geven, als dit maatschappelijk haalbaar is. Omdat waternatuur doorgaans goed verenigbaar is met natte landnatuur zijn ook deze wateren in beeld als potentiële waterparel. Het noordelijk deel van de Krimpenerwaard en de hele binnenduinrandzone (schoon kwelwater) gelden als zoekgebied voor waterparels.

Op de Functiekaart Water (zie bijlage 1) is aan een aantal locaties de functie 'waternatuur' toegekend; dit zijn wateren waar deze functie al langer geldt. In aanvulling hierop is de kaart Waterparels en natte natuurparels gemaakt *(zie pagina's 124-125)* .

volgende pagina

Hierop staan de waterparels en natte natuurparels (aangeduid als potentiële natte natuurparel/potentiële waterparel), zoals water- en terreinbeheerders die in eerste instantie hebben geïnventariseerd. Er staan ook gebieden op deze kaart die in de streekplannen de functie 'waternatuur' of 'water met natuurwaarden' hebben (aangeduid als nader uit te werken natte natuurparel/ potentiële waterparel). Van deze parels onderzoekt de provincie samen met de waterschappen en de terreinbeheerders of de functie 'waternatuur' en/of de functie 'beschermingszone natte landnatuur' en eventueel de status van KRW-waterlichaam in 2009 kan worden toegekend.
Als functies aan water worden toegekend, is maatschappelijke haalbaarheid het doorslaggevend criterium. Waterparels die uiteindelijk niet de functie 'waternatuur' en/of de status waterlichaam krijgen, vallen onder de categorie 'overige wateren' Welke ecologische doelstelling deze categorie uiteindelijk krijgt, stelt de provincie in 2009 vast. Tot die tijd gelden de huidige doelstellingen.

Maatregelen
In afwachting van de definitieve doelstellingen en maatregelen in 2009 mag de uitvoering van maatregelen niet stil vallen. Daarom voeren de waterschappen, gemeenten en de provincie in de periode tot 2009 de altijdgoed-maatregelen uit, zoals gedefinieerd in KRW-verband in de RBO's Rijn-West en Maas. Wij geven er prioriteit aan altijdgoed-maatregelen uit te voeren in (in beginsel) deze volgorde: oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van drinkwater, wateren met de functie zwemwater, Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, prioritaire stoffen in KRW-verband en wateren met de functie 'waternatuur' of beschermingszone natte landnatuur. Maatregelen die worden getroffen om wateroverlast te voorkomen (WB21-opgave) moeten zoveel mogelijk worden gecombineerd en geïntegreerd met waterkwaliteits-maatregelen.

Bij het emissiebeleid om de chemische en daarmee ook ecologische waterkwaliteit te verbeteren, wordt de volgorde schoonhouden-scheiden-schoonmaken aangehouden. De waterkwaliteit wordt dus in principe brongericht aangepakt (schoonhouden). Waar dit maatschappelijk niet haalbaar is en/of de instrumenten hiervoor ontbreken, worden maatregelen genomen om schoon en vuil water niet te vermengen (scheiden) en om vuil water te zuiveren (schoonmaken). Scheiden en schoonmaken kunnen ook een (tijdelijke) optie zijn om de problemen te verlichten, bijvoorbeeld als het te lang gaat duren om brongerichte maatregelen te implementeren. Hiermee wordt zoveel mogelijk invulling gegeven aan het uitgangspunt van niet afwentelen.

Het brongerichte beleid wordt in belangrijke mate (wettelijk) vastgesteld op Europees niveau en rijksniveau. Voor een aantal stoffen (waarvan nutriënten de belangrijkste zijn) is bekend dat het landelijke beleid waarschijnlijk ontoereikend zal blijken om te voldoen aan de doelstellingen van de KRW. De provincie zal de verantwoordelijkheden van het Rijk voor het generieke brongericht beleid niet overnemen. Lokaal kunnen we wel extra brongerichte maatregelen verlangen, die er vooral op gericht zijn kwetsbare functies te beschermen, zoals waterafhankelijke VHR-gebieden, (water)natuur, zwemwater en drinkwater. De combinatie van het landelijke beleid en ons eigen provinciale beleid zien wij als startpunt om ecologische doelen vast te stellen voor regionale waterlichamen.

Gelet op het voorgaande wil de provincie zich samen met haar regionale partners vooral richten op inrichtings- en beheersmaatregelen, om het water weer schoon en ecologisch gezond te maken en te houden. Daartoe ziet de provincie de volgende mogelijkheden: natuurvriendelijke oevers aanleggen, mest- en spuitvrije zones

volgende pagina

Waterparels en natte natuurparels

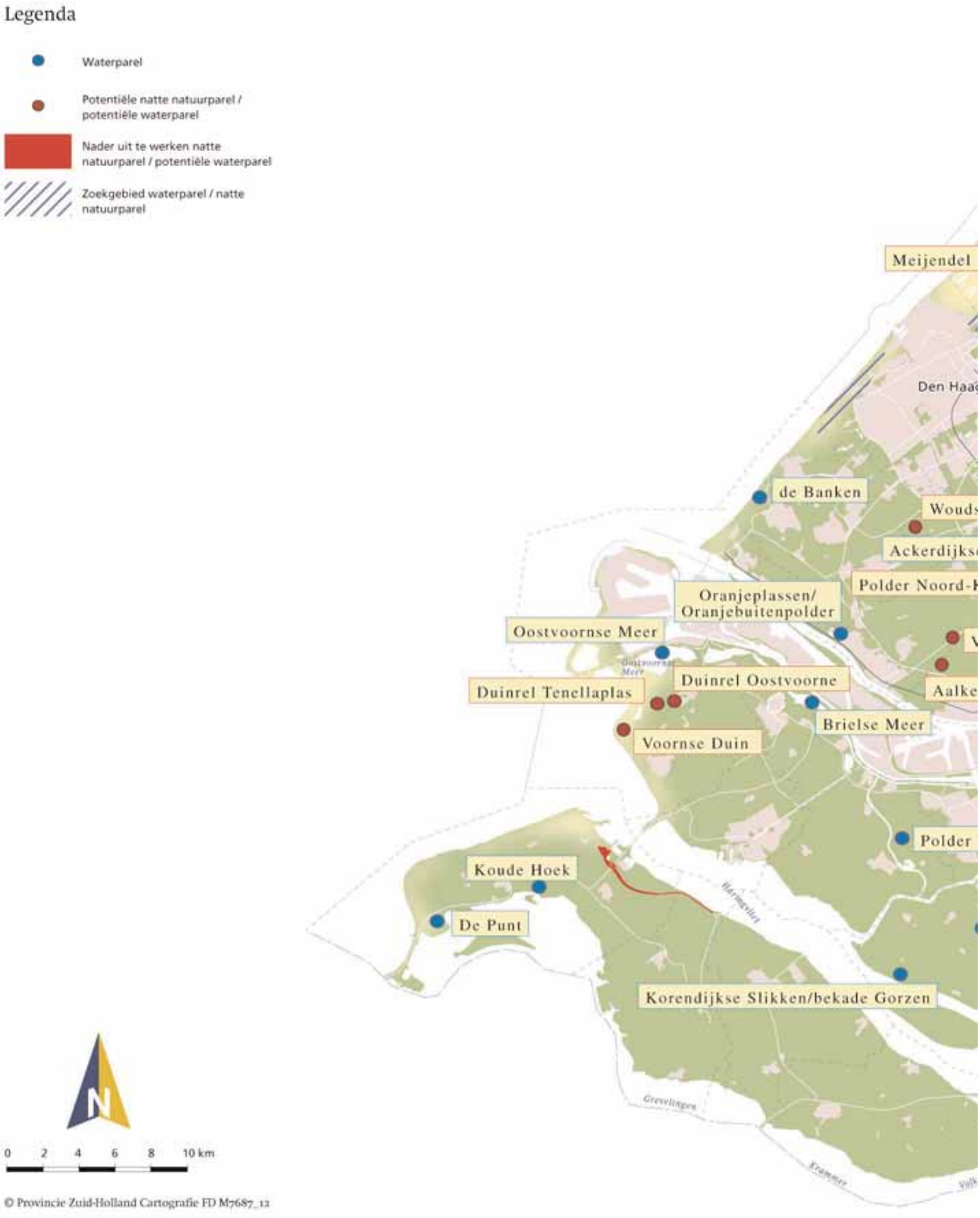

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_12

volgende pagina

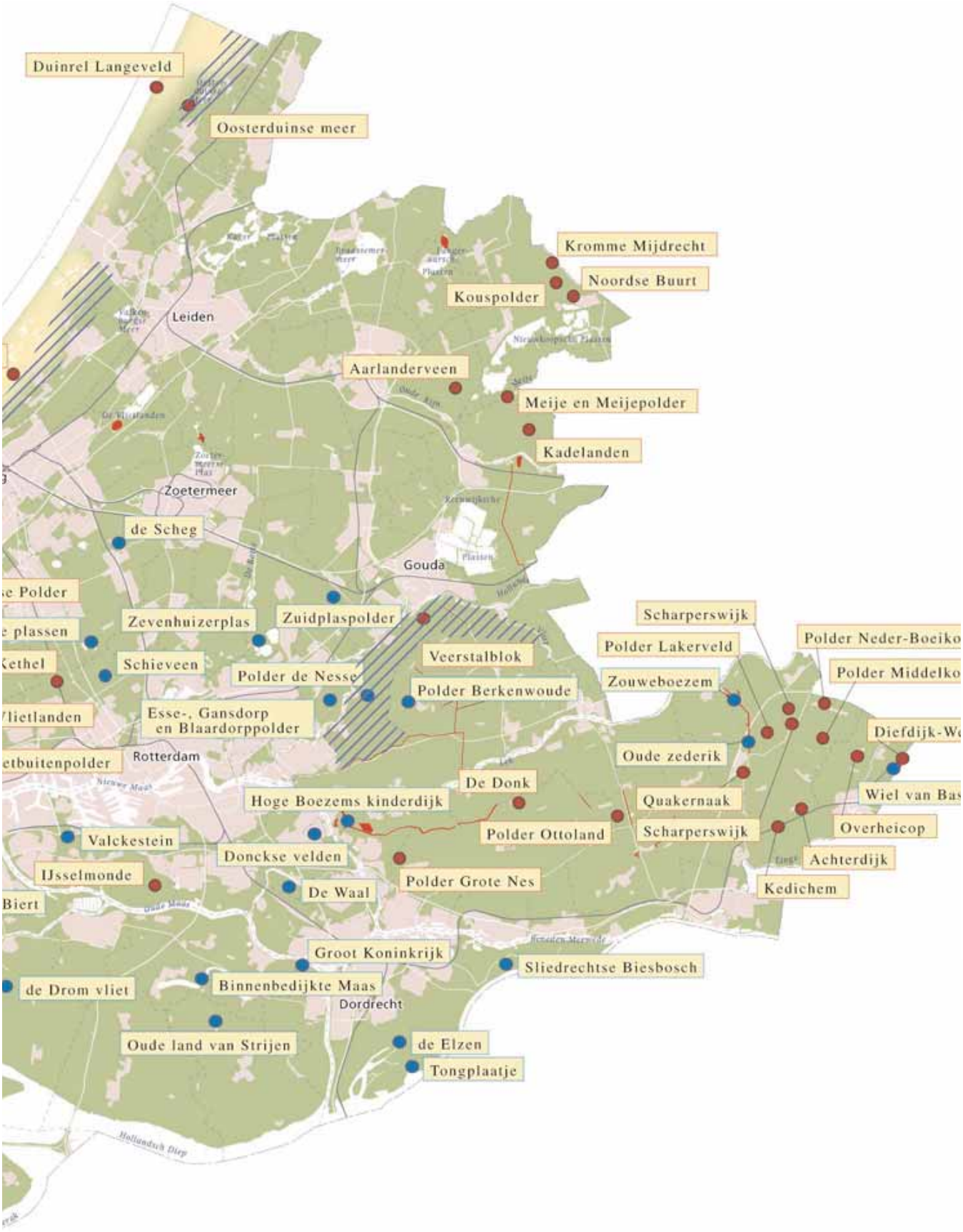

volgende pagina

instellen langs watergangen, het peilbeheer aanpassen, watergangen doorspoelen en groen baggeren. Met dit laatste bedoelen we dat watergangen worden gebaggerd om voldoende diepte te krijgen voor een goede ecologische waterkwaliteit en een robuust watersysteem (zie paragraaf 5.3).

Grondgebruikfuncties veranderen voor ecologisch herstel vindt de provincie alleen opportuun in de volgende gevallen: in gebieden met ruimtelijke ontwikkelingen (o.a. veenweidegebieden), lokaal om kwetsbare functies als natuur, drink- en zwemwater te beschermen, en als een relatief kleine ingreep in de ruimtelijke ordening positieve consequenties heeft voor de waterkwaliteit in een groot gebied. Hierbij streven we ernaar robuuste watersystemen te realiseren. Om de waterkwaliteitsdoelstellingen en standstill te realiseren, moet de waterkwaliteit de ruimtelijke ontwikkelingen mede sturen. Dit vereist dat de waterkwaliteit een volwaardig onderdeel wordt van de watertoets, in het bijzonder voor de resultaatsverplichtingen die voortvloeien uit de KRW.

De uitvoering van pilots dient meer inzicht te verschaffen in de mate waarin verschillende typen maatregelen bijdragen aan het ecologisch herstel van wateren en de aard en omvang van de maatschappelijke afwegingen die op ons afkomen. Hiervoor sluiten wij zoveel mogelijk aan de bij pilots zoals door de waterschappen geïnitieerd. Hierbij zoeken we onder andere naar mogelijkheden om teelt- en mestvrije zones langs watergangen in te stellen en tegelijk met de dijkversterking natuurvriendelijke oeverzones aan te leggen en te verbreden, en het waterbergend vermogen van watersystemen te vergroten. Ook kijken we naar innovatieve technieken om de glastuinbouw van gietwater te voorzien en afvalwater te behandelen (zie ook Milieudeel, paragraaf 4.2). De bevindingen uit de pilots nemen wij mee bij de besluitvorming rond het KRW-traject.

Doelen langere termijn

- Uiterlijk in 2015 voldoen de beschermde gebieden aan de bijbehorende doelstellingen en zijn de doelstellingen voor prioritaire stoffen voor alle wateren gerealiseerd en zijn de bijbehorende maatregelenpakketten uitgevoerd.
- In beginsel voldoen alle wateren in 2015 aan de doelstellingen die eraan toegekend zijn of uiterlijk in 2009 worden toegekend en zijn de bijbehorende maatregelenpakketten uitgevoerd.
- 2021 en uiterlijk 2027 gelden als termijnen voor de wateren (uitgezonderd beschermde gebieden en realisatie doelstellingen prioritaire stoffen) waarvoor in 2009 al duidelijk is geworden dat het meer tijd vergt om de waterkwaliteitsdoelen te bereiken en de maatregelenpakketten uit te voeren.
- De waterkwaliteit mag niet verslechteren ten opzichte van de waterkwaliteit in het ijkjaar 2000 of een latere betere kwaliteit.
- De provincie Zuid-Holland streeft gezamenlijk met de provincies Noord-Brabant en Zeeland naar een evenwichtige ontwikkeling van de Zuidwestelijke Delta en hanteert daarbij de Integrale visie Deltawateren als agenda voor de toekomst.

Doelen 2006 – 2010

- In 2009 zijn de KRW-wateren begrensd en voorzien van een realistische doelstelling en maatregelenpakket.
- In 2009 zijn ook de overige wateren begrensd en voorzien van een realistische doelstelling en maatregelenpakket.
- In 2009 is aan de waterparels waarvoor dit maatschappelijk haalbaar is, de functie ‘waternatuur’ en eventueel de status KRW-water toegekend, inclusief de bijbehorende doelstellingen en eventuele beschermingszones. De doelstellingen,

volgende pagina

Voorbeeldproject 4

Kreekherstel Strypse Wetering (waterberging en natuur)

Partners

Het Waterschap Hollandse Delta heeft het initiatief tot het project genomen. Door een intentieverklaring te ondertekenen steunen de Land- en Tuinbouworganisatie (LTO) Noord, de provincie Zuid-Holland en de gemeente Westvoorne het project. Bewoners en verschillende andere belanghebbende partijen hebben meegedacht toen het projectplan werd uitgewerkt in detailplannen.

Doel

Waterberging realiseren, de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur inrichten en recreatief medegebruik bevorderen. Een randvoorwaarde voor dit project is dat de agrarische sector in de polder Strype wordt behouden

Omschrijving project

Tussen de kernen Rockanje en Tinte ligt de Strypse Wetering. Dit kreekrestant is een belangrijke schakel in de verbindingswegen van planten en dieren. De Strypse Wetering is laag gelegen en biedt daardoor kansen om water te bergen in perioden met veel regen. Op die manier kan wateroverlast in de omliggende polders worden voorkomen. Het watersysteem is daarnaast interessant om natuur te ontwikkelen, kreken te herstellen en wandel- en fietspaden aan te leggen.

Concreet resultaat

Met dit project boeken de projectpartners concrete resultaten op drie gebieden, namelijk: water, natuur en recreatie.

1 Water
Het project biedt meer dan 150.000 m3 ruimte om water te bergen. Het beheer van de Strypse Wetering is er in de toekomst op gericht de watergang open te houden om voldoende water af te kunnen voeren. Een deel van de begroeiing wordt altijd gespaard om ecologisch herstel te bespoedigen.

2 Natuur
Door plaatselijk het maaiveld te verlagen, ontstaan geleidelijk oplopende oevers waarin natte natuur zich kan ontwikkelen. Hier kunnen moerassige omstandigheden ontstaan. In de hoger gelegen gronden kunnen bloemrijke graslanden zich ontwikkelen. De Strypse Wetering zelf vormt een geschikte biotoop voor planten en dieren die kenmerkend zijn voor schoon en zoet water. Plaatselijk zijn er kenmerken van brakke wateren.

3 Recreatie
Mensen moeten kunnen genieten van een mooi krekenlandschap. Recreatie is daarom belangrijk in dit project.
Om mensen in contact te brengen met het water worden twee fietspaden aangelegd op voormalige openbare wegen.
Dwars door het gebied wordt bovendien een ‘laarzenpad’ aangelegd. Dit laarzenpad vormt een afwisselend geheel door de verschillende typen natuur en biedt mogelijkheden om diverse afstanden te wandelen.

Projectplanning

Het project is opgedeeld in een vijftal deelprojecten. Het is de bedoeling om in het najaar van 2005 te starten met het eerste deeltraject. De twee volgende deeltrajecten worden volgens plan in 2006 uitgevoerd en daarna volgen de overige deeltrajecten. In 2009 moet het hele project zijn afgerond.

volgende pagina

begrenzingen en beschermingszones van bestaande waternatuur zijn geëvalueerd en zonodig bijgesteld.
- In 2009 is aan de natte natuurparels die hiervoor in aanmerking komen, de functie 'beschermingszone natte landnatuur' toegekend, inclusief bijbehorende doelstellingen.
- Eind 2006 zijn monitoringprogramma's voor de KRW-wateren opgesteld en in 2007 zijn deze operationeel.
- De waterkwaliteit mag niet verslechteren ten opzichte van de waterkwaliteit in het ijkjaar 2000 of een latere betere kwaliteit.
- In 2009 zijn de altijdgoed-maatregelen maximaal uitgevoerd.
- Uitvoering geven aan de intenties zoals afgesproken in het Deltamemorandum. Startend met het opstellen van een Uitvoeringsagenda voor de Zuidwestelijke delta in 2006 welke aangeboden wordt aan de rijkspartners.

Wat kunt u van ons verwachten?

- Medio 2006 maken we globale en in 2007 gedetailleerde voorlopige keuzen over begrenzing, status, doelen, typen maatregelen en kosten voor KRW-wateren. Hierbij gaan we uit van een voorstel van de waterschappen en nemen we de inbreng mee van medeoverheden in de RBO's, en maatschappelijke belangenorganisaties.
- In 2006 maken wij met de waterschappen nadere afspraken over de wijze waarop de waterkwaliteitsopgave begin 2008 ook voor de overige wateren in beeld gebracht kan worden.
- Wij stellen in 2006 in KRW-verband een afwegingskader vast. Dit doen we in overleg met onze waterpartners en nadat we de maatschappelijke belangenorganisaties hebben gehoord. Op basis van de uitkomsten van de globale en gedetailleerde verkenningen stellen wij dit afwegingskader in de periode 2006 – 2007 zonodig bij.
- Wij stellen in 2009 de definitieve begrenzingen, status, doelen en standstill-situatie voor alle Zuid-Hollandse regionale wateren vast en bepalen welke maatregelen de provincie gaat uitvoeren. Dit doen we op voorstel van de waterschappen en nadat we de inbreng van medeoverheden en maatschappelijke belangenorganisaties hebben gehoord. Voor zover het Rijk de waterkwaliteitsdoelstellingen voor KRW-wateren niet heeft vastgelegd in AMvB's, leggen wij deze vast in de provinciale milieuverordening.
- Wij stellen, bij voorkeur in KRW- of landelijk verband, in 2007 richtlijnen op om het standstillbeginsel in te vullen. Dit doen we na overleg met medeoverheden en maatschappelijke organisaties. Op basis van die richtlijnen stellen we in 2007, op advies van de waterbeheerders, conceptgetalswaarden vast. Die getalswaarden dienen als maat voor het standstillbeginsel voor alle Zuid-Hollandse wateren en wij leggen deze in 2009 vast.
- Wij wijzen de functie 'waternatuur' en 'beschermingszone natte landnatuur' aan en/of voeren deze af. Hiertoe stellen wij in 2007 een protocol op met de criteria waaronder deze functies worden toegekend of afgevoerd. Zowel het toekennen van de functies als het opstellen van het protocol geschiedt in overleg met waterschappen, terreinbeheerders en andere betrokkenen.
- Wij stellen in 2006 een plan van aanpak 'waterparels/natte natuurparels' op en zien toe op de uitvoering hiervan in de periode 2006-2008. Dit doen wij in overleg met de waterbeheerders, terreinbeheerders, betrokken gemeenten en andere relevante partijen.
- Wij werken begin 2006 samen met onze waterpartners in KRW-verband communicatieplannen uit voor Rijn-West en Maas en voeren in de planperiode de taken uit, die ons in de communicatieplannen zijn toebedeeld. Wij nemen

volgende pagina

hierbij het voortouw in de communicatie rond het opstellen van het afwegingskader.
- Wij verkennen de mogelijkheden de watertoets voor waterkwaliteit volwaardig in te vullen en herzien hiervoor waar nodig het provinciale beleid, zoals vastgelegd in de nota Regels voor Ruimte in 2007.
- Wij voeren in de periode 2006 – 2009 samen met de andere betrokken provincies de regie over de implementatie van de KRW in de deelstroomgebieden Rijn-West en Maas en voeren de daar gemaakte afspraken uit.
- Wij participeren in de periode 2006 – 2007 in de door de waterschappen getrokken globale en gedetailleerde verkenningen. Daarbij dragen wij met name zorg voor de afstemming met ruimtelijke ontwikkelingen en grondwateraspecten en zien toe op de toepassing van relevante richtlijnen en kaders.
- Gezamenlijk met de provincies Noord-Brabant en Zeeland werken wij de intenties zoals beschreven in het deltamemorandum verder uit. Dit betekent op hoofdlijnen: het coördineren en afstemmen van projecten in de Delta; het signaleren van kansen en knelpunten en het stimuleren van initiatieven van derden die passen binnen de gekozen oplossingsrichting estuariene dynamiek.

Wat verwachten wij van anderen?

Het Rijk:
- (in het bijzonder de ministeries van VenW, VROM en LNV) zorgt op landelijk dan wel Europees niveau voor een mestbeleid, productenbeleid, stoffenbeleid en bestrijdingsmiddelenbeleid: deze beleidsterreinen moeten zijn afgestemd op de KRW-eisen, en onderling samenhangen;
- reikt financiële middelen aan om de landelijke en Europese beleidsvoornemens ook daadwerkelijk uit te kunnen voeren: ook komt het Rijk met voldoende instrumenten en zijn deze uiterlijk op 1 januari 2010 operationeel.

Waterschappen:
- participeren in de periode 2006 – 2009 in het RBO en voeren de afspraken uit, die daar zijn gemaakt;
- doen medio 2006 globale voorstellen voor doelen, maatregelen en kosten voor KRW-wateren en overige wateren en medio 2007 gedetailleerde voorstellen voor begrenzing, status, standstill situatie, doelen, maatregelen, kosten en financiering voor KRW-wateren in de RBO's;
- doen in 2006 voorstellen over de wijze waarop zij de waterkwaliteitsopgave begin 2008 ook voor de overige wateren in beeld willen brengen en maken hierover afspraken met de provincie;
- leggen de op basis van de gedetailleerde verkenning in 2007 gemaakte voorlopige provinciale keuzes over begrenzingen, status, doelen en voor alle Zuid-Hollandse wateren, en de maatregelen die daarbij horen, vast in hun concept-waterbeheersplannen voor 2009;
- leggen in 2009 in het kader van het Waterplan 2009 de keuzen voor definitieve begrenzingen, status, doelen en standstillsituatie voor alle Zuid-Hollandse wateren, en de maatregelen die daarbij horen, vast in hun waterbeheersplannen.
- komen in 2007 voor alle Zuid-Hollandse wateren met voorstellen voor de getalswaarden als maat voor het standstillbeginsel, in lijn met de op te stellen provinciale richtlijnen.;
- voeren de altijdgoed-maatregelen uit, zoals afgesproken in KRW-verband, nemen deze op in hun water(beheers)plannen en hanteren daarbij de prioriteitsvolgorde zoals aangegeven in dit plan.

- werken eraan mee om in de periode 2006-2008 het plan van aanpak *Van natte natuurparels naar beschermingszones natte landnatuur/waternatuur* op te stellen en uit te voeren;
- onderzoeken binnen het KRW- of natte natuurparel-traject welke maatregelen en kosten gemoeid zouden zijn met het realiseren van (randvoorwaarden voor) hogere ecologische doelstellingen voor (potentiële/nader uit te werken) waterparels en natte natuurparels. Zonodig doen de waterbeheerders in dezelfde periode aanvullend onderzoek naar de actuele ecologische waarde van (potentiële) parels;
- definiëren begin 2006 samen met de provincie een aantal gebiedsgerichte KRW-pilots en werken deze in de periode 2006 – 2008 in samenwerking met de provincie, gemeenten en andere belanghebbenden uit.

Gemeenten:
- participeren in de periode 2006-2009 in het KRW-samenwerkingsverband en voeren de afspraken uit, die daar gemaakt zijn;
- leveren een inbreng aan voorstellen voor begrenzing, status, doelen, maatregelen en kosten voor KRW-wateren en overige wateren, die de waterschappen in 2006 en 2007 gaan opstellen;
- participeren waar relevant in KRW-pilots;
- voeren de altijdgoed-maatregelen uit en vertalen deze door in gemeentelijke plannen. Daarbij hanteren zij de provinciale prioriteitsvolgorde; leveren er een bijdrage aan dat de consequenties van maatregelen, doelen en kosten in beeld gebracht worden;
- nemen de in 2009 in KRW-verband vastgestelde gemeentelijke maatregelen op in hun gemeentelijke plannen en geven hieraan uitvoering binnen de afgesproken termijnen.

Beheerders van natuurterreinen:
- werken eraan mee dat het plan van aanpak ‘Van natte natuurparels naar beschermingszones natte landnatuur/waternatuur’ wordt opgesteld in de periode 2006 – 2008.

5.2 Stedelijk afvalwater en riolering

Afvalwater en (vervuild) regenwater wordt via de riolering afgevoerd naar riool-waterzuiveringsinstallaties (rwzi’s). Tijdens perioden van hevige neerslag is de riolering niet altijd in staat de plotselinge piekafvoeren te verwerken met als mogelijke gevolgen dat wateroverlast optreedt, dat riooloverstorten extra vuil uitwerpen en dat rwzi’s minder goed werken. Hierdoor wordt het aquatisch ecosysteem aangetast, kunnen zwemmers gezondheidsproblemen krijgen en kan slootwater nog maar beperkt gebruikt worden om vee te drenken.

Europees beleid

Op Europees niveau zijn de Europese *Kaderrichtlijn Water* (KRW) en de Europese Richtlijn stedelijk afvalwater belangrijk. Met de inwerkingtreding van de KRW is het nog veel harder nodig om de (afval)waterketen optimaal te maken en de belasting van het oppervlaktewater met (stedelijk) afvalwater juist te minimaliseren (zie ook paragraaf 5.1).

De Europese *Richtlijn stedelijk afvalwater* heeft tot doel het milieu te beschermen tegen de nadelige gevolgen van de lozing van stedelijk afvalwater en van het afvalwater van bepaalde bedrijfstakken. Hiertoe dienen alle agglomeraties te zijn

volgende pagina

voorzien van een opvangsysteem voor stedelijk afvalwater. Met deze richtlijn krijgen de lidstaten de opdracht om op uiterlijk in 2005 minimaal 75 procent van de stikstof- en fosfaatvracht uit het rioolwater te zuiveren. Voor fosfaat voldoet Nederland al aan deze eis, voor stikstof niet.

Rijksbeleid

Afvalwater en riolering

De gemeenten hebben een zorgplicht voor de riolering in het kader van de Wet milieubeheer. Dit betekent dat de gemeenten zorgen dat het huishoudelijk afvalwater adequaat wordt ingezameld.
De basisinspanning houdt in dat overstortproblematiek wordt verminderd. De basisinspanning had per 1 januari 2005 gerealiseerd moeten zijn. Het verminderen van de overstortproblematiek kan gerealiseerd worden langs twee hoofdlijnen: de capaciteit van het gemengde stelsel vergroten of minder regenwater op het riool brengen. De laatste hoofdlijn heeft een duidelijke relatie met het nationale beleid voor regenwater, zoals verwoord in de Beleidsbrief Regenwater.
In het kader van het *Lozingenbesluit Wvo huishoudelijk afvalwater* zien de waterbeheerders er als bevoegd gezag op toe dat lozers een adequate voorziening hebben om huishoudelijk afvalwater te lozen op het oppervlaktewater, en verlenen ze aan gemeenten een vergunning volgens de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo-vergunning) om water over te storten.

Regenwater

Het nationale beleid voor regenwater is vastgelegd in de Beleidsbrief regenwater en riolering (2004). Het beleid is gebaseerd op vier pijlers: voorkomen dat regenwater

volgende pagina

verontreinigt (aanpak bij de bron), regenwater vasthouden en bergen, regenwater gescheiden van afvalwater afvoeren en het beleid voor regenwater integraal afwegen op lokaal niveau. De gemeente regisseert deze afweging. In 2008 evalueert het Rijk of deze aanpak tot voldoende resultaten leidt.

Provinciaal beleid

Afvalwater en riolering

Het huidige provinciale beleid voor riolering is vastgelegd in een drietal nota's: de nota *Riolering Buitengebied*, de nota *Riolering Glastuinbouw* en de nota *Glastuinbouw*. Gelet op de landelijke beleidsontwikkelingen gaan wij het provinciale beleidskader voor afvalwater en riolering aanvullen en actualiseren in een provinciaal beleidskader *Afvalwater en riolering*. Dit doen we in overleg met gemeenten, waterschappen en andere betrokken partijen. Daarbij geven wij onder andere aandacht aan de volgende zaken: de verbrede zorgplicht, de omslagpunten voor aansluiting op de riolering, lozing op kwetsbaar oppervlaktewater of in beschermingszones rond bepaalde functies en afkoppelen.
We gaan uit van een brongerichte aanpak. Waar niet wordt voldaan aan de waterkwaliteitsdoelstellingen worden, aanvullend op brongerichte maatregelen, zo veel mogelijk end-of-pipemaatregelen genomen. Hierbij staat voorop dat de emissies uit rwzi's en overstorten verder worden teruggedrongen, en dat ongerioleerde huishoudens en glastuinbouwbedrijven op de riolering worden aangesloten, of dat een gelijkwaardig alternatief wordt gerealiseerd. Als uiterste datum voor het ontheffingenbeleid geldt 1 januari 2008.
Het provinciale beleid om glastuinbouwbedrijven op de riolering aan te sluiten, wordt ingebed in het beleidskader *Waterkringloop glastuinbouw* dat in 2006-2007 door ons in overleg met waterschappen gemeenten en de sector wordt ontwikkeld (zie paragraaf 4.7 van het Milieudeel).

Regenwater

Als regenwater wordt afgekoppeld van de riolering kan dit een belangrijke bijdrage leveren om de emissies vanuit riooloverstorten en rwzi's terug te dringen. Tegelijkertijd kan dit afkoppelen ook een bijdrage leveren om grondwatervoorraden aan te vullen en wateroverlast tegen te gaan. Wij gaan in 2006 verkennen of het nodig is om een provinciaal beleidskader te maken voor afkoppelen. De gemeenten hebben de regie bij de uitvoering van het afkoppelbeleid. Zij stellen in overleg met de waterschappen afkoppelplannen op als onderdeel van het *Gemeentelijke Rioleringsplan* (GRP) of het stedelijk waterplan.
Wij blijven onkruid zo veel mogelijk niet-chemisch bestrijden. Ook van de waterschappen en gemeenten verwachten wij dat ze in openbaar groen en op verhardingen minimaal het onkruid bestrijden met zo min mogelijk chemische middelen – volgens de methode voor duurzaam onkruidbeheer (DOB-methode) maar bij voorkeur met niet-chemische bestrijdingsmiddelen.
Bij nieuwe verstedelijking en herstructurering worden, waar dit vanuit waterkwaliteitsdoelstellingen vereist is, zo veel mogelijk innovaties en duurzame bouwmaterialen toegepast. We verkennen de wettelijke mogelijkheden om dit af te dwingen.

Doelen langere termijn

Het stedelijk afvalwater en de riolering worden duurzaam beheerd, en de inrichting en het beheer van de bebouwde omgeving zijn daarop afgestemd.

Doelen 2006 – 2010

- Alle gemeenten hebben per 1 januari 2007 een actueel GRP.

volgende pagina

- Alle ongerioleerde lozingen in het buitengebied zijn uiterlijk per 1 januari 2008 gesaneerd.
- Provincie, gemeenten en waterschappen passen uiterlijk in 2009 bij voorkeur niet-chemische bestrijdingsmiddelen en ten minste de DOB-methode toe bij onkruidbestrijding.
- Alle gemeenten hebben per 1 januari 2010 een gemeentelijk afkoppelplan opgesteld.
- Alle gemeenten hebben binnen de planperiode het waterkwaliteitsspoor gereed.

Wat kunt u van ons verwachten?

- Wij verlenen ontheffingen voor rioleringszorg.
- Wij actualiseren het provinciaal beleidskader *Afvalwater en riolering* (2007), na overleg met waterschappen en gemeenten.
- Wij verkennen de noodzaak om een provinciaal beleidskader 'Afkoppelen' op te stellen (2006).
- Wij toetsen gemeentelijke rioleringsplannen aan het provinciale beleid.
- Wij zien erop toe dat gemeenten en waterschappen het provinciale beleid voor stedelijk afvalwater en riolering uitvoeren, en we sturen of bemiddelen als zich daarbij knelpunten voordoen.
- Wij onderzoeken in samenwerking met andere partijen in 2007 de mogelijkheden om de waterketen te optimaliseren en formuleren op basis van de onderzoeksresultaten in 2008 een beleidsvisie op de waterketen.
- Wij verkennen in 2007 de wettelijke mogelijkheden van verschillende overheden om het toepassen van duurzame bouwmaterialen en duurzame onkruidbestrijding af te dwingen.

Wat verwachten wij van anderen?

Waterschappen:

- zorgen ervoor dat hun rwzi's voldoen aan de wettelijke eisen conform de Richtlijn stedelijk afvalwater. Als ze een rwzi vervangen, dan anticiperen ze erop dat de eisen mogelijk strenger worden;
- zorgen voor een actuele Wvo-vergunning voor de rwzi's en gaan aan de afzonderlijke Wvo-vergunningvoorwaarden voldoen;
- voorzien alle aansluitingen op de rwzi van een actuele vergunning en handhaven de vergunningeisen;
- passen uiterlijk in 2009 bij voorkeur niet-chemische onkruidbestrijding en ten minste de DOB-methode toe als ze onkruid bestrijden op terreinen die ze in beheer hebben;
- maken met de gemeenten afspraken over de toepassing van duurzaam bouwen en duurzaam terreinbeheer, zoals dit past binnen het provinciale beleid;
- maken met gemeenten afspraken over de invulling van het waterkwaliteitsspoor;
- stemmen hun afkoppelbeleid af op het voorgenomen rijksbeleid voor afkoppelen zodra dit is vastgesteld. Als het tot provinciaal afkoppelbeleid komt, nemen de waterschappen dit op in hun beleids- en beheersplannen en zien ze erop toe dat dit doorwerkt in het stedelijk waterplan en rioleringsplan;
- toetsen de gemeentelijke rioleringsplannen (op inhoud);
- benutten kansen om de afkoppeling van regenwater mee te nemen als stedelijke gebieden (opnieuw) ruimtelijk worden ingericht.

Gemeenten:

- hebben uiterlijk per 1 januari 2007 een keuze gemaakt of ze de verbrede zorgplicht voor afvalwater van panden in het buitengebied van de gemeente wel of niet toepassen;

volgende pagina

- stellen uiterlijk in 2006 een geactualiseerd *Gemeentelijk Rioleringsplan* (GRP) vast en voeren dit uit. De gemeenten geven in dit GRP aan welke rioleringsmaatregelen zij gaan nemen, inclusief de onderhoudsmaatregelen;
- stemmen hun afkoppelbeleid af op het voorgenomen rijksbeleid voor afkoppelen, zodra dit is vastgesteld. Dit doen zij in een afkoppelplan dat uiterlijk 1 januari 2010 is opgesteld. Dit kan deel uitmaken van een GRP of stedelijk waterplan en gemeenten stellen dit op in overleg met de waterschappen;
- voeren hun saneringsplannen om ongezuiverde lozingen in het buitengebied te saneren, uit vóór 2008, en rapporteren ons jaarlijks over de voortgang. Met enkele gemeenten hebben we een andere einddatum afgesproken;
- zorgen ervoor dat alle risicovolle overstorten worden gesaneerd. Gemeenten en waterbeheerders zorgen gezamenlijk dat voor alle overige overstorten in 2006 een Wvo-vergunning verleend is;
- werken het waterkwaliteitsspoor breed uit;
- reduceren de emissies vanuit de rioleringen volgens afspraken met de waterschappen (in relatie met het vorige punt) en rapporteren de waterschappen hierover jaarlijks. Deze rapportage wordt door de waterschappen gebruikt voor de rapportage aan de provincie;
- passen uiterlijk in 2009 bij voorkeur niet-chemische onkruidbestrijding toe, en gebruiken ten minste de DOB-methode als ze onkruid bestrijden op terreinen die ze beheren;
- nemen het eventuele toekomstige provinciale afkoppelbeleid op in het gemeentelijke waterplan en het rioleringsplan, en werken dit zonodig verder uit;
- maken met de waterschappen afspraken over duurzaam bouwen en duurzaam terreinbeheer, zoals dit past binnen het provinciale beleidskader;

5.3 Waterbodems en baggeren

In deze paragraaf gaat het over het beleid voor waterbodems en baggeren, zolang dit betrekking heeft op specie die onder het waterniveau blijft.
Hoewel er de afgelopen jaren intensiever is gebaggerd, is er op veel plaatsen nog steeds achterstallig onderhoud. Ook de kwaliteit van de waterbodems is nog altijd ontoereikend. Op veel locaties bevindt zich nog steeds matig en ernstig verontreinigde baggerspecie (klasse 3, 4).
Op dit moment wordt de waterdiepte vooral bepaald vanuit de kwantiteit van het water en speelt de waterkwaliteit in de meeste gevallen niet of nauwelijks een rol. Het project *Bergambacht Schoon Water* heeft aangetoond dat de waterkwaliteit belangrijk kan verbeteren als de sloten dieper worden uitgebaggerd.

Rijksbeleid
Het *Tienjarenscenario waterbodems* is een programma dat vanuit de gezamenlijke overheden is geïnitieerd. Het is erop gericht achterstanden in beheer van waterbodems aan te pakken gedurende een periode van 25 jaar. In het programma werken de ministeries van VenW en VROM, de Unie van Waterschappen, het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten samen. Het doel is een situatie waarbij er geen achterstallig onderhoud meer is aan waterbodems en waarin aanwas en onderhoud met elkaar in evenwicht zijn.
Het Kabinetsstandpunt Waterbodems is opgesteld om de waterbodem kwantitatief (overeenkomstig WB21 en de *Nota Mobiliteit*) en kwalitatief (conform KRW) op orde te hebben en om voldoende bestemmingen in alle regio's te hebben. Een van de maatregelen uit het Kabinetsstandpunt is de Startovereenkomst tussen Rijk, IPO, Unie en VNG. Iedere regio moet een bestuursakkoord opstellen over de aanpak van de bestemmingenproblematiek.

volgende pagina

Voorbeeldproject 5

Integraal Plan Bergse Plassen leidt tot goede waterkwaliteit

Partners

- Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard
- Provincie Zuid-Holland
- Ministerie van VROM
- Gemeente Rotterdam

Doel

Vanaf 1997 worden in de Bergse Plassen maatregelen uitgevoerd om de waterkwaliteit te verbeteren.

Omschrijving project

De kwaliteit van het water in de Bergse Plassen werd op een aantal manieren bedreigd: het water vertroebelde door algengroei, en lokaal was het water bacteriologisch onbetrouwbaar door de ongerioleerde recreatiewoningen (ca. 200) op de eilanden in de Achterplas.
De algen groeiden doordat het water en de waterbodem te hoge concentraties voedingsstoffen bevatten. Om de waterkwaliteit te verbeteren, hebben de projectpartners een samenhangend pakket maatregelen opgesteld. Dit pakket omvat de volgende maatregelen:

- de verontreinigde en voedselrijke waterbodem saneren;
- de recreatiewoningen aansluiten op het rioolstelsel;
- de voedingstoffen voor algen uit het toestromende water verminderen;
- de visstand beheren;
- de oevers natuurvriendelijk inrichten.

Concreet resultaat

Sinds de verschillende maatregelen zijn uitgevoerd, is de waterkwaliteit verbeterd en is het water aanzienlijk helderder geworden.

Projectplanning

In twee fasen is de waterbodem van de hele Achterplas en een gedeelte van de Voorplas gebaggerd. In een deel van de Achterplas is het verontreinigde slib geïsoleerd onder een zandlaag. Deze werkzaamheden zijn in november 2002 afgerond. Gedurende dit baggerwerk is er een riolering op de Achterplas aangelegd, waarop de recreatiewoningen zijn aangesloten.
Dit onderdeel is medio 2002 voltooid. In de loop van 2003 is de defosfateringsinstallatie bij gemaal Ringdijk aangelegd en vanaf dat moment is het toestromende water behandeld en daardoor minder voedselrijk geworden. Nadat eerst een visstandbeheersplan is opgesteld, is in de winter van 2004-2005 ingegrepen in de visstand. Er is een grote hoeveelheid vis, voornamelijk brasem, uit de plassen verwijderd en de samenstelling van de visstand is hierbij ook bijgestuurd. Ook een evenwichtige visstand werkt eraan mee dat de waterkwaliteit goed blijft.

Meer informatie over de Bergse Plassen en het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard vindt u op de website: www.schielandendekrimpenerwaard.nl

volgende pagina

Provinciaal beleid
Het provinciale baggerspeciebeleid is weergegeven in de Evaluatie Baggerbeleid Zuid-Holland. In de nota 1 wordt een helder inzicht gegeven in de procedures, taken en verantwoordelijkheden rondom bagger. In 2003 heeft de Stuurgroep Waterbodems Zuid-Holland het *Werkplan 2e Fase Tienjarenscenario waterbodems* (2003-2010) vastgesteld.
In het kader van de *Wet bodembescherming* (WBB) heeft de provincie het bevoegd gezag voor de waterbodemsaneringen in de regionale wateren. Verdere regels hiervoor zijn vastgelegd in de provinciale milieuverordening. Wij vinden het belangrijk dat er actuele leggers komen die ook rekening houden met de waterkwaliteit en waarbij tevens de KRW-doelen ten aanzien van de water(bodem)kwaliteit worden betrokken.
Voor de kwaliteitsverbetering van de waterbodems verwijzen we naar het brongerichte beleid, zoals beschreven in paragraaf 5.1.

Door te baggeren kan de waterkwaliteit verbeteren
Landelijke is aangegeven dat er een Regionale bestuurakkoord Waterbodems moet worden opgesteld. Belangrijk hierbij is de toegang tot de grote regionale depots zoals de Slufter. De provincie heeft hier al invulling aangegeven door in 2003 een overeenkomst voor een periode van 10 jaar te sluiten met de beheerders van de Slufter. Hierbij is de mogelijkheid gecreëerd om verontreinigde regionale baggerspecie uit Zuid-Holland, die in principe niet herbruikbaar is, te storten. Wij vinden dat herbruikbare baggerspecie (klasse 0, 1, 2, deels 3) zo veel mogelijk binnen het gebied van herkomst verspreid dan wel toegepast moet worden.

Doelen langere termijn
- In 2015 zijn de afgesproken waterdieptes gerealiseerd om de waterkwaliteit te verbeteren.
- In 2025 zijn alle waterbodemsaneringen uitgevoerd conform landelijk beleid.

Doelen 2006 – 2010
- In 2009 is de Kralingse Plas te Rotterdam gesaneerd volgens het Wbb-werkprogramma 2005 – 2009.
- In 2010 zijn alle watergangen in Zuid-Holland op het onderhoudsniveau gebracht en zijn onderhoud en aanwas met elkaar in evenwicht.

Wat kunt u van ons verwachten?
- Wij houden toezicht op de uitvoering van het Wbb-werkprogramma 2005 – 2009 en voeren zonodig de regie als knelpunten moeten worden opgelost.
- Samen met de waterschappen bepalen we, zo veel mogelijk in KRW-verband, de gewenste waterdiepten om de ecologische kwaliteit te verbeteren.

Wat verwachten wij van anderen?
Waterschappen:
- voeren onderhoud en saneringen uit en rapporteren over de voortgang van baggeren. Dit gebeurt via de monitoring die wordt opgezet vanuit het landelijke programma *Tienjarenscenario waterbodem*;
- dragen er zorg voor dat het onderhoud van waterbodems binnen hun beheersgebied op orde is in 2010;
- voeren baggermaatregelen uit in het kader van de altijdgoed-maatregelen voor de KRW;
- het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard saneert de Kralingse Plas;.

volgende pagina

· beschikken uiterlijk in 2010 over actuele leggers, waarin ook de gewenste diepte voor de waterkwaliteit al zoveel mogelijk is meegenomen.

Rijkswaterstaat:
· voert het saneringsprogramma *Waterbodem rijkswateren 2006-2011* uit.

Gemeenten:
· voeren het onderhoud uit voor die wateren waarvoor ze een onderhoudstaak hebben.

5.4 Zwemwater

In Zuid-Holland liggen ongeveer honderd officiële zwemlocaties, waar op warme dagen veel mensen zwemmen. Een groot deel van het toerisme in Zuid-Holland is hiervan afhankelijk. De afgelopen zomers is voor sommige zwemwaterlocaties een negatief zwemadvies of zwemverbod uitgevaardigd. Dit negatieve zwemadvies of zwemverbod wordt meestal veroorzaakt door blauwalgen en/of door fecale verontreinigingen die een risico vormen voor de volksgezondheid. Blauwalgen ontstaan door een combinatie van een overmaat aan nutriënten in stilstaand water en hoge temperaturen. Effluentlozingen door rwzi's, overstorten en (plezier)scheepvaart veroorzaken dat de bacteriologische waterkwaliteit niet op alle locaties aan de wettelijke normen voldoet.

Europees beleid

Begin 2006 wordt de Europese *Zwemwaterrichtlijn* van kracht. Deze richtlijn wordt naar verwachting in 2008 geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving. In deze richtlijn worden de normen voor bacteriologische waterkwaliteit (fecale verontreiniging) aangescherpt en worden eisen gesteld aan adequaat ingrijpen bij overschrijdingen.

volgende pagina

Rijksbeleid

De eisen voor zwemwaterkwaliteit zijn opgenomen in het *Besluit kwaliteitsdoelstellingen* en metingen in oppervlaktewater en de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden.

Provinciaal beleid

De provincie heeft de ambitie om onder de nieuwe *Zwemwaterrichtlijn* zo veel mogelijk zwemwaterlocaties te behouden. Om negatieve zwemadviezen als gevolg van blauwalgen te voorkómen, moet de eutrofiëringsproblematiek structureel (brongericht) worden aangepakt. Ook zwemverboden als gevolg van fecale verontreinigingen veroorzaakt door ongezuiverde lozingen, zoals bij riooloverstorten, kunnen alleen worden voorkomen met een structurele aanpak.
Voor blauwalgen (cyanobacteriën) worden in Zuid-Holland de richtlijnen uit het *Protocol cyanobacteriën* gehanteerd. De provincie wil zich ervoor inzetten dat ook aan het onderwerp cyanobacteriën aandacht wordt besteed als de *Zwemwaterrichtlijn* in de Nederlandse wetgeving wordt geïmplementeerd.
Nieuwe potentiële zwemwaterlocaties kunnen bij de provincie worden aangemeld. Belangrijke criteria om zwemwaterlocaties aan te wijzen, zijn de bereikbaarheid (infrastructuur), toegankelijkheid voor het publiek, waterkwaliteit, veiligheid en aanwezigheid van voorzieningen en het aantal badgasten. Een voorwaarde om een nieuwe zwemwaterlocatie aan te wijzen, is dat de initiatiefnemer een zwemwaterprofiel opstelt voor de locatie. Op basis hiervan bepaalt de provincie in overleg met de waterbeheerder of de locatie als zwemwaterlocatie wordt aangewezen en welke eventuele maatregelen moeten worden genomen om de locatie geschikt te maken. Ook kunnen bestaande locaties van de lijst worden verwijderd als blijkt dat deze structureel niet aan de vereiste criteria voldoen en als het niet haalbaar is maatregelen te nemen. Jaarlijks wordt de lijst met de zwemwaterlocaties geactualiseerd.

Doelen langere termijn

- Alle zwemwaterlocaties voldoen uiterlijk in 2015 aan de wettelijke kwaliteitsdoelstellingen.
- De badgasten worden adequaat en met actuele gegevens geïnformeerd over de kwaliteit van het zwemwater.

Doelen 2006 – 2010

Het plan van aanpak *Zuid-Holland leeft met zwemwater* uitvoeren in de periode 2006-2009. Dit houdt onder andere het volgende in:

- In 2006 zijn zwemwaterlocaties begrensd en zijn de criteria om zwemwaterlocaties aan te wijzen en af te voeren op de Functiekaart Water, verder uitgewerkt. GS stelt deze uitgewerkte criteria vast.
- Alle meetpunten zijn voor 2007 kritisch geëvalueerd en liggen in de zwemwaterzone.
- Alle zwemwaterprofielen zijn uiterlijk in 2009 opgesteld en er zijn adequate maatregelenprogramma's.
- De Functiekaart 'Zwemwater' wordt jaarlijks geactualiseerd en vastgesteld door Gedeputeerde Staten.
- Als zwemwaterlocaties worden toegewezen, zijn rollen, taken en kostenverdeling duidelijk.
- Zwemmers zijn adequaat geïnformeerd, met actuele gegevens.

volgende pagina

Wat kunt u van ons verwachten?

- Wij vaardigen zwemverboden uit of geven een negatief zwemadvies en informeren het publiek hierover.
- De provincie ziet erop toe dat het plan van aanpak wordt uitgevoerd.
- De provincie stelt in 2006 een protocol op, waarin de criteria staan om de zwemwaterfunctie toe te kennen en af te voeren, en wijst op basis hiervan zwemwateren aan. De waterbeheerders en gemeenten worden hierbij betrokken.
- De provincie begrenst de zwemwaterbeschermingszones op basis van de uitkomsten van de zwemwaterprofielen uiterlijk in 2009, en stelt ook de eisen vast die binnen deze zones gelden.
- De provincie neemt het voortouw als het erom gaat rollen, taken, en kostenverdeling te verhelderen.

Wat verwachten wij van anderen?

- Alle betrokken partijen voeren waar nodig maatregelen uit op basis van de uitvoeringsprogramma's.
- Bij nieuwe locaties verwachten wij dat de initiatiefnemer(s), bijvoorbeeld locatiebeheerder of gemeente de zwemwaterprofielen opstellen evenals het maatregelenprogramma dat nodig is om een potentieel zwemwater aan de criteria voor toekenning van de functie te laten voldoen.

5.5 Recreatiewater

Er worden steeds meer wateren gebruikt als recreatiewater, om te kanoën, surfen, vissen. Deze trend is vooral zichtbaar in wijken waar mensen kunnen wonen aan het water.

Provinciaal beleid

Er bestaan geen wettelijke eisen of landelijke doelstellingen voor de functie 'recreatiewater'. Waterrecreatie is belangrijk voor Zuid-Holland, zoals terug te vinden in de Agenda Vrije tijd 2006-2010. In de planperiode ontwikkelt de provincie daarom een visie op de functie recreatiewater. Daarbij onderzoeken wij of een aparte functietoekenning nodig is. Als hiertoe wordt besloten, ontwikkelen wij criteria om de functie 'recreatiewater' aan te wijzen. Dit doen wij in overleg met alle betrokken partijen.

Doelen 2006 – 2010

Als recreatiewater als aparte functie wordt toegekend, zijn in de regionale waterplannen in 2009 de begrenzingen en doelstellingen van de functie 'recreatiewater' vastgelegd.

Wat kunt u van ons verwachten?

De provincie ontwikkelt in 2007 in overleg met alle betrokken partijen een visie op recreatiewater. Wanneer wordt besloten tot een aparte functietoekenning voor recreatiewater, dan:

- ontwikkelen wij medio 2007 samen met betrokken partijen afwegingscriteria om de functie 'recreatiewater' aan te wijzen;
- begrenzen wij in de periode 2007– 2008 samen met betrokken partijen de wateren met de functie 'recreatiewater' en leggen deze vast in de herziening van het BGWM in 2009;
- stellen wij samen met betrokken partijen in de periode 2007-2008 een *Actieprogramma recreatiewateren* op, en voeren ons deel daarvan uit.

volgende pagina

Wat verwachten wij van anderen?

- *Waterbeheerders* participeren als een provinciale visie op recreatiewater wordt opgesteld, en als eventueel afwegingscriteria worden ontwikkeld om de functie 'recreatiewater' aan te wijzen, de bijbehorende wateren te begrenzen, en het 'Actieprogramma recreatiewateren' op te stellen.
- *Gemeenten*, *terreinbeheerders* en *belangenorganisaties* participeren als een provinciale visie op recreatiewater wordt opgesteld, en als eventueel afwegingscriteria worden ontwikkeld om de functie 'recreatiewater' aan te wijzen, en de bijbehorende wateren te begrenzen.

5.6 Oppervlaktewater bestemd voor bereiding drinkwater

Zuid-Holland is voor haar drinkwatervoorziening afhankelijk van het water dat de grote rivieren aanvoeren. De grote innamepunten zijn gelegen in het Haringvliet, de Afgedamde Maas (Gelderland) en de Maas ter hoogte van het gat van 't Kerksloot. Naast deze grote innamepunten is er een aantal kleinere oeverfiltratiewinningen, waarbij rivierwater door een dun bodempakket wordt onttrokken. Als het *Kierbesluit* wordt geoperationaliseerd, zal het westelijke deel van het Haringvliet in de toekomst meer verzilten. Dit maakt het noodzakelijk om het huidige innamepunt op Goeree-Overflakkee in het Haringvliet naar het oosten te verplaatsen, en tegelijk een open-wateraanvoerkanaal aan te leggen naar de drinkwaterzuiveringsinstallatie op West-Goeree.

Europees beleid

De doelstellingen voor oppervlaktewater om drinkwater te produceren, zijn wettelijk vastgelegd in de Richtlijn betreffende de vereiste kwaliteit van het oppervlaktewater dat is bestemd voor de productie van drinkwater in de lidstaten. Daarnaast is van toepassing de *Richtlijn inzake de meetmethodes en de frequentie van de bemonstering en de analyse van het oppervlaktewater* dat is bestemd voor productie van drinkwater in de lidstaten. Deze beide richtlijnen worden per 22 december 2007 ingetrokken en gaan dan inhoudelijk op in de *Kaderrichtlijn Water*.

Rijksbeleid

De eisen voor oppervlaktewater dat is bestemd om drinkwater te bereiden, zijn opgenomen in het *Besluit kwaliteitsdoelstellingen en metingen in oppervlaktewater*.

Provinciaal beleid

De provincie beschouwt een goede drinkwatervoorziening als een zaak van het hoogste maatschappelijke belang. De wateren waaruit drinkwater wordt bereid worden beschermd door hieraan de functie 'Oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van drinkwater' toe te kennen. Provinciale functietoekenning was tot nu toe niet nodig omdat de innamepunten in rijkswateren lagen en Rijkswaterstaat de drinkwaterfunctie toekende in het Beheersplan Rijkswateren 2005 – 2008. Met de vaststelling van het *Kierbesluit* komt hier verandering in. Door de noodzakelijke aanpassingen in de drinkwatervoorziening doordat het *Kierbesluit* wordt uitgevoerd, kennen wij aan het tracé van het nog aan te leggen aanvoerkanaal voor drinkwater op Goeree de functie 'oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van drinkwater' toe (zie Functiekaart Water). Alle wateren waaraan de functie 'oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van drinkwater' is toegekend vallen automatisch onder het *Register beschermde gebieden* van de KRW en krijgen daarmee ook de status van KRW-waterlichaam.

volgende pagina

Doelen langere termijn

De bescherming van oppervlaktewater bestemd om drinkwater voor de lange termijn te bereiden, is gewaarborgd.

Doelen 2006 – 2010

Het oppervlaktewater bestemd om drinkwater te bereiden, voldoet aan de eisen die hiervoor wettelijk worden gesteld.

Wat kunt u van ons verwachten?

- Wij wijzen de functie ‘oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van drinkwater’ aan en/of voeren deze af. Hiertoe stellen wij in 2007 een protocol op, waarin we de criteria beschrijven waaronder de functie ‘oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van drinkwater’ wordt toegekend of afgevoerd. Dit doen wij in overleg met de drinkwaterleidingbedrijven, betrokken mede-overheden en maatschappelijke groeperingen.
- Voor zover dat binnen onze mogelijkheden ligt, zullen wij ons inzetten voor de bescherming van de drinkwatervoorziening in Zuid-Holland.

Wat verwachten wij van anderen?

- *Rijkswaterstaat* zorgt ervoor dat de functie ‘oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van drinkwater’ adequaat wordt toegekend voor rijkswateren waaruit waterleidingbedrijven rechtstreeks water innemen, en voor rijkswateren die regionale wateren voeden met deze functie.
- *Waterschappen* nemen het provinciale beleid voor oppervlaktewater dat is bestemd om drinkwater te bereiden op in hun beleid en stemmen hun beheerspraktijk hierop af.

volgende pagina

6 Specifieke aspecten van waterbeleid

In stedelijk gebied – dat in de provincie Zuid-Holland ruimschoots vertegenwoordigd is – moet het waterbeleid aan specifieke eisen voldoen. Dit geldt zowel voor bijvoorbeeld behoud en onderhoud van de waterlopen, als voor grondwaterbeheer en waterberging. Door de sterke verstedelijking van Zuid-Holland wordt de ondergrond en het grondwater steeds intensiever gebruikt. Dit heeft grote gevolgen voor het grondwater (te hoge en te lage grondwaterstanden en verzilting). Deze situatie vraagt om een adequaat grondwaterbeleid. In dit hoofdstuk nemen we achtereenvolgens het stedelijk waterbeheer en het grondwaterbeheer onder de loep.

6.1 Stedelijk waterbeheer

Sinds het waterbeheer meer aandacht krijgt, is ook de aandacht voor het water in de stad toegenomen. Die is enerzijds ingegeven door de kansen die het water de stad biedt. Zo zijn er initiatieven om oude waterlopen in de stad te herstellen en oevers opnieuw in te richten op een natuurvriendelijke manier. Anderzijds komt de toegenomen aandacht voor water in de stad voort uit overlastsituaties, zoals ondergelopen straten na hevige buien of te hoge grondwaterstanden. Het is dus ook noodzakelijk om maatregelen te treffen voor het stedelijke watersysteem. In de stad komen watersysteem (oppervlakte- en grondwater) en waterketen (riolering) samen. Bovendien is de ruimte in de stad om oplossingen te zoeken vaak beperkt. Dit maakt de stedelijke wateropgave tot een complexe zaak, waarbij waterschap en gemeente nauw moeten samenwerken.

Rijksbeleid

In het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) is afgesproken dat gemeenten stedelijke waterplannen opstellen vóór de eerste helft van 2006, voor zover de wateroverlastproblematiek dit vereist.

Provinciaal beleid

In het procesconvenant *Regionale uitwerking NBW in Zuid-Holland* (2004) is opgenomen dat alle gemeenten de stedelijke wateropgave in beeld brengen, al dan niet met behulp van een stedelijk waterplan. In de provinciale nota *Regels voor Ruimte* is opgenomen dat de provincie het stedelijk waterplan ziet als instrument voor de ruimtelijke ordening en dat dit plan de noodzakelijke basis vormt om de wettelijk verplichte watertoets toe te passen.
Het stedelijk waterplan is een belangrijk instrument om het waterbeheer in al zijn aspecten in het stedelijk gebied goed uit te werken. De provincie wil dat gemeenten en waterschappen gezamenlijk stedelijke waterplannen opstellen, waarbij ze alle relevante waterhuishoudkundige aspecten meenemen. Deze plannen moeten dus onder andere gaan over waterkwaliteit, grondwater, veiligheid, (grond)wateroverlast en riolering/afkoppelen (zie paragraaf 5.2). Het is belangrijk dat de waterplannen ruimtelijk worden doorvertaald en dat ook de relatie met het landelijk gebied niet uit het oog wordt verloren. Daarom kunnen gemeenten en waterschappen er ook voor kiezen een gemeentelijk waterplan te maken in plaats van een stedelijk waterplan. Ruimtelijke aspecten dienen te worden verankerd in bestemmingsplannen en structuurvisies.
De Unie van Waterschappen en de Vereniging Nederlandse Gemeenten hebben een *Handreiking stedelijke waterplannen* opgesteld, die de provincie onderschrijft. In het kader van de Europese *Kaderrichtlijn Water* worden vanaf de tweede helft 2006 tot en met de eerste helft van 2008 maatregelenprogramma's uitwerkt door de waterschappen, ook voor het stedelijk gebied. Gemeenten worden in dit proces betrokken. Dit kan betekenen dat stedelijk waterplannen aangevuld moeten worden.

volgende pagina

Wij vinden het belangrijk dat bij herstructurering kansen voor water worden benut. In het kader van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) beoordelen we daarom de meerjarenontwikkelingsprogramma's van de gemeenten op de volgende aspecten: waterneutraal herontwikkelen, afkoppelen van verhard oppervlak en waterkwaliteit. Naarmate aan deze aspecten in het programma meer concrete prestaties worden gekoppeld, kan een gemeente hiervoor een financiële bijdrage krijgen. Verder moet de nieuwe 'Wet gemeentelijke watertaken' het gemeenten mogelijk maken om kostbare maatregelen, zoals afkoppelen van regenwater, onder de (verbrede) rioolheffing te laten vallen.

Wij willen bewoners duidelijkheid bieden over hoe de verantwoordelijkheden zijn verdeeld bij grondwaterproblemen in het stedelijk gebied. Wij gaan, conform een advies van de Commissie Integraal Waterbeheer (Samen leven met grondwater), uit van de volgende taakverdeling:

- De *eigenaar van een perceel of bouwwerk* is verantwoordelijk voor de ontwatering op eigen terrein.
- De *gemeente* heeft de verantwoordelijkheid om openbaar gebied te ontwateren.
- Het *waterschap* is verantwoordelijk om (grond)waterkennis in te brengen en te coördineren en om maatregelen te treffen in het watersysteem (via aanpassing peilbeheer of afwatering) waardoor grondwaterproblemen zo veel mogelijk worden voorkomen of opgelost.

Overige taken van gemeenten op het gebied van grondwaterbeheer zullen naar verwachting opgenomen worden in de nieuwe *Wet gemeentelijke watertaken*. Hieronder valt bijvoorbeeld een eventuele gemeentelijke 'zorgplicht' voor het inzamelen en afvoeren van overtollig hemelwater en grondwater, en het instellen van een gemeentelijk loket waar klachten en vragen van burgers over grond-water(overlast) behandeld worden.

Doelen langere termijn

In 2015 is het watersysteem in de stad op orde (zie kader in paragraaf 4.1).

Doelen 2006 – 2010

- Gemeenten en waterschappen hebben in 2006 afspraken gemaakt over de aanpak van de stedelijk wateropgave.
- In 2010 is ten minste 25 procent van de stedelijke wateropgave opgelost en zit de aanpak van 80 procent van de resterende wateropgave in de voorbereidingsfase.

Wat kunt u van ons verwachten?

- Wij evalueren in 2006 het procesconvenant *Regionale uitwerking NBW in Zuid-Holland*, inclusief de voortgang van de stedelijk wateropgave.
- Wij staan zeer positief tegenover het idee om een loket bij gemeenten in te stellen waar klachten en vragen van burgers over grondwater(problemen) kunnen worden behandeld. Bij gemeenten die vooruitlopend op de nieuwe wetgeving al voor een dergelijk loket zorgen, en die aangeven daar behoefte aan te hebben, zullen wij nagaan of wij met onze grondwaterkennis een bijdrage aan het loket kunnen leveren.
- Wij beoordelen in het kader van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing meerjarenontwikkelingsprogramma's en ISV-aanvragen om te bezien of gemeenten in aanmerking komen voor extra bijdragen als het water- of groenoppervlak groter wordt.

volgende pagina

- Wij monitoren en stimuleren waar nodig de samenwerking tussen gemeenten en waterschappen.

Wat verwachten wij van anderen?

- *Gemeenten* en *waterschappen* hebben uiterlijk in 2006 de stedelijke wateropgave in beeld gebracht, al dan niet met behulp van een stedelijk waterplan. Op basis hiervan maken partijen uitvoeringsafspraken om ervoor te zorgen dat het stedelijke watersysteem voldoet aan de normen.
- *Gemeenten* zorgen voor de ontwatering van openbaar gebied. In nieuwbouwgebieden zorgen gemeenten voor een adequate ontwatering van zowel openbaar gebied als de uit te geven kavels die bouwrijp worden gemaakt.
- *Waterschappen* brengen (grond)waterkennis in en geven bij ruimtelijke plannen een wateradvies conform de watertoets. Zij beheren het watersysteem zodanig dat grondwaterproblemen zo veel mogelijk worden voorkomen of opgelost.

6.2 Grondwaterbeheer

Onder andere door de sterke verstedelijking van Zuid-Holland nemen de problemen met grondwater (te hoge en te lage grondwaterstanden en verzilting) toe en wordt de ondergrond en het grondwater steeds meer gebruikt (bijvoorbeeld ondergronds bouwen en bodemenergiesystemen). Het is daarom nodig om delen van het grondwaterbeleid te herzien.
Het provinciaal beleid voor het grondwaterbeheer is vastgelegd in het Grondwaterbeheersplan 2001 – 2005, dat Provinciale Staten in 2001 hebben vastgesteld. Provinciale Staten hebben besloten de geldigheidsduur van het Grondwaterbeheersplan te verlengen en, in samenwerking met andere partijen, een nieuw Grondwaterbeheersplan op te stellen. De reden voor deze verlenging is dat er meer tijd nodig is om ontwikkelingen die zich aandienen, te vertalen in concreet beleid. Wij streven ernaar het nieuwe Grondwaterbeheersplan begin 2007 in te laten gaan.
In deze paragraaf beschrijven we in hoofdlijnen het kwantitatieve grondwaterbeleid. Verdere uitwerking van deze hoofdlijnen vindt plaats in het grondwaterbeheersplan. De grondwaterkwaliteit is beschreven in het Milieudeel in de paragraaf 3.7 Bodem-en grondwaterkwaliteit.

Algemene uitgangspunten van het grondwaterbeleid

Wij bieden ruimte om grondwater multifunctioneel te gebruiken, bijvoorbeeld voor onttrekkingen, infiltratie en opslag van energie. Negatieve gevolgen, zoals verdroging, grondwateroverlast of een kwaliteitsverslechtering van het grondwater, moeten daarbij worden voorkomen. Algemeen uitgangspunt van het provinciale beleid is het standstillbeginsel: grondwater mag wel worden gebruikt maar niet worden verbruikt. Dit geldt vooral voor het zoete grondwater.
Daarnaast geldt dat grondwater, conform de lagenbenadering, de ruimtelijke inrichting mede ordent. Als grondgebruikfuncties worden toegekend, moet rekening worden gehouden met de kwaliteit en beschikbaarheid van het grondwater.

Veranderingen in bestuurlijke verantwoordelijkheden voor het grondwaterbeheer

In de nog op te stellen *Wet gemeentelijke watertaken* zullen naar verwachting nieuwe taken van gemeenten op het gebied van grondwaterbeheer worden opgenomen. Het idee hierbij is om gemeenten meer verantwoordelijkheden te geven met betrekking tot grondwaterbeheer in stedelijk gebied (zie paragraaf 6.1).
De precieze inhoud van deze nieuwe taken moet zich de komende periode nog verder uitkristalliseren. Nieuw is ook het voornemen, dat in het voorontwerp van de

volgende pagina

Voorbeeldproject 6

Waterberging in nieuwbouwwijk Delftzicht te Delft

Partners

- Gemeente Delft
- BAM Vastgoed
- Hoogheemraadschap van Delfland

Doel

De afvoer van regenwater verwerken, bergen, zuiveren en vertragen

Omschrijving project

In het nieuwbouwdeel van de wijk Delftzicht tussen de Engelsestraat en de Schie is vlak onder het wegdek een enorme 'bak' aangelegd, die bestaat uit een laag steenslagmateriaal tussen een onderlaag en bovenlaag van folie. De klinkers in het wegdek laten water door via brede voegen. In de bovenste laag van de wegfundatie worden alle zware metalen afgevangen doordat zij verkleven aan fijn natuurlijk gesteente. In de onderste laag van de wegfundatie (de feitelijke berging) worden koolwaterstoffen (olie en benzine) afgebroken door speciaal aangebrachte bacteriën. Het water dat in de bak wordt verzameld, wordt langzaam afgevoerd naar het oppervlaktewater. Naast deze nieuwe manier van bergen blijft het belangrijk dat er een robuuste hoofdontwatering is. Normaal wordt er in Delft wel voor gekozen water te bergen in oppervlaktewater. In een dichtbebouwde stad als Delft ontkom je er echter niet aan om soms ook innovatieve technieken toe te passen, zoals deze onderstraatse waterberging. Zeker als het alternatief een geïsoleerde vijver zou zijn, die ook veel ruimte vraagt en waarvan het maar de vraag is of de kwaliteit goed gehouden kan worden. De onderstraatse waterberging biedt in die gevallen een uitkomst. Een voordeel is ook dat de straat kan worden aangelegd zonder kolken en goten. Behalve de techniek is ook de beheersvorm belangrijk. Het systeem moet immers onderhouden worden en gecontroleerd. Bij zware neerslag moet het wel werken. Dit vereist dat de beheerstaken van waterschappen opnieuw worden bezien.

Concreet resultaat

Na een hevige hoosbui – zoals in 1998 en 2001 – is de straat in een mum van tijd droog. De putten en goten lopen niet meer over, dus er is geen wateroverlast meer. Zelfs bij regenbuien van 100 mm hoeven de bewoners van deze nieuwbouwwijk zich geen zorgen te maken.

Projectplanning

Gerealiseerd (in 2005)

naar inhoud volgende pagina

Grondwater voor menselijke consumptie

De kaart geeft de gebieden weer waar grondwater voor menselijke consumptie (drinkwater) wordt gewonnen.

Legenda

Grondwaterlichaam bestemd voor menselijke consumptie

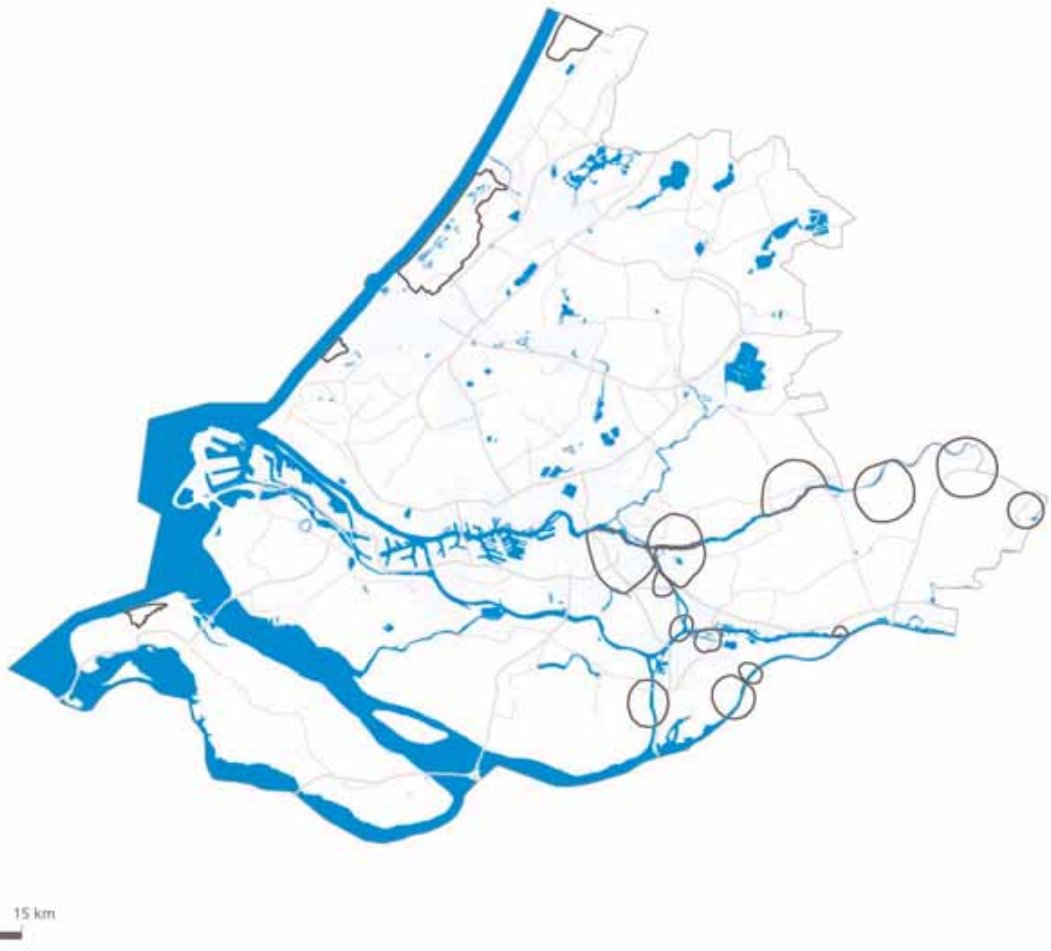

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_13

volgende pagina

Waterwet is opgenomen, om de waterschappen de vergunningen te laten verlenen voor het onttrekken (of infiltreren) van grondwater. De provincie blijft verantwoordelijk voor taken waarvoor de belangen integraal moeten worden afgewogen. Dit is vooral aan de orde bij het verlenen van vergunningen voor het onttrekken van grondwater voor menselijke consumptie of voor koude/warmte-opslag, en voor grote industriële onttrekkingen (groter dan 500.000m3 per jaar), al dan niet in combinatie met infiltraties. In het Grondwaterbeheersplan zullen wij de randvoorwaarden voor deze grote onttrekkingen uitwerken.
We gaan een deel van onze operationele grondwatertaken overdragen aan de waterschappen, en stellen daartoe gezamenlijk een plan van aanpak op. Daarin leggen we onder andere afspraken vast over hoe kennis en middelen, die passen bij de nieuwe taken, worden overgedragen.

Europese regelgeving

Artikel 17 van de Europese Kaderrichtlijn Water, dat ook gaat over het grondwater, zal uitgewerkt worden in een Grondwaterrichtlijn. Net als voor het oppervlaktewater geldt voor het grondwater dat in 2015 een 'goede (chemische en ecologische) toestand' moet zijn bereikt, en dat de doelen en maatregelen hiervoor in 2009 in stroomgebiedbeheersplannen moeten zijn vastgelegd.

Zoet versus brak/zout grondwater

In aansluiting op de KRW onderscheiden wij in ons grondwaterbeleid zoet en brak/zout grondwater. We beschermen vooral het zoete grondwater. De doelstelling voor de lange termijn is dat de hoeveelheid zoet grondwater niet is afgenomen door menselijk ingrijpen en dat de grondwaterkwaliteit niet is verslechterd.
In het algemeen geldt dat ingrepen in het grondwatersysteem geen negatieve effecten mogen hebben op het zoete grondwater of op de nabijgelegen grondgebruikfuncties (zie kader hierna). Om vooral kwetsbare gebieden te beschermen tegen verzilting door menselijk ingrijpen, ontwikkelen wij een gebiedsgericht vergunningenbeleid, en nemen dit op in het nieuwe Grondwaterbeheersplan.
De regionale 'grondwaterlichamen bestemd voor menselijke consumptie' kennen wij conform de KRW een hoger beschermingsniveau toe *(zie kaart op pagina 146)*.
In het nieuwe Grondwaterbeheersplan nemen wij hiervoor specifiek beleid op.

Technische ontwikkelingen

Er zijn verschillende technieken in opkomst waarbij grondwater gebruikt wordt. Te denken valt aan koude/warmte-opslag, waarbij grondwater wordt gebruikt als middel om energie in de bodem op te slaan en er weer aan te onttrekken. Voor koude/warmte-opslag stellen wij in 2006 een beleidskader vast (zie paragraaf 4.1 Milieudeel).
Een andere techniek is dat regenwater in de bodem wordt opgeslagen als alternatief voor het gebruik van zoet grondwater. Deze techniek zal naar verwachting de komende jaren een grote vlucht nemen. Omdat deze technieken positieve effecten hebben op het milieu, staat de provincie er in beginsel positief tegenover. Wel geldt hierbij dat de bodem en het grondwater beschermd dienen te worden; de randvoorwaarden hiervoor werken we uit in het nieuwe Grondwaterbeheersplan.

Grondwateronttrekkingen

Wij vragen de grote grondwateronttrekkers in kaart te brengen welke gevolgen een eventuele vermindering of stopzetting van hun winning heeft voor de grondwaterstanden en het grondwaterstromingspatroon in de omgeving. Voor gebieden waar significante negatieve effecten (zoals grondwateroverlast of zettingschade) te verwachten zijn, nemen wij de regie in het proces voor het opstellen

Zoet en brak/ zout grondwater
In aansluiting op de KRW onderscheiden we zoet en brak/zout grondwater. De gebieden waar het grondwater overwegend zoet is, bevinden zich vooral in de duinen en in het oosten van de provincie (zie Kaart: Grondwaterlichamen diep in paragraaf 3.7 van het Milieudeel).
Dit zoete grondwater is als strategisch aangemerkt en moet behouden blijven om ook voor de toekomst verschillende functies, zoals drinkwaterwinning, te kunnen vervullen. Dit is nog belangrijker voor de conform de KRW gedefinieerde 'regionale grondwaterlichamen bestemd voor menselijke consumptie'. Het brakke/zoute grondwater wordt niet specifiek beschermd. In de gebieden met overwegend brak/zout grondwater komen lokaal zoete grondwaterlenzen voor. Deze zijn echter relatief klein en we beschouwen deze daarom niet als strategische voorraad; ze genieten dus geen specifieke bescherming.

Verzilting
Onder de noemer 'verzilting' onderscheiden we twee processen:
- 'verzilting aan maaiveld': zoutbelasting aan het maaiveld neemt toe door opkwellend zout grondwater;
- 'verzilting (diep) grondwater': hoeveelheid zoet grondwater neemt af, doordat dit verdrongen wordt door brak grondwater.

Verzilting van (diep) grondwater heeft twee verschillende oorzaken; het autonome proces van verzilting (zeespiegelstijging en bodemdaling) en verzilting die optreedt doordat er wordt ingegrepen in het grondwatersysteem. Bij het beperken van verzilting richten wij ons vooral op dit laatste aspect.

volgende pagina

van een plan van aanpak en, indien nodig, voor het laten uitvoeren van onderzoek naar oplossingsrichtingen, in overleg met gemeenten, waterbeheerders en onttrekkers. Daarnaast nemen wij het initiatief om een plan van aanpak op te stellen, in overleg met gemeenten, waterbeheerders en onttrekkers. Tevens nemen wij het initiatief om bestaande vergunningen voor grondwateronttrekkingen te actualiseren. Hierbij nemen wij een voorschrift in de vergunning op dat grondwateronttrekkers het tijdig moeten melden als ze minder willen gaan onttrekken of met de onttrekking willen stoppen. Wij verwachten nu al van de grote grondwateronttrekkers dat zij dit melden, ook nu daartoe nog geen meldplicht in de vergunning is opgenomen.

volgende pagina

7 Hoe realiseren we de doelen?

In dit hoofdstuk bespreken we de manier waarop we de doelen willen realiseren die we in dit beleidsplan hebben gesteld. Ten eerste doen we dat door intensief samen te werken met alle andere partijen die zijn betrokken bij waterbeleid, waterbeheer en watergebruik. Daarom gaat paragraaf 7.1 over samenwerking. Ten tweede zijn bepaalde beleidsmiddelen, zoals de watertoets en de functietoekenning, belangrijk om het beleid concreet en toetsbaar te maken. Daarom gaat het er in paragraaf 7.2 om hoe dit soort beleidsmiddelen goed kunnen worden ingezet en afgestemd.

7.1 Samenwerken met waterpartners

Wij werken op verschillende manieren samen met onze waterpartners. In de notitie van IPO en de Unie van Waterschappen, *Afstemming van taken in het regionaal waterbeheer* zijn hierover afspraken gemaakt. Op deze afspraken borduren wij voort.

Voortgangsrapportages en waterbeheersplannen

Periodieke voortgangsrapportages zijn heel belangrijk om het beleid dat de waterschappen uitvoeren, te kunnen volgen en sturen. Waar dit mogelijk is maken we gebruik van de binnen de waterschappen beschikbare overzichten en rapportages. Wij willen daarom jaarlijks bestuurlijk (en ambtelijk) overleggen met de waterschappen over de lopende hoofdzaken, wederzijdse verwachtingen en prestatieafspraken, waarbij haalbaarheid (zowel technisch, financieel als qua planning) uitgangspunt is. Ook in overleggen met de waterschappen op projectniveau zullen wij het aspect haalbaarheid nadrukkelijk aan de orde laten komen. Wij spreken in 2006 met de waterschappen af hoe we dit concreet invullen. Bovendien verwachten wij dat de waterschappen over actuele waterbeheersplannen beschikken waarin het (provinciale) beleid is doorvertaald.

Stimuleringsregeling

Vanuit haar regievoerende en eigen taakstellende rol draagt de provincie een specifieke verantwoordelijkheid, die ze niet onderbrengt bij de waterbeheerders of gemeenten. Dit geldt bijvoorbeeld voor projectmatige activiteiten waarbij de provincie een stimulerende, aanvullende rol vervult.
Om invulling aan deze rol te geven, achten wij een provinciale *Stimuleringsregeling Water*, ter grootte van ca 10 miljoen euro noodzakelijk. We werken nog nader uit hoe lang deze regeling moet gelden, hoe projecten moeten worden aangemeld en welke bestedingscategorieën in aanmerking komen.
Deze gelden kunnen dienen als zetje in de goede richting waardoor een project kan worden uitgevoerd, waar anders kansen blijven liggen. Ook kan een bijdrage stimuleren om extra kwaliteit in projecten te bereiken of innovatieve of creatieve oplossingen te ontwikkelen.

Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG)

Begin 2007 wordt het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) ingevoerd (zie Groendeel). De rijksgeldstromen voor het landelijk gebied worden daarmee gebundeld en voor de periode 2007– 2013 overgedragen aan de provincies.
De provincies worden dan verantwoordelijk om de rijks- en provinciale opgaven voor het landelijk gebied uit te voeren. Doelstellingen van het ILG zijn onder andere de waterkwaliteit verbeteren en de watersystemen vitaliseren. Als we in 2006 het meerjarenprogramma-ILG maken, proberen wij in – overleg met de waterbeheerders – waterprojecten nadrukkelijk te koppelen aan de gebiedsprogrammering van het ILG.

Een goede samenwerking en geregeld overleg met de waterschappen loopt als rode draad door dit plan. Waarom en hoe zijn vragen die daaraan logischerwijs zijn gekoppeld.

Het waarom van goede samenwerking ligt besloten in het feit dat zowel de provincies als de waterschappen een belangrijke rol vervullen in het regionale waterbeheer. Kort gezegd is de provincie insteller van en toezichthouder op de waterschappen. De provincie stelt bovendien het beleidskader en de strategische doelen voor het regionaal waterbeheer. Maar het zijn de waterschappen die het feitelijk waterbeheer voeren. Daar ligt de kennis en de verantwoordelijkheid voor het operationeel beleid en de uitvoering.
Over het hoe van de samenwerking hebben het IPO en de Unie van waterschappen in april 2005 aanbevelingen gedaan in een gemeenschappelijk opgestelde brochure getiteld ‘Afstemming van taken in het regionale waterbeheer’. Deze aanbevelingen richten zich op een effectieve rolverdeling in de beleidscyclus voor de planstructuur voor het waterbeheer en op vernieuwing van de bestuurlijke coördinatie en het toezicht. Samen met de waterschappen willen wij deze aanbevelingen in de eerste helft van 2006 uitwerken in concrete werkafspraken, toegesneden op de situatie in Zuid-Holland. Wij denken bijvoorbeeld bij het concreet invullen van het begrip ‘in overleg met’ aan het vroegtijdig meenemen van haalbaarheid zowel (technisch, financieel als qua planning) en operationele aspecten.

Bij dit alles moet overigens bedacht worden dat de praktijk van het toezicht niet alleen een kwestie van wettelijke regelingen en feitelijk handelen is, maar ook van houding jegens elkaar. Het moderne toezicht zal moeten zijn gebaseerd op het besef van onderlinge afhankelijkheid en de bereidheid om in ‘partnership’ te werken aan het leefbaar en bewoonbaar houden van onze provincie.

volgende pagina

Meeliften met gebiedsontwikkelingen

Als gebieden ruimtelijk worden ontwikkeld, moeten daarbij vroegtijdig heldere randvoorwaarden worden ingebracht vanuit het waterbeheer. Wij verwachten dat de waterschappen de wateropgave voor een gebied bepalen en onderbouwen en dat ze deze inbrengen.
Een aantal gebieden in de provincie staat voor een integrale, ruimtelijke transformatie. In deze gebieden loopt om verschillende redenen een proces van functieverandering en gebiedsontwikkeling. Voorbeelden van zulke gebieden zijn de Oude Rijnzone, de as Leiden-Katwijk en het Westland. Als deze gebieden worden ingericht, gaan wij uit van de bodem en de kenmerken van het watersysteem (lagenbenadering), zodat ook op de lange termijn ontwikkelingen duurzaam zijn. Tegelijk bieden deze ontwikkelingen mogelijkheden om aansluitend maatregelen te nemen om het waterhuishoudkundig systeem te verbeteren. Dit kan behalve een kwalitatief voordeel, ook een financieel voordeel opleveren.

Regionale waterplannen

Met de komst van de nieuwe Waterwet zal op regionaal niveau het bestaande waterhuishoudingsplan worden vervangen door een of meer regionale waterplannen. Die hebben tevens het karakter van een structuurvisie volgens de Wet RO. De provincie stelt deze regionale waterplannen vast, wij willen deze gezamenlijk met de waterbeheerders opstellen.
Deze plannen richten zich op een gebiedsdeel van de provincie; de maatregelen die getroffen moeten worden in de beschouwde planperiode (zes jaar) worden concreter benoemd en ze worden waar nodig ruimtelijk vertaald. In de planperiode gaan we al aan de slag door gezamenlijk met de waterschappen de eerste regionale waterplannen op te stellen. Uiteraard betrekken we hier andere belanghebbende partijen ook bij.
In lopende projecten kunnen we hierop anticiperen, bijvoorbeeld als we het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) regionaal uitwerken en als we de *Kaderrichtlijn Water* (KRW) uitwerken.

Communicatie

Wij zetten, in nauwe samenwerking met het Rijk, de waterschappen en de gemeenten, alle zeilen bij om te zorgen voor voldoende en schoon water, om calamiteiten te voorkomen en om ons te beschermen tegen wateroverlast. Ondanks alle inspanningen, kunnen we echter geen absolute garanties geven op het vlak van veiligheid. De provincie besteedt daarom veel tijd en energie aan de communicatie over de manier waarop we met risico's omgaan en wat we doen om deze risico's te beperken Verder communiceert de provincie, samen met andere betrokken partijen, vooral over lopende projecten en concrete, regionale activiteiten.

7.2 Beleidsmiddelen goed inzetten en afstemmen

Conform de watertoets geven de waterbeheerders advies op het gebied van waterbeheer en waterveiligheid aan initiatiefnemers van ruimtelijke ontwikkelingen. Dit kunnen gemeenten zijn, de provincie of andere partijen.

In het *Besluit op de ruimtelijke ordening* (BRO) (2003), de provinciale nota *Regels voor Ruimte* (2005) en de Handreiking Watertoets nr. 2 (2004) zijn de richtlijnen geformuleerd, waaraan ruimtelijke plannen en besluiten moeten voldoen.
De provincie beoordeelt bestemmingsplannen aan de hand van de beleidsregels uit de nota *Regels voor Ruimte*.

volgende pagina

Voorbeeldproject 7

Watercompensatieregeling gemeente Giessenlanden

Partners

- Gemeente Giessenlanden
- Particulieren die initiatiefnemer zijn van een plan waarbij compenserend water een rol speelt
- Waterschap (indirect vanwege de watertoets/waterparagraaf)

Doel

Een goed watersysteem hebben en houden

Omschrijving project

Doordat er meer verhard oppervlak is bijgekomen, wordt hemelwater sneller afgevoerd. Dit water moet binnen het watersysteem geborgen kunnen worden. De initiatiefnemer van een plan moet daarom extra waterberging creëren voor zijn ontwikkeling. Bij grote plannen van projectontwikkelaars is dit meestal geen probleem en maakt water deel uit van de inrichting. Voor particulieren met kleine plannen, zoals het (ver)bouwen van een woning en dergelijke is het wateraspect niet zo eenvoudig in te passen. In het plangebied bevindt zich lang niet altijd open water waar eenvoudig op aangesloten kan worden of dat verbreed kan worden.
De gemeente Giessenlanden heeft een watercompensatieregeling in het leven geroepen om te voorkomen dat:

- het watersysteem van de gemeente Giessenlanden allerlei rare verschijningsvormen krijgt;
- de waterberging afneemt;
- particulieren geremd worden in hun (bouw)plannen.

Deze regeling houdt het volgende in. Het waterschap berekent per plan de benodigde extra waterberging die gecreëerd moet worden, en de gemeente biedt de particulier de mogelijkheid elke m3 of m2 voor een vast bedrag bij de gemeente af te kopen. Dit bedrag wordt in een fonds ondergebracht van waaruit de gemeente, zo mogelijk, voor compensatie zorgt. De gemeente neemt in haar ontwikkelingen (waar mogelijk en gewenst) meer water op, zodat de waterberging van de particulieren op deze manier gerealiseerd wordt. Aandachtspunt hierin zijn de peilgebieden die het waterschap heeft benoemd, want de waterberging die nodig is, moet binnen hetzelfde peilgebied gerealiseerd worden als waar de ontwikkeling van de particulier heeft plaatsgevonden. De gemeenten biedt de watercompensatie-regeling alleen aan als zij (her)inrichtingsplannen heeft in hetzelfde peilgebied en daarmee een win-win situatie kan benutten.

Concreet resultaat

De gemeente is een nieuw centrumplan voor Hoornaar aan het ontwikkelen. Zoals bij elke ruimtelijke ontwikkeling wordt hiervoor ook het watertoetsproces doorlopen met de water-beheerder. Binnen het plangebied is echter te weinig ruimte om voldoende open water te creëren voor deze ontwikkeling.
De gemeente heeft daarom in de directe omgeving van het centrumplan een extra stuk grond aangekocht, waarop een deel van de benodigde waterberging wordt gerealiseerd. In haar plannen heeft zij ook rekening gehouden met de benodigde waterberging voor diverse kleinere bouwlocaties. Een natuur-organisatie heeft een inrichtingsvisie opgesteld om een water- en moerasrijk groengebied in Hoornaar aan te leggen. Dit is een heel recent en mooi voorbeeld hoe waterberging aangelegd kan worden en hoe de omgeving daardoor aan waarde en kwaliteit kan winnen.

Projectplanning

De gemeente Giessenlanden heeft de watercompensatieregeling in 2002 geïntroduceerd. Om deze regeling uit te werken, houdt de gemeente een boekhouding bij van ontwikkelingen per peilgebied.

volgende pagina

Bovendien stelt de *Nota Ruimte* het volgende: als locaties worden gekozen en bestaand gebied wordt heringericht, dan moeten zowel de risico's voor verdroging, overstromen en overlast worden geanalyseerd, alsook de kosten om deze risico's te beperken. Wij verwachten dat de waterschappen deze risico's nadrukkelijk verwerken in hun advies zodat deze worden meegewogen in de integrale afweging.
Wij verankeren dit beleid in 2006 in de provinciale nota *Regels voor Ruimte*.
Verder verkennen wij in 2006 de mogelijkheden om bij de watertoets het aspect waterkwaliteit nader in te vullen.
Infrastructurele projecten (Tracéprocedures) en landinrichtingsprojecten vallen formeel niet onder de WRO/BRO, maar de plannen daarvoor moeten conform de Handreiking Watertoets nr. 2. wel voldoen aan de watertoets. De waterbeheerder fungeert daarbij als adviseur.

Functies van water en facilitering van het grondgebruik

Wij kennen functies toe aan de wateren van Zuid-Holland. Voorbeelden van deze waterfuncties zijn: zwemwater, waternatuur en oppervlaktewater bestemd voor bereiding van drinkwater. Deze functies zijn richtinggevend voor de taakstelling van de waterschappen. De functies zijn aangeduid op de Functiekaart Water. Behalve aan water worden er ook functies toegekend aan de manier waarop de grond gebruikt wordt. Voorbeelden van deze grondgebruikfuncties zijn: bebouwd gebied, agrarisch gebied, natuurgebied, vogelrichtlijn, habitatrichtlijn.
De grondgebruikfuncties staan aangegeven in de streekplannen en zijn uitgewerkt in bestemmingsplannen. Deze grondgebruikfuncties zijn, evenals de hiervoor genoemde waterfuncties, richtinggevend voor de taakstelling van de waterschappen. In principe zijn de bestemmingsplannen leidend. Binnen een functie moet het watersysteem voldoen aan de voorwaarden die nodig zijn om deze functie uit te oefenen. De waterschappen richten het watersysteem in en beheren dit volgens de eisen die het grondgebruik stelt.

volgende pagina

8 Financiële en economische consequenties

Er zijn kosten aan verbonden om het waterbeleid uit te voeren. Die komen via bekostiging door overheden (Rijk, provincies, waterschappen, gemeenten) voor rekening van bedrijven en inwoners. De Europese Unie draagt bij door subsidies te verstrekken.
De financieel-economische consequenties van het beleid zijn lastig in te schatten. Alsde activiteiten die in dit Waterdeel zijn beschreven, worden uitgewerkt dan worden ook de kostenconsequenties in beeld gebracht. Het kostenaspect wordt meegenomen bij de integrale afweging die wordt gemaakt om doelen en maatregelen vast te stellen.
Het reguliere waterbeheer kost het meest. Verder is het merendeel van het beleid, zoals verwoord in dit beleidsplan, een doorvertaling van EU- en Rijksbeleid. Hoeveel geld daarmee gemoeid is, wordt mede bepaald door de beleidskeuzes die de provincie maakt.

8.1 Kostenverdeling

De waterschappen en gemeenten dragen de meeste kosten. De provincie neemt een klein deel van de kosten op zich. De verantwoordelijkheden in het waterbeheer zijn als volgt verdeeld:

Taak	Verantwoordelijke instanties
Hoofd- en regionaal watersysteem beheren, zorgen voor de waterkering, de waterkwantiteit en het passieve waterkwaliteitsbeheer	Waterschappen en Rijk
Afvalwater zuiveren	Waterschappen en bedrijfsleven
Baggeren	Rijk, provincie, waterschappen, gemeenten
Riolering aanleggen & onderhouden	Gemeenten
Regenwater afkoppelen	Gemeenten, waterschappen
Grondwatersystemen beheren	Provincie (op termijn ook waterschap)

Een groot deel van de kosten van het te voeren beleid is al opgenomen in de meerjarenramingen van de waterschappen en gemeenten.

Veiligheid

Naar aanleiding van studies naar de veiligheid van de primaire waterkeringen is een aantal zwakke schakels langs de kust aangewezen. Daar moeten maatregelen worden getroffen om ook in de toekomst de veiligheid te garanderen. Om de prioritaire en overige zwakke schakels voor 2010 te kunnen aanpakken, wordt in de planperiode een investering geraamd van tussen de € 150 miljoen en € 300 miljoen. Het Rijk financiert de kosten om de veiligheid te verbeteren.
In de planperiode zullen de regionale waterkeringen worden getoetst aan de (nieuwe) normen. De toetsing zal aantonen dat een aantal regionale waterkeringen moet worden versterkt. De kosten hiervan komen voor rekening van het waterschap.
De overstromingsrisicobenadering heeft gevolgen voor de kosten van nieuwe stedelijke ontwikkelingen. Van de initiatiefnemer wordt verwacht dat deze de inrichtingsmaatregelen treft, die nodig zijn om het overstromingsrisico zo veel mogelijk te beperken. Plannen voor nieuwe verstedelijking vallen hierdoor mogelijk duurder uit; dit kan worden meegenomen in de grondexploitatie.

Waterbeheersing

Het watersysteem wordt getoetst en op basis van de uitslag daarvan stellen de waterschappen in 2006 een uitvoeringsprogramma op om het regionale watersysteem ‘op orde’ te brengen. Een kostenoverzicht en afspraken over de financiering van de kosten maken deel uit van dit uitvoeringsprogramma.

volgende pagina

Bij de veenweidepacten die worden opgesteld, worden de financieel-economische consequenties meegenomen van het principe 'functie volgt peil'.
In de planperiode begrenzen we beschermingszones rondom natuurgebieden die gevoelig zijn voor verdroging. Daardoor worden aanpalende grondgebruikfuncties mogelijk duurder. Als de beschermingszones worden vastgesteld, wordt dit aspect in de afweging meegenomen.

Waterkwaliteit

In de planperiode worden de ambities voor waterkwaliteit in het kader van de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water uitgewerkt. Daarbij worden ook de benodigde financiële inspanningen en de verdeling hiervan over verschillende overheden en maatschappelijke sectoren geconcretiseerd. Maatschappelijke haalbaarheid vormt het toetscriterium voor de ambities voor waterkwaliteit.
De financiering van de benodigde maatregelen en verdeling van de lasten spelen een belangrijke rol bij het vaststellen van de maatschappelijke haalbaarheid. De kosten voor het aansluiten van de glastuinbouw in het Westland bedragen ca. € 70 miljoen. De provincie Zuid-Holland draagt hier ca. 3 miljoen aan bij. De overige kosten worden gedragen door de gemeente Westland en het hoogheemraadschap van Delfland.
Regenwater afkoppelen van de riolering is een aandachtspunt in het beleid. Er is uitgerekend dat de kosten van afkoppelen in Zuid-Holland tussen de € 0,5 miljard en €1,0 miljard bedragen (Bron: Rioned). Er is een flinke kostenreductie te behalen wanneer het regenwater wordt afgekoppeld en tegelijkertijd niet-gescheiden stelsels worden vervangen. Verwacht wordt dat de rioolrechten met 7 tot 8 % zullen stijgen ten gevolge van de wijzigingen in de OZB. Vooralsnog is niet duidelijk in welke mate de verwachte stijging van het rioolrecht de extra kosten voor onder meer afkoppelen compenseert. Omdat de financiële consequenties zo groot zijn, zal regenwater mogelijk alleen afgekoppeld worden als extra inspanning, wanneer bestaande stelsels worden vervangen.

Stedelijk waterbeheer

Waterschappen en gemeenten maken in 2006 afspraken over hoe ze de wateropgave in stedelijk gebied gaan aanpakken. Op dat moment worden ook de financiële consequenties in beeld gebracht.

Grondwater

De kosten voor het grondwaterbeheer worden uitgewerkt in het Grondwater-beheersplan, dat begin 2007 van kracht wordt.

8.2 Uitvoeringsprogramma Water

In het Uitvoeringsprogramma Water zijn de provinciale acties zoals beschreven in dit plan opgenomen en is een raming gemaakt van benodigde middelen en menskracht. Het Uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd.
Om kansrijke projecten te stimuleren, extra kwaliteit in projecten te bereiken of innovatieve en creatieve oplossingen te ontwikkelen, stellen wij een Stimulerings-regeling Water in ter grootte van ca. € 10 miljoen.

volgende pagina

8.3 Conclusie

In dit Waterdeel zijn de ambities van de provincie Zuid-Holland aangegeven. Het is in veel gevallen nog onvoldoende bekend wat het nieuw te voeren beleid gaat kosten. Wij verwachten van de waterschappen dat zij expliciet aandacht besteden aan de kosten die gemoeid zijn met de uitvoering van het beleid. We nemen dit onderwerp mee in de jaarlijkse voortgangsgesprekken met de waterschappen (zie paragraaf 7.1). De provinciale inzet van middelen en menskracht is opgenomen in het Uitvoerings-programma Water dat jaarlijks wordt geactualiseerd.

volgende pagina

Bijlage 1
Functiekaart Water

Deze kaart geeft de waterfuncties weer. Het betreft hier een wettelijk verplichte kaart op grond van de *Wet op de waterhuishouding*, artikel 7, lid 3, sub a.

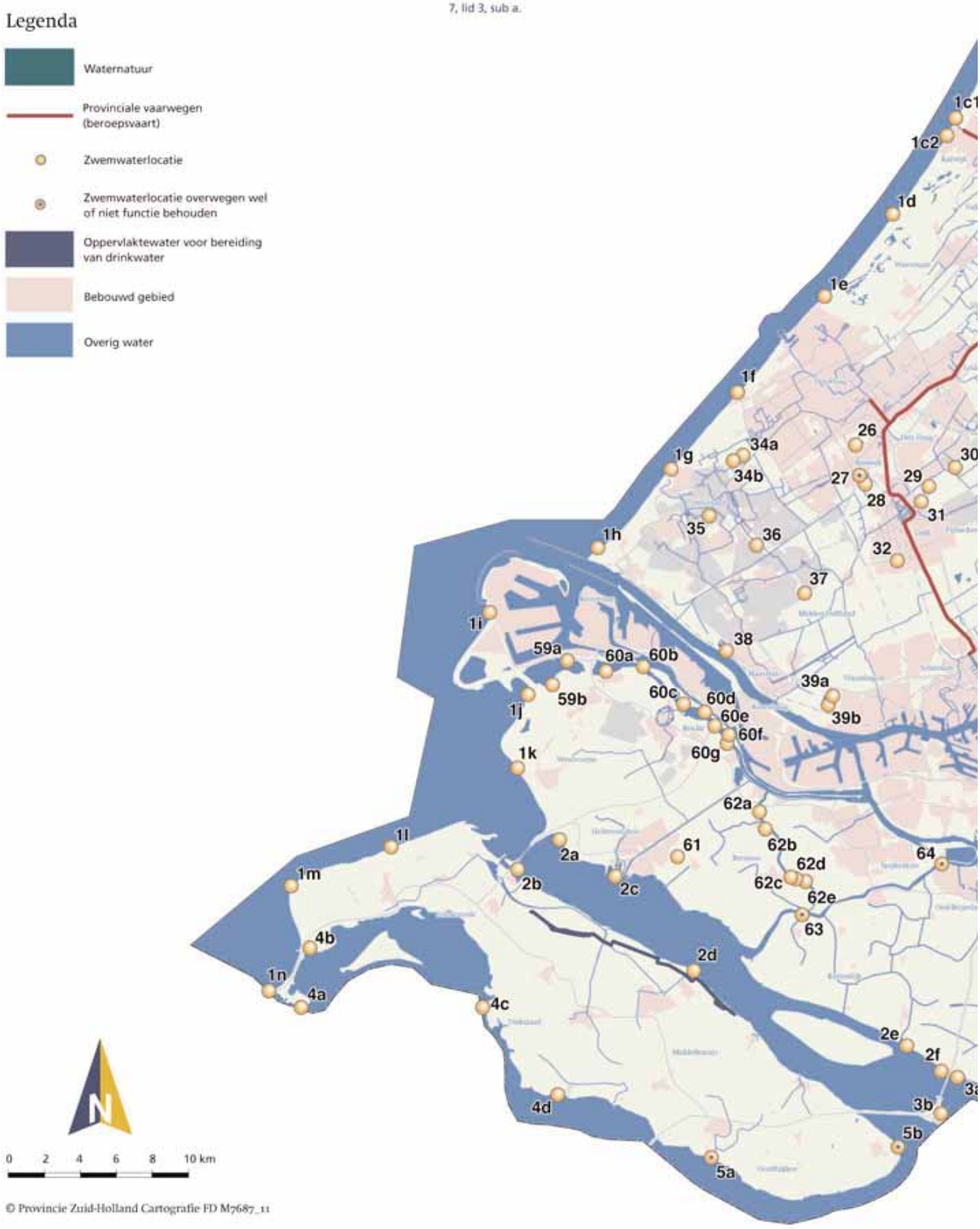

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_11

volgende pagina

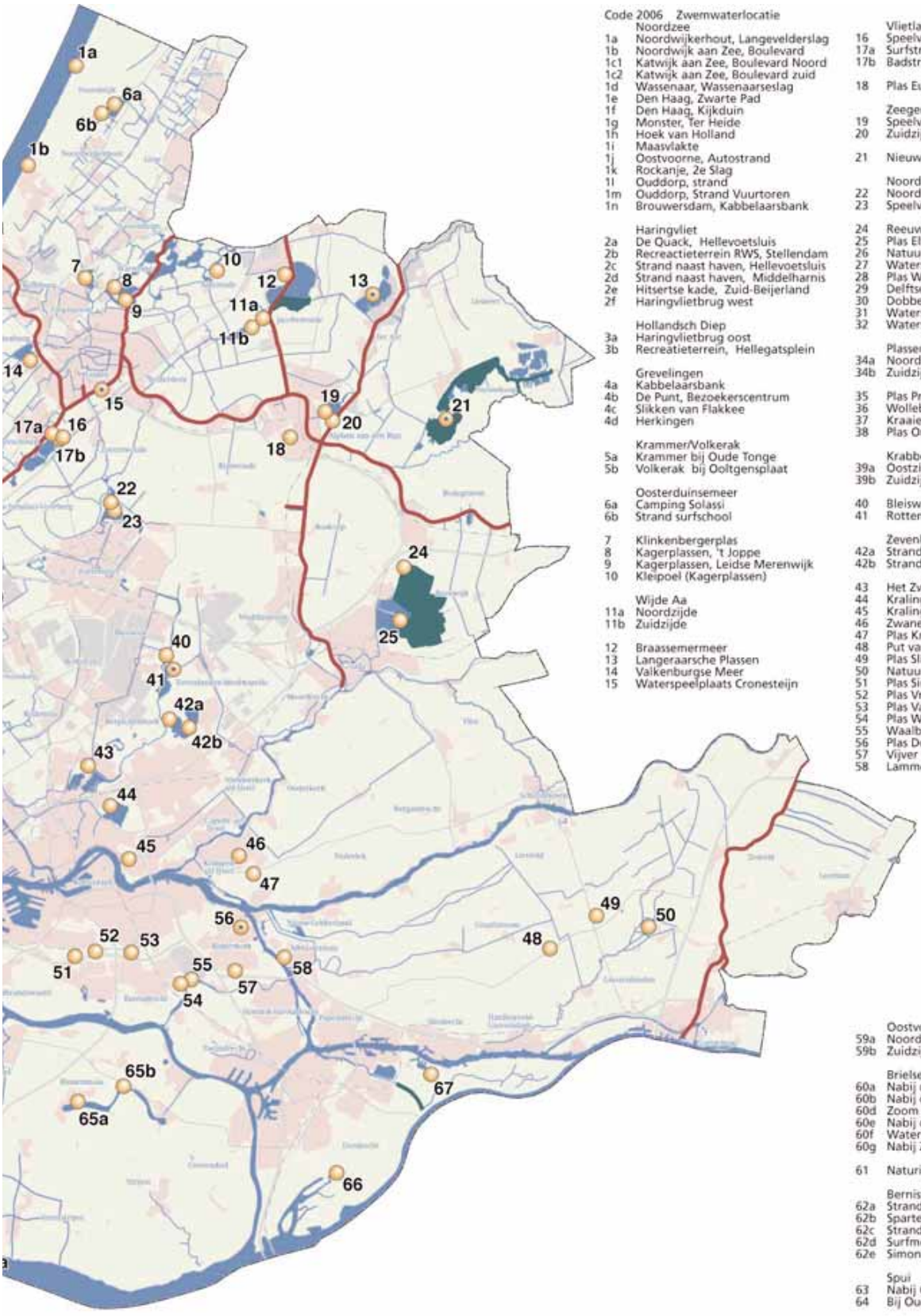

Code 2006	Zwemwaterlocatie
	Noordzee
1a	Noordwijkerhout, Langevelderslag
1b	Noordwijk aan Zee, Boulevard
1c1	Katwijk aan Zee, Boulevard Noord
1c2	Katwijk aan Zee, Boulevard zuid
1d	Wassenaar, Wassenaarseslag
1e	Den Haag, Zwarte Pad
1f	Den Haag, Kijkduin
1g	Monster, Ter Heide
1h	Hoek van Holland
1i	Maasvlakte
1j	Oostvoorne, Autostrand
1k	Rockanje, 2e Slag
1l	Ouddorp, strand
1m	Ouddorp, Strand Vuurtoren
1n	Brouwersdam, Kabbelaarsbank
	Haringvliet
2a	De Quack, Hellevoetsluis
2b	Recreactieterrein RWS, Stellendam
2c	Strand naast haven, Hellevoetsluis
2d	Strand naast haven, Middelharnis
2e	Hitsertse kade, Zuid-Beijerland
2f	Haringvlietbrug west
	Hollandsch Diep
3a	Haringvlietbrug oost
3b	Recreatieterrein, Hellegatsplein
	Grevelingen
4a	Kabbelaarsbank
4b	De Punt, Bezoekerscentrum
4c	Slikken van Flakkee
4d	Herkingen
	Krammer/Volkerak
5a	Krammer bij Oude Tonge
5b	Volkerak bij Ooltgensplaat
	Oosterduinsemeer
6a	Camping Solassi
6b	Strand surfschool
7	Klinkenbergerplas
8	Kagerplassen, 't Joppe
9	Kagerplassen, Leidse Merenwijk
10	Kleipoel (Kagerplassen)
	Wijde Aa
11a	Noordzijde
11b	Zuidzijde
12	Braassemermeer
13	Langeraarsche Plassen
14	Valkenburgse Meer
15	Waterspeelplaats Cronesteijn
	Vlietland
16	Speelvijver Vlietland
17a	Surfstrand
17b	Badstrand
18	Plas Europapark
	Zeegerplas
19	Speelvijver Zeegerplas
20	Zuidzijde
21	Nieuwkoopsche Plassen
	Noord Aa
22	Noord Aa
23	Speelvijver Noord Aa
24	Reeuwijkse Hout
25	Plas Elfhoeven
26	Natuurbad te Werve
27	Waterspeelplaats Tubasingel
28	Plas Wilhelminapark
29	Delftse Hout
30	Dobbeplas
31	Waterspeeltuin Korftlaan
32	Waterspeeltuin Tanthof
	Plassen Madestein
34a	Noordzijde
34b	Zuidzijde
35	Plas Prinsenbos
36	Wollebrand
37	Kraaiennest
38	Plas Oranjepolder
	Krabbeplas
39a	Oostzijde
39b	Zuidzijde
40	Bleiswijkse Zoom
41	Rottemeren
	Zevenhuizerplas
42a	Strand noordzijde
42b	Strand oostzijde
43	Het Zwarte Plasje
44	Kralingsche Plas
45	Kralinger Esch
46	Zwanewater
47	Plas Krimpenerhout
48	Put van Ottoland
49	Plas Slingeland
50	Natuurbad de Donk
51	Plas Sint Clarabos
52	Plas Vrijenburgbos
53	Plas Vaanbos oost
54	Plas Wevershoek
55	Waalboezem
56	Plas Donkersloot
57	Vijver Oosterpark
58	Lammetjeswiel
	Oostvoornse Meer
59a	Noordzijde
59b	Zuidzijde
	Brielse Meer
60a	Nabij de Kruiningergors
60b	Nabij de Stenen Baak
60d	Zoom West
60e	Nabij de Brielsebrug zuidzijde
60f	Watersportvereniging Nautica
60g	Nabij Zwartewaal
61	Naturistencamping Hellevoetsluis
	Bernisse
62a	Strand oostzijde van Abbenbroek
62b	Spartelvijver westzijde van Zuidland
62c	Strand oostzijde van Zuidland
62d	Surfmeer oostzijde van Zuidland
62e	Simonshaven
	Spui
63	Nabij Goudswaard
64	Bij Oud-Beijerland, De Oude Tol
	Binnenbedijkte Maas
65a	Nabij Mijnsheerenland
65b	Nabij Recreatieoord Binnenmaas
66	De Viersprong
67	Plas Merwelanden

volgende pagina

Functies van water en grondgebruik

In deze bijlage worden de doelstellingen beschreven bij waterfuncties en grondgebruikfuncties. De waterfuncties staan weergegeven op de Functiekaart Water. De grondgebruikfuncties staan weergegeven in streekplannen en bestemmingsplannen. De functies geven de richting aan van de taken die de waterschappen uitvoeren.

1.1 Functies van water

Algemene basiskwaliteit

Voor alle wateren in Zuid-Holland geldt de ecologische waterkwaliteitsdoelstelling STOWA Klasse 3. De chemische doelstellingen zijn opgenomen in bijlage 1 van de *Regeling milieukwaliteitseisen gevaarlijke stoffen oppervlaktewateren* van 22 december 2004.

Provinciale vaarwegen (Beroepsvaart)

Het provinciale netwerk van vaarwegen vervult diverse functies; het faciliteert diverse vormen van goederenvervoer, van recreatievaart en personenvervoer. Daarbij stelt elke functie zijn specifieke eisen aan de vaarweg en aan het nautisch beheer ervan, te weten breedte en diepte van de vaarweg, doorvaarthoogte en –breedte bij kunstwerken, bedieningstijden, stremmingen, inrichting en gebruik van de oevers, obstakels in de vaarweg. Natuurvriendelijke oevers zijn voorzien op plaatsen waar minder beroepsvaart wordt verwacht. Dat biedt ook de gelegenheid geplande ecologische zones te faciliteren (zie *Beleidsnota Provinciale Vaarwegen en Scheepvaart en Beheerplan Vaarwegen 2006 – 2010*). De specifieke eisen staan beschreven in de Vaarwegenverordening Zuid-Holland.

Waternatuur

Bij deze functie gaat het om wateren met bijzondere aquatische natuurwaarden. Dit zijn grote delen van de Nieuwkoopse Plassen en de Reeuwijkse Plassen, de zuidkant van de Braassemermeer en ‘t Wantij. Voor deze wateren geldt de ecologische waterkwaliteitsdoelstelling STOWA klasse 4.

Zwemwater

Dit zijn geïnventariseerde oppervlaktewateren waar een aanmerkelijk aantal personen regelmatig zwemt en waaraan de functie zwemwater is toegekend.
De eisen voor zwemwaterkwaliteit zijn opgenomen in het *Besluit kwaliteitsdoelstellingen en metingen in oppervlaktewater* en in de *Wet en besluit hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden*. Voor de zwemlocatie wordt verder aandacht gevraagd voor het peilbeheer, de diepte, de veiligheid en de stroming.
Het aantal zwemlocaties wordt jaarlijks bijgehouden en kan per jaar verschillen. De opgave in dit plan is een momentopname van 2006.

Oppervlaktewater bestemd voor bereiding van drinkwater

Bij deze functie gaat het om het tracé van het aanvoerkanaal voor drinkwater op Goeree, dat nog moet worden aangelegd.
De eisen voor oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van drinkwater zijn opgenomen in het *Besluit kwaliteitsdoelstellingen en metingen in oppervlaktewater*.

volgende pagina

1.2 Grondgebruikfuncties

Bebouwd gebied

Bij de functie 'bebouwd gebied' is het waterbeheer er vooral op gericht regenwater op te vangen. Tevens hebben de wateren een belangrijke belevingswaarde en vervullen ze een ecologische en recreatieve functie.
Voor bebouwd gebied geldt een minimale oppervlaktewaterberging van 10 procent. Uiteindelijk werken we toe naar een minimaal waterneutrale planontwikkeling om wateroverlast te voorkomen. Een doel daarbij is om wateropgaven in bestaand gebied op te lossen door functies, zoals recreatie en groen, te combineren. Een ander doel is om zettingen en schade aan funderingen te voorkomen.

Agrarisch gebied Het waterbeheer in agrarisch gebied is primair gericht op het agrarische gebruik: veelteelt, akkerbouw, tuinbouw en glastuinbouw. De drooglegging moet worden afgestemd op het bodemgebruik. Voor het chloridegehalte van het oppervlaktewater dat wordt gebruikt voor agrarische doeleinden, worden de volgende richtwaarden gehanteerd:

Glastuinbouw	200 mg Cl-/l
Vollegrondtuinbouw	300 mg Cl-/l
Akkerbouw	600 mg Cl-/l
Veeteelt	1.000 mg Cl-/l

Natuurgebied

De natuurfunctie is toegekend aan gebieden die in de streekplannen zijn aangeduid als natuurgebied. Het waterpeil in deze gebieden wordt afgestemd met de terreinbeheerder, op basis van het natuurdoeltype. Flexibel peilbeheer is daarbij mogelijk, als dit eraan bijdraagt het natuurdoeltype te behalen. Bij de afstemming moeten ook de mogelijkheden om water te bergen aan de orde komen.

Vogelrichtlijn

De vogelrichtlijngebieden zijn de beschermde leefgebieden van een aantal specifieke vogelsoorten en bieden algemene bescherming aan alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het grondgebied van de Europese lidstaten. In het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) worden de doelstellingen van de KRW afgestemd op de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (VHR-gebieden) (*Natuurbeschermingswet*).
Alshet peil van het oppervlaktewater verandert, mag dit geen negatieve effecten hebben op het vogelrichtlijngebied. Met negatieve effecten bedoelen we onder andere dat aantallen en soorten afnemen. Verder mogen uit het omliggende gebied geen nadelige effecten optreden (bijv. gevolgen van peilwijzigingen) op het vogelrichtlijngebied zelf.

Habitatrichtlijn

Deze functietoekenning beschermt natuurlijke habitats en habitats van een aantal specifieke soorten (gebiedsbescherming) en regelt dat soorten die belangrijk zijn voor de Europese Unie strikt worden beschermd (soortenbescherming). In het KRW-traject worden de doelstellingen van de KRW en die van de VHR-gebieden (Natuurbeschermingswet) op elkaar afgestemd. Als het peil van het oppervlaktewater verandert, mag dit geen negatieve effecten hebben op het habitatrichtlijngebied. Met negatieve effecten bedoelen we onder andere dat aantallen en soorten afnemen. Verder mogen uit het omliggende gebied geen nadelige effecten optreden (bijv. gevolgen van peilwijzigingen) op het habitatrichtlijngebied zelf.

volgende pagina

Bijlage 2
Overzicht planning beleidstrajecten

In deze bijlage vindt u een overzicht van de belangrijkste beleidstrajecten en van de planningen die daarbij horen. De provincie vindt het belangrijk om tijdig bij de juiste trajecten aan te haken en af te tappen.

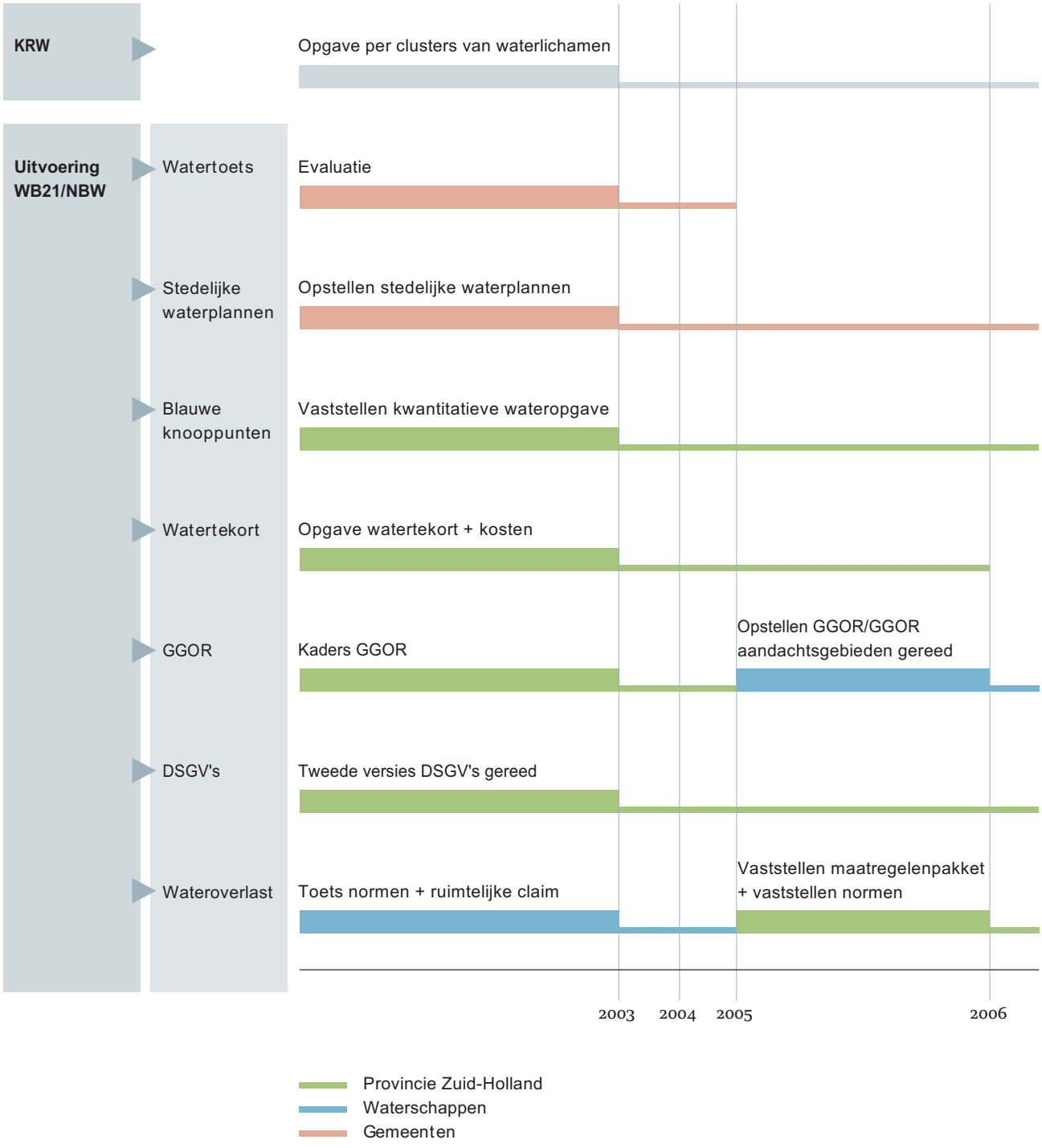

volgende pagina

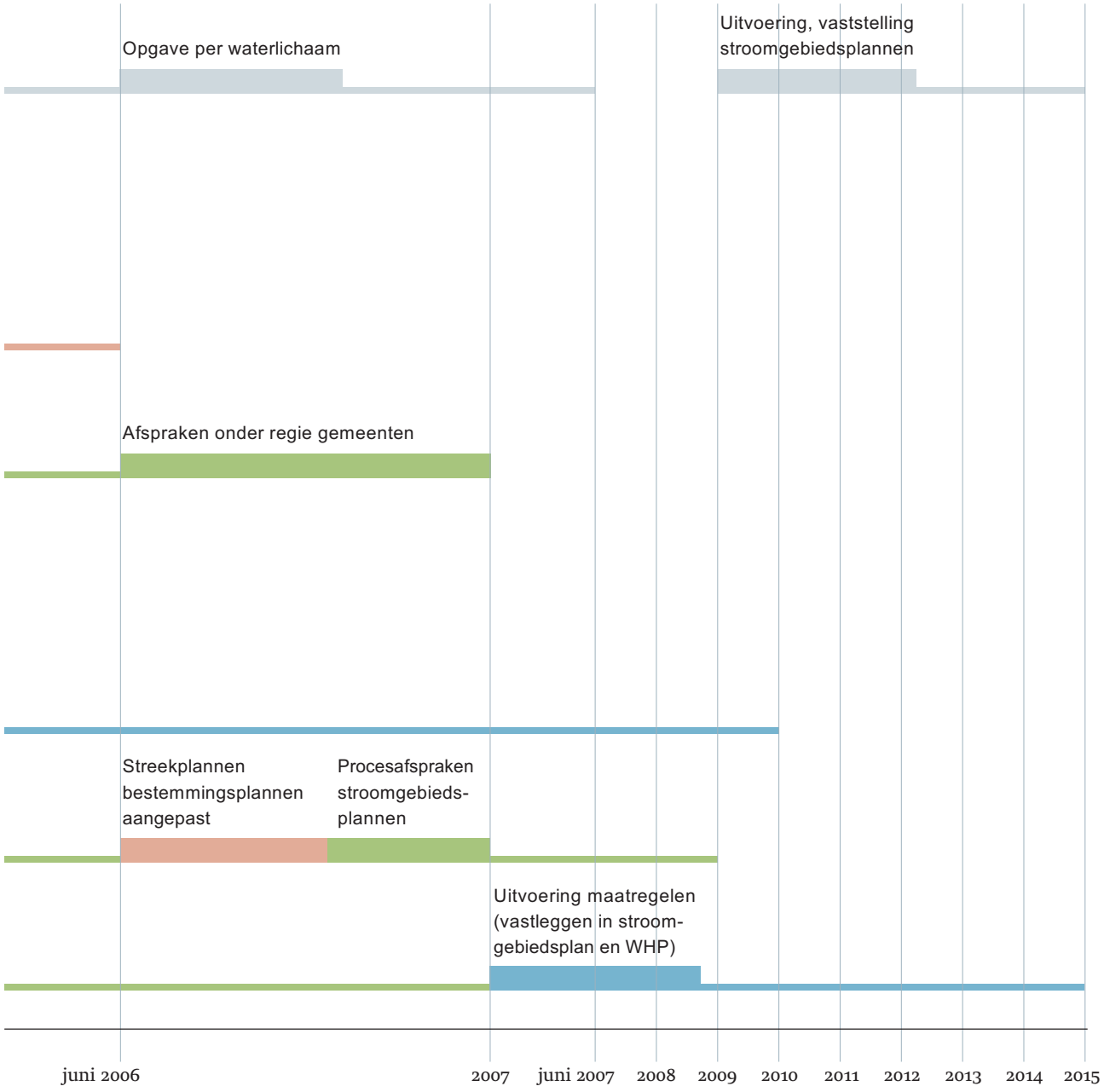

volgende pagina

volgende pagina

Milieudeel

Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006 – 2010

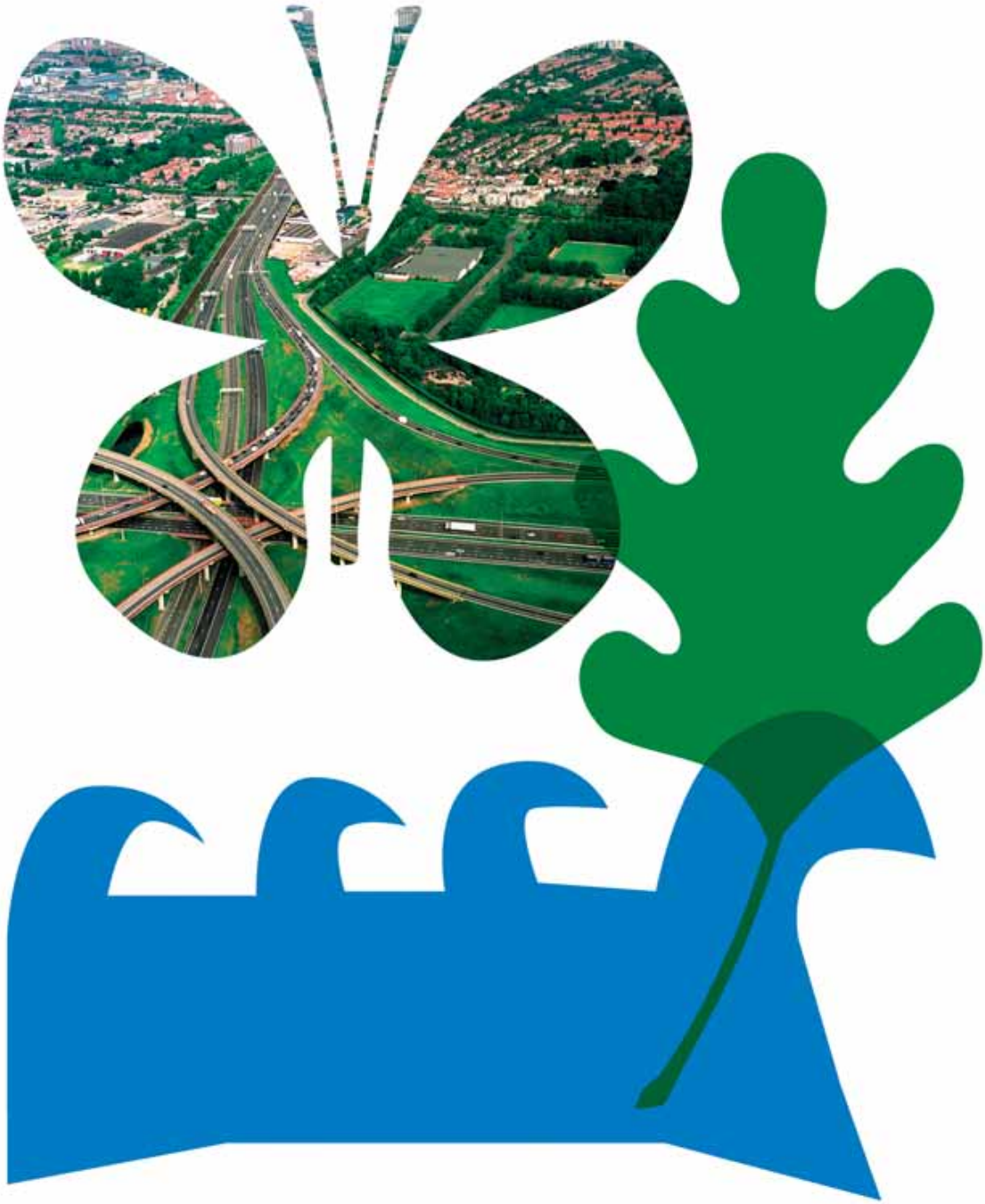

volgende pagina

volgende pagina

Inhoudsopgave Milieudeel

1 Inleiding 167

2 Milieubeleid Zuid-Holland 168
2.1 Visie op hoofdlijnen 168
2.2 Instrumentarium 170
2.3 Maatwerk milieu-inbreng in ruimtelijke plannen 173

3 Gezond en veilig 179
3.1 Luchtkwaliteit en verzuring 179
3.2 Geluidskwaliteit 187
3.3 Externe veiligheid 192
3.4 Lichthinder 201
3.5 Mobiliteit en infrastructuur 203
3.6 Luchtvaart 206
3.7 Bodem- en grondwaterkwaliteit 209

4 Energie, economie en innovatie 219
4.1 Transitie naar een duurzame energiehuishouding 219
4.2 Duurzame glastuinbouw 229
4.3 Duurzame bedrijventerreinen 234
4.4 Terreinen bedrijven hogere milieucategorieën (HMC-terreinen) 236
4.5 Duurzaam beheer van bouwgrondstoffen 239

5 Communicatie en participatie 243
5.1 Leren voor duurzame ontwikkeling 243
5.2 Burgerparticipatie 245
5.3 Duurzaam gedrag 246
5.4 Voorbeeldfunctie 247

6 Financiële en economische consequenties 249

volgende pagina

volgende pagina

1 Inleiding

Voor u ligt het Milieudeel van het *Beleidsplan Groen, Water en Milieu*. In dit deel werken wij de strategie uit die we in het Visiedeel hebben geformuleerd en die gericht is op het streven naar duurzame ontwikkeling. In het Visiedeel beschreven we welke ontwikkelingen leiden tot spanningen en kansen in onze provincie. Deze ontwikkelingen hebben we, samen met de geformuleerde kerndoelstelling, de gekozen sturingsfilosofie en de te hanteren principes en uitgangspunten, vertaald in vier overkoepelende thema's. Deze hebben we nader uitgewerkt in tien integrale programma's. In dit deel werken we deze thema's en integrale programma's voor het te voeren milieubeleid verder uit en maken we ze concreet aan de hand van sectorale programma's.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 schetsen we een algemeen beeld van het door de provincie te voeren milieubeleid. Eerst zetten we in paragraaf 2.1 de provinciale visie op hoofdlijnen uiteen. Dan gaan we in paragraaf 2.2 in op het instrumentarium (juridisch, economisch en communicatief) dat ons ten dienste staat als we die visie gaan omzetten in concreet beleid. Paragraaf 2.3 ten slotte gaat over een belangrijk aspect van het milieubeleid, namelijk het door de provincie leveren van maatwerk bij de milieu-inbreng in ruimtelijke plannen.
In de hoofdstukken 3 en 4 werken we onder twee grotere thematische noemers een aantal sectorale programma's uit:

- Het thema *Gezond en veilig* met de programma's *Gezonde en veilige bereikbaarheid' en 'Optimale ruimtelijke inrichting* hebben we vanuit de milieuhygiënische invalshoek uitgewerkt in de paragrafen 3.1 Luchtkwaliteit en verzuring, 3.2 Geluidskwaliteit, 3.3 Externe veiligheid, 3.4 Lichthinder en 3.7 Bodem- en grondwaterkwaliteit. De gebieds- en doelgroepgerichte benadering van het thema *Gezond en veilig* vindt u in de paragrafen 3.5 Mobiliteit en infrastructuur en 3.6 Luchtvaart.
- Het thema *Energie en klimaat* vindt u terug in paragraaf 4.1 Transitie naar een duurzame energiehuishouding.
- Over het thema *Natuur, landschap en biodiversiteit* vindt u, vanwege de aard van de problematiek, de meeste informatie in het Water- en Groendeel van het BGWM. In dit Milieudeel leest u erover in de paragrafen 3.1 Luchtkwaliteit en verzuring, 3.7 Bodem en grondwaterkwaliteit en in paragraaf 4.2 Duurzame glastuinbouw.
- Het thema *Economie en innovatie* vindt u in de paragrafen 4.2 Duurzame glastuinbouw, 4.3 Duurzame bedrijventerreinen, 4.4 Terreinen bedrijven hogere milieucategorieën, en in paragraaf 4.5 Duurzaam beheer van bouwgrondstoffen.

Het provinciale milieubeleid dat erop gericht is burgers te laten participeren, draagvlak te vergroten, kennis over te dragen en duurzaam gedrag te stimuleren beschrijven we in hoofdstuk 5 Communicatie en participatie.
In hoofdstuk 6 ten slotte gaan we in op de financieel-economische consequenties van het milieubeleid.
In de centrale hoofdstukken 3, 4 en 5 is elke paragraaf als volgt opgebouwd. Eerst wordt het onderwerp geïntroduceerd: hoe is de stand van zaken en wat zijn de attentiepunten of problemen? Daarna leest u binnen welk Europees en/of nationaal kader het provinciale beleid vorm krijgt. We zetten de doelen die de provincie heeft geformuleerd, op een rij. We besluiten elke paragraaf heel concreet met wat u van ons kunt verwachten en wat wij van andere partijen verwachten.

volgende pagina

2 Milieubeleid Zuid-Holland

In dit hoofdstuk beschrijven we eerst de provinciale visie op milieu op hoofdlijnen. Vervolgens beschrijven we welke instrumenten we kunnen en willen inzetten om deze visie waar te maken. Als derde leggen we uit waarom de provincie het belangrijk vindt om bij de inbreng van het milieu-aspect in ruimtelijke plannen, maatwerk te leveren.

2.1 Visie op hoofdlijnen

Met dit beleidsplan willen wij het leef- en investeringsklimaat in Zuid-Holland gezonder, groener en veiliger maken. Ook willen we deze verbeteringen waarborgen. Om deze kerndoelen te bereiken is het noodzakelijk het milieu goed te beschermen.[1] In een dichtbevolkte provincie als Zuid-Holland is dat echter niet eenvoudig. Burgers hebben immers ook wensen op het gebied van wonen, werken, verplaatsen en recreëren. Juist door deze wensen komen kwaliteiten als gezondheid, veiligheid en een goed leefmilieu onder druk te staan.

[1] In de Wet milieubeheer wordt onder bescherming van het milieu mede verstaan de verbetering van het milieu, de zorg afvalstoffen doelmatig te beheren, de zorg voor een zuinig gebruik van energie en grondstoffen, evenals de zorg de nadelige gevolgen voor het milieu te beperken van het verkeer van personen of goederen van en naar de inrichting.

In het begin van de jaren zeventig kwam het milieuvraagstuk in de volle breedte op de politieke agenda te staan. Sindsdien is er veel verbeterd: veel milieuproblemen zijnopgelost of beheersbaar geworden. Tegelijkertijd is de laatste jaren duidelijk geworden dat bepaalde problemen zeer hardnekkig zijn en niet zijn op te lossen met eenvoudige ingrepen op de korte termijn. De huidige hardnekkige milieuproblemen zijn als volgt samen te vatten:

- Grootschalige gebruik van fossiele brandstoffen leidt mondiaal tot klimaatverandering en regionaal/lokaal tot een slechte luchtkwaliteit.
- De ruimtelijke dichtheid aan economische activiteiten zorgt voor knelpunten in de lokale leefomgevingskwaliteit, met negatieve gevolgen voor volksgezondheid, veiligheid en welbevinden. Dit komt mede doordat het bronbeleid tekortschiet.
- Door de te hoge milieudruk en het tekort aan leefgebied gaat de biodiversiteit achteruit.
- De lange termijn gebruikswaarde van bodem en grondwater staat onder druk als gevolg van verontreiniging, verzilting en bodemdaling.
- Doordat natuurlijke hulpbronnen overmatig worden geëxploiteerd, staat de langetermijnbeschikbaarheid van deze bronnen onder druk.

Milieuproblemen dwingen tot keuzes

De huidige hardnekkige milieuproblemen dwingen de provincie tot keuzes, niet alles kan altijd en overal. Daarbij weegt ze de belangen evenwichtig af. Hierbij gaat het kort gezegd om een integrale afweging tussen *People, Planet* en *Profit*. De keuzes die moeten worden gemaakt, worden bepaald door de maatschappelijke urgentie en door de eigen positie die de provincie bepaalt. Deze positie wordt niet alleen bepaald door de eigen ambities van de provincie en haar brede verantwoordelijkheid als gebiedsautoriteit, maar ook door specifieke wettelijk vastgelegde taken en verantwoordelijkheden.

De provincie wil er, binnen de mogelijkheden die zij heeft, efficiënt aan bijdragen dat de beschreven problemen worden opgelost. Dat betekent dat zij zich er niet alleen op wil richten de milieukwaliteit in Zuid-Holland te beschermen, maar dat ze ook haar verantwoordelijkheid neemt om bij te dragen aan de oplossing van mondiale problemen. Daarbij moet de provincie uiteraard rekening houden met Europees en nationaal beleid. De Europese Unie en de nationale overheid leggen steeds meer (kwaliteits)eisen dwingend op. Gezamenlijk bepalen deze (kwaliteits)eisen de grenzen van het provinciale speelveld. In termen van de *Nota Ruimte*: ‘Lokale

volgende pagina

overheden krijgen meer ruimte voor regionaal en lokaal maatwerk, mits zij voldoen aan de basiskwaliteit.' [2]

Grenswaarden; scherp en maatschappelijk haalbaar

Grenswaarden hebben als doel mens en natuur te beschermen tegen te hoge niveausvan milieubelasting. De afgelopen jaren lieten zien dat invoering van milieukwaliteitseisen in de vorm van wettelijke grenswaarden voor andere maatschappelijke activiteiten grote gevolgen kan hebben. De wettelijke grenswaarden die werden ingevoerd voor de luchtkwaliteit vormen hiervan een illustratie. Als we provinciale bevoegdheden uitoefenen – ruimtelijke plannen maken en milieuvergunningen verlenen – moet de provincie de grenswaarden in acht nemen. Vanwege de mogelijk grote consequenties moeten die wettelijke grenswaarden zeer zorgvuldig worden vastgesteld. Ons inziens betekent dit dat grenswaarden weliswaar scherp maar ook maatschappelijk haalbaar moeten zijn.
In het proces van ruimtelijke planvorming, dat gericht is op een 'goede ruimtelijke ordening', worden alle relevante belangen afgewogen, dus ook die van het milieu. De provincie is er dan ook geen voorstander van ruimtelijke planvorming en milieu loste koppelen. Wel zet zij zich ervoor in milieukwaliteitseisen inhoudelijk goed vorm te geven. Deze eisen moeten gericht zijn op het doel dat we willen bereiken: mens en natuur beschermen. Tevens geldt dat, als we kiezen voor een hoog niveau van milieubescherming, we de consequenties hiervan moeten accepteren in de vorm van een scherp bronbeleid.

Leefomgevingsproblemen

Veel van de leefomgevingsproblemen die in Zuid-Holland spelen, zijn terug te voeren op (ruimtelijke) keuzes uit het verleden die niet duurzaam waren. Door ruimtelijke en economische afwegingen die volgens huidige maatstaven ongelukkig zijn, hebben we nu nog steeds te maken met dure saneringsoperaties. Door milieuaspecten op tijd in te brengen in integrale gebiedsgerichte processen willen we voorkomen dat nieuwe saneringssituaties ontstaan. De uitdaging is om, in plaats van ieders wensen opeen te stapelen, te komen tot innovatieve geïntegreerde oplossingen die meerwaarde bieden.

Niet alleen moeten we (ruimtelijke) oplossingen vinden, daarnaast is het noodzakelijk dat we onze keuzemogelijkheden vergroten als we leefomgevingsproblemen aanpakken. Het is, kortom, niet mogelijk hardnekkige problemen fundamenteel aan te pakken zonder fors in te zetten op innovatie en vernieuwing. Om onze langetermijnambities te realiseren zijn (technische) doorbraken noodzakelijk. Zowel economisch als ecologisch is het een gewenste strategie om versterkt in te zetten op de ontwikkeling van een kenniseconomie.

Juist in een regio waar de ruimte schaars is en waar de milieudruk hoog is, is kennis inzetten dé manier om toegevoegde waarde te creëren én het milieu te beschermen. Om milieu- en economiedoelen te realiseren zullen wij ons, samen met onze partners in de kennisalliantie, blijven inzetten om de kennis die in Zuid-Holland aanwezig is beter te benutten.

[2] Onder basiskwaliteit wordt in de Nota Ruimte verstaan het geheel van, al dan niet wettelijk vastgelegde, inhoudelijke en procesmatige eisen, welke tezamen een ondergrens vormen waaraan alle partijen bij ruimtelijke planvorming zijn gebonden.

volgende pagina

2.2 Instrumentarium

De provincie vertaalt Europees en nationaal beleid naar het regionale niveau en vult dat waar mogelijk en nodig in overleg met de regio verder in. In sommige gevallen ontwikkelen we specifieke provinciale beleidskaders, bijvoorbeeld om lokale afspraken te borgen. De instrumenten die de provincie inzet, hebben een juridisch, economisch of communicatief karakter. Hieronder lichten we die instrumenten nader toe.

Juridisch instrumentarium

De provincie heeft met twee van haar wettelijke taken, namelijk vergunningverlening en handhaving, belangrijke instrumenten in handen om haar milieudoelstellingen te realiseren. Dit geldt vooral voor de onderwerpen lucht, geluid, energie, stank, externe veiligheid, grondwater en ontgrondingen. De provincie verleent immers vergunningen en ontheffingen op grond van de *Wet milieubeheer*, de *Ontgrondingenwet*, de *Grondwaterwet* en het *Vuurwerkbesluit*.

Vergunningen en ontheffingen moeten het resultaat zijn van een optimale afweging van alle betrokken belangen. Aan vergunningen worden voorschriften verbonden om het milieu te beschermen. Hierbij gaan we uit van de best beschikbare technieken en toetsen we aan geldende wet- en regelgeving.

Op basis van de *Wet bodembescherming* stelt de provincie ernst en urgentie vast van bodemverontreinigingen en toetst ze saneringsplannen. De nota *Gezamenlijk bodemsaneringsbeleid* is hierbij leidend.

Handhaving draagt eraan bij de leefomgevingskwaliteit zichtbaar te verbeteren, door te bevorderen dat wetten, regels, vergunningen, ontheffingen en saneringsplannen – zowel preventief als reactief - worden nageleefd door de doelgroepen. Dit gebeurt aan de hand van de nalevingsstrategie, die GS hebben

volgende pagina

vastgelegd in de *Nota Handhaving Zuid-Holland 2005-2008*. Deze nota omvat een toezichtstrategie, een sanctiestrategie, een gedoogstrategie en een strategie om aanvullende instrumenten in te zetten, waarmee de naleving wordt bevorderd.

In dit beleidsplan komen milieuthema's, gebieden en projecten naar voren die extra aandacht vragen. Op basis hiervan worden binnen het bedrijvenbestand (per gebied of per bedrijfstak) aandachtspunten en prioriteiten benoemd, waaraan concrete doelstellingen worden gekoppeld voor vergunningverlening en handhaving. Daarbij gaat het om inhoudelijke prioriteiten voor de inhoud van de vergunning of ontheffing, evenals voor de uitvoering van de handhaving. Op grond van bovenstaande wordt een prioriteitstelling in de actualisatie van vergunningen gemaakt.

In 2005 is de *Wet handhavingsstructuur* in werking getreden. Hiermee heeft de provincie de regie gekregen over de uitvoering van het *Besluit kwaliteitseisen handhaving milieubeheer*. Ook heeft zij een aanwijzingsbevoegdheid richting gemeenten en waterschappen. Daarnaast is de landelijke handreiking over de aanwijzingsbevoegdheid vastgesteld als beleidsregel van GS. De bedoeling van de provinciale regie is dat alle gemeenten en waterschappen in Zuid-Holland de milieuwetgeving adequaat handhaven. De Bestuursovereenkomst Milieuwethandhaving Zuid-Holland zal in de loop van 2006 worden herijkt.

In de zomer van 2005 heeft het ministerie van VROM een voorontwerp van wet gepubliceerd om te komen tot een integrale vergunning op het gebied van de fysieke leefomgeving. Dit voorontwerp van de *Wet algemene bepalingen omgevingsrecht* (Wabo) zorgt ervoor dat vergunningen en procedures op het gebied van bouwen, ruimtelijke ordening, milieu, monumenten, indirecte lozingen en natuur worden geïntegreerd. Uitgangspunten van dit voorontwerp zijn administratieve lasten voor burger en bedrijfsleven te verlagen, de dienstverlening te verbeteren en procedures sneller en inzichtelijker te maken. De wet zal naar verwachting in 2007 in werking treden en moet voor de provincies in 2010 geïmplementeerd zijn. De gemeentes moeten er al in 2008 mee aan de slag.

Hoewel de provincie de uitgangspunten van dit voorontwerp onderschrijft, zijn we nog wel bezorgd of de wet werkbaar en uitvoerbaar is. Vooral de verdeling van de bevoegdheden tussen de diverse bevoegde bestuursorganen is daarbij een aandachtspunt. Duidelijk is dat de procedures rond het verlenen van de provinciale vergunningen ingrijpend wordt gewijzigd en dat de gevolgen ook direct zullen doorwerken in de handhaving.

Milieueffectrapportage

De provincie voert ook de *Wet milieubeheer* uit voor wat betreft milieueffectrapportage. De provincie beoordeelt in de eerste plaats of het voor de voorgenomen activiteit noodzakelijk is een milieueffectrapport op te stellen. Dit doet zij aan de hand van de kenmerken, de locatie en de effecten van de activiteit. Verder coördineert de provincie de procedures rondom de milieueffectrapportage, stelt ze richtlijnen vast voor milieueffectrapporten, bepaalt ze of een milieueffectrapport al dan niet aanvaardbaar is en zorgt ze ervoor dat een milieueffectrapport wordt betrokken bij de verdere besluitvorming. Als de provincie deze wettelijke taken uitvoert, zet ze het instrument milieueffectrapportage gericht in. Daarbij houdt zij rekening met de aard en de specifieke omstandigheden van de voorgenomen activiteiten.

volgende pagina

Met de Europese richtlijn voor de Strategische Milieu Beoordeling (SMB), die op 21 juli 2005 in werking trad, is er voor overheden nog een extra instrument bijgekomen om de milieueffecten van strategische plannen en programma's al in beeld te brengen terwijl ze nog worden voorbereid. Naar verwachting komt de minister van VROM in 2006 met een wet waarmee deze richtlijn geïmplementeerd wordt. Tot die tijd is de Europese richtlijn rechtstreeks van toepassing. De provincie volgt in dat kader de Handreiking Strategische Milieubeoordeling in Zuid-Holland.

Wet op de Ruimtelijke Ordening

Hoewel de *Wet op de Ruimtelijke Ordening* geen milieuwet is, is deze wet toch heel belangrijk voor de uitvoering van het milieubeleid. Het effectgerichte milieubeleid voeren we immers in belangrijke mate in door het milieuaspect in te brengen in het proces van ruimtelijke planvorming. Het wetsvoorstel voor een nieuwe *Wet ruimtelijke ordening* (Wro), dat nu in behandeling is, leidt tot de volgende wijzigingen:

- Het streekplan verdwijnt. Hiervoor in de plaats komt de figuur van de structuurvisie, vastgesteld door PS.
- De goedkeuringsfunctie van GS voor gemeentelijke bestemmingsplannen vervalt. In plaats hiervan kan de provincie gebruikmaken van de instrumenten verordening, zienswijze, aanwijzings- en bestemmingsplanbevoegdheid.

Met het Wetsvoorstel voor een nieuwe Wro verandert de rol van de provincie. De huidige vorm van toetsing van gemeentelijke ruimtelijke plannen, waarbij ook nationale regelgeving door de provincie wordt getoetst, komt te vervallen. Naast een nieuwe invulling van de provinciale toetsingsrol, gericht op het waarborgen van provinciale belangen, zal het accent komen te liggen op het mee- en/of zelf ontwikkelen van ruimtelijke plannen. De nieuwe Wro moet door de provincie in 2010 zijn geïmplementeerd.

Economisch en communicatief

De provincie kan stimuleren dat structurele en technologische innovaties tot stand komen door te zorgen voor een goede kennisuitwisseling, door subsidie te verlenen en door in beperkte mate heffingen op te leggen aan milieubelastende activiteiten.

De optimale instrumentenmix

Om de overgebleven lastige milieuproblemen op te lossen, kiest de provincie steeds voor de optimale mix van instrumenten. Het uitgangspunt daarbij is beleid vast te laten leggen door de juiste partij. Waar dat moet, wordt de hiërarchische lijn gevolgd, bijvoorbeeld om te waarborgen dat Europese normen worden gehaald. Waar dat kan, bieden we ruimte aan regionaal of lokaal maatwerk. Omdat geen enkele partij de doelstellingen op eigen houtje kan bereiken, is het essentieel samen te werken, te participeren en van elkaar te leren.

Als de provincie regels opstelt streeft ze ernaar de administratieve en bestuurslasten zo veel mogelijk te beperken. Op basis van het in 2005 uitgevoerde onderzoek naar een slagvaardiger provinciale regelgeving, de pilot milieu, hebben GS het uitvoeringsprogramma *Herijking provinciale milieuregelgeving* vastgesteld. De activiteiten uit dit uitvoeringsprogramma zullen in de planperiode leiden tot minder administratieve lasten.

volgende pagina

2.3 Maatwerk milieu-inbreng in ruimtelijke plannen

Er gebeurt en verandert veel in Zuid-Holland op ruimtelijk gebied. Op een aantal plaatsen staat de leefomgevingskwaliteit onder zware druk, waardoor milieugrenzen overschreden dreigen te worden. De provincie is echter rechtstreeks betrokken bij een aantal gebiedsontwikkelingsprojecten, en dit biedt kansen om samen met andere publieke en private partners de leefomgevingskwaliteit in brede zin te verbeteren.

Rijksbeleid

In de *Nota Ruimte* geeft het Rijk aan waar zij voor zorgt en wat de opgave is voor provincies en gemeenten: ten minste een basiskwaliteit realiseren. In de nieuwe Wro krijgt de provincie meer mogelijkheden om zelf ruimtelijke projecten te ontwikkelen. De *Interimwet stad- en milieubenadering* (Ism) biedt de mogelijkheid om onder voorwaarden af te wijken van enkele milieunormen. Die voorwaarden gaan er vooral over dat het proces integraal wordt aangepakt en dat gebiedskwaliteiten breed worden afgewogen. De provincie heeft de bevoegdheid gemeentelijke afwijkingsbesluiten goed te keuren.

Op grond van de *Wet stedelijke vernieuwing* bevordert de provincie de realisatie van stedelijke vernieuwing door de gemeenten. Uit de wet volgen drie taken: het budgetbeheer voor het Investeringsbudget niet-rechtstreekse gemeenten, het bevorderen van de intergemeentelijke afstemming van het stedelijke vernieuwingsbeleid en het bevorderen van de afstemming van het gemeentelijke stedelijke vernieuwingsbeleid op provinciaal beleid (met speciale aandacht voor het provinciaal bodemsaneringsbeleid).

volgende pagina

Provinciaal beleid

De context van de regionale ruimtelijke ontwikkeling wordt gevormd door de *Nota Ruimte*, de overgang naar de nieuwe Wro en de nieuwe *Wet gemeenschappelijke regelingen plus* (WGR+). In die context zal in de provinciale rol het accent verschuiven van toelatingsplanologie naar ontwikkelingsplanologie. De aandacht wordt verlegd van toelaten naar mee- of zelf ontwikkelen, van plantoetsing achteraf naar het creëren van condities vanaf het begin van de planontwikkeling. Met ontwikkelingsplanologie kunnen ontwerpen economische baten genereren, terwijl ook de milieubelangen worden meegenomen (milieu-inclusief). Dit raakt de kern van duurzame ontwikkeling. Daarom zal de provincie vanuit het milieubeleid milieukansen in het ruimtelijke ontwerpproces benutten. Dat houdt in dat bij ontwikkelingsplanologische trajecten milieukwaliteitsdoelstellingen vroegtijdig ingebracht worden en dat ambities worden geformuleerd die de ruimtelijke kwaliteit als geheel verbeteren. Naast milieu-inbreng in ontwikkelingsprojecten blijft er ook een rol bestaan voor toelatingsplanologie. Hierbij gaat het er vooral om dat de basiskwaliteiten van gezondheid en veiligheid voor alle inwoners worden beschermd en gewaarborgd. Daarbij worden bestaande milieuknelpunten opgelost en nieuwe milieuknelpunten voorkomen. Het proces van planontwikkeling loopt van initiatief via ontwerp tot aan de uitvoering. In dat proces hebben ontwikkelingsplanologie en toelatingsplanologie elkaar nodig en moeten daarom doelbewust vanaf het begin van de planvorming aan elkaar gekoppeld worden (zie figuur hieronder).

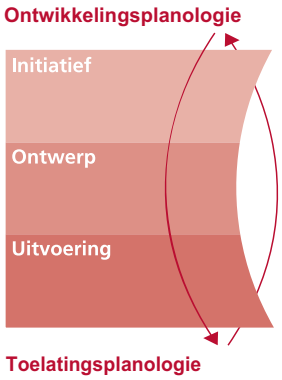

Ontwikkelingsplanologie (OP) en toelatingsplanologie (TP) en de rol van de provincie in het regionaal planvormingsproces.

Milieu volwaardige rol bij ruimtelijke plannen

In grote ruimtelijke projecten neemt de provincie daarom de milieuambities in een zo vroeg mogelijk stadium mee. Op die manier wordt ruimtelijk beleid strategisch ingevuld aan het begin van het planproces, zoals aangegeven in het Collegewerkprogramma, de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRSV), Regels voor Ruimte (RvR) en in het Visiedeel van dit beleidsplan. Bij grote ruimtelijke projecten zal de provincie de Strategische Milieu Beoordeling (SMB) als instrument gebruiken om milieuaspecten volwaardig mee te nemen in de planontwikkeling. Hiermee wordt duidelijk op welke manier plannen duurzaam ontwikkeld kunnen worden, en tegelijk afgestemd kunnen worden op doelen en ambities van andere beleidsvelden, zoals het economisch beleid. SMB speelt daarbij een ontwerpende en een toetsende rol, zowel bij strategische ontwerpkeuzes als bij afspraken over ontwikkelarrangementen tussen partijen die bij ruimtelijke ontwikkeling betrokken zijn. Voorbeelden zijn de SMB's bij het *Ruimtelijk Plan Regio Rotterdam 2020* (RR2020), de ontwikkeling van de Zuidplaspolder en het Integraal Ontwikkelingsperspectief voor de Zuid-Hollandse Kust (IOPK-ZH).

volgende pagina

Lagenbenadering en milieukwaliteitsprofielen

Bij maatwerk moeten inhoud en proces op elkaar zijn afgestemd. Als de provincie grote ruimtelijke projecten ontwikkelt, gaat ze uit van de zogenoemde lagenbenadering *(zie kaart op pagina 176)*. Daarin wordt de ruimtelijke hoofdstructuur beschreven met behulp van drie lagen: ondergrond, netwerken en occupatielaag. Zo krijgen we inzicht in mogelijk toekomstig ruimtegebruik en functies. Een volgende stap om maatwerk te ontwikkelen, is de kenmerken van een specifieke locatie of specifiek gebied te typeren en milieukwaliteitsprofielen te ontwikkelen, waarmee de ambitie en ontwikkelopgave voor de gewenste kwaliteiten bepaald kan worden. Verschillende partijen hebben instrumenten opgesteld, waaruit we inspiratie kunnen opdoen om de kwaliteitsambities te beschrijven en de maatregelen te bepalen om deze kwaliteiten te realiseren. Voorbeelden daarvan zijn: Milieukwaliteit in de leefomgeving (MILO), Milieu-instrument in ruimtelijke plannen (MIRUP) en Lokale gebiedstypologie en omgevingskwaliteit (LOGO).

De provincie vindt deze maatwerkaanpak belangrijk en volgt deze dan ook niet alleen bij eigen projecten, maar stimuleert ook dat anderen deze volgen bij complexe ruimtelijke opgaven waar maatwerk nodig is. Bij grote ruimtelijke projecten van bovenregionaal belang, zoals Zuidplaspolder, As Leiden-Katwijk, Bollenstreek, Integrale Ontwikkeling tussen Delft en Schiedam (IODS), Merwedezone, Rijn Gouwe Lijn (RGL), Stedenbaan en Hoeksche Waard zet de provincie gebiedsgericht maatwerk in. Van andere partijen verwachten wij hetzelfde, zoals voor de herstructureringprojecten in de glastuinbouw (Westland, Rijnsburg en de Aar-Amstelzone).
In processen waarbij de provincie zelf taken en bevoegdheden heeft, zal ze waar mogelijk deze aanpak als procesvoorwaarde stellen. De Ism schrijft dit ook al voor.

Stedelijke vernieuwing

Zoals aangegeven in de PRSV vormt stedelijke vernieuwing (woningen, bedrijven) een steeds belangrijker onderdeel van het provinciaal ruimtelijk beleid. In het proces van stedelijke vernieuwing rond de Zuid-Hollandse steden verbetert de leefomgeving in het bestaande stedelijke gebied. Daardoor bieden deze steden, ook op lange termijn, een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven en bewoners uit alle bevolkingsgroepen. In deze gebieden die worden getransformeerd en opnieuw worden gestructureerd, zal vaak spanning zijn tussen ruimtelijke inrichtingswensen en bestaande milieukwaliteiten. Aan de hand van milieukwaliteits- of signaleringskaarten kunnen we deze spanningen in beeld brengen. Deze manier van werken is bijvoorbeeld succesvol gebleken toen RR2020 werd opgesteld, en zal navolging vinden in komende streekplanuitwerkingen en structuurvisies die nog opgesteld moeten worden in het kader van de nieuwe Wro. Een voorbeeld van een dergelijke uitwerking is de Herstructurering Rivierfront Rechter Maasoever een ontwikkelingsplan in het Rijnmondgebied.

Via het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) zal de provincie gemeenten stimuleren de omgevingskwaliteit daadwerkelijk te verbeteren. De ingrepen daarbij moeten ook verbeteringen ondersteunen op andere beleidsterreinen, zoals het sociaal en economisch terrein. Wat houdt het begrip omgevingskwaliteit in?
De provincie heeft dit begrip in haar *Beleidskader stedelijke vernieuwing* concreet ingevuld met doelstellingen en ambities voor groen, water en milieu. Tijdens de planperiode van dit beleidsplan zal het ambitieniveau dat gemeenten hebben gekozen ook daadwerkelijk gerealiseerd moeten worden. In de planperiode zal de provincie ook beginnen de (milieu)prestatie-indicatoren te formuleren voor het provinciaal beleidskader voor ISV3, indien het Rijk besluit om ook voor de periode na 2009 een Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing in te stellen.

volgende pagina

Lagenbenadering

Deze kaart vormt een illustratie van de lagenbenadering en is opgebouwd uit een drietal kaarten uit de *Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2020*.

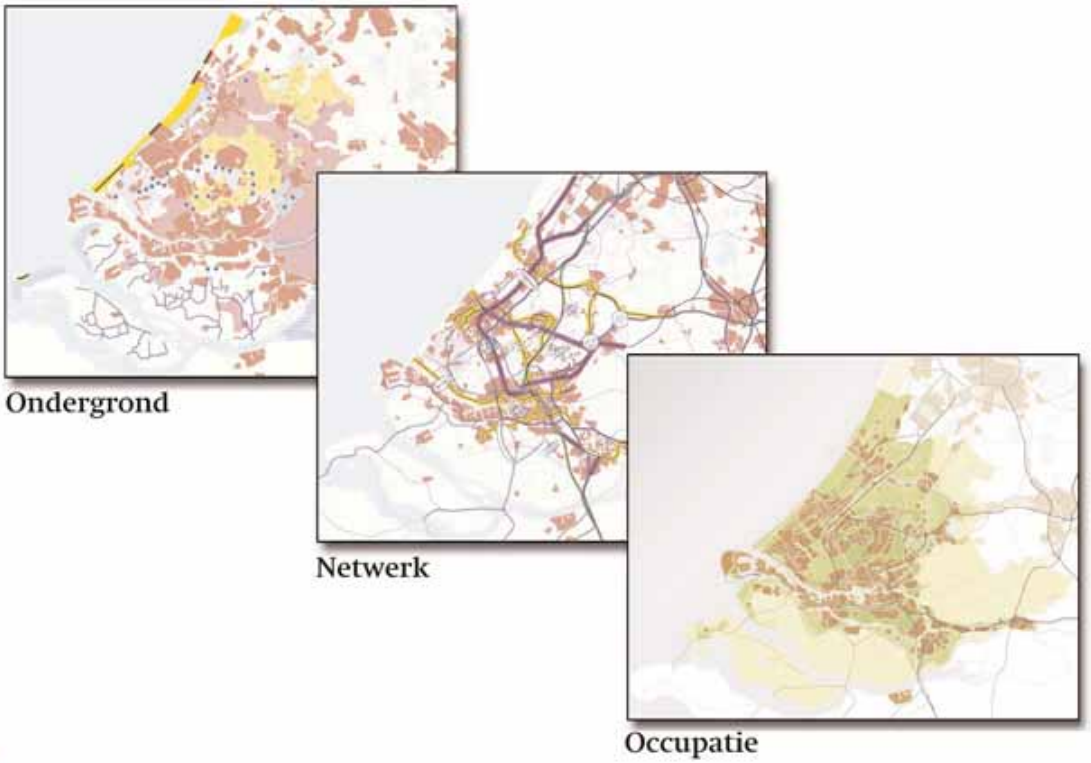

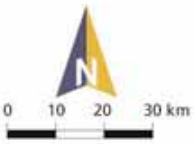

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_14

volgende pagina

De projecten in het stedelijk gebied zullen veel provinciale aandacht krijgen via de procesaanpak die is opgenomen in de Ism. De provincie heeft op basis van deze wet de bevoegdheid een gemeentelijk besluit, om af te wijken van de geldende wet- en regelgeving (stap 3 besluit), goed te keuren. De voorwaarden die daaraan verbonden zijn, hebben vooral te maken met het proces dat integraal moet worden aangepakt, en met gebiedskwaliteiten die breed moeten worden afgewogen. In feite is de hierboven beschreven maatwerkaanpak geformaliseerd in de Ism. De provincie zal haar goedkeuringsbevoegdheid zodanig uitvoeren dat partijen en beleidsterreinen tijdig worden betrokken bij gemeentelijke besluiten. Naar verwachting zullen gemeenten door deze aanpak en door inrichtingsmogelijkheden en maatregelen optimaal te benutten, uiteindelijk maar weinig van de norm hoeven afwijken. Als zwaarder milieubelaste locaties integraal worden aangepakt en afgewogen, zal de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) daarbij ook screenen welk effect de besluiten hebben op de gezondheid.

De provincie heeft een begeleidingsgroep ingesteld, die inhoud en proces van de Stad- en Milieuprojecten zal volgen en die waar nodig en desgevraagd zal adviseren. In deze begeleidingsgroep participeren, naast de relevante provinciale beleidssectoren, ook de GGD en VROM.

Doelen lange termijn

Via een goede mix van ontwikkelingsplanologie en toelatingsplanologie wordt de basiskwaliteit gewaarborgd en worden kwaliteitsverbeteringen gerealiseerd.

Doelen 2006 – 2010

De provincie waarborgt basiskwaliteit door maatwerk toe te passen in gebieden, en met een mix van ontwikkelingsplanologie en toelatingsplanologie. Hierdoor zullen kansen benut worden om de kwaliteit extra te verbeteren.

Wat kunt u van ons verwachten?

In de gebiedsgerichte ontwikkelingsprojecten en -plannen kunt u van de provincie het volgende verwachten:

- Omdat wij het milieubeleid in planprocessen beter willen ontwikkelen, versterken we onze inbreng in ontwikkelingsplanologische projecten. We koppelen daarbij ontwikkelingsplanologie en toelatingsplanologie om enerzijds basiskwaliteiten te waarborgen en anderzijds kansen voor kwaliteitsverbetering te benutten.
- In (inter)regionale en (boven)lokale planprocessen trekken wij samen met betrokken partijen op en leveren onze milieu-inbreng zo vroeg mogelijk aan het begin van het planproces. Als we ontwikkelarrangementen opstellen, gebruiken we daarbij de beschikbare instrumenten
- We zullen de Strategische Milieu Beoordeling (SMB) als instrument benutten om de ruimte duurzaam te ontwikkelen, zowel in ontwerpende als in toetsende zin, en om strategische keuzes te maken in besluitvorming en uitvoeringsafspraken, zoals ontwikkelarrangementen.
- Wij leveren gebiedsgericht maatwerk (lagenbenadering, gebiedstypering, milieukwaliteitsprofielen) bij eigen projecten en stimuleren dat anderen deze aanpak volgen, in het bijzonder bij complexe ruimtelijke ontwikkelings- en herstructureringsopgaven. Daarbij stellen wij kennis en informatie over deze aanpak beschikbaar (gereedschapskist), in ieder geval instrumenten zoals MIRUP, LOGO, Stad en Milieu, en in de vorm van kaartmateriaal (GIS). Daarnaast zullen wij andere regio's en gemeenten (laten) delen in de ervaringen die we hebben opgedaan met de herstructurering glastuinbouw in het Westland.

volgende pagina

- Bij de procesmatige en inhoudelijke mogelijkheden die de *Interimwet stad- en milieubenadering* biedt, zullen wij ons extra inzetten. Een begeleidingsgroep zal adviseren over gemeentelijke initiatieven, om zo veel mogelijk te voorkomen dat afwijken van normen nodig wordt.
- Bij besteding van de toegekende ISV-budgetten zullen wij bevorderen en ondersteunen dat gemeenten de geformuleerde doelen, ambities en prestaties in praktijk brengen, in overeenstemming met het provinciale beleidskader.
- We organiseren in 2006 een meerdaagse conferentie over de stad van de toekomst.
- We starten pilots (en leren daarvan) over duurzame ruimtelijke ontwikkeling, zoals *Stadsranden in de Zuidvleugel* en *De Ruimtelijke Voorwaarden voor Klimaatlandschappen*.

Wat verwachten wij van anderen?

Wij verwachten van andere partijen die initiatief nemen en betrokken zijn in ruimtelijke ontwikkelingstrajecten het volgende:

- Van de *initiatiefnemers* van grote of complexe ruimtelijke ontwikkelings- en herstructureringsprojecten verwachten wij dat zij ons vroegtijdig betrekken in het ontwikkelingsproces en gebiedsgericht maatwerk leveren, waarbij ze het beschikbare instrumentarium (gereedschapskist) kunnen gebruiken.
- Bij de toegekende Investeringsbudgetten Stedelijke Vernieuwing (programma's en projecten) zullen *gemeenten* de verbetering van de omgevingskwaliteit in de vorm van doelen, ambities en prestaties voor groen, water en milieu concreet en afrekenbaar in praktijk brengen, overeenkomstig de mogelijkheden die de Handreiking Milieu-inbreng in ISV2 daartoe biedt.

volgende pagina

3 Gezond en veilig

In dit hoofdstuk bespreken we zeven onderwerpen welke een uitwerking vormen van het thema Gezond en veilig. Het gaat achtereenvolgens om:

- Luchtkwaliteit en verzuring (paragraaf 3.1)
- Geluidskwaliteit (paragraaf 3.2)
- Externe veiligheid (paragraaf 3.3)
- Lichthinder (paragraaf 3.4)
- Mobiliteit en infrastructuur (paragraaf 3.5)
- Luchtvaart (paragraaf 3.6)
- Bodem- en grondwaterkwaliteit (paragraaf 3.7)

3.1 Luchtkwaliteit en verzuring

Het beleid van de afgelopen decennia heeft de luchtkwaliteit in veel opzichten verbeterd. Voor sommige stoffen zijn de concentraties inmiddels zo laag dat ze geen schade meer veroorzaken voor de volksgezondheid. Dat geldt echter niet voor de huidige concentraties fijn stof, ozon en stikstofdioxide. Te veel mensen worden blootgesteld aan een slechte luchtkwaliteit, waardoor bestaande ziekten, zoals harten luchtwegaandoeningen, verergeren en er vaker sprake is van vervroegde sterfte. Ook de natuur leidt nog steeds onder te hoge depositieniveaus als gevolg van emissies van zwaveldioxide (SO_2), stikstofoxiden (NO_X) en ammoniak (NH_3). Door verzuring en vermesting staat de biodiversiteit in veel gebieden onder druk, bijvoorbeeld op natte schraallanden en in duingraslanden. Op diverse locaties, vooral in de Rijnmond, is er bovendien nog steeds hinder als gevolg van stank *(zie kaart op pagina 181)*.

volgende pagina

Hoewel door het huidige beleid de luchtkwaliteit in veel opzichten sterk zal verbeteren, zal niet voor alle stoffen en op alle locaties tijdig aan de wettelijk vastgestelde grenswaarden worden voldaan. Zo zal de vastgestelde grenswaarde voor NO_2 in 2010 nog op diverse plaatsen worden overschreden, vooral in de nabijheid van drukke wegen in en om de steden *(zie kaart op pagina 182)*. Ook voor fijn stof geldt dat de dagnorm die sinds 1 januari 2005 van kracht is op grote schaal wordt overschreden *(zie kaart op pagina 183)*.
Deze overschrijdingen hebben ingrijpende consequenties voor de ontwikkeling van ruimtelijke functies. Als het bevoegd gezag ruimtelijke plannen goedkeurt, moet het immers de wettelijk vastgestelde grenswaarden in acht nemen. Sinds september 2004 heeft de Raad van State via diverse uitspraken laten blijken dat dit 'in acht nemen' niet lichtvaardig kan worden opgevat. In ruimtelijke plannen moeten de consequenties voor de luchtkwaliteit zorgvuldig geanalyseerd worden. Alle overheden zullen hun verantwoordelijkheid moeten nemen om aan de geldende grenswaarden te voldoen. Door de uitspraken van de Raad van State hebben diverse bouwprojecten vertraging opgelopen.

De belangrijkste bronnen van luchtverontreiniging binnen Zuid-Holland zijn de grote industriële bedrijven, het (vracht)vervoer over de weg en de scheepvaart. Voor veel stoffen geldt dat de luchtkwaliteit in Zuid-Holland mede wordt bepaald door emissies van buiten de provincie. Verbetering is daardoor ook sterk afhankelijk van succesvol Europees en nationaal beleid.

Europees beleid

Het Europese beleid is gericht op een brongericht emissiespoor en een effectgericht kwaliteitsspoor. Het beleid voor emissies is vastgelegd in de NEC-richtlijn, die emissieplafonds bevat voor SO_2, NO_X, NH_3 en VOS (vluchtige organische stoffen). Uiterlijk in 2010 moeten de lidstaten deze plafonds hebben bereikt. Het effectgerichte beleid is, door grenswaarden vast te stellen, vastgelegd in de Europese Kaderrichtlijn Luchtkwaliteit (inclusief dochterrichtlijnen). Voor de provincie is het van groot belang dat de milieukwaliteitsnormering en de emissienormering op Europees niveau goed op elkaar worden afgestemd. Het huidige emissiebeleid voor 2010 is namelijk onvoldoende om overal in Zuid-Holland de vastgestelde grenswaarden voor NO_2 en fijn stof te realiseren.
In september 2005 heeft de EU de Thematic Strategy on Air Pollution gepubliceerd. Hierin is het luchtverontreinigingsbeleid tot 2020 vastgelegd. Ook heeft de EU een voorstel gepubliceerd voor een herziene dochterrichtlijn luchtkwaliteit.
De belangrijkste onderdelen van beide voorstellen zijn:

- een nieuwe grenswaarde introduceren voor de fijnere fractie van fijn stof (PM 2,5) die beter aansluit bij het voorkomen van schade aan de volksgezondheid;
- emissie verder reduceren voor 2020 (SO_2, NO_X, NH_3, VOS, PM 2,5);
- een mogelijkheid bieden voor derogatie van de ingangsdatum voor de grenswaarde van fijn stof (PM 10 en PM 2.5) en NO_2;
- een mogelijkheid bieden voor aftrek van natuurlijke bronnen als de luchtkwaliteit wordt beoordeeld: voor Nederland gaat het om bijdragen van zeezout en bodemstof aan de fijnstofconcentratie.

Volgens het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) verbetert de luchtkwaliteit na 2010 fors door de maatregelen. Met de voorgestelde maatregelen is het waarschijnlijk op de meeste locaties mogelijk om in 2015 te voldoen aan de grenswaarde voor NO_2 en fijn stof. Ook de 2010- doelstellingen voor ozon worden naar verwachting overal gerealiseerd. De baten van de voorgestelde maatregelen zijn vele malen hoger dan de kosten, aldus Brussel (zie ook hoofdstuk 6).[3]

[3] MNP: Consequences for the Netherlands of the EU thematic strategy on air pollution (november 2005).

volgende pagina

Geursignaleringskaart

Module Stank, Provincie Zuid-Holland

De kaart geeft een overzicht van de vastgestelde geurcontouren in Zuid-Holland op basis van de nota *Regels voor Ruimte*.

Legenda

- L-contour (lichte hinder)
- H-contour (hinder)
- E-contour (ernstige hinder)
- Vergunde contour
- Vaste afstand (VNG-bedrijven en milieuzonering)
- Geuraanpak Kerngebied Rijnmond
- Bedrijfslocatie
- Rijnmond
- Provinciegrens

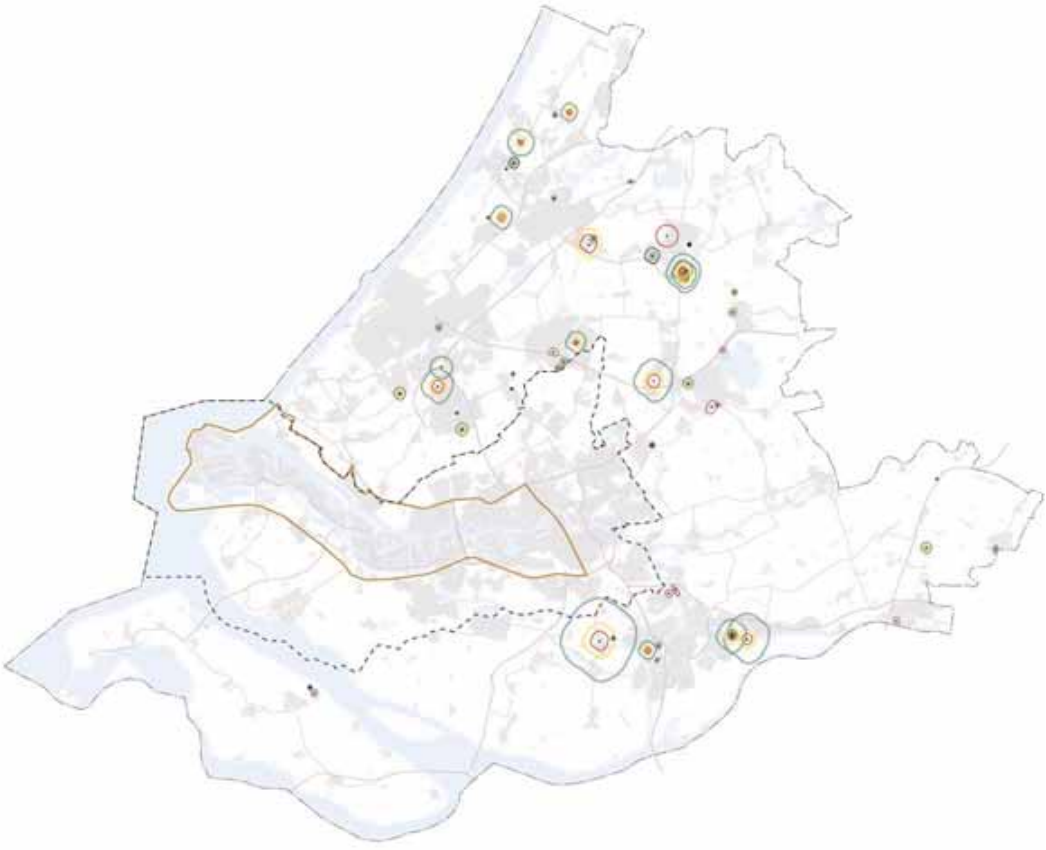

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FDM7687_15

volgende pagina

Zonekaart luchtkwaliteit

Inwoners binnen de zone met een grenswaardeoverschrijding stiktofdioxide langs snelwegen (2010-UNRR)

De kaart geeft een overzicht van de zones langs rijkswegen waar sprake is van een overschrijding met meer dan 40 µg/m³.

Legenda

- Postcodepunt met een of meer inwoners binnen de zone van 40 µg/m3 no2
- Zone met meer dan 40 µg/m3 no2

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_16

volgende pagina

Fijn stof 2010 - aantal dagen boven de 50 µg/m³ (gemiddeld per km²)

De kaart geeft een beeld van de plaatsen waar de heersende achtergrondconcentratie in 2010 leidt tot een overschrijding van de wettelijke grenswaarde voor fijn stof (concentratie maximaal 35 dagen boven de 50 µg/m³). Lokale bronnen kunnen, in aanvulling op de achtergrondconcentratie, leiden tot extra overschrijdingen.

Legenda

- minder dan 20 dagen
- 20 tot 35 dagen
- meer dan 35 dagen
- Rijksweg
- Proviciale weg
- Bebouwing

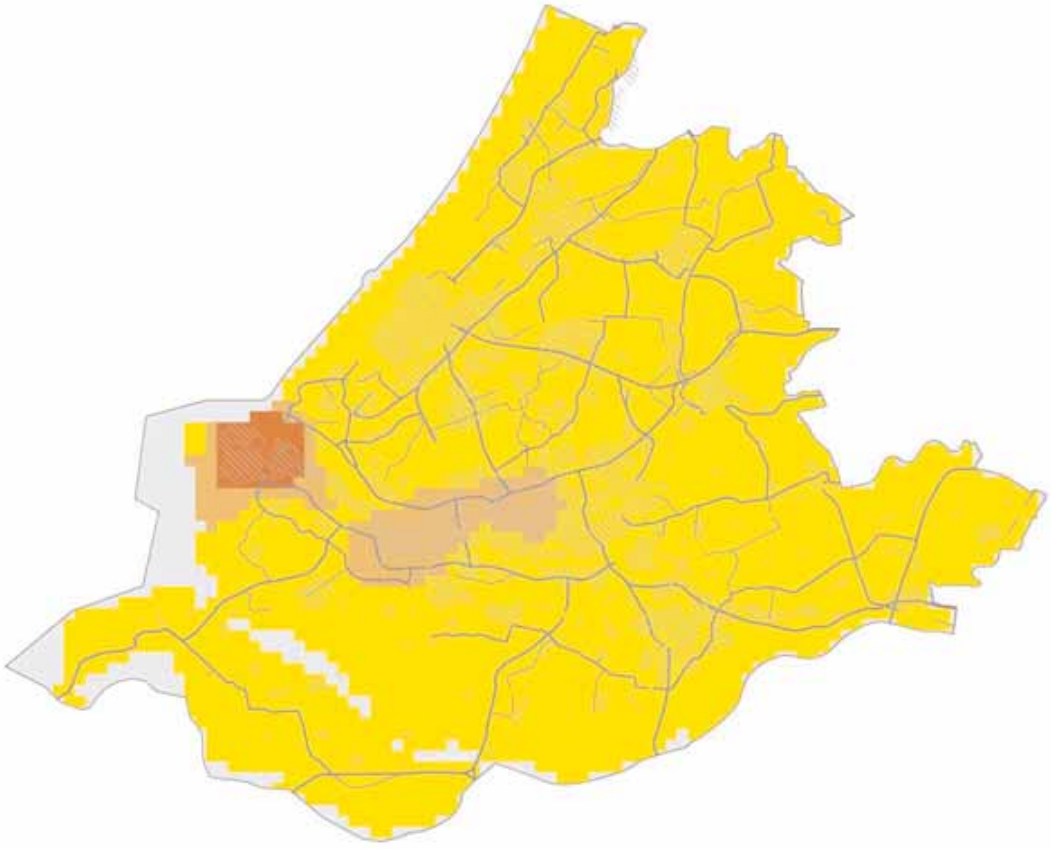

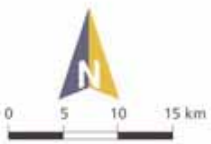

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_17

volgende pagina

De komende jaren zullen de voorstellen leiden tot wijzigingen in de geldende (Europese) wet- en regelgeving. Dan zal ook duidelijker worden wat de exacte (juridische) consequenties zijn van de genoemde voorstellen.

Rijksbeleid

Het effectgerichte beleid is in ons land juridisch verankerd in het *Besluit luchtkwaliteit 2005*. Sinds augustus 2005 biedt dit besluit de mogelijkheid van een zogenoemde Saldobenadering. Deze benadering houdt in dat (bouw)projecten op locaties die niet voldoen aan de grenswaarden voor luchtkwaliteit, toch kunnen doorgaan. Voorwaarde hierbij is wel dat deze projecten dan worden gesaldeerd met maatregelen of effecten elders die de luchtkwaliteit zodanig verbeteren dat de situatie per saldo verbetert.

Momenteel ligt er een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer. Wanneer deze wet in werking treedt zal deze het *Besluit Luchtkwaliteit 2005* vervangen. Nieuw onderdeel in deze wet is het Nationaal Samenwerkingsprogramma (NSL). Hierin worden door alle betrokken overheden de ruimtelijke ontwikkelingen en de maatregelen ter verbetering van de luchtkwaliteit zodanig met elkaar in evenwicht gebracht dat de luchtkwaliteit per saldo verbetert. Het wetsvoorstel maakt het mogelijk regionale uitvoeringsprogramma's luchtkwaliteit op te stellen.

Provinciaal beleid

De provincie streeft op lange termijn naar een zodanige luchtkwaliteit in Zuid-Holland dat de effecten op de volksgezondheid en de vegetatie minimaal zijn.
Voor stank streeft de provincie naar een situatie waarbij er geen sprake is van 'ernstig gehinderden' en van zo weinig mogelijk 'gehinderden'. Voor het kerngebied van de Rijnmond is een lokale geuraanpak vastgesteld. De geuraanpak wijkt niet af van het landelijk beleid, maar is wel toegesneden op de bijzondere situatie in Rijnmond.
Om bovenstaande te bereiken richt het provinciaal beleid zich op:

- generiek brongericht beleid om emissies bij bedrijven en verkeer te verminderen: hiertoe wordt uitvoering gegeven aan het Provinciaal Actieprogramma Luchtkwaliteit;
- een gezamenlijke, regionale aanpak van lokale luchtkwaliteitsknelpunten op basis van de gemeentelijke actieplannen luchtkwaliteit;
- een realistische aanpak van knelpunten bij nieuwe bouwlocaties op basis van een gedegen analyse van de geldende wet- en regelgeving: hierbij sluit de provincie aan bij de programma aanpak zoals voorgesteld in de *Wet Luchtkwaliteitseisen*;
- de salderingsmogelijkheden in het *Besluit Luchtkwaliteit 2005* en de te verwachten mogelijkheden in de *Wet luchtkwaliteitseisen*, om negatieve effecten van een slechte luchtkwaliteit op de gezondheid van mensen te verminderen (vermindering blootstelling).

Waar mogelijk streeft de provincie naar een integratie tussen het klimaat- en het luchtbeleid. Energiebesparing en inzet van duurzame energie hebben immers naast een positief effect op de CO_2-emissie (meestal) ook een positief effect op de luchtkwaliteit.

Doelen 2006 – 2010

Brongerichte emissie

- De emissie van Zuid-Hollandse raffinaderijen bedraagt maximaal 13 tot 15 kiloton SO_2 in 2007 en voldoet aan het, in overleg met de sector afgesproken, nationale emissieplafond van 16 kiloton SO_2 in 2010 voor alle raffinaderijen.

volgende pagina

- De industriële emissies van fijn stof worden gereduceerd met 30 procent tussen 2000 en 2010. In de thematische strategie van de EU is een doelstelling opgenomen van 20 procent reductie in de concentratie tussen 2010 en 2020. Hiervoor zijn verdergaande inspanningen nodig.
- Stankhinder wordt in de hele provincie gereduceerd tot maximaal 12 procent gehinderden en 2 procent ernstig gehinderden in 2010; voor het kerngebied Rijnmond geldt als doelstelling 49 procent gehinderden en 15 procent ernstig gehinderden (gebaseerd op het CBS en het milieubelevingsonderzoek van de provincie Zuid-Holland).
- In zijn algemeenheid streeft de provincie naar een vermindering van de milieudruk als gevolg van het gebruik van mobiele bronnen. Voor de luchtemissies ontwikkelt de provincie een breed pakket van maatregelen (zie ook paragraaf 3.5). Dit maatregelenpakket vormt een aanvulling op het Europese en nationale brongerichte beleid en op regionale en lokale maatregelen.

Effectgerichte luchtkwaliteit

- De provincie realiseert de vastgestelde grenswaarden volgens de wettelijk vastgestelde termijnen. Hiervoor zal zij, binnen maatschappelijk aanvaardbare kosten, alle nodige maatregelen treffen binnen de bevoegdheid van de provincie.
- Waar als gevolg van tekortschietend (bron)beleid de luchtkwaliteit onvoldoende blijft en de wettelijke grenswaarden niet gerealiseerd kunnen worden, voorkomt de provincie zo veel mogelijk dat mensen eraan worden blootgesteld. Het belangrijkste doel daarbij is dat de provincie nadelige gevolgen voor de volksgezondheid beperkt.

Wat kunt u van ons verwachten?

De provincie zal in 2006 met bestuurlijke partners uit de regio en het Rijk een uitvoeringsprogramma Luchtkwaliteit opstellen. Grootschalige luchtverontreiniging kan alleen met een gezamenlijke en planmatige aanpak van alle betrokken overheden worden bestreden. De eerste stappen hiertoe zijn gezet op de Zuidvleugelconferentie van 7 december 2005. Het uitvoeringsprogramma zal bestaan uit een maatregelenpakket om emissies terug te dringen en slim te sturen, om zo weinig mogelijk mensen bloot te stellen aan te hoge concentraties en op zo'n kort mogelijke termijn te voldoen aan de wettelijk gestelde grenswaarden. In het uitvoeringsprogramma zal nadrukkelijk ingezet worden op innovatieve oplossingen om de grote problemen aan te pakken. Het Provinciaal Actie Programma Luchtkwaliteit beschrijft welke maatregelen de provincie neemt om de luchtkwaliteit te verbeteren (zie ook paragraaf 3.5). Ook zullen onder meer grootschalige in Zuid-Holland uit te voeren (infrastructurele) projecten en hun invloed op de luchtkwaliteitdeel uitmaken van het uitvoeringsprogramma. Deze programma-aanpak sluit aan bij de ontwikkeling van de Wet luchtkwaliteit. De ervaringen die we hiermee opdoen, brengen we in het thans lopende wetgevingsproces in.

Provinciale inrichtingen: Wet milieubeheer

- Voor de emissies van niet-methaan vluchtige organische stoffen (NMVOS), fijn stof en geur zijn de vergunningen van IPPC-installaties uiterlijk op 31 oktober 2007 aangepast in overeenstemming met de EU-richtlijn.
- In 2015 hebben alle geurrelevante bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is, geurmaatregelen in de vergunning opgenomen gekregen die voldoen aan Best Beschikbare Technieken (BBT). Daarbij wordt ernaar gestreefd dat ernstige hinder wordt voorkomen.

volgende pagina

- Voor Rijnmond is in 2015, op basis van de geuraanpak Rijnmond (specifiek provinciaal geurbeleid voor deze regio), voor ten minste 30 procent van de provinciale geur relevante bedrijven maatregelniveau I of II vergund. Dit is geen doel op zich, maar een middel om de effectgerichte doelstellingen voor reductie van stankhinder te realiseren.
- De provincie actualiseert de nota *Uitvoering stankbeleid* (1995) en de handreiking luchtkwaliteit en ruimtelijke ordening.
- De provincie zal uiterlijk in 2007 de vergunningen van de raffinaderijen in overleg met de betrokken bedrijven aanpassen met een plafond voor SO_2. In overleg met de provincie Zeeland zullen we ervoor zorgen dat het nationale SO_2-plafond niet wordt overschreden.
- In 2006 wordt voor fijn stof een inventarisatie uitgevoerd naar alle relevante industriële bronnen. Daarna zullen vergunningen die niet voldoen aan de Nederlandse *emissie Richtlijn Lucht* (NeR), het *Besluit Verbranden Afvalstoffen* (BVA) of *Best Beschikbare Technieken* (BBT) worden aangepast. Omdat de problematiek van fijn stof in de provincie zeer groot is, zullen de meest vergaande emissiebeperkende maatregelen worden voorgeschreven. Bovenstaande activiteiten worden goed afgestemd met het IPPC-implementatieplan, waarin emissies van alle stoffen worden meegenomen.
- Bij vergunningverlening op grond van de Wet milieubeheer wordt voor zwarte-lijststoffen uitgegaan van de in de NeR opgenomen minimalisatieverplichting, dat wil zeggen dat gestreefd moet worden naar een nulemissie.

Mobiele bronnen: stimuleren/kennis ontwikkelen

De provincie zet erop in om versneld nieuwe schone voertuigtechnologieën te introduceren bij het vracht- en personenvervoer over de weg en de scheepvaart (zie paragraaf 3.5).
De provincie ondersteunt gemeenten en regio's bij het opstellen van actieplannen en programma's door de benodigde kennis en menskracht ter beschikking te stellen.

Effectgericht beleid

De *Handreiking luchtkwaliteit en ruimtelijke ordening (modules verkeer en geur)* zullen worden geactualiseerd met bijzondere aandacht voor de (nieuwe) wettelijke luchtkwaliteitseisen en ontwikkelingen in het geurbeleid. Hierbij gelden voor geurhinder de volgende uitgangspunten:

- Toetsing aan de handreiking: dit betekent in principe nieuwe hinder voorkómen.
- Als in een ruimtelijk plan de mogelijkheid wordt overwogen binnen de geldende geurhindercontour te bouwen, zijn de kosten tot BBT voor lasten van het bedrijf en de bovenmatige kosten om geurhinder te voorkomen ten laste van het plan. Voor de besluitvorming moet eerst met het desbetreffende bedrijf overlegd worden over de te nemen maatregelen en de financiering van die maatregelen.

Wat verwachten wij van anderen?

- De *EU* en het *Rijk* stellen alles in het werk om ervoor te zorgen dat de grenswaarden luchtkwaliteit niet meer worden overschreden. Op basis van de geldende grenswaarden betekent dit dat het emissiebeleid fors aangescherpt moet worden.
- *(Betrokken) gemeenten* en *het Rijk* (VROM/VenW) werken actief mee aan op te stellen (regionale) programma's.
- *Gemeenten* voegen aan bestemmingsplannen en art. 19 procedures een goede onderbouwing voor luchtkwaliteit toe waarbij de huidige situatie en de invloed van het plan in beeld worden gebracht.

volgende pagina

3.2 Geluidskwaliteit

Zuid-Holland is een bedrijvige en dichtbevolkte provincie. Vooral rond wegen, luchthavens en bedrijventerreinen hebben veel mensen last van lawaai. Zowel de geluidbelasting als het aantal klachten hierover nemen toe. Verkeerslawaai is in de provincie de grootste en toenemende bron van hinder. Rond Rotterdam Airport en Schiphol is veel overlast door vliegtuiglawaai. Met de groei van de luchtvaart neemt de druk op de leefomgevingskwaliteit verder toe. De overlast van industrielawaai is meer lokaal van aard.

Om de ruimte optimaal te gebruiken en de bestaande infrastructuur te benutten wordt steeds vaker gebouwd in geluidsbelaste gebieden. Zowel in het buitengebied als in de stad zijn steeds minder plekken waar het nog stil is *(zie kaart op pagina 188-189)*. De doelstellingen voor stiltegebieden en geluidsniveaus in de ecologische hoofdstructuur staan onder druk in de nabijheid van het stedelijk gebied. Het waarborgen van aanvaardbare geluidssituaties is in veel gevallen een lokale opgave, waarvoor gemeenten verantwoordelijk zijn. De provincie is vooral verantwoordelijk voor de geluidskwaliteit langs provinciale wegen, bij regionale bedrijventerreinen, in stiltegebieden en in de toekomst (2007) rond luchthavens.

Europees en rijksbeleid

De Europese Richtlijn Omgevingslawaai is bepalend voor de uitvoering van provinciale geluidgerelateerde taken. Deze richtlijn bepaalt dat de geluidsbelasting in beeld gebracht moet worden en knelpunten moeten worden aangepakt. De provincie moet deze richtlijn uitvoeren voor de bronnen waarvoor zij taken en bevoegdheden heeft, zoals provinciale wegen.

volgende pagina

Overzicht zones industrielawaai en stiltegebieden

De kaart geeft een overzicht van de gezoneerde en niet-gezoneerde bedrijventerreinen *(Wet geluidhinder)*, de contouren voor de luchthavens Schiphol en Rotterdam Airport en de stiltegebieden zoals aangewezen in de *Provinciale milieuverordening*.

Legenda

- Gezoneerd industrieterrein
- Niet gezoneerd bedrijfsterrein

Zone

- Geluidszonegrens

Luchthaven Rotterdam

- 20 KE contour
- 35 KE contour

Luchthaven Schiphol

- 20 KE contour
- Bebouwingsbeperking (35 KE contour)

Algemeen

- Stiltegebied
- HSL / Betuwelijn
- Gemeentegrens

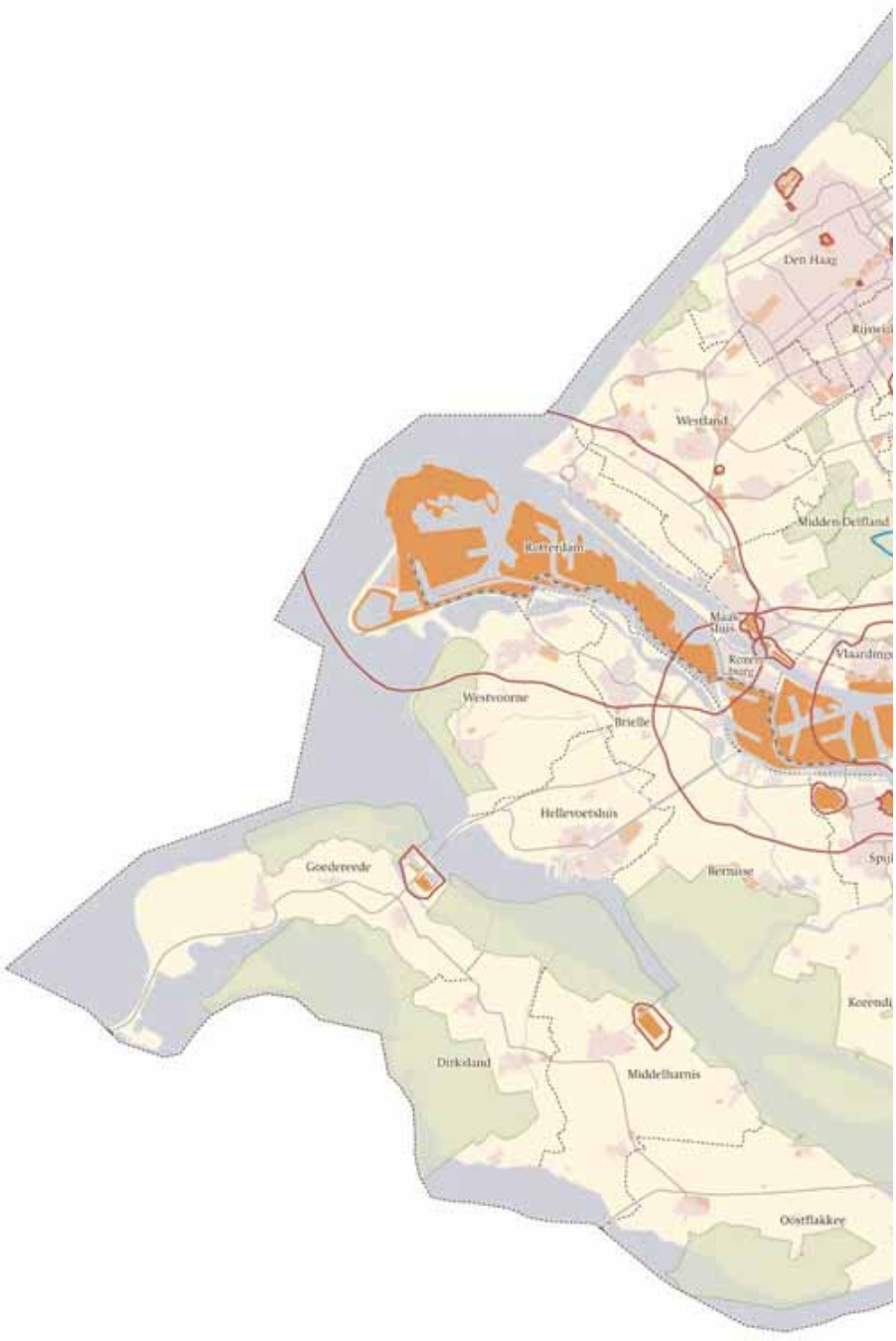

N

0 2 4 6 8 10 km

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_18

volgende pagina

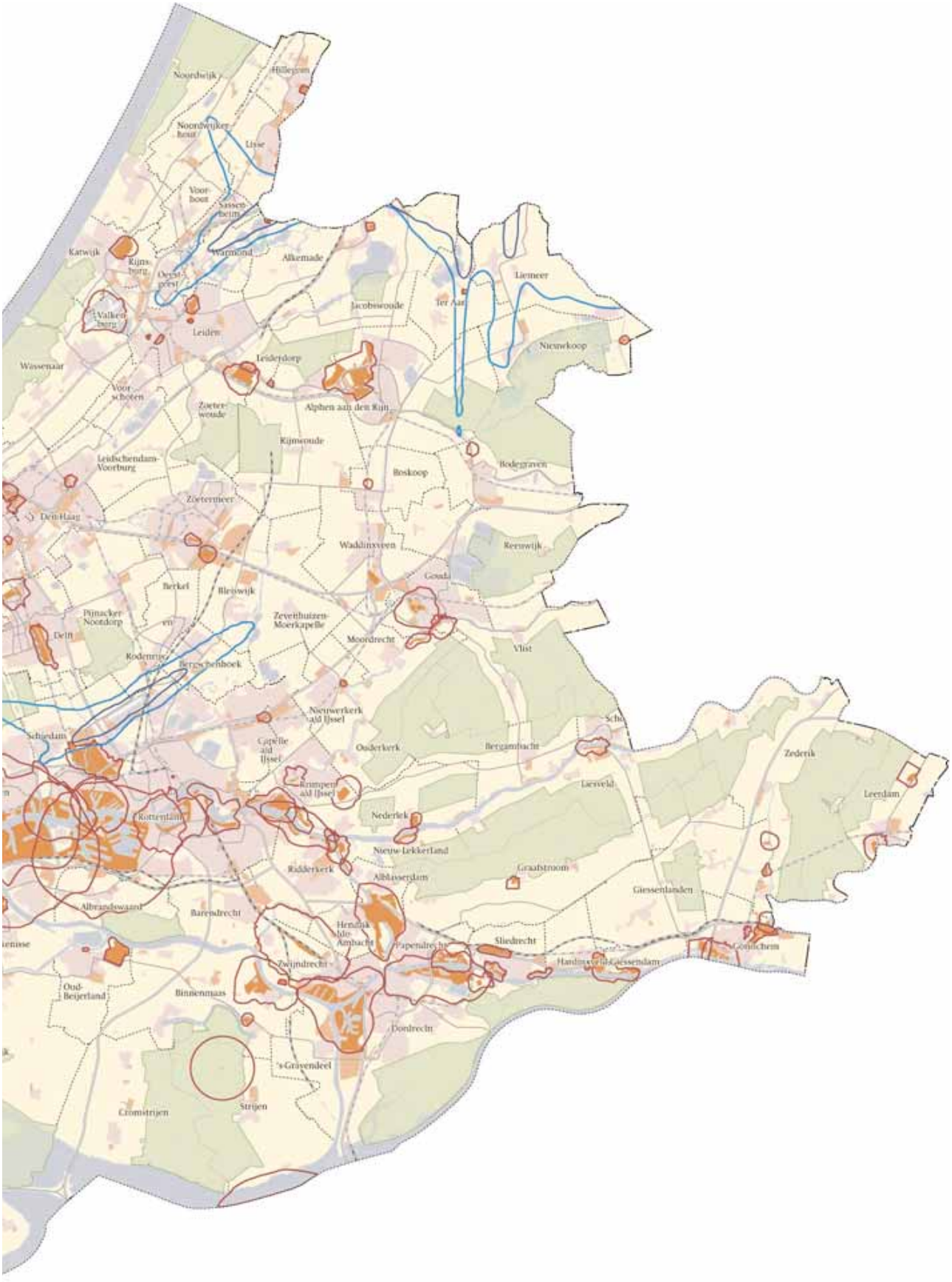

volgende pagina

De EU-richtlijn is nationaal geïmplementeerd in de *Wet geluidhinder* (Wgh). De Wgh bevat een stelsel van geluidsnormen, welke sturend zijn voor de door de provincie te nemen besluiten. Tevens bevat de Wgh bepalingen waardoor een harde koppeling isvastgelegd met besluitvorming rond ruimtelijke plannen. In 2006 zal naar verwachting een wijzigingsvoorstel in werking treden, wat in hoofdzaak betrekking heeft op decentralisatie van provinciale bevoegdheden richting gemeenten.
Het wijzigingsvoorstel Wgh stelt onder andere regels voor de verantwoordelijkheid voor het beheer van de zones rond gezoneerde industrieterreinen. Terreinen van regionaal belang kunnen in de Provinciale Milieuverordening onder provinciale verantwoordelijkheid worden gebracht. In de periode 2006 – 2010 zal de Wgh waarschijnlijk fundamenteel worden herzien, om het stelsel te moderniseren en onder te brengen in de *Wet milieubeheer*.

De Ism die op 1 februari 2006 in werking is getreden, biedt de mogelijkheid om onder voorwaarden af te wijken van de gestelde normen uit de *Wet geluidhinder* (zie paragraaf 2.3). Begin 2007 treedt naar verwachting de regelgeving Burger- en Militaire Luchthavens (wijziging van de *Wet luchtvaart*) in werking (zie paragraaf 3.6). In dat kader zal de provincie nieuw beleid moeten vaststellen, waarin onder andere wordt aangegeven wat de randvoorwaarden zijn voor de gebruiksruimte voor geluid bij kleine en regionale vliegvelden.

De begrenzing van de stiltegebieden in Zuid-Holland en de regels voor gedragingen die in acht genomen moeten worden, zijn vastgelegd in de Provinciale Milieuverordening.

Provinciaal beleid

Veel geluidhinder kan worden tegengegaan door maatregelen te treffen aan de bron. De provincie is daarom van mening dat stille voertuigtechnieken en andere innovatieve technieken moeten worden gestimuleerd (zie ook paragraaf 3.5). Daarnaast streeft de provincie er via een verantwoorde ruimtelijke inrichting naar om geluidsbronnen zoals infrastructuur en bedrijventerreinen te bundelen, ordenen en in te passen, waardoor stille gebieden niet onnodig worden belast (zie paragraaf 2.3). Dit streven zal ook richting geven aan de gewenste rol, positie en verantwoordelijkheden van de provincie, waarover in IPO (Interprovinciaal Overleg)-verband met het ministerie van VROM overleg gevoerd wordt in het kader van de fundamentele herziening van de Wet geluidhinder. Een van de mogelijkheden is emissieplafonds vast te leggen voor provinciale wegen. Omdat in de meeste gevallen gemeenten verantwoordelijk zijn om een goede geluidskwaliteit te realiseren, zullen deze in het overleg betrokken worden.

Het voorstel tot wijziging van de *Wet geluidhinder* stelt onder andere regels voor zonebeheer voor gezoneerde industrieterreinen. In principe wordt de verantwoordelijkheid bij de gemeenten gelegd. Door een bedrijfsterrein in de Provinciale Milieuverordening aan te wijzen als een terrein van regionaal belang, kan de provincie de verantwoordelijkheid overnemen. Daarnaast wordt de mogelijkheid geboden dat een gemeente, met instemming van Gedeputeerde Staten, de verantwoordelijkheid overdraagt.

Los van de verantwoordelijkheid voor het zonebeheer zullen we met gemeenten afspraken maken over de rol en de wijze van uitvoering van zonebeheer en over de verdeling en beheersing van de beschikbare geluidruimte. Dit is van belang omdat er in veel gevallen zowel gemeente als provincie bevoegd is om vergunningen te verlenen aan bedrijven. De ervaringen zullen benut worden om inbreng te leveren

volgende pagina

aan verbetering van de wetgeving, zoals het Zonebeheerplan, met het oog op de eerdergenoemde fundamentele herziening van de Wgr.

In het kader van de Ism krijgt de provincie de goedkeuringsbevoegdheid om voor gemeentelijke besluiten af te wijken van de normen uit de Wgr. De provincie is hierin echter uiterst terughoudend, omdat bij ruimtelijke ontwikkelingsprojecten de verbetering van de leefomgevingskwaliteit centraal moet staan en het afwegingsproces binnen die randvoorwaarde moet plaatsvinden (zie ook paragraaf 2.3).

Op basis van de *Wet luchtvaart* krijgt de provincie bevoegdheden op het gebied van de kleine luchtvaart. In dit kader zal nieuw beleid ontwikkeld moeten worden op het gebied van luchtvaartgeluid. De provincie zal beleid ontwikkelen voor: Rotterdam Airport, Schiphol en de kleine luchtvaart (ULV/MLA-terreinen[4], helikopterlandingsplaatsen) (zie paragraaf 3.6 luchtvaart).

[4] ULV = Ultra Light Vehicle; MLA = Micro Light Airplane

In Zuid-Holland zijn stiltegebieden belangrijk als aanvullende en contrasterende kwaliteit voor het stedelijke gebied. In de Provinciale Milieuverordening zijn de huidige stiltegebieden vastgelegd *(zie kaart op pagina 188-189)*. We zullen de resultaten van de evaluatie van de stiltegebieden in de periode 2006 – 2010 verwerken in het bestaande beleid. Ook nemen we het binnenkort te verschijnen advies van de Gezondheidsraad mee in de beleidsontwikkeling.

Om de kwaliteit in de stiltegebieden te waarborgen, zoekt de provincie naar een koppeling met beleid voor natuur, landschap en water en worden accenten gelegd op handhaving en zorgvuldige afstemming met ruimtelijke ontwikkelingen. Ook zal de provincie, in combinatie met de nog op te stellen geluidsbelastingkaart, bekijken of de aangewezen gebieden aangepast moeten worden.

Doelen op lange termijn

De geluidbelasting dient zo ver mogelijk gereduceerd te worden. Belangrijke criteria hierbij zijn gezondheidsnormen en het gebiedstype. Het streven is de provinciale knelpunten voor 2030 te saneren en nieuwe knelpunten te voorkomen.

Doelen 2006 – 2010

Om knelpunten langs provinciale wegen op te lossen, wordt een breed gedragen actieplan opgesteld. Daarnaast zal de provincie bindende afspraken maken met gemeenten over zonebeheer. Voor luchtvaartlawaai zal nieuw beleid worden ontwikkeld en het beleid rond stiltegebieden wordt zo nodig aangepast.

Wat kunt u van ons verwachten?

- De provincie voert de *Richtlijn Omgevingslawaai* uit door de actuele geluidssituatie in beeld te brengen en een actieplan op te stellen. De geluidssituatie wordt in 2007 in beeld gebracht door geluidsbelastingkaarten op te stellen voor provinciale wegen. Na uitvoerig overleg met en inspraak van overheden en burgers beschikt de provincie in 2008 over een actieplan om de geconstateerde knelpunten van de provinciale wegen op te lossen.
- Om inzicht te krijgen in de invloed van de geluidbelasting op de leefomgevingskwaliteit in Zuid-Holland zal, in het verlengde van de taken in het kader van de EU-richtlijn, de geluidsituatie als gevolg van alle relevante geluidsbronnen in Zuid-Holland in kaart gebracht worden. Hierbij zal gebruikgemaakt worden van gegevens en berekeningsresultaten van de betrokken overheden en verantwoordelijke organisaties. Dit overzicht zal het mogelijk maken om, in het kader van maatwerk (zie paragraaf 2.3), de geluidsproblematiek integraler aan te pakken.

volgende pagina

- In 2008 heeft de provincie met gemeenten (milieudiensten) afspraken gemaakt over de verantwoordelijkheid voor het zonebeheer bij industrieterreinen, en over de manier waarop die vorm krijgt. Met VROM denken we mee over hoe weten regelgeving kan worden verbeterd, zoals voor het zonebeheerplan.
- De provincie levert in IPO-verband een bijdrage aan de fundamentele herziening van de Wgh. Het belang van de provincie als wegbeheerder krijgt daarbij expliciet aandacht (bijvoorbeeld voor emissieplafonds provinciale wegen); evenals de relatie met het rijkswegennet.
- De provincie zal een algemeen luchtvaartbeleid opstellen, waarin de bepalingen uit de nieuwe AMvB worden uitgewerkt. Onderdeel hiervan vormt provinciaal geluidbeleid voor de luchtvaart in samenhang en afstemming met andere beleidsvelden (zie paragraaf 3.6).
- De provincie past zo nodig het beleid voor stiltegebieden aan, naar aanleiding van de in 2005 en 2006 uitgevoerde evaluatie. Om de kwaliteit in de stiltegebieden te waarborgen, zoekt de provincie naar een koppeling met beleid voor natuur, landschap en water, en worden accenten gelegd op handhaving en zorgvuldige afstemming met ruimtelijke ontwikkelingen.
- De provincie zal de geluidssituatie voor alle relevante geluidsbronnen in Zuid-Holland zo veel mogelijk in kaart brengen en regio's en gemeenten helpen bij gebiedsgericht maatwerk, onder meer door geluidsinformatie ter beschikking te stellen.

Wat verwachten wij van anderen?

- Van de *EU* en *het Rijk* verwachten wij een sterke inzet op bronbeleid, omdat de geluidskwaliteit hiervan sterk afhankelijk is.
- Alle *bronbeheerders* stellen de in beeld gebrachte geluidssituatie ter beschikking, zodat de provincie een totaalbeeld voor Zuid-Holland kan opstellen.
- *Gemeenten* zorgen, mede aan de hand van methodieken als MILO, LOGO en MIRUP, voor een goede gebiedsspecifieke omgevingskwaliteit. Als daarbij geluidsnormen dreigen te worden overschreden, wordt de stad-en-milieuaanpak gevolgd: alle opties worden in beeld gebracht en er wordt veel aandacht besteed aan proces en communicatie.

3.3 Externe veiligheid

Binnen de provincie Zuid-Holland worden veel gevaarlijke stoffen opgeslagen, bewerkt en getransporteerd. Dat komt vooral door het Rotterdamse havengebied en het daaraan gerelateerde verkeer naar het achterland. Deze activiteiten kunnen bij een ongeval risico's opleveren voor de directe omgeving, zeker in een dichtbevolkte provincie als Zuid-Holland. Deze externe veiligheidsrisico's[5] worden momenteel in kaart gebracht *(zie kaarten op pagina's 194 en 195)*. Uitgaande van de nu bekende gegevens bestaan er in Zuid-Holland op een aantal locaties knelpunten, met name langs belangrijke spoorverbindingen en autowegen (vooral regio's Rotterdam en Drechtsteden), langs de Nieuwe Waterweg en rondom enkele bedrijfslocaties.

[5] De Externe veiligheidsrisico's door gebruik, opslag en transport van gevaarlijke stoffen worden in dit hoofdstuk als 'risico's' aangeduid.

Europees en rijksbeleid

Het beleid voor externe veiligheid (EV) krijgt op Europees en nationaal niveau vorm via een groot aantal nota's, wetten en regels. De belangrijkste richtlijn op Europees niveau betreft de SEVESO-II richtlijn. De SEVESO-II richtlijn stelt eisen aan bedrijven die op grote schaal met gevaarlijke stoffen werken. Nationaal zijn de uitgangspunten en ambities van het externeveiligheidsbeleid vastgelegd in het vierde *Nationaal Milieubeleidsplan* (NMP4). Na de vuurwerkramp in Enschede is het dit beleid in veel

volgende pagina

opzichten geïntensiveerd. Door het Rijk zijn extra financiële middelen ter beschikking gesteld met als doel de uitvoering van het externe veiligheidsbeleid te versterken. In 2005 heeft het Rijk de *Nota Vervoer gevaarlijke stoffen* (NVGS) vastgesteld. In deze nota kondigt het Rijk aan dat een wettelijk vastgelegd basisnet voor het vervoer van gevaarlijke stoffen zal worden ingesteld.

Taken en rollen van de provincie

Als het gaat om externe veiligheid heeft de provincie de volgende taken en rollen:

- kennis toetsen, stimuleren en verspreiden in het proces van ruimtelijke ordening op basis van de huidige *Wet op de Ruimtelijke Ordening* (WRO);
- goede en handhaafbare vergunningen verlenen, toezicht houden op de naleving hiervan en zo nodig handhaven in het kader van het bevoegd gezag voor ruim honderd bedrijven bij vergunningverlening en handhaving krachtens de *Wet milieubeheer* (Wm), het *Besluit Risico's Zware Ongevallen* (BRZO) en het *Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen* (BEVI);
- gebiedsgericht beleid stimuleren en regisseren, budgetten uitvoerings-programma *Externe Veiligheid 2006 – 2010* programmeren en verdelen, gemeenten adviseren vanuit deskundigheid en ervaring;
- nationaal beleid en regelgeving mede vormgeven en beïnvloeden, zoals de nota *Vervoer Gevaarlijke Stoffen* en de *Regulering Vervoer gevaarlijke stoffen over Spoor*, en deze vertalen in provinciaal beleid en regelgeving.

Provinciaal beleid

De provincie wil bestaande risico's verkleinen en nieuwe knelpunten voorkomen. Daarbij zoeken we een balans tussen veiligheid enerzijds en bevordering van ruimtelijke dynamiek en werkgelegenheid anderzijds. We zetten in op pro-actief beleid bij ruimtelijke ontwikkeling én op preventie door vergunningverlening en handhaving. Vanuit verschillende invalshoeken brengen we de bestaande veiligheidsrisico's in kaart. De verzamelde informatie wordt gebruikt om ruimtelijke planvormers te voorzien van informatie over mogelijke risico's en om burgers te

volgende pagina

Knelpunten (groeps)risico

Peiljaar 2004

De kaart geeft een overzicht van het aantal overschrijdingen van het groepsrisico voor zowel inrichtingen als weg, spoor, water en luchtvaart.

Legenda

Wet milieubeheer inrichtingen met Groepsrisico aandacht / overschrijding

- 1 tot 3 maal Oriënterende waarde
- 3 tot 10 maal Oriënterende waarde
- 10 tot 30 maal Oriënterende waarde
- 30 tot 100 maal Oriënterende waarde

Groepsrisico weg en spoor: overschrijding en bijna-overschrijding

- 0.3 tot 1 maal Oriënterende waarde
- 1 tot 3 maal Oriënterende waarde
- 3 tot 10 maal Oriënterende waarde

Groepsrisico water: overschrijding en bijna-overschrijding

- Rond Oriënterende waarde
- Rond 3 maal Oriënterende waarde
- Rotterdam Airport 10-6 contour

Groepsrisico-overschrijding
- Rotterdam Airport (PR en Groepsrisico)
- Spoor Zwijndrecht-Dordrecht (Groepsrisico Zwijndrecht, Dordrecht Centrum, Dordrecht Zuid)
- A20 (Rotterdam NO, Capelle aan den IJssel)
- A13 (Rotterdam Overschie, Delft)
- A15 (Rotterdam Eemhaven, Hoogvliet en Neder-Hardinxveld) (Groepsrisico)
- N3 (Papendrecht) (Groepsrisico)
- Nieuwe waterweg bij Vlaardingen en in Rotterdam (Nieuwe Maas) (Groepsrisico)
- Spoor Rotterdam - Kijfhoek (Rotterdam Hillesluis / stadion) (Groepsrisico)
- Spoor Rotterdam - Gouda (Groepsrisico R'dam CS, Noord, Capelle aan den IJssel)
- Huntsman (Groepsrisico)
- Vopak Botlek (Groepsrisico)
- Dupont Dordrecht (Groepsrisico)
- Emplacement Kijfhoek (Groepsrisico)

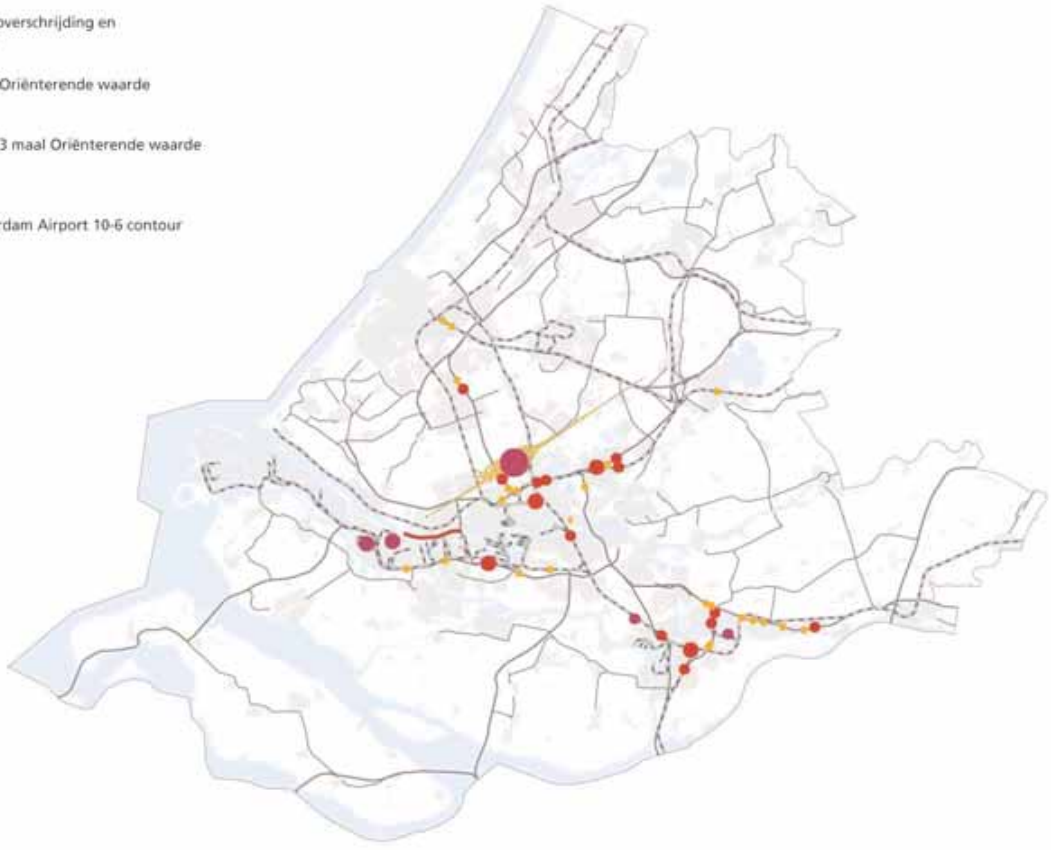

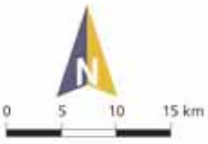

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_19

volgende pagina

Leidingentransport gevaarlijke stoffen met invloedsgebieden

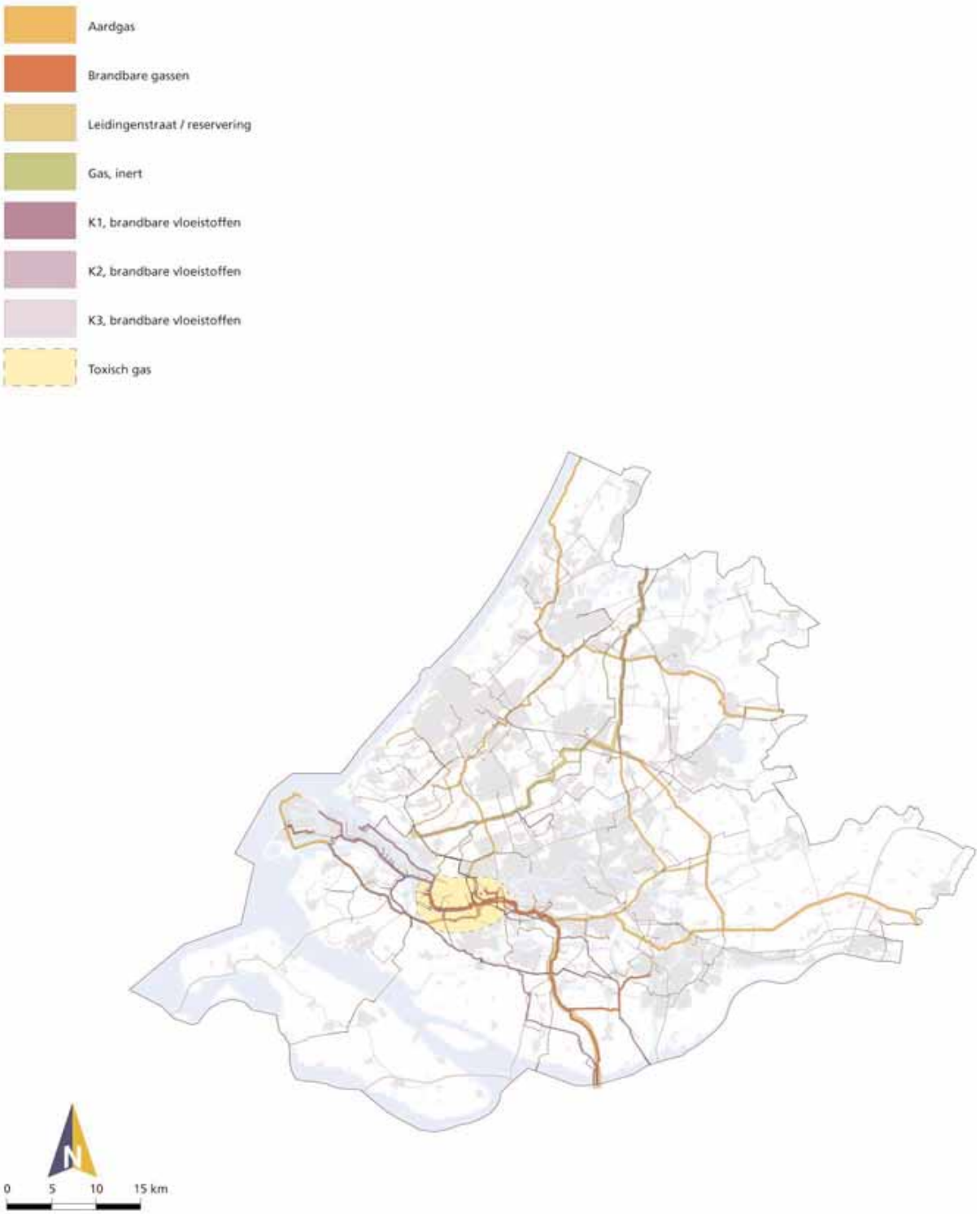

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_20

informeren over de veiligheidsrisico's in hun omgeving en het voorgestane beleid. Bestaande knelpunten moeten worden gesaneerd in volgorde van urgentie.
De provincie wil haar beleid vormgeven in nauwe samenwerking met de gemeenten, regionale samenwerkingsverbanden, het Rijk, de betrokken bedrijven en hulpverleningsdiensten.

De kernthema's van de provinciale beleidsvisie zijn:
- risicovolle situaties goed in beeld houden en hierover zorgvuldig communiceren;
- het ontstaan van nieuwe knelpunten zo veel mogelijk tegengaan;
- bestaande knelpunten saneren;
- bedrijven stimuleren om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen om veiligheidsrisico's te reduceren;
- de capaciteit en professionalisering bij de betrokken uitvoeringsorganisaties vergroten.

Op 28 juni 2005 hebben GS streefbeelden vastgesteld voor de provincie Zuid-Holland op het gebied van externe veiligheid in 2010. Voor de uitwerking van deze streefbeelden hebben GS in november 2005 het uitvoeringsprogramma vastgesteld. Samen met de partners in het Rijnmondgebied concretiseert de provincie de visie op externe veiligheid, en werkt deze uit voor Rijnmond. Deze uitwerking is geagendeerd voor besluitvorming door GS in juli 2006. Externe veiligheid is verder een van de pijlers van de nota *Transparant veiligheidsbeleid* die GS in november 2005 hebben vastgesteld. Hiermee onderstrepen GS dat de veiligheidsinitiatieven per pijler (verkeer, water, ruimte, jeugd, externe veiligheid en openbare orde) worden geïntensiveerd.
Ook investeert het college hiermee in de samenhang tussen de pijlers.

Doelen 2006 – 2010

Hieronder beschrijven we de hoofddoelstellingen voor het externe veiligheidsbeleid tot 2010 aan de hand van de genoemde kernthema's.

Risicovolle situaties in beeld houden en hierover zorgvuldig besluiten en communiceren

Voor de verdere beleidsontwikkeling en een goede uitvoeringspraktijk is het nodig een compleet en actueel beeld te hebben van risicosituaties. Dat beeld beschrijft de risico's, geïntegreerd met andere milieu-informatie en gekoppeld aan informatie over het ruimtelijk grondgebruik. De provincie is aanbieder en gebruiker van deze informatie.
Volgens de *Wet rampen en zware ongevallen* en de *Wet kwaliteitsbevordering rampenbestrijding* is communicatie met burgers over risico's en veiligheid een taak van gemeenten. Betrouwbare risico-informatie speelt daarbij een belangrijke rol. Openheid, inzichtelijkheid, juistheid en vertrouwen vormen een randvoorwaarde voor actieve betrokkenheid en acceptatie door en eigen verantwoordelijkheid van burgers. Enkele gemeenten in Zuid-Holland hebben reeds een start gemaakt met risicocommunicatie.

Ontstaan van nieuwe knelpunten tegengaan

Beleidsruimte is er vooral in nieuwe situaties. We streven naar brongerichte maatregelen vóór effectgerichte maatregelen. Dit betekent in afnemende voorkeursvolgorde (veiligheidsladder RCSM):
- risico's reduceren;
- risicovolle activiteiten clusteren;
- kwetsbare en niet-kwetsbare bestemmingen scheiden;
- maatregelen nemen bij de ontvanger.

volgende pagina

Dit gebeurt door:
- slimmer te ontwerpen (vooraan in het proces worden verschillende belangen, ook op grotere schaal, bekeken):en voorbeeld van een instrument hierbij is het toetsingskader externe veiligheid zoals dat is ontwikkeld door de gemeenten Zwijndrecht en Dordrecht samen met de rijksoverheid en Provincie Zuid-Holland;
- planontwikkeling vroegtijdig te beïnvloeden, zodat ongewenste risico's al vroeg in beeld zijn en alternatieven tijdig worden bezien;
- een bestuurlijk besluit te nemen over de grens tussen acceptabele en niet-acceptabele risico's (verantwoording van het groepsrisico met de CHAMP-methodiek: **C**ommunicatieplicht over maatschappelijke aanvaardbaarheid van risicovolle activiteiten + **H**orizonplicht om toekomstige ontwikkelingen te verkennen + **A**nticipatieplicht om effecten van incidenten en rampen te beperken + **M**otiveringsplicht voor de noodzaak om veiligheidsnorm te overschrijden+ **P**reparatieplicht om voorbereid te zijn op calamiteiten);
- de transportstromen met gevaarlijke stoffen te beïnvloeden;
- in het kader van de *Nota Vervoer gevaarlijke stoffen* (NVGS) definieert het Rijk momenteel een basisnet voor het vervoer van gevaarlijke stoffen over de weg, in combinatie met routering. Langs dit basisnet geldt een bebouwingsvrije zone en een zone met beperkingen. De provincie vult dit basisnet de komende jaren samen met haar partners concreet in voor Zuid-Holland voor vervoer over de weg, over het water, per spoor en via buisleidingen.

Bestaande knelpunten saneren
In sommige situaties zijn de risico's ongewenst hoog. Eind 2005 heeft de provincie een beeld van de saneringsgevallen waarbij dat zo is. Waar de wettelijke grenswaarde van het plaatsgebonden risico volgens het BEVI wordt overschreden, zal sanering noodzakelijk zijn. De verdeling van verantwoordelijkheden tussen de overheidslagen en tussen overheid en bedrijfsleven is nog niet uitgewerkt, evenmin als de kostenverdeling tussen partijen. Ook transportknelpunten nopen de komende jaren wellicht tot saneringsmaatregelen. Doordat vergunningen op korte termijn worden geactualiseerd, kunnen er vanaf 2006 nog nieuwe saneringsgevallen bijkomen. De situatie rondom transport via buisleidingen is nog onduidelijk omdat de effectafstanden van de buisleidingen nog onderwerp van studie zijn en omdat de fysieke inventarisatie nog niet is afgerond.

Eigen verantwoordelijkheid bedrijven stimuleren om veiligheidsrisico's te reduceren
Een veilige situatie binnen en rond een inrichting is primair de verantwoordelijkheid van het bedrijf zelf. De provincie ziet er als bevoegd gezag voor vergunningverlening en handhaving op toe dat de wet adequaat wordt nageleefd, maar stimuleert ook: dat levert immers de beste bijdrage aan verinnerlijking van de milieudoelstellingen. De provincie zet er hierbij op in bestaande achterstanden in te halen en de kwaliteit van vergunningverlening en handhaving te verhogen en vervolgens vast te houden. De provincie vindt certificering bij het bedrijfsleven en branchegerichte samenwerking daarbij wenselijk.

Capaciteit en professionalisering bij de betrokken overheden stimuleren
Een professionele en goed samenwerkende uitvoeringsorganisatie op EV-gebied is een essentiële voorwaarde om effectief en efficiënt beleid te kunnen voeren. Alle activiteiten in het kader van het provinciaal programma zijn er uiteindelijk op gericht dat provincie, gemeenten en regionale samenwerkingsverbanden op het gebied van milieu, brandweer en hulpverlening het EV-beleid structureel uitvoeren. Om deze samenwerking te bereiken zet de provincie haar coördinerende en

volgende pagina

regisserende rol in. Uitgangspunt daarbij is dat de samenwerking in 2010 zal zijn georganiseerd en geborgd op het niveau van de vier Veiligheidsregio's.

Wat kunt u van ons verwachten?

De provincie neemt de uit te voeren activiteiten op in het uitvoeringsprogramma *Externe veiligheid 2006 – 2010*.

Risicovolle situaties goed in beeld brengen en zorgvuldige communicatie

- De provincie gebruikt en beheert gegevens over veiligheidsrisico's efficiënt en zorgt voor uitwisseling van die gegevens tussen gemeenten, regionale samenwerkingsverbanden (inclusief brandweer) en de provincie. Hierdoor is informatie altijd actueel en direct toepasbaar voor besluitvorming.
- De provincie zal kaders scheppen en gemeenten stimuleren en ondersteunen bij hun risicocommunicatie door kennis en ervaringen uit te wisselen en ondersteunende instrumenten te ontwikkelen. Het is belangrijk dat de gemeenten een eigen beleid op dit punt ontwikkelen met voldoende risicocommunicatie naar burgers.

Het ontstaan van nieuwe knelpunten tegengaan: ruimtelijke planvorming

- De provincie stelt in overleg met gemeenten en regio's een structuurvisie externe veiligheid op als kader voor integrale bestuurlijke besluitvorming. Deze structuurvisie wordt vertaald in provinciale ruimtelijke structuur- en streekplannen en is richtinggevend voor bestemmingsplannen.
- Het denken in rode zones (waar een risicobron de ruimte krijgt, ook voor noodzakelijke groei) oranje zones (waar specifieke risico's afgewogen moeten worden) en groene zones (waar geen milieu-/EV-belemmeringen zijn) is verder ontwikkeld in de ruimtelijke ordening.
- De provincie formuleert samen met betrokken gemeenten en regio's gebiedsgerichte kaders voor omgang met het groepsrisico voor specifieke regio's, zoals het Rotterdams Havengebied en Rotterdam Airport.
- De provincie wijst bedrijventerreinen aan waar risicovolle activiteiten uitgevoerd mogen worden.
- De provincie toetst ruimtelijke plannen op overschrijding van het plaatsgebonden risico.
- De provincie gebruikt een eenduidige methodiek (CHAMP) om het groepsrisico expliciet bestuurlijk af te wegen, en stimuleert gemeenten om dezelfde methode toe te passen.
- Voor gebieden met grote externe veiligheidsknelpunten zet de provincie in op reductie van de veiligheidsrisico's door afspraken die worden vastgelegd in VeiligheidsOmgevingsConvenanten (VOC's). Bij voorkeur wordt deze informatie vervolgens ook in de bestemmingsplannen vastgelegd.

Het ontstaan van nieuwe knelpunten tegengaan: transport gevaarlijke stoffen

Om de risico's van transport van gevaarlijke stoffen te reduceren zet de provincie in op de realisatie van een landelijk basisnet voor vervoer van gevaarlijke stoffen, door in samenwerking met het Rijk en gemeenten:

- afspraken te maken over de ligging en borging van zones rond het basisnet, en door de verantwoordelijkheden duidelijk te verdelen;
- onderzoek te doen naar benodigde extra infrastructuur en mogelijkheden voor transport door tunnels;
- terreinen aan te wijzen voor risicovolle activiteiten langs het basisnet;
- productie en gebruik van stoffen bij elkaar te brengen;

volgende pagina

- de zonering van het basisnet structureel in ruimtelijke structuurplannen op te (laten) nemen;
- gemeenten te stimuleren gevaarlijke stoffen te routeren en te bewaken dat gemeentelijke en regionale routes goed aansluiten op het basisnet.

Bestaande knelpunten saneren

- Voor 2007 stelt de provincie in samenspraak met alle gemeenten een saneringsprogramma op voor de urgent en niet urgent te saneren locaties.
- In 2006 zijn er duidelijke afspraken gemaakt met de gemeenten en het ministerie van VROM over de financiering en taakverdeling als het voorgestane saneringsbeleid wordt uitgevoerd.
- Vanaf 2006 doet de provincie in de praktijk ervaring op bij een beperkt aantal urgente saneringsgevallen; deze ervaringen verwerkt de provincie na evaluatie in het saneringsprogramma.
- In de periode tot 2010 voert de provincie de wettelijke saneringstaak voor urgent te saneren locaties uit. Voorwaarde is wel dat hiervoor voldoende middelen beschikbaar zijn.
- Voor 2010 maakt de provincie afspraken met het ministerie van VenW over het saneringsbeleid voor risicovolle transportactiviteiten en emplacementen. Deze afspraken leiden tot heldere saneringscriteria en passende saneringsmaatregelen.

Bedrijven stimuleren

- De provincie weegt externe veiligheid op uniforme wijze mee in het proces van vergunningverlening en handhaving.
- De provincie geeft de hoogste prioriteit aan actualisatie van vergunningen van bedrijven met kwetsbare objecten binnen de 10^{-5}-contour. In de periode tot 2010 wordt ook voor bedrijven met kwetsbare objecten binnen de 10^{-6}-contour de vergunning vernieuwd.
- De provincie onderzoekt of en waar het zinvol is niet-juridische instrumenten in te zetten om bedrijven te stimuleren externe veiligheid in hun bedrijfsbeleid te integreren. Zo kan menselijk falen als oorzaak voor calamiteiten teruggedrongen worden.

Organisatorische versterking en professionalisering

Via het uitvoeringsprogramma *Externe veiligheid 2006 – 2010* zal de provincie stimuleren dat:

- binnen zowel de provincie als de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden een organisatie met voldoende kritische massa, deskundigheid en professionaliteit aanwezig is om de taken op het gebied van advisering, toetsing, handhaving en vergunningverlening voor externe veiligheid adequaat uit te kunnen voeren. Uitgangspunt is dat de samenwerking is georganiseerd en geborgd binnen het grondgebied van de vier (nog te vormen) veiligheidsregio's;
- er in 2010 voornamelijk nog reguliere beleids-, uitvoerings- en beheerstaken resteren.

Wat verwachten wij van anderen?

- De *regio's* voeren hun EV-taken uit conform de in 2005 met ons overeengekomen programmatische aanpak. Wij verwachten dat zij uiterlijk in 2010 als Veiligheidsregio's zijn georganiseerd.
- *Bedrijven* nemen zelf passende maatregelen om de veiligheidsrisico's zo veel mogelijk te reduceren, en aarzelen niet ons daarbij vroegtijdig te benaderen.

volgende pagina

Licht in het donker

Waargenomen licht vanuit de ruimte

De kaart geeft een globaal overzicht van de waargenomen lichtintensiteit vanuit de ruimte. Het getoonde beeld is een satellietfoto gemaakt in februari 1994 van het zichtbare licht spectrum. De bron van de satellietbeelden is de National Oceanic and Atmospheric Administration, USA (NOAA), bewerking RIVM.

Legenda

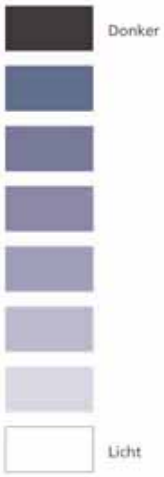

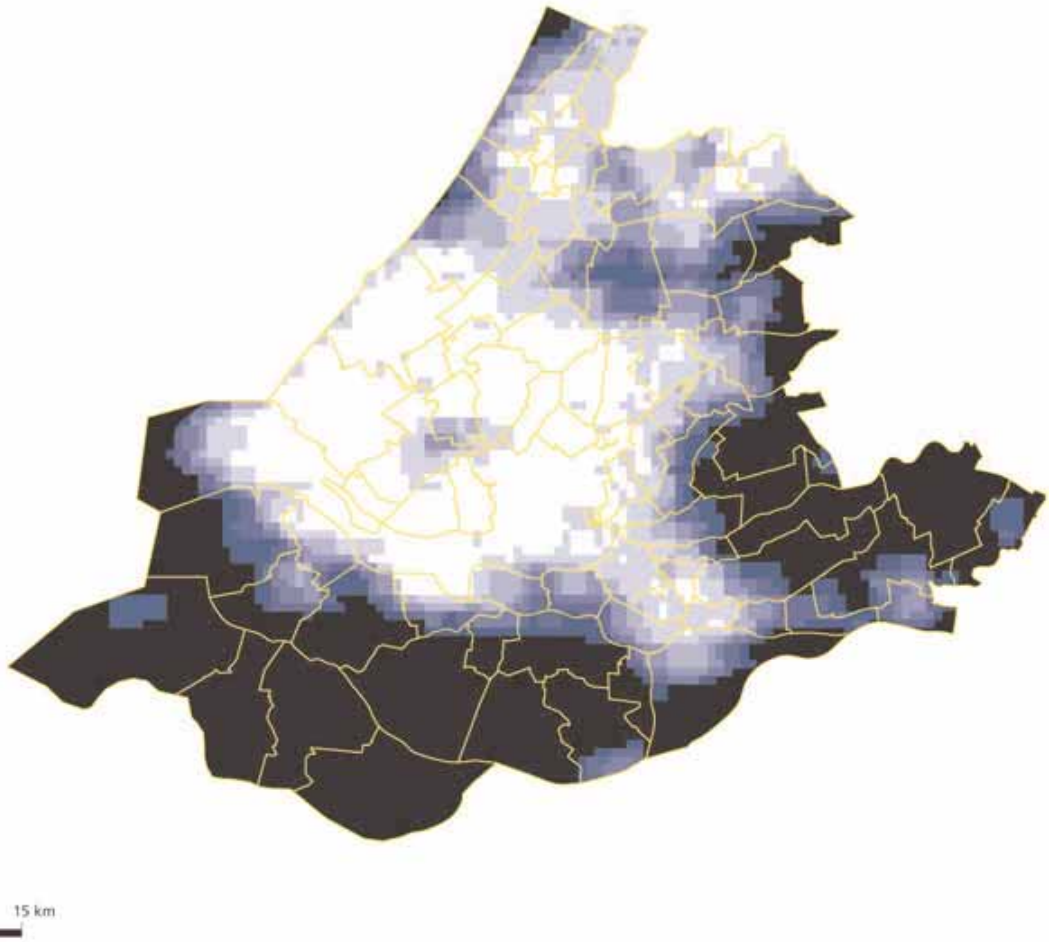

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_21

volgende pagina

Alssanering noodzakelijk is, rekenen wij op een constructieve samenwerking met de desbetreffende bedrijven.
- Het *ministerie van VenW* stelt de middelen ter beschikking en implementeert regelgeving die nodig is om het basisnet transport adequaat vorm te geven.
- Het *ministerie van VROM* maakt via medefinanciering mogelijk dat de urgente saneringen tijdig worden gedaan, en financiert de EV-taken vanaf 2010.

3.4 Lichthinder

Zuid-Holland is een van de meest verlichte provincies van Nederland *(zie kaart op pagina 200)*. Dit wordt vooral veroorzaakt door de verlichting van wegen, sportvelden, bedrijventerreinen, kassen en reclameobjecten. Naast een fors energieverbruik heeft overvloedige nachtelijke verlichting ook negatieve effecten voor de leefomgevingskwaliteit. Mensen ondervinden overlast door verblinding, slaapstoornissen en ontbrekend zicht op de sterrenhemel. Dieren raken gedesoriënteerd, hun leefgebieden versnipperen en hun voedselaanbod neemt af. Uit onderzoek blijkt dat veel burgers het belangrijk vinden dat het 's nachts donker is, vooral buiten de bebouwde kom en in natuurgebieden. Tegelijkertijd hechten veel mensen belang aan verlichting met het oog op sociale veiligheid.

Rijksbeleid

Tot dusverre is er geen landelijk overheidsbeleid voor lichthinder. De belangrijkste activiteiten in termen van bewustwording en acties om lichthinder te verminderen zijn georganiseerd door de Stichting Natuur en Milieu en de provinciale milieufederaties. Een aantal provincies, waaronder Gelderland, Noord-Holland en Limburg, is gestart met het ontwikkelen van projecten. De meeste aandacht is tot dusverre uitgegaan naar lichthinder veroorzaakt door assimilatiebelichting in de glastuinbouw (zie paragraaf 4.2).
In het *Besluit Glastuinbouw* zijn wel regels opgenomen voor lichtuitstraling in de glastuinbouw. In aanvulling daarop hebben de Stichting Natuur en Milieu en LTO Nederland afspraken gemaakt om de lichtuitstraling via de bovenzijde van de kassen gedurende de gehele nachtperiode per 2008 met ten minste 95 procent te verminderen.

Op deze foto is het effect van lichtafscherming te zien. Links op de foto is geen bovenafscherming aanwezig, in het midden 85% en rechts 95% afscherming.

volgende pagina

Provinciaal beleid

Binnen Zuid-Holland is lichthinder aan de orde bij het beleid voor de glastuinbouw. Ook in het kader van duurzaam bouwen wordt aandacht besteed aan lichthinder bij de aanleg en het beheer van provinciale wegen. In de periode 2006 – 2010 willen wij het beleid verder verbreden.

Doelen op lange termijn

Alle daartoe aangewezen beschermde (natuur)gebieden in Zuid-Holland zijn duister in de nacht.

Doelen 2006 – 2010

- In 2010 zijn de eerste daartoe aangewezen beschermde (natuur)gebieden in Zuid-Holland duister in de nacht.
- Verlichting verbruikt zo min mogelijk energie en tast zo min mogelijk natuur en leefomgeving aan.

Wat kunt u van ons verwachten?

- In 2006 organiseren wij samen met de milieuorganisaties een workshop over lichthinder en te beschermen duisternis. Doelgroepen zijn bestuurders, statenleden, gemeenteraadsleden en natuur-, milieu- en belangenorganisaties.
- Uiterlijk in 2007 hebben we een verkenning uitgevoerd naar bronnen van lichthinder en de oplossingsrichtingen voor de daarbij geconstateerde problemen, en de energie die daarmee bespaard kan worden.
- Uiterlijk in 2007 hebben we verkend in welke gebieden duisternis als te beschermen kwaliteit moet gelden en op welke wijze die bescherming kan worden gerealiseerd. Afhankelijk van de resultaten van de genoemde verkenning stellen wij uiterlijk in 2008 een beleids- en uitvoeringsprogramma voor lichthinder op.
- Vanaf 2008 nemen we lichthinder op in het tweejaarlijks milieubelevings-onderzoek van de provincie.
- Bij aanleg en onderhoud van provinciale infrastructuur besteden we in het kader van duurzaam bouwen aandacht aan de effecten van verlichting op de omgeving en aan het energieverbruik. In 2006 worden de eerste provinciale wegen uitgerust met een dimbare verlichting (N440 en N470).
- In ruimtelijke streek- en bestemmingsplannen besteden we aandacht aan de ruimtelijke consequenties van lichthinder.
- Om ervoor te zorgen dat de lichtregels in het *Besluit Glastuinbouw* adequaat worden nageleefd, zal de provincie via het Bestuurlijk Provinciaal Handhavings-overleg (PHO) afspraken maken met de handhavingspartners (onder andere gemeenten, politie en OM).
- De provincie zal de afspraak bewaken tussen LTO en Stichting Natuur en Milieu dat het licht van kassen uiterlijk in 2008 zal zijn afgeschermd (via IPO/GLAMI).
- De provincie zal innovaties voor lichtsystemen en lichtafscherming stimuleren.

Wat verwachten wij van anderen?

Het Rijk:

- besteedt in beleid en regelgeving voor natuurbescherming meer aandacht aan de effecten van licht op flora en fauna;
- besteedt bij de aanleg en onderhoud van bijvoorbeeld gebouwen, sportterreinen, infrastructuur en reclameobjecten aandacht aan de effecten van verlichting op de omgeving en aan het energieverbruik;
- past het *Besluit Glastuinbouw* uiterlijk in 2008 aan voor lichthinder, op basis van het convenant tussen LTO en Stichting Natuur en Milieu.

volgende pagina

Betrokken gemeenten:
- participeren in en werken mee aan genoemde verkenningen;
- besteden bij de aanleg en onderhoud van bijvoorbeeld gebouwen, sportterreinen, infrastructuur en reclameobjecten aandacht aan de effecten van verlichting op de omgeving en aan het energieverbruik;
- houden adequaat toezicht op de naleving van de lichtregels in wetgeving, zoals het Besluit Glastuinbouw, en besteden ook bij Wm-vergunningverlening in kwetsbare gebieden aandacht aan duisternis als te beschermen milieukwaliteit.

3.5 Mobiliteit en infrastructuur

Mobiliteit zorgt voor bewegingsvrijheid en voor ontplooiingsmogelijkheden en is een basisbehoefte voor mensen om maatschappelijke en economische contacten te onderhouden. Tegelijk stellen bepaalde vormen van mobiliteit de samenleving voor problemen. Vooral het groeiende wegverkeer veroorzaakt congestieproblemen en heeft negatieve effecten op het milieu. De infrastructuur die nodig is voor de mobiliteit, doet een toenemend beslag op de ruimte en versnippert leefgebieden.

In deze paragraaf ligt het accent op activiteiten die erop gericht zijn de milieubelasting door de toenemende mobiliteit te verminderen. Meer specifiek gaat het hierbij om effecten op het gebied van luchtkwaliteit, geluidsoverlast, externe veiligheid en energiegebruik. In het Groendeel komen maatregelen aan de orde om de versnippering van leefgebieden tegen te gaan en om te voorkomen dat landschappelijke kwaliteit wordt aangetast.

Europees en rijksbeleid

Het beleid gericht op het reduceren van emissies wordt voor een groot deel op Europees niveau ingevuld door normen te stellen voor allerlei voertuigen.
De Europese Unie heeft voertuignormen voor lucht en geluid vastgesteld. Daarnaast stelt de EU eisen aan de kwaliteit van brandstoffen die worden gebruikt (zwavel-

volgende pagina

gehalte, inzet biobrandstoffen). Ook de brongerichte externe veiligheidsnormering voor voertuigen is internationaal geregeld.

Het nationale mobiliteitsbeleid is vastgelegd in de *Nota Mobiliteit*. In de deze nota kiest het Rijk voor een balans tussen leefomgeving, veiligheid en mobiliteit. Alsuitwerking hiervan heeft het Rijk in november 2005 de *Nota Vervoer Gevaarlijke Stoffen* vastgesteld (zie paragraaf 3.3). Voor geluid geldt dat de provincie, op grond van de Richtlijn Omgevingslawaai, inzicht moet geven in de geluidbelasting door provinciale wegen en een actieplan moet opstellen om knelpunten op te lossen (zie ook paragraaf 3.2).

Provinciaal beleid

Verkeersnetwerken dragen tal van ruimtelijke ontwikkelingen binnen de provincie. Het provinciale beleid gaat uit van de ‘strategie van de twee netwerken’.

Het verkeersnetwerk, in de eerste plaats openbaar vervoer en de bijbehorende OV-knopen, is de drager voor stedelijke (hoogdynamische) ontwikkeling, vooral voor wonen, kantoren en voorzieningen.

In het *Provinciale Verkeer- en VervoerPlan* (PVVP) heeft de provincie aangegeven dat ze kiest voor ’beheerste groei van de mobiliteit’. In het PVVP is deze strategie verder uitgewerkt waarbij het uitgangspunt van ‘bereikbaarheid’ is geïntegreerd met beleid om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. Daarnaast is een sterke relatie gelegd met het provinciaal ruimtelijk beleid, zoals weergegeven in de PRSV. De lagenbenadering (zie paragraaf 2.3) vormt hierbij een belangrijk uitgangspunt. Om dit beleid uit te voeren, heeft de provincie het Mobiliteitsprogramma Zuid-Holland (2004) het uitvoeringsprogramma PVVP en de nota *Goederenvervoer* opgesteld. Er komt een hoogwaardig, regionaal openbaarvervoernetwerk (het Zuid-vleugelnetwerk) om de verstedelijking in Zuid-Holland te ondersteunen. Daarbij zijn het ‘stedenbaanconcept’ en het ‘knopenbeleid’ richtinggevend. Naast het Rijks-wegennet moet het onderliggend wegennet een zwaardere rol gaan spelen in de verkeersafwikkeling. Voorkomen moet echter worden dat hierdoor nieuwe knelpunten ontstaan.

In het goederenvervoer zal het transport over de weg verder verschuiven naar transport over spoor en water. Daarmee wordt niet alleen de emissie beperkt, maar het is ook veiliger. In de nota *Goederenvervoer* zijn hiertoe veel maatregelen opgenomen, zoals intermodale ontsluiting van bedrijfsterreinen, clustering van bedrijven, aandacht voor logistieke netwerken. Het vervoer van gevaarlijke stoffen kan worden ingeperkt door ter plaatse te produceren. De positie van de fiets wordt gewaarborgd door aandacht voor het fietspadennetwerk en ketenmobiliteit. Via mobiliteitsmanagement stuurt de provincie op individueel en collectief gedrag.

Het is noodzakelijk dat dit beleid wordt uitgevoerd om een breed scala van milieudoelstellingen te realiseren. Vanuit milieu ligt hierbij het zwaartepunt op de volgende zaken:

- transportmiddelen inzetten, die de leefomgeving minder belasten, en innovaties stimuleren, die leiden tot schonere en stillere technieken: de provincie richt zich hierbij zowel op het personen- en goederenvervoer over de weg als op de scheepvaart;
- de negatieve effecten van mobiliteit en transport op de lokale leefomgeving beperken: daarbij gaat het om risico’s op calamiteiten, geluidhinder en lucht-

volgende pagina

kwaliteit en zal ten minste moeten worden voldaan aan de wettelijke grens- dan wel streefwaarden.
- veel van de knelpunten voor de luchtkwaliteit liggen langs de grote transportassen. Door transport te bundelen, worden deze knelpunten lokaal groter, maar verbetert de luchtkwaliteit op grotere schaal. Momenteel wordt door de gezamenlijke overheden onderzocht in hoeverre een dergelijke saldering kan worden toegepast. Waarschijnlijk is dit alleen mogelijk als we ons gelijktijdig inspannen om bronmaatregelen te nemen.

Wat kunt u van ons verwachten?

- De provincie voert het ruimtelijk beleid uit dat in de PRSV en de streekplannen is vastgelegd. Daarbij lokaliseren we nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen dusdanig dat met een minimum aan verplaatsingskilometers een maximum aan maatschappelijke rendement wordt gehaald, onder andere door geconcentreerd te bouwen rond knooppunten, bijv. via het concept Stedenbaan.
- De provincie verdeelt vanuit milieu-optiek het verkeer optimaal over het netwerk, door transportstromen te bundelen op de daarvoor geëigende routes.
- Wij stellen een actieplan op voor provinciale wegen, op basis van de *Richtlijn Omgevingslawaai*.
- We verlenen concessies voor openbaar vervoer: vanaf eind 2004 gelden voor alle nieuwe concessies de volgende voorschriften: alle bestaande bussen moeten vanaf 2006 voldoen aan Euro3-eisen of moeten zijn voorzien van een roetfilter. Nieuwe bussen moeten voldoen aan Euro4 en vanaf 2009 aan Euro5-normen. De provincie streeft ernaar de Euro5-norm eerder ingevoerd te krijgen, te beginnen bij de concessieverlening in het D.A.V. [6] -gebied per 1 januari 2007.
- Wij betrekken burgers actief bij het mobiliteitsbeleid en spreken hen aan op hun rol bij de verbetering van de omgevingskwaliteit.
- Wij voeren overleg met het Rijk over het basisnet voor vervoer van gevaarlijke stoffen, de knelpunten luchtkwaliteit en de emissieplafonds geluid voor rijkswegen. De inzet bij dit overleg is dat hinder, verontreiniging en risico's worden teruggedrongen.
- Wij geven uitvoering aan het Provinciaal Actieprogramma Luchtkwaliteit waarin onder meer de volgende onderdelen zijn opgenomen:
  - Wij stimuleren dat milieuzones worden ingevoerd in grotere gemeenten. Dit zijn zones waarin vervuilende voertuigen geweerd, en schone voertuigen gestimuleerd worden.
  - Wij zetten ons extra in om de emissies naar de lucht door varende en afgemeerde schepen te verminderen.
  - Wij zullen een beperkt aantal aardgasvulstations voor het verkeer stimuleren om het gebruik van aardgas als brandstof voor het verkeer te bevorderen.
  - Wij voeren een lobby in Brussel voor schonere en stillere voertuigen door normen aan te scherpen.
  - Wij voeren een lobby bij het Rijk om schone voertuigen te stimuleren door belastingmaatregelen te treffen.
  - Wij participeren in demonstratieprojecten over brandstoftechnologie bij vaartuigen.

Wat verwacht de provincie van anderen?

- Van de *EU* en *het Rijk* verwachten wij dat ze voortvarend strengere normen voor voertuigen invoeren.
- Van *het Rijk* verwachten wij dat het spoedig een systeem van betalen per kilometer invoert, gedifferentieerd naar plaats, tijd en milieubelasting.

[6] D.A.V. = Drechtsteden, Alblasserwaard, Vijfherenlanden.

volgende pagina

- Van het Rijk verwachten wij dat het de meerkosten vergoedt van emissiemaatregelen in het openbaar vervoer, zoals aangekondigd in de 20 septemberbrief *Overzicht aanpak luchtkwaliteit*.
- Wij verwachten van *vlooteigenaren* in Zuid-Holland dat zij streven naar het versneld realiseren van de Euro-5-emissienormen, bij voorkeur door aardgas toe te passen als brandstof.
- Van de *stadsregio's* verwachten wij dat zij streven naar hantering van Euro-5-emissienormen als ze hun concessie verlenen, bij voorkeur door aardgas toe te passen als brandstof.
- Van *transporteurs*, *kennisinstituten* en *burgers* verwachten wij dat ze waar mogelijk meewerken aan maatregelen om te komen tot schonere voertuigen.
- Van *Rijk* en *gemeenten* verwachten wij een ruimtelijk en mobiliteitsbeleid waarbij de verplaatsingsafstanden voor zo veel mogelijk activiteiten zo klein mogelijk worden gehouden, en waarbij maximaal wordt ingezet op schone en stille voertuigen.
- Van *regio's* en *gemeenten* verwachten wij dat ze de 'strategie van de twee netwerken' volgen in regionale structuur- en bestemmingsplannen.
- We verwachten van *grotere gemeenten* dat ze milieuzones instellen.
  Van havensteden verwachten wij initiatieven om levering van walstroom aan aangemeerde schepen mogelijk te maken (bij zowel zee- als binnenvaart).

3.6 Luchtvaart

De groei van de luchtvaart brengt voor Zuid-Holland kansen en bedreigingen met zich mee. Kansen liggen er vooral op economisch gebied, bedreigingen op het terrein van congestie en kwaliteitstekorten in woon- en werkomgeving die worden veroorzaakt door geluidsoverlast en veiligheidsrisico's. De provincie vindt het belangrijk dat de geluidhinder wordt beperkt en dat de veiligheidsrisico's rond de Zuid-Hollandse luchthavens zo klein mogelijk worden gehouden.

volgende pagina

Rijksbeleid

Voor het nationale beleid op de luchtvaart vormt de *Wet luchtvaart* het wettelijke kader. Deze wet wordt gewijzigd doordat het wetsvoorstel *Regelgeving Burger- en Militaire Luchthavens* (RBML) medio 2007 in werking treedt. Dit is een kaderwet waaronder in ieder geval twee AMvB's vallen. Voor de burgerluchthavens is de AMvB *Besluit burgerluchthavens* belangrijk. Hierin staat welke minimale milieueisen de provincie moet stellen in haar besluiten en hoe voor burgerluchthavens de gebruiksruimte voor geluid en externe veiligheid wordt gedefinieerd. De provincie Zuid-Holland moet een algemeen luchthavenbeleid opstellen, waarin ze de bepalingen uit de AMvB uitwerkt en in nieuw provinciaal beleid vastlegt. Daarnaast moet de provincie voor luchtvaartterreinen Luchtvaartbesluiten of -regelingen opstellen.
Tot het moment dat via een AMvB het externe veiligheidsbeleid wettelijk verankerd wordt onder de kaderwet, moet voor externe veiligheid worden teruggevallen op interim-beleid. Momenteel is dat nog het provinciale 'Tijdelijke toetsingskader externe veiligheid voor Rotterdam Airport' (december 2000). Nieuwe bouw- en bestemmingsplannen worden door de provincie getoetst aan het plaatsgebonden risico en het groepsrisico. Binnen de 10^{-6}-PR-contour (een aanduiding om het plaatsgebonden risico uit te drukken) van Rotterdam Airport mogen geen nieuwe kwetsbare objecten gebouwd worden, tussen de 10^{-5}- en de 10^{-6}-PR-contour zijn alleen niet-arbeidsintensieve bedrijvigheid, verkeersfuncties, enzovoort toegestaan.
De groepsrisico motivatieplicht (zie paragraaf 3.3) geldt voor alle nieuwbouwplannen die het groepsrisico verder doen stijgen. Op korte termijn maakt ook het Rijk een interim-beleid externe veiligheid bekend. Nadat dit gepubliceerd is, zal de provincie besluiten hoe ze daarmee omgaat. In het kader van de nieuwe bevoegdheden zal de provincie een beleidsbepalende, een vergunningverlenende en handhavende rol krijgen bij de milieurandvoorwaarden in de luchthavenbesluiten en -regelingen, en zal ze controleren dat deze besluiten doorwerken in bestemmingsplannen.

Provinciaal beleid

Het is goed dat er in de nabijheid van Rotterdam en Den Haag een vliegveld is, dat vooral gericht is op zakenverkeer. De luchthaven moet opereren binnen de door de provincie vastgestelde milieugrenzen en de beperkingen voor de nacht. Vanaf 2007 hebben de provincies het bevoegd gezag over regionale, kleine en zweefvliegvelden evenals over helikopterlandingsplaatsen. Het is daarom nodig dat bovenstaande visie wordt geactualiseerd en verder wordt uitgewerkt.

Op grond van de wet- en regelgeving die gewijzigd wordt, zal het Rijk de provincies verplichten om een éénduidig ruimtelijk beleid te ontwikkelen in een ruim gebied rond Rotterdam Airport, het zogenoemde gebied tussen de 20 en de 35 Ke-contour. Voor Rotterdam Airport sluit de provincie aan bij de 20 Ke-systematiek voor Schiphol, zoals beschreven in de Nota Ruimte. Dit betekent voor het gebied rond Rotterdam Airport dat er geen nieuwe bebouwing met een gevoelige bestemming in het buitengebied wordt toegestaan tussen de 20 en 35 Ke-contour [7], tenzij de uitbreiding is opgenomen in RR2020. Herstructurering en intensivering in bestaand gebouwd gebied, binnen de 20 Ke-contour is wel toegestaan. Het 20 Ke-beleid rond Rotterdam Airport wordt verder uitgewerkt in een nota *Provinciaal luchtvaartbeleid*. Totdat nieuwe regelgeving van kracht is, blijft de 35 Ke-contour gehandhaafd, evenals het provinciale interim-beleid externe veiligheid.

Doelen lange termijn

Rotterdam Airport moet als regionaal vliegveld, met een oriëntatie op zakenverkeer, voldoen aan het beleid en regels die de provincie zal vaststellen in een Luchthaven-

[7] De 20 en 35 Ke-contour geven het gebied weer waar gedurende een jaar de totale hoeveelheid geluid hoger is dan 20 resp 35 Kosten-eenheden (genoemd naar professor Kosten). Binnen de 35 Ke contour is sprake van 25 procent ernstig gehinderden, tussen de 35 en de 20 Ke contour is sprake van 10 procent ernstig gehinderden.

volgende pagina

besluit (LHB). In het LHB worden de milieugrenzen (geluid, externe veiligheid) nader uitgewerkt. Voor Schiphol wordt uitgegaan van de doelstellingen zoals vastgesteld in de nota Vleugels in balans.

Voor de hele luchtvaart (voor regionale luchthavens, zweefvliegvelden, terreinen voor Micro Light Aeroplanes (MLA's), en helihavens) moet integraal beleid gemaakt worden, waarbij de belangen van milieu, mobiliteit, economie, ruimtelijke ordening en toerisme evenwichtig worden afgewogen.

Doelen 2006 – 2010

De langetermijndoelstellingen zullen in de planperiode concreet gemaakt worden in de Nota Luchtvaart en in de Luchthavenbesluiten die de provincie zal vaststellen.

Wat kunt u van ons verwachten?

- De provincie stelt in 2006/2007 een *Nota Luchtvaartbeleid* vast, met de beleidsonderdelen Rotterdam Airport, helikopterlandingsplaatsen, zweegvliegvelden, ULV-terreinen en Schiphol. In deze nota werken we voor Rotterdam Airport de volgende thema's uit:
  - het begrip zakenluchthaven;
  - vlootbeleid voor de recreatieve/kleine luchtvaart;
  - optimale vliegroutes, -procedures en –hoogtes;
  - risico's van vogelaanvaringen;
  - visie op het te hanteren nachtregime, ook in relatie tot gezondheidsschade;
  - visie hoe om te gaan met de kleine recreatieve luchtvaart ruimtelijke 20 Ke-beleid (in equivalent L-den) waarin kwantitatieve doelen worden geformuleerd voor het maximale aantal gehinderden (zie ook paragraaf 3.2);
  - interactie tussen Schiphol en Rotterdam Airport (incidentele of structurele overloopfunctie, luchthavensysteem);
  - afspraken met de exploitant van de luchthaven (verantwoording afleggen, plannen voorleggen).
- In de *Nota Luchtvaartbeleid* zal de provincie haar standpunt over Schiphol actualiseren. Daarbij gaat het om:
  - het provinciale standpunt over de parallelle Kaagbaan;
  - de provinciale inzet bij het onderzoek naar leefbaarheidsmaatregelen (door de provincie Noord-Holland);
  - de provinciale inzet bij de monitoring van vliegtuiggeluid buiten de 20 Ke-contour.
- Op basis van de Nota Luchtvaartbeleid stelt de provincie een algemeen luchthavenbesluit vast en neemt specifieke besluiten per luchthaven.

Wat verwachten wij van anderen?

- *Rijk*: werkt samen bij het toezicht op de luchthavens.
- *Luchtverkeersleiding Nederland* (LVNL): verstrekt informatie en geeft advies.
- *Commissie Regionaal Overleg* (CRO) *Rotterdam Airport*: geeft advies over provinciale besluiten.
- *Gemeenten in beperkingengebieden*: verstrekken gegevens en ondersteunen het door de provincie uit te voeren onderzoek, vertalen de rechtstreekse doorwerking van Luchthavenbesluiten in bestemmingsplannen.
- *Exploitanten luchthaventerreinen*: verstrekken gegevens en communiceren actief en over ontwikkelingen en geven uitvoering aan de binnen de Luchthavenregeling of het Luchthavenbesluit gemaakte afspraken.

3.7 Bodem- en grondwaterkwaliteit

De Randstad groeit langzaam maar gestaag uit tot één groot netwerk: de Deltametropool. Een vitaal stedelijk gebied en een sterk groenblauw raamwerk moeten in dit netwerk stad en land in de juiste balans houden. Duurzaam ontwikkelde stedelijke gebieden en verbindende groen- en waterstructuren moeten een substantiële bijdrage gaan leveren aan het vestigingsklimaat en de leefomgevingskwaliteit in Zuid-Holland. De toenemende ruimtedruk maakt de interactie met de ondergrond intensiever. De maakbaarheid van de ondergrond nadert zijn grenzen. Dat uit zich onder meer in de schade die Nederland lijdt doordat de bodem niet duurzaam gebruikt wordt. Het gaat dan om schade aan bebouwing, infrastructuur, waterhuishouding en landbouw. Instituten als TNO schatten deze schade op € 3 miljard per jaar.

De bodem is een cruciale en grotendeels onvervangbare natuurlijke hulpbron. In de afgelopen jaren was de aandacht er vooral op gericht de bodem te saneren en bodemverontreiniging (de chemische component) te voorkomen. Nu is er in toenemende mate aandacht voor de noodzaak om de bodem duurzaam te beheren, waarbij rekening gehouden wordt met álle componenten van bodemkwaliteit. De bodem vervult immers allerlei functies die essentieel zijn voor de duurzame ontwikkeling van de leefomgeving.

De waarde van de bodem staat onder druk. Te intensief en verkeerd gebruik van de bodem, niet alleen op het maaiveld maar ook op grotere diepte, leidt tot problemen zoals bodemdaling, bodemafdekking, verstoring, (lokale en diffuse) verontreiniging, vermesting, verzilting, verdichting, erosie en verdroging. Daarmee wordt het vermogen van de bodem om de noodzakelijke maatschappelijke en ecologische diensten te leveren aangetast en bedreigd. Het gebruik vindt daarbij niet alleen plaats op het maaiveld maar in toenemende mate ook op grotere diepte in de bodem.

Zowel regionaal als nationaal en internationaal leeft het besef dat bodembeheer moet bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving. Dit kan enerzijds door de bodem te benutten en de baten van bodemgebruik te optimaliseren en anderzijds door de bodem te beschermen tegen bedreiging en aantasting of door deze ongedaan te maken. Hiermee is ook de link gelegd tussen de kwaliteit van de bodem en de ruimtelijke inrichting van onze leefomgeving.

Rijksbeleid

De belangrijkste kaders voor bodem- en grondwaterbeheer zijn de *Nota Ruimte*, de *Wet bodembescherming*, de *Wet milieubeheer*, de Europese *Kaderrichtlijn Water* (dochterrichtlijn Grondwater) en de beleidsbrieven *Bodem en Ondergrondse ordening*. Alle kaders benadrukken hoe belangrijk het is om bodem en grondwater duurzaam te benutten. De recentelijk verschenen beleidsbrieven onderstrepen de noodzaak om duurzaam bodem- en grondwaterbeheer op provinciaal en gemeentelijk niveau te concretiseren. In de *Nota Ruimte* is dit aangegeven door bodem en grondwater bij ruimtelijke besluitvorming mede sturend te laten zijn (ontwikkelingsplanologie en lagenbenadering). Specifiek zullen de bestaande kaders worden herijkt als de AMvB Grond en Bagger in werking treedt per 2007 (kaders voor het grondstromenbeleid en het hergebruikbeleid van baggerspecie).

volgende pagina

Bodemprioriteiten

De kaart beschrijft de vijf thema's en de bijbehorende locaties die vanuit het bodembeleid prioriteit zullen krijgen.

Legenda

- Bodemdaling
- Verzilting
- Bodemverontreiniging (toemaakdekken)
- Bodemverontreiniging (slootdempingen)
- Grondwaterkwaliteit (bestrijdingsmiddelen)

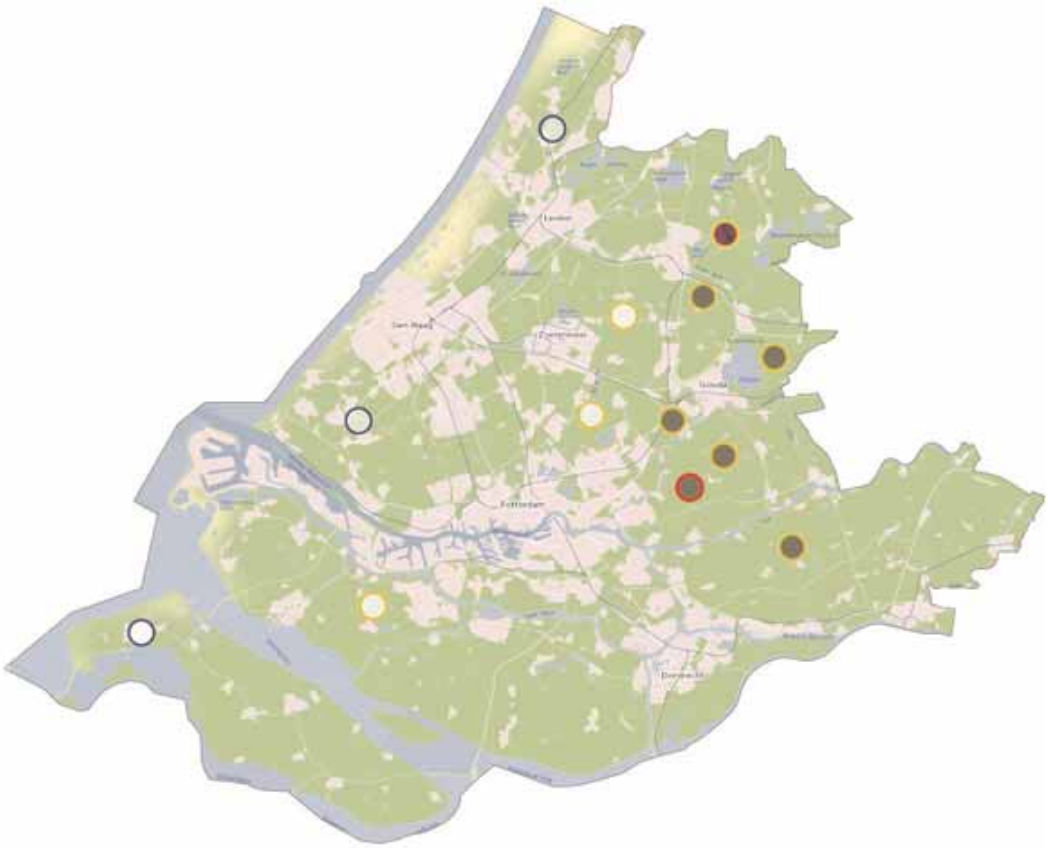

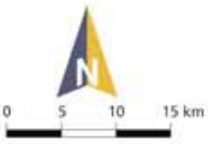

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_22

volgende pagina

Bodemdaling

De bodemdalingen worden veroorzaakt door ontwatering en grondwaterstandsverlaging.

Legenda

- Zeer sterk
- Sterk
- Matig
- Gering
- Geen gegevens
- Bebouwing

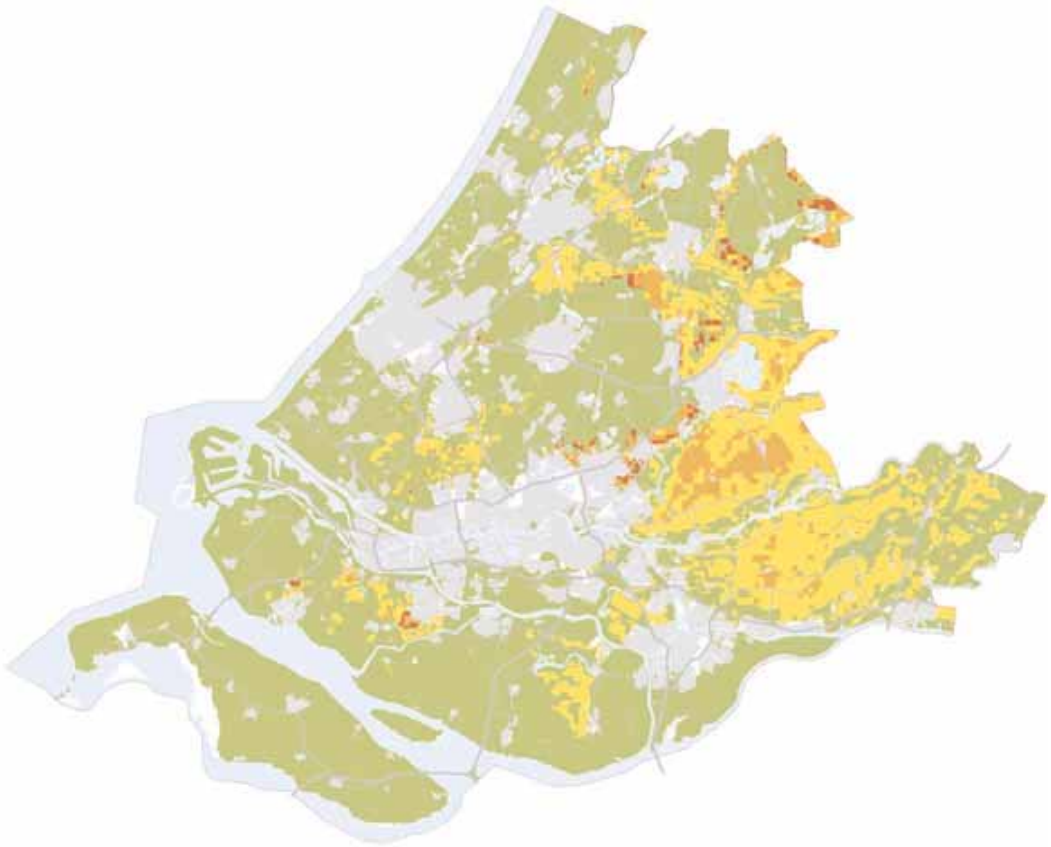

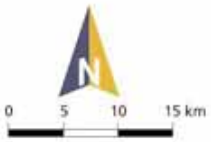

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_23

volgende pagina

Grondwaterlichamen freatisch

Kaderrichtlijn water

De kaart beschrijft de voor de *Kaderrichtlijn Water* aangewezen grondwaterlichamen (freatisch). Het grondwaterkwaliteitsbeheer zal moeten worden ingebed in de systematiek van deze richtlijn.

Legenda

- Klei en veen
- Zand
- Bebouwing

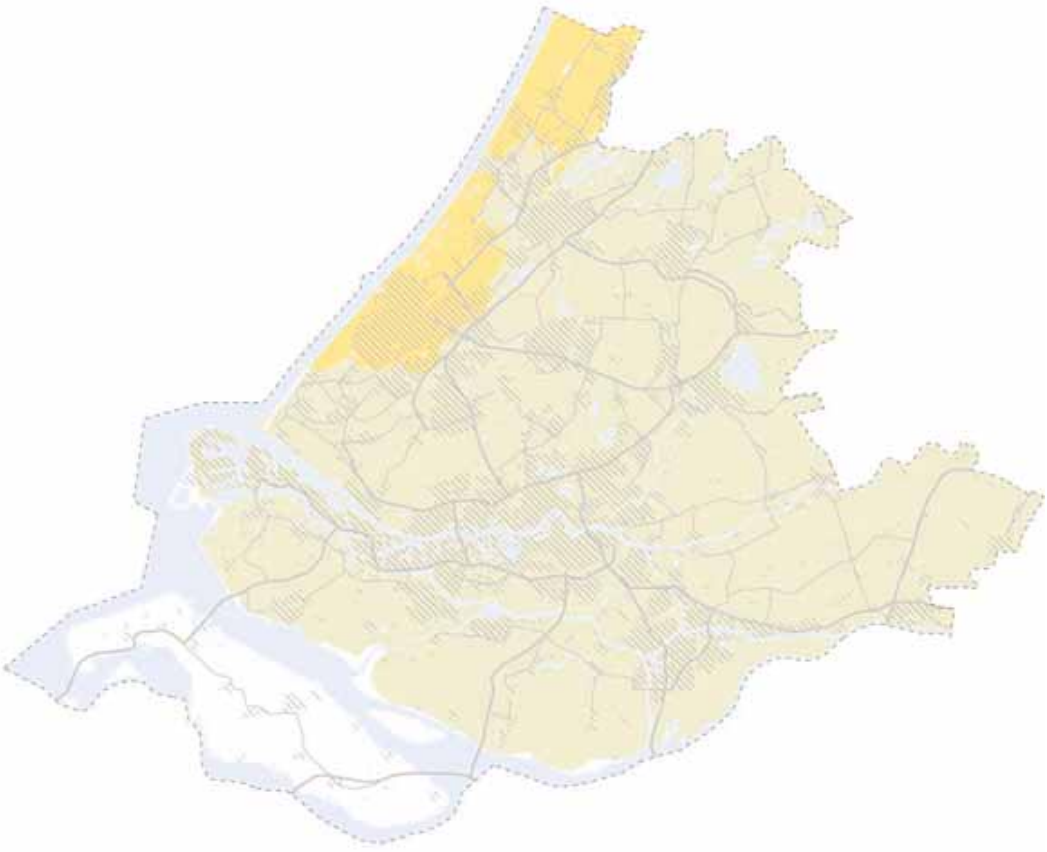

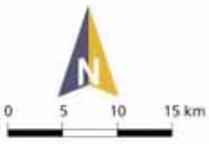

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_25

volgende pagina

Grondwaterlichamen diep

Kaderrichtlijn water

De kaart beschrijft de voor de *Kaderrichtlijn Water* aangewezen grondwaterlichamen (diep). Het grondwaterkwaliteitsbeheer zal moeten worden ingebed in de systematiek van deze richtlijn.

Legenda

- Duingebied
- Brak/zout water
- Zoet grondwater
- Bebouwing

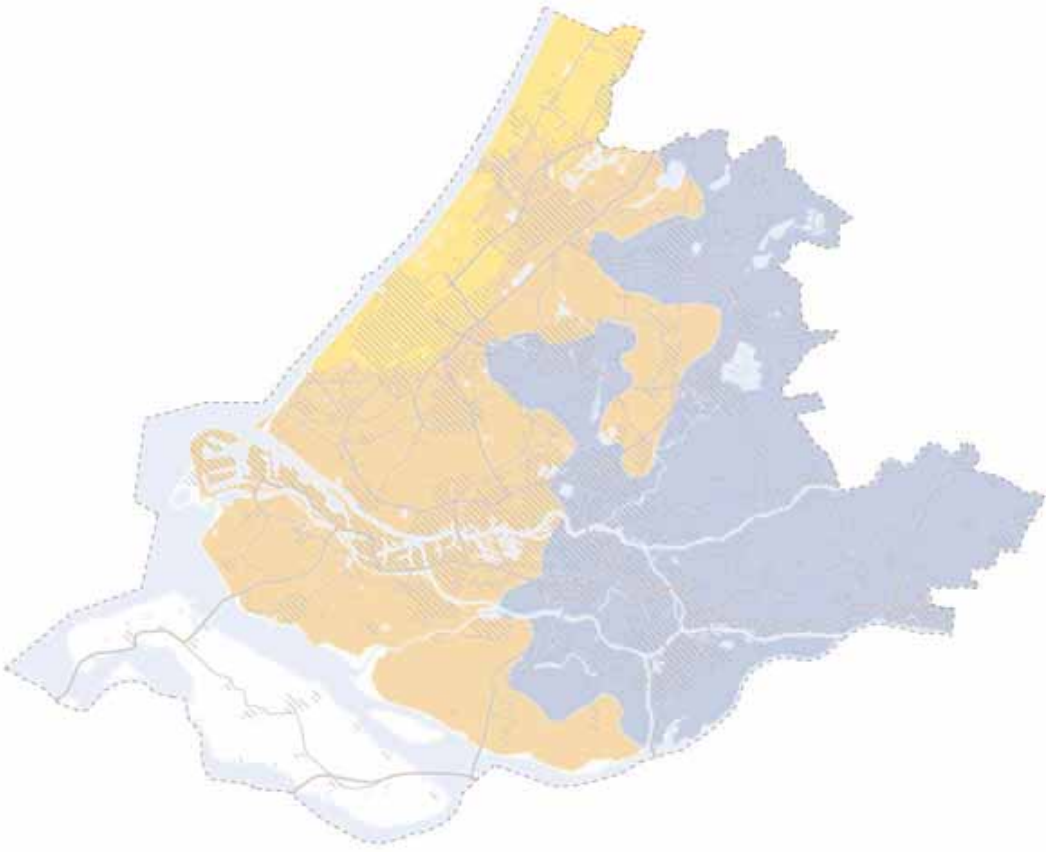

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M9687_26

volgende pagina

Zoutbelasting

De mate van zoutbelasting wordt veroorzaakt door kwel van zout grondwater.

Legenda

Zoutbelasting onderzijde afdekkende laag

Bebouwing

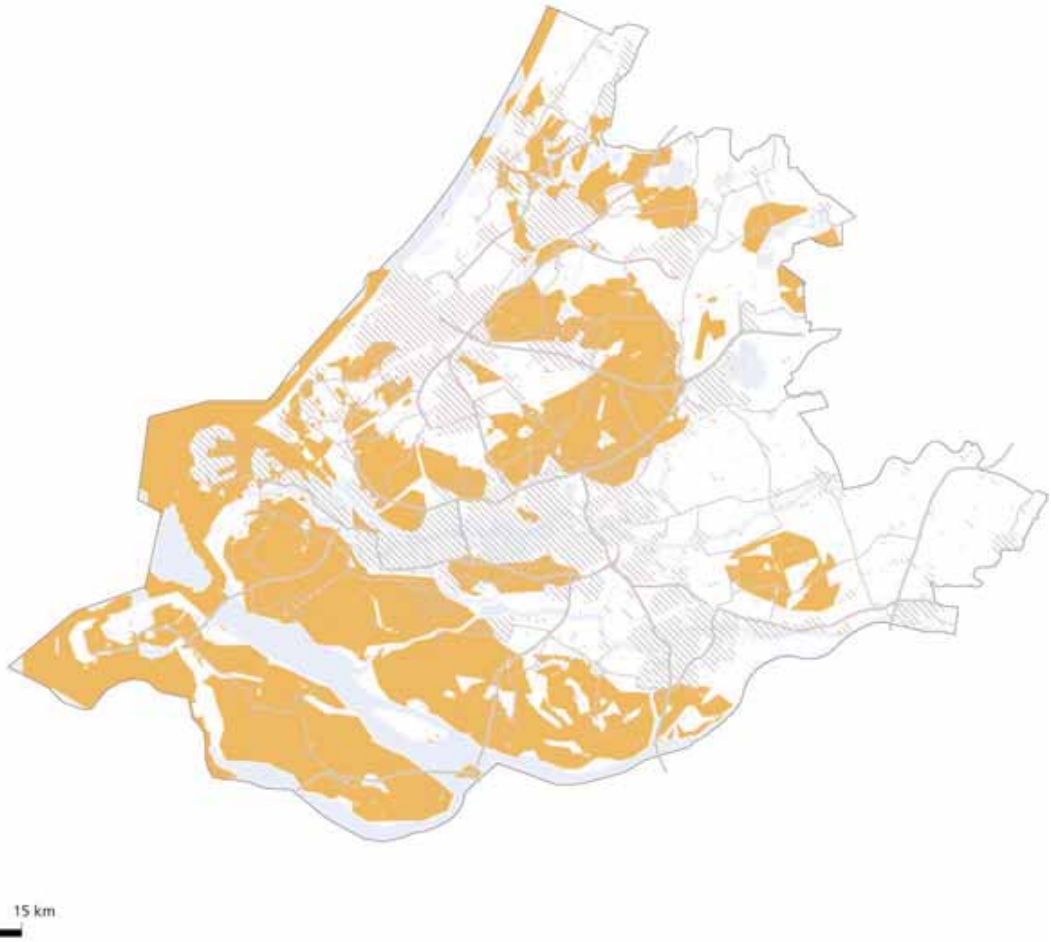

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD 7687_24

volgende pagina

Provinciaal beleid

De provincie streeft ernaar bodem en grondwater duurzaam te benutten, maar niet uit te putten. Het bestaande beleid omvat:

- Gezamenlijk Bodemsaneringsbeleid (Bobel 3): hierin zijn de randvoorwaarden voor de aanpak van bodemverontreiniging opgenomen.
- *Nota Uitwerking Baggerbeleid* (NUB III) / Evaluatie baggerbeleid Zuid-Holland: hierin zijn de randvoorwaarden voor de aanpak van het baggerbeleid opgenomen.
- Grondwaterbeheersplan: hierin is het provinciale beleid voor het grondwater-(kwaliteit)beheer opgenomen. Het beleid wordt in 2006 herzien, waarbij de hierna genoemde hoofdlijnen van het grondwaterbeleid verder worden uitgewerkt.
- Grondstromenbeleid (*Spitten met kwaliteit II*): hierin is de Ministeriële Vrijstellingsregeling Grondverzet (MVG) provinciaal uitgewerkt. Het beleid wordt herzien nadat de AMvB Grond en Bagger per januari 2007 in werking treedt.

Verbreding beleid

De provincie streeft ernaar dit beleid te verbreden, om verschillende ruimtelijke ontwikkelingen aan elkaar te kunnen koppelen. Hiertoe ontwikkelt de provincie een bodemvisie. Deze bodemvisie zal als handreiking dienen om het op regionaal niveau uit te werken, en dient als input in ruimtelijke ontwikkelingen. Vijf thema's zijn zo urgent *(zie kaart op pagina 210)* dat we hiervoor operationeel beleid opstellen:

- Bodemdaling (het maaiveldniveau daalt): dit heeft op middellange termijn grote invloed op het waterbeheer (veiligheid en infrastructuur) en het landschappelijk karakter. De aanpak van bodemdaling vraagt om expliciete keuzen bij de inrichting van het landelijk gebied *(zie ook kaart op pagina 211)*.
- Verzilting (zout grondwater kwelt op en de hoeveelheid zoet grondwater neemt af[8]): hierdoor kunnen gewassen worden aangetast en wordt de huidige ecologische kwaliteit van de ondergrond beschadigd. Daarnaast worden ook ondergrondse bouwwerken aangetast *(zie kaart op pagina 214)*.
- Bodemverontreiniging: de totale werkvoorraad in Zuid-Holland omvat nog altijd 60.000 locaties. Naar verwachting moet 10 procent daarvan nog gesaneerd worden. Voor de overige 90 procent moet een andere aanpak gevonden worden (van saneren naar beheren).
- Grondwaterkwaliteit: de grondwaterkwaliteit staat nog steeds onder druk doordat grondwater steeds intensiever gebruikt wordt en door grote diffuse bronnen zoals de bollenteelt (onder andere bestrijdingsmiddelen). Grondwaterkwaliteitbeheer moet ingebed worden in de systematiek van de Europese Kaderrichtlijn Water. Ecosystemen en oppervlaktewatersystemen zijn afhankelijk van de kwaliteit van het grondwater *(zie kaarten op pagina's 212 en 213)*.
- Ondergronds ruimtegebruik: de bodem in Zuid-Holland biedt op vele plaatsen mogelijkheden om deze maximaal te benutten zonder afbreuk te doen aan de duurzaamheidsdoelstelling. De ondergrond biedt veel kansen, maar is niet onuitputtelijk. Het gevaar van conflicterende ondergrondse ruimteclaims is reëel. Op dit moment geldt: wie het eerst komt, het eerst maalt. Er is weinig oog voor eventuele toekomstige ruimteclaims van anderen, waardoor een ondergronds ruimtetekort kan ontstaan.

[8] Zie waterdeel: paragraaf 6.2 grondwaterbeheer.

volgende pagina

Grondwaterbeschermingsgebieden

De kaart beschrijft de in de *Provinciale milieuverordening* aangewezen grondwaterbeschermingsgebieden.

Legenda

- Waterwingebied
- Grondwaterbeschermingsgebied
- Boringsvrije zone

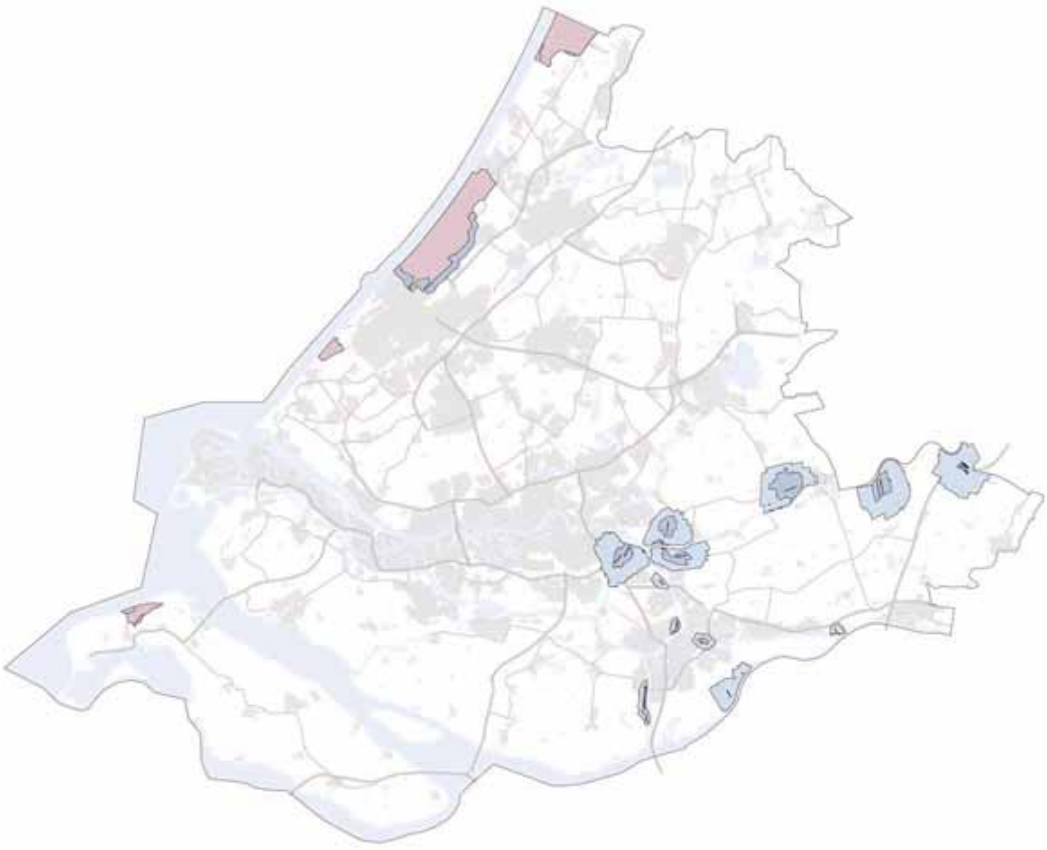

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD 7687_28

volgende pagina

Transitie in aanpak
Het provinciale beleid wordt inhoudelijk vormgegeven via onder andere de Bodemvisie. Daarnaast werkt de provincie samen met externe partners het verbrede bodembeleid regionaal uit en integreert het bodembeheer in ruimtelijke ontwikkelingen. Bovendien is een transitie ingezet van saneren naar beheren.

Doelen op lange termijn

Het provinciale bodembeleid is erop gericht de kansen en de (on)mogelijkheden die de bodem biedt, duurzaam te benutten. De bodem in Zuid-Holland wordt optimaal benut, maar niet uitgeput, zodat ook in de toekomst de gevraagde maatschappelijke en ecologische diensten geleverd kunnen worden.

Doelen 2006 – 2010

Operationeel beleid ontwikkelen

- Integrale visie vormen op bodembeheer en ruimtelijke ontwikkelingen.
  Alle bestaande inzichten op het gebied van bodem- en grondwaterbeheer bundelen we tot een integrale bodemvisie, waarin we onze langetermijnambitie voor duurzaam bodembeheer weergeven. Op basis daarvan werken we deelonderwerpen uit. Ook geven we per thema aan waar dit zich ruimtelijk afspeelt. In de kaarten Grofzandvoorkomens *(zie pagina 240)* en Koude-warmteopslag *(zie pagina's 224 en 225)* zijn voorbeelden opgenomen. Op basis van de geformuleerde ambities en hun ruimtelijke relevantie werken we de beleidsbrieven Bodem en Ondergrondse Ordening (thema bodembeheer) uit.
- Verzilting en bodemdaling aanpakken.
  Verzilting en bodemdaling moeten aangepakt worden in gebieden waar deze processen leiden tot onomkeerbare schade aan de gebruiksfunctie van de bodem (zoals landschap, landbouw, natuur en bebouwing) *(zie kaarten op pagina 211 en 214)*. De provincie stelt hiervoor actieplannen op.
- Grondwaterkwaliteit:
  Kaderrichtlijn Water en *Grondwaterbeheerplan* implementeren. De *Kaderrichtlijn Water* moet uiterlijk in 2009 geïmplementeerd zijn. Dat betekent dat er voor de reeds vastgestelde grondwaterlichamen in 2006 monitoringsprogramma's operationeel moeten zijn en dat in 2009 (deel)stroomgebiedplannen gereed moeten zijn *(zie kaarten op pagina's 212 en 213)*. Deze programma's en plannen stemmen we waar nodig af met de regionale partners.
- Grondwaterbeheerplan herzien.
  In 2006 zal de provincie het *Grondwaterbeheerplan* herzien. Hierin zal ook het thema 'grondwaterkwaliteit' verder uitgewerkt worden. In het plan zal specifiek aandacht besteed worden aan de grondwaterbeschermingsgebieden *(zie kaart op pagina 216)*. In het verlengde van dit plan zal separaat beleid ontwikkeld worden voor brijnlozingen (2006) en gietwateropslag (2008).
- Ondergronds ruimtegebruik.
  Door de toenemende ruimtedruk wordt de kans op conflicterende claims in de ondergrond groter. De provincie zal het initiatief nemen om een afwegingskader te ontwikkelen voor ondergronds ruimtegebruik bij conflicterende situaties.
  Dit kader geldt in ieder geval voor koude-warmteopslag, wateropslag, bodemsanering en brijnlozingen (zie ook paragraaf 4.1 en 4.2).

Bodemverontreiniging aanpakken
De doelstellingen van de provincie zijn verwoord en vastgesteld in het *Werkprogramma Bodemsanering* (2005-2009).

volgende pagina

Duurzaam bodembeheer implementeren

- Bodemvisie implementeren
  Tot 2010 wordt door de provincie bevorderd dat de bodemvisie door alle gemeenten en/of regio's wordt uitgewerkt. Op regionaal niveau worden bodemambities uitgewerkt door gemeenten en waterschappen.
- Bodemvisie: pilots
  De bodemvisie wordt regionaal minimaal een aantal pilots uitgewerkt: als eerste Bodembiodiversiteit als onderdeel van het project Functionele Agrobiodiversiteit Hoeksche Waard.
- Grondlaag kapitaliseren
  In samenwerking met een breed consortium zal de provincie onderzoek doen naar de beheer- en inrichtingskosten van bouwopgaven in relatie met diverse bouwkundige ontwerpen. De uitkomst van het onderzoek moet inzicht geven in langetermijnkosten van onderhoud van infrastructuur, groen en bebouwing.

Bodembeheer integreren in ruimtelijke ontwikkelingen

De provincie brengt de bodem in als onderdeel van de grondlaag (*Nota Ruimte*) in minimaal acht College Werkprogramma Projecten.

Wat kunt u van ons verwachten?

De provincie organiseert kennisbijeenkomsten en ontwerpateliers om de bodemvisie uit te dragen naar provinciale collega's, ambtenaren en bestuurders van gemeenten. In 2008 wordt geëvalueerd hoe effectief de bodemvisie is bij de inbreng in ruimtelijke planvormingsprocessen, en worden gebiedsgericht beleid en bodemambities op regionaal niveau uitgewerkt. Afhankelijk van de resultaten formuleren we eventueel nadere acties.

Wat verwachten wij van anderen?

Bodembeleid moet op regionaal niveau worden geconcretiseerd. Dat vraagt een actieve bijdrage van met name gemeenten en waterschappen. Deze moeten een actieve rol spelen in de aanpak van de plaatselijke werkvoorraad aan bodemverontreiniging in de verstedelijkte gebieden. Door de databestanden (data-uitwisseling) te koppelen, monitort de provincie de voortgang van plaatselijke bodemsaneringsoperaties.

volgende pagina

4 Energie, economie en innovatie

In dit hoofdstuk bespreken we vijf onderwerpen waar de provincie extra aandacht aan schenkt, omdat ze te maken hebben met energie, economie en innovatie, belangrijke pijlers voor duurzaam milieubeleid. Het gaat achtereenvolgens om de volgende onderwerpen:

- Transitie naar een duurzame energiehuishouding (paragraaf 4.1)
- Duurzame glastuinbouw (paragraaf 4.2)
- Duurzame bedrijventerreinen (paragraaf 4.3)
- Terreinen bedrijven hogere milieucategorieën (HMC-terreinen) (paragraaf 4.4)
- Duurzaam beheer van bouwgrondstoffen (paragraaf 4.5)

4.1 Transitie naar een duurzame energiehuishouding

Onze huidige manier van leven is erop gebaseerd dat goedkope energiebronnen ruim beschikbaar zijn. De voorraad aan fossiele brandstoffen die in miljoenen jaren is gevormd, wordt nu in korte tijd verbruikt. Dit grootschalige gebruik van fossiele brandstoffen is een belangrijke oorzaak voor klimaatverandering, verzuring en luchtverontreiniging. Doordat gemakkelijk beschikbare bronnen uitgeput raken, komt de leveringszekerheid in gevaar. Onze energiehuishouding is dus niet duurzaam. Vooral klimaatverandering brengt voor Zuid-Holland grote risico's met zich mee. Een succesvol wereldwijd klimaatbeleid is daarom belangrijk voor de provincie. In 2007 zal het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) haar vierde onderzoeksrapport publiceren. In het rapport zal het IPCC de laatste wetenschappelijke stand van kennis rond klimaatverandering presenteren.

Europees en rijksbeleid

In 1992 is het klimaatverdrag van Rio de Janeiro gesloten. Dit verdrag is erop gericht onomkeerbare en gevaarlijke menselijke invloed op het klimaat te voorkómen. De EU heeft dit streven geconcretiseerd in de doelstelling dat de temperatuur op aarde niet meer dan twee graden Celsius mag toenemen ten opzichte van het pre-industriële niveau. Om deze doelstelling te bereiken, moet de mondiale uitstoot van broeikasgassen in 2050 zijn gehalveerd ten opzichte van 1990.

volgende pagina

Locatiekaart opstellingen windenergie

Zuid-Holland d.d. 2005

Legenda

De kaart beschrijft de bestaande, te realiseren en gewenste opstellingen voor windenergie. Ook zijn studielocaties en zoekgebieden aangegeven. Provinciale Staten heeft deze kaart op 26 april 2006 vastgesteld.

- Te realiseren of bestaande opstelling (r)
- Gewenste opstelling (g)
- Studielocatie (s)
- Zoekgebied (s)
- Gemeentegrens
- Provinciegrens
- Streekplangrens

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_29

volgende pagina

In het Kyotoprotocol, de opvolger van het verdrag van Rio de Janeiro, is vastgelegd dat Nederland in 2010 de emissie van broeikasgassen met 6 procent heeft gereduceerd ten opzichte van 1990. Nationaal is de afspraak dat 50 procent van deze doelstelling zal worden bereikt via reductie in het buitenland. Het Rijk heeft de binnenlandse emissiedoelstelling verdeeld in emissieplafonds per sector. Behalve dat emissieplafonds zijn vastgesteld, zijn ook nationale doelstellingen geformuleerd om energie te besparen en duurzame energie in te zetten. Op Europees niveau heeft de EU maatregelen vastgesteld voor de energie-intensieve industrie en de auto-industrie.

Om te voorkomen dat het klimaat onomkeerbaar verandert en met het oog op een mogelijk post-Kyotobeleid heeft de EU besloten te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om de emissie verder te reduceren (15 tot 30 procent in 2020; 60 tot 80 procent in 2050).

Om bovenstaande langetermijndoelstellingen te realiseren, is op nationaal niveau gekozen voor een strategie die zich richt op een transitie naar een duurzame energiehuishouding. Duurzaam betekent volgens het vierde *Nationaal Milieubeleidsplan* (NMP4) dat de gebruikte energiebronnen nu en in de toekomst in voldoende mate beschikbaar moeten zijn, dat de effecten van het energiegebruik nu en in de toekomst onschadelijk moeten zijn voor de natuur en de mens, dat energie betrouwbaar en veilig geleverd kan worden, en dat iedereen toegang heeft tot energie tegen een redelijke prijs.
Voor windenergie zijn via de Bestuursovereenkomst Landelijke Ontwikkeling Windenergie (BLOW) afspraken gemaakt over de realisatie van een landelijk windvermogen van 1500 MW op land in 2010. In de nota *Wervel* (vastgesteld door GS in oktober 2003) geeft de provincie een ruimtelijke visie op windenergie in Zuid-Holland. In de nota ligt een doelstelling vast om ten minste 250 MW windvermogen in 2010 te realiseren *(zie kaart op pagina 220).*

Provinciaal beleid

Het provinciale beleid is neergelegd in de nota *Energie- en Klimaatbeleid*. Doelstelling van dit beleid is eraan bij te dragen dat de nationale energie- en klimaatdoelstellingen worden gerealiseerd. Dit gebeurt via energiebesparing, toepassing van duurzame energie en een zo efficiënt en schoon mogelijk gebruik van eindige energiebronnen (Trias Energetica). De provincie gaat in haar beleid verder dan een generieke vertaling van nationale doelen. De belangrijkste redenen daarvoor zijn dat:

- Zuid-Holland grote risico's loopt bij klimaatverandering en slechte leveringszekerheid;
- in de provincie een groot potentieel aanwezig is voor CO_2-emissiebeperking;
- emissiebeperking als positief neveneffect heeft dat de luchtkwaliteit verbetert.

De provincie zet voortvarend in op de meest kansrijke mogelijkheden die in de provincie aanwezig zijn om de uitstoot van CO_2 te beperken, namelijk:

- energiebesparing stimuleren en CO_2 benutten in twee energie-intensieve sectoren, te weten de procesindustrie en de glastuinbouw (warmtenet, CO_2-net, energiecascades);
- stimuleren dat industriewarmte wordt afgezet in de gebouwde omgeving en de glastuinbouw;
- duurzame energieopties stimuleren, die in Zuid-Holland meer dan gemiddeld zijn te realiseren, te weten windenergie, koude-warmteopslag (KWO) en biomassa;

volgende pagina

· zuinige en schone energieopties stimuleren in het verkeer en vervoer (zie ook paragraaf 3.5).

Door de groeiende vraag naar elektriciteit en doordat de economische levensduur van bestaande centrales verstrijkt, valt op afzienbare termijn de bouw van nieuwe centrales te verwachten. Op dit moment zijn door diverse partijen, soms concurrerende, initiatieven ontplooid voor eenheden gestookt op gas, kolen (plus deels biomassa en afval). Vooral de Maasvlakte is in beeld als mogelijke vestigingslocatie. Gezien de lange levensduur van nieuwe centrales vindt de provincie dat deze aan hoge milieu-eisen moeten voldoen. Dat betekent:

· Perspectief op zo laag mogelijke CO_2-emissies op basis van realistische scenario's voor een deels duurzame brandstofinzet, rekening houden met toekomstige afvang en opslag en/of hergebruik van CO_2.
· Streven naar synergie (energie-uitwisseling) met bestaande en nieuwe activiteiten in het havengebied.
· Een beperkte invloed op de lokale luchtkwaliteit en passend binnen de huidige en toekomstige nationale emissieplafonds voor verzurende stoffen en grootschalige luchtverontreiniging.
· Wij verwachten van initiatiefnemers dat zij deze aspecten verder zullen uitwerken in het op te stellen MER-rapport.

Doelstellingen 2006 – 2010

Het provinciale beleid is geconcretiseerd in de volgende subdoelstellingen;

· in algemene zin bijdragen aan realisatie van de nationale Kyotodoelstelling;
· bijdragen aan 5 procent duurzame energie in 2010 en 10 procent in 2020;
· een windvermogen realiseren van ten minste 250 MW in 2010 en 350 MW in 2015;
· warmte leveren aan de glastuinbouw (zie ook paragraaf 4.2).

Wat kunt u van ons verwachten?

Regionale programma's opstellen

Als vervolg op het BANS-Klimaatconvenant, dat uiterlijk in 2008 afloopt, wil de provincie regionale programma's opstellen voor energiebesparing en duurzame energie. Per regio worden dan regionaal of lokaal afspraken gemaakt over reductiedoelstellingen. De provincie zet er daartoe op in de rijksfinanciering (BANS-klimaatgelden) te continueren. Daarbij moeten de doelstellingen die moeten worden gerealiseerd wel worden gekoppeld aan de rijksmiddelen die beschikbaar moeten worden gesteld. Ook voor specifieke gebieden, zoals de Zuidplaspolder, zal een energievisie worden uitgewerkt.

Industriewarmte en 'schoon fossiel'

De provincie stimuleert dat de warmte en CO_2 die bij de industrie vrijkomt, wordt gebruikt in de gebouwde omgeving en de glastuinbouw. Deze warmteprojecten zullen voornamelijk tot stand komen in de periode 2010-2020. Hiermee kan naar verwachting een CO_2-reductie worden gerealiseerd van circa 0,1 Mton in 2010, oplopend naar 1 à 1,5 Mton in 2020. De provincie onderneemt de volgende acties:

· De provincie participeert in het in 2005 opgerichte warmtebedrijf.
· De provincie onderzoekt samen met partners wat de mogelijkheden zijn CO_2 te gebruiken en op te slaan. Als eerste proefproject worden de mogelijkheden van (seizoens)opslag in het gasveld De Lier onderzocht.
· De provincie stimuleert het gebruik in de glastuinbouw van CO_2 die bij de industrie is vrijgekomen.

volgende pagina

- De provincie onderzoekt de mogelijkheden om de inzet van industriewarmte te combineren met andere lokale warmtebronnen (energieweb). De provincie brengt vraag en aanbod bij elkaar.
- De provincie zet zich in om bij vestiging van nieuw grootschalig elektrisch vermogen de mogelijkheden op het gebied van warmte, koude, stoom, CO_2 en/of andere vormen van systeemintegratie optimaal te benutten. De provincie overlegt hiervoor met initiatiefnemers en andere betrokken partijen.
  De provincie streeft ernaar samen met andere overheidspartijen een situatie te bereiken die voor het milieu in brede zin zo gunstig mogelijk is, door publiek- en privaatrechtelijk instrumentarium in te zetten.

Bodemenergie

De provincie stimuleert dat (ondergrondse) KWO wordt gebruikt – in combinatie met de inzet van warmtepompen – om woningen, kantoren en bedrijven te verwarmen en te koelen. De kaarten geven een indicatie van de geschiktheid van de bodem voor toepassing van KWO *(zie kaarten op pagina's 224-227)*. De toepassing van koude-warmteopslag in de sector glastuinbouw is essentieel om de 'gesloten kas' en de 'energieproducerende kas' verder te ontwikkelen. Naar verwachting kunnen we hiermee een CO_2-reductie realiseren van 0,25 Mton in 2010, oplopend naar 1,2 Mton in 2020. In verband met mogelijke risico's van ongecontroleerde toepassing van systemen voor KWO stelt de provincie in 2006 een beleidskader vast (zie ook Waterdeel §6.2 Grondwater)*(zie kaart op pagina 226-227)*.
Dit beleidskader:

- maakt de markt duidelijk op welke locatie KWO wel of niet is toegestaan, terwijl bodem en grondwater worden beschermd,
- realiseert een optimaal gebruik van de ondergrond door grondwaterwet-vergunningen te toetsen aan een masterplan voor prioritaire gebieden;
- betrekt toekomstige ontwikkelingen bij vergunningverlening;

hanteert een voorkeur voor collectieve systemen boven individuele systemen.

Behalve dat KWO wordt toegepast, zal ook worden onderzocht of het haalbaar is aardwarmte toe te passen. Een proefproject wordt uitgevoerd in Den Haag.

volgende pagina

Koude-warmteopslag eerste watervoerende pakket

De kaart beschrijft het potentieel voor de toepassing van koude-warmteopslag in de provincie. Het aangegeven oppervlak juridische restrictiegebieden is nog onderhevig aan nadere beleidsafweging.

Legenda

- Laag potentieel
- Redelijk potentieel
- Hoog potentieel voor woningen
- Hoog potentieel voor woningen, kantoorgebouwen en bedrijventerreinen
- Hoog potentieel voor woningen, kantoorgebouwen, bedrijventerreinen en lichte glastuinbouw
- hoog potentieel voor woningen, kantoorgebouwen, bedrijventerreinen en totale glastuinbouw
- Juridische restrictiegebieden (voorlopig)

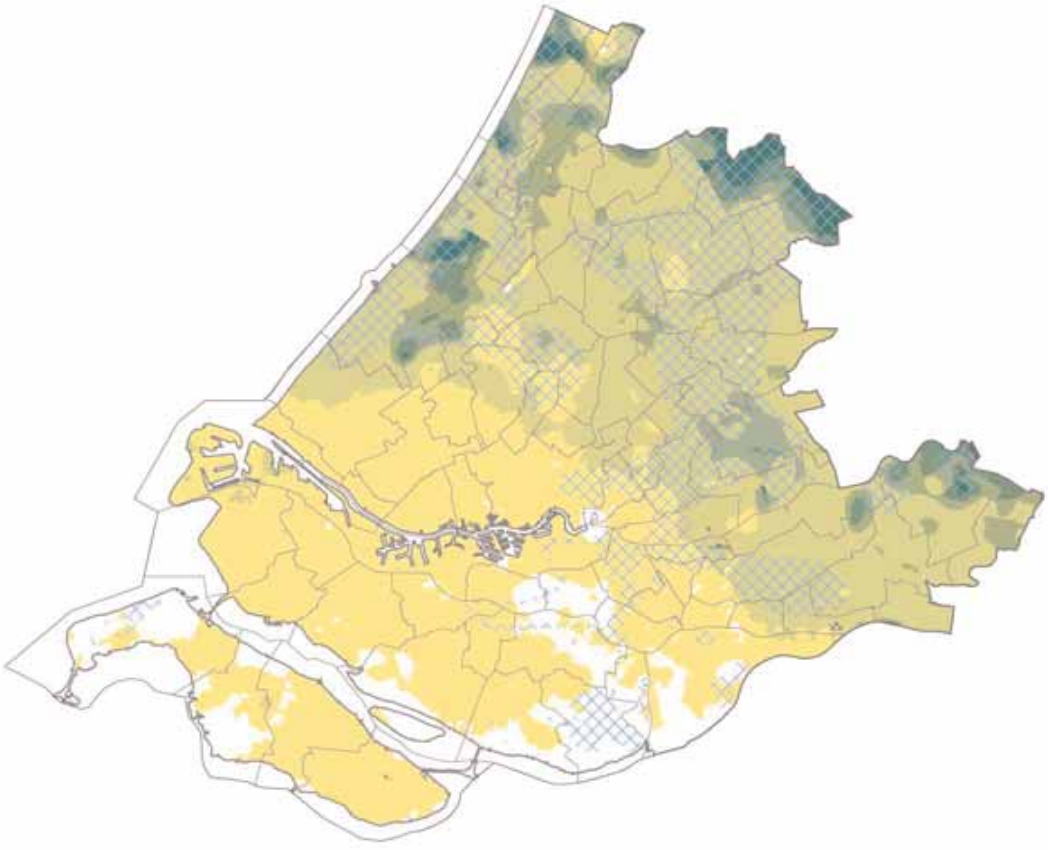

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_30

volgende pagina

Koude-warmteopslag tweede en derde watervoerende pakket

De kaart beschrijft het potentieel voor de toepassing van koude-warmteopslag in de provincie. Het aangegeven oppervlak juridische restrictiegebieden is nog onderhevig aan nadere beleidsafweging.

Legenda

- Laag potentieel
- Redelijk potentieel
- Hoog potentieel voor woningen
- Hoog potentieel voor woningen, kantoorgebouwen en bedrijventerreinen
- Hoog potentieel voor woningen, kantoorgebouwen, bedrijven-terreinen en lichte glastuinbouw
- hoog potentieel voor woningen, kantoorgebouwen, bedrijven-terreinen en totale glastuinbouw
- Juridische restrictiegebieden (voorlopig)

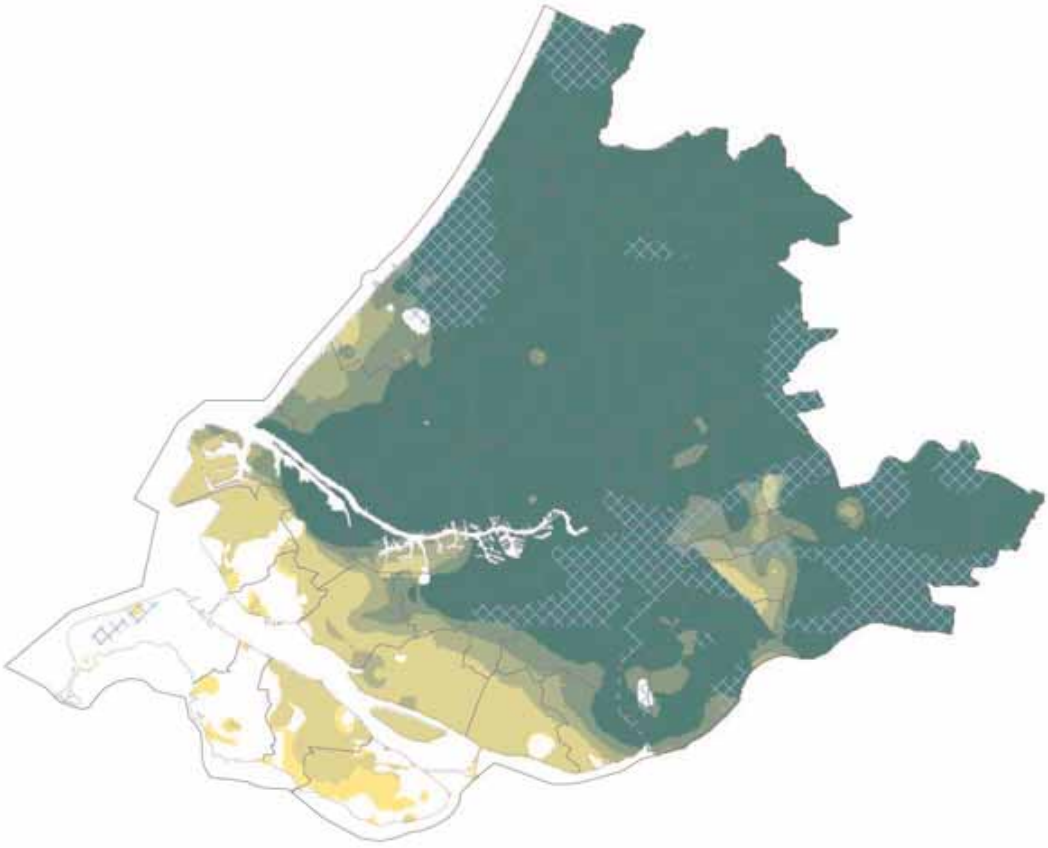

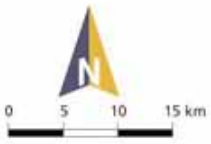

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_31

volgende pagina

Vergunde grondwateronttrekkingen ten behoeve van koude-warmteopslag

De kaart geeft een overzicht aan van de 115 vergunningen die tot en met 2005 in het kader van de grondwaterwet verleend zijn ten behoeve van koude-warmteopslagsystemen.

Legenda

1e WvP 2e WvP 3e WvP Grondwateronttrekkingen

- meer dan 1.500.000 m^3
- 100.000 tot 1.500.000 m^3
- 12.000 tot 100.000 m^3
- tot 12.000 m^3

N

0 2 4 6 8 10 km

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD 7687_35

volgende pagina

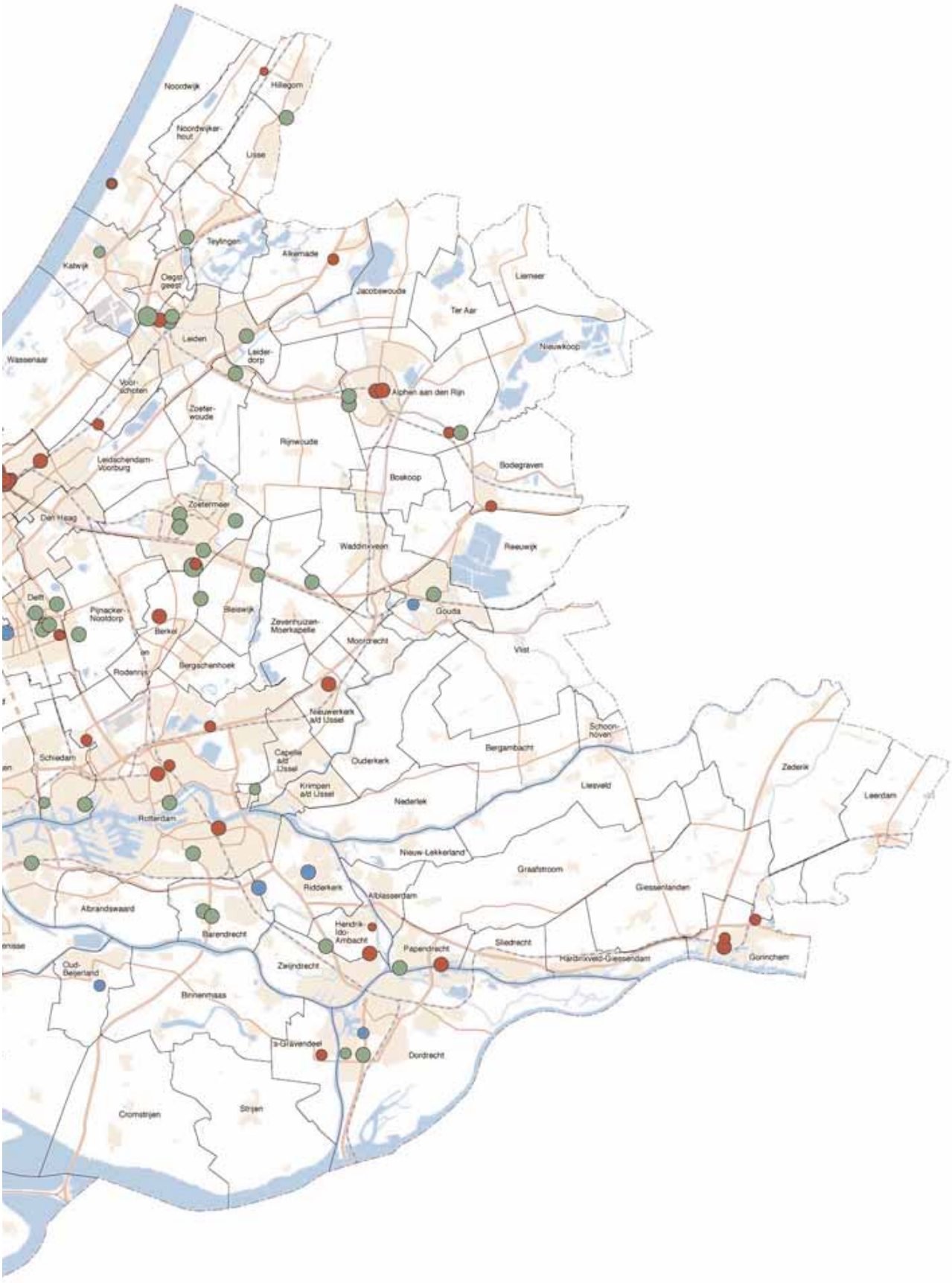

volgende pagina

Biomassa

De provincie stimuleert via kennisoverdracht gemeenten en marktpartijen biomassa verder in te zetten om energie op te wekken (bijstook in kolencentrales, mest(co)-vergisting, biomassacentrales), maar ook als energiedrager (biodiesel, bio-ethanol, biogas, bio-olie). De provincie zet zich er in R3-verband voor in biomassa grootschalig toe te passen in de regio Rijnmond[9]. Wij verwachten hiermee een CO_2-reductie te realiseren van 0,5 Mton in 2010, oplopend naar 1 Mton in 2020. Op kleine en middelgrote schaal is ook benutting van biomassa buiten Rijnmond wenselijk, initiatieven hiertoe willen wij stimuleren.

De provincie zet zich er verder voor in duidelijke afspraken te maken over de randvoorwaarden om biomassa in te zetten. Hierbij gaat het om afspraken om de IPPC-richtlijnen te vertalen in de wetgeving die voor biomassa belangrijk is: de *Wet milieubeheer* (WM), het *Besluit Verbranden Afvalstoffen* (BVA) en het *Besluit Emissie-eisen Stookinstallaties* (BEES). Naast duidelijkheid over de toegestane verbrandingsemissies vindt de provincie het tevens van belang dat er goede afspraken worden gemaakt over randvoorwaarden met betrekking tot de milieugevolgen van teelt en transport.

Windenergie

De provincie zorgt ervoor dat in het streekplan concrete locaties worden gereserveerd voor zeker 350 megawatt (MW) aan windenergie, om in 2010 ten minste 250 MW beschikbaar te hebben en in 2015 ten minste 350 MW. Ook zullen wij gemeenten stimuleren de locaties voor windenergie op te nemen in hun bestemmingsplannen. Wij verwachten hiermee een CO_2-reductie te realiseren van 0,39 Mton in 2010, oplopend naar 0,55 Mton in 2015.

[9] R3= Rotterdam ROM Rijnmond, transitie energie.

Brandstoffen
De provincie stimuleert experimenten met schonere en CO_2-neutralere brandstoffen en neemt initiatieven om deze toe te passen. Vanwege de huidige luchtkwaliteit heeft het vooral prioriteit deze brandstoffen in het verkeer toe te passen. Het is een aandachtspunt productieprocessen te verduurzamen.

Subsidiëring
De provincie stimuleert innovatieve duurzame energieopties en energiebesparingsprojecten via de *Subsidieregeling stimulering milieu, onderdeel stimulering duurzame energie*. In 2007 zal de provincie deze regeling evalueren. Op basis hiervan neemt de provincie een besluit over continuering en zo ja, de wijze waarop.

Vergunningverlening Wet milieubeheer
Voor bedrijven die niet vallen onder het Europees systeem van verhandelbare CO_2-emissierechten is de provincie bevoegd gezag voor het gebruik van energie. Alsbedrijven deelnemen aan de tweede generatie MeerjarenAfspraken Energie-efficiency (MJA2), brengen wij hun vergunning hiermee in overeenstemming. Voor bedrijven die niet deelnemen aan de MJA2 geldt het rijksbeleid uit de circulaire *Energie in de milieuvergunning*.

Wat verwachten wij van anderen?
Het Rijk:
- continueert de BANS-financiering;
- maakt de (MEP-)subsidieverlening consistent voor toepassing van duurzame energie;
- schept duidelijkheid over de eisen voor het gebruik van biomassa;
- financiert mede (grote) projecten die erop gericht zijn een transitie naar een duurzame energiehuishouding te realiseren.

Gemeenten en andere partijen:
- nemen deel aan gezamenlijk te ontwikkelen regionale energieprojecten; realisatie van de doelstellingen is alleen mogelijk als alle partijen een bijdrage leveren;
- nemen de locaties voor windenergie op in hun bestemmingsplannen.

4.2 Duurzame glastuinbouw

In Zuid-Holland ligt ruim 50 procent van het Nederlandse glasareaal. Daarmee is de tuinbouw een economisch en maatschappelijk belangrijke sector in de provincie. Om de economische kracht van de sector te behouden en te versterken zijn in de *Nota Ruimte* vijf gebieden aangewezen als zogenoemde Greenports. Vier daarvan liggen deels in Zuid-Holland, drie zelfs helemaal.[10]

[10] Zuid-Hollands Glasdistrict, Bollenstreek, Boomteeltgebied Boskoop, Glastuinbouwgebied Aalsmeer.

Ondanks de economische en maatschappelijke voordelen van deze sterke ruimtelijke concentratie van activiteiten in de Greenports, leiden deze wel tot een zware druk op de kwaliteit van de leefomgeving. Dit is ook schadelijk voor het imago van de sector. De sector veroorzaakt onder andere de volgende problemen voor de leefomgeving:
- Hoge CO_2-emissie doordat fossiele brandstoffen worden gebruikt in het primaire proces, luchtverontreiniging en congestie door het agrogerelateerde transport.
- Negatieve invloed op landschap en ruimtelijke kwaliteit door ruimtebeslag en lichthinder.

volgende pagina

- Verontreiniging van grond- en oppervlaktewater door zouten, meststoffen en bestrijdingsmiddelen, verbruik van schaarse voorraden en aanvoer van gebiedsvreemd oppervlaktewater.
- Wateroverlast door het ontbreken van onvoldoende bergingsmogelijkheden (ruimte). Dit probleem speelt het meest in het Westland en wordt versterkt door de verandering van het klimaat (intensievere neerslag/ zeespiegelstijging).

Rijksbeleid

De landelijke milieudoelstellingen voor de glastuinbouw zijn in 1997 vastgelegd in het convenant *Glastuinbouw en Milieu*. Vervolgens zijn deze doelstellingen in het *Besluit Glastuinbouw* (2002) vertaald in normen voor individuele bedrijven. Voor energiebesparing geldt een doelstelling van 65 procent efficiencyverbetering ten opzichte van 1980. Daarnaast moet in ten minste 4 procent van het energiegebruik worden voorzien via duurzame bronnen. Op basis van het Kyotoprotocol voor de glastuinbouw een nationaal emissieplafond van 6,5 Mton CO_2 in 2010. Als het areaal groeit, kan dit plafond stijgen tot 7,1 Mton CO_2.

De *Kaderrichtlijn Water* brengt resultaatverplichtingen met zich mee voor de glastuinbouw. De bijbehorende waterkwaliteitsdoelen moeten echter nog worden vastgesteld (zie paragraaf 5.1 Schoon en ecologisch gezond water in het Waterdeel). Het rijk zal in 2006 en 2007 zogenaamde decembernota's uitbrengen waarin de implementatie van de *Kaderrichtlijn Water* op rijksniveau nader wordt uitgewerkt. Hierin zal naar verwachting ook het rijksbeleid t.a.v. glastuinbouw verder worden uitgewerkt.

volgende pagina

Uit evaluaties blijkt dat het zonder aanvullend beleid moeilijk zal zijn om de huidige landelijke doelstellingen te realiseren. De knelpunten worden mede veroorzaakt doordat verouderde glasgebieden traag geherstructureerd worden. Daarnaast blijkt dat de afspraken op bedrijfsniveau niet toereikend zijn om de milieukwaliteits-doelstellingen te halen.

Provinciaal beleid

Het provinciale beleid voor de glastuinbouw is in 2002 vastgelegd in de nota *Naar een duurzaam en hoogwaardig glastuinbouwcomplex in Zuid-Holland* (de 'Glasnota'). Dit beleid houdt in dat glastuinbouwbedrijven (hoofdzakelijk) geconcentreerd worden in een as van het Westland tot in de Zuidplaspolder (Glasas) en een aantal andere gebieden. Verspreide glastuinbouw moet daarvoor worden gesaneerd en verouderde glastuinbouwgebieden, die behouden blijven, moeten worden geherstructureerd.

Om de sectorale doelstellingen voor onder andere energie, water, licht en ruimte-gebruik te bereiken zijn ingrijpende trendbreuken nodig, waar overheid en sector zich gezamenlijk voor moeten inzetten. Ook het tuinbouwbedrijfsleven is van mening dat krachtig moet worden ingezet op duurzaamheid en dat meerwaarde creëren voor de samenleving mede bepalend is voor de ontwikkelingsmogelijkheden van de sector.[11] De provincie acht het daarom van groot belang dat er een betere integratie plaats vindt tussen vaststelling van milieukwaliteitsnormen enerzijds en emissie-reductiedoelen en maatregelen anderzijds. Daarnaast moet het ruimtebeslag in Zuid-Holland worden beperkt door concentratie en sanering. Daar waar glastuinbouw als functie blijft of nieuw wordt gecreëerd, staat duurzaamheid hoog op de agenda. Waar nieuwe glastuinbouw wordt ontwikkeld – zoals in de Zuidplaspolder – liggen de grootste kansen om de genoemde trendbreuk zichtbaar te laten worden. Ook als bestaand glas wordt geherstructureerd, is nog grote milieuwinst te boeken.
De provincie zal zich inspannen om dit proces aanzienlijk te versnellen.

[11] Stuurgroep Tuinbouwinnovatie: 'Innovatie- en kennisagenda Tuinbouw 2020', juli 2005.

Doelen op lange termijn

De provincie streeft naar een duurzame glastuinbouw. Dit betekent dat:
er een gesloten waterkringloop (minimaal binnen een gebied) is;

- hemelwater als gietwater wordt gebruikt, waardoor het grondwatergebruik wordt geminimaliseerd;
- oppervlaktewater, grondwater en bodem voldoen aan de (vast te stellen) kwaliteitseisen;
- een CO_2-neutrale energiehuishouding wordt gerealiseerd;
- de ruimte intensief en efficiënt wordt benut (onder andere door meervoudig ruimtegebruik);
- lichthinder van kassen volledig wordt uitgebannen;
- de glastuinbouw landschappelijk goed wordt ingepast;
- het energiegebruik en de luchtverontreiniging door het goederenvervoer over de weg sterk verminderen;
- het vervoer over water en per rails wordt gestimuleerd.

Doelen 2006 – 2010

Oppervlaktewater, grondwater en wateroverlast

- Uiterlijk in 2008 is 100 procent van de glastuinbouwbedrijven voor wat betreft hun lozing van bedrijfsafvalwater aangesloten op de riolering dan wel voorzien van een andere voorziening die acceptabel is vanuit oogpunt van waterkwaliteit.
- Uiterlijk in 2009 hebben betrokken partijen de in dit plan vastgestelde 'altijdgoed-maatregelen' in KRW-verband uitgevoerd.

volgende pagina

- In 2013 is de waterkringloop bij 100 procent van de glastuinbouwbedrijven ingericht conform het provinciale beleidskader 'Waterkringloop glastuinbouw'.
- Vanaf 2013 voldoen alle glastuinbouwbedrijven aan de wettelijke vereisten van het *Lozingenbesluit bodembescherming.* Dit komt in beginsel neer op een verbod van lozingen van brijn in de bodem. Elke vier jaar kan echter een ontheffing worden gegeven als het te lozen brijn voldoet aan de normen, die in 2006 vastgelegd zullen worden in regionale streefwaarden. In de periode tot 2013 geldt een overgangsbeleid.
- Glastuinbouwgebieden voldoen in 2012 aan de eisen van de Functiekaart Water (zie Waterdeel bijlage 1).

Energie (zie ook paragraaf 4.1)

- Regionaal worden afspraken gemaakt over concrete reductiedoelstellingen, waarin de glastuinbouw een rol speelt. Daarbij worden restwarmte en koude-warmteopslag gebruikt.

Ruimtelijke inrichting

- De glastuinbouw vestigt zich in de aangewezen concentratiegebieden. Het verspreide glas wordt gesaneerd. De verouderde gebieden worden geherstructureerd, met inbreng van provinciaal gebiedsgericht milieubeleid.
- In de glastuinbouwconcentratiegebieden streeft de provincie ernaar de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren en de ruimte intensief (meervoudig) te gebruiken.
- Nieuwe glastuinbouwgebieden sluiten aan bij de kenmerken van een gebied.
- Als een glastuinbouwgebied wordt ingericht en ruimtelijk geordend, voldoet de infrastructuur aan de ruimtelijke eisen voor duurzame bedrijfsvoering (energie, waterberging, gietwatervoorziening, gesloten watersysteem, verkeersontsluiting).
- De verkavelingstructuur in herstructureringsgebieden wordt verbeterd en er worden groene (recreatieve) structuren geïntroduceerd.

Wat kunt u van ons verwachten?

- Wij benutten onze deelname aan ontwikkelingsmaatschappijen Bleiswijk, Westland, de grondbank Zuidplas en GLAMI om een duurzame ontwikkeling te stimuleren.
- Wij zullen de mogelijkheden bezien om herstructureringsprocessen te versnellen door (financieel) te participeren in uitvoeringsorganisaties. De provincie bevordert dat kennis en ervaring (zoals opgedaan in het Westland) wordt uitgewisseld met andere regio's en gemeenten (zoals Rijnsburg en de Aar- en Amstelzone).
- Wij zetten menskracht, de Ruimte-voor-ruimteregeling en de reserveglastuinbouw in om met betrokken gemeenten verspreid glas te saneren.
- Wij bevorderen het gebruik van het pakket *Duurzame glastuinbouw in de provincie Zuid-Holland* bij ruimtelijke planprocessen.
- In het toekomstig glastuinbouwgebied Zuidplaspolder voeren wij pilotprojecten uit om een gesloten waterketen te vormen en om de ruimte meervoudig te gebruiken, en wij onderzoeken de mogelijkheden om industriewarmte en CO_2 te leveren aan de glastuinbouw.
- Bij de uitwerking van onze visie op Greenports vormt duurzame ontwikkeling een uitgangspunt.

volgende pagina

Oppervlaktewater en grondwater
Wij stellen begin 2007 een provinciaal *Beleidskader waterkringloop* (inclusief uitvoeringsprogramma) vast na overleg met medeoverheden en maatschappelijke organisaties. Dit beleidskader slaat op de hele waterkringloop van gietwatervoorziening tot en met de lozing van reststromen. De sectorale beleidskaders voor gietwateropslag in de bodem en lozing van brijn worden hierin geïntegreerd.

Energie
- Wij stimuleren dat regionale doelstellingen voor energiereductie, waarin de glastuinbouw een rol speelt, worden gehaald.
- Wij stimuleren dat CO_2 die bij de industrie is vrijgekomen, in de glastuinbouw wordt (her)gebruikt.
- Door deel te nemen in het Warmtebedrijf dragen wij eraan bij dat industriewarmte wordt geleverd aan de glastuinbouw op de locaties Tinte-Vierpolders (in 2007), Zuidplaspolder en elders.
- Wij stimuleren initiatieven uit de markt om energieneutrale en energieleverende kassen te realiseren, en ronden dit project in 2006 af met conclusies voor ons beleid.
- Wij stimuleren koude-warmteopslag in de glastuinbouw (zie paragraaf 4.1).

Licht
Wij voeren het beleid voor lichthinder en glastuinbouw, zoals beschreven in paragraaf 3.4, uit.

Wat verwachten we van anderen?
Sector, waterschappen en gemeenten:
- voeren uiterlijk in 2009 de in dit plan vastgestelde altijdgoed-maatregelen uit om de waterkwaliteitsdoelstellingen te halen;
- stellen in de periode 2006 – 2007 het provinciale *Beleidskader waterkringloop glastuinbouw* actief mee op;
- nemen actief deel in de uitwerking en uitvoering van het beleid duurzame glastuinbouw en maken afspraken met de provincie over de concrete toepassingen;
- benutten het pakket *Duurzame glastuinbouw in de provincie Zuid-Holland* bij ruimtelijke planontwikkeling.

Het Rijk:
- past het Besluit Glastuinbouw in 2008 zodanig aan dat een integraal wettelijk kader ontstaat voor waterkringlopen in de glastuinbouw, waarbij bijzondere aandacht nodig is voor de grondgebonden glastuinbouw.

Gemeenten:
- herstructureren eerst bestaande glastuinbouwgebieden voordat ze nieuwe gebieden ontwikkelen;
- stellen – samen met de provincie – in 2006 (nadere) prioriteiten om verspreid glas te saneren, zoeken actief naar kostendragers hiervoor – met behulp van de Ruimte-voor-ruimteregeling – en voeren met de sector in 2006 – 2015 deze sanering uit.

Tuinders:
- benutten de mogelijkheden van energie-uitwisseling en/of realiseren collectieve voorzieningen (energieweb) als ze nieuwe locaties ontwikkelen en bestaande locaties herstructureren.

volgende pagina

4.3 Duurzame bedrijventerreinen

De provincie streeft naar een duurzame en vitale economie, met voldoende werkgelegenheid en inkomen voor de inwoners van Zuid-Holland. Om de economie van Zuid-Holland te versterken is het belangrijk bedrijventerreinen te herstructureren en te ontwikkelen. In het Meerjarenprogramma Bedrijventerreinen 2004-2007 heeft de provincie aangegeven dat zij zich hiervoor extra zal inzetten.

Op dit moment is een te groot deel van de huidige bedrijventerreinen in verschillende opzichten verouderd en heeft onvoldoende kwaliteit. Om verdere achteruitgang te voorkomen en de vraag naar nieuwe terreinen te beperken, streeft de provincie naar duurzame bedrijventerreinen.

Op duurzame bedrijventerreinen wordt de ruimte intensief en zorgvuldig gebruikt, worden de bedrijven ecologisch en landschappelijk ingepast, wordt energie bespaard en duurzame energie toegepast, worden water, afval- en grondstoffen duurzaam beheerd, is een goed beleid voor vervoer, en wordt duurzaam gebouwd. Bij een bedrijf dat aan water ligt, moet het vervoer over water nadrukkelijk in beeld blijven. Om de duurzaamheid op een terrein te kunnen bewaren, is een vorm van gezamenlijk beheer (bijvoorbeeld parkmanagement) een voordeel.

Rijksbeleid

Het rijksbeleid voor duurzame bedrijventerreinen stimuleert dat betrokken partijen kennis opdoen en dat die kennis aan hen wordt overgedragen. In de afgelopen jaren zijn, mede door financiële stimulering van het Rijk, diverse projecten tot stand gekomen waarmee ervaring kon worden opgedaan met het concept van duurzame bedrijventerreinen. Met de nota *Pieken in de delta* heeft de rijksoverheid aangegeven zich vooral te willen richten op de zogenoemde Topprojecten. Het gaat hierbij om grootschalige bovenregionale terreinen die ook geschikt kunnen zijn voor bedrijven uit de hogere milieucategorieën. Alleen de Topherstructureringsprojecten komen nog in aanmerking voor rijkssubsidiëring. Hierbij geldt parkmanagement alspluspunt. Duurzame bedrijventerreinen kunnen alleen worden ontwikkeld als bedrijven onderling, en bedrijven en overheden goed samenwerken.

Provinciaal beleid

De afgelopen periode is met het project Duurzaam ECOnomisch Ruimtegebruik (DECOR) een basis gelegd om het provinciale beleid voor duurzame bedrijventerreinen uit te voeren. De provincie heeft kennis en ervaring opgedaan via diverse onderzoeken, pilots en uitwisseling. Dit biedt mogelijkheden om de komende jaren stappen vooruit te zetten. De provincie streeft er op lange termijn naar alle bedrijventerreinen zodanig te ontwerpen, in te richten en te beheren, dat daarmee optimaal wordt bijgedragen aan duurzame ontwikkeling. De provincie zet voornamelijk in op innovatieve oplossingen. Een van de belangrijkste nieuwe bedrijventerreinen binnen de provincie is de Tweede Maasvlakte. Voor de Tweede Maasvlakte zet de provincie in op intensief en meervoudig ruimtegebruik, industriële ecologie, een duurzame energiehuishouding en optimale ontsluiting.

Doelen lange termijn

Alle bedrijventerreinen in Zuid-Holland zijn duurzaam ontworpen en ingericht en worden duurzaam beheerd.

volgende pagina

Doelen 2006 – 2010

In het provinciaal *Meerjarenprogramma bedrijventerreinen* is een kwantitatieve ambitie voor de korte termijn (tot 2007) opgenomen, namelijk 500 hectare bestaande terreinen herstructureren en 500 hectare nieuwe terreinen ontwikkelen. De provincie heeft als doel deze gehele '500/500- opgave' duurzaam te realiseren. Herstructureren heeft daarbij de voorkeur boven nieuwe terreinen aanleggen, mits voldoende ruimte voor bedrijvigheid in Zuid-Holland beschikbaar is. In het nieuwe meerjarenprogramma wordt een nieuwe kwalitatieve doelstelling opgenomen over het aantal hectares te herstructureren en nieuw aan te leggen bedrijventerreinen. Ook deze nieuwe opgave wordt duurzaam gerealiseerd.

Wat kunt u van ons verwachten?

Communicatie:

- De provincie verspreidt de kennis en ervaring die ze in de afgelopen jaren heeft opgedaan, naar regio's, gemeenten, bedrijvenverenigingen en waterschappen.

Ruimtelijke planvorming:

- De provincie ontwikkelt kwaliteitsbeelden voor de verschillende type bedrijventerreinen. De provincie stimuleert dat dit beeld wordt gebruikt als bedrijventerreinen worden ontwikkeld en geherstructureerd.
- De provincie werkt mee aan de ontwikkeling van een aantal duurzame bedrijventerreinen.

volgende pagina

Financiële stimulering:
- Voor (innoverende) projecten die de duurzaamheid op bedrijventerreinen (en in glastuinbouwgebieden) bevorderen is subsidie beschikbaar via het milieustimuleringsfonds (jaarlijks een kleine € 0,5 miljoen).
- Vanuit het provinciaal economisch beleid is het *Ontwikkelingsfonds bedrijventerreinen* beschikbaar. Dit fonds is bedoeld om nieuwe terreinen daadwerkelijk te herstructureren en te ontwikkelen (in 2006 en 2007 jaarlijks € 9,2 miljoen).
- Ook is vanuit provinciaal economisch beleid planvormingssubsidie beschikbaar, die bedoeld is voor de voorbereidende activiteiten hiervoor (jaarlijks € 0,8 miljoen). Aandacht voor duurzaamheid is een van de toetsingscriteria.

Wat verwachten wij van anderen?
- Wij verwachten van de *bedrijven* op het terrein dat zij hun verantwoordelijkheid nemen op weg naar verduurzaming.
- Wij verwachten van de *gemeenten* dat zij hun verantwoordelijkheden op het gebied van ruimtelijke ordening, en dat ze beheer en milieu benaderen vanuit een duurzame invalshoek.
- Van andere actoren zoals *waterschappen*, *Kamers van Koophandel* en *ondernemersverenigingen* verwachten we dat zij met kennis en enthousiasme bijdragen aan het proces om bedrijventerreinen te verduurzamen.

4.4 Terreinen bedrijven hogere milieucategorieën (HMC-terreinen)

Het langetermijnbeleid van de provincie is erop gericht economische activiteiten duurzamer te maken. Daarbij is het reëel om ervan uit te gaan dat bedrijven altijd (enige) milieuruimte nodig zullen hebben om goed te kunnen functioneren. Op veel locaties in Zuid-Holland worden de gewenste afstanden tussen bedrijven uit de Hogere Milieu Categorieën (HMC)[12] en milieugevoelige functies niet (meer) gehaald.

[12] VNG-boekje Bedrijven en Milieuzonering categorie 4, 5, 6.

Bij het duurzamer maken van economische activiteiten staat de provincie voor drie opgaven: een saneringsopgave, een ontwikkelingsopgave en een vestigingsopgave. De saneringsopgave ontstaat door overschrijding van wettelijke normen voor geluid, lucht, veiligheid en geur. Van oudsher bevinden veel HMC-bedrijven zich op (watergebonden) bedrijvenlocaties in de nabijheid van woongebieden.

Bij de ontwikkelingsopgave ontstaan knelpunten door woningbouwopgaven en uitbreidings- of nieuwvestigingswensen van bedrijven. Branches zoals beton, transport, afval en asfaltbedrijven hebben een sterke binding met een regionaal verzorgingsgebied. Het is ongewenst dit soort bedrijven naar buiten hun regio te verplaatsen omdat ze zo'n belangrijke economische en sociale functie hebben, maar ook vanwege de afgeleide werkgelegenheid van toeleveranciers en dienstverleners.

Bij de vestigingsopgave laat de praktijk zien dat locaties geschikt voor HMC-bedrijven uitgegeven worden aan bedrijven uit lagere milieucategorieën *(zie kaart op pagina 237).*

De HMC-problematiek kent daarmee een milieuhygiënische, een ruimtelijke en een economische dimensie. Bovendien is er een groot aantal partijen bij betrokken.
De provincie is via alle drie de dimensies betrokken:
- De provincie is in veel gevallen bevoegd gezag voor de bedrijven. In deze functie krijgt de provincie te maken met milieuklachten van bewoners over de bedrijven.

volgende pagina

Milieucategorie bestaande bedrijventerreinen

Maximaal toegestane hindercategorie

De kaart geeft een overzicht van de bedrijventerreinen in Zuid-Holland, waarbij een differentiatie naar maximaal toegestane hindercategorie is aangegeven.

Legenda

- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- Geen hindercategorie bekend
- Bebouwing

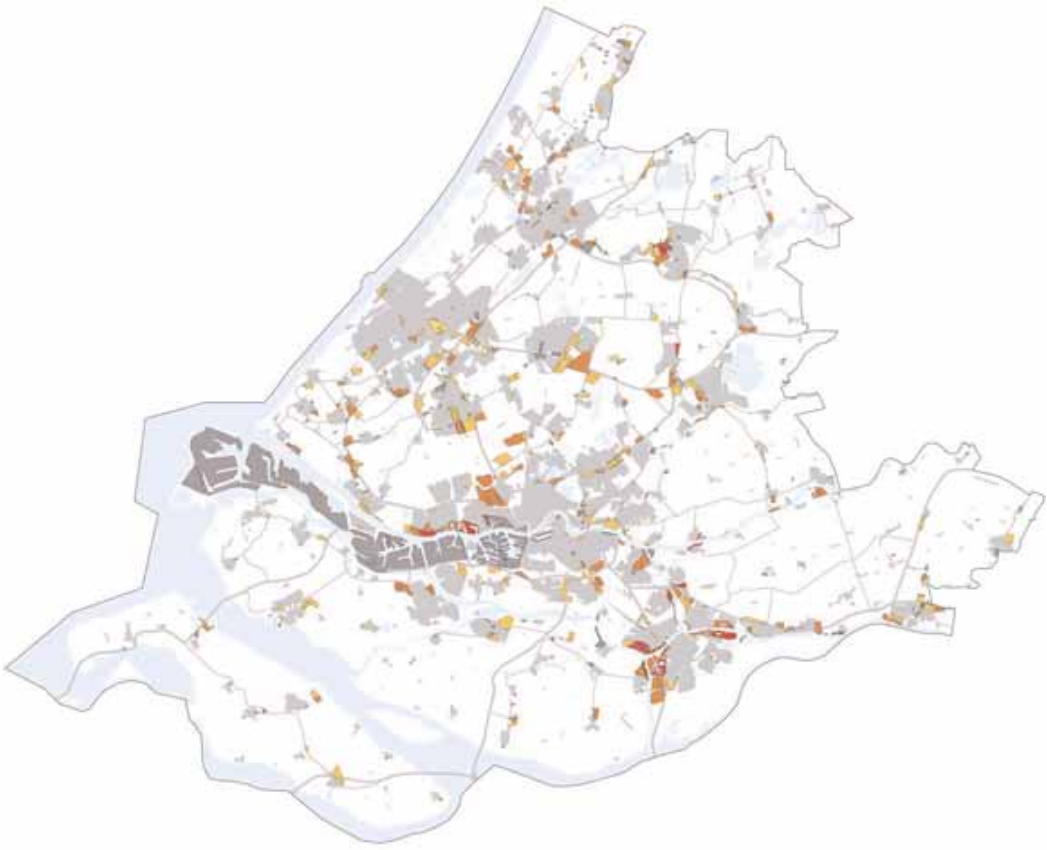

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_33

volgende pagina

- De provincie heeft via de ruimtelijke ordening invloed op de beschikbaarheid van fysieke ruimte en milieuruimte en controleert of plannen rekening houden met de milieuzones.
- Via het economische beleid stimuleert de provincie gemeenten om voldoende ruimte te reserveren voor HMC-bedrijvigheid in bestemmingsplannen. Voor nieuwe bedrijvigheid zal vooral de Tweede Maasvlakte een belangrijke rol spelen. De Tweede Maasvlakte is zeer geschikt om zware industrie te vestigen.

Rijksbeleid

In de *Nota Ruimte* is aangegeven dat het Rijk ernaar streeft 40 procent van het totale uitbreidingsprogramma voor woningen en arbeidsplaatsen te realiseren in het bestaand bebouwd gebied. Het Rijk legt de basismilieukwaliteit (deels) vast in wet en regelgeving (minimumnormen) en biedt kaders waarbinnen overheden lokale afwegingen kunnen maken.

Provinciaal beleid

De provincie wil om economische redenen beschikken over een voldoende areaal bedrijfsterrein voor HMC-bedrijven. Daarnaast spelen milieuoverwegingen en de wens om de bereikbaarheid en het beheer te verbeteren. Handhaving van milieuzones en onderliggende vergunningen zijn een belangrijk aandachtspunt. Met het oog op de economische betekenis en de kosten is de provincie zeer terughoudend om bedrijfsterreinen te transformeren naar andere functies, zoals wonen.

Voor de eventuele verplaatsingsbehoefte moet dan wel ruimte gevonden worden op andere bestaande bedrijfsterreinen. Uitgangspunten zijn:

- Inpassen op locatie heeft voorkeur boven verplaatsing.
- Gemeenten en/of regio's zijn in eerste instantie verantwoordelijk om het knelpunt op te lossen.
- Het knelpunt wordt integraal in een ruimtelijke context bezien, waarbij oplossingen voor de lange termijn de voorkeur hebben.

Doelen lange termijn

Nauwelijks of geen HMC-knelpunten en voldoende ruimte voor HMC-bedrijvigheid in Zuid-Holland.

Doelen 2006 – 2010

Prioritaire knelpunten oplossen en zorgen dat er voldoende ruimte blijft voor HMC-bedrijven in Zuid-Holland.

Wat kunt u van ons verwachten?

- De provincie handhaaft de HMC-bedrijven die onder haar bevoegdheid vallen adequaat, en stemt de vergunningverlening en de ruimtelijke ordening goed op elkaar af.
- De provincie zorgt voor een goed en actueel overzicht van beschikbare fysieke en benodigde milieuruimte voor HMC-bedrijven (HMC-monitor). Hiervoor wordt informatie over ruimte, economie en milieu aan elkaar gekoppeld.
- De provincie maakt afspraken met gemeenten, milieudiensten en regio's over locaties voor HMC-bedrijven, die gehandhaafd of gerealiseerd moeten worden.

Wat verwachten wij van anderen?

- Wij verwachten van *het Rijk* dat het actief naar oplossingen zoekt in situaties waarbij knelpunten voortvloeien uit geldende nationale wet- en/of regelgeving.

- Wij verwachten van *gemeenten* dat ook zij het proces van ruimtelijke ordening en milieuvergunningverlening beter op elkaar afstemmen.
- *HMC-bedrijven* hebben zelf de verantwoordelijkheid om in harmonie met hun omgeving te functioneren.

4.5 Duurzaam beheer van bouwgrondstoffen

Om woningen en andere gebouwen te bouwen, (spoor)wegen en dijken aan te leggen en terreinen op te hogen bij het bouwrijp maken van een locatie zijn grote hoeveelheden (primaire en secundaire) bouwgrondstoffen nodig. Bij grootschalige ontgrondingen op landlocaties komt het ruimtebeslag dat hierdoor wordt veroorzaakt in toenemende mate in conflict met andere ruimtelijke claims. Daarbij valt te denken aan natuurwaarden, landschapswaarden en cultuurhistorische waarden en aan de leefbaarheid van de omgeving. Duidelijke kaders voor de voorziening van bouwgrondstoffen zijn daarom noodzakelijk. In Zuid-Holland gaat het daarbij vooral om de winning van beton- en metselzand.

Rijksbeleid

In de *Nota Ruimte* is aangegeven dat de winning van bouwgrondstoffen aan de markt wordt overgelaten. Uitgangspunt hierbij is dat de winning waar mogelijk multifunctioneel moet zijn. Dat betekent dat bouwgrondstoffen waar mogelijk gewonnen moeten worden, in combinatie met zaken als natuurontwikkeling, de aanleg van recreatievoorzieningen en waterbeheer. Voorheen werd dit gestuurd via het Structuurschema oppervlaktedelfstoffen, maar deze sturing zal worden afgebouwd. Voor de overgangsperiode tot 2009 blijven de taakstellingen uit het tweede structuurschema nog wel van kracht. Voor de gezamenlijke provincies geldt tot en met 2008 een winningstaakstelling van 143 miljoen ton beton- en metselzand. In de *Nota Ruimte* is ook een bouwgrondstoffentoets opgenomen. Deze toets meet of bij planontwikkeling buiten het bebouwd gebied rekening is gehouden met de gevolgen voor de bouwgrondstoffenvoorziening. Het IPO zal over de bouwgrondstoffentoets binnenkort een standpunt innemen op basis van een recent afgerond rapport van NITG/TNO [13]. Dit standpunt zal worden vastgelegd via een wijziging van de nota 'Regels voor ruimte'.

[13] NITG/TNO: 'De bouwgrondstoffentoets doorgrond', 2005.

Provinciale beleidsvisie

Het provinciale beleid voor de winning van bouwgrondstoffen tot en met 2008 is vastgelegd in het *Bouwgrondstoffenplan*, dat Provinciale Staten in 2004 heeft vastgesteld. Het aanbod van secundaire grondstoffen, zoals pruingranulaten en zand uit baggerspecie wordt reeds voor 90 procent benut voor bouwgrondstoffen. Dit is echter bij lange na niet voldoende om de behoefte aan bouwgrondstoffen volledig te dekken. Door het aantrekkelijker te maken om secundaire materialen toe te passen, en ruimtelijke ontwikkelingen te combineren met winning van beton- en metselzand wordt primaire winning zo veel mogelijk voorkomen. Deze wijze van werken maakt het mogelijk winning te combineren met de ontwikkeling van andere maatschappelijk gewenste functies, zoals natuurontwikkeling, recreatie, wonen aan het water, waterbeheer en de aanleg van vaargeulen. Kansen om ruimtelijke ontwikkeling te combineren met beton- en metselzandwinning zijn weergegeven op de kaart op pagina 240.

Doelen lange termijn

Voor de periode na 2008 worden geen provinciale taakstellingen voor beton- en metselzand meer vastgelegd. In lijn met de *Nota Ruimte* wordt de voorziening van bouwgrondstoffen aan de markt overgelaten. Hierbij gelden dezelfde uitgangs-

volgende pagina

Gebieden met grofzandvoorkomens

In de gebieden met grofzandvoorkomens bestaan kansen om ruimtelijke ontwikkeling te combineren met beton- en metselzandwinning.

Legenda

- Beton- en metselzand
- Bebouwing

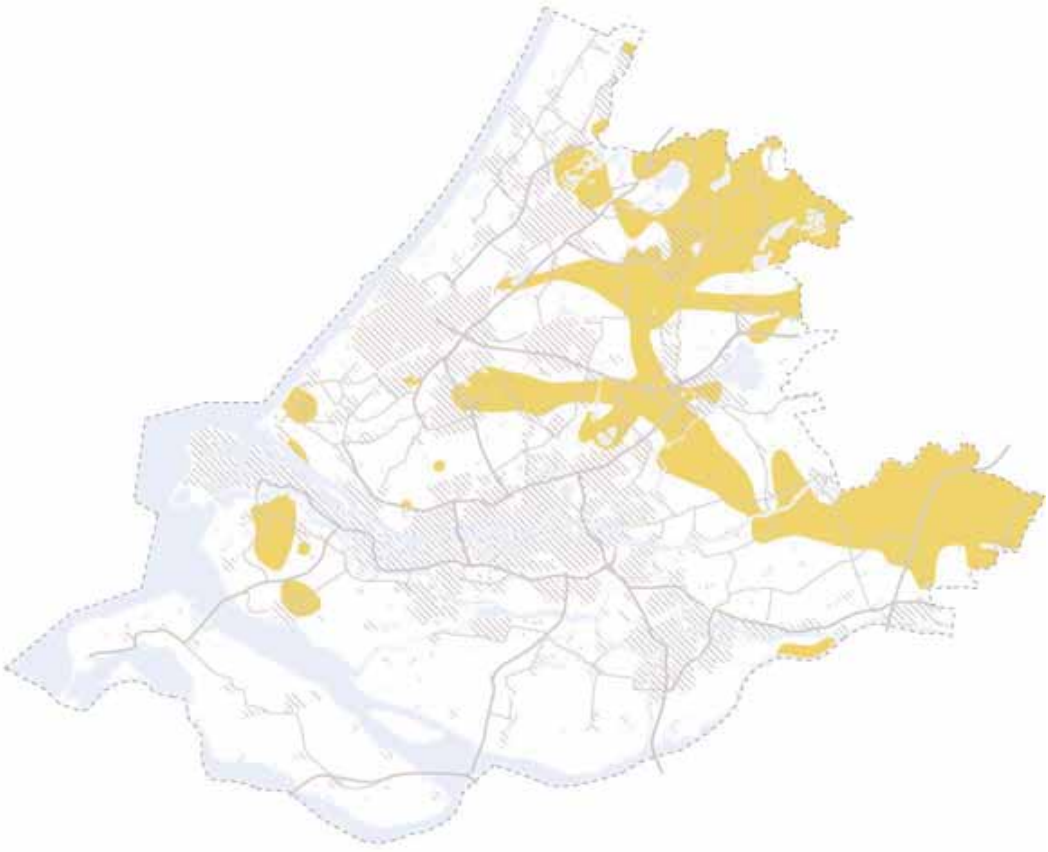

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_34

volgende pagina

punten, zodat projecten gerealiseerd kunnen worden die én de ruimtelijke kwaliteit verhogen én Nederland van grondstoffen voorzien.

Doelstellingen 2006 – 2010

In de periode tot 2008 gelden de volgende doelstellingen:

- Voor de periode 1999-2008 geldt een winningstaakstelling van 8,5 miljoen ton beton- en metselzand.
- De taakstelling wordt ingevuld door beton- en metselzand te winnen op zee, door fijner zand, zeezand en secundaire materialen in beton toe te passen, en door bestaande winningen optimaal te benutten.
- Primaire beton- en metselzandwinningen op land worden uitsluitend toegestaan voor zover die onvermijdelijk zijn om te voldoen aan de geldende winningstaakstelling.
- Om onnodig transport te voorkomen wordt zo veel mogelijk gewonnen in de nabijheid van de bouwlocatie of de betoncentrale.
- In provinciale werken worden zo veel mogelijk secundaire grondstoffen toegepast.
- Bij ruimtelijke plannen wordt het effect op de bouwgrondstoffenvoorziening meegenomen (bouwgrondstoffentoets). Deze toets wordt specifiek toegepast op locaties waar grof zand voorkomt.

Wat kunt u van de provincie verwachten?

- De provincie zorgt voor heldere kaders bij de beoordeling van ontgrondingsaanvragen op grond van de Ontgrondingenwet. Als toetsingskader voor het verlenen van vergunningen gelden de beleidsuitgangspunten zoals vastgelegd in het Bouwgrondstoffenplan dat Provinciale Staten in 2004 heeft vastgesteld.

Daarnaast zorgt de provincie er samen met partners voor dat:

- beton- en metselzandwinning via secundaire winning worden gestimuleerd;
- alternatieve grondstoffen in de bouw daadwerkelijk worden gestimuleerd;
- in eigen provinciale werken zo veel mogelijk alternatieve grondstoffen worden toegepast;
- voorbeeldprojecten worden ontwikkeld, waardoor de toepassing van alternatieve grondstoffen meer bekendheid krijgt;
- bodemkwaliteitskaarten worden ontwikkeld, waardoor de toepassing van licht verontreinigde grond wordt gestimuleerd;
- de vraag naar bouwgrondstoffen beter wordt geraamd, om de huidige onzekerheden in de ramingen te verkleinen;
- een toetsingskader wordt ontwikkeld, waarmee de effecten van ontgrondingen op milieu, natuur en landschap gekwantificeerd kunnen worden;
- aanleg of uitbreiding wordt gefaciliteerd van aanlandings- en bewerkingslocaties van beton- en metselzand uit zee.

Uitvoering GRIP en VIBO

In Randstadverband is het Grondstoffenregulerend Implementatieprogramma (GRIP) opgesteld. In dit uitvoeringsprogramma zijn projecten opgenomen, die moeten bevorderen dat alternatieve grondstoffen daadwerkelijk in de bouw worden toegepast. Het GRIP heeft een looptijd tot en met 2008. Het VIBO[14] is een samenwerkingsovereenkomst tussen VenW en IPO, waarin onderzoek wordt gedaan naar duurzame bouwgrondstoffenvoorziening. Doel hiervan is op landelijke schaal de toepassing van alternatieven te bevorderen. Het VIBO wordt begeleid door het regieteam onder voorzitterschap van de provincie Zuid-Holland. De samenwerkingsovereenkomst heeft een looptijd van vier jaar gerekend vanaf 1 januari 2004.

[14] Verkeer en Waterstaat IPO Bouwgrondstoffenovereenkomst

volgende pagina

Wat verwachten wij van anderen?

- Van het *bedrijfsleven* (betonbranche, winners van oppervlaktedelfstoffen, etc.) verwachten we dat ze de alternatieven, waarvan uit onderzoeken blijkt dat er mogelijkheden zijn, ook daadwerkelijk toepassen.
- Van *opdrachtgevers* (zowel overheden als private partijen) verwachten we dat ze bij ontwerpen en constructies meer rekening houden met de mogelijkheden van alternatieven en het duurzaam gebruik van grondstoffen.
- Van het *zandwinnend bedrijfsleven* verwachten we dat ze met de mogelijke winning van grondstoffen vernieuwend zullen omgaan.

volgende pagina

5 Communicatie en participatie

Een goed milieubeleid kenmerkt zich door goede communicatie met en participatie van alle betrokkenen. In dit hoofdstuk besteden we daarom aandacht aan communicatie over duurzame ontwikkeling, duurzaam gedrag, burgerparticipatie en de voorbeeldfunctie van de provincie.

5.1 Leren voor duurzame ontwikkeling

Overheden en maatschappelijke organisaties besteden steeds meer aandacht aan duurzame ontwikkeling. Duurzame ontwikkeling heeft echter nog lang geen vaste plaats verworven in maatschappelijke en economische processen. Hiervoor moeten eerst diverse knelpunten worden opgelost. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om keuzemogelijkheden (voorzieningen), belangentegenstellingen, sociale dilemma's (individueel versus collectief gedrag), gewoonten en kennis. Het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) heeft in een recente verkenning van duurzaamheid[15] aangegeven dat mogelijke oplossingen sterk gekoppeld zijn aan de achterliggende waardenoriëntaties. Deze waarden bepalen de gewenste kwaliteit van leven en de manier waarop de maatschappelijke inrichting en sturing worden gezien. Het MNP waarschuwt daarbij voor een eenzijdige focus. Naast technologieontwikkeling bepleit het MNP aandacht voor gedragsverandering en bestuurlijke oplossingen.

[15] MNP: Kwaliteit en toekomst, verkenning van duurzaamheid, 2005

Rijksbeleid

Het landelijk beleid rond duurzame ontwikkeling is onder andere aangegeven in de nota *Duurzame daadkracht*. Om leerprocessen te stimuleren is in deze nota ter illustratie het programma 'Leren voor Duurzame Ontwikkeling' (LvDO) opgenomen, een interbestuurlijk programma van zes ministeries, de Unie van Waterschappen en het IPO. In dit landelijke plan zijn drie pijlers onderscheiden voor de beoogde leerprocessen: onderwijs, overheden en samenleving.

Het LvDO-programma loopt van 2004 tot 2007. Het Rijk heeft aangegeven dat dit programma in elk geval tot en met 2010 zou moeten lopen. Mede gelet op de relatie met het VN-programma Decade of Education for Sustainable Development 2005 – 2014 zal in 2007 in overleg met het Rijk een verlenging van de huidige programmaperiode LvDO worden besproken.

Voor leer- en participatieprocessen rond duurzame ontwikkeling bij maatschappelijke partijen hebben de provincies binnen het programma LvDO een voortrekkersrol. De provinciale instrumenten hiervoor liggen vooral op terrein van kennismanagement, communicatie en financiële ondersteuning.

Provinciaal beleid

Het programma LvDO richt zich op waardenontwikkeling, kennis en competenties. Deze aspecten zijn nodig om maatschappelijke vraagstukken integraal en toekomstgericht op te pakken en deze vervolgens daadwerkelijk vorm te geven in de praktijk. Om hieraan inhoud te geven, staan leerprocessen centraal. Doordat het programma LvDO focust op het sociale instrumentarium, vult het de meer fysiek gerichte programma's (voorzieningen) en regelgeving aan. Het gaat om bewustwording en versterking van de eigen verantwoordelijkheid van intermediaire organisaties en einddoelgroepen en van de provincie zelf.

Doelen lange termijn

Overheden, maatschappelijke organisaties en burgers beschikken over de kennis, competenties en bereidheid om beslissingen te nemen waarbij schadelijke effecten zo min mogelijk worden afgewenteld naar andere beleidsterreinen, in de tijd of in de

volgende pagina

ruimte. De provincie Zuid-Holland zal haar eigen besluitvormingsprocessen ook in deze zin invullen.

Doelen 2006 – 2010

In het provinciaal programma LvDO 2004-2007 zijn de volgende doelen geformuleerd:

- Vijftien projecten uitvoeren waarbij binnen reguliere beleidsprocessen meer aandacht wordt besteed aan duurzame ontwikkeling. De projecten hebben betrekking op integraal klimaatbeleid van gemeenten en woningcorporaties, een meer integrale benadering bij lokale en regionale ruimtelijke inrichting en bij lokaal sociaal beleid.
- De eigen provinciale organisatie en het provinciale beleid duurzaam invullen. In 2005 is een onderzoek uitgevoerd naar de stand van zaken. De ambitie is om te werken langs een overkoepelende koers voor duurzame ontwikkeling op concernniveau. Deze koers omvat een agenda van verbeterpunten voor de bedrijfsvoering en voor de beleidsdirecties een begrippenkader met sturingsprincipes. Deze sturingsprincipes zijn leidend voor beleid en projecten.

Doel is resultaten te bereiken voor belangrijke provinciale duurzaamheidsthema's, die onder meer zijn beschreven in dit beleidsplan. Daarnaast is meer transparantie in de besluitvormingsprocessen een belangrijk doel. Niet alleen in de afweging tussen economische, ecologische en sociale doelen, maar ook in de afweging tussen korte- en langetermijndoelen en consequenties voor verschillende schaalniveaus. De provincie stimuleert de eigen organisatie om langs deze lijn te werken via een leerprogramma, en door resultaten terug te koppelen en te evalueren.

Wat kunt u van ons verwachten?

De provincie is initiatiefnemer van de circa vijftien projecten, die door zeer diverse partijen worden uitgevoerd. Daarnaast heeft de provincie het voortouw bij de uitvoering van kennismanagement en communicatie, om een bredere discussie en implementatie van duurzame ontwikkeling binnen Zuid-Holland te stimuleren. De provincie heeft een leerprogramma om haar eigen duurzaam opereren te stimuleren.

volgende pagina

Wat verwachten wij van anderen?
Actieve participatie in de uit te voeren projecten door een breed scala van partijen (onder andere gemeenten, het MILO-bureau, VNG, maatschappelijke organisaties en onderwijsinstellingen).

5.2 Burgerparticipatie

De provincie kan haar doelen niet alleen realiseren. Daar heeft zij andere organisaties en mensen bij nodig. Deze andere mensen en organisaties zullen zich echter alleen aan het doel conformeren en dit helpen realiseren als zij er ook achter staan. Bovendien kunnen de kennis, ervaring en ideeën van betrokkenen goed gebruikt worden om de complexe vraagstukken waar we voor staan op te lossen. Voor zowel de doelstelling als de oplossingsrichting is het daarom belangrijk om betrokkenen van het begin af aan mee te laten denken en doen. Een speciale doelgroep in dit geheel vormen de actieve burgers van morgen, de jongeren van nu.

Europees en rijksbeleid
Om het milieubeleid beter af te stemmen op de belevingswereld van burgers is het Rijk in 2003 gestart met het programma *Beleid met burgers*. Een van de initiatieven is de instelling van een burgerplatform dat adviseert over onderdelen van het VROM-beleid. In Europees verband is het Verdrag van Aarhus van belang. Dit verdrag regelt inspraak voor het publiek op besluiten over het milieu (artikel 6 t/m 8). Sinds 2003 heeft elke burger van vijftien jaar of ouder de mogelijkheid om een burgerinitiatief-voorstel op de agenda van Provinciale Staten te zetten.

Provinciaal beleid
De provincie heeft op dit moment geen eenduidige richtlijn voor burgerparticipatie. In sommige gevallen participeren burgers wel, zoals in het project Biodiversiteit Hoeksche Waard, Leren voor Duurzame Ontwikkeling, GIOS, diverse scholenprojecten en jongerenpanels. In andere gevallen gebeurt dit niet. De keuze om burgers niet te laten participeren is vaak niet bewust gemaakt.

De provincie streeft naar een groen-, water- en milieubeleid waarbij bewust is nagedacht over de participatiegraad. Het niveau van participatie moet dan ook gerealiseerd zijn als beleid tot stand komt. Burgerparticipatie kan bijvoorbeeld via burgerpanels, die regionaal opgezet kunnen worden. In de regio Rijnmond en enkele gemeenten zijn al verschillende burgerpanels betrokken bij het beleid.

Doelen lange termijn
In 2020 maakt participatie van individuele burgers en maatschappelijke belangen-organisaties standaard deel uit van het groen-, water- en milieubeleid en van het uitvoeringsproces.

Doelen 2006 – 2010
Bij elk nieuw groen-, water- en milieubeleid zal de provincie consequent nadenken over het niveau van participatie. Hiervoor wordt de participatieladder van het Instituut voor Publiek en Politiek gebruikt (raadplegen, adviseren, coproduceren, meebeslissen).

Wat kunt u van ons verwachten?
De provincie kiest per beleidsonderwerp welk niveau van participatie zij wenselijk vindt. Vervolgens ontwikkelt zij met betrokken partijen (maatschappelijke organisaties, gemeenten, centra voor Natuur- en Milieueducatie, individuele burgers en

volgende pagina

jongeren) het beleid en de uitvoeringsstrategie. Daarbij maakt de provincie zo veel mogelijk gebruik van bestaande netwerken (Leren voor duurzaamheid, jeugd-debatten/ panels) en organisaties (maatschappelijke organisaties, Nationale Jeugdraad, Nationale Strategie voor Duurzame Ontwikkeling, PAL). Waar nodig wil de provincie deze ondersteunende structuren versterken.

Wat verwachten wij van anderen?

Wij verwachten van burgers dat zij actief gebruikmaken van de mogelijkheden tot participatie.

5.3 Duurzaam gedrag

Voor een transitie in de richting van duurzaamheid is verandering in gedrag van mensen essentieel. Succesvolle transities zijn immers uitsluitend mogelijk als naast veranderingen op technisch-economisch vlak ook sociaal-culturele veranderingen plaatsvinden. Veel van de maatschappelijke vraagstukken die in dit beleidsplan zijn beschreven, kunnen worden gezien als een sociaal dilemma: de burger ondersteunt dat de overheid gedragsregels of heffingen oplegt, maar acht het niet opportuun om vrijwillig zijn gedrag aan te passen, omdat anderen dan wellicht niet meedoen.[16]

[16] Uit enquêtes blijkt dat 70 procent van de burgers verwijst naar de overheid als degene die actie moet ondernemen (MNP: Kwaliteit en toekomst, verkenning van duurzaamheid, 2005).

Rijksbeleid

Het Rijk kiest voor een benadering waarbij burgers in hun rol als consument ervoor kiezen hun levensstijl aan te passen in het belang van een schoner milieu. Het Rijk wil hierbij echter geen zwaar moreel appel op de burgers doen, zeker niet als dit contra-productief wordt. Het Rijk wil het sociale dilemma doorbreken door technologische innovaties te bevorderen en nieuwe arrangementen te ontwikkelen. Zo wordt het voor burgers makkelijker om zelf bij te dragen aan een schoner milieu.

Provinciaal beleid

De provincie streeft ernaar bij te dragen aan duurzaam gedrag van de inwoners van Zuid-Holland door gedragspraktijken te onderzoeken en te veranderen. Het is essentieel om precies te weten welke argumenten of handelingsregels het gedrag veroorzaken. Verschillende oorzaken vragen om een verschillende oplossing. Gebrek aan kennis, verdringing of gewoonte vragen allemaal een eigen aanpak.

Doelen lange termijn

Duurzaam gedrag van de inwoners van Zuid-Holland.

Doelen 2006 – 2010

Voor 2010 heeft de provincie ten minste twee verschillende gedragspraktijken aangepakt en een alternatief gestimuleerd.

Wat kunt u van ons verwachten?

Samen met het ministerie van VROM, gemeenten en maatschappelijke partners (IVN en Milieufederatie) kiest de provincie twee thema's (bijvoorbeeld energie en mobiliteit). Voor deze thema's worden werkgroepen opgezet (provincie, gemeenten, maatschappelijke partners, burgers, kennisinstituut) die binnen het thema een of meer gedragspraktijken kiezen. De werkgroep zal gedragsalternatieven stimuleren, waarbij reeds ontwikkelde kennis wordt gebruikt. Het ministerie van VROM en de provincie stellen budget ter beschikking. De provincie stelt bovendien menskracht beschikbaar om het project te begeleiden en fungeert als kennismakelaar.
De resultaten van het project worden geëvalueerd.

volgende pagina

Internationaal kennisdelen:
De provincie Zuid-Holland ondersteunt andere regio's met technische kennis over bijvoorbeeld milieuvergunningen en milieuregels. Daarnaast delen wij kennis en ervaring met partijen in Engeland om overschrijding van Europese grenswaarden voor de luchtkwaliteit te bestrijden en te voorkómen. Ook nemen wij deel aan netwerken van regionale overheden in Europees verband, om milieukennis te delen en elkaar scherp te houden. Zo hebben wij in juni 2006 deel genomen aan een conferentie van het zogenaamde ENCORE-netwerk, in Zweden.

5.4 Voorbeeldfunctie

Vele instanties en ondernemingen doen in meer of mindere mate wel aan milieuzorg, veelal beperkt tot wat de wetgever voorschrijft. Er zijn echter in veel gevallen verschillende maatregelen mogelijk, gunstig voor het milieu en vaak ook gunstig voor de bedrijfsvoering. Hoewel het vooral de rol van de provincie is de milieuwetgeving te handhaven, wil ze ook het goede voorbeeld geven door met haar eigen bedrijfsvoering duurzaam te opereren. Dit is belangrijk om partners en doelgroepen te overtuigen. De verworven kennis zal worden verspreid, zodat het goede voorbeeld bekend wordt en uitnodigt tot volgen.

Provinciaal beleid
In het kader van het Bestuursakkoord Nieuwe Stijl (BANS) streeft de provincie als inkoper en opdrachtgever naar duurzaamheid. Doel van het provinciale beleid is een voorbeeldfunctie te vervullen op het gebied van duurzaamheid, voor bedrijven, gemeenten, waterschappen en andere partners van de provincie.

Doelen lange termijn
De provincie zal duurzaam en maatschappelijk verantwoord opereren en doelgroepen hier actief kennis van laten nemen. Relevante onderwerpen zijn onder andere: duurzaam inkopen, energie besparen, duurzame energietoepassingen in eigen gebouwen en wegen, secundaire grondstoffen in eigen werken, en duurzame mobiliteit.

Doelen 2006 – 2010
Voor duurzaam inkopen hanteert de provincie de doelstelling dat in 2010 50% van het inkoopvolume duurzaam wordt ingekocht. Duurzaam inkopen is een vast onderdeel bij inkopen en aanbestedingen en verdere professionalisering daarvan is het uitgangspunt. De milieucriteria, de sociale criteria en de reikwijdte van het begrip duurzaam inkopen worden nader uitgewerkt (landelijk programma Duurzame Bedrijfsvoering Overheden 2006-2010).
Met het interne milieuzorgsysteem wordt continu gewerkt aan verbetering en wordt jaarlijks een milieuactieplan opgesteld. Voor het energieverbruik zal het project *Energiebesparing provinciale gebouwen en objecten* (Pepgo) concrete resultaten op gaan leveren. Uitgangspunt is een energiebesparing van ten minste 10 procent in 2010 ten opzichte van het verbruik in 2004. De provincie wil in de landelijke benchmark van Stimular/ SenterNovem bij de beste 25 procent horen (afhankelijk van de nulmeting).

Naast interne milieuzorg en duurzaam inkopen wil de provincie een voorbeeld zijn voor duurzaam opereren in beleid en uitvoering. Door middel van de P4-scan (people, planet, profit en provincies) wordt de stand van zaken vastgesteld en verbeterplannen opgesteld. In 2005 is een nulmeting uitgevoerd, de provincie scoorde daarin 67% op de " best practices voor provincies" . Het doel is om dit te verbeteren en

volgende pagina

principes voor duurzame ontwikkeling als vast onderdeel te hanteren bij beleidsvorming en projectuitvoering. In 2008 zal de P4-scan worden herhaald.

Wat kunt u van ons verwachten?

De provincie neemt maatregelen voor een zo milieuvriendelijk mogelijke bedrijfsvoering door duurzaam te opereren en doelgroepen hiervan kennis te laten nemen.

Wat verwachten wij van anderen?

Alle overheden nemen maatregelen voor een zo milieuvriendelijk mogelijke bedrijfsvoering door duurzaam te opereren en doelgroepen hiervan kennis te laten nemen.

volgende pagina

6 Financiële en economische consequenties

In de Wet milieubeheer is de verplichting opgenomen om aan te geven wat de redelijkerwijze te verwachten financiële en economische consequenties zijn van het te voeren milieubeleid. Eind jaren negentig is in IPO-verband een project uitgevoerd waaruit bleek dat de milieukosten in Zuid-Holland circa 20 procent van de nationale milieukosten bedragen. Dit percentage komt min of meer overeen met het aandeel van de Zuid-Hollandse bevolking en economie in de nationale totalen. Uit het project bleek ook dat de invloed van het eigen provinciale beleid op de totale omvang van de milieukosten zeer gering is. Het overgrote deel van de kosten wordt veroorzaakt door regelgeving op nationaal en/of internationaal niveau. Sinds het IPO-project zijn er in Zuid-Holland geen nieuwe ramingen van de milieukosten op provinciale schaal meer gemaakt. Voor deze paragraaf is daarom uitgegaan van de beschikbare informatie over milieukosten en economische gevolgen op Europees en/of nationaal niveau.

Milieukosten

Volgens het Milieu- en Natuurplanbureau bedroegen in 2004 de nationale milieukosten € 13,4 miljard. Uitgaande van de genoemde verhouding (milieukosten in Zuid-Holland bedragen 20 procent van de nationale milieukosten) betekent dit dat de milieukosten in Zuid-Holland in 2004 circa € 2,8 miljard bedroegen, ofwel bijna 3 procent van het bruto regionaal product in dat jaar[17].

De huidige milieukosten worden grotendeels veroorzaakt door de kosten van afvalinzameling en verwerking, riolering en waterzuivering, bodem- en geluidsanering en de sanering van luchtemissies. De milieukosten worden in eerste instantie gemaakt door de landbouw, industriële bedrijven, het verkeer en overheden[18]. De door overheden gemaakte milieukosten worden grotendeels bekostigd via de inning van bestemmingsheffingen. Door deze wijze van bekostiging worden de kosten van gemeenten en waterschappen voor afvalverwijdering, riolering en waterzuivering met name betaald door huishoudens en deels ook door bedrijven.

In de komende jaren zullen de milieukosten verder stijgen. Dit is mede het gevolg van aanscherpingen in het beleid. Een verdergaande stijging zal zich met name voordoen bij:

- De milieukosten van het verkeer en de industrie, als gevolg van de in de EU-themastrategie luchtkwaliteit opgenomen doelstellingen. Voor de themastrategie heeft de Europese Commissie een kosten-batenanalyse laten opstellen. Op basis hiervan kan geraamd worden dat bij volledige implementatie de extra jaarlijkse kosten in Nederland circa € 0,3 miljard zullen bedragen [19]. Deze kosten komen boven op de kosten voor realisatie van de 2010-emissieplafonds uit de EUNEC- richtlijn. De jaarlijkse baten van de voorgestelde maatregelen worden voor Nederland geraamd op een bedrag tussen de € 2,5 en € 4 miljard (afhankelijk van de gehanteerde methode). Hoewel dit soort ramingen grote onzekerheden met zich meebrengt, is wel duidelijk dat de baten fors hoger worden ingeschat dan de kosten.
- De kosten voor de aanpak van het klimaatprobleem. Het afgelopen jaar heeft de prijs voor CO_2 op de Europese markt voor emissiehandel bewogen tussen de € 10 en € 30 per ton. Op dit moment bedraagt de prijs circa € 20 per ton vermeden emissie. Zo beschouwd zouden de jaarlijkse kosten per procent emissiereductie in Zuid-Holland circa € 10 miljoen bedragen. De feitelijk te maken kosten zijn sterk afhankelijk van de ontwikkeling van de energieprijzen, de aard en omvang van de economische groei en het soort reductiemaatregelen dat uiteindelijk wordt genomen.
- De kosten van sanering van knelpunten op het gebied van externe veiligheid en geluid. De kosten van sanering van de externe veiligheidsknelpunten worden

[17] Als gevolg van de gehanteerde definitiewijzen hebben deze kosten tevens betrekking op de kosten voor het waterkwaliteitsbeheer door waterschappen en de kosten voor riolering door gemeenten. Op grond van gegevens van de waterschappen en gemeenten valt af te leiden dat de kosten hiervan in Zuid-Holland in 2005 bijna € 0,5 miljard bedroegen (zie paragraaf financiële en economische consequenties waterdeel).

[18] De kosten voor overheden worden door uitbesteding en privatisering in toenemende mate gemaakt door de milieuproduktiesector (o.a. afvalbedrijven).

[19] MNP: Consequences for the Netherlands of the EU-thematic strategy on air pollution, 2005.

volgende pagina

gefinancierd via een subsidieregeling van het Rijk. Hiervoor is jaarlijks nationaal € 25 miljoen beschikbaar. Er zijn nog geen kostenramingen beschikbaar voor de saneringsprogramma's die de geluidknelpunten op provinciale wegen moeten oplossen (in het kader van de Richtlijn Omgevingslawaai).

- De stijgende milieukosten in de glastuinbouw, met name als gevolg van de implementatie van de Kaderrichtlijn Water. De exacte hoogte van de kosten zal mede afhangen van de te kiezen ambitieniveaus.

Economische gevolgen

Hogere kosten en dus ook een stijging van de milieukosten zijn in principe nadelig voor de concurrentiekracht van het bedrijfsleven. Hoe een kostenstijging uitwerkt hangt af van een groot aantal factoren. Daarbij moet bedacht worden dat kosten voor de ene sector vaak extra omzet voor andere sectoren betekenen. De economische gevolgen, in termen van daling van economische groei, koopkrachtverlies en verlies aan arbeidsplaatsen, zijn zonder uitgebreide modelberekeningen niet eenvoudig te bepalen.

In kwalitatieve zin kan echter wel worden gesteld dat naarmate de milieuregelgeving meer op Europees niveau wordt ingevuld, er steeds meer een 'level playing field' voor het bedrijfsleven ontstaat. Het overgrote deel van het Zuid-Hollandse bedrijfsleven heeft in de praktijk immers te maken met concurrentie uit de lidstaten van de EU. Waar als gevolg van een concentratie aan economische activiteiten extra kosten moeten worden gemaakt om aan de Europese kwaliteitseisen te voldoen, is natuurlijk wel sprake van een concurrentienadeel. Dit nadeel zal over het algemeen echter veel kleiner zijn dan het schaalvoordeel, dat verbonden is aan de concentratie van economische activiteiten.

Daarnaast geldt dat in de komende jaren een deel van de uitgaven die in het verleden zijn gedaan zal kunnen worden terugverdiend door succesvolle export van milieutechnologie naar opkomende industrielanden. Het wordt immers steeds duidelijker dat de zeer onstuimige economische ontwikkeling in sommige delen van de wereld de milieugrenzen meer dan overschrijdt[20]. Naast een direct financieel belang draagt dit natuurlijk ook bij aan een meer duurzame ontwikkeling op mondiale schaal.

[20] Financieel dagblad: Milieuvervuiling China steeds ernstiger; gebruik van buitenlandse technologie is nodig om ramp af te wenden (25 november 2005).

volgende pagina

volgende pagina

volgende pagina

Afkortingenlijst, begrippenlijst

volgende pagina

Afkortingenlijst

AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
BANS	Bestuursakkoord Nieuwe Stijl
BAP	Biodiversiteitsactieplan
BBT	Best Beschikbare Techniek
BEVI	Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen
BGWM	Beleidsplan Groen, Water en Milieu
BLOW	Bestuursovereenkomst Landelijke Ontwikkeling Windenergie
Bobel	Nota gezamenlijk bodemsaneringsbeleid
BRZO	Besluit Rampen en Zware Ongevallen
BVA	Besluit Verbranden Afvalstoffen
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CHAMP	Communicatie, Horizon, Anticipatie, Motivatie, Preparatie
CO_2	koolstofdioxide
CRO	Commissie Regionaal Overleg
DECOR	Duurzaam ECOnomisch Ruimtegebruik
DOB	duurzaam onkruidbeheer
EHS	Ecologische Hoofdstructuur EU Europese Unie
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGOR	Gewenst grond- en oppervlaktewaterregime
GIOS	Groen In en Om de Stad
GIS	Geografisch Informatie Systeem
GLAMI	(convenant) Glastuinbouw en Milieu
GRIP	Grondstoffenregulerend Implementatieprogramma
GRP	Gemeentelijke Rioleringsplannen
GS	Gedeputeerde Staten
HIS	Hoogwater Informatie Systeem
HMC	Hogere Milieu Categorie (bedrijven)
L-den	Level day-evening-night
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
IODS	Integrale Ontwikkeling tussen Delft en Schiedam
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change
IOPK	Integraal Ontwikkelingsperspectief voor de Kust
IPO	Interprovinciaal Overleg
IPP	Instituut voor Publiek en Politiek
IPPC	Integrated Pollution Prevention and Control
Ism	Interimwet stad-en-milieubenadering
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
IVN	Instituut Voor Natuurbeschermingseducatie
KRW	Kaderrichtlijn Water
KWO	koude-warmteopslag
LHB	Luchthavenbesluit
LNV	ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LOGO	Lokale gebiedstypologie en omgevingskwaliteit
LTO	Land- en Tuinbouworganisatie
LvDO	Leren voor Duurzame Ontwikkeling
LVNL	Luchtverkeersleiding Nederland
MEP	Milieukwaliteit Electriciteitsproductie
MER	Milieueffectrapportage
MJA2	MeerjarenAfspraak Energie-efficiency
MLA	Micro Light Airplane
MILO	Milieu in de leefomgeving
MIRUP	Milieu-instrument in ruimtelijke plannen
MNP	Milieu- en Natuurplanbureau

volgende pagina

Mton	megaton
MTR	Maximaal Toelaatbaar Risico
MVG	Ministeriële Vrijstellingsregeling Grondverzet
MW	megawatt
NEC	National Emission Ceilings (richtlijn)
NeR	Nederlandse Emissie Richtlijn
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
NMP4	Nationaal Milieubeleidsplan 4
NO_x	stikstofoxiden
NSDO	Nationale Strategie voor Duurzame Ontwikkeling
NUB	Nota Uitwerking Baggerbeleid
NUP	Nota Uitwerking Peilbeheer
NVGS	Nota Vervoer Gevaarlijke Stoffen
OGOR	Optimaal grond- en oppervlaktewaterregime
OM	Openbaar Ministerie
OV	openbaar vervoer
PAL	Provinciale Adviescommissie Leefomgevingskwaliteit
PEHS	Provinciale Ecologische Hoofdstructuur
PHO	Provinciaal Handhavingsoverleg
PKB	planologische kernbeslissing
PPS	publiek-private samenwerking
POP	Plattelandsontwikkelingsprogramma
PRSV	Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2020
PS	Provinciale Staten
PVVP	Provinciaal Verkeer- en Vervoerplan
RBO	Regionaal Bestuurlijk Overleg
RR2020	Ruimtelijk Plan Regio Rotterdam 2020
RVGS	Regulering Vervoer Gevaarlijke Stoffen
rwzi	rioolwaterzuiveringsinstallatie
SMB	Strategische Milieu Beoordeling
SO_2	zwaveldioxide
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
ULV	Ultra Light Vehicle
UvW	Unie van Waterschappen
VIBO	Verkeer en Waterstaat IPO Bouwgrondstoffenovereenkomst
VHR	Vogel- en Habitatrichtlijn
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VOC	Veiligheids Omgevings Convenanten
VOS	vluchtige organische stoffen
VROM	ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieubeheer
VenW	ministerie van Verkeer en Waterstaat
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WB21	Waterbeheer 21e eeuw
Wbb	Wet bodembescherming
Wgr	Wet geluidhinder
WGR+	Wet gemeenschappelijke regelingen plus
Wm	Wet milieubeheer
Wro	(nieuwe) Wet ruimtelijke ordening
WRO	(bestaande) Wet op de Ruimtelijke Ordening
Wvo	Wet verontreiniging oppervlaktewateren
Wwk	Wet op de waterkering

volgende pagina

Begrippenlijst

Afkoppelen betekent dat het regenwater en het vuile water gescheiden worden afgevoerd van de riolering. Dit wordt gedaan om een duurzaam watersysteem te laten ontstaan.

Afslagzone is de zone (begrenst door de afslaglijn) waar de zandige kust (veelal duin) vanaf de zee tijdens een bepaalde stormvloed naar verwachting zal afslaan (eroderen).

Blauwe knooppunten zijn de (belangrijkste) uitwisselpunten tussen het hoofdwatersysteem en het regionale watersysteem: locaties waar waterbeheer door het waterschap raakt aan het beheer door Rijkswaterstaat.

Dijkringgebied is een gebied dat helemaal beschermd wordt door primaire waterkeringen dijken of hoge gronden.

Grondwater diep betreft het grondwater in watervoerende pakketten welke worden afgedekt door een slecht doorlatende laag. Het betreft dus al het niet freatische grondwater.

Grondwater freatisch betreft het grondwater dat zich in het pakket direct aan maaiveld bevindt in relatief goed doorlatende grond welke niet wordt afgesloten door een slecht doorlatende laag (bijv klei of veen).

Grondwaterlichaam is een afzonderlijke grondwatermassa in een of meer watervoerende lagen.

IPPC-installatie een installatie die valt onder de EU-richtlijn gericht op geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging.

Klimaatverandering adaptatie beleid gericht op het aanpassen van de (ruimtelijke) inrichting van de maatschappij aan het veranderende klimaat.

Klimaatverandering mitigatie beleid gericht op het verminderen van de emissie van broeikasgassen.

Kostenveroorzakingsbeginsel houdt in dat bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen de kosten om het watersysteem daarop aan te passen voor rekening komen van de initiatiefnemer.

Kustfundament is het gebied dat bepalend is voor de kustveiligheid. Dit gebied wordt aan de landzijde voor een belangrijk deel bepaald door de afslaglijn, rekening houdend met de mate waarin de zeespiegel in een periode van 200 jaar stijgt. Aan de zeezijde wordt het kustfundament bepaald door de dieptelijn van 20 meter NAP.

Kwel is grondwater dat uittreedt.

Lagenbenadering is de benadering dat de ruimte is opgebouwd uit drie 'lagen':
- ondergrond: water, bodem en het leven dat zich daarin bevindt;
- netwerken: alle vormen van zichtbare en onzichtbare infrastructuur;
- occupatie ruimtelijke patronen door menselijk gebruik. Elke laag beïnvloedt de ruimtelijke afwegingen en keuzen die gemaakt moeten worden voor de andere lagen

volgende pagina

Legger is het geheel van de vastgestelde kaarten en de beschrijvingen van de normen en onderhoudsplichtigen daarbij, die horen bij de wateren of waterkeringen die het waterschap beheert, waarvoor in de keur voorschriften zijn opgenomen.

Milieukosten de jaarlijkse kosten (kapitaalskosten en operationele kosten) van maatregelen die in het kader van het milieubeheer worden genomen. Als gevolg van de door het CBS en het MNP gehanteerde definitiewijzen hebben de milieukosten tevens betrekking op de kosten voor waterkwaliteitsbeheer door waterschappen en de kosten voor riolering door gemeenten.

Natuurdoeltypen is een in het natuurbeleid nagestreefd type ecosysteem dat een bepaalde biodiversiteit en een bepaalde mate van natuurlijkheid als kwaliteitskenmerken heeft.

Onderbemaling is een door middel van bemaling gehandhaafde plaatselijke verlaging van het polderpeil.

Oppervlaktewaterlichaam is een onderscheiden oppervlaktewater van aanzienlijke omvang.

Overstort is de constructie in een rioleringsstelsel waardoor met regenwater verdund rioolwater uit de riolering kan overstorten op oppervlaktewater.

Peilbesluit is een besluit van de waterbeheerder waarbij het te handhaven oppervlaktewaterpeil voor een begrenst gebied wordt vastgelegd.

Standstillbeginsel is het beginsel dat erop gericht is de totale omvang van de huidige milieuverontreiniging terug te dringen in de komende jaren.

Strategie van de twee netwerken het verkeerssysteem en watersysteem als dragers voor ruimtelijke ontwikkeling.

Stroomgebied is een samenhangend systeem van grond- en oppervlaktewater.

Waterparels zijn wateren met bijzondere actuele of potentiële aquatische natuurwaarden.

Zwakke schakels zijn plekken in de kust die versterkt moeten worden om ook op de lange termijn te voldoen aan de veiligheidseisen.

volgende pagina

Colofon

Vastgesteld door Provinciale Staten op 28 juni 2006

Uitgave
Provincie Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP Den Haag

Tekstredactie
Taalcentrum VU, Amsterdam

Productie
Bureau Vormgeving en Interactieve Media
0522449

Fotografie
Provincie Zuid-Holland

Ontwerp en vormgeving
Vorm Vijf Ontwerpteam, Den Haag

Drukkerij
PlantijnCasparie Den Haag

Oplage
1.500 exemplaren

september 2006

naar inhoud

volgende pagina

2007

Grondwaterplan Zuid-Holland 2007 – 2013

provincie ZUID HOLLAND

2007

Grondwaterplan Zuid-Holland 2007 – 2013

Provincie Zuid-Holland
mei 2007

Inhoudsopgave

1 Inleiding 5
- 1.1 Doelen 5
- 1.2 Doelgroepen 5
- 1.3 Wettelijke basis 5
- 1.4 Instrumenten 6
- 1.5 Procedure 6
- 1.6 Organisatie totstandkoming plan 6
- 1.7 Relatie met ander provinciaal beleid 7
- 1.8 Planperiode 7
- 1.9 Monitoring en evaluatie 7
- 1.10 Leeswijzer 8

2 Kaders voor het nieuwe grondwaterbeleid 9
- 2.1 Actuele ontwikkelingen 9
- 2.2 Positie en taken provincie veranderen 12
- 2.3 Evaluatie huidig beleid 15

3 Strategisch grondwaterbeleid 16
- 3.1 Doelen en basisprincipes 16
- 3.2 Speerpunten grondwaterbeleid 17
- 3.3 Verzilting en grondwaterkwantiteit 18
- 3.4 Grondwaterkwaliteit 22
- 3.5 Bodemdaling 26
- 3.6 Concurrentie om de schaarse ruimte 28
  - 3.6.1 Ondergronds ruimtegebruik 28
  - 3.6.2 Grondwater en de Watertoets 30
- 3.7 Wijziging in wettelijke taken grondwaterbeheer 32
  - 3.7.1 Overdracht grondwatertaken aan de Waterschappen 32
  - 3.7.2 Rollen en taken in milieubeschermingsgebieden voor grondwater 36
  - 3.7.3 Grondwater in stedelijk gebied 38
- 3.8 Specifieke gebieden 42
  - 3.8.1 Grondwaterlichamen voor menselijke consumptie 42
  - 3.8.2 Beheren van grootschalige grondwaterverontreinigingen 46

4 Operationeel grondwaterbeleid 47
- 4.1 Grondwateronttrekkingen 47
  - 4.1.1 Drinkwatervoorziening 49
  - 4.1.2 Koude-/ warmteopslag 50
  - 4.1.3 Koeling van de grond t.b.v. bloementeelt 53
  - 4.1.4 Tijdelijk onttrekken 53
  - 4.1.5 Onttrekken volgens polderprincipe 54
  - 4.1.6 Versnelde consolidatie 54
  - 4.1.7 Isoleer- en beheerssystemen 55
  - 4.1.8 Bedrijfswaterwinningen en overige onttrekkingen 55
  - 4.1.9 Drainage 56
  - 4.1.10 Bestrijden grondwateroverlast met onttrekkingen 57
  - 4.1.11 Stopzetten of verminderen grondwateronttrekkingen 58
- 4.2 Overig ondergronds ruimtegebruik 59
  - 4.2.1 Brijnlozingen 59
  - 4.2.2 Opslag van hemelwater in de bodem (gietwatervoorziening) 61

4.2.3 Ondergronds beluchten ten behoeve van de drinkwatervoorziening 63
4.2.4 Uitvoeren van boringen 64

5 Hoe realiseert de provincie de doelen? 65
5.1 Samenwerking met waterpartners 65
5.2 Instrumenten voor uitvoering beleid 66

6 Strategische Milieubeoordeling 68

7 Financiële en economische consequenties 70
7.1 Financiën provincie 70
7.2 Gevolgen voor andere partijen 70

8 Voorgenomen acties en onderzoek planperiode 72

Bijlagen
Bijlage 1: Korte omschrijving topografie, bodemopbouw en (grond)watersystemen 77
Bijlage 2: Principes en uitgangspunten uit het BGWM 82
Bijlage 3: Doelen uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en Grondwaterrichtlijn 84
Bijlage 4: Grondwaterbeheersplan 2001 – 2005 86
Bijlage 5: Samenvatting van het beleid uit het BGWM voor verdroging en GGOR 88
Bijlage 6: Taken en verantwoordelijkheden rond grondwater in stedelijk gebied (huidige wetgeving) 91

Figuren 93
2 Ligging gebieden met overwegend zoet grondwater 94
3a Geschiktheidskaart koude en warmteopslag, eerste watervoerend pakket 95
3b Geschiktheidskaart koude en warmteopslag, tweede watervoerend pakket 96
3c Geschiktheidskaart bouwen tot 6 meter onder maaiveld 97
3d Geschiktheidskaart bouwen tot 10 meter onder maaiveld 98
4 Bodemdaling 99
5 Milieubeschermingsgebieden voor grondwater 100
6 Grondwaterlichamen voor menselijke consumptie 101
7 Dikte van de deklaag 102
8 Kwel en infiltratie 103
9 Overzicht grondwatersystemen 104
10 Profiel door Zuid-Holland van de grondwatersystemen 106

Verklarende woordenlijst 108
Afkortingenlijst 112
Literatuurlijst 113
Plan afgestemd met 114
Colofon 115

2007

1 Inleiding

Voor u ligt het Grondwaterplan Zuid-Holland 2007-2013 (GWP). Het Grondwaterplan vervangt het Grondwaterbeheersplan Zuid-Holland 2001 – 2005 en verwoordt het provinciale grondwaterbeleid; ook geeft het plan het toetsingskader voor het verlenen van vergunningen en andere werkzaamheden in het kader van de Grondwaterwet.

Het Grondwaterplan vindt haar basis in het Grondwaterbeheersplan Zuid-Holland 2001 – 2005 en in het Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006 – 2010 en speelt daarnaast in op actuele ontwikkelingen, zoals klimaatverandering, het toenemende boven- en ondergrondse ruimtegebruik, het ontstaan van nieuwe technologische toepassingen die gebruik maken van grondwater en de wijzigingen in wet- en regelgeving. Belangrijke thema's als verzilting, drinkwatervoorziening, ruimtelijk beleid voor de ondergrond en nieuwe technieken als koude-/ warmteopslag (KWO) en ondergrondse hemelwaterberging worden in dit Grondwaterplan behandeld.

Dit Grondwaterplan kenmerkt zich door de samenhang van grondwaterkwantiteit en -kwaliteit. Het integrale karakter van het Grondwaterplan is tevens zichtbaar in de gezamenlijke benadering van beleid, vergunningverlening en handhaving waarbij het Grondwaterplan als toetsingskader dient.

1.1 Doelen

Het doel van het Grondwaterplan is tweeledig. Het hoofddoel op strategisch niveau omvat het vastleggen van de visie op duurzaam beheer van grondwater. Binnen deze strategische visie dienen de decentrale overheden voor grondwater (dit zijn de waterschappen en de gemeenten) inzake vergunningverlening/ ontheffingverlening te handelen.

Het hoofddoel op operationeel niveau omvat het vastleggen van beleid voor het verlenen van vergunningen in het kader van de Grondwaterwet en het Lozingenbesluit Bodembescherming voor zover Gedeputeerde Staten hiertoe het bevoegd gezag zijn.

1.2 Doelgroepen

Het Grondwaterplan is opgesteld voor 'iedereen die met grondwater te maken heeft of krijgt'. Zo is het plan opgesteld voor vergunningverlenende instanties zoals de provincie zelf en de Zuid-Hollandse waterschappen en gemeenten. Het plan heeft ook effect op het beleid en de activiteiten van de Zuid-Hollandse drinkwatermaatschappijen en is van toepassing voor agrariërs, natuur- en milieuorganisaties, planvormers, projectontwikkelaars en (niet in de laatste plaats) burgers.

1.3 Wettelijke basis

Met dit Grondwaterplan geeft de provincie Zuid-Holland invulling aan de Wet op de Waterhuishouding (art. 7 en 8). In het provinciale Beleidsplan Groen, Water en Milieu (BGWM) is ten aanzien van het grondwaterbeheer op hoofdlijnen invulling gegeven aan de Wet op de Waterhuishouding, deze hoofdlijnen zijn verder uitgewerkt in dit Grondwaterplan.

Via de Implementatiewet EG-kaderrichtlijn water is de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) geïmplementeerd in de Wet op de waterhuishouding.
Op 22 december 2006 is deze implementatie afgerond. Dit Grondwaterplan is gebaseerd op de doelen, eisen en maatregelen die voortvloeien uit de KRW.

Er zijn meerdere wetten die het goed, passief beheer van het grondwater bevorderen. De belangrijkste is de Grondwaterwet en de daarop gebaseerde provinciale Verordening Waterbeheer Zuid-Holland. De Grondwaterwet geeft regels inzake het onttrekken en het in de bodem brengen van water (infiltratie). De wet verbiedt het onttrekken van grondwater, tenzij de provincie een vergunning heeft verleend. De verordening Waterbeheer Zuid-Holland bevat de instrumenten voor het al dan niet verlenen van vergunningen.

1.4 Instrumenten

De Verordening Waterbeheer Zuid-Holland bevat 'juridische' instrumenten om het grondwaterbeleid uit te voeren. Het beleid in dit Grondwaterplan is het toetsingskader bij het toepassen van de instrumenten.

De Provinciale Milieuverordening (PMV) vindt haar basis in de Wet milieubeheer. De PMV is een instrument om, door middel van het al dan niet verlenen van vergunningen, sturing te geven aan de activiteiten in de PMV-gebieden en in het bijzonder in de milieubeschermingsgebieden voor grondwater. Het beleid in dit Grondwaterplan is het toetsingskader bij het toepassen van de PMV.

1.5 Procedure

Het (concept)ontwerp Grondwaterplan is vrijgegeven voor inspraak van 18 september tot en met 12 november 2006. De ingebrachte zienswijzen zijn door Gedeputeerde Staten in de Nota van Beantwoording gebundeld en beantwoord. De wijzigingen uit de Nota van Beantwoording zijn in het plan verwerkt, waarna het ontwerpplan samen met de Nota van Beantwoording is voorgelegd aan Provinciale Staten van Zuid-Holland. In hun vergadering van 31 januari 2007 hebben zij het Grondwaterplan vastgesteld.

Tegen dit plan kunnen, afgezien van de mogelijkheid tot inspraak, geen rechtsmiddelen worden aangewend. Gedeputeerde Staten moeten rekening houden met het plan wanneer zij hun grondwaterbevoegdheden gaan uitoefenen. Bezwaar en beroep staan open tegen de afzonderlijke concrete besluiten die Gedeputeerde Staten op grond van hun bevoegdheden nemen.

Er kunnen zich bijzondere omstandigheden en situaties voordoen waarbij in een incidenteel geval wordt afgeweken van het beleid. Dit zal altijd goed gemotiveerd worden en alle betrokken belangen zullen eerst worden afgewogen. Uiteraard gelden hierbij ook de grenzen die de wet stelt en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

1.6 Organisatie totstandkoming plan

Voor de totstandkoming van dit plan heeft een intensieve afstemming plaatsgevonden met een groot aantal externe partijen door middel van schriftelijke commentaarrondes op verschillende momenten van het proces. De direct belanghebbenden – dit zijn de waterschappen, een aantal gemeenten, de

regionale gemeentelijke samenwerkingsverbanden en de drinkwatermaatschappijen – zijn betrokken bij de beleidsvorming door middel van bijeenkomsten, waarin de partijen hun bijdrage hebben geleverd aan de discussie over beleidskeuzes voor een groot aantal onderwerpen. Buiten deze partijen heeft schriftelijke afstemming plaatsgevonden met onder andere verschillende natuur- en milieuorganisaties en land- en tuinbouworganisaties, en met de omringende provincies.

1.7 Relatie met ander provinciaal beleid

Dit Grondwaterplan is tot stand gekomen in samenhang met ander provinciaal beleid, namelijk het Beleidsplan Groen, Water en Milieu (BGWM), de Provinciale Verordening Waterbeheer en de Provinciale Milieuverordening (juridische kaders), de Bodemvisie (vastgesteld als uitgangspunt), het GGOR-kader (Gewenst Grondwater en Oppervlaktewater Regime), het Gezamenlijk Bodemsaneringsbeleid 2003 en het Brijnbeleid.

1.8 Planperiode

Het voor u liggende Grondwaterplan Zuid-Holland is geldig voor de periode mei 2007 tot mei 2013.

Conform artikel 7, lid 5 van de Wet op de waterhuishouding, moet de provincie het plan tenminste één keer per vier jaar herzien. Provinciale Staten kunnen de geldigheidstermijn van het plan één keer met vier jaar verlengen. Daarna is een herziening volgens de wet verplicht. In november 2005 hebben Provinciale Staten besloten om het Grondwaterbeheersplan 2001 – 2005 met 2 jaar te verlengen teneinde beter in te kunnen spelen op de grote veranderingen die in het waterveld plaatsvinden.
Per 22 december 2006 is een deel van de Implementatiewet van de Europese Kaderrichtlijn Water in werking getreden. Sinds dit moment is artikel 7 van de Wet op de Waterhuishouding in die zin gewijzigd dat het plan tenminste 1 keer in de zes jaar moet worden herzien. Er is geen verlenging mogelijk. Dit betekent dat voorliggend Grondwaterplan een doorlooptijd kent van 6 jaar na vaststelling door Provinciale Staten.

Gedurende de planperiode wordt het Grondwaterplan aangepast als gevolg van het implementatietraject voor de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en als gevolg van de nieuwe Waterwet. Uiterlijk in december 2009 stellen Provinciale Staten het aangepaste Grondwaterplan vast. Delen van het aangepaste Grondwaterplan dienen overgenomen te worden in de stroomgebiedbeheersplannen. Na ingang van de nieuwe Waterwet zal een groot deel van het operationele grondwaterbeleid komen te vervallen vanwege de in de nieuwe Waterwet voorgestelde overdracht van een deel van de provinciale grondwatertaken aan de waterschappen.

1.9 Monitoring en evaluatie

In de beleidscyclus is het essentieel dat het beleid wordt gemonitord en geëvalueerd. Op deze manier volgt en toetst de provincie de voortgang en resultaten van haar activiteiten en kunnen beleid en uitvoering tussentijds worden bijgestuurd. Bovendien maakt de provincie hiermee duidelijk wat ze, in samenwerking met anderen, heeft gedaan en bereikt in relatie tot de gestelde

doelen. De monitoring van het Grondwaterplan vervult dus verschillende functies: controleren, verantwoording afleggen en communiceren.

Als uit de monitoring blijkt dat de uitvoering van het beleid niet snel genoeg gaat of dat de resultaten tegenvallen, kan de provincie door evaluatie nagaan wat de oorzaken daarvoor zijn. Naar aanleiding hiervan kunnen voorstellen worden gedaan om het beleid aan te passen of om de uitvoering te intensiveren of te extensiveren.

Voor de monitoring en evaluatie van het Grondwaterplan wordt aangesloten bij de evaluatie van het Beleidsplan Groen, Water en Milieu (BGWM) in 2008.
Een tweede evaluatie zal plaatsvinden in 2013, aan het eind van de planperiode van het GWP. In 2007 wordt, nadat het Grondwaterplan is vastgesteld, een nulmeting uitgevoerd. Gedurende de planperiode wordt het plan herzien als gevolg van het implementatietraject voor de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en de nieuwe Waterwet. Het monitoring- en evaluatiemoment in 2008 zal als basis dienen voor deze herziening.

1.10 Leeswijzer

In dit Grondwaterplan is per onderwerp concreet het provinciale beleid weergegeven. Daarbij is steeds aangegeven wat de provincie zelf doet en wat zij van de partners verwacht. Gezien de verwachte (wettelijke) verschuivingen in het waterveld, was het niet mogelijk om voor alle onderwerpen het beleid volledig uit te werken; voor deze onderwerpen zijn procesafspraken gemaakt.

In hoofdstuk 2 is inzicht gegeven in de ‘context’ waarin dit Grondwaterplan is opgesteld. Hierbij is ingegaan op de actuele ontwikkelingen, de rol van de provincie in het grondwaterbeheer en de evaluatie van het huidige beleid.
Op basis hiervan zijn de speerpunten van het nieuwe grondwaterbeleid beschreven.
Het Grondwaterplan is opgebouwd uit een strategisch deel (hoofdstuk 3) en een operationeel deel (hoofdstuk 4). Het strategische deel omvat de visie op de wijze waarop de provincie om wil gaan met grondwater. De termen ‘duurzaam gebruik’ en ‘standstill’ staan hierbij centraal. De strategische visie vormt de basis voor het operationele deel. Het operationele deel omvat de kaders waarmee de provincie haar vergunningen in het kader van de Grondwaterwet en het Lozingenbesluit Bodembescherming verleent. Vervolgens gaat hoofdstuk 5 in op de wijze waarop de doelen worden gerealiseerd.

Ten behoeve van het Grondwaterplan is door een externe partij een Strategische Milieubeoordeling (SMB) uitgevoerd. In hoofdstuk 6 is een samenvatting van de bevindingen uit de SMB opgenomen.
In hoofdstuk 7 zijn de financiële en economische consequenties van het beleid opgenomen en hoofdstuk 8 bevat een samenvatting van de voorgenomen acties en uit te voeren onderzoek voor de planperiode (2007 – 2013).

2 Kaders voor het nieuwe grondwaterbeleid

Het klimaat verandert, de bodem daalt, grondwater wordt zouter, de ruimte wordt steeds intensiever gebruikt en de economie groeit. Allemaal ontwikkelingen die direct of indirect van grote betekenis zijn voor het grondwater. Voor behoud van de zoete grondwatervoorraden, het duurzaam gebruik hiervan en het voorkomen van kwaliteitsverslechtering van het grondwater is het van belang dat een nieuwe strategisch grondwaterbeleid wordt opgesteld dat inspeelt en sturing geeft aan een aantal van deze ontwikkelingen.

Niet alleen de fysieke omstandigheden veranderen. Ook de bestuurlijke en juridische context van het grondwaterbeheer is in ontwikkeling. De taken en rol van de provincie zijn aan het veranderen en vragen om een nieuwe standpuntbepaling en beleidsvisie van de provincie.

In dit hoofdstuk worden bovengenoemde fysieke ontwikkelingen en de veranderende taken en rol van de provincie verder beschreven waarbij de concrete betekenis voor het grondwaterbeleid wordt aangegeven. Deze beschrijving vormt, in samenhang met de evaluatie van het huidig grondwaterbeleid, de basis voor de speerpunten van het grondwaterbeleid.

2.1 Actuele ontwikkelingen

Voor het door de provincie Zuid-Holland te voeren grondwaterbeleid is een aantal ontwikkelingen van belang. In deze paragraaf worden deze ontwikkelingen beschreven. In figuur 1 is een overzicht gegeven van de gevolgen van de geschetste lange termijn ontwikkelingen voor het bodem- en grondwatersysteem in Zuid-Holland. Voor overige ontwikkelingen die van invloed zijn op de ruimtelijke inrichting van Zuid-Holland en consequenties hebben voor milieu, water en groen; zie het Beleidsplan Groen, Water en Milieu (BGWM).

Klimaatverandering en zeespiegelstijging

Het klimaat verandert, mede door toedoen van de mens. In 2006 heeft het KNMI vier nieuwe klimaatscenario's voor Nederland ontwikkeld. De nieuwe scenario's zijn de opvolger van de zogenaamde WB-21 (Waterbeheer 21e eeuw) scenario's uit 2001. De vier scenario's verschillen in hun verwachting ten aanzien van de mondiale stijging van de temperatuur (+1 of +2 graden in 2050) en in de verwachting of er wel (plusscenario's) of niet sprake zal zijn van wijziging van het overheersende luchtstromingspatroon boven West-Europa.

Uit de scenario's blijkt dat in 2050 de stijging van de zeespiegel zal variëren tussen de 15 en 35 cm, in 2100 varieert dit tussen de 35 en 85 cm. Door de stijging van de zeespiegel zal de hoeveelheid zoute kwel toenemen, waardoor de zoutbelasting op het grond- en oppervlaktewater groter wordt. De komende 50 tot 100 jaar is deze verandering voor het (diepere) grondwater naar verwachting echter beperkt. Voor oppervlaktewater (en het ondiepe grondwater) geldt dat in de plusscenario's de problematiek groter is dan ten tijde van WB-21 werd verondersteld. Het zouter worden van oppervlaktewater doordat het zeewater verder landinwaarts dringt heeft ook een verziltingseffect op het (ondiepe) grondwater.

Op termijn zullen de neerslagpatronen veranderen; winters worden natter, vooral door zwaardere buien. Ook in de zomer neemt het aantal extreme regenbuien toe, maar het aantal zomerse regendagen wordt minder. In de plusscenario's is in de zomer sprake van een forse tot zeer forse daling van de gemiddelde neerslaghoeveelheid. Uit de scenario's blijkt dat de nattere winters en de drogere zomers

gevolgen hebben voor de gemiddelde grondwaterstand. Waar in de winter sprake is van hogere grondwaterstanden kunnen deze in de zomer fors lager uitvallen. In de plusscenario's zorgt de combinatie van fors hogere zomertemperaturen en een sterk verminderde neerslag tot daling van de grondwaterstanden, met name in gebieden waar de deklaag afwezig is (zandgronden) en weinig open water aanwezig is.

Stijging van temperaturen zal leiden tot een afnemende vraag naar verwarming en een groeiende vraag naar koeling. Tevens zullen met name hogere zomertemperaturen leiden tot een stijging van het (drink)watergebruik.

Verzilting

Door het binnendringen van zout grondwater wordt de zoete grondwatervoorraad kleiner. Het zoet-brak/zout grensvlak verschuift waarbij zout (of brak) water de plaats van zoet water inneemt. Hierbij kan o.a. onderscheid gemaakt worden in het toestromen van zout water vanuit de zee en het omhoog komen van het grensvlak bij grondwateronttrekkingen of in polders. De invloed van de zee is het sterkst in het grondwater achter de kust. De ondergrondse zoetwaterlens in de duinen vormt daar een 'natuurlijke' barrière tegen. De oorzaken van verzilting in Zuid-Holland worden verdeeld in twee verschillende groepen:

- (semi) autonome processen, zoals zeespiegelstijging;
- verzilting door (huidig) menselijk ingrijpen in het bodem- en grondwatersysteem, zoals grondwateronttrekkingen, polderbemalingen, verlaging van polderpeilen en afgravingen.

Onder de (semi) autonome processen vallen die zaken waarvan de oorzaak voornamelijk buiten de regionale schaal van onze provincie ligt (zeespiegelstijging door klimaatverandering) of processen die lang geleden in gang gezet zijn en vanuit het grondwaterbeleid moeilijk omkeerbaar zijn (het drooglegggen van plassen waardoor de diepe polders zijn ontstaan). Het proces van bodemdaling is deels autonoom (lange termijn geologische processen) en deels het gevolg van huidige ingrepen in het bodem- en grondwatersysteem (bijv. door grondwateronttrekkingen).

Dalende bodem

Bodemdaling kan leiden tot (financiële) schade aan bebouwing, infrastructuur, waterhuishouding en landbouw. Door bodemdaling kan de afstand tussen de grondwaterstand en het maaiveld afnemen wat overlast tot gevolg kan hebben, of kan zoute kwel (verzilting) toenemen. Oorzaken van bodemdaling zijn o.a. inklinking van klei en veen en oxidatie van veen door dalende grondwaterstanden.

Bodemdaling vindt in Zuid-Holland voornamelijk plaats in de diepe polders en droogmakerijen en in het oosten van de provincie. In de diepe polders en droogmakerijen is bodemdaling een vicieuze cirkel van daling van het maaiveld, waardoor peilverlaging noodzakelijk is om grondwateroverlast te voorkomen, wat een daling van grondwaterstanden en hierdoor weer bodemdaling tot gevolg heeft. Deze vicieuze cirkel is in gang gezet door het drooglegggen van plassen sinds de middeleeuwen (hierdoor zijn de diepe polders ontstaan). Dit proces gaat nog steeds door.

De toekomstige klimaatscenario's gaan uit van hogere piekafvoeren van de rivieren en een stijging van de zeespiegel. Hierdoor kunnen grondwaterstanden

Bodemopbouw

In vrijwel de hele provincie is een slecht doorlatende laag aan het maaiveld aanwezig. Deze Holocene deklaag werkt als een barrière voor grondwaterstroming. Onder de deklaag is het eerste watervoerend pakket aanwezig; een laag die bestaat uit goed doorlatend materiaal waardoor het grondwater makkelijk kan stromen.
Het tweede watervoerende pakket is in een deel van de provincie (vooral noordelijk) gecombineerd met het derde watervoerende pakket. Het tweede watervoerend pakket bestaat vooral uit matig tot grove zanden met grind en lokaal enkele kleilenzen; het derde watervoerend pakket bestaat uit matig fijne tot zeer grove zanden.

Bijlage 1 geeft een uitgebreidere beschrijving van de geohydrologische situatie in Zuid-Holland.

stijgen en neemt de (zoute) kweldruk nog eens toe, waardoor extra overlast in de diepe polders kan ontstaan. Daarnaast leiden hogere temperaturen en een hogere CO_2-concentratie tot versnelde afbraak van veenbodems. Klimaatverandering leidt tot meer droogte, waardoor bij daling van de grondwaterstand er meer veen wordt afgebroken. Inlaat van Rijnwater (als compensatie) met een hoger kalk en sulfaatgehalte, leidt tevens tot versnelling van veenafbraak. Door afbraak en inklinking van veen neemt de dikte van de deklaag af, waardoor de weerstand afneemt en er meer (zoute) kwel in de toplaag terechtkomt. Dit kan weer overlast veroorzaken.

Groeiende economie

In Zuid-Holland zijn vele bedrijven aanwezig die de motor van de lokale economie vormen. Naast bestaande bedrijvigheid gericht op logistiek (Zuidvleugel), petrochemie (mainport Rotterdam), recht en bestuur (Den Haag) en de greenports, zijn er clusters in ontwikkeling rond life sciences, ICT/telecom en watertechnologie. Door een toename van de internationale handel groeit de vraag naar hoogwaardige en innovatieve producten en diensten voor de nationale en de wereldmarkt.

Toenemende druk op de ondergrond

De groeiende economische activiteit zorgt voor druk op de kwaliteit van de bodem en het (grond)water. Er worden meer steden gebouwd, de industrie neemt toe, er komen meer vliegvelden en/ of de vliegbewegingen op de bestaande vliegvelden nemen toe. Doordat het besteedbaar inkomen toeneemt ontstaat er meer vraag naar goederen en diensten; de groeiende vraag naar wonen, mobiliteit, voedsel, energie en ontspanning zorgen voor een toenemende milieudruk en een toenemende vraag naar benutting van de bodem en het grondwater.

Concurrentie om schaarse ruimte

Doordat de productie en consumptie toenemen, wordt de vraag naar ruimte voor wonen, werken en infrastructuur groter. Op de lange termijn zal bij grote bevolkingstoename en economische groei de concurrentie om de schaarse ruimte scherper worden. De vraag naar ruimte voor wonen, bedrijvigheid en mobiliteit conflicteert dan steeds meer met ruimteclaims vanuit bodem en (grond)water.

De discussie rond de schaarse bovengrondse ruimte zorgt er hierbij ook voor dat de aandacht steeds meer wordt verlegd naar de ondergrond, waar nog een relatief groot potentieel aan 'ongebruikte' ruimte aanwezig is. Het gebruik van de ondergrond neemt al enige tijd toe en zal naar verwachting een nog grotere vlucht nemen, wat de noodzaak voor een wijze van reguleren of 'bestemmen' van de ondergrond vergroot. Reeds nu al zijn er locaties waar knelpunten ontstaan rond het gebruik van de ondergrond omdat verschillende functies en ingrepen elkaar (negatief) beïnvloeden.

Toenemende energievraag

Zonder aanvullend (overheids)beleid zal de mondiale energievraag tot 2030 met meer dan 50% stijgen. Energie-intensieve onderdelen van de Zuid-Hollandse economie zijn de petrochemie, de glastuinbouw en transport. Het gebruik van (fossiele) energie heeft echter negatieve effecten op de luchtkwaliteit en zorgt voor een (toenemende) uitstoot van broeikasgassen zoals CO_2.

Figuur 1: Schematische dwarsdoorsnede landschap Zuid-Holland met aangegeven de gevolgen van lange termijn ontwikkelingen (Bron: KIWA Water Research)

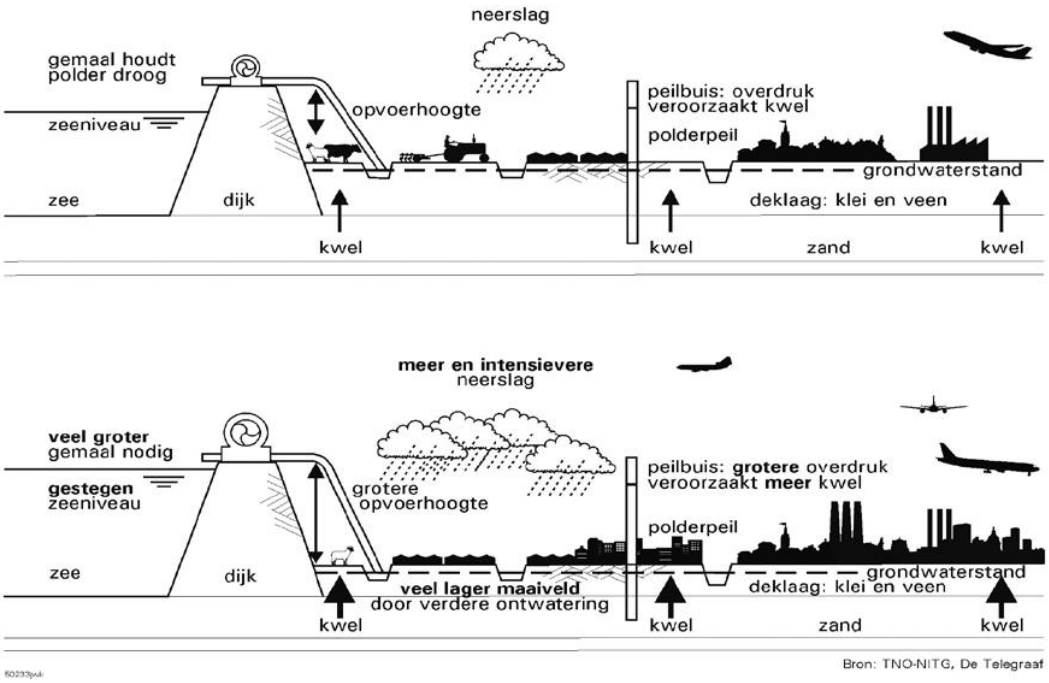

Om de uitstoot van onder andere CO_2 te verminderen wordt er steeds meer gezocht naar alternatieven voor het gebruik van fossiele energie of manieren om energie te besparen. In toenemende mate wordt gebruik gemaakt van het grondwatersysteem door verschillende technieken zoals koude-/ warmteopslag. Bij dergelijke, relatief nieuwe, systemen is nog niet altijd voldoende duidelijk welke effecten ze kunnen hebben op de bodem en het grondwater.

2.2 Positie en taken provincie veranderen

De beleidsdoelstellingen van de provincie worden sterk beïnvloed door Europese en landelijke wetgeving en richtlijnen. Het karakter van de richtlijnen verandert: steeds meer Europese richtlijnen kennen een resultaatsverplichting in plaats van een inspanningsverplichting. Daarnaast is er een voortgaande trend van decentralisatie van taken naar lagere overheden en een toenemende betrokkenheid en participatie van inwoners. Hierna is een overzicht gegeven van de (nieuwe) Europese en nationale wetgeving en richtlijnen die invloed hebben op de veranderende rol en taken van de provincie op grondwatergebied, en van de beleidsnota's waarin de provinciale visie op het nieuwe (grond)waterbeleid is beschreven.

Beleidsnota Water

In november 2005 is de Beleidsnota Water door Provinciale Staten vastgesteld. In deze nota is de inhoud en toepassing van de sturingsfilosofie water opgenomen, die mede de grondslag vormt voor het provinciale grondwaterbeleid.

Beleidsplan Groen, Water en Milieu

In dit Grondwaterplan Zuid Holland wordt uitgegaan van het bestaande beleid uit het Beleidsplan Groen, Water en Milieu (BGWM) 2006 – 2010. Met het BGWM wil de provincie in Zuid-Holland een leef- en investeringsklimaat realiseren dat gezond, groen, veilig en recreatief aantrekkelijk is, en een gepaste bijdrage leveren aan het streven naar duurzame ontwikkeling. Voor meer informatie over de doelstellingen uit het BGWM, zie bijlage 2.

Europese Kaderrichtlijn Water en Grondwaterrichtlijn

Via de Implementatiewet EG-kaderrichtlijn water wordt de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) geïmplementeerd in de Nederlandse waterwetgeving (de Wet op de waterhuishouding). Dit vraagt om heldere en uitvoerbare afspraken tussen de provincie en de waterpartners over de (grond)waterkwaliteit in Zuid-Holland. De doelen rond grondwaterkwaliteit en -kwantiteit moeten in 2009 in alle kaderstellende plannen en regelgeving zijn vastgelegd en in principe in 2015 zijn bereikt. In de (nog vast te stellen) Grondwaterrichtlijn worden specifieke maatregelen genoemd ter voorkoming en beheersing van grondwaterverontreinigingen. Voor meer informatie over de doelen uit de KRW en de Grondwaterrichtlijn zie bijlage 3.

Nationaal Bestuursakkoord Water

In het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) uit 2003 zijn afspraken vastgelegd over de wijze waarop de overheden op nationaal, regionaal en lokaal niveau gezamenlijk het waterbeleid van de 21e eeuw gaan voeren. In juni 2004 is het procesconvenant 'Regionale uitwerking NBW in Zuid-Holland' afgesloten door de Zuid-Hollandse waterschapsbond, de Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten en de provincie Zuid-Holland. Hierin hebben de partijen onder andere afspraken gemaakt over de uitwerking van de visies voor deelstroomgebieden en de regionale invoering van het NBW. Het convenant moet leiden tot het opstellen van regionale uitvoeringsprogramma's (op 1 januari 2007), waarin het grondwater, als onderdeel van de waterhuishouding, ook een rol dient te krijgen.

Vergadering t.b.v. Europese Kaderrichtlijn; gedeputeerde mw. Dwarshuis bij nr. 105.

Ruimtelijke ordening

De manier waarop in Nederland wordt gestuurd binnen de ruimtelijke ordening is aan het veranderen. Vanwege de toenemende druk op de schaarse ruimte is een andere, meer proactieve rol van de overheid noodzakelijk. Standaard oplossingen bij ruimtelijke keuzes voldoen niet meer. Bij de nieuwe ruimtelijke ontwikkeling van Nederland en Zuid-Holland wordt gezocht naar een creatieve, vernieuwende manier van meervoudig ruimtegebruik met water, en nieuwe samenwerkingsvormen tussen overheid en marktpartijen.

Het wetsvoorstel voor de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro), dat nog in behandeling is, gaat uit van de volgende wijzigingen:

- Het streekplan verdwijnt. Hiervoor in de plaats komt de 'structuurvisie', vastgesteld door PS;
- De goedkeuringsfunctie van GS voor gemeentelijke bestemmingsplannen vervalt. In plaats hiervan kan de provincie gebruik maken van de instrumenten verordening, zienswijze, aanwijzings- en bestemmingsplanbevoegdheid.

Met het Wetsvoorstel voor een nieuwe Wro verandert de rol van de provincie. De provinciale toetsingsrol zal een nieuwe invulling krijgen, gericht op het waarborgen van provinciale belangen. Daarnaast zal het accent komen te liggen op het mee- en/of zelf ontwikkelen van ruimtelijke plannen. De nieuwe Wro moet in 2010 door de provincie geïmplementeerd zijn.

Nieuwe Waterwet

Het Rijk bereid momenteel een nieuwe Waterwet voor, waarin acht bestaande waterstaatswetten worden geïntegreerd. Het voorontwerp van de nieuwe Waterwet uit 2005 gaat onder andere uit van de overdracht van grondwaterbeheerstaken van de provincie naar het waterschap en van vervanging van waterhuishoudingsplannen door regionale waterplannen. Deze regionale plannen krijgen het karakter van een structuurvisie (zoals bedoeld in de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening) en ze dienen in te zoomen op een gebiedsdeel van de provincie.

Wetsvoorstel Gemeentelijke Watertaken

Provincies zijn sinds de inwerkingtreding van de Grondwaterwet verantwoordelijk voor het passieve grondwaterbeheer. Actief grondwaterbeheer (beheersen van een specifiek grondwaterniveau op een locatie) is formeel aan geen enkele overheid opgedragen. Om meer duidelijkheid te bieden op dit vlak is het Rijk bezig met de voorbereiding van de Wet gemeentelijke watertaken, waarin een verdeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden bij grondwaterproblemen in stedelijk gebied vastgelegd moet worden. In het Wetsvoorstel gemeentelijke watertaken van juni 2006 wordt ingegaan op de wettelijke verankering van een aantal zorgplichten rond afvalwater, hemelwater en grondwater, waarbij met name voor gemeenten een grotere rol dan eerst is voorzien.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

Naar verwachting wordt de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in 2008 van kracht. Het doel van deze wet is om de administratieve lasten aan burger en bedrijf substantieel te verminderen door een groot aantal vergunning-, ontheffing- en andere toestemmingstelsels samen te voegen tot één omgevingsvergunning. In paragraaf 3.7.2. wordt de Wabo verder toegelicht.

2.3 Evaluatie huidig beleid

Ten behoeve van een goede beleidsontwikkeling is evaluatie en monitoring van eminent belang. Deze verschaffen immers informatie om beleid tussentijds bij te sturen, achteraf te bepalen of het voorgenomen beleid is gerealiseerd en voor een nieuwe planperiode doelgericht beleid neer te zetten. De praktijk van evaluatie en monitoring blijkt echter weerbarstig. Met betrekking tot grondwater kan geconstateerd worden dat deze onderdelen minder aandacht hebben gekregen gedurende de te beschouwen periode. Dit wil niet zeggen dat er in kwalitatieve en beschouwende zin geen conclusies te trekken en aanbevelingen te geven zijn. Voor een uitgebreidere analyse van het Grondwaterbeheersplan 2001 – 2005, zie bijlage 4. Hierna is een samenvatting van de evaluatie weergegeven.

In het Grondwaterbeheersplan 2001 – 2005 was de doelstelling van het grondwaterbeheer als volgt geformuleerd: "Het grondwaterbeheer heeft ten doel om zorg te dragen voor voldoende grondwater met een passende kwaliteit voor alle grondwater afhankelijke functies door middel van een duurzame en evenwichtige grondwaterhuishouding, waarbij een juiste verdeling van het beschikbare grondwater plaats vindt en waarbij de kwaliteit gewaarborgd blijft."

Terugkijkend kunnen we constateren dat de doelstelling niet op alle fronten volledig kon worden gerealiseerd. Enerzijds is dit het gevolg van natuurlijke – autonome – ontwikkelingen zoals bodemdaling, klimaatverandering (meer neerslag) en zeespiegelstijging met toenemende kweldruk en verzilting. Anderzijds hebben ook het toenemend aantal kunstmatige ingrepen, zoals het starten en stopzetten van grondwateronttrekkingen op het terrein van industrie, landbouw, drinkwater en energie, waarvoor de beleidskaders niet altijd up-to-date waren, invloed gehad op de haalbaarheid van de doelstelling. Tenslotte hebben ook systeemverstorende ingrepen zoals ondergronds bouwen, zandwinputten en peilaanpassingen bijgedragen aan de verdrogings- en vernattingsproblematiek, en verslechtering van de waterkwaliteit door o.a. verzilting.

Van belang is om in het licht van deze evaluatie bij het nieuw op te stellen beleid gegronde en fundamentele keuzes te maken voor die onderwerpen die op de lange termijn het grondwaterbeheer zullen bepalen: verzilting en ondergronds ruimtegebruik.

3 Strategisch grondwaterbeleid

Dit hoofdstuk geeft een uitwerking van het grondwaterbeleid voor zes speerpunten die zijn afgeleid van de ontwikkelingen, de veranderende taken en positie van de provincie en de evaluatie van het huidig beleid. Voor ieder speerpunt is in paragraaf 3.3 t/m 3.8 het volgende beschreven: het beleid, de doelen voor de korte en lange termijn, wat van de provincie kan worden verwacht en wat de provincie verwacht van anderen. Deze uitwerking van het grondwaterbeleid is gebaseerd op de algemene doelstelling voor het grondwaterbeheer en de daarvan afgeleide basisprincipes. Daarnaast voldoet het grondwaterbeleid aan de doelstellingen uit het Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006 – 2010 en de Europese Kaderrichtlijn Water.

3.1 Doelen en basisprincipes

De strategische doelstelling van het Grondwaterplan voor de lange termijn is:

'Het op duurzame wijze gebruik maken van het grondwater, zonder dat het evenwicht van het grondwatersysteem verstoord wordt, waarbij de hoeveelheid en kwaliteit van het grondwater geschikt is voor de grondgebruikfuncties, tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten.'

Hierbij wordt uitgegaan van de volgende basisprincipes:

Duurzaam gebruik

'De strategische voorraad zoet grondwater (die in dit plan wordt gedefinieerd) behouden en kwaliteitsverslechtering van het zoete en het brak/ zoute grondwater ten gevolge van menselijk ingrijpen voorkomen, waarbij in elk geval wordt voldaan aan de eisen uit de Europese Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn. Daarnaast geldt ook voor grondwater het principe van de lagenbenadering; dat wil zeggen dat de grondgebruikfuncties zoveel mogelijk afgestemd moeten zijn op het lokale grondwatersysteem.'

Samenwerken met partners

Voor de uitvoering van het beleid wordt uitgegaan van:
'Het realiseren van de doelstellingen samen met de partners, vanuit ieders taken en verantwoordelijkheden, voor zover deze duidelijk benoemd zijn. Informatie over deze taakverdeling en het provinciale grondwaterbeleid is voldoende inzichtelijk voor de inwoners van Zuid-Holland.'

Standstill beginsel

Het **standstill beginsel** – het in stand houden van de huidige situatie met betrekking tot de grondwaterkwaliteit en -kwantiteit – is in eerste instantie het uitgangspunt. Afhankelijk van de eisen uit de KRW en de lokale situatie kan het echter noodzakelijk zijn om lokaal de grondwaterkwaliteit of -kwantiteit te verbeteren (step forward), bijvoorbeeld omdat er anders negatieve effecten optreden op grondwaterafhankelijke natuur. In de planperiode wordt door middel van onderzoek nagegaan of de lokale invulling ten aanzien van kwantiteit en kwaliteit die in het beleid wordt gehanteerd ook regionaal kan worden ingevuld. Een dergelijke aanpak kan eventueel meeliften in de discussie rond het bestemmen van de ondergrondse ruimte. In het onderzoek worden ook de mogelijkheden en consequenties meegenomen van het voorschrijven van een lokale kwaliteits- of kwantiteitsverbetering (step forward).

Standstill beginsel
Dit principe houdt in dat als gevolg van een ingreep in de ondergrond de kwantiteit en de kwaliteit van het grondwater niet mag verslechteren. In het beleid wordt uitgegaan van deze lokale invulling van het standstill beginsel. In principe is er ook een regionale invulling van dit principe mogelijk. Hierbij kan worden gedacht aan het toestaan van een (tijdelijke) verslechtering op locatie of in gebied 'A', gecombineerd met een verbetering in kwaliteit of kwantiteit op locatie of in gebied 'B'. Welke consequenties een dergelijke benadering heeft zal nader moeten worden bezien.

Grondwater faciliteert gebruikfuncties

In bestaande situaties is het uitgangspunt dat het grondwater de grondgebruikfuncties faciliteert; dit wil zeggen dat de grondwaterkwaliteit of -kwantiteit

aangepast moet worden als de functie negatieve effecten van het grondwatersysteem ondervindt. Maar in gevallen waarbij er grote inspanningen gepleegd moeten worden om het grondwatersysteem te 'onderhouden' en een significante verbetering in het grondwaterbeheer mogelijk is als de functie wordt aangepast, moet dit onderwerp van discussie zijn met de betrokken partijen. In nieuwe situaties geldt de lagenbenadering: de grondgebruikfunctie dient zoveel mogelijk afgestemd te worden op het grondwatersysteem.

3.2 Speerpunten grondwaterbeleid

Naar aanleiding van in voorgaand hoofdstuk beschreven ontwikkelingen, veranderende positie en taken van de provincie en conclusie van de evaluatie van het huidig beleid, zijn zes speerpunten voor het strategische grondwaterbeheer vastgesteld. Het algemene doel en de daaraan verbonden basisprincipes worden uitgewerkt en concreet gemaakt voor deze speerpunten in de hierna volgende paragrafen. De speerpunten voor het grondwaterbeleid zijn:

1. **Verzilting en grondwaterkwantiteit:**
   om de verdergaande verzilting van Zuid-Holland effectief tegen te kunnen gaan moeten er duidelijke keuzes gemaakt worden. Het nieuwe beleid is gericht op het tegengaan van verzilting door huidig menselijk ingrijpen, waarbij zowel de grootte van de strategische zoete grondwatervoorraden als de kwaliteit van de grondgebruikfuncties beschermd worden. Het autonome verziltingsproces wordt niet specifiek tegengegaan;

2. **Grondwaterkwaliteit:**
   vanwege de toenemende druk op de ondergrond moet extra aandacht besteed worden aan de bescherming van de bodem en het grondwater, om de aanwezigheid van voldoende zoet grondwater ook voor de toekomst veilig te stellen en voor een goede grondwaterkwaliteit te kunnen zorgen. De provincie wil zoveel mogelijk voorkomen dat maatschappelijke kosten worden afgewenteld naar de toekomst of naar elders, en kiest daarom voor een integrale aanpak in het beleid, gericht op kwantiteit én kwaliteit;

3. **Bodemdaling:**
   gezien de grote (economische en ecologische) schade aan landschap en de leefomgeving als gevolg van bodemdaling, is het van belang dat beleid wordt opgesteld om het proces van bodemdaling doorbreken. Het grondwaterbeleid richt zich op het proces van bodemdaling als direct gevolg van menselijk handelen en voorzover de oorzaak en/ of de oplossing ligt in het grondwaterbeheer;

4. **Concurrentie om schaarse ruimte:**
   de provincie hecht er belang aan dat er economische groei in Zuid-Holland plaatsvindt. Dit dient echter niet ten koste te gaan van de kwaliteit van de bodem en het grondwater. Er zijn steeds meer nieuwe technieken in opkomst die gebruik maken van de bodem en het grondwater, die specifieke risico's met zich meebrengen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan koude-/ warmteopslag systemen of hemelwateropslag in de bodem. Voor de toepassing van deze technieken dient helder, up-to-date beleid geformuleerd te worden.
   - *OndergrondsRuimtegebruik:* de provincie wil slimmer omgaan met ruimte. Meervoudig en efficiënter grondgebruik is noodzakelijk om ook

in de toekomst alle gewenste functies ruimtelijk te kunnen huisvesten. Hierbij moeten negatieve effecten op de bodem en het grondwatersysteem zoveel mogelijk worden voorkomen. Daarom gaat de provincie na welke mogelijkheden er zijn om het ondergronds ruimtegebruik te reguleren. Het provinciale beleid is gericht op het zoveel mogelijk clusteren van ingrepen in de bodem en op het beperken van doorboringen van de deklaag; met name in gebieden die kwetsbaar zijn voor verontreinigingen;
- *Grondwateren Watertoets:* grondwater dient, net als de rest van het waterhuishoudkundig systeem, een vaste plek te hebben in het afwegingsproces bij ruimtelijke keuzes conform het principe van de **lagenbenadering**;

5. **Positie en taken van de provincie veranderen:**
er vinden grote veranderingen plaats in de Europese en nationale waterwetgeving. Dit vereist een actieve houding van de provincie. Met name de oriëntatie op Europa zal versterkt worden: de EU stuurt immers een groot deel van het provinciale grondwaterbeleid. Daarnaast vindt de provincie het van belang dat er duidelijkheid is in de verdeling van rollen en taken van verschillende overheden bij het grondwaterbeheer, en dat hierover goede afspraken gemaakt worden met de waterpartners;

6. **Specifieke gebieden:**
het nieuwe grondwaterkwaliteit- en -kwantiteitsbeleid dient afgestemd te worden op de KRW doelen. Hierbij wordt onder andere het beleid voor de milieubeschermingsgebieden voor grondwater aangepast vanwege de eisen uit de KRW met betrekking tot de grondwaterlichamen voor menselijke consumptie. De milieubeschermingsgebieden voor grondwater worden explicieter dan eerst gereserveerd voor grondwaterwinning ten behoeve van de drinkwaterproductie. Grondwaterverontreinigingen in met name stedelijke gebieden worden steeds omvangrijker en complexer, waardoor volledige verwijdering feitelijk niet (meer) haalbaar is. De provincie richt zich daarom op de ontwikkeling van integraal gebiedsgericht beleid voor het beheer van dergelijke grootschalige verontreinigingen.

3.3 Verzilting en grondwaterkwantiteit

Door de ligging van de provincie Zuid-Holland ten opzichte van de zee speelt verzilting van het grondwater bij het grondwaterbeheer een belangrijke rol. Het grondwater in de provincie verzilt in toenemende mate. Door verzilting neemt de hoeveelheid zoet grondwater af en kan onder andere de beschikbaarheid als grondstof voor drinkwaterproductie of andere toepassingen voor menselijke consumptie in gevaar komen en kunnen negatieve effecten optreden op grondgebruikfuncties. Door verzilting aan het grondoppervlak en oppervlaktewater kan schade aan gewassen en aan de ecologische kwaliteit ontstaan. Ook is het mogelijk dat ondergrondse bouwwerken hinder ondervinden van de veranderde samenstelling van het grondwater.

Doelen langere termijn

- De grootte van de strategische zoete grondwatervoorraad is niet afgenomen ten gevolge van menselijk ingrijpen in het bodem- en grondwatersysteem;
- Er ontstaan geen negatieve effecten op grondgebruikfuncties ten gevolge van menselijk ingrijpen in het bodem- en grondwatersysteem.

Lagenbenadering
Het principe van de lagenbenadering wordt gehanteerd zoals deze is uitgewerkt in de Nota Ruimte en de provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2020. De eerste laag is die van bodem, water, landschap en natuur. De tweede laag is infrastructuur en netwerken, de derde laag occupatiepatronen (steden en dorpen). De lagenbenadering zorgt ervoor dat bij ruimteconcurrentie de functies optimaal verweven worden, waarbij de mogelijkheden van het bodem- en grondwatersysteem maximaal worden gebruikt.

Verdroging en GGOR/peilbeheer
Dit zijn belangrijke onderwerpen voor het grondwaterbeleid. Het beleid voor deze onderwerpen is al geheel uitgewerkt in het BGWM. In dit grondwaterbeleidsplan zijn deze onderwerpen daarom niet meer uitgewerkt. Hieronder is een samenvatting opgenomen van het beleid uit het BGWM. In bijlage 5 is een uitgebreidere beschrijving opgenomen.

Verdroging
Het doel voor de langere termijn is de verdroging opheffen, en daarbij aansluiten bij de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur. Er mag geen verdroging optreden als gevolg van een onttrekking of infiltratie.

GGOR/peilbeheer
Het doel is voor alle grondgebruikfuncties evenwichtig en inzichtelijk afgewogen peilbeheer. Belangrijkste onderdelen van het beleid in relatie tot het grondwaterbeleid zijn: het trekken van de regiegroep GGOR, bestuurlijke afspraken maken over de GGOR programma's, jaarlijkse voortgangsrapportage opstellen en het opnemen van de resultaten van het GGOR-product in Waterbeheersplannen en de peilbesluiten.

Doelen planperiode

- Grondwateronttrekkingen en bijbehorende infiltraties zodanig reguleren via de vergunningverlening dat de doelen voor de langere termijn bereikt worden;
- Vergroten van het inzicht in de effecten van de verschillende grondwateronttrekkingen en andere ingrepen op het grondwatersysteem in Zuid-Holland (de 'robuustheid');
- Vergroten van het inzicht in verzilting aan maaiveld ten gevolge van het autonome proces en menselijk ingrijpen.

Beleid

Voorwaarden aan grondwateronttrekkingen

Het beleid is gericht op het tegengaan van verzilting door huidige menselijke ingrepen in het bodem- en grondwatersysteem. Daarom worden voorwaarden gesteld aan grondwateronttrekkingen die vergunningplichtig zijn in het kader van de Grondwaterwet.
De provincie formuleert geen beleid voor ingrepen die niet via de Grondwaterwet geregeld worden zoals peilverlagingen; dit valt buiten de scope van het Grondwaterplan.

Voor het stellen van voorwaarden gelden de volgende algemene uitgangspunten:

- Als er strategisch zoet grondwater wordt onttrokken dient de hoeveelheid zoet grondwater 100% aangevuld of geretourneerd te worden. Dit is de 'compensatie-eis'. (Een deel van) de aanvulling mag ook op natuurlijke wijze plaatsvinden, doordat er bijvoorbeeld meer zoet oppervlaktewater infiltreert ten gevolge van de onttrekking. Voor het water dat kunstmatig wordt aangevuld gelden kwaliteitseisen (zie paragraaf 3.4);
- Als het onttrokken grondwater geen onderdeel uitmaakt van de strategische zoete grondwatervoorraad is compensatie in beginsel niet noodzakelijk. De onttrekking mag echter geen negatieve effecten op een (nabijgelegen) strategische zoete grondwatervoorraad, zoals afname of een grote verplaatsing van de voorraad, veroorzaken;
- Bij elke grondwateronttrekking geldt dat negatieve effecten op de grondgebruikfuncties ten gevolge van de ingreep voorkomen moeten worden. Deze negatieve effecten kunnen optreden doordat de ingreep veranderingen in het grondwatersysteem veroorzaakt, zoals een stijging of daling van de grondwaterstand of zouter worden van het grondwater (verzilting aan maaiveld), maar ook doordat veranderingen in het oppervlaktewatersysteem veroorzaakt worden, zoals verzilting of verontreiniging van het oppervlaktewater;
- Ingrepen in het grondwatersysteem mogen geen negatieve effecten hebben op andere systemen die gebruik maken van de bodem of het grondwater.

De voorwaarden die worden gesteld worden verder beschreven in hoofdstuk 4.

De compensatie-eis

De compensatie-eis geldt alleen als er grondwater wordt onttrokken uit de **strategische zoete grondwatervoorraad** (zie kader). In het beleid wordt de compensatie-eis gehanteerd vanuit het voorzorgsprincipe; op deze manier is de kans klein dat de strategische zoete grondwatervoorraad kleiner wordt door menselijk ingrijpen. In de planperiode zal worden nagegaan of de compensatie-eis op termijn kan worden genuanceerd.

Strategische zoete grondwatervoorraad
De strategische zoete grondwatervoorraad is zoet grondwater dat moet worden behouden om ook in de toekomst verschillende functies, zoals ten behoeve van de drinkwaterwinning, te kunnen vervullen.
De zoete grondwaterlichamen uit het KRW proces worden als strategische zoete grondwatervoorraad beschouwd. Dit is het zoete grondwater dat zich in de watervoerende pakketten onder de deklaag bevindt in de gebieden met overwegend zoet grondwater (zie figuur 2).

Het volgende zoete grondwater is dus niet een strategische voorraad:

- Het zoete grondwater in de deklaag, aangezien dit lokale, kleinschalige grondwatersystemen betreft en de zoetwatervoorraad hierin relatief klein is;
- De lokale zoete grondwaterlenzen in de gebieden met overwegend brak/zout grondwater, aangezien deze relatief klein zijn.

Brakke grondwatervoorraden
Er is geen strategische brakke grondwatervoorraad gedefinieerd, omdat er (voorlopig) geen functies zijn die afhankelijk zijn van voldoende brak grondwater in de watervoerende pakketten. Dit wil zeggen dat de provincie de hoeveelheid brak grondwater dus niet wil behouden.
De aanwezigheid van brak grondwater kan wel noodzakelijk zijn voor het in stand houden van natuurgebieden met brakke of zoutminnende vegetatie (zie 'verzilting aan maaiveld').

Of de compensatie-eis van toepassing is, is in de praktijk dus afhankelijk van de locatie van de onttrekking en de bodemlaag waarin de onttrekking plaatsvindt. De compensatie-eis geldt alleen in de gebieden met overwegend zoet grondwater (zie figuur 2 voor de ligging) en als de onttrekking zich onder de deklaag bevindt. In de overige gebieden en in de deklaag geldt de compensatie-eis in principe niet.

Afhankelijk van het doel van de onttrekking kan er afgeweken worden van de compensatie-eis. Dit wordt beschreven in hoofdstuk 4.

Bij een grondwateronttrekking waarvoor de compensatie-eis geldt mag rekening gehouden worden met de 'natuurlijke' aanvulling van het zoete grondwater die door de ingreep wordt veroorzaakt. Hiervoor wordt verder verwezen naar hoofdstuk 4. Bovenop de natuurlijke aanvulling dient zoveel kunstmatige aanvulling plaats te vinden dat het geheel gelijk is aan de onttrokken hoeveelheid water.

Als compensatie noodzakelijk is dient de retournering of aanvulling op zodanige wijze plaats te vinden dat er geen negatieve effecten op grondgebruikfuncties worden veroorzaakt (zoals grondwateroverlast) of negatieve effecten op andere systemen optreden die gebruik maken van de bodem of het grondwater.
In situaties waar al sprake is van grondwaterproblemen zoals overlast wordt op basis van het doel van de onttrekking, het type en de verbreiding van de grondwaterproblemen en de lokale situatie een integrale afweging gemaakt of de compensatie-eis kan vervallen.

Het geformuleerde beleid geldt voor nieuwe onttrekkingen. Voor bestaande onttrekkingen wordt in de planperiode nagegaan op welke wijze deze geactualiseerd kunnen of moeten worden.

Robuustheid grondwatersysteem: de evenwichtsituatie

De compensatie-eis wordt bij voorkeur alleen opgelegd als de betreffende ingreep buiten de **'robuustheid' van het grondwatersysteem** valt (zie kader). Hiervoor is het noodzakelijk om onderzoek en modelstudies uit te voeren.

'Robuustheid' van het grondwatersysteem
Hiermee wordt bedoeld dat er continu natuurlijke aanvulling plaatsvindt van de zoete grondwaterlichamen door infiltratie van neerslag, infiltratie vanuit rivieren en door laterale toestroming van zoet grondwater. Door een grondwateronttrekking kan zoet grondwater verbruikt worden, maar tegelijk ook een extra aanvulling van zoet water veroorzaakt worden (bijv. door extra infiltratie van neerslag of vanuit open water).
Als er door de aanwezige onttrekkingen evenveel grondwater verbruikt wordt als er op natuurlijke wijze wordt aangevuld, vallen de onttrekkingen binnen de 'robuustheid' van het grondwatersysteem.

Hiermee wordt het inzicht vergroot in de evenwichtsituatie van het grondwatersysteem in Zuid-Holland: hoeveel zoet grondwater kan er onttrokken worden zonder dat de totale strategische zoete grondwatervoorraad afneemt?
Bij onttrekkingen die binnen deze evenwichtssituatie vallen hoeft dan in principe geen retournering of aanvulling van het zoete grondwater plaats te vinden.
Op het moment dat de totale onttrokken hoeveelheid grondwater de natuurlijke aanvulling van het systeem overschrijdt, dient bij nieuwe systemen wel retournering of aanvulling van zoet water plaats te vinden.

In de praktijk zal dit betekenen dat bij vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen vanaf een bepaald moment bij nieuwe onttrekkingen retourneren of aanvullen verplicht wordt gesteld (het grondwatersysteem raakt uit evenwicht), terwijl dit bij de bestaande onttrekkingen niet nodig is. In het hier geformuleerde beleid wordt ook al rekening gehouden met de natuurlijke aanvulling van het grondwatersysteem, maar dit wordt per ingreep of onttrekking bekeken, in plaats van over het gehele Zuid-Hollandse grondwatersysteem.

Op basis van dit onderzoek kan ook inzicht verkregen worden in het cumulatieve effect van vele grondwateronttrekkingen of ingrepen in een bepaald gebied. Hierbij wordt ook gekeken naar het effect van vele meldingplichtige grondwateronttrekkingen in een regio en nagegaan of de provincie hierbij een regulerende rol moet spelen.

Negatieve effecten op grondgebruikfuncties

De provincie wil verzilting aan maaiveld door menselijk ingrijpen voorkomen, maar alleen als er sprake is van **negatieve effecten** op grondgebruikfuncties. Op locaties waar bijvoorbeeld brakwater afhankelijke natuur aanwezig is kan het verziltingsproces juist positieve effecten op natuurontwikkeling hebben, dus kan verzilting aan maaiveld in principe toegestaan worden. Onder verzilting aan maaiveld scharen wij overigens ook verzilting van het oppervlaktewater; dit dient voorkomen te worden op locaties waar dit negatieve gevolgen heeft voor de functies die er van afhankelijk zijn.

Naast verzilting aan maaiveld wil de provincie ook andere negatieve effecten op de grondgebruikfuncties ten gevolge van menselijk ingrijpen voorkomen. Een stijging of daling van de grondwaterstand, een verandering in de grondwaterstromingsrichting of een verandering in de oppervlaktewaterkwaliteit is niet toegestaan als dit nadelig is voor de grondgebruikfuncties. Wat precies onder negatieve effecten wordt verstaan is afhankelijk van de lokale situatie, de grondgebruikfunctie en de toepassing; de provincie maakt hiervoor een afweging.

Voorkomen van negatieve effecten

Als er negatieve effecten van een ingreep in de bodem of het grondwater te verwachten zijn, dienen deze effecten voorkomen te worden. Dit kan plaatsvinden door bijv. de onttrekking of infiltratie aan te passen of door een gedeeltelijke retournering of aanvulling van het (grond)water te realiseren. Aan het aanvulwater zijn kwaliteitseisen verbonden (zie paragraaf 3.4). In uitzonderingsgevallen waarbij het voorkomen van effecten aantoonbaar niet haalbaar of betaalbaar is, gaat de provincie na of en hoe het compenseren van de negatieve effecten wordt toegestaan.

Negatieve effecten

Enkele voorbeelden van negatieve effecten van een ingreep in de bodem of het grondwater zijn:

- schade aan natuur of gewassen door dalende grondwaterstanden (verdroging), door stijgende grondwaterstanden (grondwateroverlast) of door zouter worden van grondwater of oppervlaktewater (verzilting)
- schade aan bebouwing (zoals scheuren en verzakkingen) door dalende grondwaterstanden
- wateroverlast in kelders en ondergrondse constructies door stijgende grondwaterstanden

Hiernaast zijn er nog veel meer negatieve effecten mogelijk. Een effect van een ingreep hoeft niet altijd negatief te zijn: het zoeter worden van brak grondwater of oppervlaktewater door een grondwateronttrekking kan positieve effecten hebben op bijvoorbeeld natuurontwikkeling of de landbouw.

Zoute kwel in oppervlaktewater

Autonome verziltingsprocessen
Het beleid is niet gericht op het autonome verziltingsproces omdat dit grootschalige en langzame processen zijn (zoals zeespiegelstijging door klimaatverandering), waarbij de effectiviteit van ingrepen in de provincie zeer beperkt is. Ook leidt het autonome proces de komende 100 tot 200 jaar niet tot een significante afname van de hoeveelheid zoet grondwater binnen de provincie, mits het autonome proces niet wordt versneld. Dit betekent ook dat de verzilting in de diepe polders, die ooit veroorzaakt is door het droogleggen van plassen waardoor de polders zijn ontstaan, niet specifiek wordt tegengegaan. Verzilting door bodemdaling wordt alleen tegengaan als dit het gevolg is van huidige ingrepen in het bodem- en grondwatersysteem (bijv. door grondwateronttrekkingen).

Ten gevolge van het autonome proces kan er naar verwachting echter wel significante verzilting aan maaiveld optreden. Hiernaar zal in de planperiode onderzoek worden verricht, waarna het beleid voor verzilting aan maaiveld zal worden aangepast.

Wat kunt u van de provincie verwachten?

- 2006/2007: Onderzoek verrichten naar het effect van het autonome proces en van menselijke ingrepen op verzilting aan maaiveld. Hierbij worden de kwetsbare gebieden voor verzilting in beeld gebracht en wordt tevens de rol van bodemdaling op verzilting onderzocht. In 2008 zal het beleid voor verzilting aan maaiveld worden voltooid. Het beleid zal worden opgenomen in het herziene Grondwaterplan (planning 2009) en omvat tevens een plan van aanpak;
- 2007 tot 2009: In beeld brengen wat de effecten zijn van de huidige ingrepen in het grondwatersysteem op de zoete grondwaterlichamen (de strategische zoete grondwatervoorraad) in Zuid-Holland, en nagaan in hoeverre de 100% compensatie-eis gehandhaafd moet blijven. Hierbij wordt tevens gekeken naar het effect van vele grondwateronttrekkingen in een bepaald gebied. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek wordt het beleid indien noodzakelijk aangepast en opgenomen in het herziene Grondwaterplan (2009);
- 2007 tot 2009: Door middel van onderzoek nagaan of de lokale benadering van het standstill beginsel ten aanzien van kwantiteit en kwaliteit regionaal kan worden ingevuld;
- 2007: Voor bestaande onttrekkingen bepalen op welke wijze deze geactualiseerd kunnen of moeten worden om te voldoen aan het hier geformuleerde beleid.

3.4 Grondwaterkwaliteit

In een drukke provincie als Zuid-Holland zijn er veel bovengrondse- en in toenemende mate ondergrondse activiteiten, die een bedreiging vormen voor de chemische kwaliteit van het grondwater. Het op de juiste manier beheren van de kwaliteit ervan is belangrijk om de huidige en ook toekomstige grondwaterafhankelijke functies te kunnen waarborgen.

Doel langere termijn

Door duurzaam grondwaterbeheer is de kwaliteit ten gevolge van menselijk ingrijpen niet veranderd (standstill) en wordt in elk geval voldaan aan de eis uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) dat de grondwaterkwaliteit in 2015 in een ‘goede chemische toestand’ verkeert. Alleen onder strikte voorwaarden is uitstel

van de deadline mogelijk. Voor al het grondwater geldt overigens: als het halen van de doelen onhaalbaar is of onevenredig kostbaar, kunnen minder strenge doelstellingen worden vastgesteld.

Doel planperiode

Het doel in de planperiode is het treffen van maatregelen om de kwaliteit van het grondwater zodanig te beïnvloeden dat in 2015 wordt voldaan de eis 'goede chemische toestand' in de zin van de KRW.
De te treffen maatregelen worden vastgelegd in het herziene Grondwaterplan in 2009 en worden opgenomen in de stroomgebiedbeheersplannen.

Beleid

Om de doelen ten aanzien van grondwaterkwaliteit te halen is het beleid gericht op het treffen van maatregelen om het ontstaan van nieuwe verontreinigingen te voorkomen en de aanwezigheid van bestaande verontreinigingen binnen de bestaande beleidskader zoveel mogelijk op te heffen.

Preventie

De provincie voert gericht beleid om te voorkomen of te beperken dat verontreinigende stoffen direct of indirect in het grondwater worden geloosd.
Instrumenten hierbij zijn:

- Vergunningverlening/ ontheffingverlening in het kader van de Grondwaterwet, het Lozingenbesluit Bodembescherming en het Infiltratiebesluit Bodembescherming. Bij vergunningverlening worden onder andere eisen gesteld ten aanzien van:
  - De kwaliteit van het infiltratiewater;
  - De beïnvloeding van nabij gelegen grondwaterverontreinigingen.
- Preventief beleid door:
  - Risico's wegnemen, dan wel reduceren (denk hierbij aan emissiebeperkende maatregelen in de landbouw, zoals reduceren van bestrijdingsmiddelen gebruik, efficiënt omgaan met gietwater in de glastuinbouw); dit valt buiten het kader van het Grondwaterplan;
  - Risicovolle activiteiten clusteren. Een clustering kan worden geregeld via het beleid voor ondergronds ruimtegebruik;
  - Beperken van doorboringen van de deklaag.

Beschermende maatregelen

Via de Provinciale Milieuverordening (PMV) is het mogelijk om bijzondere gebieden aan te wijzen. Op dit moment zijn in de PMV onder andere milieubeschermingsgebieden voor grondwater aangewezen. In deze gebieden gelden speciale regels met het doel het grondwater te beschermen. Bij vergunningverlening in deze PMV gebieden dient rekening te worden gehouden met dit Grondwaterplan (zie paragraaf 3.7.2).

Sanerende maatregelen

Door middel van het saneren kunnen bestaande grondwaterverontreinigingen (gedeeltelijk) worden opgeheven. Voor zover nodig voor het bereiken van de KRW doelstellingen zal de provincie in overleg met de gemeenten bevorderen dat de sanering van grondwaterverontreinigingen wordt geprogrammeerd. Grondwaterverontreinigingen gelegen binnen grondwaterlichamen voor menselijke consumptie kennen een hoge prioriteit in de programmering van de saneringsgevallen.

Normen voor grondwater

In de Kaderrichtlijn Water wordt gesteld dat er sprake is van een 'goede chemische toestand' indien de grondwaterkwaliteit voldoet aan de in de Grondwaterrichtlijn genoemde regionale grondwaternormen. Op dit moment is de systematiek voor het afleiden van deze normen is nog niet bekend, laat staan de getalsmatige invulling ervan. Dit betekent dat niet inzichtelijk is hoe de regionale grondwaternormen zich verhouden tot de huidige nationale normen en het standstill beginsel. Zodra de systematiek bekend is, wordt overgegaan tot het vaststellen van regionale grondwaternormen in de provinciale milieuverordening (PMV). De Grondwaterrichtlijn vereist dat de regionale grondwaternormen uiterlijk 22 december 2008 zijn vastgesteld.

Streefwaarden en achtergrondwaarden

Tot aan de vaststelling van de regionale grondwaternormen geldt het huidige nationale beleid, waarbij **streefwaarden** worden gehanteerd. De streefwaarden worden gebruikt als beoordelingscriterium voor de kwaliteit van te infiltreren water.

Streefwaarden
De streefwaarden geven het niveau aan waarbij sprake is van een duurzame bodemkwaliteit. Dit betekent dat de streefwaarden het niveau aangeven dat bereikt moet worden, om de functionele eigenschappen die de bodem voor mens, dier of plant heeft, volledig te herstellen. Hiernaast geven de streefwaarden aan wat het ijkpunt is voor de milieukwaliteit op de lange termijn. De streefwaarden zijn vastgesteld in de Circulaire Streef- en Interventiewaarden (februari 2000) en zijn afgeleid binnen het project Integrale Normstelling Stoffen (INS). De systematiek voor het afleiden van streefwaarden geeft vooralsnog in voldoende mate invulling aan het standstill beginsel ten aanzien van grondwaterkwaliteit.

Bij infiltraties van oppervlaktewater ten behoeve van de drinkwatervoorziening wordt, in het kader van het infiltratiebesluit, een ander beoordelingscriterium gebruikt. Bij het opstellen van het Infiltratiebesluit hebben andere belangen dan het grondwater- en bodembelang een rol gespeeld. In gebieden waarin het grondwater van nature verhoogde concentraties van bepaalde stoffen voorkomen, is volgens de Circulaire toetsing aan de achtergrondwaarden toegestaan.

Afwijken van streefwaarden

In gebieden met verhoogde achtergrondgehalten en in stedelijke gebieden met een diffuse achtergrondverontreiniging van het grondwater, kan bij infiltratie en retourbemalingen worden afgeweken van de streefwaarde. Het toetsingscriterium is dan de achtergrondconcentratie van het ontvangende water. Dergelijke gebiedsgerichte kwaliteitseisen aan infiltratie- en retourwater worden in de planperiode verder uitgewerkt. Daarbij wordt rekening gehouden met de KRW en met nationale wetgeving.

Analysepakketten

Afhankelijk van het wettelijke kader worden eisen gesteld aan de kwaliteit van het te infiltreren water. Uitgangspunt voor de analyses in het kader van de Grondwaterwet is de lijst aan te meten stoffen uit het Uitvoeringsbesluit ex artikel 11 en 12 van de Grondwaterwet. Van deze lijst kan gemotiveerd worden afgeweken, bijvoorbeeld omdat bekend is dat deze stoffen niet voorkomen in het te infiltreren water. In het kader van 'opslag van hemelwater in de bodem' (paragraaf 4.2.2) is het analysepakket gebaseerd op de lijst uit de Grondwaterwet. Uitgangspunt voor de analyses in het kader van het Lozingenbesluit Bodembescherming zijn de stoffen uit de Circulaire Streef- en interventiewaarden. In het kader van het Brijnbeleid (paragraaf 4.2.1) is het analysepakket gebaseerd op de Circulaire. De provincie houdt zich het recht voor wijzigingen in de analysepakketten voor te schrijven, indien hiertoe aanleiding is. Een aanleiding kan zijn het gebruik van nieuwe bestrijdingsmiddelen.

(Grond)water infiltratie bij saneringen

Bij grondwater- of bodemsaneringen wordt regelmatig (grond)water geïnfiltreerd om de doorspoeling van de bodem te versnellen, een in-situ sanering te

realiseren of om de verontreiniging geohydrologisch te isoleren. Afhankelijk van het soort infiltratie is sprake van een lozing, een infiltratie of een retournering en afhankelijk hiervan is de Grondwaterwet of het Lozingenbesluit Bodembescherming van toepassing. Per saneringsgeval zal het bevoegd gezag beoordelen aan welke kwaliteitscriteria dit geïnfiltreerde water zal moeten voldoen. Hierbij zal het bevoegd gezag een belangenafweging maken waarbij onder andere rekening wordt gehouden met de doelstellingen van het grondwaterbeleid en de kosteneffectiviteit van de sanering.

Monitoring van trends
Met behulp van de provinciale meetnetten wordt sinds 1990 de kwaliteit van het grondwater gemonitord. In 2006/2007 zal een trendanalyse van de kwaliteit van het grondwater plaatsvinden. De provinciale meetnetten zullen gedeeltelijk worden opgenomen in het KRW-meetnet, voor zover de provinciale meetpunten voldoen aan de eisen die vanuit de KRW worden gesteld. Vanuit het KRW-spoor wordt eens per 6 jaar een 'Toestand- en Trendmonitoring' uitgevoerd. Ook op basis van deze trend analyse kan het beleid worden aangepast of bijgesteld.

Interactie tussen grondwater en oppervlaktewater
Vanuit de KRW wordt gesteld dat de grondwaterkwaliteit niet zodanig mag zijn dat de KRW-doelen voor oppervlaktewaterkwaliteit niet worden gehaald, dan wel dat de toestand er duidelijk op achteruit gaat. De provincie zal in de planperiode onderzoeken of en zo ja waar, de grondwaterkwaliteit zodanig is dat de KRW-doelen voor oppervlaktewaterkwaliteit niet kunnen worden gehaald. In overleg met het betreffende waterschap zullen maatregelen moeten worden getroffen om het knelpunt op te lossen.

Bij de implementatie van de KRW is in Zuid-Holland ook geconstateerd dat bij een aantal oeverwinningen sprake is van een grondwaterkwaliteitsprobleem, door de gehalten aan stoffen in het infiltrerend oppervlaktewater. De afstemming van oppervlaktewater- en grondwaternormen is hierbij nog onvoldoende. In het KRW-traject wordt hiervoor een oplossing gezocht.

Wat kunt u van de provincie verwachten?

- 2008: Vaststellen regionale grondwaternormen in de PMV; in de periode tot het vaststellen van deze normen wordt het vigerende nationale beleid gehanteerd;
- 2008: Uitwerking gebiedsgerichte kwaliteitseisen aan infiltratie- en retourwater voor zover de regionale grondwaternormen hier geen rekening mee houden;
- Per direct: In voorkomende situaties per saneringsgeval beoordelen aan welke kwaliteitscriteria de infiltratie moet voldoen voor zover Gedeputeerde Staten hiertoe bevoegd is;
- 2007 – 2009: Programmering van de grondwatersaneringsoperatie KRW-proof maken;
- Doorlopend: Monitoring grondwaterkwaliteit;
- 2007: Trendanalyse grondwaterkwaliteit;
- 2006 – 2008: Onderzoeken of er locaties zijn waar de grondwaterkwaliteit de oppervlaktewaterkwaliteit en andersom zodanig negatief beïnvloedt dat de KRW-doelen niet worden gehaald. Indien dit het geval is, zal in overleg met het betreffende waterschap het knelpunt moeten worden opgelost. Het Rijk speelt een rol bij het oplossen van inconsistenties tussen oppervlaktewater- en grondwaternormering bij oeverwinningen.

3.5 Bodemdaling

Bodemdaling vindt in Zuid-Holland voornamelijk plaats in de diepe polders en droogmakerijen en in het oosten van het land (voor een overzicht, zie figuur 4). In de diepe polders en droogmakerijen is bodemdaling een vicieuze cirkel van daling van het maaiveld, waardoor peilverlaging noodzakelijk is om grondwateroverlast te voorkomen, wat een daling van grondwaterstanden en hierdoor weer bodemdaling tot gevolg heeft. Deze vicieuze cirkel is in gang gezet door het droogleggen van plassen sinds de middeleeuwen waardoor de diepe polders zijn ontstaan, en gaat nog steeds door.

Wanneer het grondwater een brak/ zoute samenstelling heeft kan als gevolg van de daling van de bodem verzilting aan maaiveld ontstaan, met alle negatieve gevolgen van dien. Een remedie hiervoor is het verlagen van de grondwaterstanden, maar daardoor wordt juist bodemdaling weer in de hand gewerkt.

Daarnaast dient rekening te worden gehouden met de toekomstige klimaatscenario's, die uitgaan van hogere piekafvoeren van de rivieren en een stijging van de zeespiegel. Hierdoor kunnen grondwaterstanden stijgen en neemt de (zoute) kweldruk nog eens extra toe, met extra overlast tot gevolg. Zeker laag gelegen delen, al dan niet ontstaan door bodemdaling, zullen hiervan hinder ondervinden.

Het proces van bodemdaling brengt hoge maatschappelijke kosten met zich mee door de benodigde aanpassingen in het waterbeheer en door schade aan bebouwing en infrastructuur. Daarnaast leidt bodemdaling tot aantasting van karakteristieke landschappen, zoals het veenweidelandschap.

Doel langere termijn

Het proces van bodemdaling als direct gevolg van menselijk handelen is gestopt, voor zover de oorzaak en/of de oplossing ligt in het grondwaterbeheer.
Dit betekent dat de vicieuze cirkel van bodemdaling, grondwateroverlast en peilverlaging is doorbroken.

Doel planperiode

Samen met belanghebbenden opstellen beleid om bodemdaling te voorkomen dan wel effectief tegen te gaan.

Beleid

Uitgangspunt van het beleid is dat bodemdaling als direct gevolg van menselijk handelen moet worden tegengaan daar waar deze processen leiden tot negatieve effecten aan de gebruiksfunctie van de bodem (zoals landschap, landbouw, natuur en bebouwing) en voor zover de oorzaak en/of de oplossing ligt in het grondwaterbeheer. Daar waar het niet mogelijk is bodemdaling te voorkomen moeten maatregelen worden genomen om het proces zoveel mogelijk te vertragen.

In de planperiode wordt een nadere analyse gemaakt van de processen (oorzaak-gevolg relaties) die ten grondslag liggen aan de verschillende vormen van bodemdaling. Tevens worden hierbij de kwetsbare gebieden voor bodemdaling in beeld gebracht. Op basis van deze analyse wordt, samen met de belanghebbenden (dit kunnen zijn: gemeenten, waterschappen, drinkwatermaatschappijen, agrariërs, (industriële) onttrekkers) een verkenning gedaan naar integrale oplossingen

Wat is bodemdaling?
Bodemdaling is het dalen van het maaiveldniveau ten opzichte van een vast referentievlak, bijvoorbeeld NAP. In de provincie Zuid-Holland daalt de bodem onder invloed van een aantal processen:

- **Veenoxidatie**: Veen oxideert wanneer het boven de freatische grondwaterspiegel komt en daardoor belucht wordt. Door oxidatie verdwijnt veen en daalt het maaiveld. Om de gewenste of noodzakelijke ontwateringsdiepte in stand te houden, is een verdere verlaging van de grondwaterstand noodzakelijk en ontstaat een vicieuze cirkel van maaivelddaling en veenoxidatie;
- **Inklinking**: Een ander bodemdalingsproces dat samenhangt met ontwatering, is inklinking van samendrukbare grondsoorten zoals klei en veen. Alhoewel bij kleigrond een deel van de inklinking al heeft plaatsgevonden bij de ingebruikname van de grond ('rijping'), treedt dit proces opnieuw op bij een verdere verlaging van de freatische grondwaterstand of van de waterspanning in de diepere watervoerende lagen. Het proces is dus niet eindig;
- **Grootschalige grondwateronttrekkingen**: Als gevolg van grote onttrekkingen voor bijvoorbeeld de productie van drinkwater, kan bodemdaling ontstaan. Om de gewenste grondwaterspiegel te behouden, wordt het peil verlaagd en begint de vicieuze cirkel van het bodemdalingsproces;
- **Bovenbelasting**: Bodemdaling kan ook optreden door het aanbrengen van een zogenaamde bovenbelasting (bijv. een ophooglaag ter ondersteuning van bebouwing of verharding). Deze vorm van bodemdaling wordt in het kader van het Grondwaterplan niet verder uitgewerkt;
- **Olie- en gaswinning**: Bodemdaling als gevolg van gas- en oliewinning en lange termijn geologische processen ('tektoniek') wordt ook niet verder in het Grondwaterplan behandeld;
- **Kanteling van Nederland**: Bodemdaling als gevolg van de kanteling van Nederland. Dit autonome en geologische proces wordt niet in het Grondwaterplan behandeld.

om het proces van bodemdaling tegen te gaan, of, indien niet anders kan, te vertragen. Sleutelwoorden zijn 'ruimtelijke ordening' en 'grondwaterbeheer'. Aan de hand van de probleemanalyse en verkenning van oplossingsrichtingen stelt de provincie haar beleid op. Van de belanghebbenden wordt verwacht dat zij hieraan een bijdrage leveren. Dit beleid wordt opgenomen in de herziening van het grondwaterplan in 2009. In specifieke gevallen kan worden overwogen om, vooruitlopend op het komende generieke beleid, ad-hoc beleid op te stellen.

Wat kunt u van de provincie verwachten?

In de periode 2007 – 2010:

- Nadere analyse van oorzaak-gevolg relaties van bodemdaling;
- Verkenning naar integrale oplossingen samen met belanghebbenden;
- Opstellen van generiek beleid voor bodemdaling.

Wat verwacht de provincie van anderen?

Waterschappen, gemeenten en land- en tuinbouworganisaties:

- In samenwerking met provincie verkennen van integrale oplossingen voor bodemdaling;
- Een bijdrage leveren aan het generieke beleid voor bodemdaling.

Putdeksel is nog op oorspronkelijke maaiveldhoogte. Door bodemdaling is de omgeving gezakt.

3.6 Concurrentie om de schaarse ruimte

3.6.1 Ondergronds ruimtegebruik

Ondergronds ruimtegebruik is een middel om ruimtelijke kwaliteit en mogelijkheden te verhogen. Het unieke van **ondergronds ruimtegebruik** is dat je de beschikbare ruimte meervoudig kunt benutten en meerdere belangen met elkaar kunt verenigen. Daarmee is ondergronds ruimtegebruik van belang voor iedereen die betrokken is bij de ontwikkeling van de ruimte.

Het belang van zorgvuldig omgaan met het toekennen van ondergrondse functies is in relatie tot kansen die het biedt maar ook de beperkingen die het kent evident.
Ondergronds ruimtegebruik levert in potentie risico's op voor het bodem- en grondwatersysteem, door bijvoorbeeld het opwarmen of koelen van de bodem of het doorgraven of doorboren van scheidende lagen in de ondergrond waardoor lekstromen kunnen ontstaan. Tunnels en kelders kunnen een barrière vormen voor grondwaterstroming en hierdoor een stijging of daling van de grondwaterstand veroorzaken.

Fysische beperkingen voor het gebruik van de ondergrond komen voort uit bodemopbouw en geohydrologie. Zo zal berging van water in de ondergrond onmogelijk zijn in gebieden met een hoge grondwaterstroomsnelheid en zal het maken van in de ondergrond verzonken constructies (bijv. winkelcentra beneden maaiveld) complex zijn in gebieden met een hoge kweldruk.
De ene ondergrondse toepassing in een gebied of locatie kan bepalend zijn voor het wel of niet kunnen realiseren van andere ruimtelijke toepassingen in het gebied of locatie. Zo is de aanwezigheid van parkeerkelders en metrotracés in stedelijk gebied van invloed op de aanleg van koude-/ warmtesystemen en hebben activiteiten met een grondwateronttrekking invloed op aanwezige grondwaterverontreinigingen.

Ondergronds ruimtegebruik
is in het bijzonder van belang voor:
- **Hoogstedelijke gebieden**: de grondprijzen zijn hoog waardoor er terugverdien mogelijkheden zijn voor het relatief dure ondergronds bouwen;
- **Cultuurhistorische omgevingen**: bovengronds ruimtegebruik legt in deze gebieden veel restricties op die met ondergronds ruimtegebruik kunnen worden omzeild;
- **Infrastructuur**: (knooppunten van) infrastructuur brengen een ruimtelijke spanning met zich mee. Het ondergronds brengen van de infrastructuur kan daarbij een remedie zijn;
- **Groene ruimte**: de ondergrond in de groene ruimte is vaak geschikt voor de berging van water en energie. Door van deze capaciteiten gebruik te maken kan een optimalisatie in de totale duurzaamheid van de inrichting bereikt worden.

Concurrentie om de schaarse ruimte.

Doel langere termijn

Duurzaam en efficiënt gebruik van de ondergrond binnen de provincie, zonder dat het bodem- en grondwatersysteem hiervan negatieve effecten ondervindt en zonder dat negatieve effecten op grondgebruikfuncties en andere gebruikers ontstaan.

Doel planperiode

Het formuleren van beleid t.b.v. het 'bestemmen' van de ondergrond, aanhakend op de landelijke discussie.

Beleid

Ondergronds ruimtegebruik op een duurzame manier

De provincie staat in principe positief ten opzichte van ondergronds ruimtegebruik op een duurzame manier. Echter bij het toekennen van de ondergrondse functies moet kritisch gekeken worden naar de consequenties ten aanzien van structurele, onomkeerbare veranderingen aan de bodem en het grondwatersysteem. Elke ingreep levert een potentieel risico op voor de bodem of het grondwater; zowel op het gebied van kwaliteit als kwantiteit. Dit betekent dat ruimtegebruik functies (verblijfsfuncties en infrastructuur) en leverancier functies (klei, zand etc.) moeten worden gereguleerd. Het provinciale beleid richt zich hierbij op het zoveel mogelijk clusteren van ingrepen in de bodem en op het beperken van doorboringen van de deklaag, met name in gebieden die kwetsbaar zijn voor verontreinigingen.

Geschiktheidskaarten

Voor verschillende ondergrondse functies zijn binnen de provincie geschiktheidskaarten aanwezig. Zie hiervoor figuur 3a t/m d. Op deze kaarten is de geschiktheid van de ondergrond voor de toepassing bepaalde systemen aangegeven; dit zegt niets over de mogelijkheid voor de toepassing van deze systemen op basis van het provinciale beleid (zie hiervoor de betreffende paragrafen).

Beleid ontwikkelen

De discussie rond het bestemmen van de ondergrondse ruimte en de rollen die de verschillende partijen hierbij moeten spelen wordt momenteel op verschillende niveaus gevoerd (o.a. bij VROM). Aangezien hierover nog geen consensus bereikt is, zal de provincie haar beleid op dit vlak de komende jaren nog verder moeten ontwikkelen. Hierbij wil de provincie de volgende mogelijkheden voor het 'bestemmen' van de ondergrondse ruimte verder onderzoeken:

1. **Ondergrond benadering:**
   er worden voorkeursgebieden en niveaus (dieptes) aangewezen voor verschillende soorten ingrepen in de bodem en het grondwater;

2. **Occupatie benadering:**
   er wordt voor specifieke gebieden een ruimtelijke verdeling van de ingrepen gemaakt (3D), waarbij systemen zoveel mogelijk worden geclusterd om het aantal 'prikken' in de bodem te minimaliseren en de ruimte optimaal te gebruiken.

Clusteren van systemen

De provincie wil clustering van systemen zoveel mogelijk nastreven. Hiervoor kunnen mogelijkheden zijn binnen de occupatiebenadering, d.m.v. een soort 'masterplan'. Hierbij moet nog verder uitgezocht worden wie dergelijke master-

De ondergrond benadering
Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan: het bestemmen van het 1e watervoerend pakket voor de opslag van hemelwater in de bodem in glastuinbouwgebieden. Het aanwijzen van dergelijke voorkeursgebieden en -dieptes kan naar verwachting plaatsvinden in het provinciale Grondwaterplan. Op basis van de Grondwaterwet kan de provincie dan bij vergunningaanvragen toetsen of de ingreep op de betreffende locatie en de aangegeven diepte gewenst is of niet. Op deze manier kan de provinciale reactieve rol bij vergunningverlening omgebogen worden naar een meer proactieve rol: een deel van de beschikbare ondergrondse ruimte wordt zo verdeeld dat een meer duurzaam en efficiënt gebruik mogelijk is.

De occupatie benadering
Hier bij kan worden gedacht aan een soort 'masterplan' voor prioritaire gebieden, waarin de gewenste ruimtelijke verdeling van één (bijv. alleen koude-/ warmteopslag) of meerdere ondergrondse ingrepen (bijv. een algemeen masterplan voor een bepaald gebied) is aangegeven. Op basis van de Grondwaterwet kan de provincie ook hier bij vergunningaanvragen toetsen of de ingreep op de betreffende locatie en de aangegeven diepte gewenst is of niet. Een dergelijk 'masterplan' is een soort uitwerking of optimalisatie van een voorkeursgebied voor bepaalde ingrepen ('de ondergrond benadering').

plannen zou moeten opstellen; de provincie en/ of gemeenten of marktpartijen, en of er voldoende wettelijke basis is voor deze planvorm.
Als masterplannen worden gezien als een beleidsmatige invulling van het grondwaterbeheer is er naar verwachting voldoende juridische verankering in het Grondwaterplan en de Verordening Waterbeheer. Het opstellen en aanvullen of wijzigen van de lijst van gebieden waarvoor een masterplan vereist is kan dan een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten zijn.

Wat kunt u van de provincie verwachten?

- Op dit moment is de provincie bezig met het in kaart brengen van het huidige ondergrondse ruimtebeslag in onze provincie. Naar verwachting zijn deze resultaten halverwege 2007 bekend;
- 2007 – 2008: De provincie gaat na wat de wettelijke mogelijkheden zijn voor het bestemmen van de ondergrond en welke rol de provincie hierbij kan spelen. Hierbij wordt uitgegaan van de mogelijkheden die in deze paragraaf aangegeven zijn en wordt aangehaakt bij de landelijke discussie over dit onderwerp. In de landelijke discussie zal de provincie een actieve bijdrage leveren om de totstandkoming van landelijke richtlijnen of regelgeving rond het bestemmen van de ondergrondse ruimte te bespoedigen. In overleg met waterschappen en gemeenten gaat de provincie vervolgens na welke rolverdeling wenselijk is. In het herziene Grondwaterplan (planning 2009) wordt, afhankelijk van de voortgang in de landelijke discussie, beleid opgenomen m.b.t. het bestemmen van de ondergrondse ruimte;
- 2007 – 2008: In overleg met externe partners en marktpartijen brengt de provincie in kaart voor welke gebieden en ingrepen het opstellen van een soort 'masterplan' wenselijk kan zijn en of er ervaring opgedaan kan worden met het opstellen van masterplannen in de vorm van een pilot. Hierbij zal tevens verder uitgezocht worden welke partij bij voorkeur een dergelijk masterplan zou moeten opstellen.

Wat verwacht de provincie van anderen?

- Een actieve rol van het Rijk in het zoeken van mogelijkheden om de ondergrondse ruimte te bestemmen, resulterend in landelijke wet- of regelgeving;
- Een actieve bijdrage van waterschappen en gemeenten (en van andere provincies) in de discussie rond het bestemmen van de ondergrondse ruimte, waarbij zij meedenken over de gewenste rolverdeling op dit gebied.

3.6.2 Grondwater en de Watertoets

De Watertoets is het hele proces van vroegtijdig informeren, adviseren, afwegen en uiteindelijk beoordelen van waterhuishoudkundige aspecten in ruimtelijke plannen en besluiten. Het is één van de instrumenten om het nieuwe waterbeleid voor de 21e eeuw vorm te geven.
Het doel van de watertoets is dat waterhuishoudkundige doelstellingen expliciet en op evenwichtige wijze in beschouwing worden genomen bij alle waterhuishoudkundig relevante ruimtelijke plannen en besluiten.

De watertoets heeft betrekking op alle waterhuishoudkundige aspecten. Hierbij kan wat het grondwaterbeheer betreft gedacht worden aan grondwateroverlast, grondwaterkwaliteit, bodemdaling, verdroging, maar ook aan natte natuur, riolering en oppervlaktewaterkwaliteit.

Verplichting Besluit op de ruimtelijke ordening

Het Besluit op de ruimtelijke ordening verplicht om 'een beschrijving van de wijze waarop rekening is gehouden met de gevolgen van het plan voor de waterhuishouding' op te nemen in de toelichting bij de volgende ruimtelijke plannen: streekplannen en -uitwerkingen, regionale en gemeentelijke structuurplannen, bestemmingsplannen en de ruimtelijke onderbouwing bij vrijstellingen op grond van artikel 19, lid 1, WRO. Bij overige ruimtelijke plannen is de watertoets wettelijk niet verplicht, maar wordt de watertoets om beleidsmatige en bestuurlijke redenen toegepast.

Doel langere termijn

Alle grondgebruikfuncties zijn zoveel mogelijk afgestemd op het lokale grondwatersysteem, en eventuele risico's voor het optreden van grondwaterproblemen zijn in beeld.

Doel planperiode

Grondwater een volwaardig onderdeel maken van het **watertoetsproces**; mede door het ontwikkelen van een vast stramien met duidelijke toetsingscriteria en richtlijnen voor de verwerking van het aspect grondwater in de waterparagraaf van ruimtelijke plannen.

Watertoetsproces

Het watertoetsproces kent drie rollen: de initiatiefnemer, de waterbeheerder en de beoordelaar (die het plan of besluit al dan niet goedkeurt). Gedurende het watertoetsproces werken de initiatiefnemer en waterbeheerder interactief aan de planontwikkeling, waarbij de waterbeheerder een wateradvies geeft vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid voor het waterbeheer. De initiatiefnemer maakt aan het eind van het proces de slotafweging en legt verantwoording over de gemaakte keuzes ten aanzien van water af in een waterparagraaf.

Bij een aantal ruimtelijke procedures wordt het watertoetsproces afgesloten met de beoordelingsfase, waarin de beoordelaar een oordeel uitspreekt over het ruimtelijke plan of besluit en de toepassing van de watertoets daarbij. Dit is bijvoorbeeld het geval bij bestemmingsplannen, waarbij de provincie een toetsende rol bij de goedkeuring heeft. Een van de criteria voor goedkeuring is of de watertoets correct doorlopen is.

Beleid

Grondwater moet ruimtelijke ontwikkelingen mede sturen

Om de grondwaterkwaliteits- en -kwantiteitsdoelstellingen te kunnen realiseren, moet grondwater de ruimtelijke ontwikkelingen mede sturen. Dit vereist dat grondwater een volwaardig onderdeel wordt van de watertoets, in het bijzonder voor de resultaatsverplichtingen die voortvloeien uit de KRW.
Als locaties worden gekozen en bestaand gebied wordt heringericht, dan moet dus rekening gehouden worden met de kwaliteit en de beschikbaarheid van het grondwater; waarbij de grondgebruikfunctie zoveel mogelijk op het lokale grondwatersysteem wordt afgestemd, en de risico's voor het optreden van problemen met grondwater worden geanalyseerd.

Grondwater volwaardig onderdeel van watertoets

Om grondwater een volwaardig onderdeel te maken van het watertoetsproces dient de waterbeheerder grondwater integraal mee te nemen in het wateradvies t.b.v. de waterparagraaf. Hierbij is echter onduidelijk welke overheid verantwoordelijk is voor het 'grondwateradvies'.
De provincie is passief beheerder van het (diepe) grondwater op basis van de Grondwaterwet en zou vanuit deze rol zorg kunnen dragen voor het inbrengen van grondwaterkennis. Bij de (her)inrichting van met name stedelijk gebied is het ondiepe, freatische, grondwater echter een zeer belangrijke factor om rekening mee te houden in relatie tot het gebruik van de boven- en ondergrond. Hiervoor is momenteel nog geen enkele overheid verantwoordelijk; dit zal naar verwachting op termijn beter geregeld worden via de Wet gemeentelijke watertaken (zie paragraaf 3.7.3).

Opstellen beoordelingskader

De verwerking van het aspect grondwater in de waterparagraaf kent geen standaard aanpak van geboden en verboden; dat geldt ook voor de toetsing van de manier waarop in de ruimtelijke plannen aandacht is besteed aan grondwater. De provincie zal daarom in overleg met de waterschappen, die al een duidelijke rol spelen in het watertoetsproces als adviseur, een beoordelingskader opstellen

met toetsingscriteria en richtlijnen voor de invulling van het aspect grondwater in het watertoetsproces. Op basis hiervan kunnen de waterschappen een integraal wateradvies leveren, ten behoeve van de waterparagraaf van ruimtelijke plannen. In de periode totdat het beoordelingskader gereed is zal de provincie bij stedelijke ontwikkelingen of herinrichting gemeenten wijzen op het grondwateraspect, dat doorvertaald dient te worden naar de waterparagraaf.

Daarnaast brengt de provincie voor Zuid-Holland in beeld welke randvoorwaarden het grondwatersysteem stelt aan nieuwe stedelijke ontwikkelingen, en verankert dit in de provinciale ruimtelijke plannen; e.e.a. afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen in de wet- en regelgeving op RO gebied.

Wat kunt u van de provincie verwachten?

- De provincie stelt in overleg met de waterschappen in 2007 een beoordelingskader op met toetsingscriteria en richtlijnen voor de invulling van het aspect grondwater in het watertoetsproces;
- In de periode totdat het beoordelingskader gereed is wijst de provincie gemeenten bij stedelijke ontwikkelingen op het grondwateraspect, dat doorvertaald moet worden naar de waterparagraaf;
- De provincie brengt in 2008 voor Zuid-Holland in beeld welke randvoorwaarden het grondwatersysteem stelt aan nieuwe stedelijke ontwikkelingen, en verankert dit (afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen op RO gebied) in de provinciale ruimtelijke plannen.

Wat verwacht de provincie van anderen?

Waterschappen en gemeenten denken mee in het opstellen van het beoordelingskader en nemen dit mee in hun wateradviezen.

3.7 Wijziging in wettelijke taken grondwaterbeheer

Door verschillende ontwikkelingen in het waterveld is in de afgelopen jaren de noodzaak ontstaan voor een nadere afstemming van de taken en rollen in het regionale waterbeheer (zie hoofdstuk 2). Er zijn nieuwe, heldere afspraken nodig tussen de verschillende partijen (provincie, waterschappen en gemeenten). Bij het ontwikkelen van nieuwe wetgeving zoals de Waterwet en op termijn de Wet gemeentelijke watertaken wordt uitgegaan van de taakverdeling die aangegeven is in hoofdstuk 5. Daarnaast zijn er voorstellen gedaan om het wettelijke takenpakket van de verschillende partijen te wijzigen, om hiermee beter aan te sluiten bij ieders rol.

Doel langere termijn

Een efficiënte samenwerking in het regionale waterbeheer tussen provincie, waterschappen en gemeenten, op basis van een duidelijke verdeling van taken en verantwoordelijkheden, die wettelijk is vastgelegd.

3.7.1 Overdracht grondwatertaken aan de Waterschappen

In het voorontwerp Waterwet uit 2005 is het voornemen opgenomen om operationele grondwatertaken zoveel mogelijk over te dragen aan de waterschappen. Dit past in een waterbeheersstructuur waarin provincies zich vooral richten op het aangeven van (strategische) kaders, de afstemming met andere relevante beleidsterreinen op regionaal niveau, het vaststellen van normen, het toekennen van functies en het toezicht houden op de waterschappen. De waterschappen zijn hierbij vooral belast met het uitvoerend integraal waterbeheer

(zie 'Afstemming van taken in het regionale waterbeheer' door Unie van waterschappen en het IPO).

Bij de overdracht van grondwatertaken wordt de vergunningverlening in het kader van de Grondwaterwet voor het onttrekken van grondwater (en bijbehorende infiltraties) deels overgeheveld van de provincie naar de waterschappen. In de nieuwe opzet behoudt de provincie de vergunningverlening voor onttrekkingen ten behoeve van de drinkwatervoorziening en voor koude-/ warmteopslag, alsmede voor industriële onttrekkingen van meer dan 500.000 m^3 per jaar. De vergunningverlening (en meldingen) voor de overige onttrekkingen, en de bijbehorende taken op het gebied van registratie en handhaving, gaan naar de waterschappen.

Doelen planperiode

Vroegtijdig afstemmen van de overdracht van grondwatertaken (conform de nieuwe Waterwet) van de provincie naar de waterschappen, zodat de nieuwe taakverdeling zo vroeg mogelijk na het van kracht worden van de nieuwe Waterwet kan worden geëffectueerd.

Beleid

Datum overdracht

Voor het moment van overdracht van de operationele grondwatertaken wil de provincie bij voorkeur de ingangsdatum van de nieuwe Waterwet aanhouden. De ontwikkeling van deze nieuwe wet is echter een langdurig proces, en momenteel is nog niet duidelijk wanneer de wet precies in zal gaan.

Proces overdracht geen onderdeel van dit plan

Het proces van de overdracht van de taken zelf is geen onderdeel van dit Grondwaterplan; hiervoor zal een apart traject worden gestart, gezamenlijk met de waterschappen. Als onderdeel van dit traject stelt de provincie samen met de waterschappen een plan van aanpak op, waarvoor de (wijze van) overdracht van kennis en gegevens die bij de nieuwe taken passen besproken wordt. Ook zaken rond de praktische uitvoering kunnen in dit traject besproken worden; zoals de noodzaak om een centraal meldpunt voor alle onttrekkingen binnen de provincie in te richten of hoe omgegaan wordt met mogelijke verschillen in procedures rond vergunningverlening bij de waterschappen. Uitgangspunt bij het traject is hetgeen in de nieuwe Waterwet over de overdracht wordt vastgelegd.

Verantwoordelijkheid strategisch beleid

Na overdracht van de (operationele) grondwatertaken blijft de provincie verantwoordelijk voor het strategische grondwaterbeleid. Met betrekking tot de uitvoering van de taken en het operationele beleid dat hiermee samenhangt, wil de provincie de waterschappen de ruimte geven om hier zelf invulling aan te geven binnen de provinciale strategische kaders. Tot het moment van de overdracht heeft de provincie zelf echter nog operationeel beleid nodig om de grondwatertaken uit te kunnen voeren.

Grondwaterplan in twee delen

Dit Grondwaterplan is daarom zo opgebouwd, dat het strategische grondwaterbeleid en het operationele beleid in principe in aparte hoofdstukken zijn opgenomen (resp. hoofdstuk 3 en 4). Na de overdracht van de taken aan de waterschappen kunnen zij het operationele beleid in hoofdstuk 4 indien gewenst wijzigen, met uitzondering van de paragrafen die onttrekkingen en andere

Waterschappen in Zuid-Holland 2005

De kaart geeft de namen en grenzen weer van de waterschappen die geheel of gedeeltelijk in Zuid-Holland liggen.

Legenda

Gemeentegrens

Provinciegrens

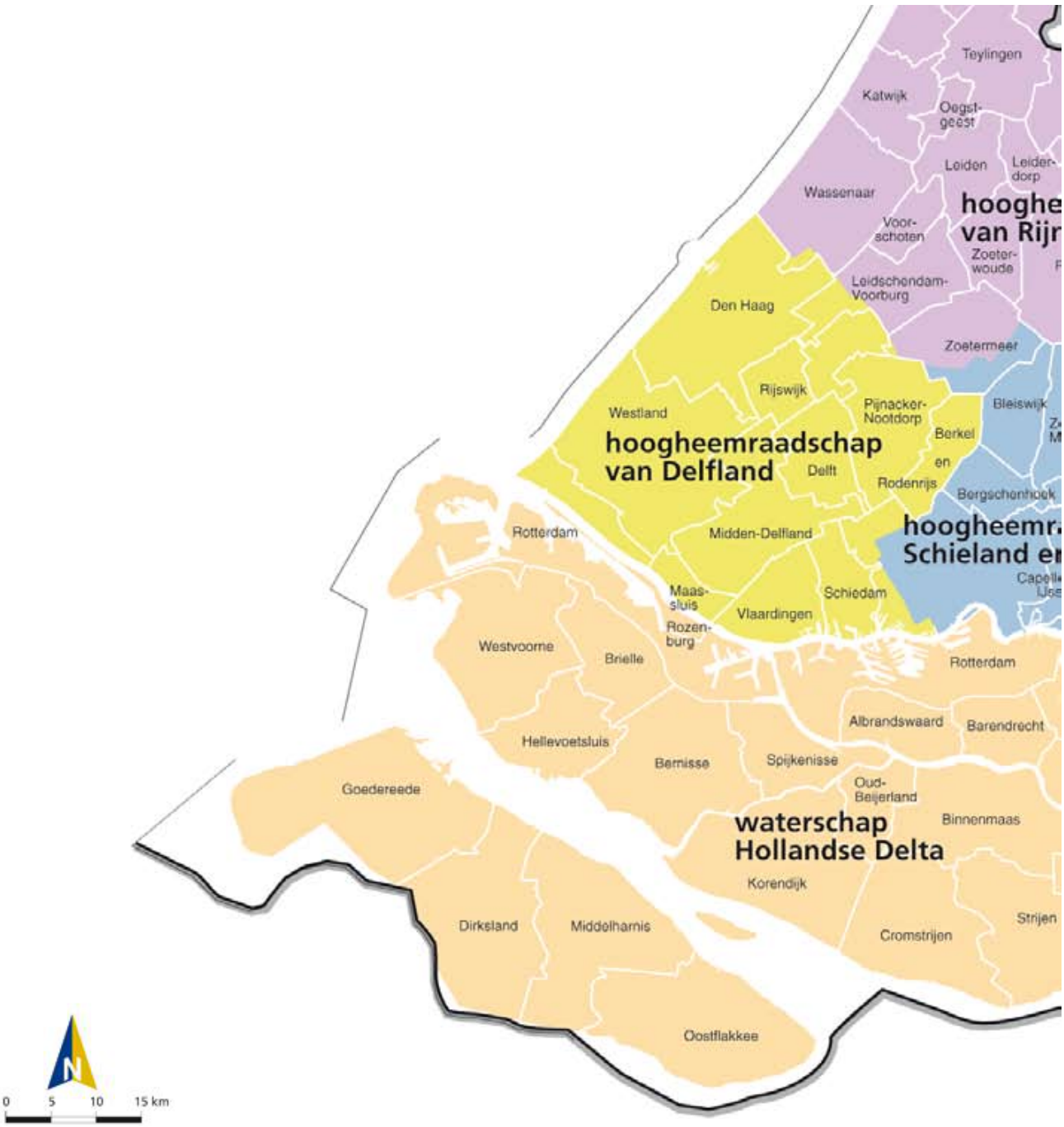

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD M7687_03

hoogheemraadschap
Amstel, Gooi en Vecht
Alkemade
Liemeer
Ter Aar
Jacobswoude
Nieuwkoop
Alphen aan den Rijn
Bodegraven
Boskoop
Reeuwijk
hoogheemraadschap
De Stichtse Rijnlanden
Waddinxveen
Gouda
Moordrecht
Nieuwerkerk a/d IJssel
Vlist
Schoonhoven
Bergambacht
Ouderkerk
Zederik
Liesveld
Krimpen a/d IJssel
Nederlek
waterschap
Rivierenland
Leerdam
Nieuw-Lekkerland
Graafstroom
Giessenlanden
Ridderkerk
Alblasserdam
Hendrik-Ido-Ambacht
Papendrecht
Sliedrecht
Gorinchem
Hardinxveld-Giessendam
Zwijndrecht
Dordrecht

ingrepen beschrijven waarvoor Gedeputeerde Staten bevoegd gezag blijft. Hoofdstuk 3 van dit plan bevat de strategische kaders ten behoeve van het operationele grondwaterbeleid.

De waterschappen leggen hun (operationele) grondwaterbeleid vast in hun waterbeheersplannen.

Wat kunt u van de provincie verwachten?
- Voor het proces van de overdracht start de provincie eind 2006 een apart traject met de waterschappen. Onderdeel van dit traject is dat de provincie gezamenlijk met de waterschappen een plan van aanpak maakt, waarvoor de (wijze van) overdracht van kennis en gegevens die bij de nieuwe taken passen besproken wordt;
- De provincie draagt zo spoedig mogelijk na ingang van de nieuwe Waterwet een deel van haar grondwatertaken conform de Waterwet over aan de waterschappen.

Wat verwacht de provincie van anderen?
- De waterschappen leveren hun bijdrage aan de voorbereiding van de overdracht en het oppakken van hun nieuwe grondwatertaken;
- Na de overdracht leggen de waterschappen hun (operationele) grondwaterbeleid vast in hun waterbeheersplannen.

3.7.2 Rollen en taken in milieubeschermingsgebieden voor grondwater

Provinciale milieuverordening

De Wet milieubeheer verplicht provincies om een verordening ter bescherming van het milieu ofwel een provinciale milieuverordening (PMV) op te stellen. In de PMV kunnen de provincies regels opnemen voor specifieke onderwerpen die zij in het belang van het milieu willen reguleren. Het opnemen van een regeling ter bescherming van de kwaliteit van het grondwater met het oog op de waterwinning in bij de PMV aangewezen gebieden is echter verplicht.

Door de toepassing van de Provinciale Milieuverordening Zuid-Holland (PMV) wordt in diverse gebieden het grondwater beschermd tegen verontreinigingen. Daarmee wordt bereikt dat nu en in de toekomst grondwater kan worden gebruikt voor de productie van drinkwater. De beschermde gebieden worden 'milieubeschermingsgebieden voor grondwater' genoemd. Voor een overzicht van de ligging van deze gebieden, zie figuur 5.

Handelingen in een milieubeschermingsgebied voor grondwater

Uitgangspunt is dat door handelingen of activiteiten de kwaliteit van het grondwater niet verslechtert. In de PMV is daartoe voor activiteiten binnen en buiten inrichtingen per zone een beschermingsregeling opgenomen.

In de PMV is per beschermingszone aangegeven:
- welke inrichtingen verboden zijn;
- welke voorschriften moeten worden verbonden aan de vergunning op grond van de Wet milieubeheer voor omschreven activiteiten in niet verboden inrichtingen;
- welke activiteiten buiten inrichtingen verboden zijn;
- voor welke activiteiten buiten inrichtingen Gedeputeerde Staten ontheffing kunnen verlenen.

Taken en rollen in milieubeschermingsgebieden voor grondwater
Een aantal van de in de PMV genoemde regels werkt niet rechtstreeks, maar via de vergunning op grond van de Wet milieubeheer (Wm), namelijk als het gaat om activiteiten binnen inrichtingen (in de zin van de Wm). Voor de meeste inrichtingen zijn Burgemeester en Wethouders het bevoegd gezag op grond van de Wet Milieubeheer. Door middel van specifieke bepalingen (de zogenaamde instructiebepalingen) worden in de PMV aan het bevoegd gezag voor de vergunningverlening bepaalde voorschriften in de vergunningen voorgeschreven. Voor activiteiten buiten inrichtingen zijn Gedeputeerde Staten het bevoegd gezag.

Wijziging in rollen en taken
Naar verwachting wordt de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in 2008 van kracht. Het doel van deze wet is om onder meer de administratieve lasten aan burger en bedrijf substantieel te verminderen. Dit zal gebeuren door een groot aantal vergunning-, ontheffing- en andere toestemmingstelsels samen te voegen tot één omgevingsvergunning. Naar verwachting zullen diverse toestemmingsstelsels 'aanhaken' bij de Wabo, waaronder de ontheffingen op grond van de PMV voor activiteiten buiten inrichtingen in milieubeschermingsgebieden voor grondwater

'Aanhaken' of 'incidenteel integreren' wil zeggen dat een toestemming uitsluitend in geval van samenloop met een activiteit waarvoor een omgevingsvergunning is vereist, in de omgevingsvergunning opgaat. Voorbeeld hiervan is een vergunningaanvraag voor een aanbouw aan een huis gelegen in een milieubeschermingsgebied voor grondwater. Aangezien dit een activiteit betreft buiten een inrichting, zijn tot nu toe Gedeputeerde Staten het bevoegd gezag van de PMV-ontheffing. In de nieuwe situatie zijn voor deze activiteit Burgemeester en Wethouder het bevoegd gezag voor de Wabo-vergunning, waarin de bouwvergunning en, vanwege het aanhaken, tevens de PMV-ontheffing opgaat.

Concreet betekent dit dat door de Wabo de bevoegdheden meer op afstand komen te liggen van de provincie en dat de provincie in steeds meer gevallen alleen indirect invloed kan uitoefenen op de vergunningverlening en handhaving die plaatsvindt. Als er echter geen samenloop is met omgevingsvergunningplichtige activiteiten, blijven Gedeputeerde Staten wel bevoegd gezag voor de PMV-ontheffing.

De betrokkenheid van de organen die bevoegd gezag zijn voor de toestemming die aanhaakt, wordt in het algemeen geregeld via een adviesconstructie waarbij de provincie de rol van adviseur krijgt bij de betreffende Wabo-vergunningverlening.

Doelen planperiode
Het vergunningen, ontheffingen- en handhavingsbeleid bij gemeenten en provincie is zodanig dat het hoge beschermingsniveau voor milieubeschermingsgebieden voor grondwater gewaarborgd is en blijft.

Beleid
Waarborgen hoog beschermingsniveau
Belangrijk uitgangspunt in het provinciale beleid is dat het hoge beschermingsniveau van de milieubeschermingsgebieden voor grondwater is gewaarborgd. Het moet niet uitmaken of de gemeente of de provincie de vergunning dan wel

ontheffing verleent. De provincie zal via (een eventuele aanpassing in de) instructiebepalingen in de provinciale milieuverordening (PMV) de gemeenten met grondgebied in een milieubeschermingsgebied voor grondwater sturen in de voorschriften die zij opnemen in haar vergunningen. Van deze gemeenten wordt verwacht dat zij deze instructiebepalingen opvolgen.
In het kader van de implementatie van de Wabo wordt in 2007 de invulling door de provincie van het adviseurschap verder uitgewerkt. Daarnaast worden er goede afspraken gemaakt tussen provincie en gemeenten over de wijze waarop het provinciale advies, en in het bijzonder het advies met betrekking tot de milieubeschermingsgebieden voor grondwater, wordt geïntegreerd in de Wabo-vergunning.

Wat kunt u van de provincie verwachten?
- 2007: In het kader van de implementatie de Wabo wordt in 2007 de provinciale invulling van het adviseurschap verder uitgewerkt;
- 2007: Er worden tussen provincie en gemeenten goede afspraken gemaakt over de wijze waarop het provinciale advies, en in het bijzonder het advies met betrekking tot de milieubeschermingsgebieden voor grondwater, wordt geïntegreerd in de Wabo-vergunning.

Wat verwacht de provincie van anderen?
- Planperiode: Van de gemeenten met grondgebied in een milieubeschermingsgebied voor grondwater wordt verwacht dat zij deze instructiebepalingen uit de PMV en de adviezen van de provincie opvolgen;
- 2007: Van de gemeenten wordt verwacht dat zij met de provincie afspraken maken over de wijze waarop het provinciale advies wordt geïntegreerd in de Wabo-vergunning.

3.7.3 Grondwater in stedelijk gebied

Taken en verantwoordelijkheden volgens huidige wetgeving
In de huidige wetgeving is een aantal taken en verantwoordelijkheden rond de zorg voor (grond)water in stedelijk gebied vastgelegd. Voor een overzicht van deze verantwoordelijkheden voor de verschillende partijen (gemeente, waterschap, provincie, particulier), zie bijlage 6.

Er zijn momenteel nog leemten en onduidelijkheden m.b.t. de verdeling van taken en verantwoordelijkheden rond grondwater in stedelijk gebied. Voor de beheersfase is bijvoorbeeld nog geen wettelijke zorgplicht om grondwaterproblemen in stedelijk gebied aan te pakken, en er bestaat geen goed financieel instrumentarium voor. Daarnaast is er geen duidelijkheid over de verantwoordelijkheden van gemeenten voor de inzameling en afvoer van hemelwater en grondwater van particulier terrein, in relatie tot de verantwoordelijkheid van de particulier.

Taken en verantwoordelijkheden volgens voorstel Wet gemeentelijke watertaken
In het voorstel Wet gemeentelijke watertaken van juni 2006 wordt ingegaan op de wettelijke verankering van een aantal zorgplichten rond afvalwater, hemelwater en grondwater. De precieze inhoud van de wet moet zich de komende periode nog verder uitkristalliseren. Het voorstel van juni 2006 houdt globaal het volgende in:
- De gemeente is verantwoordelijk voor een (doelmatige) inzameling en verwerking van afstromend hemelwater, voor zover van degene die zich

ervan ontdoet redelijkerwijs niet kan worden verwacht dat hij het hemelwater zelf in de bodem of op het oppervlaktewater loost (de **'hemelwaterzorgplicht'**);
- De gemeente is verantwoordelijk voor het treffen van maatregelen in het openbaar gebied om negatieve gevolgen van de grondwaterstand voor de grondgebruikfunctie zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover dit doelmatig is en niet tot de zorg van het waterschap of de provincie behoort. Onder deze maatregelen valt ook de verwerking van het ingezamelde grondwater (de **'grondwaterzorgplicht'**);
- De gemeente is verantwoordelijk voor de inzameling en afvoer van stedelijk afvalwater (de 'afvalwaterzorgplicht'). Dit onderdeel wordt in dit Grondwaterplan niet verder behandeld, aangezien dit buiten de scope van het plan valt;
- Gemeenten kunnen deze zorgplichten financieren d.m.v. een 'verbrede' rioolheffing. Dit wordt vastgelegd in de Gemeentewet;
- Particulieren zijn verantwoordelijk voor een goede staat van de gebouwen en percelen die hun eigendom zijn. Zij moeten zelf afstromend hemelwater van hun terrein inzamelen en de vereiste waterhuishoudkundige maatregelen treffen om problemen als gevolg van een bepaalde grondwaterstand te voorkomen of te bestrijden (voor zover deze niet worden veroorzaakt door een ander). Ingezameld hemel- of grondwater dienen zij indien mogelijk zelf af te voeren;
- Gemeenten moeten in hun GRP's aangeven hoe zij de uitvoering van de hemel- en grondwaterzorgplicht vormgeven en wat zij op dit vlak van burgers (particulieren) verwachten.

Bij zowel de hemelwaterzorgplicht als de grondwaterzorgplicht gaat het om een inspanningsverplichting, waarbij gemeenten bij de uitvoering de nodige beleidsvrijheid hebben om voor een bepaalde aanpak te kiezen die zij het meest geschikt achten. Bij deze afweging is overleg met waterbeheerders en provincie van belang. De hemelwater- en grondwaterzorgplicht zullen na vaststelling van de Wet gemeentelijke watertaken worden vastgelegd in de Wet op de waterhuishouding. Op termijn zal deze wet, inclusief de zorgplicht, worden geïntegreerd in de nieuwe Waterwet.

Aansprakelijkheid

De aansprakelijkheid bij schade door grondwaterproblemen in stedelijk gebied is niet in het wetsvoorstel geregeld. Cruciaal hierbij is de oorzaak van de schade. Afhankelijk daarvan moet worden nagegaan of een bepaalde overheid (provincie, waterschap, gemeente) een taak heeft om de betreffende schade te voorkomen of beperken en of deze daar dan op kan worden aangesproken. De vraag is vervolgens of de betreffende overheid ook daadwerkelijk aansprakelijk is. Meestal is het niet eenvoudig om de oorzaak van de schade te achterhalen, omdat er een complex van factoren aan ten grondslag kan liggen.

Grondwaterloket

Medio 2004 zijn door gemeenten en waterschappen (via de VNG en UvW) bestuurlijke afspraken gemaakt over de aanpak van stedelijke grondwaterproblemen ('Gezamenlijke visie op aanpak stedelijke grondwaterproblematiek'). Hierin wordt behandeld wie de verantwoordelijkheid heeft om problemen van burgers en bedrijven op te lossen en waar ze met klachten terechtkunnen.

Hemelwaterzorgplicht
De hemelwaterzorgplicht houdt in dat de gemeente een voorziening aanbiedt waarin het hemelwater geloosd kan worden. Hierbij wordt eerst getoetst of de perceelseigenaar het hemelwater niet zelf kan afvoeren; is dit niet redelijkerwijs mogelijk dan moet de gemeente het afstromend hemelwater vanaf de grens van het particuliere terrein verder afvoeren. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor het inzamelen en afvoeren van afstromend hemelwater van openbaar terrein. De gemeente maakt zelf de afweging hoe het ingezamelde hemelwater verder wordt verwerkt.

Grondwaterzorgplicht
Bij de grondwaterzorgplicht is het van belang dat er een goede afstemming plaatsvindt tussen de bestemming, de inrichting en het beheer van bebouwde gebieden en de (grond-)waterhuishouding die daarvoor van belang is. Dit vindt in de bestemmingsfase plaats via het watertoets proces. In de inrichtingsfase kan het goed bouw- en woonrijp maken van gebieden en de juiste bouwvoorschriften grondwaterproblemen voorkomen of beperken. Nieuw is dat gemeenten voortaan, als een grondwaterstand toch structurele nadelige gevolgen heeft voor de grondgebruikfunctie, maatregelen moeten treffen om deze gevolgen zoveel mogelijk te voorkomen of beperken. Deze maatregelen betreffen voornamelijk waterhuishoudkundige ingrepen in openbaar gebied. Voor de verzameling van grondwater op particulier terrein is de perceelseigenaar verantwoordelijk; voor de inzameling en afvoer in openbaar gebied de gemeente.

De grondwaterzorgplicht voor openbaar gebied geldt alleen als geen andere overheid verantwoordelijkheid draagt.
Het waterschap kan op indirecte wijze invloed uitoefenen op de grondwaterstand en de provincie is belast met de vergunningverlening van grondwateronttrekkingen, wat ook van invloed kan zijn op het grondwaterpeil.

Uitgangspunt in de visie is dat de gemeente in eerste instantie als loket fungeert waar particulieren met hun klachten terechtkunnen. Als het meer voor de hand ligt dat het waterschap het loket verzorgt maken gemeente en waterschap hierover afspraken. Achter het loket zal afhankelijk van de problematiek en de bijbehorende oorzaak samengewerkt worden door gemeente, waterschap en provincie om de problemen te onderzoeken en eventueel maatregelen te treffen.

Doelen planperiode

- Gezamenlijk met gemeenten de bestaande grondwaterproblematiek in beeld brengen en afspraken maken met waterschappen en gemeenten over het zoeken naar praktijkgerichte oplossingen om grondwaterproblemen in stedelijk gebied aan te pakken of te voorkomen;
- Gezamenlijk met waterschappen en gemeenten, in aansluiting op de Wet gemeentelijke watertaken, zoveel mogelijk duidelijkheid geven aan burgers over de verantwoordelijkheden bij grondwaterproblemen in stedelijk gebied.

Beleid

In bestemmingsfase al grondwatersituatie meenemen

De provincie vindt het belangrijk dat grondwaterproblemen in stedelijk gebied zoveel mogelijk voorkomen worden door in de bestemmingsfase al rekening te houden met grondwatersituatie. Dit is geregeld via watertoetsproces; zie paragraaf 3.6.2. Voor de provinciale acties op dit gebied zie de betreffende paragraaf. De provincie neemt bij provinciale ruimtelijke plannen en besluiten de interactie met het grondwatersysteem en de daaraan gerelateerde effecten mee in de ruimtelijke afweging.

Informeren van burgers

Daarnaast vindt de provincie het belangrijk dat burgers zoveel mogelijk duidelijkheid hebben over de verantwoordelijkheden bij grondwaterproblemen in stedelijk gebied. In dit plan is een overzicht gegeven van de huidige verantwoordelijkheidsverdeling en de voorgenomen nieuwe situatie. Het is echter nog niet bekend wanneer de Wet gemeentelijke watertaken zal ingaan en in hoeverre

Overstort bij grondwateroverlast.

de uiteindelijke inhoud, en dus de toekomstige verantwoordelijkheidsverdeling, conform het huidige voorstel zal zijn.

Grondwaterloket
Het eerder genoemde grondwaterloket kan mogelijk een rol spelen bij het informeren van burgers over de laatste stand van zaken. De provincie staat zeer positief tegenover het idee om een dergelijk loket bij gemeenten in te stellen. Als gemeenten vooruitlopend op de nieuwe wetgeving voor een grondwaterloket willen zorgen zal de provincie, indien gewenst, in onderling overleg nagaan in hoeverre ze het vormen van een grondwaterloket, dan wel samenwerking tussen gemeenten om een gezamenlijk loket op te zetten, kan stimuleren.

Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)
In het Wetsvoorstel gemeentelijke watertaken is ook voorgesteld om gemeenten in het GRP te laten aangeven welke invulling zij geven aan hun hemelwater- en grondwaterzorgplicht. Hierbij kan bijv. gedacht worden aan het opnemen van een overzicht van voorzieningen voor inzameling en transport, welke maatregelen getroffen worden om grondwaterproblemen te voorkomen of (indien aanwezig) op te lossen, wanneer een grondwaterprobleem als structureel wordt gezien en de gemeente actie gaat ondernemen en welke ontwateringsdiepten waar beoogd (dus niet gegarandeerd) worden. De provincie stelt voor om in de periode totdat de nieuwe wetgeving van kracht wordt gebruik te maken van het stedelijk waterplan om zoveel mogelijk inzicht te geven in de lokale grondwatersituatie en de huidige acties van de gemeente op het vlak van grondwaterzorg. Hiervoor zal de provincie in overleg met gemeenten nut en noodzaak van het opstellen van een richtlijn voor de inhoud van de grondwaterparagraaf in stedelijke waterplannen onderzoeken.

Bestaande grondwaterproblemen
Met betrekking tot bestaande grondwaterproblemen in stedelijk gebied zal de nieuwe wet nog steeds niet in alle gevallen helderheid geven over de verantwoordelijkheidsverdeling. De provincie zal proberen bij te dragen aan een oplossing voor dit vraagstuk, in overleg met alle betrokken partijen. De provincie neemt het initiatief voor het proces om samen met de gemeenten de bestaande grondwaterproblematiek in beeld te brengen. Waar mogelijk zal de provincie, samen met waterschappen en gemeenten, afspraken maken over het zoeken naar praktijkgerichte oplossingen om grondwaterproblemen in stedelijk gebied aan te pakken of te voorkomen. De provincie beschouwt de totstandkoming van de Wet gemeentelijke watertaken hierbij uitdrukkelijk als een vereiste.

Wat kunt u van de provincie verwachten?

- Bij gemeenten die vooruitlopend op de nieuwe wetgeving al voor een grondwaterloket (willen) zorgen, en die aangeven daar behoefte aan te hebben, zal de provincie in de planperiode in onderling overleg nagaan in hoeverre ze het vormen van een grondwaterloket, dan wel samenwerking tussen gemeenten om een gezamenlijk loket op te zetten, kan stimuleren;
- De provincie onderzoekt in overleg met gemeenten (in 2007 – 2009) nut en noodzaak van het opstellen van een richtlijn voor de inhoud van de grondwaterparagraaf in stedelijke waterplannen;
- De provincie neemt in 2007/2008 het initiatief voor het proces om samen met de gemeenten de bestaande grondwaterproblematiek in beeld te brengen. Samen met waterschappen en gemeenten zal de provincie, waar mogelijk,

Indeling milieubeschermingsgebieden voor grondwater
Binnen elk milieubeschermingsgebied voor grondwater zijn zones vastgesteld (maximaal drie). In elke zone geldt een bepaald beschermingsregime. De aanwijzing van een bepaalde zone hangt af van de kwetsbaarheid. Zo zijn bijvoorbeeld de afstand tot de winputten en de aanwezigheid van ondergrondse beschermende lagen van belang voor de keuze van een beschermingsregime en dus voor de keuze van een daarbij horende zone. Van binnen naar buiten (dus hoe verder van de winputten af) wordt de kwetsbaarheid steeds minder en de bescherming dus minder streng. De drie verschillende beschermingszones voor grondwater zijn (van binnen naar buiten): waterwingebied, grondwaterbeschermingsgebied, boringsvrije zone. Niet in alle gevallen zijn overigens alle drie de zones aanwezig.

Beschrijving van de zones
Het *waterwingebied* is de meest kwetsbare zone binnen een beschermingsgebied. In deze zone is het beschermingsregime dan ook het strengst. Binnen het waterwingebied dient elk risico van verontreiniging te worden voorkomen; in deze gebieden zijn dan ook in principe alleen activiteiten toegestaan in het kader van de grondwaterwinning zelf. Het waterwingebied wordt vastgesteld op grond van een reistijd van 60 dagen van water van het bodemoppervlak (maaiveld) tot het bereiken van de winputten. Ter bescherming van de putten tegen mechanische beschadiging wordt tevens een veiligheidszone van 30 meter rond de putten aangehouden.

De zone *grondwaterbeschermingsgebied* ligt om de zone waterwingebied heen. Deze zone wordt bepaald door de reistijd van water vanaf het bodemoppervlak tot aan het puttenveld van 50 jaar én de aanwezigheid van één slecht doorlatende laag.

De buitenste ring, de *boringsvrije zone*, is eveneens gebaseerd op een reistijd van 50 jaar, maar anders dan bij de zone grondwaterbeschermingsgebied wordt deze niet gemeten vanaf het maaiveld maar in het watervoerende pakket. Bovendien moeten er in deze zone 2 slecht doorlatende lagen aanwezig zijn.

afspraken maken over het zoeken naar praktijkgerichte oplossingen om grondwaterproblemen aan te pakken of te voorkomen.

Wat verwacht de provincie van anderen?
- Het Rijk legt de verdeling van taken en verantwoordelijkheden in stedelijk gebied wettelijk vast;
- Gemeenten nemen bij het opstellen van een stedelijk waterplan een grondwaterparagraaf op waarin inzicht wordt gegeven in de lokale grondwatersituatie en de huidige acties van de gemeente op het vlak van grondwaterzorg;
- Gemeenten participeren in het proces om de bestaande grondwaterproblematiek in stedelijk gebied te inventariseren;
- Waterschappen en gemeenten zijn bereid tot het zoeken naar praktijkgerichte oplossingen om grondwaterproblemen aan te pakken of te voorkomen, en het maken van afspraken hierover.

3.8 Specifieke gebieden

3.8.1 Grondwaterlichamen voor menselijke consumptie

Grondwaterlichamen volgens de KRW
Vanuit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is het vereist om grondwaterlichamen aan te wijzen die worden gebruikt of gebruikt zullen gaan worden bij een onttrekking van 10 m^3/dag of voor meer dan 50 personen. De grondwaterlichamen zijn gekoppeld aan het doel 'menselijke consumptie'. Een op de lange termijn veilig gestelde watervoorziening voor menselijk consumptie (dit omvat meer dan drinkwater alleen) is een van de belangrijkste doelen van de aanwijzing van de lichamen. Dergelijke grondwaterlichamen worden 'Grondwaterlichamen voor menselijke consumptie' genoemd.
Voor een overzicht van de ligging van deze grondwaterlichamen, zie figuur 6.

De grondwaterlichamen voor menselijk consumptie worden overeenkomstig de KRW opgenomen in het register van beschermde gebieden. Binnen de grondwaterlichamen kunnen de lidstaten grondwaterbeschermingszones instellen, zoals reeds in Nederland bestaand beleid is via **milieubeschermingsgebieden voor grondwater** (zie kader). Een beschermd gebied volgens de KRW is ongelijk aan een Nederlands beschermingsgebied. Een Nederlands milieubeschermingsgebied voor grondwater kan onder de KRW wel een beschermingszone zijn.

Begrenzing
De provincie definieert de begrenzing van de grondwaterlichamen voor menselijke consumptie als de 100-jaars intrekzone van de onttrekking. Deze begrenzing sluit op acceptabele wijze aan bij de methodiek die door de EU wordt voorgesteld. Bovendien wordt voorkomen dat de grondwaterlichamen erg groot en moeilijk te begrenzen zijn. De begrenzing betreft overigens een driedimensionaal grondwaterlichaam. Rapportage richting de EU gaat over het wel of niet halen van de KRW-doelstellingen hierin.

Milieubeschermingsgebieden voor grondwater
Om te voorkomen dat het grondwater dat bestemd is voor de productie van drinkwater verontreinigd raakt, zijn in de Provinciale Milieuverordening (PMV) milieubeschermingsgebieden voor grondwater aangewezen (zie ook paragraaf 3.7.2 en figuur 5). De milieubeschermingsgebieden voor grondwater zijn in eerste instantie gereserveerd voor de winning van grondwater voor menselijke

consumptie, waardoor andere ingrepen – voor zover ze effect hebben op de grondwaterkwaliteit en -kwantiteit – zeer beperkt en onder strenge voorwaarden worden toegestaan. Deze regels zijn vastgelegd in de PMV.

Doel planperiode

Doel van het beleid is het waarborgen van het hoge beschermingsniveau van de milieubeschermingsgebieden voor grondwater door sluitende regelgeving.

Beleid

Om het hoge beschermingsniveau van de milieubeschermingsgebieden voor grondwater te waarborgen, wordt het beleid breed ingezet, namelijk:

- Zeer beperkt activiteiten of ingrepen toegestaan;
- Uitfaseren bestaande systemen;
- Voldoen aan de KRW-normen;
- Grondwatersaneringsbeleid binnen grondwaterlichamen voor menselijke consumptie;
- Evaluatie en eventuele aanpassing PMV;
- Streekplannen en bestemmingsplannen.

Zeer beperkt activiteiten of ingrepen toegestaan

Het provinciale beleid ten aanzien van de winning van drinkwater gaat verder dan het nationale beleid. De provincie reserveert de milieubeschermingsgebieden voor grondwater expliciet voor het winnen van drinkwater. Omdat elke activiteit of ingreep in de ondergrond – van plaatsen van boringen tot KWO-systemen – een potentieel risico met zich meebrengt, worden in de milieubeschermingsgebieden voor grondwater/ grondwaterlichamen voor menselijke consumptie zeer beperkt activiteiten of ingrepen toegestaan:

- **Wel toegestaan:** (naast drinkwaterwinningen) tijdelijke onttrekkingen maar heel beperkt (indien niet anders mogelijk), grondwatersaneringen, ondergrondse constructies als zij geen belemmering vormen voor de drinkwaterwinning;

Drinkwater is veelal van oorsprong gezuiverd grondwater.

- **Niet toegestaan:** In principe alle overige activiteiten die nu of in de toekomst een risico kunnen vormen voor de functie 'drinkwaterwinning'. Voorbeelden van niet toegestane activiteiten zijn koude-/ warmteopslag systemen, hemelwateropslag in de bodem, permanente onttrekkingen anders dan voor de drinkwatervoorziening.

Om dit beleid te realiseren dient de ook de PMV te worden aangepast, zie hierna onder het kopje 'Evaluatie huidige PMV'.

Uitfaseren systemen

De provincie wil huidige systemen, die op basis van dit grondwaterbeleid niet (meer) toegestaan worden, zoveel mogelijk uitfaseren. Er zal nagegaan worden op welke wijze dit moet plaatsvinden.

Voldoen aan KRW normen

Op dit moment zijn de huidige PMV-gebieden opgenomen in de het KRW-register voor beschermingszones. Buiten de PMV-gebieden zijn twee beschermingszones opgenomen. De omvang hiervan is als oneindig klein weergegeven. Voor alle grondwaterlichamen gekoppeld aan het doel 'menselijke consumptie' geldt de KRW-doelstelling dat de chemische kwaliteit in 2015 op orde moet zijn. Dit geldt dus ook voor de kleinere (al dan niet bekende) grondwaterlichamen voor menselijke consumptie met een onttrekking van 10 m^3/dag of voor gebruik van meer dan 50 personen (bijvoorbeeld voor campings of levensmiddelenindustrie). Hieronder vallen ook niet **meldingplichtige onttrekkingen** (zie kader).

Meldingplichtige onttrekkingen
Volgens de huidige Verordening Waterbeheer Zuid-Holland (november 2002) zijn (permanente) grondwater-onttrekkingen meldingplichtig als tussen de 1 m3 en 10 m^3 per uur grondwater wordt onttrokken. Onttrekkingen van meer dan 10 m^3 per uur en/ of meer dan 12.000 m^3 per jaar zijn vergunningplichtig. Bij de nieuwe Verordening, die naar verwachting eind januari 2007 wordt vastgesteld, zijn onttrekkingen van meer dan 10 m^3 per uur en/ of meer dan 50.000 m^3 per jaar vergunningplichtig.

In de planperiode zal de provincie een analyse maken van het aantal onttrek-kingen die vallen onder de KRW definitie van een 'grondwaterlichaam voor menselijke consumptie'.

Grondwatersaneringsbeleid binnen grondwaterlichamen voor menselijke consumptie

Vanuit de Kaderrichtlijn Water wordt gesteld dat er 15 jaar na datum van inwerkingtreding van de richtlijn (d.i. 2015) aan de milieudoelstellingen voldaan moet worden. De milieudoelstellingen zijn volgens artikel 7.3: 'De lidstaten dragen zorg voor de nodige bescherming van de aangewezen waterlichamen met de bedoeling de achteruitgang van de kwaliteit te voorkomen, teneinde het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater is vereist, te verlagen'.

Gezien het strategische belang van de grondwaterlichamen voor menselijk consumptie en in het bijzonder voor de drinkwaterproductie zal de provincie, in samenwerking met de drinkwatermaatschappijen en de betreffende gemeenten, onderzoek verrichten naar de aantallen verontreinigingen, de ligging, de verontreinigingsrisico's en de effectiviteit van de saneringsmaatregel in relatie tot het doel (namelijk verlagen van het benodigde zuiveringsniveau bij de productie van drinkwater). Doel van het onderzoek is te komen tot een programmering van de sanering van alle gevallen van grondwaterverontreiniging binnen de 100-jaar intrekzone.

Evaluatie huidige PMV

In een evaluatie zal de huidige PMV ten aanzien van de milieubeschermings-gebieden voor grondwater tegen het licht worden gehouden. Hierbij wordt onder andere gekeken in hoeverre de PMV KRW-'proof' is, in welke mate de PMV rekening houdt met actuele technische, maatschappelijke ontwikkelingen en

moderne toepassingen in de ondergrond en of het voorkomen van het doorboren van de deklaag/ grondlagen in voldoende mate is gereguleerd. Tevens staan de nut en noodzaak van de instructiebepalingen en de wijzigingen in rollen en taken als gevolg van de Wabo centraal.

Streekplannen en bestemmingsplannen
Overigens is de PMV niet het enige instrument om de milieubeschermings-gebieden voor grondwater te beschermen. Een belangrijk ruimtelijke ordenings-instrument zijn de provinciale streekplannen en de gemeentelijke bestemmings-plannen. Gemeenten kunnen in hun bestemmingsplannen opnemen dat in de milieubeschermingsgebieden voor grondwater geen ondergrondse activiteiten of ingrepen mogen plaatsvinden. In paragraaf 4.2.4 wordt verder ingegaan op het provinciale beleid ten aanzien van het uitvoeren van boringen in beschermde gebieden.

In de nieuwe Wro (Wet op de ruimtelijke ordening) zal de goedkeuringstaak van GS ten aanzien van vastgestelde bestemmingsplannen komen te vervallen.
In plaats daarvan krijgen de provincies – naast de gebruikelijke mogelijkheden zoals overleg, afspraken, overeenkomsten etc. – andere instrumenten om het provinciale ruimtelijke beleid te realiseren. De betreffende instrumenten zijn het opstellen van provinciale bestemmingsplannen, het vaststellen van een provinciale verordening en het geven van aanwijzingen. Om het beschermings-beleid van de milieubeschermingsgebieden voor grondwater zo sluitend mogelijk te maken zal de provincie onderzoeken welke (RO-)instrumenten naast de PMV hiervoor het meest voor de hand liggen en geschikt zijn.

Wat kunt u van de provincie verwachten?

- In de planperiode zal een analyse gemaakt worden van het aantal onttrekkingen die vallen onder de KRW definitie van ‘grondwaterlichaam voor menselijke consumptie’;
- 2007: Evaluatie van de PMV en evt. aanpassingen naar aanleiding van deze evaluatie. Hierbij wordt onder andere gekeken in hoeverre de PMV KRW-'proof' is, in welke mate de PMV rekening houdt met actuele technische, maatschappelijke ontwikkelingen en moderne toepassingen in de ondergrond en of het voorkomen van het doorboren van de deklaag/ grondlagen in voldoende mate is gereguleerd. Tevens staan de nut en noodzaak van de instructiebepalingen en de wijzigingen in rollen en taken als gevolg van de Wabo centraal;
- 2007: In samenwerking met gemeenten en drinkwatermaatschappijen verrichten van onderzoek naar alle grondwaterverontreinigingen: de aantallen, ligging, de verontreinigingsrisico’s en de effectiviteit van de saneringsmaatregel in relatie tot het doel (verlagen van het benodigde zuiveringsniveau bij de productie van drinkwater). Aan de hand van deze inventarisatie zal een volgorde in aanpak van grondwatersaneringsgevallen volgen en zal voor een geselecteerd aantal gevallen de uitvoering van maat-regelen worden geprogrammeerd;
- 2007 – 2008: Om het beschermingsbeleid van de milieubeschermingsgebieden voor grondwater zo sluitend mogelijk te maken zal de provincie onderzoeken welke (RO-)instrumenten naast de PMV hiervoor het meest voor de hand liggen en geschikt zijn;
- 2007: Onderzoek naar de haalbaarheid van sanering van alle gevallen binnen de 100-jaars intrekzone;

- Planperiode: Zoveel mogelijk uitfaseren van huidige systemen, die op basis van dit grondwaterbeleid niet (meer) toegestaan worden.

Wat verwacht de provincie van anderen?

De drinkwatermaatschappijen en de betreffende gemeenten spelen een actieve rol bij het genoemde onderzoek met betrekking tot grondwaterverontreinigingen en de daaruit volgende prioritering van saneringsgevallen.

3.8.2 Beheren van grootschalige grondwaterverontreinigingen

Gebiedsgericht beheer van verontreinigd grondwater staat de laatste tijd, binnen de bodemsaneringsector, sterk in de belangstelling. Daarvoor zijn verschillende redenen. Een belangrijke is dat de verontreiniging van het grondwater in veel stedelijke en industriële gebieden steeds omvangrijker en complexer wordt. Hierdoor is een aanpak van individuele gevallen van grondwaterverontreiniging feitelijk niet meer mogelijk of niet kosteneffectief.

Onderscheid kan worden gemaakt tussen diffuse regionale grondwaterverontreinigingen, zoals bestrijdingsmiddelen in de bollenstreek, en vele kleine, geclusterde grondwaterverontreinigingen, bijvoorbeeld op industriële locaties.

De trend 'van saneren naar beheren' (BEVER) begint nu ook op landelijk niveau vat te krijgen op het verontreinigde grondwater. Dit komt omdat geleidelijk het besef doordringt dat sommige grondwaterverontreinigingen inmiddels zodanig omvangrijk en complex zijn, dat deze met behulp van het huidige bodembeleid niet meer aan te pakken zijn.

Beleid

Tegen deze achtergrond gaat de provincie kijken of, en zo ja hoe, ze gebiedsgericht grondwaterverontreinigingen aan kan pakken. Hierbij zal worden gekeken naar technische zaken, wet- en regelgeving, relatie met ruimtelijke ordening, en proces-, organisatie- en financieringsvormen. Op dit moment stelt het ministerie van VROM samen met de provincie een beleidsnotitie op inzake gebiedsgericht beheer van verontreinigd grondwater. De provincie wil daarbij betrokken zijn.

Wat kunt u van de provincie verwachten?

De provincie zal in de periode 2007 – 2009 verdergaan met de beleidsontwikkeling ten behoeve van gebiedsgericht beheer van verontreinigd grondwater. De nadruk zal liggen op praktijktoepassingen in algemene zin. Onderdelen van dit proces zijn:

- Het creëren van draagvlak bij de belanghebbenden (gemeenten, particulieren, waterschappen);
- Analyseren van het gebied en de verontreinigingen;
- Het maken van een opzet voor de te volgen strategie in overleg met de belanghebbenden;
- Het uitwerken van een strategie en vastleggen van afspraken met externen (dit zal waarschijnlijk nog een stap te ver zijn);
- Aanbevelingen opstellen voor het Rijk.

Het nieuwe beleid zal worden opgenomen in het herziene Grondwaterplan in 2009.

4 Operationeel grondwaterbeleid

Het Grondwaterplan is opgebouwd uit een strategisch deel (hoofdstuk 3) en een operationeel deel (hoofdstuk 4). De beleidsuitgangspunten uit het strategisch deel worden in dit operationele deel uitgewerkt in voorwaarden en beleidsuitgangspunten voor een aantal specifieke situaties. Hiermee worden de kaders aangegeven waarmee de provincie haar vergunningen in het kader van de Grondwaterwet en het Lozingenbesluit Bodembescherming verleent.

Voor alle in dit hoofdstuk opgenomen onttrekkingen, ingrepen en/of andere specifieke situaties geldt het algemene beleid rond grondwaterkwantiteit en -kwaliteit dat geformuleerd is in hoofdstuk 3, tenzij expliciet anders is vermeld.

Om de strategische doelen te kunnen bereiken stelt de provincie randvoorwaarden aan het onttrekken en in de bodem brengen van (grond)water. Dit is van toepassing op de ingrepen waarvoor een vergunning benodigd is in het kader van de Grondwaterwet; Gedeputeerde Staten zijn hiervoor het bevoegd gezag.

In de Verordening Waterbeheer zijn nadere regels gesteld waar bij het verlenen, wijzigen of intrekken van een vergunning rekening mee moet worden gehouden. Beneden een onttrekkingsgrens, die in deze Verordening staat aangeven, kan worden volstaan met een melding.

Voor het lozen van onttrokken grondwater op het oppervlaktewater is een ontheffing nodig van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren en de keur van het waterschap. Ook bij lozing op het riool zal een ontheffing moeten worden aangevraagd. Waterschap en gemeente zijn in deze de verantwoordelijke instanties.

Gebruiksdoelen grondwater
Er zijn veel redenen om grondwater te onttrekken. Het water kan gebruiksdoelen hebben als koeling, proceswater of beregening. Onttrekken kan ook nodig zijn om stijghoogten te beïnvloeden; bijvoorbeeld in bouwputten of beheerssituaties. Naast het onttrekken speelt ook het in de bodem brengen van water een rol bij het grondwaterbeheer. Ook hier zijn verschillende redenen voor, zoals aanvullen van het grondwater (bijv. in verband met de eerder beschreven compensatie-eis) en/ of het tijdelijk bergen van hemelwater in de bodem, het voorkomen van schade, beïnvloeden van stijghoogten of om energie in de bodem op te slaan.

4.1 Grondwateronttrekkingen

Om negatieve effecten van grondwateronttrekkingen op de bodem- en het grondwatersysteem, op grondgebruikfuncties of op andere onttrekkingen en ingrepen in de ondergrond te voorkomen worden er voorwaarden gesteld aan grondwateronttrekkingen die vergunningplichtig zijn het kader van de Grondwaterwet. Deze voorwaarden worden hieronder aangegeven. Naast deze voorwaarden geldt voor alle systemen en onttrekkingen die hierna beschreven zijn het algemene beleid rond grondwaterkwantiteit en -kwaliteit dat geformuleerd is in hoofdstuk 3, tenzij anders is vermeld.

Voorwaarden

Vergunningverlening

Bij vergunningverlening voor een grondwateronttrekking worden in elk geval de volgende voorwaarden gesteld:

- De vergunningaanvrager moet inzicht verschaffen in de verwachte effecten van de grondwateronttrekking op het grondwatersysteem. Hiervoor dienen in principe modelberekeningen uitgevoerd te worden. Hierbij moet specifiek aangegeven worden:
  - of er effecten te verwachten zijn op (nabijgelegen) strategische zoete grondwatervoorraden, en zo ja, waar die effecten uit bestaan;
  - het verwachte effect van de onttrekking op het zoet-brak/zout grensvlak;
  - of er effecten aan maaiveld te verwachten zijn; waaronder verzilting aan maaiveld of van het oppervlaktewater, bodemdaling of een stijging/ daling van de grondwaterstand of stijghoogte;

  - effecten op andere systemen die gebruik maken van de bodem of het grondwater;
  - of er effecten te verwachten zijn op bekende bodem- en/ of grondwaterverontreinigingen, en zo ja, waar deze effecten uit bestaan;
  - welke effecten te verwachten zijn op de grondwaterstanden en het grondwaterstromingspatroon bij beëindiging of sterke vermindering van de onttrekking.
- Als er effecten van de grondwateronttrekking te verwachten zijn, gaat de provincie na of deze effecten als negatief worden beschouwd, in relatie tot de grondgebruikfunctie of de strategische zoete grondwatervoorraad. Is dit het geval, dan dient de aanvrager aan te geven welke maatregelen getroffen zullen worden om deze negatieve effecten te voorkomen (of in het uiterste geval te compenseren). Deze maatregelen kunnen bijvoorbeeld bestaan uit het verminderen van het onttrekkingsdebiet, het toepassen van damwanden of onderwaterbeton, het opleggen van niet te onderschrijden of overschrijden stijghoogtes en uit een gedeeltelijke retournering of aanvulling. Hierbij heeft het aanpassen van de onttrekking de voorkeur;
- Als het onttrokken grondwater uit de strategische zoete voorraad komt geldt uiteraard de compensatie-eis. De retournering of aanvulling dient zo dicht mogelijk bij de onttrekking plaats te vinden, in hetzelfde watervoerend pakket als waar het grondwater uit onttrokken is. De vergunningaanvrager dient hierbij aan te geven op welke wijze de retournering of aanvulling plaatsvindt; er mogen hierdoor geen negatieve effecten op grondgebruikfuncties (zoals grondwateroverlast) of op andere systemen worden veroorzaakt;
- De streefwaarden worden gebruikt als beoordelingscriterium voor de kwaliteit van te infiltreren water, tenzij sprake is van verhoogde achtergrondconcentraties. Bij infiltraties van oppervlaktewater ten behoeve van de drinkwatervoorziening wordt, in het kader van het infiltratiebesluit, een ander beoordelingscriterium gebruikt. Bij grondwater- of bodemsaneringen beoordeelt het bevoegd gezag per geval aan welke kwaliteitscriteria dit geïnfiltreerde water zal moeten voldoen.

In een vergunningaanvraag kan gevraagd worden om ook over andere zaken inzicht te verschaffen.

Compensatie-eis
Als de compensatie-eis geldt mag (een deel van) de aanvulling ook op natuurlijke wijze plaatsvinden. Door de vergunningaanvrager dient aangegeven te worden op welke wijze deze natuurlijke aanvulling plaats zal vinden (door modelberekeningen) en om hoeveel aanvulling het naar verwachting gaat.
De natuurlijke aanvulling dient binnen het lokale (sub-)grondwatersysteem plaats te vinden (zie hiervoor bijlage 1) en de aanvrager dient aannemelijk te maken dat het daadwerkelijk om aanvulling gaat (vanuit oppervlaktewater of extra infiltratie van neerslag), en niet om een verplaatsing van de zoete grondwatervoorraad. Bovenop de natuurlijke aanvulling dient zoveel kunstmatige aanvulling plaats te vinden dat het geheel gelijk is aan de onttrokken hoeveelheid grondwater.

Uitzonderingen compensatie-eis
Afhankelijk van het doel van de onttrekking zijn er enkele uitzonderingen op de compensatie-eis. Zie hiervoor ook de betreffende paragrafen hierna.

- Bij onttrekkingen ten behoeve van de drinkwaterwinning, ten behoeve van grondwatersaneringen en bij isoleer- en beheerssystemen wordt vanwege het belang van de drinkwatervoorziening en het opruimen en voorkomen van verontreinigingen niet per definitie uitgegaan van de 100% compensatie-eis. Per onttrekking wordt een integrale afweging gemaakt om te bezien welk percentage van de onttrokken hoeveelheid grondwater gecompenseerd dient te worden. Het streven blijft om 100% compensatie te realiseren;
- Daarnaast gelden er minder strenge kwaliteitseisen m.b.t. het aanvulwater in het geval van onttrekkingen ten behoeve van de drinkwatervoorziening.

4.1.1 Drinkwatervoorziening

Voor de productie van drinkwater wordt in Zuid-Holland gebruik gemaakt van grondwater en oppervlaktewater. Oppervlaktewater wordt op twee manieren aangewend voor de drinkwaterproductie: via open voorraadvorming (in de Biesbosch) en via bodempassage. Voor bodempassage kan het oppervlaktewater kunstmatig in de grond worden gebracht of vanuit de grote rivieren in het aangrenzende watervoerende pakket infiltreren. Het eerste gebeurt bijvoorbeeld in de duingebieden in het westen van Zuid-Holland, het tweede langs de Lekoevers in het oosten van Zuid-Holland. Zo worden kwaliteitsvariaties uitgevlakt en schadelijke organismen grotendeels verwijderd. Maar er kunnen ook vreemde stoffen in de bodem terechtkomen.

Bij het overgaan van de Grondwaterwet in de nieuwe Waterwet behoudt de provincie het bevoegd gezag voor de onttrekkingen ten behoeve van de drinkwaterwinning.

Voorwaarden

Milieubeschermingsgebieden voor grondwater

Om de grondwaterlichamen die bij de drinkwaterproductie betrokken zijn te kunnen beschermen zijn er milieubeschermingsgebieden voor grondwater aangewezen, waarbinnen andere ingrepen slechts zeer beperkt en onder strenge voorwaarden mogen plaatsvinden. Zie paragraaf 3.8.1 voor het beleid hieromtrent.

Compensatie-eis bij drinkwaterwinning

Ook bij onttrekkingen ten behoeve van de drinkwaterwinning geldt dat aanvulling van het grondwater vereist is (compensatie-eis) als er strategisch zoet grondwater wordt onttrokken. Dit zal voor de drinkwaterwinning meestal het geval zijn. Voor nieuwe onttrekkingen waarbij de compensatie-eis geldt, wordt bij vergunningverlening een integrale afweging gemaakt van betrokken belangen om te bepalen welk deel van het onttrokken zoete grondwater moet worden aangevuld. Streven is om 100% compensatie te realiseren.

Voor bestaande onttrekkingen t.b.v. de drinkwaterwinning zal bij de actualisatie van de vergunningen worden afgewogen of kunstmatige aanvulling van het grondwater een positieve bijdrage kan leveren aan het beschermen van de strategische zoete grondwatervoorraden.

Kwaliteitseisen aanvulwater

Met betrekking tot de kwaliteitseisen die aan het aanvulwater worden gesteld, geldt dat deze moeten voldoen aan het Infiltratiebesluit, waarbij er minder strenge toetsingscriteria gelden dan bij onttrekkingen voor een ander doel.

Overige onttrekkingen ten behoeve van menselijke consumptie
Bij overige onttrekkingen ten behoeve van menselijke consumptie geldt het algemene beleid: aanvulling van het grondwater is vereist als er strategisch zoet grondwater wordt onttrokken. Anders dan bij de drinkwaterwinning wordt hierbij de eis voor 100% aanvulling strenger gehanteerd (in principe altijd verplicht). De kwaliteit van het aanvulwater moet voldoen aan de streefwaarden.

Voorkomen van schade
Naast de hier genoemde voorwaarden gelden voor onttrekkingen ten behoeve van de drinkwaterwinning en menselijke consumptie de algemene eisen rond het voorkomen van schade aan grondgebruikfuncties etc., die in hoofdstuk 3 en paragraaf 4.1 zijn geformuleerd.

4.1.2 Koude-/ warmteopslag

Er zijn verschillende technieken in opkomst waarbij gebruik gemaakt wordt van grondwater. Een van deze technieken is koude-/ warmteopslag (KWO), waarbij grondwater wordt gebruikt als middel om energie in de bodem op te slaan en er weer aan te onttrekken. Deze techniek zal naar verwachting de komende jaren een grote vlucht nemen. Omdat de toepassing van KWO positieve effecten heeft op het milieu (reductie van CO_2-emmissie), staat de provincie er in principe positief tegenover.

Aan de toepassing van KWO zijn echter risico's voor de bodem en het grondwater verbonden. Een KWO-systeem bestaat uit een relatief grote onttrekking en retournering, die lokaal invloed heeft op grondwaterstanden en -stromingen. Daarnaast bestaat de kans op chemische en thermische verontreiniging van de bodem en het grondwater, waardoor ecologische en chemische processen in de bodem kunnen worden verstoord. Deze risico's hebben tot gevolg dat op basis van de Grondwaterwet een vergunning moet worden verleend voor KWO-systemen. GS zijn hiervoor bevoegd gezag. Omdat het een relatief nieuwe techniek is, waarvoor de risico's nog onvoldoende bekend zijn, blijven GS ook in het kader van de nieuwe Waterwet het bevoegd gezag.

De toepassing van een KWO-systeem resulteert in ondergronds ruimtebeslag wat in gebieden met veel KWO-systemen of in stedelijke gebieden tot interferentie kan leiden met als gevolg een verminderd milieurendement. Het hierna geformuleerde beleid fungeert als grondslag voor vergunningverlening voor KWO-systemen, waarbij zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met toekomstige belangen van derden.

Voorwaarden
Doel van het beleid voor energieopslag in de bodem is het mogelijk maken van de toepassing van KWO-systemen, met zo min mogelijk (negatieve) effecten op het grondwatersysteem. Daarom worden onderstaande voorwaarden gesteld bij vergunningverlening:

Energiebalans
Het thermisch evenwicht in de ondergrond mag op lange termijn niet fundamenteel worden verstoord door het oppompen en terugvoeren van grondwater in de bodem: er moet een energie balans zijn tussen koude en warmte die de grond in gaat. Hierbij moet jaarlijks worden gestreefd naar het behoud of herstel van de energiebalans in de bodem. Per jaar is de benodigde toevoer naar en de

onttrekking uit de bodem van warmte en/of koude afhankelijk van de mate van verstoring van de energiebalans in de voorgaande jaren.

In stedelijk gebied vindt een autonome geleidelijk opwarming van de bodem plaats. Dit kan er toe leiden dat in bepaalde situaties een koude overschot wordt toegestaan. Dit stelt voor woning, gebouw of kas eisen aan de berekening van de koude- en/of warmtevraag en aan het ontwerp en beheer van het bovengrondse systeem. Belangrijk is dat de debieten – naast afgestemd op de bodemgesteldheid, zoals dikte opslagpakket en grondwaterstroming – ook worden afgestemd op de warmte- en koudevraag van een woning, gebouw of kas en dat er wordt gestreefd naar een zo hoog mogelijk rendement.

Aangezien het bovengrondse systeem de debieten bepaalt, worden er eisen gesteld aan het beheer van het KWO-systeem; deze eisen worden in de vergunning nader onderbouwd.

Maximale temperatuur
Warmteopslag mag geen onaanvaardbare (micro)biologische of chemische gevolgen hebben. Bij welke temperatuur er negatieve effecten op de bodem en het grondwater optreden is vooralsnog niet duidelijk. Uit de monitoringsgegevens van bestaande KWO-systemen blijkt dat een infiltratietemperatuur tot maximaal 30°C nagenoeg geen invloed heeft op chemische processen of microbiologische activiteit. Bij de vergunningverlening voor KWO-systemen wordt daarom in principe 30°C als maximale infiltratietemperatuur gehanteerd.

Omdat hogere temperatuuropslag kan leiden tot hogere energiebesparingen is het belangrijk om meer inzicht te krijgen in de effecten op bodem en grondwater. In de planperiode kunnen daarom enkele vergunningen worden verleend voor hogere temperatuursystemen. Deze systemen worden gezien als ‘pilot-projecten’, waarvoor uitgebreide monitoring van temperaturen, energiebalans, concentraties en microbiologische activiteit vereist is.

Voorkomen van interferentie met andere KWO-systemen
De invloed van KWO-systemen op het watervoerend pakket reikt behoorlijk ver. In stedelijke gebieden kan dit voor problemen zorgen als de naastgelegen inrichting later ook een systeem wil aanleggen waardoor interferentie optreedt, en daarmee een verminderd rendement. In centra van grote steden, zoals de binnenstad van Den Haag, doet dit probleem zich reeds voor. In de nabije toekomst valt interferentie van systemen ook in glastuinbouwgebieden te verwachten.

Omdat het rendementsverlies door interferentie afhankelijk is van een groot aantal factoren, zoals het bovengrondse systeemtype, de infiltratietemperaturen en de grootte van de opgeslagen bellen, is er geen eenduidige systematiek op te stellen om onacceptabele verliezen door interferentie te voorkomen. Bij de vergunningaanvraag voor een nieuw KWO-systeem dient de aanvrager daarom inzichtelijk te maken hoe negatieve interferentie zoveel mogelijk wordt voorkomen. Hierbij dient een toelichting gegeven te worden op zaken als systeemtype, putconfiguratie, putclustering, robuustheid en rendements- en comfortverlies. Omdat clustering van verschillende systemen de voorkeur heeft, dienen aanvragers van nieuwe systemen tevens aan te geven wat de mogelijkheden voor clustering zijn. De provincie geeft hierbij de voorkeur aan de toepassing van KWO-systemen die minder gevoelig zijn voor verstoringen.

Voor gebieden waarvoor veel nieuwe KWO-systemen worden verwacht, zou het opstellen van een 'masterplan' een geschikt instrument kunnen zijn om de beschikbare ruimte zo optimaal mogelijk te gebruiken en interferentie zoveel mogelijk te voorkomen. Door het gebruik van masterplannen kunnen KWO-systemen ook zoveel mogelijk geclusterd worden, om hiermee de belasting op het bodem- en grondwatersysteem te verminderen. De mogelijkheid voor het opstellen van masterplannen is nog onderwerp van discussie en zal in de planperiode nader worden uitgewerkt (zie paragraaf 3.6.1). Gebieden waar voorlopig aan gedacht wordt zijn (delen van) Westland, B-driehoek, Zuidplaspolder en Den Haag Binckhorst.

Voorkomen van interferentie met andere functies
KWO-systemen interfereren niet alleen met elkaar, maar kunnen ook het gebruik van grondwater voor andere doeleinden beperken. Zo is in centra van grote steden interactie te verwachten met ondergronds bouwen en ondergrondse infrastructuur als hiervoor bijvoorbeeld bouwputbemaling noodzakelijk is.
In glastuinbouwgebieden als het Westland en de Zuidplaspolder is interactie te verwachten met bijvoorbeeld ondergrondse hemelwateropslag in het eerste watervoerende pakket. Dit levert niet alleen een beperking op voor andere activiteiten of toepassingen, maar hierin schuilt ook het risico dat de aanleg van een tunnel of een parkeergarage het KWO-systeem kan verstoren. Om interactie met functies in het eerste watervoerende pakket te voorkomen moeten KWO-systemen in het stedelijk gebied en in glastuinbouwgebieden in principe uitwijken naar een dieper gelegen watervoerend pakket.

Beschermen van zoete grondwatervoorraden voor drinkwaterproductie
Om de kwaliteit van het grondwater in gebieden waar drinkwater gewonnen wordt te beschermen, worden KWO-systemen niet vergund in milieubeschermingsgebieden voor grondwater (waterwingebieden, grondwaterbeschermingsgebieden en boringsvrije zones). Bestaande systemen die in deze gebieden in het verleden een vergunning hebben ontvangen, zullen op termijn moeten worden opgeheven. Hierbij zal rekening worden gehouden met de economische afschrijvingstermijn van de installatie en een redelijke overgangstermijn waarin gezocht kan worden naar alternatieven.

Monobronnen en energiesystemen met warmtewisselaars in de bodem
Monobronnen zijn KWO-systemen die gebruik maken van één put. De warmte- en koudebel bevinden zich op verschillende dieptes, waarbij er een slecht doorlatende laag tussen de warme en de koude bel aanwezig moet zijn om vermenging te voorkomen. Dit kan betekenen dat er gebruik gemaakt wordt van twee verschillende watervoerende pakketten, waarbij menging van het grondwater uit de verschillende lagen plaatsvindt. In gebieden waar zich de strategische zoete grondwatervoorraad bevindt (zie figuur 2) is vermenging van grondwater uit verschillende watervoerende pakketten vanwege de risico's op verzilting niet gewenst en worden monobronnen niet toegestaan. In overige gebieden kunnen deze systemen alleen worden overwogen als door de aanvrager aannemelijk gemaakt kan worden dat hierdoor geen verspreiding van vervuiling of andere negatieve milieueffecten optreden. Hiervoor is dan tevens een ontheffing voor een lozing op grond van de Wet bodembescherming nodig.
Energiesystemen met warmtewisselaars in de bodem waarbij geen grondwater wordt getransporteerd vallen niet onder het Grondwaterplan omdat er geen water wordt onttrokken.

4.1.3 Koeling van de grond t.b.v. bloementeelt

Ten behoeve van de bloementeelt wordt gebruik gemaakt van grondkoeling, voornamelijk in de Fresia- en Alstroemeriateelt. Een veel gebruikte methode is de elektrisch aangedreven koelmachine, gekoppeld aan een systeem waarmee de warmte die bij de koeling vrijkomt wordt vernietigd. Hiervoor wordt (koud) grondwater onttrokken, waarbij het opgewarmde water in sommige gevallen wordt teruggepompt in de bodem. Aangezien er geen gebruik gemaakt wordt van de warmte die deze techniek oplevert, ontstaat er geen thermisch evenwicht in de bodem. Net als bij KWO (zie paragraaf hiervoor) heeft een dergelijk systeem invloed op grondwaterstanden en -stromingen. Ook hier bestaat het risico op chemische verontreiniging van de bodem en het grondwater. Het risico op thermische verontreiniging is bij deze techniek duidelijk hoger.

Het energieverbruik van de gangbare elektrisch koelmachine kan fors verminderen wanneer dit systeem wordt gekoppeld aan een seizoensbuffering in een ondergronds energieopslagsysteem. De winterse koude kan na opslag in de zomer worden benut. Wanneer de winterkoude met behulp van een koeltoren wordt opgevangen, kan het elektriciteitsverbruik verminderen met 65% ten opzichte van de gangbare koelmachine. De meest interessante optie is de gasmotor aangedreven warmtepomp met warmteterugwinning.

Voorwaarden

Het koelen van de grond met behulp van grondwater is in beginsel niet toegestaan. Indien er echter op bedrijfsniveau kan worden aangetoond dat er een thermische balans bestaat, is er sprake van een KWO-systeem. In dat geval wordt er verwezen naar paragraaf 4.1.2. De provincie wil huidige systemen die niet (meer) toegestaan worden zoveel mogelijk uitfaseren. In de planperiode zal nagegaan worden op welke wijze dit moet plaatsvinden.

4.1.4 Tijdelijk onttrekken

Voor het drooghouden van bouwputten voor civiele en bouwkundige werken wordt doorgaans een tijdelijke onttrekking aangelegd. Denk hierbij aan de aanleg van parkeerkelders, kantoren en woningen, tunnels en leidingen. Ook bouwputbemalingen voor het uitvoeren van grondsaneringen vallen hieronder.

Voorwaarden

Bouwputbemalingen

Bij de toepassing van bouwputbemalingen geldt het algemene beleid rond grondwaterkwantiteit en -kwaliteit. Als er water geretourneerd wordt, moet de kwaliteit van het retourwater voldoen aan de streefwaarden, tenzij sprake is van verhoogde achtergrondgehalten. De provincie geeft de voorkeur aan het beperken van de netto te onttrekken hoeveelheden grondwater door het toepassen van bouwmethoden als onderwaterbeton en schermwanden, en door goed gebruik te maken van de (geo)hydrologische omstandigheden.

In vroeg stadium overleggen

Wie verwacht een vergunning nodig te hebben om grondwater te onttrekken doet er goed aan vroeg in het ontwerpstadium met de provincie in overleg te treden, in elk geval vóór het indienen van de vergunningaanvraag.

4.1.5 Onttrekken volgens polderprincipe

Bij het toepassen van het zogenaamde 'polderprincipe' gaat het om permanente onttrekkingen voor drooglegging van civieltechnische en bouwkundige werken. Dit is aan de orde bij verdiept aangelegde bouwwerken of infrastructuur, zoals parkeergarages en wegconstructies waarvan de bodem niet waterdicht is gemaakt. Om opbarsten van de bodem te voorkomen, wordt grondwater onttrokken. Vaak gebruikt men dezelfde technieken als bij het bemalen van bouwputten, maar in dit geval is de situatie permanent. Het onttrokken water wordt meestal via de riolering geloosd op het oppervlaktewater. Deze onttrekkingen zijn te voorkomen door aanpassingen in het ontwerp van het werk.

Voorwaarden

Vergunningen voor dit doel worden in beginsel niet verleend. Dit betekent dat ondergrondse constructies volledig waterdicht moeten zijn. Meldingen overeenkomstig de Verordening Waterbeheer Zuid-Holland worden nog wel afgegeven. De provincie wil huidige systemen die niet (meer) toegestaan worden zoveel mogelijk uitfaseren. In de planperiode zal nagegaan worden op welke wijze dit moet plaatsvinden.

4.1.6 Versnelde consolidatie

Door grondwater aan het bodemprofiel te onttrekken, treedt versnelde zetting/consolidatie van de bodem op. De grond is hierdoor sneller bouwrijp; d.w.z. beschikbaar voor het aanleggen van wegen, woningen etc. Ten opzichte van de traditionele manier om grond te laten zetten, waarbij zand wordt opgebracht, betekent dit een tijdwinst voor de projectrealisatie. Deze techniek wordt vooral gebruikt in veengebieden, waar het invloedsgebied van de onttrekking veelal beperkt is.

Bij het overgaan van de Grondwaterwet in de nieuwe Waterwet zal het bevoegd gezag voor deze onttrekkingen overgedragen worden aan de waterschappen (aannemende dat deze onttrekkingen kleiner zijn dan 500.000 m^3 per jaar).

Voorwaarden

Vergunning vereist

Voor het onttrekken van grondwater uit het bodemprofiel is de Grondwaterwet van toepassing. Dat betekent dat voor een onttrekking voor versnelde consolidatie een vergunning in het kader van de Grondwaterwet vereist is. In de Verordening Waterbeheer Zuid-Holland zijn gevallen aangewezen die van de vergunningplicht uitgesloten worden. Omdat onttrekkingen voor versnelde consolidatie een gering invloedsgebied hebben, is de grens voor vergunningplicht in de nieuwe verordening (wordt naar verwachting eind januari 2007 vastgesteld) opgetrokken tot 50.000 m^3 per jaar. De Grondwaterwet schrijft echter voor dat voor onttrekkingen die groter zijn dan 10 m^3 per uur (en die zoals de onttrekkingen t.b.v. versnelde consolidatie niet tot een bepaalde omschreven categorie behoren) een vergunning vereist is. In Zuid-Holland kunnen bij de nieuwe verordening onttrekkingen voor versnelde consolidatie volstaan met een melding indien de onttrekking kleiner of gelijk is aan 10 m^3 per uur én kleiner of gelijk is aan 50.000 m^3 per jaar. Voor een gemelde onttrekking geldt overigens wel dat zij aan algemene regels moet voldoen.

Binnen reikwijdte Grondwaterwet

Doel van een degelijke grondwateronttrekking is dat de bodem sneller bouwrijp is en dus sneller in gebruik kan worden genomen. Deze tijdwinst gaat echter

verloren bij projecten waarbij een grotere grondwateronttrekking nodig is welke vergunningplichtig is. De vergunningprocedure kost immers tijd. Projectontwikkelaars en bedrijven die dergelijke onttrekkingssystemen op de markt brengen, zien onttrekkingen voor versnelde consolidatie dan ook graag buiten de reikwijdte van de Grondwaterwet vallen. De provincie is echter van mening dat de Grondwaterwet wel degelijk van toepassing is en zal daarom in overleg met een van de aannemers een proefproces starten.

4.1.7 Isoleer- en beheerssystemen

Geohydrologische isoleer- en beheerssystemen bestaan uit onttrekkingsputten of infiltratieputten waarmee de grondwaterstroming wordt beïnvloed. Door de richting van de stroming te veranderen valt te voorkomen dat verontreinigd water zich horizontaal of verticaal verspreidt. De systemen worden onder andere toegepast bij stortplaatsen van afvalstoffen (bagger, huisvuil en dergelijke) en bij grote bodemverontreinigingen die niet of niet volledig kunnen worden gesaneerd. Geohydrologische isoleer- en beheerssystemen hebben in het algemeen een permanent karakter. Het opgepompte water wordt veelal na zuivering geloosd op het oppervlaktewater.

Voorwaarden

Bescherming door isolerende lagen

Voor het waarborgen van de kwaliteit van bodem en grondwater bij stortplaatsen van afvalstoffen geeft de provincie de voorkeur aan het zoeken van bescherming in de aanwezigheid van isolerende lagen of het aanbrengen van (kunstmatige) isolatielagen en wanden. De provincie vindt dit een duurzamere oplossing dan het toepassen van een geohydrologisch beheerssysteem waarbij eeuwigdurend onttrekken of infiltreren nodig is. Hetzelfde geldt voor locaties met bodemverontreiniging. Om andere belangen niet te schaden is het doel om zo min mogelijk grondwater te onttrekken.

Uitzondering op compensatie-eis

Als een geohydrologisch beheerssysteem onvermijdelijk is gelden de algemene voorwaarden die eerder beschreven zijn, met als uitzondering dat – net als bij drinkwaterwinning – voor nieuwe onttrekkingen waarbij de compensatie-eis geldt, bij vergunningverlening een integrale afweging wordt gemaakt van betrokken belangen om te bepalen welk deel van het onttrokken zoete grondwater moet worden aangevuld. Streven is om 100% compensatie te realiseren. Negatieve effecten op o.a. grondgebruikfuncties moeten uiteraard voorkomen worden.

4.1.8 Bedrijfswaterwinningen en overige onttrekkingen

Diverse industriële bedrijven onttrekken grondwater om het te gebruiken als proceswater, spoelwater, productwater, koelwater, bluswater en sanitairwater. Voor gebruiksdoelen als drinkwater of voor menselijke consumptie moet de kwaliteit van het grondwater aan hoge eisen voldoen: dit worden hoogwaardige doelen genoemd. Voor andere doelen kan vaak worden volstaan met water van mindere kwaliteit. In dat geval wordt gesproken van laagwaardige doelen, hetgeen niet betekent dat er helemaal geen eisen zijn aan de kwaliteit van het water. Te denken valt aan water voor autowasstraten, chemische wasserijen, water om houtsnippers nat te houden, water voor het schoonspuiten van een erf en beregening van grasland.

Voorwaarden

Beperken onttrekken

In het algemeen wil de provincie het gebruik van grondwater en het onttrekken ervan beperken, vooral als het om laagwaardige doelen gaat. Het onttrekken van strategisch zoet grondwater voor laagwaardige doelen is in beginsel niet toegestaan als er alternatieven voor zijn. Oppervlaktewater kan een alternatief zijn, indien de waterkwaliteitsbeheerder hiermee akkoord gaat. Afhankelijk van de onttrekking kan water van een waterleidingbedrijf eveneens als alternatief worden aangemerkt, indien het waterbedrijf de noodzakelijke hoeveelheden kan leveren. Luchtkoeling kan een geschikt alternatief zijn voor het gebruik van grondwater als koeling.

Bij de beoordeling van de aanvaardbaarheid van alternatieven voor grondwaterwinning zal de provincie een integrale afweging maken van factoren zoals kosten, sociaal-economische gevolgen, milieubelasting, volksgezondheid en natuur.

Geen alternatieven voorhanden

Als er geen geschikt alternatief is geldt het algemene strategische beleid met betrekking tot grondwateronttrekkingen. Aanvullend geldt de eis bij het verlenen van vergunningen dat het bedrijf het grondwater zo effectief mogelijk moet benutten; het bedrijf dient na te gaan op welke wijze waterbesparing kan worden gerealiseerd.

Gebruik van niet strategische grondwatervoorraad

Het gebruik van zoet grondwater dat niet strategisch is en van brak/ zout grondwater voor laagwaardige doelen wordt in principe toegestaan mits de algemene doelen in acht worden genomen (voorkomen van negatieve effecten op o.a. grondgebruikfuncties).

Voor het gebruik van grondwater voor koeling geldt het beleid inzake KWO systemen (par. 4.1.2).

4.1.9 Drainage

De toepassing van drainage is een manier om een gebied te ontwateren. Met drainage kunnen grondwaterstanden verlaagd worden, met als doel grondwateroverlast te voorkomen of op te lossen of bijvoorbeeld om een gebied geschikt te maken voor verschillende gebruiksdoeleinden.

Door het kunstmatig verlagen van het waterpeil in het open water waar het drainagesysteem op loost (**onderbemaling**), kunnen grondwaterstanden (veel) verder verlaagd worden dan het gangbare open waterpeil in een gebied. Daarnaast kan verticale drainage door middel van onttrekkingsputten gebruikt worden om grondwaterstanden te verlagen.

Bevoegd gezag

Vooralsnog is niet wettelijk vastgelegd welke overheid verantwoordelijk is voor het 'ondiepe' grondwaterbeheer. Uit de nieuwe wetgeving moet nog blijken welke overheid bevoegd gezag wordt voor de aansluiting van drainage op het riool (gemeente of waterschap). Voor de lozing van drainage op open water (met name in landelijk gebied) blijft het waterschap naar verwachting het bevoegd gezag.

Drainage en onderbemaling
Afhankelijk van de situatie en het aanlegniveau voert een drainagesysteem incidenteel of permanent grondwater af. Lozing van dit afgevoerde water kan plaatsvinden op open water of op het riool.
Normaal gesproken vindt afvoer van grondwater door een (horizontaal) drainagesysteem naar open water 'vanzelf' plaats, dus zonder toepassing van een pompinstallatie. Dit wordt ontwatering 'onder vrij verval' genoemd. Het grondwater kan in dit geval niet verder verlaagd worden dan het open waterpeil. Het is echter ook mogelijk om een onderbemaling toe te passen.

Het operationele beleid rond de toepassing van drainage in stedelijk gebied zal op termijn naar verwachting bij de gemeenten komen te liggen (o.a. door de Wet gemeentelijke watertaken); nu al zijn er meerdere gemeenten die hiervoor randvoorwaarden vastleggen in bijvoorbeeld het gemeentelijk (grond)waterplan. De toepassing van drainage in landelijk gebied kan mogelijk meegenomen worden in het GGOR-proces: hierbij kunnen de waterschappen een rol spelen. In geval van toepassing van een bemalen verticaal drainagesysteem door middel van onttrekkingsputten is de provincie bevoegd gezag. Bij onderbemaling van het open waterpeil is het waterschap het bevoegd gezag.

Voorwaarden

Ontwatering zonder drainage

De provincie geeft de voorkeur aan het regelen van de ontwatering in stedelijk gebied zonder de toepassing van drainage, dus met behulp van open water en door o.a. het maaiveldniveau handig te kiezen. Als drainage toch noodzakelijk is, bijvoorbeeld bij grondwaterproblemen in bestaand stedelijk gebied, is de provincie er voorstander van om lozing van de drainage op open water onder vrij verval te laten plaatsvinden, zodat het ontwateringsniveau niet lager is dan het open waterpeil.

4.1.10 Bestrijden grondwateroverlast met onttrekkingen

Onder grondwateroverlast wordt een situatie verstaan waarbij sprake is van aantasting van de functie aan maaiveld door een structureel (te) geringe ontwateringsdiepte (afstand tussen de grondwaterstand en het maaiveld). Er zijn veel verschillende oorzaken waardoor grondwateroverlast kan ontstaan; onder andere door wijzigingen in de ontwatering van een gebied (dempen van open water, verstoppen van drains, vervangen van oude riolering met een drainerende werking), peilverhogingen of het stopzetten van grondwater-onttrekkingen, waardoor grondwaterstanden stijgen. Ook een toename van de neerslag (klimaatverandering) of het afkoppelen van regenwater van de riolering en het infiltreren van dit water in de bodem kan een (lokale) stijging van grondwaterstanden en daardoor overlast veroorzaken.

Voor het bestrijden van grondwateroverlast in stedelijk gebied is vooralsnog geen verantwoordelijke overheid aangewezen (zie paragraaf 3.7.3). Om grondwater-overlast te voorkomen of op te lossen kunnen verschillende maatregelen worden getroffen, zoals uitbreiding van het open water, peilverlagingen, de aanleg van drainage (zie de paragraaf hiervoor) of infiltratie-transport riolen of het aan-brengen van beter doorlatende grond (zand). Grondwaterstanden kunnen ook verlaagd worden door het aanleggen van een permanente onttrekking.

Voorwaarden

Duurzame oplossingen

De provincie vindt het bestrijden van grondwateroverlast met permanente onttrekkingen niet duurzaam. De ontwatering van een gebied wordt bij voorkeur verbeterd door de uitbreiding van open water of eventuele peilverlagingen (indien passend binnen het peilbeheer van het waterschap), het aanbrengen van goed doorlatende grond of het doorwerken van de toplaag, of door het aan-leggen van (horizontale) drainage of drainerende riolen (infiltratie-transport-riool). Alleen in het uiterste geval, als er geen andere mogelijkheden zijn om de overlast te bestrijden of andere maatregelen onevenredig veel inspanning of kosten met zich meebrengen, zal de toepassing van een permanente onttrekking

in overweging genomen worden. De provincie zal hiervoor de verschillende belangen tegen elkaar afwegen.

Uitzondering op algemene voorwaarden
In het geval dat een permanente onttrekking ter bestrijding van grondwateroverlast wordt toegepast gelden de algemene voorwaarden met betrekking tot onttrekkingen die in hoofdstuk 3 en paragraaf 4.1 beschreven zijn. Met deze uitzondering: indien er strategisch zoet grondwater wordt onttrokken zal de provincie de afweging maken of de compensatie-eis komt te vervallen.

4.1.11 Stopzetten of verminderen grondwateronttrekkingen

Het stopzetten of verminderen van grote grondwateronttrekkingen kan (grote) gevolgen hebben voor de grondwaterstanden en het grondwaterstromingspatroon in de omgeving. Hierdoor kunnen negatieve effecten optreden als grondwateroverlast, zakkingen of rijzingen van maaiveld, zettingsschade, afname van de stabiliteit van waterkeringen en veranderingen in de oppervlaktewaterkwaliteit. Met name als de onttrekking al lange tijd aanwezig is kunnen derden zich hebben aangepast aan de gewijzigde grondwatersituatie, waardoor vermindering of stopzetting van de onttrekking ongewenste effecten kan hebben.

Bij het opgaan van de Grondwaterwet in de nieuwe Waterwet blijft de provincie het bevoegd gezag voor de grote industriële onttrekkingen (meer dan 500.000 m^3 per jaar).

Voorwaarden

Onderzoek gevolgen beëindigen of verminderen onttrekking
De provincie is gestart met het actualiseren van de bestaande vergunningen voor grote onttrekkingen, waarbij er voorschriften in de vergunning worden opgenomen, als bedoeld in artikel 14, tweede lid van de Grondwaterwet, met betrekking tot een eventuele vermindering of stopzetting van de onttrekking. In deze voorschriften wordt opgenomen dat de vergunninghouder onderzoek dient te (laten) verrichten naar de gevolgen van het beëindigen of sterk verminderen van de winning op de grondwaterstanden en het grondwaterstromingspatroon in de omgeving.

Voor gebieden waar significante negatieve effecten (zoals grondwateroverlast of zettingschade) te verwachten zijn, neemt de provincie de regie in het proces voor het opstellen van een plan van aanpak en, indien nodig, voor het laten uitvoeren van onderzoek naar oplossingsrichtingen, in overleg met gemeenten, waterbeheerders en onttrekkers.

Tijdig melden
In de voorschriften wordt tevens opgenomen dat de vergunninghouder het tijdig aan de provincie dient te melden als de onttrekking zal worden beëindigd of sterk zal worden verminderd, zodat er voldoende tijd is om in overleg met de betrokken gemeenten en waterschappen na te gaan welke negatieve effecten verwacht worden en eventuele maatregelen te treffen om schade te kunnen voorkomen.

Termijn voor treffen maatregelen
Op basis van de onderzoeksresultaten van de vergunninghouder zal de provincie per project in overleg met de gemeenten en waterschappen de lengte van de

termijn bepalen die nodig is om maatregelen te kunnen treffen. Die termijn zal vervolgens in de vergunning worden opgenomen.
Voor vergunningen die nog niet zijn geactualiseerd, vraagt de provincie aan de vergunninghouders of zij beëindigingsplannen nu ook al tijdig willen melden.

De provincie sluit met het hiervoor beschreven beleid aan bij de aanbevelingen uit het rapport 'Samen leven met grondwater' (februari 2004) van de Commissie Integraal Waterbeheer (CIW).

4.2 Overig ondergronds ruimtegebruik

4.2.1 Brijnlozingen

Het provinciaal beleid voor brijnlozingen, verwoord in het beleidsnota 'Beleid voor brijnlozingen in de bodem in de glastuinbouw- en boomteeltsector', is op 4 juli 2006 vastgesteld in een separate ontwerpbeleidsregel. Eind 2006 zal de definitieve beleidsregel vastgesteld worden; als ingangsdatum voor het beleid wordt 4 juli 2006 gehanteerd. In dit Grondwaterplan is de hoofdlijn van de beleidsregel weergegeven. Voor meer gedetailleerde informatie over het brijnbeleid wordt verwezen naar deze separate beleidsregel.

Na vaststelling van het beleid zullen de doelstellingen gecommuniceerd worden aan belanghebbenden. Communicatie zal gedurende de overgangsperiode plaatsvinden.

De glastuinbouw- en boomteeltsector heeft behoefte aan schoon gietwater. Om in de behoefte van schoon gietwater te voorzien wordt, afhankelijk van het gietwaterbeheer van de tuinder, naast het gebruik van hemelwater en oppervlaktewater veelal gebruik gemaakt van grondwater. Gezien de, voor veel teelten, **te zoute samenstelling van het grondwater**, wordt het grondwater op grote schaal ontzilt. Tijdens dit productieproces ontstaat brijn, een ingedikte zoute oplossing, die vervolgens veelvuldig op grote diepte in de bodem wordt geloosd. De lozing vindt nu in het algemeen plaats zonder dat daarvoor de benodigde toestemming is verkregen.

Problematiek zout grondwater
Doordat de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland dicht bij zee liggen heeft het grondwater een meer 'zoute' samenstelling dan het grondwater van de overige provincies. De problematiek van te zout grondwater voor de teelten speelt daardoor ook in de provincies Noord-Holland en Zeeland en bijvoorbeeld niet of nauwelijks in meer oostelijk gelegen tuinbouwgebieden.

Naast zout bevat het grondwater op verschillende plaatsen (residuen van) gewasbeschermingsmiddelen en andere milieuvreemde stoffen. Als dit grondwater ontzilt wordt, zal het brijn deze stoffen bevatten. De stoffen vinden hun oorsprong in de directe of indirecte menselijke activiteiten op of in de bodem en zijn niet zozeer gerelateerd aan de geografische ligging van de kustprovincies. Belasting van het grondwater (middels lozing) met milieuvreemde stoffen zonder ontheffing is in strijd met Europese regelgeving en het daaruit voortvloeiende Lozingenbesluit Bodembescherming.

Voorwaarden

Overgangsperiode tot 4 juli 2013
Om brijn te kunnen lozen in de bodem dient in alle gevallen een ontheffing te worden aangevraagd en te zijn verleend. Dit schrijft het Lozingenbesluit Bodembescherming voor. Een ontheffing is maximaal vier jaar geldig en kan daarna weer worden aangevraagd. Uitgangspunt tijdens de overgangsperiode (tot en met 4 juli 2013) is dat onderzocht wordt of aan de Streefwaarde voor milieuvreemde stoffen wordt voldaan. Daarnaast moet onderzoek worden gedaan naar mogelijke andere afvoerwijzen voor het brijn en alternatieven voor de gietwatervoorziening.

Vergunningplicht
Of een lozing vergunningplichtig volgens de Wet Milieubeheer is afhankelijk van de diepte van de lozing en of het een tuindersbedrijf is. Gedeputeerde Staten of Burgemeester en Wethouders (B&W) zijn vergunningverlener en/ of handhaver voor lozing in de bodem. Overigens zijn Gedeputeerde Staten altijd bevoegd gezag voor de bijbehorende grondwater-onttrekking, ook als B&W bevoegd gezag is voor de brijnlozing.

Analysevoorschriften
Bij de afdeling Vergunningen van de provincie kan een overzicht opgevraagd worden van de te analyseren stoffen in het kader van het Brijnbeleid.

Ontheffing

In een ontheffing wordt daarom opgenomen dat het gehalte aan milieuvreemde stoffen in het brijn moet worden gemeten. Indien een of meer Streefwaarden overschreden worden moet een controlemeting worden uitgevoerd. Daarnaast moet onderzoek verricht worden naar de mogelijkheden om het brijn af te voeren, anders dan via lozing in de bodem. Dit onderzoek houdt het volgende in:

- Van de waterkwaliteitsbeheerder en de gemeente moet een schriftelijke verklaring verkregen worden waarin aangegeven staat of het brijn wel of niet op de riolering geloosd mag worden;
- Indien uit deze schriftelijke verklaringen blijkt dat lozing op het riool wel mogelijk is, dient aangegeven te worden of er een daadwerkelijk aansluit-punt van de gemeentelijke riolering is dat aan het terrein van de aanvrager grenst.

Voorts moet onderzoek worden gedaan naar andere gietwatervoorzieningen.

Periode vanaf 4 juli 2013 (na de overgangsperiode)

Vanaf 4 juli 2013 kan alleen een ontheffing worden verleend als aangetoond is dat wordt voldaan aan alle voorwaarden van het Lozingenbesluit Bodem-bescherming. Dat is als de tuinder geen andere afvoermogelijkheid voor het brijn heeft en de concentraties aan milieueigen en milieuvreemde stoffen de vast-gestelde normen niet overschrijden. Een aanvrager wordt geacht geen andere afvoerwijze voor het brijn te hebben als aan een van de twee volgende voorwaarden is voldaan:

- een schriftelijke verklaring van de waterkwaliteitsbeheerder of de gemeente wordt overlegd, waarin aangegeven staat dat het brijn niet op de riolering geloosd mag worden, of
- een schriftelijke verklaring wordt overlegd, waarin staat aangegeven dat er geen daadwerkelijk aansluitpunt van de gemeentelijke riolering is dat aan het terrein van de aanvrager grenst.

Kassengebieden in Zuid-Holland.

Stimuleren ontwikkeling alternatieven

Het ontwikkelen van een alternatieve, duurzame en schone gietwatervoorziening is primair de verantwoordelijkheid van de individuele bedrijven, doch zij kunnen het onderzoek delegeren aan hun brancheorganisatie. De provincie juicht het ontwikkelen van deze alternatieven toe en stimuleert dit al door het (financieel) ondersteunen van onderzoeken, zoals op het gebied van ondergrondse waterberging, de gesloten waterkringloop in de kas en het regionaal in beeld brengen van diverse gietwateropties.

4.2.2 Opslag van hemelwater in de bodem (gietwatervoorziening)

In de glastuinbouw en bomenteelt bestaat een grote gietwaterbehoefte om de teelten van water te voorzien. Hiervoor wordt veelal gebruik gemaakt van hemelwater, maar vanwege een gebrek aan opslagcapaciteit wordt het beschikbare hemelwater niet optimaal benut. Om effectiever gebruik te kunnen maken van hemelwater, is uitgebreidere opslagcapaciteit noodzakelijk. Tijdelijke opslag van het hemelwater in de bodem kan hiervoor een oplossing zijn. Het is echter niet uit te sluiten dat door **ondergrondse opslag van hemelwater** zonder verdere voorzuivering een verontreiniging in de bodem wordt veroorzaakt.

De kwaliteit van het te infiltreren hemelwater is mede afhankelijk van de oorspronkelijke concentraties van stoffen in het hemelwater, de mate van verontreiniging van het hemelwater ten gevolge van verontreinigd kasdek, de duur van de tijdelijke bovengrondse buffering van het water en eventuele opmenging van het infiltratiewater met andere waterstromen. De kwaliteit is dus sterk afhankelijk van tijd, locatie en bedrijfsvoering. Met het toepassen van afvang van de eerste flush en een zandfilter worden een aantal verontreinigende stoffen uit het hemelwater gehaald, maar kunnen verhoogde concentraties aan bestrijdingsmiddelen nog steeds in het water voorkomen. Door de natuurlijke afstroming van het grondwater zal een deel van het geïnfiltreerde hemelwater niet meer worden onttrokken.

Bij het overgaan van de Grondwaterwet in de nieuwe Waterwet zal het bevoegd gezag voor deze onttrekkingen overgedragen worden aan de waterschappen (aannemende dat deze onttrekkingen kleiner zijn dan 500.000 m^3 per jaar).

Ondergrondse voorraad gietwater
Door het infiltreren van hemelwater ontstaat een zoete waterbel. Het zoete water kan vervolgens weer worden onttrokken wanneer een bovengrondse gietwaterbehoefte bestaat. De haalbaarheid van ondergrondse hemelwaterberging wordt in de praktijk bepaald door natuurlijke factoren als de kwaliteit van het hemelwater, de bodemopbouw, de stroomsnelheid van het grondwater, het zoutgehalte van het grondwater en de gebruiksfactoren als de watervraag en de omvang van het tuinbouwcluster. In zijn algemeenheid kan worden gesteld: hoe groter de omvang van het systeem, des te hoger het rendement.

Voorwaarden

Vergunning vereist

Voor het infiltreren van hemelwater (met als doel het weer te onttrekken) en het onttrekken van grondwater uit het bodemprofiel is de Grondwaterwet van toepassing. Dat betekent dat voor het infiltreren van hemelwater en het onttrekken van grondwater ten behoeve van hemelwateropslag in de bodem een vergunning in het kader van de Grondwaterwet vereist is.

Geen nadelige effecten op grondwatersysteem

De provincie staat positief tegenover de opslag van hemelwater in de bodem ten behoeve van de gietwatervoorziening in de glastuinbouw, mits deze toepassing geen nadelige effecten heeft op de kwaliteit en de kwantiteit van het grondwatersysteem en een meer duurzame oplossing niet voorhanden is.

Kwaliteit grondwater waarborgen

Om de kwaliteit van het grondwater te waarborgen worden eisen gesteld aan het te infiltreren hemelwater. Dit betekent dat de aanvrager moet kunnen aantonen dat het hemelwater voor een groot aantal stoffen de streefwaarde niet over-

schrijdt. Uitgangspunt voor het analysepakket is de lijst aan te meten stoffen uit het Uitvoeringsbesluit Ex artikel 11 en 12 van de Grondwaterwet. Van deze lijst is voor een aantal stoffen gemotiveerd afgeweken, bijvoorbeeld omdat bekend is dat deze stoffen niet voorkomen in het te injecteren water. Een aantal stoffen is aan de lijst toegevoegd. Dit geldt met name voor bestrijdingsmiddelen. Indien te verwachten is dat bepaalde stoffen in het te injecteren water voorkomen en deze stoffen zijn niet opgenomen in de analyselijst, dan moet hierop alsnog worden geanalyseerd.

Streefwaarden
Het te infiltreren hemelwater dient op jaarbasis te voldoen aan de streefwaarden of bepalingsgrenzen, die zijn opgenomen in de Circulaire Streef- en Interventiewaarden van februari 2000, die op basis van de Wet bodembescherming is vastgesteld. Indien geen streefwaarden voorhanden zijn, dient volgens de in de circulaire voorgeschreven methode de streefwaarde te worden afgeleid.
De circulaire schrijft voor volgens welke protocol de stoffen geanalyseerd dienen te worden en de bijbehorende detectielimiet.

Gietwaterbeleid
Met betrekking tot het gietwaterbeleid streeft de provincie naar een schone bron voor gietwater, die het milieu niet belast. Bij opslag van hemelwater in de bodem dient derhalve te worden voorkomen dat er met het infiltreren verontreinigingen in de bodem komen. In hoeverre het hemelwater voorgezuiverd moet worden hangt af van de verontreiniging, het vermogen van de bodem om verontreinigingen af te breken en de mate van afstroming van geïnfiltreerd regenwater.
Om verontreiniging te voorkomen kan de eerste flush afgevangen worden en dient in ieder geval het te infiltreren hemelwater door een zandfilter te worden geleid. Het afvangen van de eerste flush heeft naar verwachting vooral nut in glastuinbouwgebieden waar nog niet-gesloten kassen voorkomen.

Permanente vergunning of proefperiode
Voordat een permanente vergunning kan worden verleend, dient door de aanvrager te worden aangetoond dat kan worden voldaan aan de eisen zoals gesteld in bovenstaande circulaire. Op basis van artikel 21 van de Grondwaterwet kan een vergunning voor een proefperiode worden verleend. Indien de aanvrager (omdat bijvoorbeeld het systeem nog niet in werking is) nog niet op voorhand heeft kunnen aantonen of het infiltreren van hemelwater in de bodem na toepassing van een zandfilter en/ of een eerste flush leidt tot een verontreiniging in de bodem, kan een vergunning worden verleend voor een proefperiode. Tijdens deze proefperiode dient te worden onderzocht of kan worden voldaan aan de gestelde eisen en kunnen eventueel aanvullende zuiverende maatregelen worden getroffen.

Ook in een situatie waarin een permanente vergunning zal worden verleend, zal door middel van monitoren nog steeds moeten worden aangetoond dat wordt voldaan aan de eisen zoals gesteld in het provinciale grondwaterbeleid.

4.2.3 Ondergronds beluchten ten behoeve van de drinkwater-voorziening

Ondergronds beluchten is een techniek om het grondwater, voordat het wordt onttrokken, te ontdoen van stoffen als ijzer en arseen. Hierdoor verloopt de zuivering van het onttrokken grondwater tot drinkwater efficiënter, en dit leidt onder andere tot kostenbesparing op afvalverwerking (ijzer, arseen en fosfaat-houdend slib), een efficiënte toename van de voorzuivering en geen extra investeringskosten in bovengrondse faciliteiten. Het ondergronds beluchten kan echter negatieve effecten hebben op de bodem- en grondwaterkwaliteit. Tijdens de beluchtingcycli wordt o.a. arseen aan ijzer geadsorbeerd en slaat neer op bodemdeeltjes. Dit proces is ook omkeerbaar; zware metalen kunnen weer in het grondwater oplossen. Vooralsnog zijn de daadwerkelijke effecten nog onvoldoende in kaart gebracht om het beleid op dit vlak uit te kunnen werken.

Op dit moment zijn er drie systemen voor ondergronds beluchten vergund (Oasen, Schuwacht te Lekkerkerk (Proef vergund in 1998, definitief vergund in 2003), 't Kromme Gat te Hardinxveld-Giessendam (2006) en De Put te Nieuw Lekkerland (2006)) met het doel om informatie te verzamelen over de werking en de effecten op het milieu. De eerste monitoringsresultaten zijn bemoedigend; normover-schrijdingen zijn vooralsnog niet aan de orde.

Voorwaarden

Uitgangspunt is dat er geen langere termijn effecten door het toepassen van de techniek van ondergronds beluchten op de kwaliteit van de bodem en het grondwater mogen optreden.

Op basis van de uitgebreide monitoringsresultaten zal in 2013 het beleid zijn opgesteld. In de tussenliggende periode dat nog geen beleid is vastgesteld is het mogelijk om, onder strikte voorwaarden, tijdelijk vergunningen te verlenen voor ondergrondse beluchtingen ten behoeve van de drinkwatervoorziening. De looptijd van deze tijdelijke vergunningen is beëindigd wanneer het beleid voor dit onderwerp is vastgesteld (2013).

Gezien de expliciete reservering van de milieubeschermingsgebieden voor grond-water en de potentiële risico's die activiteiten en ingrepen in de ondergrond in deze gebieden met zich meebrengen, is het uitgangspunt bij nieuwe, tijdelijke vergunningen dat er geen lange termijn effecten door het toepassen van de techniek op de kwaliteit van de bodem en het grondwater mogen optreden. In de vergunning wordt daarom een uitgebreide monitoring voorgeschreven ter controle van de in de praktijk optredende effecten en dient een (milieu-)belangen-afweging van bovengrondse zuivering versus (alternatieve) ondergrondse zuivering te worden gemaakt. Indien door het toepassen van de techniek de langere termijneffecten op de kwaliteit van het bodem en grondwater zodanig zijn dat de provincie deze niet acceptabel vindt, dient het ondergronds beluchten te worden beëindigd.

4.2.4 Uitvoeren van boringen

De ondergrond in vrijwel de hele provincie, behalve in het duingebied, is opgebouwd uit afwisselend slecht doorlatende lagen en watervoerende lagen. De slecht doorlatende lagen vormen als het ware een beschermende laag tegen verticale verspreiding van verontreinigingen. In het duingebied is de slecht doorlatende deklaag afwezig.

Het doorboren van slecht doorlatende bodemlagen kan risico's voor bijvoorbeeld verspreiding van verontreinigingen met zich meebrengen. Verspreiding kan plaatsvinden doordat verontreinigd water langs een slecht afgedichte leidingwand van een pompput het watervoerende pakket bereikt. Daarnaast worden putten niet altijd tot in de lengte van jaren goed onderhouden en aan het eind van de levensduur verantwoord verwijderd of afgesloten. Hierdoor kunnen niet alleen risico's optreden bij plaatsing van de putten, maar ook op een later moment. Risico's op dit vlak nemen toe door het toenemende aantal ingrepen in de ondergrond.

Het beleid van de provincie is gericht op het voorkomen dat grondwater wordt bedreigd door verontreinigingen als gevolg van doorboringen van scheidende lagen, door o.a.:

- Milieubeschermingsgebieden voor grondwater specifiek te reserveren voor onttrekkingen t.b.v. de drinkwaterwinning, waardoor het aantal boringen in deze gebieden wordt beperkt;
- In het nog te formuleren beleid voor ondergronds ruimtegebruik te streven naar reductie van het aantal ingrepen in de ondergrond door clustering;
- Binnen de provinciale bevoegdheid toe te zien op deugdelijke plaatsing en – na beëindiging van de activiteit – deugdelijke verwijdering van putten en peilbuizen.

Aanvullend op dit beleid zal in de periode 2007 – 2009 onderzoek worden verricht naar de feitelijke effecten die doorboringen binnen en buiten milieubeschermingsgebieden voor de kwaliteit van het grondwater opleveren.

Voorwaarden

De provincie hecht belang aan het zorgvuldig uitvoeren van boringen, maar heeft wettelijk geen instrument om af te dwingen dat alle boringen op een bepaalde manier worden uitgevoerd. Het beleid richt zich op onderstaande punten:

Beschermde gebieden: in milieubeschermingsgebieden voor grondwater zoveel mogelijk ingrepen/ activiteiten in de ondergrond weren (zie paragraaf 3.8.1). Het instrument hiervoor is de PMV.

Clustering van ingrepen: door het clusteren van ingrepen wordt het aantal ingrepen in de ondergrond gereduceerd (zie paragraaf 3.6.1). Denk hierbij aan één groot KWO-systeem in plaats van 10 naast elkaar gelegen, kleinere systemen.

Deugdelijk plaatsen en afsluiten van putleidingen: de provincie hecht er in het algemeen waarde aan dat boringen worden uitgevoerd door hiervoor gecertificeerde bedrijven. De provincie zal de aanvragers hierop wijzen. Binnen haar bevoegdheid zal de provincie erop toezien dat de uitvoering van boringen op deugdelijke wijze plaatsvindt en dat bij het verlaten van putten en peilbuizen deze op deugdelijke wijze worden afgesloten.

5 Hoe realiseert de provincie de doelen?

5.1 Samenwerking met waterpartners

Er liggen een aantal belangrijke beleidsopgaven. In voorgaande hoofdstukken is duidelijk geworden dat voor een groot aantal uiteenlopende situaties adequaat beleid vereist is. In dit beleidsplan is aangegeven wat het beleid is van de provincie en welke voorwaarden worden gesteld aan ingrepen in het grondwatersysteem. Maar dit is nog niet voldoende om te bereiken dat op duurzame wijze gebruik wordt gemaakt van het grondwater, zonder dat het evenwicht van het grondwatersysteem verstoord wordt, waarbij de hoeveelheid en kwaliteit van het grondwater geschikt is voor de grondgebruikfuncties, tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten.
Voor een effectief en efficiënt beleid om dit doel op de lange termijn te realiseren is het essentieel dat alle betrokken partijen bij het grondwaterbeheer activiteiten afstemmen, samenwerken en op zoek gaan naar duurzame oplossingen en alternatieven. De provincie gaat zich hiervoor inzetten.

Als eerste stap hierin zal de samenwerking die is ontstaan tijdens de voorbereiding van dit plan worden gecontinueerd en mogelijk uitgebreid. Samen met deze partijen kan dan worden gewerkt aan het verder uitwerken van punten waarop het beleid nog onvoldoende concreet is gemaakt in dit plan.

In het Beleidsplan Groen, Water en Milieu is ook aangeven dat de provincie kiest voor samenwerking met alle betrokken partijen. Hierbij wordt uitgegaan van een sturingsfilosofie Water. Deze is uitgezet langs twee hoofdlijnen, die overeenkomen met de uitkomsten van de landelijke discussie over taken en rollen in het regionale waterbeheer. De eerste hoofdlijn gaat over kaders en richtlijnen, de tweede betreft regie en ontwikkelen:

- **Eerste hoofdlijn:** de provincie streeft naar het voeren van een helder en transparant (grond)waterbeleid, waarbij er een duidelijke taakverdeling is tussen de partijen, en er efficiënt kan worden samengewerkt. Het gaat hierbij met name om de provincie, waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven. Rijkswaterstaat heeft als (rijks)waterbeheerder een aparte positie in de regio. De provincie richt zich hierbij op strategisch beleid (kaderstelling en strategische doelen) op regionaal niveau; de waterschappen zijn verantwoordelijk voor de gebiedsgerichte vertaling hiervan en voor het operationele waterbeleid en -beheer (uitvoering). De gemeenten houden zich bezig met operationeel beleid voor ruimte en de zorg voor ondiep grondwater.

  Sturende instrumenten voor de provincie zijn de bestaande plannen en verordeningen, waarin meer dan eerst concrete en toetsbare strategische doelen worden opgenomen. Bij de uitvoering van het beleid gaat de provincie uit van het delen van verantwoordelijkheden en van co-produceren. Binnen de kaders wil de provincie de partners de ruimte geven, om zoveel mogelijk te voorkomen dat activiteiten elkaar overlappen.

  Omdat de provincies zich minder moeten gaan richten op de uitvoering is in het voorontwerp van de Waterwet opgenomen dat een deel van de uitvoerende grondwatertaken overgedragen moet gaan worden aan de waterschappen. Daarnaast is in het wetsvoorstel gemeentelijke watertaken een grotere uitvoerende rol voorzien voor gemeenten m.b.t. grondwater in stedelijk gebied;

- **Tweede hoofdlijn:** de provincie kiest voor een actieve rol rond het thema 'water' in ruimtelijke plannen en projecten door het stellen van kaders, regisseren en het richten op (gebieds)ontwikkelingen. Water is binnen gebiedsontwikkeling een van de belangrijke dragers; in gebieden waar water cruciaal is voor de ontwikkeling vormt de provincie de plannen actief mee en voert ze ruimtelijke ontwikkeling uit. Door de ontwikkelingsgerichte aanpak vindt de realisatie van het waterbeleid hier op een integrale manier plaats (lagenbenadering).

  Daarnaast wil de provincie afspraken maken tussen publieke partijen onderling en tussen publieke en private partijen. Hierbij wordt een stroomgebiedbenadering voorop gesteld. Dit betekent dat de consequenties van ruimtelijke ontwikkelingen en maatregelen worden bekeken per samenhangend systeem van grond- en oppervlaktewater.

5.2 Instrumenten voor uitvoering beleid

Om uitvoering te geven aan haar taken, beschikt de provincie over een aantal sturingsvarianten die, afhankelijk van het beleidsonderwerp, steeds in een optimale mix wordt toegepast. De samenstelling van deze mix is steeds afhankelijk van het beleidsonderwerp, de fase in het beleidsproces, het schaalniveau en de aard van de opgave. De provincie beschikt over de volgende sturingsvarianten: reguleren, regisseren, stimuleren of faciliteren.

- *Reguleren:* de provincie stuurt en stelt kaders. Zij vertaalt beleid in vergunningen, ontheffingen en provinciale wet- en regelgeving (verordeningen zoals de Provinciale Milieuverordening en de Verordening Waterbeheer). Daarnaast heeft de provincie een rol als toetser, toezichthouder, vergunningverlener en handhaver;
- *Regisseren:* de provincie neemt de regierol op zich en draagt substantieel bij (kosten, organisatie) in het proces om tot de uitvoering van het beleid te komen. De provincie maakt daarbij afspraken met de partners over de uitvoering;
- *Stimuleren:* dit gebeurt op basis van wederkerigheid. Het initiatief hiervoor ligt decentraal, mogelijk na prikkels vanuit de provincie;
- *Faciliteren:* dit wil zeggen dat de provincie het aan andere partijen overlaat en uitgaat van bottom-up initiatieven. De provincie ondersteunt hierbij door de juiste randvoorwaarden te scheppen en eventueel middelen (geld, informatie, etc.) beschikbaar te stellen zodat de initiatiefnemers hun keuzes ook daadwerkelijk kunnen realiseren.

Binnen het grondwaterbeleidsveld is het onderdeel 'reguleren' goed ingevuld. De provincie beschikt over de instrumenten:

- *Registratie*, van alle onttrekkingen en infiltraties;
- *Vergunningplicht*, voor het onttrekken van grondwater of infiltreren van water;
- *Meldplicht*, voor kleinere onttrekkingen. Hiervoor is geen vergunningplicht;
- *Meldplicht met algemene regels*, voor sommige categorieën onttrekkingen. Wie onttrekt moet zich houden aan de algemene regels uit de verordening;
- *Ontheffingsplicht* (in het kader van het Lozingenbesluit van de Wet bodembescherming), als het onttrekken van grondwater gepaard gaat met het lozen van (onttrokken) water in de bodem (bijvoorbeeld koelwater of brijn). Gedeputeerde Staten behandelen zowel de vergunningaanvraag voor het

onttrekken van grondwater als de ontheffingsaanvraag voor het lozen en stemmen de besluiten op elkaar af;
- *Gedoogplicht*. Als Gedeputeerde Staten een onderzoek nodig achten in verband met de Grondwaterwet (artikel 31) kunnen zij de rechthebbenden van betreffende gronden of wateren verplichten dit toe te laten. Dit geldt ook voor het aanbrengen, het aanwezig zijn, het onderhoud, het gebruik en het verwijderen van de voor dat onderzoek nodige middelen. De rechthebbenden behouden het recht op schadevergoeding.
- *Handhaving*. Bovenstaande regulerende instrumenten gaan hand in hand met het handhaven ervan.

In de planperiode zal de provincie in samenwerking met andere partijen gericht zijn op het verder invullen van overige instrumenten, zoals ruimtelijke, organisatorische, communicatieve en financiële instrumenten, om de doelstellingen te bereiken en om knelpunten in de uitvoering op te lossen. De sturingsvarianten regisseren, stimuleren en faciliteren binnen het grondwaterbeleid krijgen in de planperiode een concretere invulling.

Vanuit het handhavingsbeleid wordt een handhavingsstructuur opgezet waarbij wordt ingespeeld op de wijziging van taken met betrekking tot overdracht van handhavingstaken naar gemeenten en waterschappen.

6 Strategische Milieubeoordeling

Strategische Milieubeoordeling

De Europese richtlijn 2001/42/EG schrijft voor dat voor bepaalde plannen en programma's een 'strategische milieubeoordeling' (SMB) uitgevoerd moet worden. Het Grondwaterplan Zuid-Holland moet als een zodanig plan worden aangemerkt, omdat het een kader kan scheppen voor toekomstige MER-plichtige activiteiten. Doel van een SMB is in een vroeg stadium van de planvorming de milieueffecten in beeld te brengen, zodat deze mee wegen in de besluitvorming. Het SMB is zodanig opgesteld, dat het zoveel mogelijk de beleidsvorming heeft ondersteund.

Als voorbereiding op het opstellen van het SMB-rapport is een Notitie Reikwijdte en Detailniveau opgesteld. Aan de hand van deze notitie zijn de direct bij het Grondwaterplan betrokken instanties en externe partijen (met name drinkwatermaatschappijen, waterschappen en gemeenten) geraadpleegd met het verzoek om opmerkingen te maken over de gewenste inhoud van het SMB-rapport. Op dit verzoek zijn verschillende reacties binnengekomen. De reacties zijn meegenomen bij de opstelling van de SMB (het SMB-rapport is indien gewenst bij de provincie op te vragen).

Samenvatting effecten

Tabel 1 geeft een samenvatting van de milieugevolgen. Een aantal verplichte onderdelen van de SMB, te weten de beschrijving van de doelen en de inhoud van het beleid, de huidige toestand van het milieu en de ontwikkelingen daarin, zijn elders in het Grondwaterplan opgenomen. De milieugevolgen zijn beschreven aan de hand van een vergelijking met de referentiesituatie. De referentiesituatie is de huidige situatie met de verwachte ontwikkeling zonder grondwaterbeleid.

Het Grondwaterplan 2007 – 2013 heeft over het algemeen geen of positieve milieugevolgen. Het plan kan met name gunstig zijn voor de milieuthema's water, bodem en leefomgeving en gezondheid. Dit komt door maatregelen die gericht zijn op het behoud van de strategische zoetwatervoorraad, het stand-still beginsel met betrekking tot de grondwaterkwaliteit en de extra bescherming van grondwaterlichamen voor menselijke consumptie. Het Grondwaterplan heeft weinig tot geen gevolgen voor de milieuthema's natuur, erfgoed en klimaat en energie en ruimtelijke kwaliteit. Het plan houdt zoveel mogelijk rekening met eventuele milieugevolgen voor Natura 2000-gebieden, en streeft ernaar om negatieve effecten te vermijden. Het Grondwaterplan geeft daarnaast aan, dat verzilting dan wel bodemdaling als gevolg van menselijk ingrijpen niet toegestaan wordt als dit leidt tot negatieve effecten op grondgebruikfuncties. Daarmee wordt het optreden van bodemdaling en verzilting echter niet uitgesloten. Dit kan op termijn de multifunctionaliteit van de bodem aantasten. Aanbevolen wordt om het beleid op dit punt te monitoren en aan het eind van de planperiode te evalueren.

Tabel 1. Gevolgen van de beleidsthema's op de milieuthema's

	Milieuthema's SMB						
Beleidsthema's	Water	Bodem	Natuur	Erfgoed	Leefomgeving en gezondheid	Klimaat en energie	Ruimtelijke kwaliteit
Generiek grondwaterbeleid							
Strategische zoetwatervoorraad	+	0	0	0	+	0	0
Verzilting aan maaiveld	0	0	+	0	0	0	0
Grondwaterkwaliteit	+	+	0	0	+	0	0
Ondergronds ruimtegebruik							
Ordening ondergronds ruimtegebruik	0	+	0	+	0	0	+
Koude/warmte opslag	0	0	0	+	0	+	0
Opslag hemelwater in de bodem	+	0	0	0	+	0	0
Gebiedsgericht grondwaterbeleid							
Grondwaterlichamen voor menselijke consumptie	+	+	0	0	+	0	0
Grondwaterbeleid in gebieden met bodemdaling	0	+	+	+	0	0	0

\+ = over het algemeen positieve gevolgen
0 = over het algemeen weinig gevolgen
\- = over het algemeen negatieve gevolgen

7 Financiële en economische consequenties

7.1 Financiën provincie

Onder de naam 'Grondwaterheffing' wordt bij wijze van provinciale belasting een heffing ingesteld op het onttrekken van grondwater als bedoeld in artikel 48 van de Grondwaterwet. Uit deze heffing (op basis van de hoeveelheid onttrokken grondwater) worden primair aan grondwater gerelateerde taken gedekt, waaronder relevante onderzoekskosten, de materiële lasten en de aan grondwaterbeheer gerelateerde apparaatskosten.

Uitgangspunt is dat de heffingen in het kader van het grondwaterbeheer de kosten dekken. Het tarief bedraagt op het moment € 0,0113 per m^3 onttrokken grondwater. Jaarlijks vindt er een evaluatie plaats van de heffingsverordening waarbij de kostendekkendheid van de heffingen betrokken wordt. Op basis van deze evaluatie wordt nagegaan of bijstelling van het tarief noodzakelijk is.

Het is momenteel nog niet bekend wat de financiële consequenties zijn van de overdracht van een deel van de operationele grondwatertaken van de provincie aan de waterschappen. Hierin zal meer inzicht worden verkregen in het kader van de nieuwe Waterwet en besprekingen met de waterschappen.

7.2 Gevolgen voor andere partijen

Om de in dit plan gestelde doelen te behalen, dient het beleid effect te sorteren. Dit kan positieve dan wel negatieve gevolgen hebben voor andere partijen dan de provincie.

Ten opzichte van het Grondwaterbeheersplan 2001 – 2005 betekent het Grondwaterplan netto geen lastenverzwaring of -verlichting. Wel heeft dit Grondwaterplan voor een aantal onderwerpen andere keuzes gemaakt, waardoor andere eisen worden gesteld. Zo is voor het onderwerp verzilting een scheiding gemaakt in het autonome proces en menselijk ingrijpen en zijn de doelstellingen en acties concreter en scherper benoemd. Hierdoor is voor alle partijen duidelijker wat hen te doen staat en waarom.

Doordat het beleid in samenspraak met andere partijen is opgesteld, hebben de externe partijen al in een vroeg stadium mee kunnen sturen in de beleidsmatige keuzes die de provincie in dit plan heeft gemaakt. Doel hiervan was om tot een breed afgewogen beleid te komen, waarbij haalbare doelen worden gesteld en geen oneigenlijke verwachtingen aan andere partijen worden opgelegd.

Een aantal beleidsmatige onderwerpen zijn nog niet voldoende uitgekristalliseerd. Voor deze onderwerpen zal de provincie in de planperiode, in samenwerking met andere partijen, het beleid verder ontwikkelen en indien nodig beleidsondersteunend onderzoek uitvoeren. De gevolgen voor andere partijen ten aanzien van deze nader te ontwikkelen beleidsonderwerpen zijn op dit moment niet inzichtelijk. Uitgangspunt is dat het 'nieuwe' beleid niet mag leiden tot een (administratieve) lastenverzwaring.

Gevolgen per speerpunt
Voor de speerpunten 'Verzilting', 'Bodemdaling' en 'Druk op kwaliteit en kwantiteit van het grondwater' is strategisch beleid geformuleerd, gezien het feit dat verzilting, bodemdaling en verslechtering van grondwater vaak onomkeerbare processen zijn die grote economische en milieuhygiënische gevolgen hebben.

Per ingreep worden maatregelen gevraagd om deze negatieve processen te voorkomen. Uitgangspunt hierbij is om door middel van beperkte investeringen op de korte termijn de noodzaak voor grootschalige investeringen op de lange termijn te voorkomen. Immers, het voorkomen van bijvoorbeeld verzilting aan maaiveld door randvoorwaarden te hanteren bij onttrekkingen is goedkoper en eenvoudiger dan het ontzilten van brak of zout grondwater.

Het beleid ten aanzien van de speerpunten 'Concurrentie om schaarse ruimte' en 'Specifieke gebieden' beoogt om het gebruik van de ondergrond te reguleren; dit kan een gunstige economische effecten in werking zetten. Door het 'bestemmen van de ondergrond' is het op voorhand inzichtelijk waar de provincie bepaalde functies in de ondergrond wil stimuleren en waar deze functies uitgesloten zijn. Dit vergemakkelijkt het maken van ruimtelijke keuzes en geeft duidelijkheid aan betrokken partijen, terwijl de milieudoelstellingen overeind blijven. Door het stimuleren van clustering van ondergrondse systemen (schaalvergroting) kan het rendement van bijvoorbeeld koude-/ warmteopslag systemen vergroot worden; dit kan positieve financiële gevolgen hebben voor de gebruikers van dergelijke systemen. Regulering van het ondergrondse ruimtegebruik vermindert daarnaast het risico op negatieve beïnvloeding van systemen onderling, en daarmee het risico op rendementsverliezen en andere problemen rond het functioneren van systemen.

Als gevolg van de grote veranderingen in de Europese en nationale wetgeving vinden er wijzigingen plaats in de verdeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden. In dit plan wordt geanticipeerd op deze wijzigingen, die mogelijk personele en financiële gevolgen kunnen hebben voor provincie, waterschappen en gemeenten. Deze gevolgen worden echter niet veroorzaakt door het provinciale grondwaterbeleid, maar door de wijzigingen in de wettelijke kaders. Momenteel zijn de personele en financiële gevolgen voor de betrokken partijen nog niet voldoende inzichtelijk.

8 Voorgenomen acties en onderzoek planperiode

In het Grondwaterplan zijn voornemens opgenomen voor het ontwikkelen van beleid, voor het uitvoeren van beleidsondersteunend onderzoek en voor het uitvoeren van actiepunten. Deze voornemens zijn in hoofdstuk 3 steeds samengevat in de paragrafen 'Wat kunt u van de provincie verwachten?' en 'Wat verwacht de provincie van anderen?'. De tabel op de volgende pagina's is een samenvatting van deze voornemens en maakt deze inzichtelijk. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen onderzoek (O), het ontwikkelen van beleid (B) en openstaande actiepunten (A), uitgezet tegen de tijd. Tevens is aangegeven wat van de provincie (Pzh) kan worden verwacht en wat de provincie van anderen (derden) verwacht.

Gedeputeerde Staten zullen, in samenwerking met de externe partijen, de voornemens uit de tabel in de eerste helft van 2007 verder uitwerken tot concrete projecten in een uitvoeringsprogramma.

Tabel 2: Overzicht van de voorgenomen acties en onderzoek uitgezet tegen de tijd

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Pzh	derden
Verzilting en grondwaterkwantiteit											
O	Onderzoek verrichten naar effect van autonome proces en van menselijke ingrepen op verzilting aan maaiveld. In beeld brengen van kwetsbare gebieden voor verzilting	x	x	x						x	
O	Onderzoek naar de effecten van de huidige ingrepen in het grondwatersysteem op de zoete grondwaterlichamen en nagaan of de 100% compensatie eis gehandhaafd moet blijven. Tevens effect nagaan van vele grondwateronttrekkingen in een regio.		x	x	x					x	
O	Onderzoeken of de lokale benadering van het standstill beginsel aanzien van kwaliteit en kwantiteit regionaal kan worden ingevuld.		x	x	x					x	
B	Voltooien beleid verzilting aan maaiveld			x						x	
B	Op basis van resultaten van onderzoek naar compensatie eis nagaan of beleid moet worden aangepast				x					x	
A	Bepalen op welke wijze bestaande onttrekkingen kunnen of moeten worden geactualiseerd om te voldoen aan het nieuwe beleid.		x							x	
Grondwaterkwaliteit											
O	Monitoring grondwaterkwaliteit				doorlopend					x	
O	Trendanalyse grondwaterkwaliteit		x							x	
O	Onderzoek naar mogelijke locaties waar de grondwaterkwaliteit de oppervlaktewaterkwaliteit negatief beïnvloedt zodat de KRW-doelen niet worden bereikt.		x	x						x	
B	Vaststellen regionale grondwaternormen in de PMV			x						x	
B	Uitwerking gebiedsgerichte kwaliteitseisen aan infiltratie- en retourwater.			x						x	
A	Per saneringsgeval beoordelen aan welke kwaliteitscriteria de infiltratie moet voldoen voor zover GS bevoegd gezag is				doorlopend					x	
A	Programmering van de grondwatersaneringsoperatie KRW-proof maken		x	x	x					x	
A	Op basis van het onderzoek naar de locaties die de oppervlaktewaterkwaliteit negatief beïnvloeden zodanig dat KRW doelen niet worden gehaald, maatregelen treffen in overleg met waterschap.		x	x						x	waterschappen
Gebieden met bodemdaling											
O	Analyseren van de processen (oorzaak-gevolg) die ten grondslag liggen aan bodemdaling		x	x						x	
O	Samen met belanghebbenden verkennen wat de mogelijke oplossingen zijn om bodemdaling tegen te gaan danwel te vertragen			x	x					x	gemeenten, waterschappen, drinkwater-maatschappijen, agrariërs, (industriële) onttrekkers
B	Opstellen van generiek beleid voor bodemdaling				x	x				x	idem

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Pzh	derden
Ondergronds ruimtegebruik											
O	Onderzoek naar huidige ondergrondse ruimtebeslag	x	x							x	
O	Onderzoeken wettelijke mogelijkheden voor het bestemmen van de ondergrond en de rol van de provincie daarin.		x	x						x	
O	Onderzoeken voor welke gebieden en ingrepen een 'masterplan' wenselijk kan zijn, welke partij dat zou moeten opstellen en wenselijkheid van uitvoeren van een pilot.		x	x						x	gemeenten, marktpartijen
B	Formuleren beleid ten behoeve van het bestemmen van ondergrondse ruimte				x					x	
A	Deelname aan landelijke discussie over ondergronds bestemmen				doorlopend					x	Rijk, overige betrokkenen
A	Op basis van onderzoek naar wettelijke mogelijkheden van het bestemmen van de ondergrond in overleg met waterschappen en gemeenten de gewenste rolverdeling bepalen.			x						x	waterschappen, gemeenten
Grondwater en Watertoets											
O	Onderzoeken van de randvoorwaarden die het grondwatersysteem stelt aan nieuwe stedelijke ontwikkelingen.			x						x	
B	Opstellen beoordelingskader voor de invulling van het aspect grondwater in het watertoetsproces		x							x	waterschappen
A	Totdat beoordelingskader is vastgesteld gemeenten attenderen op het opnemen van grondwateraspecten in de waterparagraaf bij stedelijke ontwikkelingen.	doorlopend								x	
A	Verankeren randvoorwaarden grondwatersysteem in ruimtelijke plannen					doorlopend				x	
Overdracht grondwatertaken aan Waterschappen											
A	Starten van apart traject met de waterschappen voor het proces van de overdracht van grondwatertaken.	x								x	waterschappen
A	Na ingang van de nieuwe Waterwet draagt de provincie een deel van haar grondwatertaken conform de wet over aan de Waterschappen. Planning is afhankelijk van inwerkingtreding Waterwet en wordt nader ingevuld.									x	waterschappen
Milieubeschermingsgebieden voor grondwater											
B	In het kader van de implementatie de Wabo wordt de provinciale invulling van het adviseurschap verder uitgewerkt.		x							x	
A	Er worden tussen provincie en gemeenten goede afspraken gemaakt over de wijze waarop het provinciale advies, en in het bijzonder het advies met betrekking tot de milieubeschermingsgebieden voor grondwater, wordt geïntegreerd in de Wabo-vergunning.		x							x	gemeenten
A	Van de gemeenten met grondgebied in een milieubeschermingsgebied voor grondwater wordt verwacht dat zij deze instructiebepalingen uit de PMV en de adviezen van de provincie opvolgen.					doorlopend					gemeenten
Grondwater in stedelijk gebied											
O	Onderzoeken nut en noodzaak opstellen richtlijn voor inhoud van een grondwaterparagraaf van stedelijke waterplannen in overleg met gemeenten.		x	x	x					x	gemeenten
A	In overleg met gemeenten nagaan in hoeverre het vormen van een grondwaterloket door gemeenten, dan wel samenwerking tussen gemeenten om een gezamenlijk loket op te zetten, gestimuleerd kan worden.		x	x	x					x	gemeenten

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Pzh	derden
A	Initiatief nemen voor het proces om samen met de gemeenten de bestaande grondwaterproblematiek in beeld te brengen. Waar mogelijk samen met waterschappen en gemeenten afspraken maken over het zoeken naar praktijkgerichte oplossingsrichtingen.		x	x	x					x	gemeenten, waterschappen
Grondwaterlichamen voor menselijke consumptie											
O	Inventariseren aantal onttrekkingen die vallen onder de KRW definitie van een 'grondwaterlichaam voor menselijke consumptie.		x	x						x	
O	Onderzoeken aantallen, ligging, risico's, effectiviteit van saneringsmaatregelen van alle grondwater-verontreinigingen.		x							x	gemeenten, drinkwater-maatschappijen
O	Onderzoeken naar haalbaarheid van sanering alle gevallen binnen de 100-jaar intrekzone.		x							x	
B	Onderzoeken welke (RO-)instrumenten naast de PMV het meest voor de hand liggen en geschikt zijn om het beschermingsbeleid van de milieubeschermings-gebieden voor grondwater zo sluitend mogelijk te maken.		x	x						x	
A	Evaluatie van de PMV en evt. aanpassen naar aanleiding van deze evaluatie. Hierbij wordt onder andere gekeken in hoeverre de PMV KRW-'proof' is, in welke mate de PMV rekening houdt met actuele technische, maatschappelijke ontwikkelingen en moderne toepassingen in de ondergrond en of het voorkómen van het doorboren van de deklaag/ grondlagen in voldoende mate is gereguleerd. Tevens staan nut en noodzaak van de instructiebepalingen en de wijzigingen in rollen en taken t.g.v. de Wabo centraal.		x							x	
A	Programmering grondwatersaneringsgevallen binnen 100 jaar intrekzone op basis van onderzoek naar ligging, aantallen etc.		x							x	gemeenten, drinkwater-maatschappijen
A	Zoveel mogelijk uitfaseren van huidige systemen die op basis van het nieuwe grondwaterbeleid niet (meer) toegestaan worden.					doorlopend				x	
Beheren van grootschalige grondwaterverontreinigingen											
B	Verder ontwikkelen van beleid voor gebiedsgericht beheer van verontreinigd grondwater.		x	x	x					x	belanghebben-den
Stopzetten of verminderen grondwateronttrekkingen											
A	Actualiseren van bestaande vergunningen voor grote onttrekkingen, waarbij er voorschriften in de vergunning worden opgenomen m.b.t. een eventuele vermindering of stopzetting van de onttrekking.			doorlopend						x	vergunning-houder, gemeenten, waterschappen
A	Voor gebieden waar significante negatieve effecten te verwachten zijn, regie nemen in het proces voor het opstellen van een plan van aanpak en, indien nodig voor het laten uitvoeren van onderzoek naar oplossingsrichtingen, in overleg met partijen.										vergunning-houder, gemeenten, waterschappen
Ondergronds beluchten ten behoeve van drinkwatervoorziening											
B	Afronden beleid ondergronds beluchten ten behoeve van de drinkwatervoorziening.								x	x	
Uitvoeren van boringen											
O	Onderzoek naar feitelijke effecten van doorboringen binnen en buiten milieubeschermingsgebieden op de kwaliteit van het grondwater		x	x	x					x	

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Pzh	derden
Instrumenten voor uitvoering beleid											
B	In samenwerking met andere partijen verder invullen van instrumenten (ruimtelijke, organisatorische, communicatieve en financiële), zodat doelstellingen worden bereikt en knelpunten in de uitvoering worden opgelost.					doorlopend				x	gemeenten en waterschappen
B	Concretere invulling aan de sturingsvarianten regisseren, stimuleren en faciliteren binnen het grondwaterbeleid.					doorlopend				x	gemeenten en waterschappen

Bijlage 1: Korte omschrijving topografie, bodemopbouw en (grond)watersystemen

Topografie

Op basis van de topografie kan de provincie Zuid-Holland in twee gebieden onderverdeeld worden: het zandgebied langs de kuststrook en het klei- en veengebied in de polders [zie Landelijke Hydrologische Systeemanalyse Rapport deel VI: Noord en Zuid Holland ten zuiden van het Noordzeekanaal, TNO rapport GG-R-96-12(B), d.d. feb. 1996]. Het maaiveld (grondoppervlak) in het zandgebied ligt grotendeels boven zeeniveau (NAP); lokaal komen in het duingebied nabij Den Haag duinen voor met een hoogte tot 30 meter boven NAP. Meer landinwaarts liggen de oudere strandwallen. Het landgebruik bestaat uit tuinbouw, stedelijke bebouwing en natuurgebied. Ten behoeve van de tuinbouw zijn in het verleden duinen afgegraven en afgevlakt. In de lagere delen tussen de strandwallen wordt nog wat veen gevonden. Een groot deel van het duingebied is in gebruik voor de winning van drinkwater.

Het klei- en veengebied ligt grotendeels onder zeeniveau. In het midden van de provincie zijn enkele polders aanwezig waar het maaiveldniveau tot 5 à 7 meter onder NAP kan liggen; aan de oost- en zuidgrens van de provincie is het maaiveld ongeveer gelegen op zeeniveau. Door inklinking en oxidatie van veen daalt het maaiveld in de meeste polders langzaamaan. Hierdoor moeten open waterpeilen in de polders regelmatig verlaagd worden. Het klei- en veengebied is in gebruik voor bewoning, tuinbouw en vooral als weidegebied.

Globale bodemopbouw

In vrijwel de hele provincie, behalve in het duingebied, is een slecht doorlatende laag aan het maaiveld aanwezig die wordt aangeduid als de Holocene deklaag. Deze laag werkt als een barrière voor grondwaterstroming. De deklaag heeft in het westen een dikte van ongeveer 25 meter; de dikte neemt in het midden van de provincie af tot ca. 5 meter. De laag bestaat uit veen, klei of slibhoudende zanden. In het duingebied is de deklaag afwezig; hier liggen door de wind gevormde fijne en grove duinzanden. Voor een overzicht van de ligging en dikte van de deklaag, zie figuur 7.

Onder de deklaag is het eerste watervoerende pakket aanwezig; een laag die bestaat uit goed doorlatend materiaal waardoor het grondwater makkelijk kan stromen. De dikte van het eerste watervoerend pakket varieert van 10 meter in het zuiden, 25 meter in het westen tot circa 50 meter in het noorden en oosten van de provincie. In het uiterste noordwesten is sprake van een klein gebied met gestuwde afzettingen op circa 25 meter beneden NAP met een dikte van circa 25 meter. Het eerste watervoerend pakket bestaat globaal gezien uit (matig) grove zanden, afgewisseld met lokale kleilaagjes. In het duingebied ligt het eerste watervoerende pakket direct aan maaiveld, omdat de deklaag hier ontbreekt.

Aan de kust en in sommige stukken in het binnenland is er geen sprake van een scheidende laag en gaat het eerste watervoerende pakket direct over in het tweede watervoerende pakket. In de overige gebieden is sprake van een scheidende laag, die slecht doorlatend is en werkt als een barrière voor grondwaterstroming. Deze scheidende laag heeft een dikte van circa 5 tot 15 meter en bestaat voornamelijk uit kleien met tussenlagen van slibhoudend zand.

Het tweede watervoerende pakket is in een deel van de provincie (vooral noordelijk) gecombineerd met het derde watervoerende pakket; zij hebben een gezamenlijke dikte van circa 35 meter in het zuiden en westen van de provincie tot circa 90 à 100 meter in het oosten en noorden. Het tweede watervoerend

pakket bestaat vooral uit matig tot grove zanden met grind en lokaal enkele kleilenzen; het derde watervoerend pakket bestaat uit matig fijne tot zeer grove zanden. Waar de tussenliggende scheidende laag aanwezig is bestaat deze uit slecht doorlatende klei- en leemlagen. Onder het derde watervoerend pakket bevindt zich weer een scheidende laag bestaande uit kleien en het 4e watervoerend pakket, bestaande uit slibhoudende zanden. Hieronder bevindt zich de geohydrologische basis (kleilagen).

Vanwege de grote verschillen in de dikte van watervoerende pakketten en de deklaag is er in het noorden en oosten van de provincie een groter potentieel aan waterbergend en watervoerend vermogen van de ondergrond dan in het zuiden en westen van de provincie.
Het grondwater stroomt met verschillende snelheden door de watervoerende en waterremmende lagen. Gemiddeld gezien verplaatst het zich met enkele decimeters per etmaal. De 'verblijftijd' van het grondwater, d.w.z. de periode tussen het 'ontstaan' (aanvulling door bijv. neerslag of oppervlaktewater) totdat het weer uit de bodem komt (via bijv. rivieren, meren of bronnen), kan decennia tot eeuwen bedragen. Oppervlaktewater daarentegen beweegt met decimeters tot meters per seconde en heeft verblijftijden van dagen tot weken.

De natuurlijke grondwaterstroming in Zuid-Holland wordt in belangrijke mate verstoord door een grote industriële onttrekking in Delft.

Oppervlaktewatersystemen

Het oppervlaktewatersysteem in Zuid-Holland bestaat, met uitzondering van de duingebieden langs de kust, uit een stelsel van polders en boezems.

Een **polder** is een gebied dat door een waterkering beschermd wordt en waarvan de waterstand kunstmatig geregeld kan worden. Polders worden in het algemeen doorkruist met watergangen. Een polder is een waterstaatkundige eenheid, dat wil zeggen dat het geen verbinding heeft met het buitenwater behalve via kunstwerken. Een poldermolen of gemaal (soms meerdere) regelt het polderpeil; via inlaten kan (vers) water worden binnen gelaten. In Zuid-Holland zijn meerdere droogmakerijen aanwezig; dit zijn polders die ontstaan zijn nadat (een deel van) een meer, zeearm of ondiep deel van de zee is drooggelegd.

De **boezem** is een stelsel van met elkaar in verbinding staande waterlopen en meren waarop het water van de lager gelegen polders wordt uitgeslagen. Het waterpeil in de boezem is hoger dan het polderpeil. In een boezem kan eventueel tijdelijk water geborgen worden en via de boezem vindt lozing op het buitenwater plaats. De boezemwateren vormen de waterstaatkundige verbinding tussen de verschillende poldersystemen. Aangezien het peil in het boezemwater hoger is dan in de omliggende polders vindt infiltratie vanuit de boezems richting het grondwater plaats.

Om de peilen in een polder te kunnen naleven moet het mogelijk zijn om water uit te polder te malen op de boezem en om water in te laten vanuit de boezem. Vooral in droge perioden wordt water van buiten de polder ingelaten.
Naast peilbeheersing is zoet water aanvoer van belang voor de verversing van water om verzilting of verontreiniging tegen te gaan. Voor de aanvoer zijn de boezemsystemen vooral afhankelijk van de rivieren, via directe of indirecte inname. De belangrijkste bronnen voor zoetwatervoorziening zijn uiteindelijk de Rijn, de Maas en het IJsselmeer. Grote meren en plassen en ook sommige polders

bevatten zelfs tijdens droge perioden nog een grote voorraad oorspronkelijk boezemwater. Afhankelijk van de toegelaten peilfluctuaties is dit te gebruiken voor omliggende polders. Dan is sprake van buffervoorraden en is het minder nodig om water van elders te betrekken.

Kwel en infiltratie

Door het aanwezige stelsel van polders en boezems komt grondwaterstroming in Zuid-Holland tot stand door peilverschillen in het oppervlaktewater. Hierbij kunnen de volgende gebieden worden onderscheiden: kwelgebieden, infiltratiegebieden en 'neutrale' gebieden. Deze laatste kennen geen duidelijke verticale grondwaterstroming. Voor de locaties van de verschillende gebieden, zie figuur 8.

Kwelgebieden

Kwel is een omhoog gerichte grondwaterstroming en/ of het uittreden van grondwater aan het grondoppervlak of in watergangen. Of er ergens kwel ontstaat is mede afhankelijk van het reliëf en de geomorfologische opbouw van een gebied. Kwel komt vooral voor langs de rivieren, in de polders (grenzend aan boezemwateren) en in de lager gelegen droogmakerijen, met polderpeilen tot 7 meter onder NAP. De kwaliteit van het kwelwater langs de rivieren wordt beïnvloed door de kwaliteit van het rivierwater. Een toename van de hoeveelheid kwel kan plaatselijk een toename van de verzilting veroorzaken of tot meer infiltratie elders leiden.

Infiltratiegebieden

Infiltratie houdt in dat water, zoals neerslag of oppervlaktewater, in de grond zakt waardoor het voor aanvulling van het grondwater zorgt. Infiltratie vindt vooral plaats vanuit de grotere oppervlaktewateren zoals kanalen, vaarten, rivieren en meren, waarvan het water op boezempeil gehouden wordt. Maar ook polders met een relatief hoog peil kunnen een infiltratiegebied zijn. De samenstelling van het infiltrerende (oppervlakte)water bepaalt mede de kwaliteit van het opkwellende grondwater elders.

Neutrale gebieden

Deze gebieden bevinden zich vooral in het oosten van de provincie en bestaan uit de veenweidegebieden met polderpeilen rond 2 meter onder NAP. In deze gebieden vindt nauwelijks verticale grondwaterstroming plaats omdat over grote afstanden de peilverschillen klein zijn.

Grondwatersystemen

Grondwater wordt gevoed via oppervlaktewater, door neerslag of door kunstmatige infiltratie zoals in de duinen. Op basis van de voedingsbron worden de volgende grondwatersystemen onderscheiden:

- systemen gevoed met *infiltrerende neerslag of kunstmatige infiltratie*
- systemen gevoed met *zoet oppervlaktewater*
- systemen gevoed met *zout oppervlaktewater*

Hierbij wordt een 'grondwatersysteem' gedefinieerd als een driedimensionaal deel van de ondergrond, dat één aaneengesloten infiltratiegebied omvat met de bijbehorende kwelgebieden.

Onder de gehele provincie ligt het Noordzeesysteem; de diepte hiervan verschilt per regio. De volgende hoofdsystemen worden onderscheiden:

- Oude Rijn (gevoed met zoet oppervlaktewater)
- Rijn (gevoed met zoet oppervlaktewater)

Zoet, brak of zout grondwater

Of het grondwater zoet, brak of zout genoemd wordt is afhankelijk van het chloridegehalte. De provincie houdt de volgende grenzen aan:

- zoet: chloridegehalte minder dan 150 mg/l
- brak: chloridegehalte 150 t/m 1000 mg/l
- zout: chloridegehalte meer dan 1000 mg/l

- Waal (gevoed met zoet oppervlaktewater)
- Nieuwe Waterweg (gevoed met zout oppervlaktewater)
- Zoetermeer (gevoed met zout oppervlaktewater)

Daarnaast worden meerdere subsystemen onderscheiden. Voor een overzicht van de grondwatersystemen en hun ligging, zie figuur 9 en 10.

In de grote en diepe hoofdsystemen kwelt het grondwater pas na enkele eeuwen op. Dit oude grondwater is over het algemeen van zeer goede kwaliteit. In de periferie van dergelijke hoofdsystemen liggen dan ook veel gebieden met hoge ecologische waarden.

Boezemwateren zijn belangrijk voor de kleinere grondwatersystemen die bovenop de hoofdsystemen liggen. In deze subsystemen is de verblijftijd kort. Water dat vanuit boezems wegzijgt naar de ondergrond kan al na enkele tientallen jaren weer opkwellen in naburige, dieper liggende polders. Hierbij is het water dat vlak achter de dijken opkwelt vaak van minder goede kwaliteit.

De Lek is een grote bron van zoet oppervlaktewater, die naar het noorden en het zuiden infiltreert en zo een grote zoetwatervoorraad instandhoudt. Dit komt door de relatief grote breedte en het vrij hoge peil van de Lek. Dit is de bron van het Rijnsysteem.

In het Westland wordt het Nieuwe Waterwegsysteem sterk beïnvloed door een grote industriële onttrekking nabij Delft. In het Westland en Midden Delfland komt al dicht onder het maaiveld zout grondwater voor. In een groot deel van het gebied zou van nature (zoute) kwel ontstaan, vooral tussen Vlaardingen en Delft. Door het onttrekken van zout grondwater blijft de bovenlaag hier zoet.

Kwel vanuit rivieren en boezemsystemen van andere provincies kan eveneens leiden tot aanvulling van de zoete grondwatervoorraad. Geïnfiltreerd water vanuit de Utrechtse heuvelrug wordt als zoet grondwater aangevoerd in de provincie waardoor een deel van de zoete grondwatervoorraad in stand wordt gehouden.

De zoete grondwatervoorraden in de duinen zijn systemen die gevoed worden door infiltrerende neerslag of kunstmatige infiltratie. De waterleidingbedrijven infiltreren op grote schaal water in de duinen om de voorraad zoet grondwater op peil te houden. Dit water komt van buiten het duinsysteem, uit de Maas en de Rijn. De kunstmatige infiltratie gebeurt zowel in ondiepe als in diepe lagen.
Het zoete grondwater vormt een barrière tegen zoutwaterintrusie (zie 'verzilting') en een deel stroomt weg naar de diepe polders meer landinwaarts. In de duinen van Wassenaar en ten zuidwesten van Den Haag komt het brakke of zoute grondwater vrij ver omhoog, maar op sommige plaatsen ligt het zoet/ brak grensvlak dieper dan 100 m. De diepte van dit grensvlak hangt af van de duinen: hoe hoger de duinen, des te groter de voorraad zoet grondwater dus des te dieper het zoet/ brak grensvlak.

Freatisch, ondiep en diep grondwater

In dit Grondwaterplan wordt gesproken over ondiep en freatisch grondwater versus diep grondwater.
Onder freatisch grondwater wordt verstaan: grondwater in een relatief goed doorlatende laag boven een eerste slecht (of on-) doorlatende laag. De relatief

goed doorlatende laag bevindt zich dus direct aan maaiveld en wordt niet afgedekt door een slecht doorlatend pakket.

Als de provincie het in dit plan heeft over freatisch grondwater wordt het volgende bedoeld:
- Grondwater in de zandige delen van de deklaag (als deze zich direct aan maaiveld bevinden);
- Grondwater in zandige ophooglagen;
- Grondwater in het eerste watervoerende pakket als dit niet door de deklaag/ een slecht doorlatende laag wordt afgedekt.

Onder 'ondiep grondwater' wordt verstaan al het freatische grondwater en het niet-freatische grondwater in de deklaag.

Onder 'diep grondwater' wordt het overige grondwater verstaan. Dit is dus het grondwater dat zich in het 1e watervoerend pakket en in de lagen daaronder bevindt, op locaties waar de deklaag aanwezig is (of een andere slecht doorlatende laag aan maaiveld).

Bijlage 2: Principes en uitgangspunten uit het BGWM

Hoofddoelstelling

'Met het *Beleidsplan Groen, Water en Milieu* willen wij in Zuid-Holland een leef- en investeringsklimaat realiseren dat gezond, groen, veilig en recreatief aantrekkelijk is, en willen wij onze gepaste bijdrage leveren aan het streven naar duurzame ontwikkeling.'

Uitgangspunten waterbeleid

Omdat de impact van Europese regels op ons (grond)waterbeleid groot is kiezen wij voor een actieve benadering. Dit betekent bijvoorbeeld dat we Europese wet- en regelgeving vroegtijdig proberen te beïnvloeden. Als bijzondere omstandigheden in Zuid-Holland vragen om extra inspanningen, bijv. voor grondwaterkwaliteitsverbetering, zullen wij hiervoor eerst goed overleg voeren met alle betrokkenen.

Het Rijk verwacht van de provincie dat zij de kwaliteitsaspecten die vastgesteld zijn door Europa of het Rijk zelf, nader uitwerkt en uitvoert of uit laat voeren. Een aantal kwaliteitseisen is uitgewerkt in dit plan. Waar de uitvoering van het beleid stokt of waar tijdens de uitvoering behoefte ontstaat om de nationale wet- en regelgeving aan te passen, zullen we, al dan niet in IPO- of andere verbanden, actief lobbyen om het rijksbeleid te beïnvloeden in de richting die wij wensen.

In de Beleidsnota Water zijn tien agendapunten voor water geformuleerd. Deze zijn ook opgenomen in het BGWM. De agendapunten moeten worden beschouwd als startpunten om de nieuwe werkwijze van de provincie te implementeren en toe te lichten. Bij de inhoudelijke uitwerking van de agendapunten wordt grondwater als onderdeel van het watersysteem integraal meegenomen. Andersom zijn de agendapunten mede richtinggevend voor het provinciale grondwaterbeleid.

De agendapunten zijn hierna weergegeven; voor een toelichting wordt verwezen naar het BGWM.

1. Afspraken maken over kaderstelling
2. Uitwerken KRW als maatschappelijke opgave
3. Verder in praktijk brengen van afspraken NBW
4. Waarborgen van de waterveiligheid
5. Stimuleren van integraal stedelijk waterbeheer
6. Inzetten op waterneutraal bouwen in 'diepe polders'
7. Bewust omgaan met water en bodem in veenweidegebieden
8. Water door laten klinken in de Zuidplaspolder
9. Water op de kaart zetten in de Oude Rijnzone en de As Leiden-Katwijk
10. Een blauwe ontwikkeling in Westland/ Midden Delfland

Verdere principes en uitgangspunten

- *Duurzame ontwikkeling:* dit vereist dat we een lange termijn perspectief hanteren. Voor ons handelen betekent het principe van duurzame ontwikkeling: zoveel mogelijk voorkomen dat we negatieve effecten van ons handelen in het hier en nu afwentelen naar elders en naar toekomstige generaties en bij feitelijke keuzes een integrale afweging maken tussen sociaal culturele, economische en ecologische aspecten. Voor ons grondwaterbeheer betekent dit dat we de (strategische) zoete grondwatervoorraad willen beschermen, zodat ook toekomstige generaties voldoende zoet grondwater hebben om functies als drinkwaterwinning te kunnen behouden;

- *Lagenbenadering:* we hanteren het principe van de lagenbenadering zoals uitgewerkt in de Nota Ruimte en de provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2020. De eerste laag is die van bodem, water, landschap en natuur. De tweede laag is infrastructuur en netwerken, de derde laag occupatiepatronen (steden en dorpen). De lagenbenadering zorgt ervoor dat bij ruimteconcurrentie de functies optimaal verweven worden, waarbij de mogelijkheden van het bodem- en grondwatersysteem maximaal worden gebruikt. Door bij de afweging van locaties voor ruimtelijke ontwikkelingen ook het grondwater nadrukkelijk te betrekken, leggen we een solide basis voor duurzame ontwikkeling met minder maatschappelijke kosten. De lagenbenadering maakt ook discussies over locatiekeuze transparanter en geeft inzicht in kansen en bedreigingen van verschillende keuzemogelijkheden. Bij de planning van nieuwe functies moeten we vooraf nadenken over wat nodig is voor bodem en grondwater, nu en in de toekomst;
- *Participatie:* door klimaatverandering krijgen inwoners van Zuid-Holland naar verwachting steeds vaker te maken met tijdelijke overlast door (grond)water. Bedrijven en inwoners kunnen afgeschrikt worden te investeren in het lage en drukke deel van Nederland. Communicatie hierover is noodzakelijk: mede om bewustwording van risico's en acceptatie van maatregelen te bewerkstelligen. Wij spreken inwoners en bedrijven daarom expliciet aan om ze nauwer te betrekken bij de gevolgen van klimaatverandering en om ze bewust te maken van kansen en baten van (grond)water. Samen met partners investeren wij erin om bedrijven en inwoners van adequate informatie te voorzien. Daarnaast betrekken we hen actief bij gebiedsontwikkeling zodat we aansluiting houden bij de wensen vanuit de regio en spreken wij hen aan op hun verantwoordelijkheden om milieu-problemen te voorkomen en op te lossen. Verder betrekken we kennis- en onderzoekscentra en kennisallianties actief bij de uitvoering van beleid om gezamenlijk tot oplossingen te komen;
- *Maatwerk:* we gaan in eerste instantie uit van de kracht van gebieden. Bij voldoende kracht beperken we ons tot het stellen van bovenregionale kaders en het uitvoeren van provinciale prioriteiten. Voordat een project begint denken wij na over de manier waarop we onze rol het effectiefst kunnen invullen, variërend van het voortouw nemen, tot alleen inspringen bij zaken waar provinciaal belang in het geding is (regisseren), of vragen van anderen beantwoorden (faciliteren). Wij bewaken specifieke gebiedskwaliteiten voor de gebieden die onder de Natuurbeschermingswet vallen, de grondwaterbeschermingsgebieden, de Ecologische Hoofdstructuur en de Habitat- en Vogelrichtlijngebieden.

Bijlage 3: Doelen uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en Grondwaterrichtlijn

Europese Kaderrichtlijn Water

In algemene zin eist de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) dat maatregelen worden genomen om verontreiniging van het grondwater te voorkomen of minstens te beperken. Hiermee moet een goede toestand van het grondwater verkregen worden, waarbij in ieder geval achteruitgang van de situatie wordt voorkomen. Voor beschermde gebieden moet deze doelstelling in 2015 gehaald worden, voor het overige grondwater is deze datum iets minder hard. Alleen onder strikte voorwaarden is uitstel van de deadline mogelijk. Voor al het grondwater geldt overigens: als het halen van de doelen onhaalbaar is, of onevenredig kostbaar, kunnen minder strenge doelstellingen worden vastgesteld.

Vanuit kwantiteitsoogpunt is er sprake van een goede grondwatertoestand als:
- De grondwateronttrekking op lange termijn in evenwicht is met de grondwateraanvulling;
- De grondwaterstand door menselijk ingrijpen niet zodanig daalt, dat duidelijke schade optreedt aan grondwaterafhankelijke natuur;
- De grondwaterstand door menselijk handelen niet zodanig verandert, dat de KRW-doelen voor oppervlaktewateren niet worden bereikt dan wel de toestand van deze wateren er duidelijk op achteruit gaat;
- Er geen aanwijzingen zijn dat door menselijk handelen de grondwaterstromingsrichting zodanig verandert, dat die zou kunnen leiden tot indringing van zout water of andere stoffen.

Vanuit kwaliteitsoogpunt is sprake van een goede grondwatertoestand als:
- De grondwaterkwaliteit geen effecten van indringing van zout water of andere verontreinigende stoffen vertoont;
- De grondwaterkwaliteit voldoet aan de (nog te bepalen) grondwaternormen van de KRW en bestaande normen van de Europese Gemeenschap;
- De grondwaterkwaliteit geen duidelijke schade oplevert voor grondwaterafhankelijke natuur;
- De grondwaterkwaliteit niet zodanig is dat de KRW-doelen voor oppervlaktewateren niet worden bereikt, dan wel de toestand van deze wateren er duidelijk op achteruit gaat;
- In gebieden waar (grondwater) voor menselijke consumptie wordt gewonnen: inspanning wordt geleverd om achteruitgang van de grondwaterkwaliteit te voorkomen, zodat het gewonnen water minder voorbehandeld hoeft te worden.

Grondwaterrichtlijn

In de Grondwaterrichtlijn worden specifieke maatregelen genoemd ter voorkoming en beheersing van grondwaterverontreinigingen. De richtlijn omvat met name:
- Criteria voor de beoordeling van de goede chemische toestand van het grondwater;
- Criteria voor het vaststellen van significante en aanhoudende stijgende trends en de omkering daarvan, en voor het bepalen van de beginpunten voor omkeringen en trends (bepalen referentie/ nulmeting en vaststellen grondwaterkwaliteitsnormen);
- Bepalingen ter voorkoming of beperking van de inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwater (preventie);

Beoogd wordt om de achteruitgang van de toestand van de grondwaterlichamen te voorkomen (standstill).

Vanuit de KRW wordt gesteld dat het 'de bedoeling' is dat door een duurzaam gebruik het grondwater het in 2015 in een 'goede chemische toestand' verkeert (KRW artikel 4bii). Er is sprake van een 'goede chemische toestand' wanneer de chemische samenstelling van het grondwaterlichaam zodanig is dat de concentraties verontreinigende stoffen de toepasselijke milieukwaliteitsnormen niet overschrijden. Voor grondwaterlichamen voor menselijke consumptie gaat deze eis verder; voor deze gebieden is er uiterlijk in 2015 sprake van een 'goede grondwatertoestand'. In het kader van de Grondwaterrichtlijn wordt op dit moment een systematiek ontwikkeld om regionale grondwaternormen te kunnen bepalen. In deze systematiek wordt onderscheid gemaakt tussen stoffen die van nature in het grondwater voorkomen en stoffen die als gevolg van menselijk handelen in het grondwater terecht zijn gekomen, denk hierbij aan bestrijdingsmiddelen en nitraat.

Op dit moment is niet bekend hoe de drempelwaarden worden afgeleid en hoe deze zich verhouden tot de huidige nationale normen. De Grondwaterrichtlijn schrijft voor dat lidstaten uiterlijk op 22 december 2008 de grondwaternormen vaststellen.

Bijlage 4: Grondwaterbeheersplan 2001 – 2005

Algemeen

Algemeen uitgangspunt was het standstill beginsel. Dit houdt in dat het grondwater wel gebruikt maar niet verbruikt mag worden en dat het gebruik van grondwater van goede kwaliteit alleen is toegestaan als de voorraden weer worden aangevuld. Daarnaast was het beleid erop gericht om het de verziltingsproces zoveel mogelijk te vertragen en op handhaving van passende grondwaterstanden voor de diverse functies. Deze uitgangspunten zijn echter hoofdzakelijk van toepassing op *kunstmatige* ingrepen (grondwateronttrekkingen).
De effectuering van dit beleid kan alleen via het instrument van de vergunningverlening tot stand komen.

Geconstateerd kan worden dat er geen grondwaterbeleid ten aanzien van natuurlijke ontwikkelingen was geformuleerd. Bij nieuwe ontwikkeling werden vaak ad-hoc beslissingen genomen.

Konden doelstellingen wel gehaald worden zonder de natuurlijke ontwikkelingen te betrekken?

Gezien de huidige problematiek is de provincie nog verwijderd van het streefbeeld wat als doel was gesteld. De vraag is of als gevolg van *niet-kunstmatige* ingrepen, dus *autonome natuurlijke ontwikkeling* de afstand tot het streefbeeld gelijk blijft, slechter of beter wordt.

De verwachting is, gezien de voorbeelden van toenemende verzilting en vernatting, dat het slechter gaat. De historische ingrepen zoals droogmakerijen en peilverlaging werken nog steeds door in een toenemende verzilting. Het effect van meer neerslag sedert eind jaren negentig doet zich reeds gelden. Dit betekent dat bij continuering van het huidige beleid de neergaande lijn wordt gevolgd en de afstand tot het streefbeeld groter wordt. De autonome natuurlijke ontwikkelingen versterken de onzekerheid in welke mate de duurzaamheid van het grondwatersysteem wordt aangetast en welk effect dit heeft op de functies die daarvan afhankelijk zijn. Met andere woorden: Waar leidt toepassing van het standstill beginsel toe op den duur toe? Gezien de autonome natuurlijke ontwikkeling mag worden verwacht dat de neergaande trend versterkt wordt.

De basis van het Grondwaterbeheersplan 2001 – 2005

In dit plan is de provinciale toekomstvisie op hoe zij om denkt te gaan met allerlei zaken die op de provincie afkomen op het gebied van grondwater nog niet uitgekristalliseerd. Hierbij valt te denken aan nieuwe technologische ontwikkelingen op het gebied van grondwater, natuurlijke – autonome – ontwikkelingen en fundamentele vragen die bepalend zijn voor de richting die de provincie met het grondwaterbeleid/ -beheer wil inslaan (zoals systeemgericht grondwaterbeheer of grondwater als ordenend principe). Voorwaarde bij het beantwoorden van deze vragen en het maken van goede, gefundeerde keuzes was dat er kennisverdieping op een aantal aspecten diende plaats te vinden. Goed beleid wordt immers mede ontwikkeld op basis van gedegen onderzoek. Een eerste stap hiertoe is gemaakt met een onderzoek naar de toekomstige verzilting van het grondwater in Zuid-Holland (zie TNO rapport NITG 04-189-B, september 2004).

Ondergronds ruimtegebruik

In toenemende mate wordt er een ruimteclaim gelegd op de ondergrond en het grondwater. Op dit moment worden steeds vaker vergunningen aangevraagd en afgegeven voor grondwateronttrekkingen ten behoeve van gietwater en ten behoeve van energievoorziening (koude-/ warmteopslag). Ook wordt er in

toenemende mate ondergronds gebouwd. In het Grondwaterbeheersplan was hiervoor nog geen beleid opgenomen. Er gold: 'wie het eerst komt, die het eerst maalt'. Geconcludeerd kan worden dat er weinig oog was voor eventuele toekomstige ondergrondse ruimteclaims van anderen.

Verdrogingsbestrijding

Het enige instrument vanuit het grondwaterbeheer om een bijdrage te leveren aan de terugdringing van de verdroging is de vergunningverlening (volgens de Grondwaterwet). In de duinen en in het oosten van Zuid-Holland wordt grondwater onttrokken voor de productie van drinkwater. In de duinen wordt het onttrokken grondwater aangevuld met (voorgezuiverd) oppervlaktewater. Bij de winningen in de duinen bij Wassenaar, Katwijk, Noordwijk en de Kop van Goeree zijn aanpassingen uitgevoerd die gericht zijn op natuurherstel van het duingebied, d.w.z. tegengaan van verdroging.

Operationeel grondwaterbeheer

Het operationeel grondwaterbeheer krijgt zijn beslag via meldingen, vergunningen en registratie van grondwateronttrekkingen. Driekwart van de hoeveelheid onttrokken grondwater door permanente onttrekkingen is ten behoeve van de drinkwatervoorziening. De bedrijven in de duinen vullen de ontrokken hoeveelheid actief aan met voorgezuiverd rivierwater. De drinkwateronttrekkingen langs de grote rivieren worden passief aangevuld door infiltrerend rivierwater. Voor de drinkwateronttrekkingen kan dus gesteld worden dat het grondwater wel gébruikt wordt, maar niet vérbruikt. De hoeveelheden blijven de laatste jaren op een gelijk niveau. Er zijn geen aanwijzingen dat de vraag naar drinkwater sterk zal toe- of afnemen de komende jaren. Overigens is de invloed van de provincie om zuinig om te gaan met grondwater en de effectuering van dit beleid in de drinkwatersector nihil.

Hoeveelheid ontrokken grondwater is constant

De totale hoeveelheid onttrokken grondwater vertoont over de periode 2001 – 2005 geen duidelijke stijgende of dalende trend. De verschillen per jaar (stijging of daling) blijven binnen een bandbreedte van 10% van de totale onttrokken hoeveelheid. De industriële onttrekkingen stabiliseren zich. Er treedt wel een verschuiving op binnen de totale waterbehoefte. Koelwatergebruik geeft een dalende trend te zien. Energieopslag (koude/warmte) neemt daarentegen toe. Dit is duidelijk het gevolg van het beleid uit het Grondwaterbeheersplan waarbij het lozen van koelwater (oppervlaktewater) niet meer wordt toegestaan en de positieve houding t.o.v. het toepassen van energiesystemen.

Bijlage 5: Samenvatting van het beleid uit het BGWM voor verdroging en GGOR

Verdroging

De provincie Zuid-Holland wil de kwaliteit van de natuur in Zuid-Holland verbeteren. De natuurkwaliteit gaat achteruit. Verdroging geldt als een van de belangrijkste oorzaken daarvoor.

In de Vierde Nota Waterhuishouding staat dat het verdroogde areaal in het jaar 2010 met 40 procent moet zijn verminderd ten opzichte van 1985. De provincies moeten dit anti-verdrogingsbeleid realiseren. De verdroogde gebieden herstellen zich echter veel langzamer dan volgens deze landelijke doelstelling zou moeten. Op landelijk niveau is geconstateerd dat de verdrogingsbestrijding om diverse redenen stagneert en het risico bestaat dat nationale doelstellingen en Europese verplichtingen (KRW) niet tijdig kunnen worden gerealiseerd. Een gezamenlijke Taskforce van provincies, Unie van Waterschappen, Rijk, Vewin, terreinbeheerders en Land- en tuinbouworganisaties (LTO) is in 2005 opgericht met als doel binnen afzienbare tijd (medio 2006) uitvoeringsgerichte voorstellen te doen om de verdroging sneller en beter te bestrijden.

De provincie herziet, mede op basis van de uitkomsten van de Taskforce, haar aanpak om de verdroging te bestrijden. Tot die tijd wordt de huidige aanpak gecontinueerd via het bestaande instrumentarium, zoals peilbesluiten, landinrichting, Ecologische Hoofdstructuur (EHS), en gelden uit de Subsidieregeling gebiedsgericht beleid (SGB). Als de provincie natuurdoeltypen toekent, wordt uitgegaan van de waterhuishoudkundige mogelijkheden (lagenbenadering). GGOR is daarbij een hulpmiddel. Robuuste eenheden zijn het uitgangspunt. Ondanks de ambitie om tegen te gaan dat peilvakken versnipperen, is er in voorkomende gevallen ruimte voor maatwerk als de omstandigheden daarom vragen. Om verdroging te bestrijden, sluit de provincie zich aan bij de landelijke doelstelling. Op dit moment is in Zuid-Holland circa 9,5 procent van het oorspronkelijke areaal verdroogd gebied hersteld.

Sommige natuurgebieden zijn door de uitgevoerde herstelmaatregelen niet volledig hersteld. Dit hangt meestal samen met de locatie van het natuurgebied, waardoor volledig herstel niet meer mogelijk is (of slechts met veel moeite en kosten) en/ of met de kwaliteit van het in te laten water.

Doel langere termijn

De verdroging opheffen, en daarbij aansluiten bij de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) die wordt gerealiseerd (doeldatum 2018).

Doelen 2006 – 2010

- Het (vrijwel) geheel oplossen van de verdroging in 2013 – 2015 in een aantal nader te bepalen prioritaire gebieden. Gebieden met wettelijke verplichtingen (Natura 2000, KRW, Natuurbeschermingswet) hebben daarbij de hoogste prioriteit;
- In 2009 is vastgelegd hoe beschermingszones rondom verdrogingsgevoelige natuurgebieden worden beschermd, en zijn ook de eisen vastgelegd die binnen deze zones gelden.

Wat kunt u van de provincie verwachten?

- In 2006 heeft de provincie een Plan van Aanpak Verdrogingsbestrijding opgesteld waarin de aard en omvang van de verdroging aangegeven is, en waarbij ook is aangegeven op welke manier de verdroging moet worden bestreden en welke prioriteiten daarbij worden gesteld. de provincie stelt het

Plan van Aanpak op in samenwerking met de waterschappen, drinkwatermaatschappijen en terreinbeheerders;
- De provincie geeft uiterlijk in 2007 aan welke eisen de natuurdoeltypen in verdrogingsgevoelige gebieden stellen aan de waterkwaliteit en -kwantiteit;
- De provincie begrenst, in overleg met onder andere de waterschappen, de beschermingszones rondom verdroginggevoelige gebieden in 2009, en stelt ook de eisen vast die binnen deze zones gelden;
- De provincie stelt de landelijke verdrogingskaart mee op, in nauwe samenwerking met waterschappen en terreinbeheerders;
- Als de provincie vergunningen verleent voor grondwateronttrekking (vooral drinkwatervoorziening) of infiltratie, wordt het verdrogingsrisico daarbij betrokken. Er mag geen verdroging optreden als gevolg van een onttrekking of infiltratie.

Wat verwacht de provincie van anderen?
- Waterschappen geven in 2008 aan in welke mate de eisen die vanuit natuur aan water worden gesteld, verenigbaar zijn met andere waterdoelen en of deze eisen in de beheerspraktijk te realiseren zijn;
- Waterschappen en terreinbeheerders nemen maatregelen om de verdroging te bestrijden in verdrogingsgevoelige natuurgebieden, nemen deze maatregelen op hoofdlijnen op in hun beheersplannen en/of geven aan in welke gebieden maatregelen genomen zullen worden en maken afspraken over de kostenverdeling;
- Waterleidingbedrijven en andere onttrekkers zorgen ervoor dat grondwateronttrekking geen negatieve gevolgen heeft voor natuurgebieden.

GGOR/ peilbeheer

Zuid-Holland is een lappendeken van uiteenlopende grondgebruikfuncties en ruimtelijke claims. Elke grondgebruikfunctie stelt specifieke eisen aan de waterhuishouding. Andersom geldt ook dat het hydrologisch regime beperkingen oplegt aan de mogelijkheden om functies te behouden en ontwikkelen. Dit vraagt erom dat de belangen integraal worden afgewogen. Het resultaat van die afweging is een Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR).

Doel langere termijn

Het peilbeheer is voor alle grondgebruikfuncties evenwichtig en inzichtelijk afgewogen.

Doel 2006 – 2010

Vanaf 1 januari 2007 worden de gemaakte bestuurlijke afspraken over de GGOR programma's (plannen van aanpak) uitgevoerd.

Wat kunt u van de provincie verwachten?
- De provincie trekt de Regiegroep GGOR, met als doelen onderling kennis uit te wisselen en de voortgang van het GGOR-proces te bewaken. Tevens worden in deze groep onderwerpen als het GGOR-programma en inhoudelijke vraagstukken als gevolgen van de KRW op GGOR verder uitgewerkt en afgestemd;
- De provincie maakt uiterlijk 31 december 2006 bestuurlijke afspraken met de waterschappen over de GGOR-programma's (plannen van aanpak).

Wat verwacht de provincie van anderen?
Waterschappen:

- Stellen voor 1 september 2006 een GGOR-programma op voor het totale beheersgebied, om te bespreken in het bestuurlijk overleg met de provincie op uiterlijk 31 december 2006. Bij de eerstvolgende (partiële) herziening van het Waterbeheersplan nemen de waterschappen het GGOR-programma hierin op;
- Maken in een jaarlijkse voortgangsrapportage inzichtelijk hoe GGOR in de deelgebieden wordt geïmplementeerd;
- Nemen de resultaten van het GGOR-product op in hun Waterbeheersplan en de peilbesluiten (termijn wordt later afgesproken).

Bijlage 6: Taken en verantwoordelijkheden rond grondwater in stedelijk gebied (huidige wetgeving)

In de huidige wetgeving is een aantal taken en verantwoordelijkheden rond de zorg voor (grond)water in stedelijk gebied vastgelegd. Hierna is een overzicht gegeven van deze taken voor de verschillende betrokken partijen.

Gemeenten hebben ten aanzien van water in stedelijk gebied nu al een centrale rol. Zij moeten bij het bestemmen van gronden rekening houden met de gevolgen van voorgenomen ruimtelijke besluiten (zoals bestemmingsplanwijzigingen) voor de waterhuishoudkundige situatie, waar het grondwater ook onder valt. Deze verantwoordelijkheid is wettelijk vastgelegd in het Besluit op de ruimtelijke ordening via de zogenaamde 'Watertoets'. Ook bij het (her)inrichten van stedelijk gebied moeten gemeenten op verantwoorde wijze met het afval-, grond- en hemelwater omgaan. Bij het bouw- en woonrijp maken van gronden dient de gemeente rekening te houden met de hoogte van de grondwaterstand om problemen in de gebruiksfase zoveel mogelijk te voorkomen. De gemeentelijke exploitatieverordening geeft hierbij de richting aan. Bij de bouw kunnen gemeenten (privaatrechtelijk) waterhuishoudkundige en bouwkundige maatregelen contractueel voorschrijven. Daarnaast hebben gemeenten een zorgplicht rond de inzameling en transport van afvalwater en zijn ze het bevoegd gezag m.b.t. lozingen van afvalwater in het riool of de bodem. Zij stellen hiervoor een gemeentelijk rioleringsplan (GRP) op.

Waterschappen beheren op grond van de Waterschapswet de oppervlaktewaterkwantiteit en de -kwaliteit en hebben de zorg voor de zuivering van stedelijk afvalwater. In de bestemmingsfase spelen waterschappen een belangrijke rol m.b.t. de waterhuishouding via de watertoets. Zij stellen een wateradvies op ten behoeve van de waterparagraaf die in het bestemmingsplan wordt opgenomen. Ook in de fase van het bouwrijp maken van gronden spelen de verantwoordelijkheden van het waterschap een rol. Om een gewenste ontwateringsdiepte (afstand tussen grondwaterspiegel en maaiveld) te realiseren en te behouden zijn onder andere een goede afwatering, voldoende oppervlaktewater (bergingscapaciteit) en een goed peilbeheer van belang. Op grond van de Wet milieubeheer moeten waterschappen door gemeenten bij de voorbereiding van een GRP worden betrokken.

De provincie is op grond van de Wet op de waterhuishouding verantwoordelijk voor het provinciale waterhuishoudingsplan, waarin het beleidskader wordt vastgesteld voor de uitvoering van 'watertaken' door waterschappen, gemeenten en de provincie zelf. Onder de uitvoeringstaken van de provincie valt de vergunningverlening voor de onttrekking van grondwater en de bijbehorende infiltratie op grond van de Grondwaterwet. De provincie kan in vergunningen een voorschrift opnemen waarbij een voorgenomen vermindering of stopzetting van een grondwateronttrekking tijdig wordt gemeld, met het oog op bij het grondwater betrokken belangen. In de Grondwaterwet wordt overigens niets geregeld rond het onttrekken van grondwater bij de ontwatering en afwatering. De Grondwaterwet biedt daarom geen instrumenten voor maatregelen ter bestrijding van veel typen grondwaterproblemen. De provincie kan op basis van de Wet milieubeheer de gemeente aanwijzingen geven m.b.t. de inhoud van het GRP, dat rekening moet houden met de provinciale milieubeleids- en waterhuishoudingsplannen.

Particulieren zijn, zoals vastgelegd in het Burgerlijk Wetboek, verantwoordelijk voor de staat van de gebouwen en de percelen die hun eigendom zijn. Van hen wordt verwacht dat zij, indien nodig of gewenst, de vereiste waterhuishoudkundige of bouwkundige maatregelen nemen om problemen ten gevolge van

een bepaalde grondwaterstand te voorkomen of tegen te gaan, voor zover deze niet aantoonbaar worden veroorzaakt door een ander. Voorbeelden van maatregelen zijn de ontwatering van het eigen perceel of het waterdicht maken van het gebouw. Een particulier moet er niet alleen voor zorgen dat zijn gebouw en perceel voldoen aan de eisen uit de bouwregelgeving (Bouwbesluit en gemeentelijke bouwverordening), maar ook aan de wensen die hij zelf daarbovenop heeft, door middel van bouwkundige en/ of waterhuishoudkundige maatregelen.

Figuren

Figuur 2: Ligging gebieden met overwegend zoet grondwater

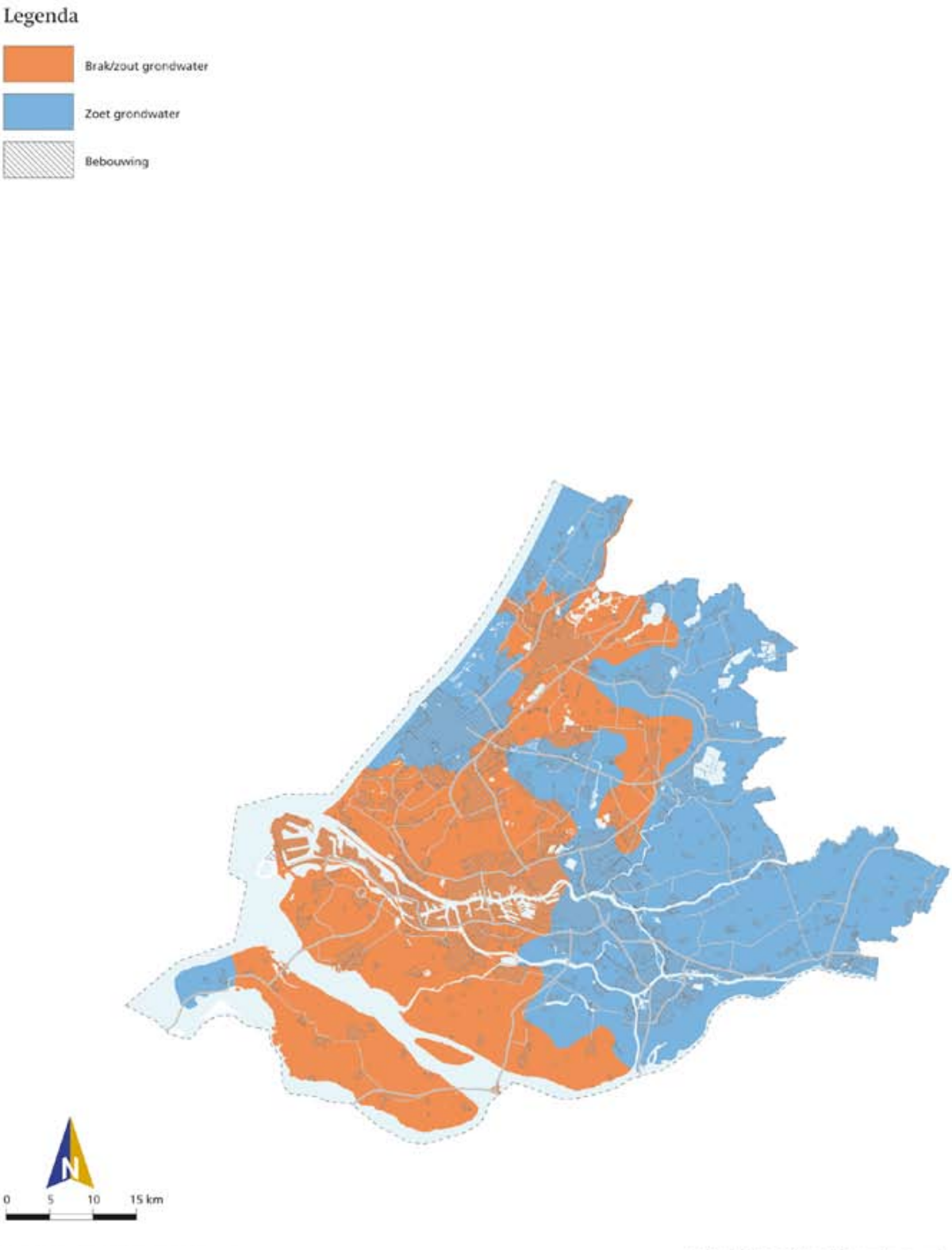

© Provincie Zuid-Holland Cartografie 07_1110/2

Figuur 3a: Geschiktheidskaart koude en warmteopslag

Eerste watervoerend pakket

Op deze kaart is de fysieke geschiktheid van de ondergrond voor de toepassing van koude- en warmteopslag aangegeven.
Dit zegt niets over de mogelijkheid voor de toepassing van deze systemen op basis van het provinciale beleid.

Legenda

- Hoog potentiëel voor woningen, kantoorgebouwen, bedrijventerreinen en totale glastuinbouw
- Hoog potentiëel voor woningen, kantoorgebouwen, bedrijventerreinen en lichte glastuinbouw
- Hoog potentiëel voor woningen, kantoorgebouwen en bedrijventerreinen
- Hoog potentiëel voor woningen
- Redelijk potentiëel
- Laag potentiëel
- Bebouwing

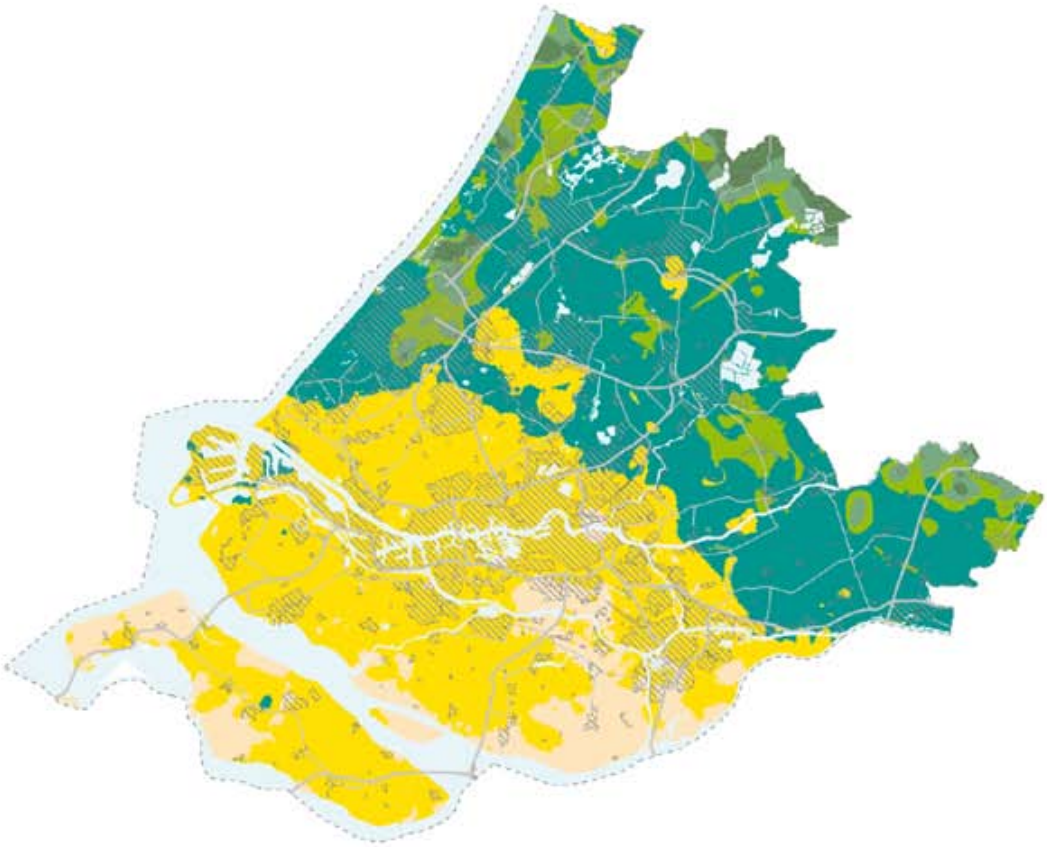

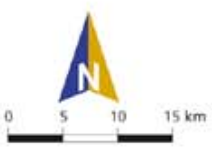

© Provincie Zuid-Holland Cartografie 07_1110/31

Figuur 3b: Geschiktheidskaart koude en warmteopslag

Tweede watervoerend pakket

Op deze kaart is de fysieke geschiktheid van de ondergrond voor de toepassing van koude- en warmteopslag aangegeven.
Dit zegt niets over de mogelijkheid voor de toepassing van deze systemen op basis van het provinciale beleid.

Legenda

- Hoog potentiëel voor woningen, kantoorgebouwen, bedrijventerreinen en totale glastuinbouw
- Hoog potentiëel voor woningen, kantoorgebouwen, bedrijventerreinen en lichte glastuinbouw
- Hoog potentiëel voor woningen, kantoorgebouwen en bedrijventerreinen
- Hoog potentiëel voor woningen
- Redelijk potentiëel
- Laag potentiëel
- Bebouwing

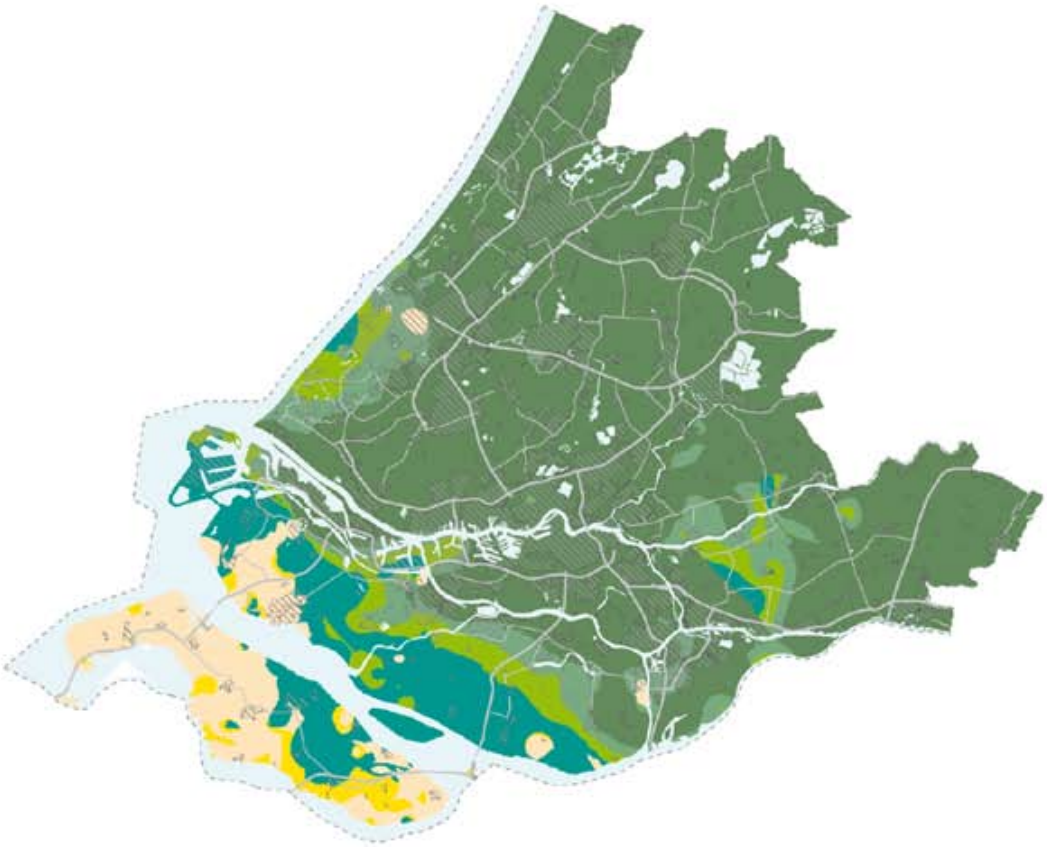

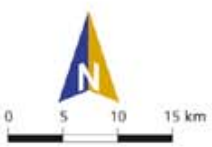

© Provincie Zuid-Holland Cartografie 07_1110/3b

Figuur 3c: Geschiktheidskaart bouwen tot 6 meter onder maaiveld

Op deze kaart is de fysieke geschiktheid van de ondergrond voor de toepassing van ondergronds bouwen aangegeven.
Dit zegt niets over de mogelijkheid voor de toepassing van deze systemen op basis van het provinciale beleid.

Legenda

- Complex tot zeer complex
- Redelijk eenvoudig tot complex
- Eenvoudig tot redelijk eenvoudig
- Zeer eenvoudig tot eenvoudig
- Bebouwing

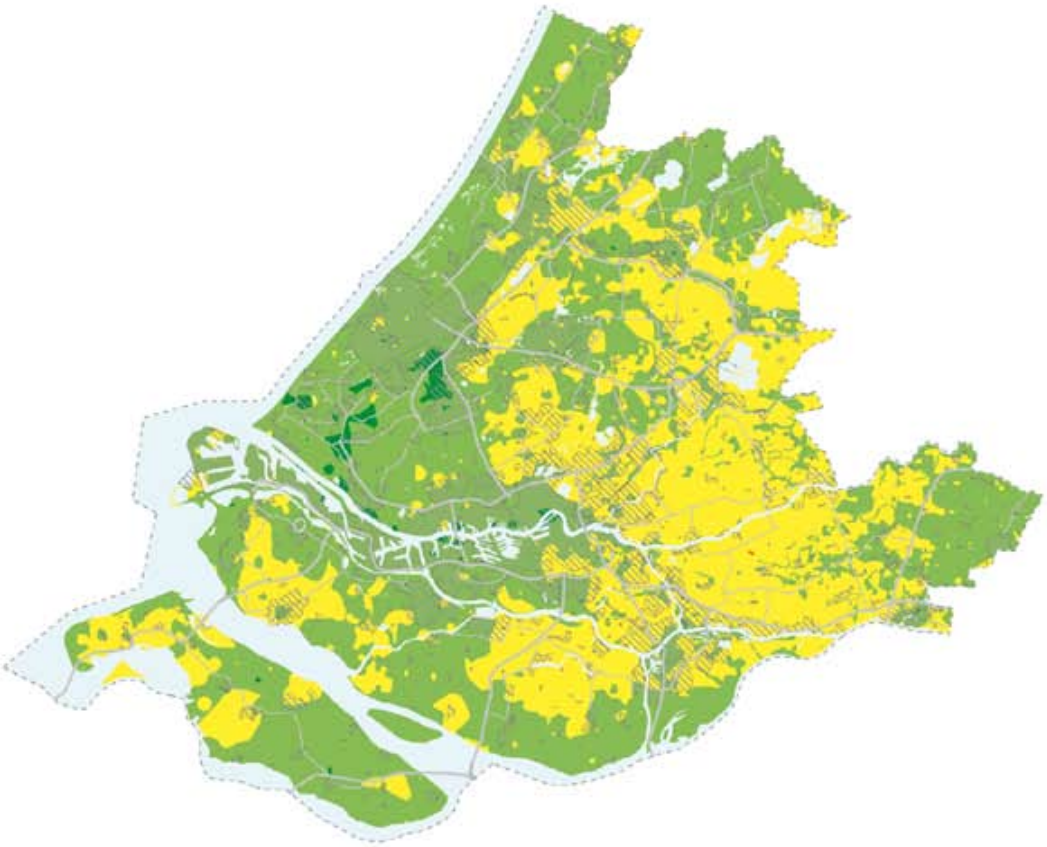

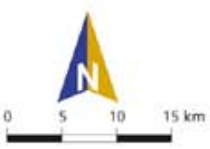

© Provincie Zuid-Holland Cartografie 07_1110/3c

Figuur 3d: Geschiktheidskaart bouwen tot 10 meter onder maaiveld

Op deze kaart is de fysieke geschiktheid van de ondergrond voor de toepassing van ondergronds bouwen aangegeven.
Dit zegt niets over de mogelijkheid voor de toepassing van deze systemen op basis van het provinciale beleid.

Legenda

- Complex tot zeer complex
- Redelijk eenvoudig tot complex
- Eenvoudig tot redelijk eenvoudig
- Zeer eenvoudig tot eenvoudig
- Bebouwing

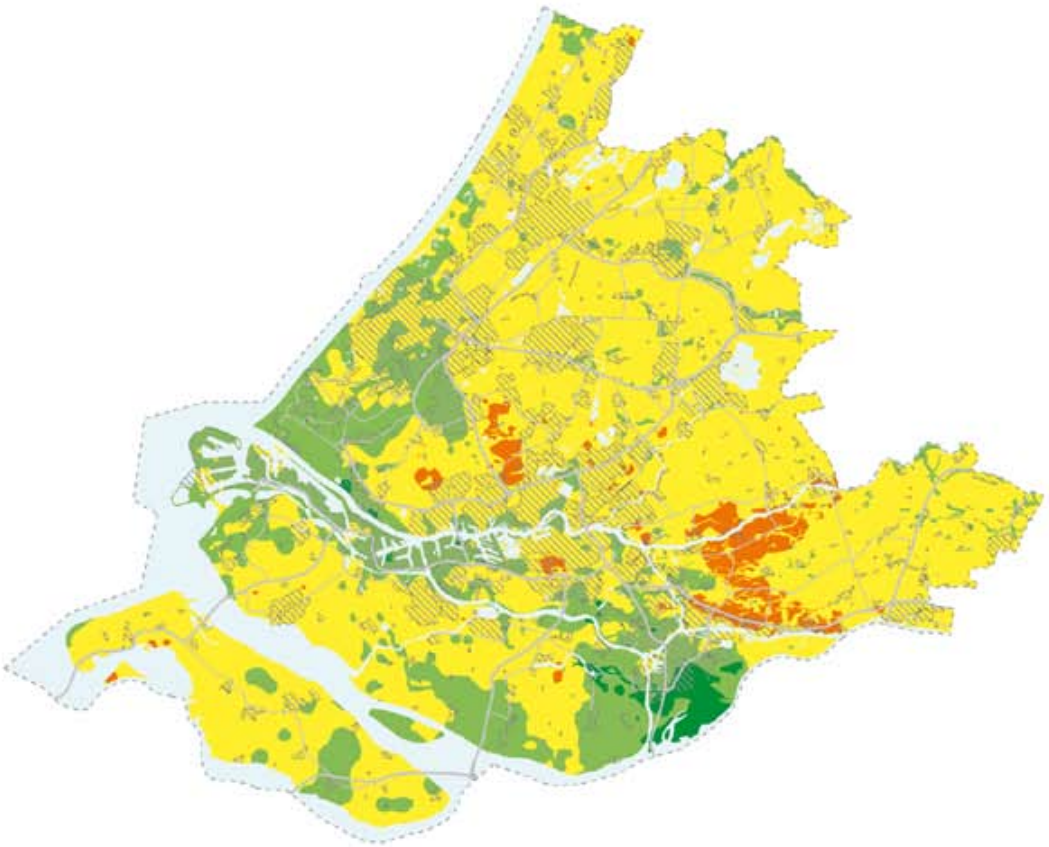

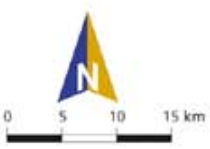

© Provincie Zuid-Holland Cartografie 07_1110/3d

Figuur 4: Bodemdaling

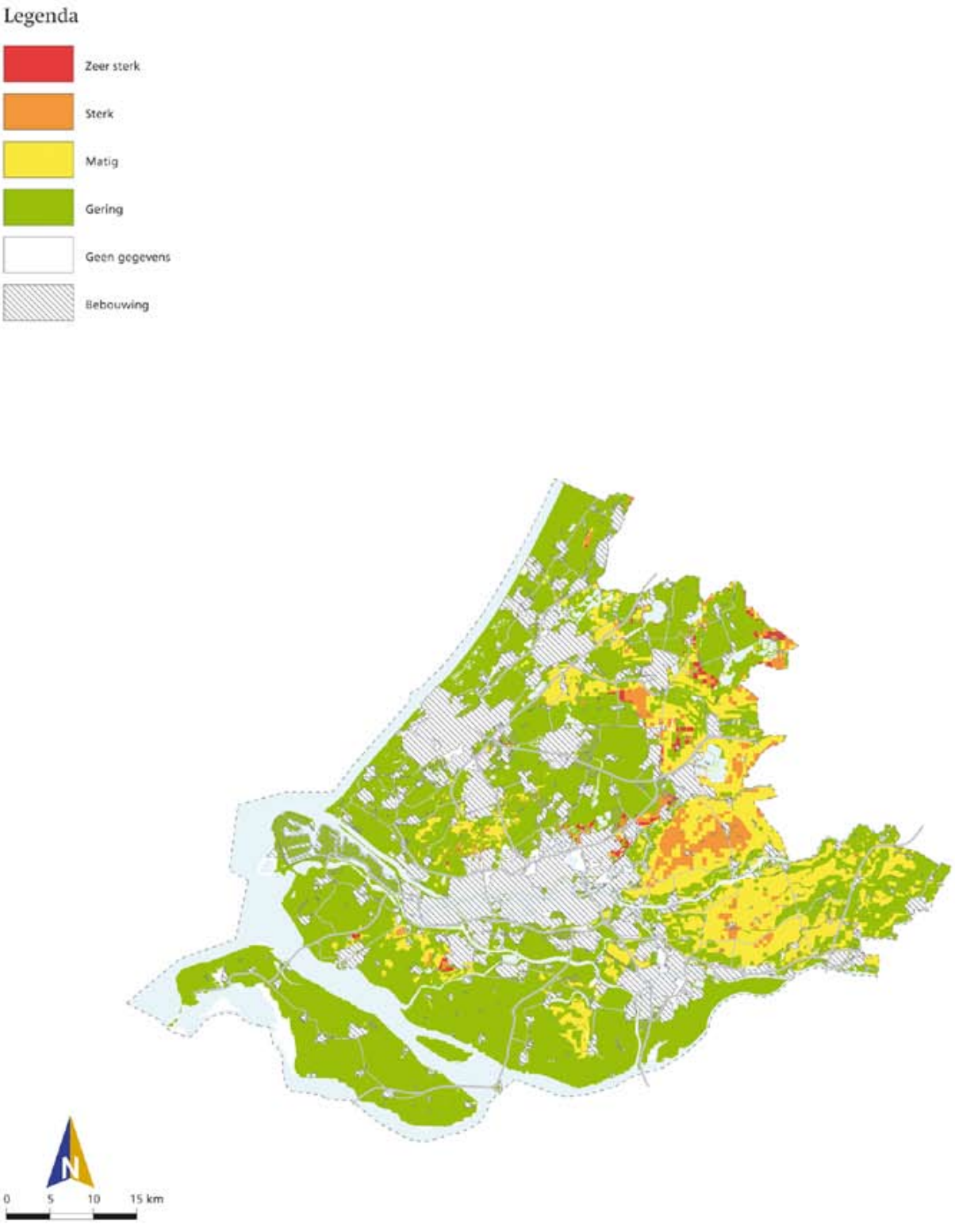

© Provincie Zuid-Holland Cartografie 07_1110/4

Figuur 5: Milieubeschermingsgebieden voor grondwater

De kaart beschrijft de in de *Provinciale milieuverordening* aangewezen Milieubeschermingsgebieden voor grondwater

Legenda

- Waterwingebied
- Grondwaterbeschermingsgebied
- Boringsvrije zone
- Bebouwing

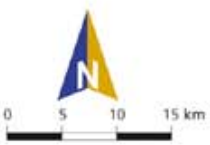

© Provincie Zuid-Holland Cartografie 07_1110/5

Figuur 6: Grondwaterlichamen voor menselijke consumptie

Kaderrichtlijn Water

De kaart geeft de gebieden weer waar grondwater voor menselijke consumptie wordt gewonnen.

Legenda

- Grondwaterlichaam bestemd voor menselijke consumptie
- Bebouwing

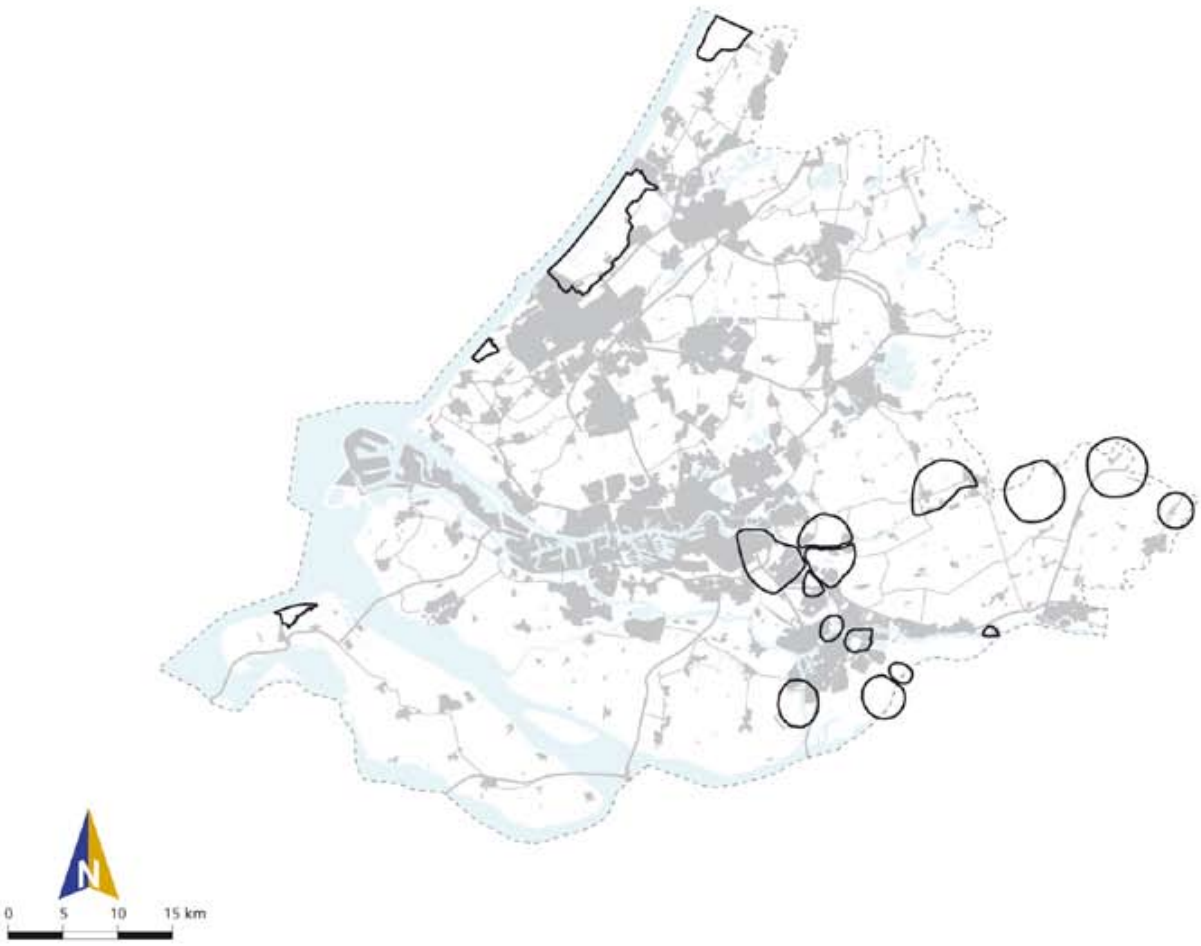

© Provincie Zuid-Holland Cartografie FD 07_1110/6

Figuur 7: Dikte van de deklaag

Gegevens afkomstig uit REGIS II, Geohydrologisch model van Zuid-Holland, TNO-NITG 2006

Legenda

Dikte (m)

- Minder dan 4 m
- 4 - 8 m
- 8 - 12 m
- 12 - 20 m
- Meer dan 20 m
- Bebouwing

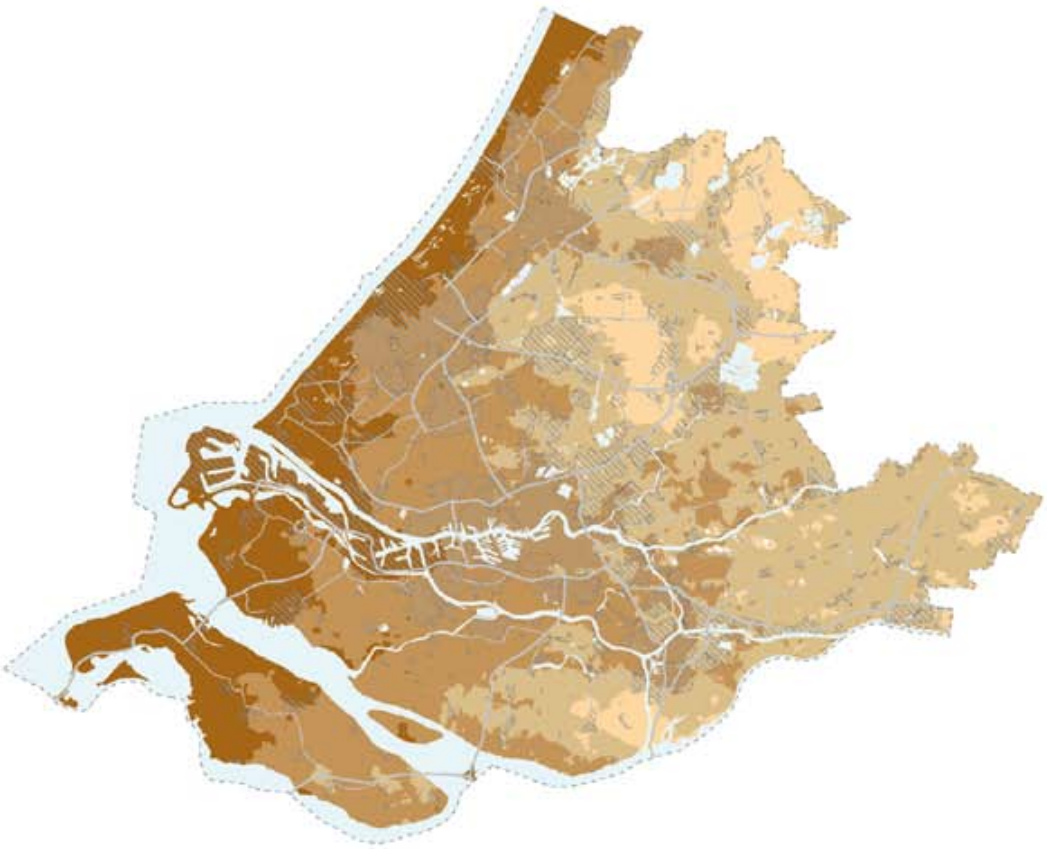

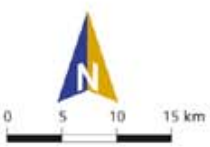

© Provincie Zuid-Holland Cartografie 07_1110/7

Figuur 8: Kwel en infiltratie

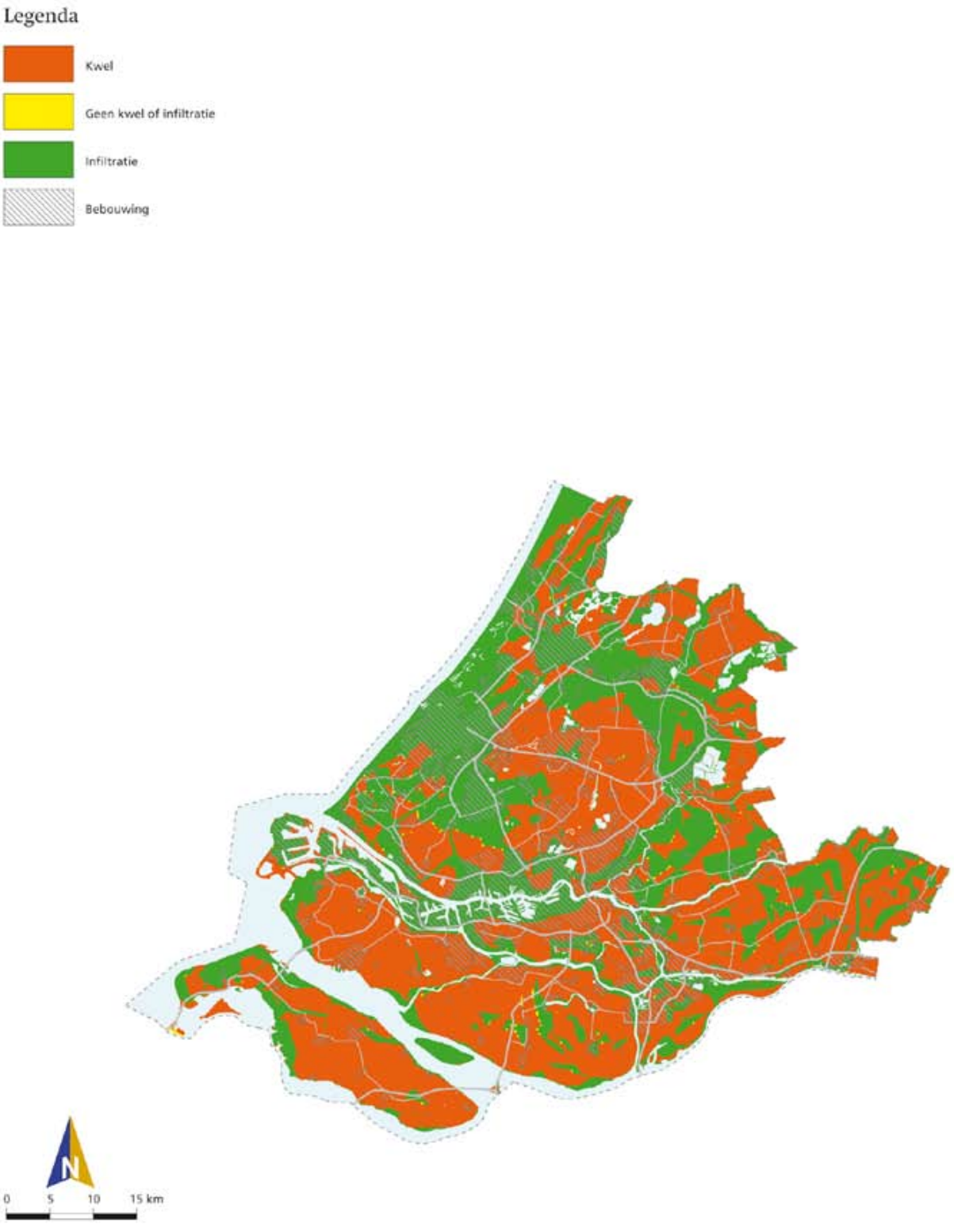

© Provincie Zuid-Holland Cartografie 07_1110/8

Figuur 9: Overzicht grondwatersystemen

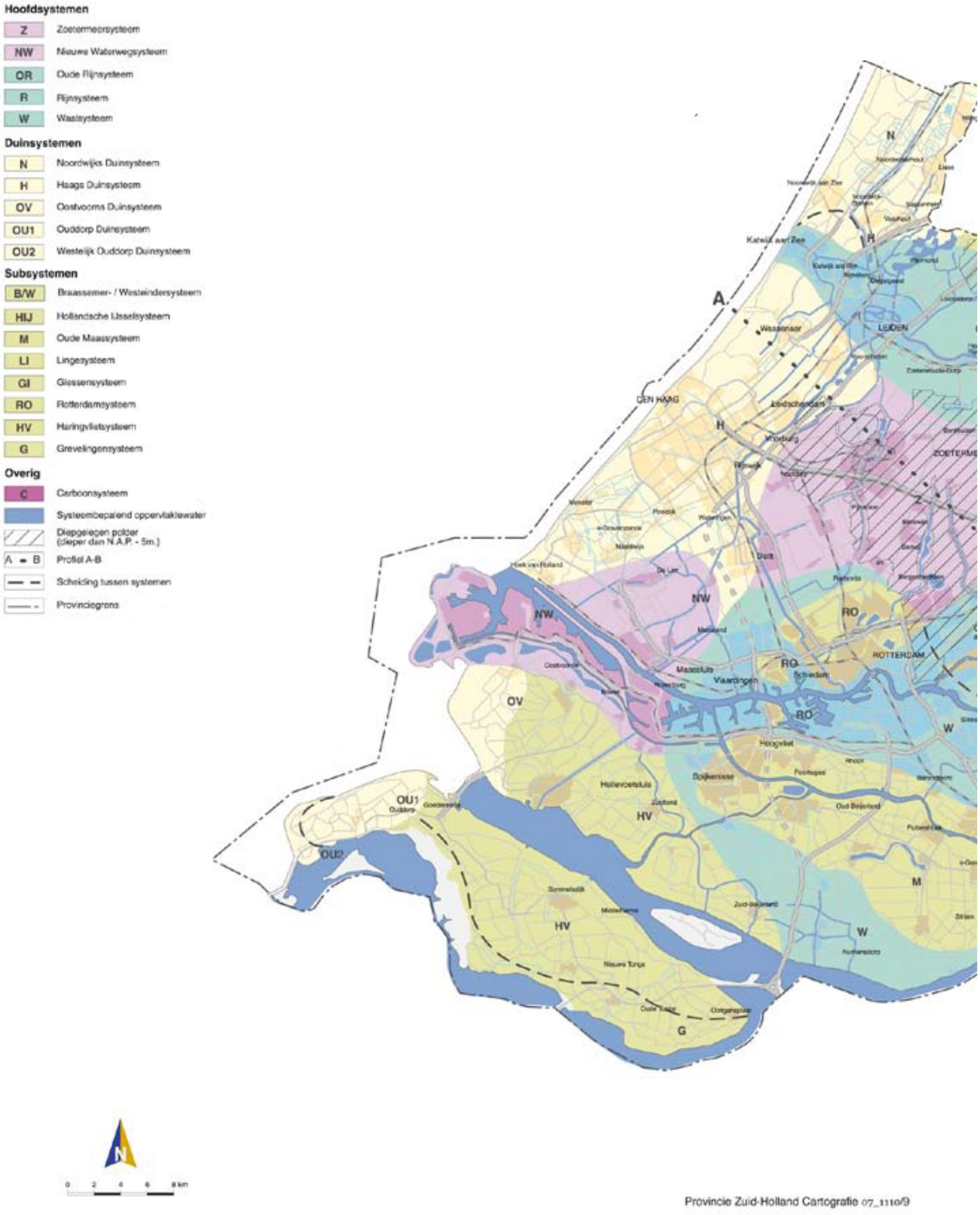

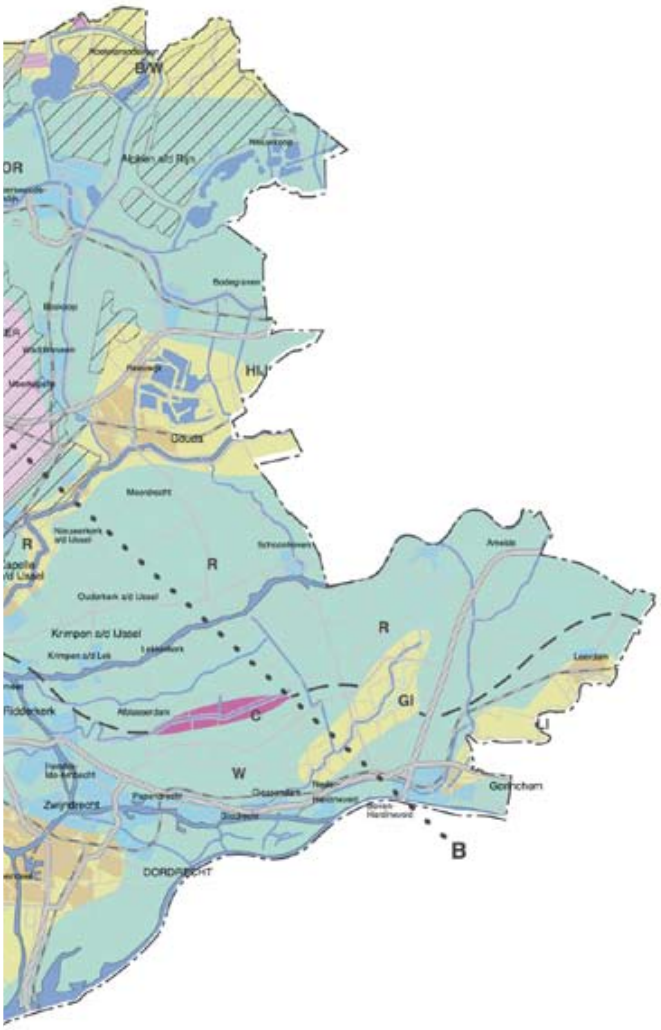
B/W
R
R
R
GI
C
W
B
Gorinchem
DORDRECHT

Figuur 10: Profiel A - B, behorende bij Figuur 9

Profiel door Zuid-Holland van de grondwatersystemen

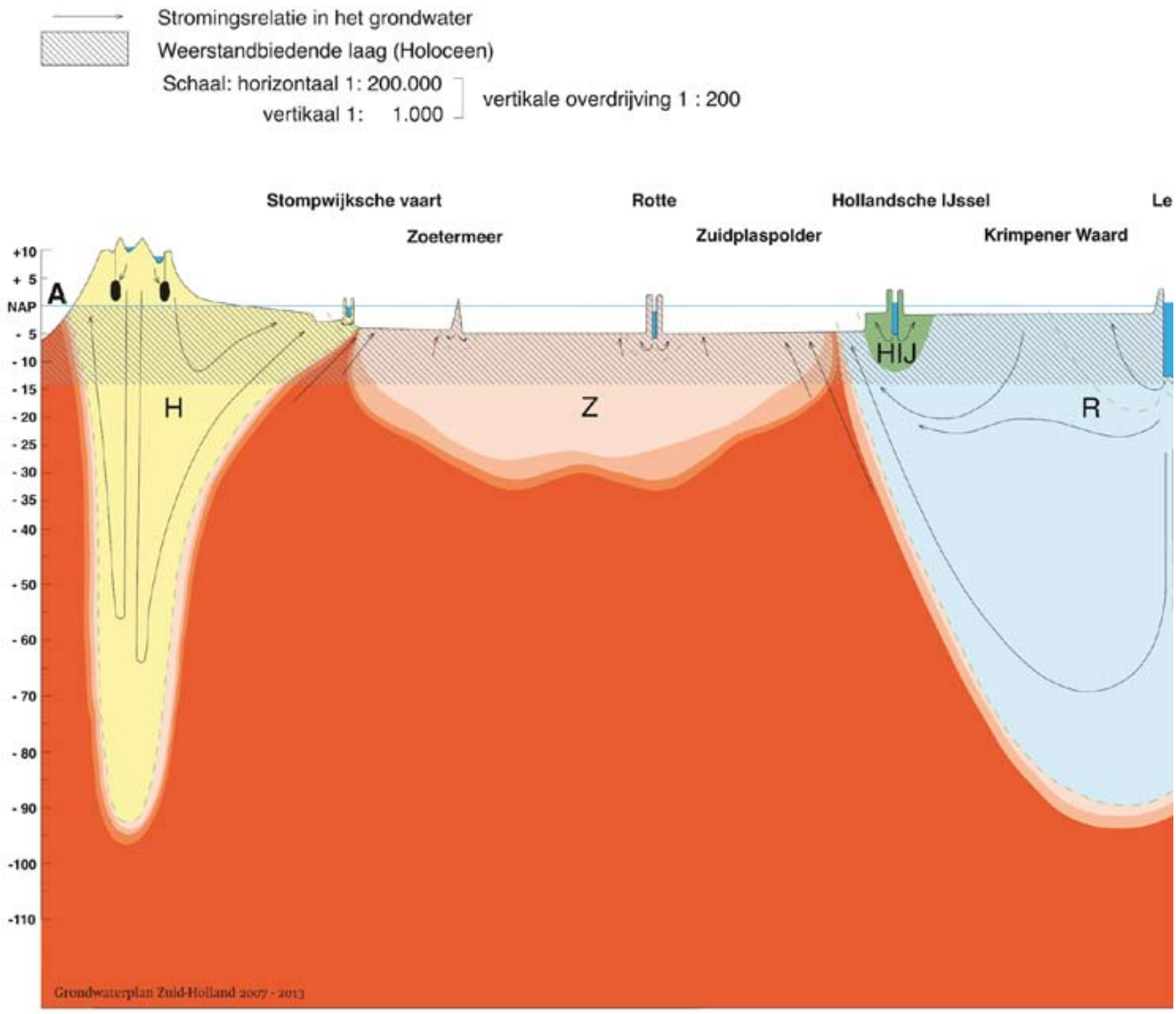

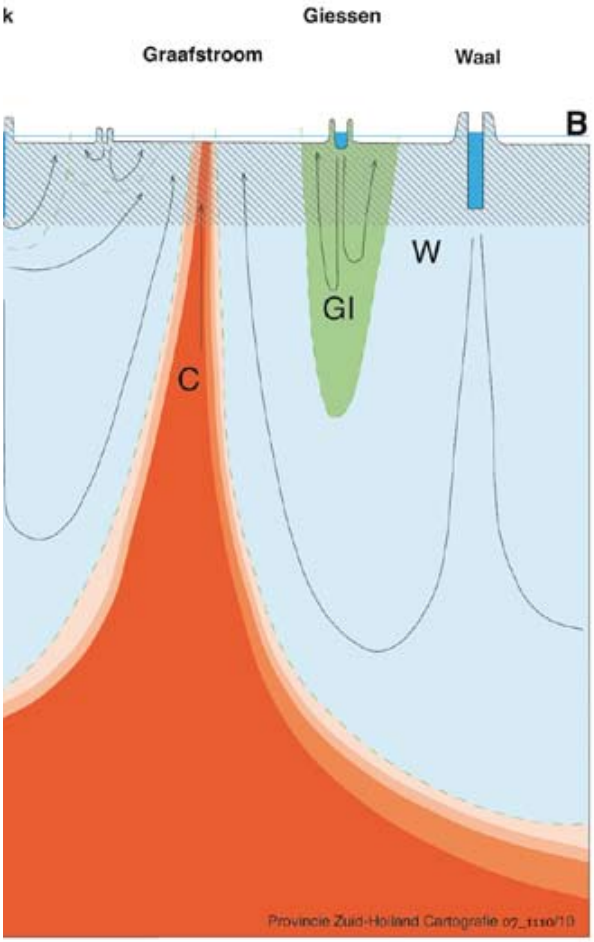
k
Giessen
Graafstroom
Waal
B
W
GI
C
Provincie Zuid-Holland Cartografie 07_1110/10

Verklarende woordenlijst

Autonome verziltingsproces: verzilting door processen die buiten het schaalniveau van de provincie spelen (zoals zeespiegelstijging door klimaatverandering) of die in het verleden in gang gezet zijn (zoals bodemdaling door inpoldering). Dit i.t.t. verzilting door huidig menselijk ingrijpen (zoals grondwateronttrekkingen).

Boezem: stelsel van met elkaar in verbinding staande waterlopen en meren waarop het water van de lager gelegen polders wordt uitgeslagen en dienend voor eventuele tijdelijke berging en lozing op het buitenwater.

Boringsvrije zone: buitenste zone in een milieubeschermingsgebied voor grondwater.

Bouwputbemaling: (grondwater)onttrekking voor het droog houden van een bouwput.

Brak grondwater: grondwater met een chloridegehalte van 150 t/m 1000 mg/l.

Brijn: ingedikte zoute oplossing; restproduct dat ontstaat bij het ontzilten van grondwater.

Compensatie-eis: als er strategisch zoet grondwater wordt onttrokken dient de onttrokken hoeveelheid zoet grondwater 100% aangevuld of geretourneerd te worden.

Consolidatie: door veranderingen in belasting of waterdruk vindt een aanpassing van de korrelspanningen in de grond plaats, waardoor het volume van de grond verkleint.

Debiet: bij grondwateronttrekkingen: hoeveelheid grondwater die per tijdseenheid onttrokken wordt (algemeen: vloeistofvolume dat per tijdseenheid door een doorsnede stroomt).

Deklaag: slecht doorlatende bodemlaag aan maaiveld (het grondoppervlak), bestaand uit klei, veen of slibhoudende zanden, die als barrière werkt voor grondwaterstroming (ook Holocene deklaag genoemd, omdat deze bodemlaag in het tijdperk 'Holoceen' ontstaan is).

Drainage: de afvoer van water over en door de grond en door het stelsel van waterlopen (zoals sloten, rivieren etc.).

Droogmakerij: polder die is ontstaan nadat (een deel van) een meer, zeearm of ondiep deel van de zee is drooggelegd.

Freatisch grondwater: grondwater dat zich in het pakket direct aan maaiveld (het grondoppervlak) bevindt, in een relatief goed doorlatende bodemlaag, die niet wordt afgedekt door een slecht doorlatende of ondoorlatende laag.

Grondwater: water dat zich in de bodem onder de grondwaterspiegel bevindt.

Grondwaterbeschermingsgebied: de tweede zone in een milieubeschermingsgebied voor grondwater, die tussen het waterwingebied en de boringsvrije zone ligt.

Grondwaterlichaam: een driedimensionaal deel van de ondergrond waarin het grondwater overwegend zoet of brak/ zout is.

Grondwaterlichaam voor menselijke consumptie: een grondwaterlichaam dat wordt gebruikt (of gebruikt zal worden) bij een onttrekking van (meer dan) 10 m^3/dag of voor meer dan 50 personen, met als doel het onttrokken water voor menselijke consumptie te gebruiken. Aanwijzing van deze grondwaterlichamen is vereist vanuit de KRW.

Grondwatersysteem: een driedimensionaal deel van de ondergrond, dat één aaneengesloten infiltratiegebied omvat met de bijbehorende kwelgebieden. Ook gebruikt om al het grondwater in Zuid-Holland mee aan te duiden.

Grondwaterzorgplicht: term uit Wet gemeentelijke watertaken (voorontwerp 2006). De gemeente is verantwoordelijk voor het treffen van maatregelen in het openbaar gebied om negatieve gevolgen van de grondwaterstand voor de grondgebruikfunctie zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover dit doelmatig is en niet tot de zorg van het waterschap of de provincie behoort. Onder deze maatregelen valt ook de verwerking van het ingezamelde grondwater.

Hemelwaterzorgplicht: term uit Wet gemeentelijke watertaken (voorontwerp 2006). De gemeente is verantwoordelijk voor een (doelmatige) inzameling en verwerking van afstromend hemelwater, voor zover van degene die zich ervan ontdoet redelijkerwijs niet kan worden verwacht dat hij het hemelwater zelf in de bodem of op het oppervlaktewater loost.

Infiltratie: water, zoals neerslag of oppervlaktewater, dat in de grond zakt waardoor het voor aanvulling van het grondwater zorgt.

Inklinking: daling van het grondoppervlak veroorzaakt door een daling van de grondwaterstand.

Isoleer- en beheerssysteem: een verzameling onttrekkings- of infiltratieputten waarmee de grondwaterstroming wordt beïnvloed, om te voorkomen dat verontreinigd grondwater zich verspreidt.

Koude-/ warmteopslag (-systeem): systeem waarbij grondwater wordt gebruikt als middel om energie in de bodem op te slaan en er weer aan te onttrekken.

Kwel: een omhoog gerichte grondwaterstroming en/ of het uittreden van grondwater aan het grondoppervlak of in watergangen.

Lagenbenadering: het uitgangspunt dat de ruimte is opgebouwd uit drie 'lagen': 1. ondergrond: water, bodem en het leven dat zich daarin bevindt, 2. netwerken: alle vormen van (on)zichtbare infrastructuur, 3. occupatie: ruimtelijke patronen door menselijk gebruik (steden en dorpen). Elke laag beïnvloedt de ruimtelijke afwegingen en keuzes die gemaakt moeten worden voor de andere lagen.

Maaiveld: grondoppervlak

Milieubeschermingsgebied voor grondwater: in de Provinciale Milieuverordening Zuid-Holland aangewezen gebied, waarbinnen regels gelden ter bescherming van de kwaliteit van het grondwater met het oog op de grondwaterwinning voor drinkwaterproductie.

Monobron: koude-/ warmteopslag systemen die gebruik maken van één put, waarbij de warmte- en de koudebel zich op verschillende dieptes bevinden.

Navos-locaties: stortplaatsen die vanaf 1993 zijn gesloten en beschouwd worden als lokale historische verontreinigingen.

Occupatie benadering: het maken van een ruimtelijke verdeling van ingrepen in de bodem voor specifieke gebieden, waarbij systemen zoveel mogelijk geclusterd worden om het aantal 'prikken' in de bodem te minimaliseren en de ruimte optimaal te gebruiken.

Onderbemaling: een door middel van bemaling gehandhaafde plaatselijke verlaging van het polderpeil.

Ondergrond benadering: het aanwijzen van voorkeursgebieden en niveaus (dieptes) voor verschillende soorten ingrepen in de bodem en het grondwater.

Ontwatering: de afvoer van (overtollig) grondwater uit een gebied over en door de grond, eventueel door de toepassing van drainagebuizen of greppels, naar oppervlaktewater.

Oppervlaktewater (-systeem): het water dat stroomt over of verblijft op het grondoppervlak.

Polder: gebied dat door een waterkering beschermd wordt en waarvan de waterstand kunstmatig geregeld kan worden. Het is een waterstaatkundige eenheid; een polder heeft geen verbinding met het buitenwater, behalve via kunstwerken (poldermolen, gemaal, inlaten).

Polderprincipe (onttrekken volgens): permanente onttrekking voor drooglegging van civieltechnische en bouwkundige werken. Aan de orde bij verdiept aangelegde bouwwerken of infrastructuur waarvan de bodem niet waterdicht is.

Robuustheid grondwatersysteem: als er door aanwezige onttrekkingen evenveel grondwater wordt verbruikt als er op natuurlijke wijze wordt aangevuld (door neerslag of vanuit oppervlaktewater), vallen de onttrekkingen binnen de robuustheid van het grondwatersysteem.

Scheidende laag: een laag die bestaat uit slecht doorlatend materiaal (zoals klei of veen) en werkt als een barrière voor grondwaterstroming.

Standstill beginsel: als gevolg van een ingreep in de ondergrond mag de kwaliteit en de kwantiteit niet verslechteren; de huidige situatie moet in stand gehouden worden.

Stijghoogte: de grondwaterstand in een watervoerende laag die wordt afgedekt door een slecht doorlatende laag (niet-freatisch grondwater).

Strategische zoete grondwatervoorraad: het zoete grondwater dat zich in de watervoerende pakketten onder de deklaag bevindt, in de gebieden met overwegend zoet grondwater. Komt overeen met de zoete grondwaterlichamen (diep) uit de KRW. Dit zoete grondwater moet behouden blijven om ook in de toekomst verschillende functies, zoals t.b.v. drinkwaterwinning, te kunnen vervullen.

Verzilting (-sproces): het toenemen van het zoutgehalte in oppervlaktewater of in de grond/ in het grondwater. De zoete grondwatervoorraad wordt kleiner door verschuiving van het zoet-brak/ zout grensvlak waarbij brak of zout grondwater de plaats van zoet grondwater inneemt.

Watervoerend pakket: een laag die bestaat uit goed doorlatend materiaal (zoals zand) waardoor het grondwater gemakkelijk kan stromen.

Waterwingebied: de binnenste zone in een milieubeschermingsgebied die het dichtst bij de grondwateronttrekking ligt. Dit is de meest kwetsbare zone; het beschermingsregime is hier het strengst.

Watertoets: het hele proces van vroegtijdig informeren, adviseren, afwegen en uiteindelijk beoordelen van waterhuishoudkundige aspecten in ruimtelijke plannen en besluiten.

Zetting: bodemdaling als gevolg van inklinking, krimp en door de bouw van kunstwerken, het ophogen van de grond of het aanbrengen van enig ander materiaal.

Zoet grondwater: grondwater met een chloridegehalte van minder dan 150 mg/l.

Zout grondwater: grondwater met een chloridegehalte van meer dan 1000 mg/l.

Zoet-brak/zout grensvlak: denkbeeldig grensvlak gelegen in de meestal betrekkelijk smalle overgangszone tussen het zoete en het brakke of zoute grondwater.

Afkortingenlijst

BEVER	Beleidsvernieuwing bodemsanering
BGWM	Beleidsplan Groen, Water en Milieu
CIW	Commissie Integraal Waterbeheer
CO_2	koolstofdioxide
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
EU	Europese Unie
GGOR	Gewenst grond- en oppervlaktewaterregime
GRP	Gemeentelijk rioleringsplan
GS	Gedeputeerde Staten
GWP	Grondwaterplan
Gww	Grondwaterwet
IPO	Interprovinciaal Overleg
KRW	(Europese) Kaderrichtlijn Water
KWO	Koude-/ warmteopslag
LTO	Land- en Tuinbouworganisatie
MER	Milieueffectrapportage
NAP	Nieuw Amsterdams Peil
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
PEHS	Provinciale Ecologische Hoofdstructuur
PMV	Provinciale Milieuverordening
PS	Provinciale Staten
SGB	Subsidieregeling gebiedsgericht beleid
SMB	Strategische Milieubeoordeling
UvW	Unie van Waterschappen
VHR	Vogel- en Habitatrichtlijn
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VROM	ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieubeheer
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WB21	Waterbeheer 21e eeuw
Wbb	Wet bodembescherming
Wm	Wet milieubeheer
WRO	Wet op de Ruimtelijke Ordening

Literatuurlijst

- *'Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006 – 2010'*, Provincie Zuid-Holland, september 2006
- *'Grondwaterbeheersplan 2001 – 2005'*, Provincie Zuid-Holland, maart 2001
- 'Bepaling toekomstige verzilting van het grondwater in Zuid-Holland', TNO-rapport NITG 04-189-B, september 2004
- *'Landelijke Hydrologische Systeemanalyse Rapport deel VI: Noord- en Zuid-Holland ten zuiden van het Noordzeekanaal'*, TNO-rapport GG-R-96-12 (B), februari 1996
- *'Monitoring zoutwaterintrusie naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water'*, TNO-rapport 2006-U-R0080/A, 2 juni 2006
- *'Afstemming van taken in het regionale waterbeheer'*, Unie van Waterschappen en het IPO, april 2005
- *'Karakterisering deelstroomgebied Rijn-West'*, RAO, productteams en CRM, 1 december 2004
- *'Samenleven met grondwater'*, Commissie Integraal Waterbeheer, februari 2004
- *'Koude-/ warmteopslag: inventarisatie effecten en beleid ten aanzien van infiltratie van grondwater met hoge temperaturen'*, Witteveen+Bos, augustus 2006
- *'Optimaal ondergronds ruimtegebruik met betrekking tot koude-/ warmteopslag; Provincie Zuid-Holland'*, IF Technology bv, mei 2005
- *'Provinciale Milieuverordening Zuid-Holland'*, Provincie Zuid-Holland
- *'Verordening waterbeheer Zuid-Holland'*, Provincie Zuid-Holland
- '*Grondwaterwet*', Ministerie van Verkeer en Waterstaat
- 'W*et op de waterhuishouding'*, Ministerie van Verkeer en Waterstaat
- *'Wet milieubeheer'*, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
- *'Wet op de ruimtelijke ordening'*, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
- *'Wet bodembescherming'*, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
- '*Implementatiewet EG-kaderrichtlijn water'*, Ministerie van Verkeer en Waterstaat
- *'Waterwet'*, voorontwerp november 2005, Ministerie van Verkeer en Waterstaat
- '*Wet algemene bepalingen omgevingsrecht*', voorontwerp 2005, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
- *'Wet gemeentelijke watertaken'*, voorontwerp juni 2006, Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Plan afgestemd met

Dit Grondwaterplan is opgesteld in samenwerking met een groot aantal externe partijen door middel van schriftelijke commentaarrondes op verschillende momenten van het proces. Met de direct belanghebbenden – dit zijn alle Zuid-Hollandse waterschappen, een aantal grotere gemeenten (Den Haag, Rotterdam, Dordrecht, Delft), alle regionale gemeentelijke samenwerkingsverbanden en alle Zuid Hollandse drinkwatermaatschappijen – heeft tevens afstemming plaatsgevonden aan de hand bijeenkomsten. Deze partijen zijn mede bepalend geweest in de discussie over beleidskeuzes van een groot aantal onderwerpen.

Buiten deze partijen heeft schriftelijke afstemming plaatsgevonden met de vereniging voor Zuid-Hollandse gemeenten (VZHG), een aantal individuele gemeenten (Leiden, Alpen aan de Rijn, Leidschendam-Voorburg), verschillende natuur- en milieuorganisaties (Zuid-Hollandse Milieufederatie, Zuid-Hollands Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer) en land- en tuinbouw-organisaties (LTO Noord en Glaskracht). Verder heeft afstemming plaatsgevonden met medewerkers van de provincie Utrecht. De provincie Utrecht bevond zich tijdens het opstellen van het Grondwaterplan in hetzelfde beleidsmatige traject.

Colofon

Uitgave
Provincie Zuid-Holland, Postbus 90602, 2509 LP Den Haag
mei 2007

Redactie
Afdeling Water, provincie Zuid-Holland

Afbeeldingen
Provincie Zuid-Holland

Kaartwerk
Bureau Cartografie, provincie Zuid-Holland

Ontwerp en vormgeving
VormVijf, Den Haag

Productiebegeleiding
bureau Vormgeving en Interactieve media, provincie Zuid-Holland
072178

Druk
Plantijn Casparie, Den Haag

Provinciaal Waterplan Zuid-Holland 2010 - 2015

provincie ZUID HOLLAND

Provinciaal Waterplan Zuid-Holland 2010 - 2015

Vastgesteld door Provinciale Staten van Zuid-Holland
11 november 2009

Inhoudsopgave

Voorwoord 9

Samenvatting Provinciaal Waterplan 2010-2015 11

1 Inleiding 14
1.1 Aanleiding 15
1.2 Het Provinciaal Waterplan Zuid-Holland 2010-2015 16
1.3 Leeswijzer 16

2 Een ander provinciaal waterbeleid 18
2.1 De huidige situatie 19
2.1.1 Effecten van klimaatverandering in Zuid-Holland 19
2.1.2 Druk op de beschikbare ruimte 20
2.2 Anders omgaan met water 20
2.2.1 Klimaatbestendig provinciaal beleid 21
2.2.2 Van 'bouwen in natuur' naar 'bouwen met natuur' 22
2.2.3 Vergroten kwaliteit leefomgeving en landschap 22
2.3 Kernopgaven water 22

3 Sturingsvisie Water 24
3.1 Inleiding 25
3.2 Aanleiding herziening sturingsvisie water 26
3.2.1 Interne ontwikkeling 26
3.2.2 Externe ontwikkeling 26
3.3 Wie doet wat in het waterbeheer in Zuid-Holland 28
3.3.1 Rijksoverheid 28
3.3.2 Provincie Zuid-Holland 28
3.3.3 Waterschappen 29
3.3.4 Gemeenten 30
3.4 Uitgangspunten sturingsvisie water 31
3.5 Uitwerking sturingsvisie water voor aantal aspecten 33
3.5.1 Kaderstelling 33
3.5.2 Toezicht 34
3.5.3 Regie 34
3.6 Provinciaal belang binnen het ruimtelijk beleid 34
3.6.1 Structuurvisie 34
3.6.2 Provinciaal ruimtelijk belang, verkenning 35
3.6.3 Provinciaal belang en water 36
3.6.4 Rolopvatting ten aanzien van water en ruimtelijke ordening 37

4 Waarborgen waterveiligheid 38

4.1 Inleiding 39
4.2 Kust 41
4.2.1 Maatschappelijke opgave 41
4.2.2 Streefbeeld 2040 41
4.2.3 Doelstellingen 2010-2015 41
4.2.4 Strategie 42
4.3 Grote rivieren 43
4.3.1 Maatschappelijke opgave 43
4.3.2 Streefbeeld 2040 43
4.3.3 Doelstellingen 2010-2015 43
4.3.4 Strategie 44
4.4 Regionale keringen 44
4.4.1 Maatschappelijke opgave 44
4.4.2 Streefbeeld 2040 45
4.4.3 Doelstellingen 2010-2015 45
4.4.4 Strategie 46
4.5 Kwetsbare gebieden buitendijks en binnendijks 46
4.5.1 Maatschappelijke opgave 46
4.5.2 Streefbeeld 2040 47
4.5.3 Doelstellingen 2010-2015 47
4.5.4 Strategie 47
4.6 Crisisbeheersing en Calamiteitenzorg 48
4.6.1 Maatschappelijke opgave 48
4.6.2 Streefbeeld 2040 49
4.6.3 Doelstellingen 2010-2015 49
4.6.4 Strategie 49
4.7 Ruimtelijke doorwerking en provinciaal belang 50
4.7.1 Provinciaal belang 50
4.7.2 Overige uitgangspunten ruimtelijk beleid 51

5 Realiseren mooi en schoon water 52

5.1 Inleiding 53
5.2 Oppervlaktewaterkwaliteit: algemeen en KRW 54
5.2.1 Maatschappelijke opgave 54
5.2.2 Streefbeeld 2040 56
5.2.3 Doelstellingen 2010-2015 57
5.2.4 Strategie 57
5.3 Grondwaterkwaliteit: algemeen en KRW 59
5.3.1 Maatschappelijke opgave 59
5.3.2 Streefbeeld 2040 61
5.3.3 Doelstellingen 2010-2015 61
5.3.4 Strategie 62
5.4 Water en natuur 63
5.4.1 Maatschappelijke opgave 63
5.4.2 Streefbeeld 2040 64
5.4.3 Doelstelling 2010-2015 64
5.4.4 Strategie 64
5.5 Water en recreatie 66
5.5.1 Maatschappelijke opgave 66
5.5.2 Streefbeeld 2040 66
5.5.3 Doelstelling 2010-2015 67
5.5.4 Strategie 67

5.6 Vismigratie 68
5.6.1 Maatschappelijke opgave 68
5.6.2 Streefbeeld 2040 68
5.6.3 Doelstellingen 2010-2015 68
5.7 Ruimtelijke doorwerking en provinciaal belang 69
5.7.1 Provinciaal belang 69
5.7.2 Overige uitgangspunten ruimtelijk beleid 69

6 Ontwikkelen duurzame (zoet)watervoorziening 70
6.1 Inleiding 71
6.2 Zoetwatertekort 73
6.2.1 Maatschappelijke opgave 73
6.2.2 Streefbeeld 2040 73
6.2.3 Doelstellingen 2010-2015 74
6.2.4 Strategie 74
6.3 Drinkwatervoorziening 76
6.3.1 Maatschappelijke opgave 76
6.3.2 Streefbeeld 2040 78
6.3.3 Doelstellingen 2010-2015 78
6.3.4 Strategie 78
6.4 Duurzame Greenports 81
6.4.1 Maatschappelijke opgave 81
6.4.2 Streefbeeld 2040 82
6.4.3 Doelstellingen 2010-2015 83
6.4.4 Strategie 83
6.5 Ruimtelijke doorwerking en provinciaal belang 84
6.5.1 Provinciaal belang 84
6.5.2 Overige uitgangspunten ruimtelijk beleid 85

7 Realiseren robuust en veerkrachtig watersysteem 86
7.1 Inleiding 87
7.2 Wateroverlast vanuit oppervlaktewater 88
7.2.1 Maatschappelijke opgave 88
7.2.2 Streefbeeld 2040 89
7.2.3 Doelstellingen 2010-2015 89
7.2.4 Strategie 89
7.3 Waterbeheer en bodemdaling 91
7.3.1 Maatschappelijke opgave 91
7.3.2 Streefbeeld 2040 91
7.3.3 Doelstellingen 2010-2015 91
7.3.4 Strategie 91
7.4 Grondwaterkwantiteitsbeheer (algemeen en KRW) 92
7.4.1 Maatschappelijke opgave 92
7.4.2 Streefbeeld 2040 93
7.4.3 Doelstellingen 2010-2015 93
7.4.4 Strategie 93
7.5 Stedelijke waterketen 96
7.5.1 Maatschappelijke opgave 96
7.5.2 Streefbeeld 2040 97
7.5.3 Doelstellingen 2010-2015 97
7.5.4 Strategie 97
7.6 Waterbodems 98
7.6.1 Maatschappelijke opgave 98

7.6.2 Streefbeeld 2040 98
7.6.3 Doelstellingen 2010-2015 98
7.6.4 Strategie 98
7.7 Vaarwegbeheer 99
7.7.1 Maatschappelijke opgave 99
7.7.2 Streefbeeld 2040 99
7.7.3 Doelstellingen 2010-2015 99
7.7.4 Strategie 99
7.8 Ruimtelijke doorwerking en provinciaal belang 101
7.8.1 Provinciaal belang 101
7.8.2 Overige uitgangspunten ruimtelijk beleid 101

8 Perspectieven waterbeleid in gebieden Zuid-Hollandse Delta, Groene Hart en Zuidvleugel 102
8.1 Inleiding 103
8.2 Zuid-Hollandse Delta 104
8.2.1 Introductie gebied 104
8.2.2 Maatschappelijke opgave 104
8.2.3 Doorkijk lange termijn 105
8.2.4 Streefbeeld 2040 106
8.2.5 Bestuurlijke agenda 2010-2015 107
8.3 Groene Hart 108
8.3.1 Introductie gebied 108
8.3.2 Maatschappelijke opgave 109
8.3.3 Doorkijk lange termijn 110
8.3.4 Streefbeeld 2040 111
8.3.5 Bestuurlijke agenda 2010-2015 112
8.4 Zuidvleugel Randstad 113
8.4.1 Introductie gebied 113
8.4.2 Maatschappelijke opgave 113
8.4.3 Doorkijk lange termijn 114
8.4.4 Streefbeeld tot 2040 116
8,4,5 Bestuurlijke agenda 2010-2015 116

9 Uitvoering, monitoring en evaluatie 118
9.1 Actieprogramma Water 119
9.2 Monitoring 119
9.3 Evaluatie 120

10 Financiering van het waterbeheer in Zuid-Holland 122
10.1 Inleiding 123
10.2 Financieringssystematiek van het waterbeheer 123
10.3 Wat kost het waterbeheer in 2010 in de provincie Zuid-Holland ? 124
10.4 Ontwikkeling uitgaven waterbeheer in periode 2010-2015 125

Inhoudsopgave Bijlagen 128

1 Afkortingenlijst 130
2 Verklarende woordenlijst 131
3 Toelichting 136
4 PlanMER - samenvatting 148
5 Programma rivierdijkversterkingen 154
6 Top-lijst verdroogde gebieden 155
7 Operationeel grondwaterbeleid (kwantiteit en kwaliteit) 159
8 Onderbouwing doelen, maatregelen en fasering per KRW-oppervlaktewaterlichaam 167
9 Toestand en maatregelen voor KRW-grondwaterlichamen 167
10 Overzicht synergie-projecten KRW 167

Figuren

Figuur 2.1: hoofdkenmerken KNMI-06-scenario's. 20
Figuur 2.2: gebiedstypen Zuid-Holland 21
Figuur 3.1: waterstaatkundige kaart van Zuid-Holland 29
Figuur 4.1: klimaat signaalkaart 2050: effecten van zeespiegelstijging 40
Figuur 4.2: zwakke schakels kust, zandmotor, hoogteligging provincie (AHN) 42
Figuur 4.3: genormeerde regionale keringen en veiligheidsklassen 45
Figuur 4.4: kwetsbare gebieden buitendijks 48
Figuur 5.1: klimaat signaalkaart 2050: effecten van temperatuurstijging 54
Figuur 5.2: KRW-oppervlaktewaterlichamen in Zuid-Holland: ligging en status 55
Figuur 5.3: functiekaart water 56
Figuur 5.4: KRW-oppervlaktewaterlichamen Zuid-Holland: huidige toestand 57
Figuur 5.5: KRW-grondwaterlichamen in Zuid-Holland 60
Figuur 5.6: water en natuur: Natura 2000-gebieden, TOP-gebieden en waterparels 64
Figuur 6.1: klimaat signaalkaart 2050: effecten van droogte en zeespiegelstijging 72
Figuur 6.2: drinkwaterwinning 77
Figuur 7.1: klimaat signaalkaart 2050: effecten van neerslagextremen 88
Figuur 7.2: gebieden met een wateropgave (WB21) 88
Figuur 7.3: ruimteclaim voor water: grootschalige waterbergings-gebieden 90
Figuur 7.4: grondwaterbeheer 94
Figuur 7.5: relaties in het stedelijk watersysteem 96
Figuur 8.1: langetermijn perspectief Zuid-Hollandse Delta 106
Figuur 8.2: langetermijn perspectief Groene Hart 110
Figuur 8.3: langetermijn perspectief Zuidvleugel Randstad 115

Inhoudsopgave

Een duurzame en klimaatbestendige Delta

De provincie Zuid-Holland is door haar ligging in de delta en aan de kust een waterrijke provincie. Maar liefst een zesde deel van het oppervlak van Zuid-Holland bestaat uit water. Zonder de Noordzee, grote rivieren, plassen, verschillende kanalen en ontelbare polder-sloten zou Zuid-Holland er minder boeiend uitzien. Veel Zuid-Hollandse steden danken hun ontstaan, groei en bloei aan de ligging en de bereikbaarheid over water.
Water verbindt Zuid-Holland. Water zorgt voor werk in de land- en tuinbouw, de havens, op de scheepswerven en in de transport- en recreatiesector. Maar water kan ons ook overlast bezorgen of zelfs een ernstige bedreiging vormen. Door de eeuwen heen hebben we ook met deze kant van het water leren omgaan.

De komende decennia staan wij voor grote nieuwe uitdagingen. Klimaatverandering, toenemende verzilting en veranderingen in het landschap vragen om aanpassingen in de waterhuishouding. Dat de klimaatverandering doorzet, trekt vrijwel niemand meer in twijfel. De exacte gevolgen zijn alleen nog niet te overzien. Vast staat wel dat de zeespiegel stijgt en het weer extremer wordt. Dit wordt ook bevestigd door de Deltacommissie onder leiding van de heer Cees Veerman. Zuid-Holland is door haar lage ligging in de delta, de grote bevolkingsdichtheid, veel bebouwing en haar economische waarde extra gevoelig voor de effecten van klimaatverandering. Dit maakt het nodig om de ruimtelijke inrichting en de wateropgaven voor veiligheid, waterkwantiteit en waterkwaliteit te herzien.

De nieuwe wateropgaven bieden Zuid-Holland ook kansen. We moeten dan wel bereid zijn om tijdig te investeren en durven te innoveren. Zodat we de kansen benutten om de veiligheid te vergroten en tegelijkertijd de economie te versterken en het leef- en vestigingsklimaat aantrekkelijker te maken.

Het Provinciaal Waterplan schetst, mede op basis van de adviezen van de Deltacommissie, hoe we dat de komende jaren waar willen maken. We doen dat samen met het Rijk, gemeenten en waterschappen. Waterveiligheid staat voorop. Wateroverlast moeten we zoveel mogelijk voorkomen. Maar ook mooi en schoon water is belangrijk. De komende jaren werken we aan het water in Zuid-Holland: de kust en dijken langs rivieren en kanalen worden versterkt, nieuwe waterpartijen worden aangelegd in stad en land, riolering wordt vernieuwd en oevers krijgen een natuurvriendelijke inrichting. De aanpak zal vernieuwend zijn op het gebied van extra waterberging, regenwaterafvoer en herstel van natuur en landschap. Het Provinciaal Waterplan beschrijft concreet wat wij de komende jaren, samen met onze partners, willen bereiken: een duurzame en klimaatbestendige delta, waar met plezier gewoond, gewerkt en gerecreëerd kan worden!

Lenie Dwarshuis-van de Beek
Gedeputeerde Water van de provincie Zuid-Holland

Inhoudsopgave

Samenvatting Provinciaal Waterplan 2010-2015

Inleiding

De waterwereld is in rap tempo aan veranderingen onderhevig. Die zijn zowel van bestuurlijke als van klimatologische en ruimtelijke aard. Redenen genoeg om het provinciale beleid daarop aan te passen. Het Provinciaal Waterplan Zuid-Holland 2010-2015 bevat de hoofdlijnen van het provinciaal waterbeleid voor deze periode. Het plan komt in de plaats van het waterbeleid zoals dat is vastgelegd in het Beleidsplan Groen, Water en Milieu (2006). Dit provinciaal waterplan vervangt tevens het Grondwaterplan 2007-2013 en beschrijft dus ook het strategische grondwaterbeleid voor Zuid-Holland.

Provincie en de sturingsvisie

Veranderingen in de wetgeving en de hieruit voortvloeiende veranderingen in taken en verantwoordelijkheden tussen de verschillende overheden (Rijk, provincie, gemeenten, waterschappen) maken het noodzakelijk om de sturingsvisie van de provincie op een aantal punten aan te scherpen en te verhelderen. Daarbij hanteert de provincie een tiental uitgangspunten. De provinciale rol in het waterveld spitst zich toe op kaderstelling en toezicht.

Provinciaal waterbeleid in de komende jaren

De effecten van klimaatverandering en de druk op de beschikbare ruimte nemen de komende decennia verder toe. Bescherming tegen overstromingen blijft dan ook onverminderd belangrijk en wordt zelfs gecompliceerder door de zeespiegelstijging en bodemdaling. De toenemende vraag naar kwalitatief hoogwaardig zoet water en conflicterende belangen van watergebruikers maken de verdeling van zoet water tot een heus maatschappelijk vraagstuk. De chemische en ecologische toestand van grond- en oppervlaktewater moet verbeterd worden. Het watersysteem vereist aanpassingen om deze effecten de baas te blijven.

Dit alles leidt tot vier **kernopgaven** voor de provincie Zuid-Holland:
1. Waarborgen waterveiligheid
2. Realiseren mooi en schoon water
3. Ontwikkelen duurzame (zoet)watervoorziening
4. Realiseren robuust & veerkrachtig watersysteem

Provincie en de veiligheid

De provincie heeft bestuurlijke afspraken gemaakt over versterking van de zwakke schakels in de kust en uitvoering van het (pilot)project Zandmotor. Hetzelfde geldt voor de versterking van rivierdijken, de organisatie van de informatievoorziening in het kader van rampenbestrijding en de implementatie van het beleidskader voor buitendijks gebied. Voorts behoren afronding van het Deltaplan Grote rivieren (de Diefdijk), toetsing en versterking van de boezemkaden, normering compartimentering- en voorlandkeringen, toetsing van de categorie c-keringen en verbetering van de internationale samenwerking rond overstromingen tot de taken van de provincie. Zij komen voort uit wettelijke taken, dan wel Europese regelgeving.

Om de veiligheid bij overstromingen te waarborgen, maakt de provincie een aantal keuzes die in hoofdstuk 4 verder worden uitgewerkt.

Provincie en mooi en schoon water

Een goede chemische en ecologische toestand van grond- en oppervlaktewaterlichamen is een doelstelling van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De provincie legt de ecologische doelen vast, waarover al consensus is bereikt in de Regionale Bestuurlijke Overlegstructuren (RBO's). Ook het behoud van een goede waterkwaliteit op zwemwaterlocaties volgt uit Europese regelgeving (Zwemwaterrichtlijn); de taakverdeling is uitgewerkt in een landelijk protocol. Bestuurlijke afspraken heeft de provincie verder gemaakt over het bestrijden van verdroging in TOP-gebieden en de realisatie van een aantal 'waterparels'.

Om te komen tot mooi en schoon water heeft de provincie in het provinciaal waterplan een aantal concrete doelstellingen geformuleerd. Zie hoofdstuk 5.

Provincie en de zoetwatervoorziening

Behoud van voldoende zoet water is een essentiële voorwaarde voor gebruiksfuncties zoals de drinkwatervoorziening, land- en tuinbouw en de boomteelt. Uit de KRW volgen specifieke eisen op het gebied van drinkwaterwinning. De provincie heeft bestuurlijke afspraken gemaakt over handhaving van het beschermingsniveau van bestaande drinkwaterbronnen. Voor de Greenports is een streefbeeld ontwikkeld voor bestaande en nieuw te ontwikkelen glastuinbouwlocaties. Stimulering van innovatieve pilots is nodig om grootschalige toepassing van gesloten waterkringlopen in de praktijk dichterbij te brengen.

Om te komen tot een duurzame zoetwatervoorziening maakt de provincie een aantal strategische keuzes die in hoofdstuk 6 nader worden uitgewerkt.

Provincie en een veerkrachtig watersysteem

De provincie ziet toe op goed operationeel waterbeheer door waterschappen. Deze taak is vastgelegd in de wet. Bestuurlijke afspraken zijn gemaakt over:

- op orde brengen van het watersysteem (NBW-actueel);
- afremmen van de bodemdaling in veenweidegebied (onder meer: Voorloper Groene Hart);
- behouden van de strategische voorraad zoet grondwater (Grondwaterplan);
- op orde brengen van de riolering (Bestuursakkoord Waterketen).

Om te komen tot een robuust en veerkrachtig watersysteem maakt de provincie in het provinciale waterplan een aantal keuzes die staan beschreven in hoofdstuk 7.

Voorbeelden waterbeleid in drie gebieden

De integratie van bovengenoemde opgaven is voor drie gebieden uitgewerkt in hoofdstuk 8. Na een korte karakteristiek van het gebied beschrijft de provincie wat er precies aan de hand is, welke problemen zich voordoen als gevolg van klimaatverandering en welke oplossingen mogelijk zijn.

In hoofdstuk 9 gaat de provincie in hoofdstuk 9 nader in op de uitvoeringsagenda, monitoring en beleidsevaluatie. Tot slot beschrijven wij in hoofdstuk 10 vanuit een aantal invalshoeken de financiering van het waterbeheer in Zuid-Holland.

1 Inleiding

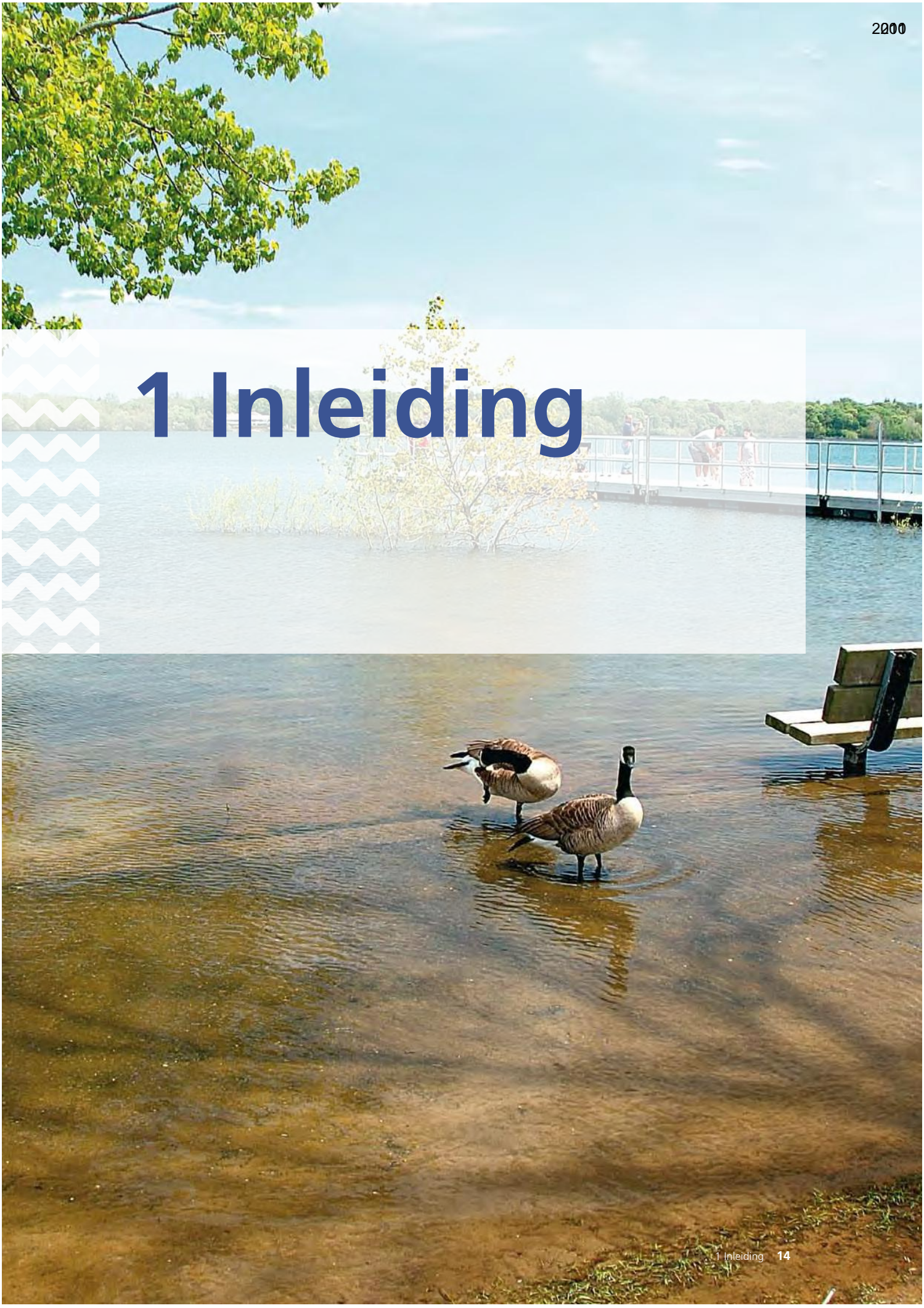

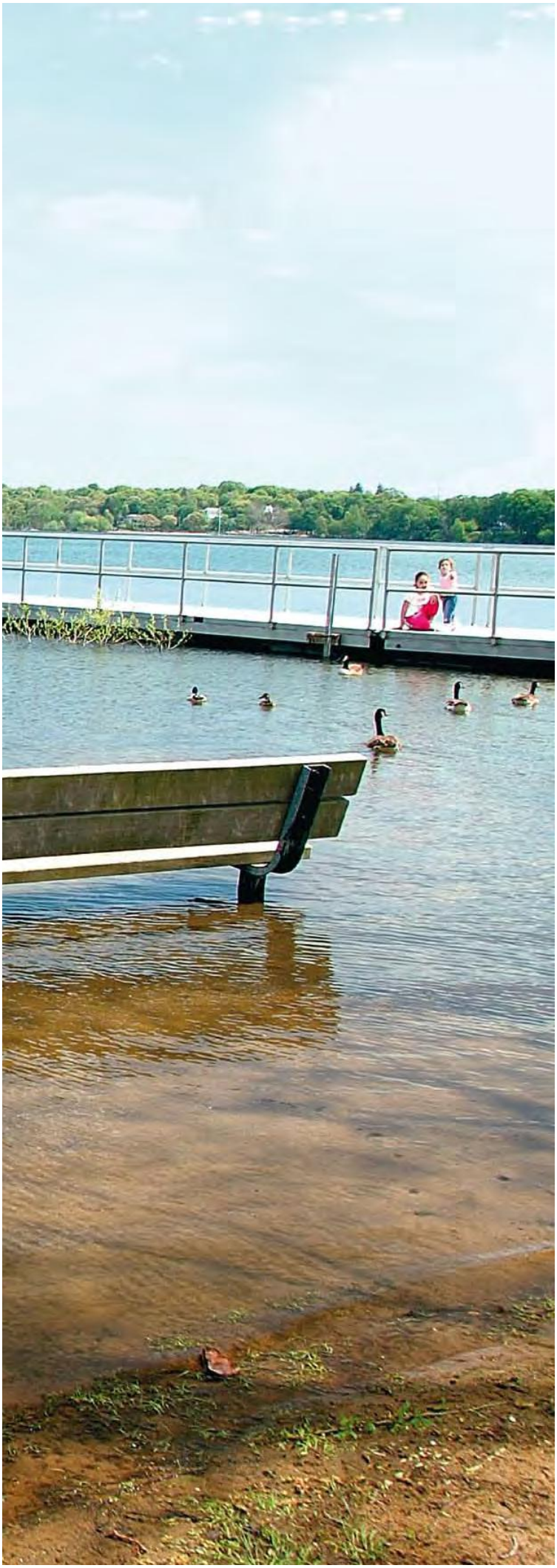

1.1 Aanleiding

Water staat volop in de bestuurlijke belangstelling, zeker in een waterrijke provincie als Zuid-Holland. De provincie heeft meerdere redenen om het nu geldende waterbeleid te herzien.

- Om te beginnen moet de provincie de waterkwaliteitsopgaven uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en de kwantitatieve opgaven uit het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW-actueel) juridisch vastleggen. Dit geldt voor alle overheden. Om die reden hebben zowel het Rijk als de 12 provincies en 25 waterschappen gelijktijdig en in een intensief interactief proces ieder hun eigen waterplan opgesteld. Voor 22 december 2009 moet Nederland de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) wettelijk hebben verankerd.
- De effecten van klimaatverandering en de toenemende ruimtelijke druk in de provincie Zuid-Holland vragen om een proactieve houding en zijn ook aanleiding geweest om het provinciaal waterplan te herzien. Het watersysteem in Zuid-Holland moet op duurzame wijze leiden naar een veerkrachtige en robuuste waterhuishouding die bijdraagt aan, of zelfs drager is van, een kwaliteitsvolle leefomgeving.
- Daarnaast zijn ontwikkelingen als de invoering van de nieuwe Waterwet (2009), de nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening (2008) en het Programma Provincie Nieuwe Stijl (PNS) redenen om de provinciale sturingsvisie water op een aantal punten verder aan te scherpen en te verhelderen.
- Tot slot zijn het waterveiligheidsbeleid (kust, buitendijks bouwen) en verbetering van de bescherming tegen wateroverlast (WB21) redenen om dit plan te herzien.

1.2 Het Provinciaal Waterplan Zuid-Holland 2010-2015

Dit Provinciaal Waterplan Zuid-Holland 2010-2015 bevat de hoofdlijnen van het provinciaal waterbeleid voor die periode. Het vervangt het provinciaal waterbeleid zoals dat is vastgelegd in het Beleidsplan Groen, Water en Milieu (2006). Dit nieuwe plan vervangt het Grondwaterplan 2007-2013 en beschrijft dus ook het strategische grondwaterbeleid voor Zuid-Holland. Verder voldoet het plan aan de eisen van de nieuwe Waterwet. De provincie vertaalt in dit plan het beleid uit het nationaal waterplan en het huidige Europese beleid naar provinciale kaders en doelstellingen voor de periode 2010-2015. Conform de herziene sturingsvisie water gaat het met name om de wat vraag. De waterschappen beantwoorden in hun waterbeheerplannen vervolgens vooral de hoe vraag.

1.3 Leeswijzer

De opzet van dit provinciaal waterplan is als volgt.

In hoofdstuk 2 wordt allereerst ingegaan op twee samenhangende ontwikkelingen die in de toekomst het functioneren van het watersysteem beïnvloeden: de effecten van de wereldwijde klimaatverandering en het veranderende ruimtegebruik in de provincie Zuid-Holland. Daarna zet de provincie uiteen wat zij daaraan gaat doen.

Hoofdstuk 3 bevat de provinciale sturingsvisie water met de algemene uitgangspunten die de provincie hanteert om met deze veranderingen om te gaan. In dit hoofdstuk zet de provincie uiteen wat haar taak en rol in het beleidsveld water is, mede in relatie tot de andere overheden, en op welke wijze zij haar taak gaat vervullen. Voorts bevat dit hoofdstuk een invulling van het begrip provinciaal belang.

De vier strategische kernopgaven zijn aan de hand van achttien verschillende waterthema's uitgewerkt in de hoofdstukken 4 tot en met 7. Bij ieder thema wordt aandacht besteed aan de volgende aspecten: maatschappelijke opgave, streefbeeld 2040, doelstelling 2010-2015 en strategie. Het streefbeeld 2040 beschrijft de gewenste situatie op middellange termijn, de 'stip aan de horizon'. De concrete doelstellingen 2010-2015 zijn daarvan afgeleid en leiden tot een situatie die past op de 'route naar het streefbeeld'. Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een beschrijving van de ruimtelijke doorwerking en het provinciaal belang.

In hoofdstuk 8 neemt de provincie drie gebieden als voorbeeld om uit te leggen wat een volledige toepassing van de wateropgaven betekent in een gebied. Daardoor wordt duidelijk waar een integratie van waterbeleid met andere sectoren per gebied noodzakelijk is. Het gaat om de Zuid-Hollandse Delta, het Groene Hart en de Zuidvleugel. Per deelgebied wordt behandeld: een introductie van het gebied, de maatschappelijke opgave, een doorkijk naar de lange termijn (2100), het streefbeeld voor 2040 en de daaraan gekoppelde bestuurlijke agenda voor de planperiode 2010-2015. Hoofdstuk 9 bevat een aanzet tot een uitvoeringsprogramma en gaat in op de monitoring en beleidsevaluatie.

De adviezen van de Deltacommissie zijn met name in de hoofdstukken 2, 4, 6 en 8 verwerkt.

De nummering in superscript in de hoofdstukken (voorbeeld: droogte en verzilting.[6.1]) verwijst naar de betreffende paragraaf in Bijlage 3: Toelichting begrippen. Alle bijlagen vormen overigens een volwaardig onderdeel van dit provinciaal waterplan.

2 Een ander **provinciaal** waterbeleid

2.1 De huidige situatie

Water is in toenemende mate een complex vraagstuk. De effecten van klimaatverandering en de druk op de beschikbare ruimte nemen de komende decennia verder toe. De provincie Zuid-Holland is door de lage ligging in de delta en de concentratie van mensen, bebouwing, bedrijven en kapitaal extra gevoelig voor die gevolgen. Het gevaar voor schade neemt door de voortschrijdende verstedelijking en economische groei alleen maar toe. Redenen genoeg voor de provincie om haar waterbeleid aan te scherpen.

2.1.1 Effecten van klimaatverandering in Zuid-Holland

Dat het klimaat verandert staat niet meer ter discussie. Alleen het tempo waarin en de wijze waarop dit gaat gebeuren is onzeker. Niets doen is geen optie. Daarom heeft de regering de Deltacommissie (Commissie Veerman) gevraagd advies uit te brengen over de bescherming van Nederland tegen de gevolgen van klimaatverandering. De vraag is hoe ons land zo ingericht kan worden dat het ook op zeer lange termijn klimaatbestendig is, veilig tegen overstromingen, en een aantrekkelijke plaats is en blijft om te leven, wonen, werken recreëren en investeren[1]. Juist voor een waterrijke provincie als Zuid-Holland, met grote en waardevolle delen die beneden zeeniveau liggen, kan klimaatverandering ingrijpende effecten hebben. Dat was in 2007 reden genoeg voor de provincie om het Actieprogramma Klimaat en Ruimte op te starten.

Het KNMI heeft in 2006 aan de hand van vier scenario's de mogelijke effecten van klimaatverandering voor Nederland onderzocht. Dit worden de KNMI-06-scenario's genoemd (zie figuur 2.1). De KNMI-06-scenario's zijn gebaseerd op de meest recente rapporten van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). De vier scenario's bevatten ieder een hoekpunt in een denkbeeldig speelveld waarbinnen ons toekomstig klimaat zich

[1] Het advies van de Deltacommissie is gepubliceerd in het rapport Samen werken met water, dat in september 2008 is aangeboden aan de regering.

tot 2050 zal ontwikkelen. Belangrijk is de constatering van het KNMI dat alle scenario's allemaal even waarschijnlijk zijn en dat er beleidsmatig niet langer kan worden uitgegaan van een van de klimaatscenario's.

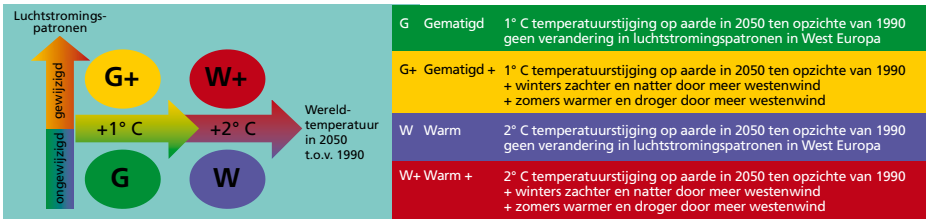

Figuur 2.1: hoofdkenmerken KNMI-06-scenario's

De Deltacommissie heeft ook een nieuw klimaatscenario geïntroduceerd. Dat scenario wijkt alleen voor de verwachte zeespiegelstijging na 2050 af van de KNMI-06-scenario's.

2.1.2 Druk op de beschikbare ruimte

De provincie Zuid-Holland is met ruim 3,4 miljoen mensen en veel bedrijvigheid het dichtstbebouwde en laagstgelegen deel van de Randstad. De ruimtedruk blijft hier nog steeds toenemen. Dit komt door de extra verstedelijking die het gevolg is van extra woningbouw, glastuinbouw en nieuwe bedrijfsterreinen. Hierdoor verandert het landgebruik in de periode 2000-2040. Algemene trend is dat, naast een toename van het percentage stedelijk gebied, het percentage natuurgebied fors toeneemt.

Tabel 2.1 Prognose verandering landgebruik Zuid-Holland in de periode 2000-2040

	Groene Hart		Zuidvleugel	
	2000	2040	2000	2040
wonen	6,7%	10,0%	25,8%	33,3%
werken	1,7%	1,8%	7,5%	8,7%
natuur	3,8%	12,0%	7,8%	12,3%
landbouw	77,0%	64,9%	40,9%	30,0%

Bron: Randstad 2040 (ruimtegebruik in procenten)

2.2 Anders omgaan met water

Het watersysteem vereist aanpassingen om in te spelen op de effecten van klimaatverandering en veranderend ruimtegebruik. Daarbij hanteert de provincie drie algemene uitgangspunten:

- aanpassingen moeten klimaatbestendig zijn;
- anders omgaan met water is noodzakelijk, onder meer door een accentverschuiving van 'bouwen in natuur' naar 'bouwen met natuur';
- aanpassingen worden hand in hand met andere ruimtelijke ontwikkelingen gerealiseerd, zodat de kwaliteit van leefomgeving en landschap wordt vergroot.

Het anders omgaan met water dat de provincie Zuid-Holland voorstaat, gaat uit van:

1. meebewegen met en ruimte bieden aan water, natuur en natuurlijke processen, waarbij de maatschappelijke kosten en baten vanuit een duurzaamheidperspectief evenwichtig dienen te worden afgewogen;
2. integraal risicomanagement, gericht op het verkleinen van de overstromingskans, adequaat opvangen van waterpieken/stortbuien en het minimaliseren van de gevolgschade van overstromingen;
3. gedifferentieerde waterkwaliteitsdoelen en –normen, toegespitst op gebruikfuncties;
4. afstemmen van het ruimtegebruik op de (on)mogelijkheden van het bodem- en watersysteem (lagenbenadering);

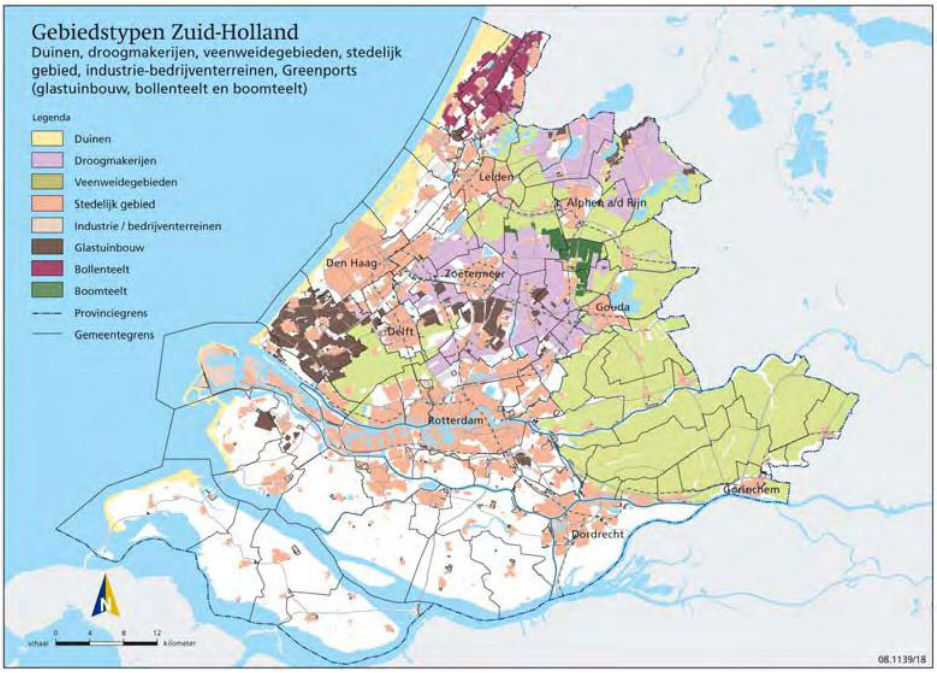

Figuur 2.2: gebiedstypen Zuid-Holland

5. verduurzamen en integreren van de waterketen (drinkwaterproductie tot afvalwaterzuivering) als waardevolle schakel in het watersysteem, gericht op het verbeteren van de waterkwaliteit, waarborgen van de zoetwatervoorraad en hergebruik van schaarse grondstoffen.

Met alle partijen in Zuid-Holland werkt de provincie samen om het watersysteem op orde te brengen en te houden.

2.2.1 Klimaatbestendig provinciaal beleid

Klimaatbestendigheid betekent voor de provincie dat een functie of gebied robuust en veerkrachtig genoeg is om de effecten van klimaatverandering op te vangen. Bijvoorbeeld de klimaateffecten van watertekorten. Bij robuust gaat het om het vermogen een periode met watertekorten op te vangen. De beschikbaarheid van zoet water speelt hierbij een belangrijke rol. Veerkracht heeft betrekking op het vermogen van een functie om mee te bewegen in een periode van watertekort en daarvan te herstellen. Als een functie of gebied niet klimaatbestendig is, moet de vraag worden gesteld of er voldoende mogelijkheden zijn om de robuustheid en veerkracht te versterken en of dit maatschappelijk ook haalbaar en wenselijk is. Bij nieuwe ontwikkelingen geldt ‘no-regret’ beleid als uitgangspunt.

Klimaatverandering is omgeven met onzekerheden. Onzekerheid over het tempo en soms over de richting van effecten. Klimaatscenario’s beschrijven de bandbreedte. Ook de maatschappij zal de komende decennia niet stilstaan. Een flexibele strategie, die regelmatig wordt bijgesteld op basis van nieuwe inzichten en ontwikkelingen, is dan ook een voorwaarde voor klimaatbestendigheid op lange termijn. De nieuwe KNMI-klimaatscenario’s in 2012 zijn een eerste moment voor bijstelling.

Bij toetsing van het beleid krijgen de zogenoemde knikpunten bijzondere aandacht. In die situatie is het klimaat zo veranderd dat het huidige beleid of de huidige ruimtelijke functies niet meer gecontinueerd kunnen worden. De functie is dan op lange termijn niet bestand tegen de effecten van klimaatverandering. Dit kan leiden tot ruimtelijke aanpassingen.

De aanbevelingen van de Deltacommissie, voorzover ook overgenomen in het nationaal waterplan, zijn in dit provinciaal waterplan geïntegreerd. De adviezen betekenen in veel gevallen een ondersteuning of bevestiging van de koers die de provincie Zuid-Holland al heeft ingezet, om te komen tot een duurzame, klimaatbestendige provincie.

2.2.2 Van 'bouwen in natuur' naar 'bouwen met natuur'

Vechten tegen het water zit ons Hollanders in de genen. De Deltawerken, een toonbeeld van ingenieurskunst, werden versneld aangelegd na de watersnood van 1953. Toen de Oosterschelde aan de beurt was, werden vraagtekens geplaatst bij de wenselijkheid van het volledig afsluiten. De waterkwaliteit, de oesterteelt en de natuurwaarden zouden hier sterk onder leiden. Om de getijdendynamiek zoveel mogelijk te handhaven werd na een brede maatschappelijke discussie besloten een dam met schuiven aan te leggen, die alleen bij storm en springtij dicht gaan.

Het voorbeeld van de Oosterschelde, maar ook de recente (bijna) overstromingen en evacuaties in het rivierengebied (1993, 1995, 2005), de hardnekkige waterproblemen, de toenemende kosten van het waterbeheer en de klimaatverandering vragen om een omslag in het denken. Wij moeten niet alleen vechten tegen het water, maar waar mogelijk meer meebewegen met het water en natuurlijke processen. Omdat meebewegen duurzamer is dan natuurlijke processen voortdurend tegen te werken. Deze omslag in denken is een geleidelijke verschuiving van 'Bouwen in de natuur' (Deltawerken) naar 'Bouwen met natuur'. Dit principe heeft de provincie bijvoorbeeld in 2007 toegepast met het initiëren van het proefproject de Zandmotor voor de Delflandse kust.

2.2.3 Vergroten kwaliteit leefomgeving en landschap

Met de ruimtelijke waterstrategie 'meebewegen waar het kan, weerstand bieden waar het moet' wil de provincie de kwaliteit van leefomgeving en landschap verbeteren. In deze strategie passen maatregelen als natuurvriendelijke oevers, flexibel peilbeheer, afkoppelen van regenwater, tijdelijke waterberging, vegetatiedaken en -muren, waterwonen, drijvende kassen en dynamisch kustbeheer. Maar ook experimenteerruimte om te werken aan duurzame oplossingen die de provincie voor de lange termijn klimaatbestendig maken.

2.3 Kernopgaven water

De ambities van de provincie komen samen in vier strategische kernopgaven die in de hoofdstukken 4 tot en met 7 nader worden uitgewerkt in beleidsthema's. Tabel 2.2 geeft een overzicht van de beleidsthema's in relatie tot de kernopgaven.

Kernopgave 1: Waarborgen waterveiligheid
Bewoners en bedrijven in Zuid-Holland moeten beschermd zijn tegen overstromingen en wateroverlast. Er is weliswaar steeds minder kans op overstromingen, maar als het gebeurt heeft het steeds grotere gevolgen door de grotere bevolkingsdichtheid en toegenomen economische waarde van Zuid-Holland. Uitgangspunten zijn risicobeheersing en niet afwentelen op andere gebieden. Tot deze kernopgave behoren een gedifferentieerde risicobenadering, combinaties van ecodynamisch kustbeheer, zonering en compartimentering, floodmanagement en een overmaat in de boezem- en de gemaalcapaciteit. Absolute veiligheid bestaat overigens niet. Daarom zijn ook heldere risicocommunicatie en veilige evacuatieroutes van groot belang.

Kernopgave 2: Realiseren mooi en schoon water
Een ruimtelijke waterstrategie, geënt op natuurlijke processen is de sleutel tot een samenhangende vergroting van de veiligheid en kwaliteit van de leefomgeving, de

aantrekkelijkheid en diversiteit van de landschappen en de ontwikkeling van meer groen en recreatiegebieden. Dit alles verbonden en ontsloten via het waternetwerk. Verbetering van de waterkwaliteit van boezem- en polderwateren is nodig voor vergroting van de kwaliteit van de leefomgeving. De diversiteit en aantrekkelijkheid van het landschap in Zuid-Holland heeft veel te maken met de aanwezigheid van water: zowel de hoeveelheid als de waterkwaliteit is bepalend voor het functioneren van het bodemsysteem, de waarde van bestaande en nieuwe natuurgebieden, de gebruiksmogelijkheden van (water) recreatiegebieden en recreatieve vaarroutes en het cultuurlandschap als geheel.

Kernopgave 3: Ontwikkelen duurzame zoetwatervoorziening
De beschikbaarheid van voldoende (zoet) water van een goede kwaliteit is een essentiële voorwaarde voor gebruiksfuncties als de drinkwatervoorziening en diverse vormen van landbouwkundig gebruik, zoals akkerbouw, tuinbouw en de boomteelt. De aanwezigheid van voldoende water van een goede kwaliteit (dat wil zeggen: geschikt voor de functie) is niet altijd een vanzelfsprekendheid in Zuid-Holland. Een tekort aan zoet water om de gebruiksfuncties te kunnen bedienen kan ontstaan door droogte en/of door verzilting. Beide zaken hangen sterk samen. De opgave is een duurzame situatie te creëren, waarin het watersysteem en de ruimtelijke functies zodanig op elkaar zijn afgestemd dat het waterbeheer ‘zo eenvoudig mogelijk’ is. Doorspoelen met stroomgebiedsvreemd water moet zo weinig mogelijk plaatsvinden. Het regionale watersysteem moet zodanig - klimaatbestendig - zijn ingericht dat het bestand is tegen variaties in de aan- en afvoer van rivierwater in het hoofdwatersysteem.

Kernopgave 4: Realiseren robuust en veerkrachtig watersysteem
Het oppervlaktewatersysteem in Zuid-Holland is een uniek systeem dat het resultaat is van eeuwenlang ‘polderen’ in het deltalandschap. Dit systeem functioneert nog steeds naar behoren, maar staat onder druk en vraagt aanpassingen en meer ruimte om ook op langere termijn goed te kunnen blijven functioneren. Door toenemende verstedelijking wordt neerslag steeds minder opgevangen waar het valt en sneller afgevoerd naar elders. De capaciteit van rioolnetwerken, boezems en gemalen en de mogelijkheden tot (tijdelijke) berging van water moeten hierop worden aangepast. In veengebieden daalt de bodem steeds verder door oxidatie van het veen als gevolg van bemaling/drooglegging. Het watersysteem dreigt steeds verder te versnipperen door de verschillende eisen die de diverse gebruiksfuncties eraan stellen (bijvoorbeeld landbouw en natuur).

Tabel 2.2 Strategische kernopgaven en beleidsthema’s

Kernopgaven	Beleidsthema’s
Waarborgen waterveiligheid (hoofdstuk 4)	kust grote rivieren regionale keringen kwetsbare gebieden buitendijks en binnendijks crisisbeheersing en calamiteitenzorg
Realiseren mooi en schoon water (hoofdstuk 5)	oppervlaktewaterkwaliteit: algemeen en KRW grondwaterkwaliteit: algemeen en KRW water en natuur water en recreatie
Ontwikkelen duurzame zoetwatervoorziening (hoofdstuk 6)	zoetwatertekort: droogte en verzilting drinkwatervoorziening duurzame Greenports
Realiseren robuust en veerkrachtig watersysteem (hoofdstuk 7)	wateroverlast vanuit oppervlaktewater waterbeheer en bodemdaling grondwaterkwantiteitsbeheer stedelijk water(keten)beheer waterbodems vaarwegbeheer

3 Sturingsvisie
Water

3.1 Inleiding

In de sturingsvisie water zet de provincie Zuid-Holland uiteen wat haar taak en rol in het beleidsveld water is en op welke wijze zij haar taak gaat vervullen. In het verleden heeft de provincie de provinciale sturingsvisie water vastgelegd in de Beleidsnota Water (2005) en het Beleidsplan Groen Water en Milieu (2006). Dit provinciaal waterplan zet een volgende stap, door nog scherper het vizier te richten op de kerntaken van de provincie en door de rolverdeling tussen provincie en andere overheden nog helderder te omschrijven.

De opzet van dit hoofdstuk is als volgt:

1. eerst volgt een schets van de interne en externe ontwikkelingen die de aanleiding zijn om de sturingsvisie water aan te scherpen en te verhelderen;
2. vervolgens een uiteenzetting wie wat doet binnen het beleidsveld water en wat de onderlinge relatie tussen de verschillende overheden is;
3. voorts de uitgangspunten van de sturingsvisie water;
4. de sturingsvisie water wordt voor de aspecten kaderstelling en toezicht water nader uitgewerkt;
5. tot slot vindt een eerste verkenning plaats van het provinciaal belang binnen het ruimtelijk (water) beleid.

3.2 Aanleiding herziening sturingsvisie water

Door interne en externe ontwikkelingen is er aanleiding om de sturingsvisie water te herzien.

3.2.1 Interne ontwikkeling

In april 2008 hebben Provinciale Staten het Programma Provincie Nieuwe Stijl (2008-2011, PNS) vastgesteld. Het bevat een algemene sturingsvisie waarin samengevat de volgende uitgangspunten staan:

1. voor alle taken die de provincie op zich neemt, zal aantoonbaar sprake moeten zijn van een duidelijke provinciale (wettelijke) verantwoordelijkheid en van een toegevoegde waarde;
2. in de verhouding met de waterschappen beperkt de provincie zich tot kaderstelling, monitoring en toezicht. Uitvoerende taken behoren bij de waterschappen te liggen;
3. de provincie zal de (inter)gemeentelijke verantwoordelijkheid niet overnemen en zal zelf geen gemeentelijke taken oppakken;
4. de provincie gaat zich richten op (boven) regionale vraagstukken en op het provinciaal belang;
5. de provincie hanteert als uitgangspunt dat niet meer dan twee overheidslagen bij een beleidsopgave betrokken dienen te zijn. Er is bij voorkeur steeds sprake van maximaal één kaderstellende en toezichthoudende laag en één uitvoerende laag per beleidsopgave;
6. de interbestuurlijke toezichtstaken van de provincie worden opnieuw vastgesteld op basis van het rapport van de commissie Oosting (zie paragraaf 3.5.2).

3.2.2 Externe ontwikkeling

Internationalisering van het (provinciaal) waterbeleid

De Europese Unie (EU) wordt voor het waterbeleid in Nederland steeds belangrijker doordat de EU een groot aantal water- en milieurichtlijnen heeft aangenomen. Voor het waterbeheer gaat het om de volgende richtlijnen: Kaderrichtlijn Water, Richtlijn Mariene Strategie, Richtlijn Overstromingrisico's, Zwemwaterrichtlijn, Grondwaterrichtlijn, en de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Daarnaast zijn ook verschillende milieurichtlijnen en de richtlijnen voor natuurbeleid zoals de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn van belang. Deze richtlijnen zijn/worden ingevoerd in de nationale wetgeving. Dit is ondertussen voor de meeste richtlijnen ook gebeurd. Belangrijk gevolg van deze verplichting is dat de beleidsvrijheid van de provincie binnen het waterbeleid op een aantal aspecten is afgenomen.

Ten behoeve van de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (KRW) werkt de provincie Zuid-Holland samen met waterbeheerders en gemeenten in twee stroomgebieddistricten: Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West en het Regionaal Bestuurlijk Overleg Maas. Deze samenwerking leidt tot de stroomgebiedbeheerplannen Rijndelta en Maas. Een aantal onderdelen is juridisch verankerd in dit provinciale waterplan.

Waterwet

De Waterwet vervangt negen sectorale waterwetten. Belangrijk uitgangspunt van de Waterwet is het principe 'decentraal wat kan, centraal wat moet'. Verantwoordelijkheden in het waterbeleid legt de Waterwet op het laagste niveau. Daarbij wordt uitgegaan van actieve samenwerking tussen de verschillende betrokken overheden die allemaal hetzelfde gemeenschappelijke doel nastreven: een goed waterbeheer.

Met de komst van de Waterwet vindt een verschuiving plaats van een reactieve sturing (goedkeuring achteraf) naar een proactieve sturing (goed overleggen in het voortraject).

De provincie onderschrijft dit uitgangspunt van de Waterwet. Zij zet deze al ingezette beleidslijn voort en zal zoveel mogelijk vooraan in het traject overleg plegen met de waterschappen, gemeenten en andere partijen. Met deze werkwijze beoogt de provincie een optimale afstemming en doorwerking van het provinciaal beleid in de plannen van onder meer de waterschappen en de gemeenten.

De Waterwet verplicht iedere overheidslaag om een of meerdere integrale waterplan(nen) op te stellen. Voor de provincie is dit het provinciaal waterplan en voor de waterschappen (regionale wateren) en het Rijk (rijkswateren) waterbeheerplannen. Nieuw is dat de Waterwet verplicht tot *gelijktijdige* herziening van het nationaal waterplan van het Rijk, het provinciaal waterplan en de waterbeheerplannen van de waterschappen. Deze nieuwe aanpak dwingt de diverse overheden - meer dan in het verleden - tot nauwe afstemming en goed overleg bij de totstandkoming van hun plannen.

In het provinciaal waterplan stelt de provincie kaders en stuurt op hoofdlijnen. Dit betekent dat de doelen worden vastgelegd. De waterschappen leggen in hun waterbeheerplan vast hoe zij die doelen willen realiseren. De wat vraag wordt dus in het provinciaal waterplan beantwoord, terwijl de hoe vraag in het waterbeheerplan wordt beantwoord. Op deze manier is duidelijk waarvoor de provincie, dan wel de waterschappen verantwoordelijkheid dragen. De Waterwet bepaalt dat de provincie waterbeheerplannen van de waterschappen moet goedkeuren. Daarnaast houdt de provincie jaarlijks een voortgangsgesprek met de waterschappen over de uitvoering van het waterbeheerplan.

Om proactief te kunnen sturen, mag de provincie in de provinciale verordening instructiebepalingen opnemen, bijvoorbeeld voor plannen en besluiten die de waterschappen vaststellen. Dat kan vooraf, maar de provincie heeft ook de bevoegdheid in concrete situaties een aanwijzing aan de waterschappen te geven (zowel vooraf als achteraf). Dit alles met het oog op een samenhangend en doelmatig regionaal waterbeheer.

In de Waterwet krijgen de ruimtelijke aspecten uit het provinciaal waterplan de status van een ruimtelijke structuurvisie. Dat geeft de provincie meer mogelijkheden om, op grond van de Wet ruimtelijke ordening (Wro), de ruimtelijke opgave van het provinciaal waterbeleid te ondersteunen en te realiseren. Het toenemende inzicht dat water onder meer door klimaatverandering op de lange termijn steeds meer ruimte nodig heeft, is een belangrijke overweging geweest voor deze beleidswijziging. In het verleden waren waterproblemen technisch goed op te lossen binnen bestaande ruimtelijke grenzen. Nu is echter vaker een aanpak vereist, die leidt tot een groter ruimtebeslag.

Wet Ruimtelijke Ordening (Wro)
De nieuwe Wro is op 1 juli 2008 in werking getreden. De kerngedachte van de nieuwe Wro is dat iedere overheidslaag haar belangen zo optimaal en doelmatig mogelijk met eigen instrumenten behartigt. De nieuwe Wro hanteert de volgende uitgangspunten: decentraal wat kan, centraal wat moet; iedere overheidslaag staat voor zijn eigen belang; minder regels en meer op uitvoering gericht. De rol van de provincie is door de herziening van de Wro op een aantal punten behoorlijk veranderd. De provincie heeft geen goedkeuringsbevoegdheid voor bestemmingsplannen meer. Verder komt er een eind aan de streekplannen. De vier streekplannen in Zuid-Holland blijven sinds 1 juli 2008 op basis van een overgangsregeling vigeren als structuurvisies conform de nieuwe Wro, totdat de nieuwe provinciale structuurvisie is vastgesteld (interimbeleid). Meer dan voorheen geeft deze visie op hoofdlijnen structuur aan de ontwikkeling en de inrichting van de provinciale ruimte. Bovendien vereist de nieuwe wet dat aangegeven wordt hoe de voorgenomen ontwikkeling c.q. het ruimtelijk beleid te verwezenlijken is (uitvoeringsstrategie). De nieuwe provinciale structuurvisie zal naar verwachting in 2010 in werking treden.

In de nieuwe Wro krijgen de provincies een aantal nieuwe juridische instrumenten die alleen ingezet kunnen worden om het provinciaal belang te behartigen:
1. inpassing plan (provincie stelt zelf een bestemmingsplan op);
2. projectbesluit (maakt het mogelijk een project te realiseren);
3. verordening (geeft voorschriften die overgenomen moeten worden in de bestemmingsplannen);
4. proactieve aanwijzing (het geven van een opdracht);
5. zienswijze op een bestemmingsplan;
6. reactieve aanwijzing (dat deel van het bestemmingsplan treedt dan niet in werking);
7. beroep instellen op het besluit van een gemeente.

3.3 Wie doet wat in het waterbeheer in Zuid-Holland

Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen hebben hun eigen taak en bevoegdheden in het beleidsveld water. Wie doet wat en wat is de formele onderlinge relatie tussen de verschillende overheden?

3.3.1 Rijksoverheid

De rijksoverheid is verantwoordelijk voor het nationale beleidskader en de strategische doelen voor het waterbeheer in Nederland. Ook legt de rijksoverheid in haar nationaal waterplan maatregelen vast die een nationaal karakter hebben (zoals de beëindiging van lozingen van gevaarlijke stoffen). Dit nationaal waterplan is – naast de Nota Ruimte – voor ruimtelijke aspecten eveneens een structuurvisie op de inrichting van Nederland. De provincies houden bij het opstellen van hun waterplannen rekening met het nationaal beleid. Het Rijk is ook de operationeel waterbeheerder van het rijkswatersysteem. Op het grondgebied van Zuid-Holland zijn dit de grote rivieren, een groot aantal kanalen, de Noordzee en de grote wateren in de Zuid-Hollandse Delta. Als waterbeheerder (Rijkswaterstaat) stelt het Rijk een waterbeheerplan op waarin het operationele waterbeheer wordt vastgelegd.

3.3.2 Provincie Zuid-Holland

De provincie Zuid-Holland is verantwoordelijk voor de vertaling van het nationaal beleidskader naar een regionaal beleidskader. Zo ook voor het vastleggen van (eigen) strategische doelen en de meetbare opgaven op regionaal niveau. De provincie richt zich dus vooral op strategisch beleid.

Daarnaast heeft de provincie nog een aantal operationele beheertaken binnen het grondwater- en vaarwegbeheer. De provincie blijft, ook na de inwerkingtreding van de Waterwet, bevoegd gezag voor vergunningverlening en handhaving van grondwateronttrekkingen ten behoeve van de drinkwatervoorziening, bodemenergiesystemen en industriële toepassingen van meer dan 150.000 m3 per jaar. Voor de overige grondwateronttrekkingen worden de waterschappen bevoegd gezag. Verder heeft de provincie 143 kilometer vaarweg in beheer. Het gaat hier om belangrijke vaarwegroutes voor de beroepsvaart en doorgaande recreatievaart.

De muskus- en beverrattenbestrijding is momenteel nog een taak van de provincie. Er wordt onderzocht op welke wijze en onder welke voorwaarden deze taak in deze planperiode kan worden over gedragen van de provincie naar de waterschappen. Doelstellingen en strategie voor 2010 en 2011 zijn verwoord in het visiedocument waarvan GS op 17 juni 2008 heeft kennisgenomen. Hoofdlijn van de huidige strategie is dat de bestrijding van muskus- en beverratten gebiedsdekkend en jaarrond wordt uitgevoerd. Momenteel lopen enkele onderzoeken die kunnen leiden tot een andere aanpak. Dit betreft onder meer de humaniteit van vangmethoden.

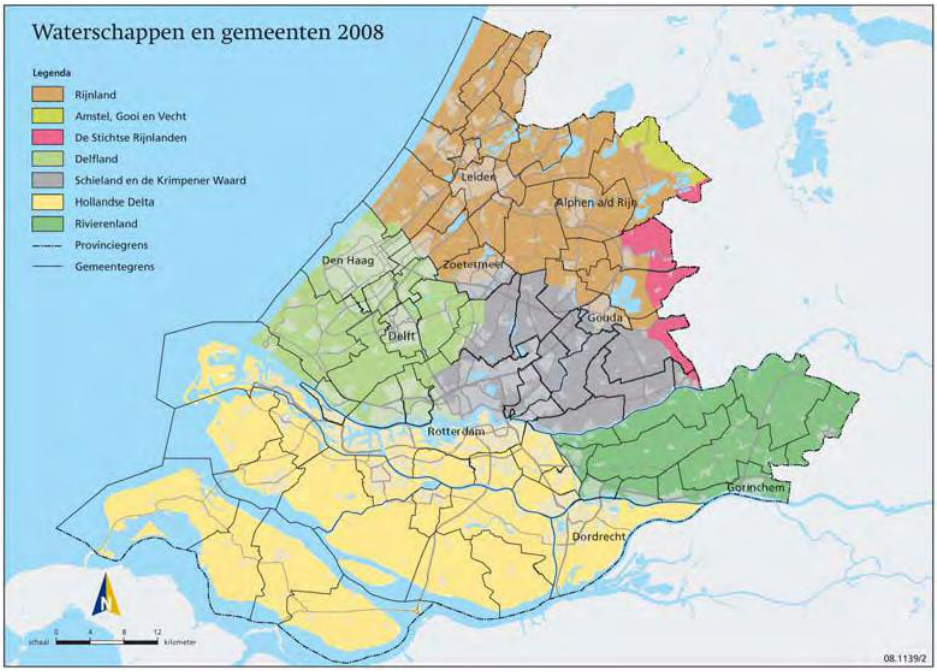

Figuur 3.1: waterstaatkundige kaart van Zuid-Holland

3.3.3 Waterschappen

De waterschappen zijn de beheerders van de regionale watersystemen en zijn verantwoordelijk voor het operationeel regionaal waterbeheer. Binnen de provinciale kaders stelt het waterschap operationele doelen op en legt zij vast op welke wijze deze operationele doelen worden uitgevoerd. Daarnaast kunnen waterschappen eigen beleid ontwikkelen, bijvoorbeeld ten aanzien van de samenwerking met de gemeenten in de waterketen of ten aanzien van gemeentelijke waterplannen. De waterschappen leggen het voorgaande vast in een waterbeheerplan.

Voor de financiering van hun taken beschikken de waterschappen over een eigen bevoegdheid om belasting te heffen. Dankzij deze opbrengsten kunnen de waterschapstaken grotendeels zelfstandig worden bekostigd. Onderhoud en verbetering van de primaire waterkeringen (duinen en rivierdijken) komen vanwege het nationaal belang volledig voor rekening van het Rijk.

Specifieke relatie provincie-waterschappen

De provincie en de waterschappen hebben in een aantal opzichten een specifieke relatie met elkaar. De provincie stelt de waterschappen in en regelt hun taken, hun werkgebied, hun bestuurssamenstelling en verdere inrichting. Dit is geregeld in de Waterschapswet. Met dit wettelijk instrument kan de provincie de bestuurlijke organisatie van het waterbeheer vormgeven.

Daarnaast is de relatie tussen de provincie en de waterschappen bijzonder omdat de provincie een algemeen bestuur vormt terwijl de waterschappen een functioneel bestuur zijn. Dit wil zeggen dat de provincie als algemeen bestuur het algemeen belang behartigt en in beginsel een onbegrensde taakstelling heeft. Het waterschap behartigt als functioneel bestuur alleen een specifiek belang, namelijk het regionaal waterbeheer. De provincie stelt de kaders vast en houdt vanuit haar wettelijke taak toezicht op de taakuitoefening van de waterschappen. Dit formele onderscheid neemt niet weg dat de provincie en de waterschappen elkaar in de dagelijkse praktijk vooral zien als medeoverheden. Medeoverheid wil in dit verband dan ook zeggen dat de provincie en de waterschappen

als waterpartners actief samenwerken aan het oplossen van de wateropgaven in de provincie Zuid-Holland. In deze samenwerking is de toegevoegde waarde van de provincie dat zij als algemeen bestuur een evenwichtige integrale afweging tussen verschillende sectorale belangen kan maken. Daarbij beoogt de provincie bruggen te slaan tussen de verschillende sectorale belangen. Op basis van deze brede integrale afweging worden ontwikkelingen mogelijk gemaakt en gestuurd. Daarmee schept de provincie voor de waterschappen het provinciaal kader waarbinnen het operationeel waterbeheer van de waterschappen kan plaatsvinden.

3.3.4 Gemeenten

De gemeenten hebben vooral in het bebouwde gebied een belangrijke taak op het gebied van het waterbeheer. Deze taak staat omschreven in de Wet gemeentelijke watertaken (2008) waarin voor de gemeenten drie zorgplichten zijn vastgelegd: afvalwater, hemelwater en grondwater. Het beleid dat de gemeenten ontwikkelen voor de invulling van deze zorgplichten, moeten zij voor 2013 vastleggen in een verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (Verbreed GRP). Dit plan gaat de huidige rioleringsplannen vervangen. Daarin was alleen beleid op het gebied van de afvalwaterzorgplicht opgenomen.

Naast deze drie zorgplichten hebben de gemeenten nog twee taken:
- de zorg voor de lokale ruimtelijke inpassing van maatregelen op het gebied van waterbeheer;
- uitvoering van milieumaatregelen in het stedelijke gebied ten behoeve van de KRW.

Een groot aantal gemeenten beschikt over een gemeentelijk waterplan. Dit plan vormt in veel gevallen de paraplu voor het totale stedelijke waterbeheer. Een GRP kan een uitwerking zijn van dit plan. In de nieuwe situatie kan ervoor gekozen worden om het Verbreed GRP als beleidsdocument in te zetten voor het stedelijke waterbeheer.

De Wet gemeentelijke watertaken biedt per 1 januari 2008 de mogelijkheid om de kosten voor de uitvoering van de zorgplichten te verhalen via een nieuwe rioolheffing. Tot 1 januari 2010 kunnen gemeenten het rioolrecht oude stijl heffen, daarna kan het alleen op basis van de nieuwe heffing.

Relatie provincie-gemeenten

De relatie tussen de gemeenten en de provincie in het beleidsveld water is direct geregeld in de Wet Milieubeheer. De provincie heeft de wettelijke taak de gemeenten te adviseren over de GRP's. Dit betreft zowel de financiële als de inhoudelijke aspecten van een rioleringsplan. De waterschappen zijn vanaf het begin betrokken bij het opstellen van het GRP. Als een gemeente het provinciaal advies naast zich neerlegt, heeft de provincie de bevoegdheid een aanwijzing te geven over de inhoud van het GRP. Opstellen van een gemeentelijk waterplan is geen verplichting. De provincie heeft hier geen goedkeuringstaak. Zij wil graag dat gemeenten in samenwerking met het waterschap en andere belanghebbenden een gemeentelijk waterplan opstellen.

Van de gemeenten verwacht de provincie dat zij bij het opstellen van hun waterplannen rekening houden met het waterbeleid van het Rijk, de provincie en de waterschappen. Dit is conform de afspraken die gemaakt zijn in het Nationaal Bestuursakkoord Water Actueel 2008 en de afspraken die op basis van de KRW zijn gemaakt in de verschillende RBO's (regionaal bestuurlijk overleg). Daarnaast verwacht de provincie dat gemeenten bij het opstellen van ruimtelijke plannen rekening houden met de waterbelangen. Zij maken hiervoor gebruik van het instrument watertoets.

Relatie waterschappen-gemeenten
De waterschappen en de gemeenten ontmoeten elkaar vooral bij het opstellen van de gemeentelijke waterplannen. Daarnaast op het snijvlak van de ruimtelijke ordening en het waterbeheer en de toepassing daarbij van het instrument watertoets. Gemeenten zijn verplicht waterschappen om advies te vragen voor alle ruimtelijke plannen die van invloed zijn op het watersysteem. In hun besluitvorming dienen gemeenten inzichtelijk te maken op welke wijze zij rekening hebben gehouden met het waterbelang. Daarnaast stelt het waterschap eisen aan de gemeente met betrekking tot riooloverstorten en de lozing van het gemeentelijk rioolstelsel op de rioolzuiveringsinrichting. De gemeente betrekt het waterschap bij het opstellen van het GRP. Van beide partijen verwacht de provincie dat zij actief met elkaar samenwerken om tot een goed waterbeheer in de provincie Zuid-Holland te komen.

Bij de totstandkoming en de uitvoering van het waterbeleid in de provincie Zuid-Holland zijn, naast een groot aantal overheden, private partijen betrokken. Hieronder vallen organisaties als de Land- en Tuinbouworganisatie Noord (LTO Noord), de Kamer van Koophandel, Milieufederatie Zuid-Holland, natuurterreinbeheerders als Natuurmonumenten en Zuid-Hollands Landschap en de drinkwaterbedrijven. Al deze partijen werken op verschillende manieren samen om tot een goed waterbeheer in de provincie Zuid-Holland te komen. Daarnaast hebben overheden zich in enkele gevallen verenigd in regionale (bestuurs)platforms om te komen tot een gezamenlijke aanpak van de wateropgaven. Een voorbeeld is het Waterkader Haaglanden (zie tekstkader).

Waterkader Haaglanden
Het gaat om de volgende overheden: Ministerie van V&W, provincie Zuid-Holland, Stadsgewest Haaglanden, hoogheemraadschap van Delfland en gemeenten Den Haag, Rijswijk, Midden-Delfland en Westland. Basis voor samenwerking vormt het Regionaal Bestuursakkoord Water dat in februari 2006 is ondertekend door alle regionale overheden in Haaglanden en moet leiden tot een betere afstemming, synergie en slagkracht in de uitvoering. Verder worden in zes proeftuinen kennis en innovatieve ideeën op het snijvlak van water, ruimtelijke ordening en economie ontwikkeld en in praktijk gebracht. En Waterkader Haaglanden neemt deel aan het nationale onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat.

3.4 Uitgangspunten sturingsvisie water

Veranderingen in de wetgeving en de hieruit voortvloeiende veranderingen tussen de verschillende overheden maken het noodzakelijk om de sturingsvisie van de provincie op een aantal punten aan te scherpen en te verhelderen. Daarbij hanteert de provincie de volgende uitgangspunten:

1. vanuit haar eigen verantwoordelijkheid hecht de provincie bij de totstandkoming en de uitvoering van het provinciaal waterbeleid veel waarde aan goed overleg met de waterschappen en de gemeenten;
2. binnen het beleidsveld water gaat de provincie uit van het principe ’decentraal wat kan, centraal wat moet’;
3. de provincie zal geen (inter)gemeentelijke verantwoordelijkheden of verantwoordelijkheden van de waterschappen overnemen en zal geen gemeentelijke taken of taken van de waterschappen zelf oppakken;
4. de wettelijke taken van de provincie binnen het beleidsveld water zijn gebaseerd op de Waterwet, de Waterschapswet, de WRO en de Wet Milieubeheer;

5. de provincie beperkt zich bij de invulling van de wettelijke taken tot de aspecten kaderstelling en toezicht (inclusief monitoring);
6. uitvoering van het waterbeleid is in beginsel geen taak van de provincie tenzij dit anders is geregeld bij wet. De provincie kan in sommige gevallen en in overleg met de betrokkenen een regisserende rol vervullen om te komen tot een geïntegreerde uitvoering van het waterbeleid;
7. kaderstelling betreft vaststelling van strategische doelen vanuit het provinciaal belang en het (eventuele) kwantificeren van de beleidsopgaven. De provincie doet in beginsel geen richtinggevende uitspraken over de keuze van (typen) maatregelen, tenzij bepaalde maatregelen grote ruimtelijke consequenties hebben;
8. de provincie zet zich in voor een afname van de bestuurlijke drukte en de regeldruk binnen het beleidsveld water;
9. de provincie houdt toezicht op de waterschappen conform de adviezen van de Commissie Oosting (zie volgende paragraaf);
10. vertrekpunt voor het provinciaal waterbeleid is het Nationaal Bestuursakkoord Water-Actueel (2008) waarin tussen het Rijk, de provincies (IPO), de waterschappen (Unie van Waterschappen) en de gemeenten (VNG) afspraken zijn gemaakt over het uit te voeren waterbeleid.

De ruimtelijke aspecten in het provinciaal waterplan zijn een structuurvisie conform de Wro. Vanuit het provinciaal waterbelang hanteert de provincie bij toekenning van de bestemming en bepaling van de locaties de volgende uitgangspunten:

1. minimaal de huidige ruimte voor het watersysteem moet behouden blijven;
2. de lagenbenadering wordt gehanteerd bij functietoekenning. Dit wil zeggen dat water een sturende rol heeft bij de besluitvorming over nieuwe locatiekeuzen voor onder meer verstedelijking, landbouw, industrie en bedrijventerreinen. Bij dergelijke locatiekeuzen wordt water volledig en vroegtijdig betrokken (zie kader);
3. de provincie heeft de taak om als algemene democratie bij meerdere sectorale belangen een integrale afweging te maken bij functietoekenning. De integrale afweging hiervan vindt plaats in de provinciale structuurvisie. Als voor het waterbelang geen optimale keuze kan worden gemaakt, bedenken alle betrokken partijen innovatieve oplossingen (de Zuidplaspolder is hiervan een voorbeeld);
4. de provincie zoekt naar synergie tussen functies, zowel binnen de watersector als daarbuiten, o.a. bij natuur, landbouw, stedelijke herstructurering, recreatie, cultuurhistorie;
5. de uitwerking van het begrip provinciaal belang - zoals vastgesteld in de Notitie Provinciaal belang (november 2008) - is leidend voor de inzet van instrumenten uit de Wro.

Lagenbenadering
De lagenbenadering zorgt ervoor dat bij ruimteconcurrentie de functies zodanig op elkaar worden afgestemd, dat de mogelijkheden van het bodem- en (grond) watersysteem optimaal worden benut. Het principe van de lagenbenadering wordt gehanteerd zoals dit is uitgewerkt in de Nota Ruimte en de provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2020. De eerste laag is die van bodem, water, landschap en natuur. De tweede laag is infrastructuur en netwerken, de derde laag occupatiepatronen (steden en dorpen).

3.5 Uitwerking sturingsvisie water voor aantal aspecten

In deze paragraaf werkt de provincie bovengenoemde uitgangspunten in drie thema's nader uit: kaderstelling, toezicht (inclusief monitoring) en regie.

3.5.1 Kaderstelling

De kaders legt de provincie vast vanuit het provinciaal belang, zowel in het provinciaal waterplan als in een of meerdere provinciale waterverordeningen. Daarbij gaat de voorkeur van de provincie uit naar sturing op grond van het provinciaal waterplan en naar bestuurlijke samenwerking. In beperkte mate wil de provincie gebruik maken van de mogelijkheid om de provinciale belangen vast te leggen in een provinciale waterverordening. De waterverordening is, naast planvorming en toezicht, het instrument voor de provincie om sturing te geven aan het waterbeheer. Een aanvullend kaderstellend instrument voor het waterbeheer is de Verordening Ruimte. Voordeel van regelgeving is de sterke doorwerking en gebondenheid onder alle omstandigheden, nadeel is de rigiditeit. Alleen voor die onderwerpen van provinciaal belang waarvoor een beleidsmatige afstemming - op planniveau - in combinatie met een jaarlijkse voortgangsrapportage onvoldoende is, overweegt de provincie te sturen op grond van instructiebepalingen in de waterverordening. Onderstaand tekstkader benoemt de thema's waarop de provincie bij waterverordening regels stelt.

Thema's Waterverordening
1. Veiligheid kust en kustfundament
2. Veiligheidsnormen voor regionale waterkeringen
3. Normen waterkwantiteit (wateroverlast)
4. Meten en beoordelen (toetsing watersysteem)
5. Planvorming
6. Onttrekking en infiltratie van grondwater

In het waterbeleid stuurt de provincie op hoofdlijnen. Dit betekent dat de provincie alleen doelen vastlegt in het provinciaal waterplan en geen uitspraken doet over de wijze waarop de waterschappen die doelen bereiken. In dit provinciaal waterplan staan de provinciale doelen zo duidelijk mogelijk geformuleerd. Ook geeft de provincie helder aan wat zij van de waterschappen, gemeenten en andere partijen verwacht. Het provinciaal waterplan en andere beleidskaders (bijvoorbeeld provinciale structuurvisie of investeringsbudget landelijk gebied) stelt de provincie in goed overleg met de waterpartners op. Met deze werkwijze beoogt zij een optimale samenwerking binnen het waterbeleid.

3.5.2 Toezicht

De provincie heeft volgens de Waterwet en de Waterschapswet een toezichthoudende taak op de waterschappen. Dit wil kortweg zeggen dat zij toetst of het gevoerde beleid van de waterschappen in overeenstemming is met hun eigen waterbeheerplan en de door de provincie opgestelde kaders. Zowel voor de toetsing als de eventuele mogelijkheid om corrigerend op te treden, beschikt de provincie over verschillende instrumenten. Bij de vaststelling van het Programma Provincie Nieuwe Stijl in april 2008, hebben Provinciale Staten de uitspraak gedaan dat de provincie haar interbestuurlijk toezicht opnieuw gaat bezien conform de adviezen van de Commissie Oosting (Commissie Doorlichting Interbestuurlijk Toezicht).

Dit wil zeggen dat de provincie haar toezicht op de waterschappen als volgt invult:

1. de provincie toetst op grond van haar beleidskader op hoofdlijnen de waterbeheerplannen en de van toepassing zijnde waterschapsbesluiten van de waterschappen;
2. het toezichtinstrumentarium wordt daarbij door de provincie op een eenduidige wijze ingezet (heldere kaders en normen);
3. de waterschappen informeren de provincie over de uitvoering van het waterbeheerplan en de mate waarin de doelen worden bereikt. Zij doen dat in een jaarlijkse voortgangsrapportage met behulp van een aantal beleidsindicatoren per beleidsthema;
4. het aantal goed te keuren besluiten wordt (conform alle wettelijke veranderingen) beperkt tot de waterbeheerplannen, kostentoedelingsverordening en projectplannen;
5. de provincie geeft zoveel mogelijk de voorkeur aan sturing via beleid in het provinciaal waterplan;
6. in de waterverordening stelt de provincie de normen en kaders vast. Met instructie-bepalingen in de waterverordening gaat de provincie terughoudend om.

3.5.3 Regie

De provincie kan in sommige gevallen en in overleg met de betrokkenen een regisserende rol vervullen om te komen tot een geïntegreerde uitvoering van het waterbeleid.
Het gaat dan met name om projecten waar een bepaalde wateropgave in combinatie met andere ruimtelijke opgaven kansen biedt voor een algemene verbetering van leefomgevingskwaliteit en landschappelijke waarde. Denk daarbij aan de regisserende rol bij de versterking van de zwakke schakels in de kust, de veenweidenproblematiek of grootschalige waterbergingslocaties. Ook in projecten met betrekking tot herstel van estuariene dynamiek (getijdendynamiek) in de Delta en behoud van de zoetwatervoorziening ziet de provincie een regisserende rol voor zich weggelegd.

3.6 Provinciaal belang binnen het ruimtelijk beleid

3.6.1 Structuurvisie

De Wro verplicht Provinciale Staten een structuurvisie vast te stellen voor het grondgebied van de provincie. De structuurvisie bevat de hoofdlijnen van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling en het ruimtelijk beleid. Daarnaast kan de provincie een of meerdere verordeningen vaststellen waarin voorschriften worden vastgelegd die overgenomen moeten worden in de bestemmingsplannen. De verwachting is dat Provinciale Staten in 2010 gelijktijdig zowel de provinciale structuurvisie (PSV) als de provinciale verordening Ruimte vaststellen. De provinciale verordening moet afgestemd worden met de AmvB Ruimte (ministerie van VROM) die naar verwachting in de loop van 2010 in werking zal treden.

Goede ruimtelijke ordening vraagt om een juiste balans tussen afweging van belangen/functies, duurzaamheid en kwaliteit van de leefomgeving (zie tekstkader).

Duurzaamheid
Duurzame ruimtelijke ontwikkeling betekent dat (negatieve) effecten van huidige en nieuwe beslissingen niet worden afgewenteld op andere gebieden en/of toekomstige generaties. Duurzaamheid betekent ook dat keuzes worden gemaakt op basis van een integrale afweging tussen sociaal-culturele, fysisch/ecologische en economische aspecten (people, planet, profit).

3.6.2 Provinciaal ruimtelijk belang, verkenning

In de Wro wordt onderscheid gemaakt tussen nationaal, provinciaal en gemeentelijk belang bij de realisatie van een ruimtelijke doelstelling. Voorwaarde voor mogelijke inzet van instrumenten uit de Wro is dat een bepaalde ruimtelijke opgave kan worden gedefinieerd als ruimtelijk belang van een specifieke overheidslaag. Dit betekent dat de provincie haar specifieke ruimtelijke opgaven gemotiveerd moet kunnen definiëren als provinciaal belang.

De Wro geeft geen nadere bepaling van wat als provinciaal (ruimtelijk) belang moet worden beschouwd. Het is een politieke bestuurlijke keuze. Bij het bepalen van het provinciaal (ruimtelijk) belang zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. er moet sprake zijn van een ruimtelijke opgave op provinciale (bovenregionale) schaal, met een duidelijke toegevoegde waarde van de provincie;
2. het basisprincipe is ‘decentraal wat kan, centraal wat moet’. Een ruimtelijke opgave kan alleen als provinciaal belang worden aangeduid als kan worden gemotiveerd dat de betreffende opgave niet kan worden gerealiseerd op gemeentelijk/regionaal niveau. Of als mag worden verwacht dat de effecten van een gemeentelijke/regionale keuze zich (ook) op provinciaal niveau manifesteren;
3. een ruimtelijke opgave aanduiden als provinciaal belang betekent dat de provincie zichtbaar maakt dat de opgave realistisch en uitvoerbaar is. Dit hoeft overigens niet te betekenen dat de provincie zelf uitvoert; afspraken met andere partijen over de uitvoering kunnen ook volstaan;
4. ruimtelijke aspecten waarvoor sectorale wetgeving bestaat, worden niet nog eens opgenomen in een provinciale verordening. Voorbeeld is de bescherming van drinkwaterwinningsgebieden, die al is geregeld via de Wet Milieubeheer.

GS van Zuid-Holland hebben voor de ruimtelijke ontwikkeling van de provincie onder meer de volgende ambities geformuleerd:

1. een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving;
2. integrale bereikbaarheid;
3. concurrerende, innovatieve en duurzame economie;
4. daadkrachtig en slagvaardig bestuur.

Deze ambities vertalen zich naar een aantal integrale ruimtelijke hoofdopgaven:

1. concurrerend internationaal profiel;
2. duurzame klimaatbestendige Deltaprovincie;
3. divers en samenhangend stedelijk netwerk;
4. stad en land verbonden;
5. vitaal, divers en aantrekkelijk landschap.

3.6.3 Provinciaal belang en water

De hierboven geformuleerde ambities en integrale ruimtelijke hoofdopgaven bevatten elk in meer of mindere mate (ook) een ruimtelijke wateropgave. Een ruimtelijke wateropgave wordt als provinciaal belang beschouwd als die wateropgave een basisvoorwaarde is voor het behalen van de ruimtelijke ambitie/hoofdopgave. Daarbij moet onderscheid worden gemaakt tussen:

type 1: planologisch behouden en beschermen van een zone of gebied ten behoeve van de ruimtelijke wateropgave en

type 2: expliciet rekening houden met een wateropgave bij de integrale afweging voor een ruimtelijke ontwikkeling of bij de keuze voor en inrichting van een locatie.

De ruimtelijke wateropgave van type 1 vertaalt zich naar concrete gebieden/zones die zijn aangegeven op een kaart (is onderdeel van de structuurvisie). Het betreft een reservering voor water, waarmee randvoorwaarden worden gesteld aan de mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen in het betreffende gebied. Voorbeelden van wateropgaven van type 1 zijn reserveringen voor waterbergingslocaties en vrijwaringszones voor toekomstige dijkversterkingen.

Een wateropgave van type 2 vertaalt zich naar een uitgangspunt of basisvoorwaarde. Zo moet de (mogelijke) overstromingsdiepte in ogenschouw worden genomen bij locatiekeuzes voor economisch waardevolle functies. Ander voorbeeld is de randvoorwaarde dat voldoende evacuatiemogelijkheden aanwezig moeten zijn op locaties met een hoog risico voor overstromingen. Tabel 3.1 geeft een eerste verkenning van (kern)wateropgaven, gekoppeld aan integrale ruimtelijke hoofdopgaven. De geformuleerde ruimtelijke wateropgaven voldoen aan de criteria voor provinciaal belang, zoals verwoord in paragraaf 3.6.2.

Tabel 3.1 Integrale ruimtelijke hoofdopgaven en kernopgaven water

Integrale Hoofdopgave	Kernopgaven water [1)]	Wateropgave van provinciaal belang
Concurrerend internationaal profiel	3	■ Ontwikkelen duurzame glastuinbouw gericht op zelfvoorziening ten aanzien van zoetwater
Duurzame klimaatbestendige Deltaprovincie	1	■ Versterken van de zwakke schakels aan de kust met behoud of verbetering van de ruimtelijke kwaliteit
	1	■ Creëren van mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkelingen in buitendijkse en binnendijkse gebieden met behoud van veiligheid tegen overstromingen
	3	■ Herstellen van de estuariene dynamiek in de Zuid-Hollandse Delta
	3	■ Behoud van zoetwatervoorziening
	4	■ Veilig stellen van voldoende (grond-)water voor drinkwaterbereiding
		■ Realiseren en in stand houden van een maatschappelijk haalbaar en betaalbaar beschermingsniveau tegen wateroverlast
Divers en samenhangend stedelijk netwerk	4	■ Realiseren en in stand houden van een maatschappelijk haalbaar en betaalbaar beschermingsniveau tegen wateroverlast
	1	■ Creëren van mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkelingen in buitendijkse en binnendijkse gebieden met behoud van veiligheid tegen overstromingen
Stad en land verbonden	4	■ Landschappelijk passend ontwikkelen van wateropvang voor de stad
Vitaal, divers en aantrekkelijk landelijk gebied	2	■ Realiseren en behouden van een goede ecologische toestand van het oppervlaktewaterlichaam
	2	■ Realiseren en behouden van een goede toestand van het grondwaterlichaam
	4	■ Realiseren ruimtelijke omvorming veenweidegebieden

1) **Kernopgaven water**
1. Waarborgen waterveiligheid
2. Realiseren mooi en schoon water
3. Ontwikkelen duurzame zoetwatervoorziening
4. Realiseren robuust en veerkrachtig watersysteem

3.6.4 Rolopvatting ten aanzien van water en ruimtelijke ordening

De provincie zal ten aanzien van de bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen proactief sturen op de waterthema's die zij van provinciaal belang acht (tabel 3.1) en waar nodig gebruik maken van het Wro-instrumentarium. De inzet van het Wro-instrumentarium wordt uitgewerkt in de uitvoeringsstrategie van de structuurvisie. Voor de lokale belangen verwacht de provincie dat het waterschap deze inbrengt bij bestemmingsplannen. De provincie verwacht van het waterschap dat zij via de watertoets het waterbelang inbrengt bij lokale en regionale ruimtelijke ontwikkelingen. De watertoets wordt dusdanig uitgevoerd dat daarmee het volledige beleid zoals beschreven in het provinciaal waterplan - en uitgewerkt in de waterbeheerplannen - wordt gedekt.

4 Waarborgen waterveiligheid

4.1 Inleiding

De provincie is vanwege haar ligging aan zee en aan de grote rivieren kwetsbaar voor overstromingen. Het waterveiligheidsbeleid is dan ook volop in ontwikkeling. Aanleidingen hiervoor zijn de klimaatverandering (stijgende zeespiegel, extreme neerslag, meer afvoer via grote rivieren) en nieuwe inzichten in waterkeringen en gevolgen van overstromingen. Het besef is gegroeid dat absolute veiligheid niet bestaat: een klein restrisico blijft er altijd. Dit werkt door in de beleidsplannen van waterschappen, Rijk en de provincie.

Bewoners en bedrijven, infrastructuur, flora en fauna in Zuid-Holland moeten beschermd zijn tegen overstromingen en wateroverlast. De kans op overstromingen is klein, maar als het gebeurt heeft het steeds grotere gevolgen door de grotere bevolkingsdichtheid en toegenomen economische waarde van Zuid-Holland. Het beleid van de provincie is erop gericht het hoge veiligheidsniveau, de leefbaarheid en de bewoonbaarheid van Zuid-Holland te behouden of te vergroten. Alle onderdelen van de zogenoemde veiligheidsketen zijn van belang, maar de belangrijkste is en blijft preventie: het voorkomen van overstromingen door sterke keringen.

Klimaatverandering leidt onder meer tot een stijging van de zeespiegel met gevolgen voor de waterveiligheid van kust- en rivierengebied. Naast stijging van zeespiegel, zwaardere stormen, hogere golven en extreme neerslag is de verwachte toename van de afvoer van de Rijn (winter) voor de veiligheid in Zuid-Holland van belang. Op lange termijn is het de combinatie van hoge rivierafvoeren en stijging van de zeespiegel, die ervoor zorgt dat in delen van het benedenrivierengebied de veiligheid onder druk komt te staan.

De klimaatontwikkeling leidt tot de noodzaak:

- de normering van de primaire keringen en risicobenadering te heroverwegen; dit gebeurt op Rijksniveau via Waterveiligheid 21e eeuw [4.1] en in het nationaal waterplan. Overigens nopen ook hogere bevolkingsdichtheid en economische waarde tot strengere normen;
- onderzoek te doen naar innovatieve dijkconcepten (brede dijk, superdijk) en naar aanpassingen in de ruimtelijke inrichting (evacuatieroutes, compartimentering);
- de versterkingen van de keringen duurzaam en robuust uit te voeren, rekening houdend met hogere waterstanden en rivierafvoeren.

Figuur 4.1: klimaat signaalkaart 2050: effecten van zeespiegelstijging

Sterkere keringen, aanpassingen in ruimtegebruik en omgaan met de overstromingsrisico's vormen de leidraad voor het provinciale waterveiligheidsbeleid. De provincie onderscheidt vier beleidsonderdelen voor waterveiligheid:

1. *Versterking van de primaire waterkeringen*. Hierbij gaat het om de keringen langs de kust en de grote rivieren volgens de Wet op de waterkering.
2. *Versterking van de regionale waterkeringen*. Dit zijn onder meer de boezemkades die genormeerd zijn in de Verordening waterkering West-Nederland.
3. *Bescherming kwetsbare gebieden*. Daarbij gaat het om de ruimtelijke inrichting van buitendijkse gebieden en binnendijkse gebieden met hogere risico's, zoals diepgelegen polders en droogmakerijen, en gebieden direct langs primaire keringen.
4. *Crisisbeheersing en calamiteitenzorg*. De provincie wil voorbereid zijn op een overstroming en adequaat reageren op de crisis die daar op volgt.

Deze indeling valt samen met de meerlaagse benadering in het nationaal waterplan (preventie, ruimtelijke doorwerking, rampenbestrijding).

Deltacommissie

De Deltacommissie (commissie Veerman, zie hoofdstuk 2) heeft over de noodzaak tot aanpassingen van het waterveiligheidsbeleid aanbevelingen gedaan in haar rapport *Samen werken met water* (september 2008). In de hierna volgende paragrafen staat in de linker kantlijn per thema het advies van de Deltacommissie en de reactie van de provincie daarop.

4.2 Kust

4.2.1 Maatschappelijke opgave

Een robuuste en duurzame kustzone is onmisbaar om Zuid-Holland blijvend te beschermen tegen hoogwater vanuit zee, te meer vanwege de verwachte zeespiegelstijging. Daarnaast heeft de kust grote economische en maatschappelijke waarde als natuurgebied, voor recreatie en toerisme en als landschap. In de Zuidvleugel van de Randstad is sprake van een tekort aan ruimte voor natuur en recreatie. Een kwalitatief goed ontwikkelde kustzone draagt bij aan een goed woon- en werkklimaat in de Zuidvleugel van de Randstad.

4.2.2 Streefbeeld 2040

In 2040 is de kust veilig voor de bedreigingen van de Noordzee. Nieuwe zwakke schakels ontstaan niet meer, de zeekeringen zijn op orde. De Zuid-Hollandse kustzone is met enkele honderden meters zeewaarts uitgebreid en biedt voldoende ruimte voor natuur en recreatie. De landzijde van de Delflandse kust heeft een hoge ruimtelijke kwaliteit. Deze kwaliteitsverbetering werkt positief op het woon- en werkklimaat in de Zuidvleugel. Als het pilotproject Zandmotor goed is verlopen, dan is dit innovatieve concept van bouwen met natuur ook elders langs de kust toegepast. Buitendijkse bewoonde gebieden aan de kust zijn in omvang sterk afgenomen. Daar waar kleine buitendijkse gebieden zijn overgebleven, zijn de risico's bij bewoners en bedrijven bekend en worden indien nodig beheerst. Er is niet gebouwd in het gebied tussen de landwaartse grens van de waterkering en de zeewaartse grens van het kustfundament, voor zover dit buiten de rode contour ligt.

4.2.3 Doelstellingen 2010-2015

1. Alle zeekeringen voldoen aan de Waterwet. De versterking van de zwakke schakels is uiterlijk in 2013 afgerond (zie tabel 4.1). Deze kustvakken voldoen dan weer aan de eisen van de wet.
2. De planstudie voor de zandmotor aan de Delflandse Kust is in 2009 afgerond. Afhankelijk daarvan is besloten over uitvoering van dit (pilot)project in de periode 2010-2015.
3. Voor buitendijkse gebieden aan de kust bepaalt de provincie in 2012 of zij aansluit bij het beleidskader Buitendijks Benedenstrooms (zie paragraaf 4.5).

Tabel 4.1 planning versterking overige zwakke schakels kust Zuid-Holland [1)]

zwakke schakel	versterkingsplan	uitvoering
Katwijk	Voorbereiding gestart juni 2008	2011 - 2013
Scheveningen [2)]	Ontwerp ter inzage: 2008	2009 - 2011
Delflandse kust [3)]	Plan goedgekeurd door GS: 20 december 2007	2008 - 2011
Kust Voorne	Plan goedgekeurd door GS: 25 september 2007	2008 - 2010

1) de zwakke schakels van Noordwijk en het Flaauwe Werk (Goeree) zijn al in 2008 versterkt
2) inclusief verhoging van de boulevard, verbreding en verhoging van het strand
3) inclusief 35 ha duincompensatie Tweede Maasvlakte

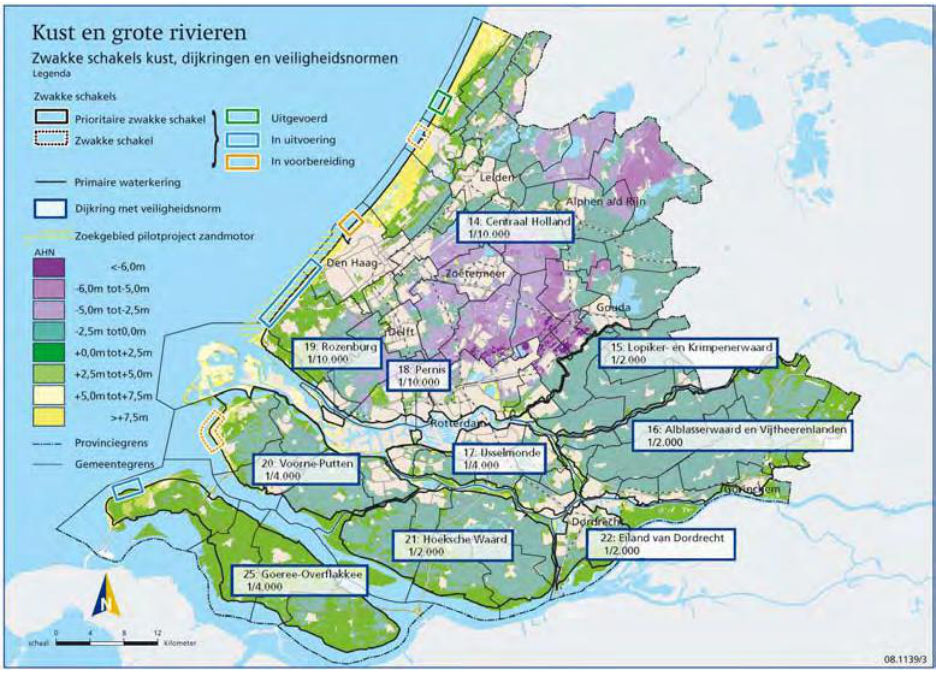

Figuur 4.2: zwakke schakels kust, dijkringen en veiligheidsnormen

4.2.4 Strategie

1. Zeekeringen op orde, versterking van de zwakke schakels

De provincie regisseert kustversterking als onderdeel van integrale gebiedsontwikkeling in de kustzone. Zij zorgt voor een gecoördineerde procedure voor de versterkingen van keringen en keurt versterkingsplannen goed. Waterschappen zijn initiatiefnemer bij de versterking van de zwakke schakels. Het Rijk financiert de versterkingen. Mede naar aanleiding van de aanbevelingen door de commissie Veerman zal de provincie onderzoek initiëren naar de benodigde ruimtelijke reserveringen om de zeekeringen blijvend op orde te houden. De provincie verwacht, op basis van de provinciale Verordening Ruimte, van gemeenten dat zij voldoende ruimte reserveren om in de toekomst de primaire keringen langs de kust op orde te houden. Waterschappen leggen dit vast in keur en legger.

2. Zandmotor

Het Innovatieplatform heeft het project Zandmotor tot kansrijk innovatieproject benoemd. Bij dit pilotproject is de provincie initiatiefnemer van de planstudie. Tijdens en na de planstudie wordt intensief samengewerkt met het Rijk. Gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties werken mee aan de kustontwikkeling en aan de zandmotor.

3. Beschermingsniveau buitendijkse gebieden

Bij de uitwerking van het beschermingsniveau voor resterende buitendijkse gebieden aan de kust, zal de provincie aansluiting zoeken bij het beleidskader Buitendijks Benedenstrooms en het project 'dertien kustplaatsen'. Het Provinciaal Overleg Kust (POK) blijft een belangrijk adviesorgaan voor Gedeputeerde Staten.

Deltacommissie over kust:

"Voor de Noordzeekust wordt 'bouwen met de natuur' aanbevolen."

De provincie stelt - net als het kabinet - dat het project Zandmotor hiervan een passend voorbeeld is. De Deltacommissie verwoordt in feite het beleid dat door Zuid-Holland al geïnitieerd is. Overigens is de voorgestelde kustverbreding (ten dele) noodzakelijk voor de veiligheid, maar biedt deze ook kansen voor andere ontwikkelingen als natuur en recreatie. Het advies van de commissie is een stimulans voor de zandmotor.

4.3 Grote rivieren

4.3.1 Maatschappelijke opgave

Overstromingsscenario's van dijkdoorbraken langs de rivieren geven aan dat de gevolgen in Zuid-Holland enorm kunnen zijn en tot maatschappelijke ontwrichting op grote schaal kunnen leiden. Daarnaast leidt klimaatverandering tot meer waterafvoer door de grote rivieren, zodat maatregelen nodig zijn om de keringen verder te versterken of om de rivieren meer ruimte te bieden. Het Rijk onderzoekt of Deltadijken kansrijk zijn; de provincie werkt daaraan mee.

Deltacommissie over primaire keringen:
"De veiligheidsniveaus voor de primaire waterkeringen van alle dijkringen moeten met een factor tien worden verbeterd."

De provincie vindt dat dit zeer grote investeringen vereist en dat deze investeringen consequenties zullen hebben voor het landschap en de ruimtelijke opgave in Zuid-Holland. Een hoger veiligheidsniveau is zeker vereist, maar dit hoeft niet op voorhand een factor 10 te zijn. Deltadijken kunnen voor Zuid-Holland een interessante innovatie zijn, met de kanttekening dat deze in stedelijk gebied naar verwachting moeilijk inpasbaar zijn. Het project Veiligheid Nederland in Kaart 2 en het beleidsproces Waterveiligheid 21e eeuw, waaraan de provincie deelneemt, zullen medebepalend zijn bij het vaststellen van het veiligheidsniveau. Verder constateert de Deltacommissie dat 25% van de waterkeringen nog niet aan de normen uit de oude Deltawet voldoet en dat van nog eens 30% onbekend is of ze voldoen. De provincie Zuid-Holland heeft dit als toezichthouder bij het Rijk meerdere malen aan de orde gesteld.

4.3.2 Streefbeeld 2040

Vanaf 2040 houden dijkversterkingen, inclusief maatregelen voor ruimte voor de rivier, en klimaatverandering gelijke tred. Er zijn geen achterstanden in de versterking van afgekeurde dijkvakken uit de daaraan voorafgaande toetsingsronde. Hiaten in kennis voor goede toetsingen (categorie c-keringen, niet-waterkerende objecten) zijn verleden tijd. Voorts zijn innovatieve dijkconcepten verder ontwikkeld en toegepast op locaties die daarvoor geschikt zijn. Zuid-Holland maakt daarbij wel steeds een zorgvuldige afweging met andere ruimtelijke belangen en het maatschappelijk draagvlak. Verder zijn de primaire keringen zoveel mogelijk eigendom van de keringbeheerders. Voor alle keringen (inclusief regionale) is de overstromingsrisicobenadering (risico = kans x gevolg) leidend. Ook de dijkringbenadering blijft uitgangspunt (onderlinge samenhang dijkvakken).

4.3.3 Doelstellingen 2010-2015

1. De versterking van de rivierdijken volgens het Hoogwaterbeschermingsprogramma van het Rijk ligt op schema (zie bijlage 5). Het nieuwe beschermingsniveau (Rijk) voor primaire keringen wordt in de planperiode beproefd via pilots. De vierde toetsronde (2011-2017) zal nog worden gebaseerd op de huidige veiligheidsfilosofie. Wel vindt dan al een proeftoetsing plaats met de nieuwe normen. Er is voldoende ruimte gereserveerd voor de toekomstige dijkversterkingen.
2. Het Deltaplan Grote Rivieren is afgerond in 2015. Specifiek de Diefdijk is in de planperiode versterkt.
3. De categorie c-keringen (primaire keringen die niet aan buitenwater liggen) zijn uiterlijk 1 juli 2011 getoetst aan de rijksnormen. De uitkomsten van deze toetsing worden gerapporteerd aan de provincie. Voor c-keringen die niet voldoen, hebben waterschappen uiterlijk in 2012 een uitvoeringsprogramma opgesteld. Provincie en waterschappen melden dit gezamenlijk aan voor opname in het Hoogwaterbeschermingsprogramma van het rijk. In de planperiode is begonnen met uitvoering van de meest urgente versterkingen. Welke dat zijn wordt in 2012 gezamenlijk door de keringbeheerder en de toezichthouder vastgesteld. Provincie en waterschappen maken met het Rijk afspraken over de financiering van de meest urgente versterkingen.
4. In de planperiode zijn innovatieve concepten voor keringen, zoals overstroombare dijken en superdijken, nader onderzocht en waar nodig en mogelijk toegepast.

4.3.4 Strategie

Deltacommissie over afvoer water via Zuidwestelijke delta:
"In de Zuidwestelijke delta kan het Krammer-Volkerak Zoommeer samen met de Grevelingen en eventueel de Oosterschelde worden ingericht voor het tijdelijk bergen van overtollig water in het benedenrivierengebied."

1. Versterking van rivierdijken
De provincie vult haar wettelijke rol als toezichthouder en als coördinerende instantie voor de vergunningverlening voortvarend in. Zij zal meer anticiperen op de komende dijkversterkingen door in een vroeg stadium de ruimtelijke belangen te inventariseren en af te wegen. Zij verwacht van gemeenten, op basis van de provinciale Verordening Ruimte, dat zij voldoende ruimte reserveren ('profiel van vrije ruimte') om in de toekomst de primaire keringen langs de grote rivieren op orde te houden. Waterschappen leggen dit vast in hun waterbeheerplan, de keur en de (nieuwe) legger.

2. Deltaplan Grote Rivieren
De betrokken overheden (gemeenten, waterschap, provincies) werken samen verder aan de voorbereiding en versterking van de Diefdijk.

De consequenties voor de veiligheid - in verband met de Oosterscheldekering die op lange termijn mogelijk vervalt - moeten verder worden onderzocht, zo stelt de provincie. De provincie Zuid-Holland is voorzitter van de Stuurgroep Zuidwestelijke Delta. Zij hecht grote waarde aan de ontwikkelingen in de Zuid-Westelijke delta en intensiveert daarom haar betrokkenheid.

3. Categorie c-keringen
In 2008 kwamen toetsrandvoorwaarden beschikbaar voor de categorie c-keringen, zodat de toetsing in de lopende derde toetsronde kan plaatsvinden en aansluitend uitvoering van de benodigde maatregelen. Doorbraken in dijkringen met een minder strenge normering vormen een bedreiging voor aangrenzende dijkringen. De provincie neemt daarom het voortouw in de versterking van de 'achterkant van dijkring 14' en onderzoekt samen met Rijk, provincies en waterschappen welke oplossing optimaal bijdraagt aan de waterveiligheid van West-Nederland. Dit systeemonderzoek richt zich op dijkringen 14, 15 en 44 en maakt deel uit van Randstad Urgent, gericht op een grotere veiligheid van dijkring 14 [4.3].

4. Innovatieonderzoek
De provincie zal actief deelnemen aan onderzoeken die zijn gericht op innovaties in keringen. Het Rijk heeft daarbij het initiatief.

4.4 Regionale keringen

4.4.1 Maatschappelijke opgave
Bij regionale keringen gaat het om boezemkaden, compartimenteringdijken, voorlandkeringen etc. Zij vormen een uitgebreid netwerk binnen de dijkringen (en voorlandkeringen buitendijks bij grote wateren) in Zuid-Holland. Weliswaar op minder grote schaal bedreigend dan de zee en de grote rivieren, maar een dijkbreuk kan ook hier grote lokale gevolgen hebben, vooral in dijkring 14. Klimaatverandering zal leiden tot een meer frequente belasting van de keringen. Versterking van de regionale keringen is een enorme opgave voor de waterschappen, van vele honderden kilometers. In figuur 4.3 staan de genormeerde regionale keringen (boezemkaden), dijkringen en veiligheidsklassen weergegeven. Deze kaart dient ter illustratie; een meer gedetailleerde kaart is opgenomen in de Verordening Waterkering West-Nederland.

4.4.2 Streefbeeld 2040

In 2040 zijn alle regionale keringen op orde. Via een periodieke toetsing (vergelijkbaar met die van de primaire keringen) op grond van door de provincie vastgestelde normen, zorgen de waterschappen ervoor dat ze op orde blijven. Gemeenten hebben voldoende ruimte gereserveerd om versterkingen te kunnen uitvoeren. Analoog aan de innovatietechnieken voor de rivierdijken is gewerkt aan betere regionale keringen. De leggers voor de keringen zijn eveneens geactualiseerd en herzien. Het stelsel van compartimenteringdijken (inclusief de daarvoor geschikte boezemkaden) vormt het raamwerk van maatregelen, die geleid hebben tot grotere veiligheid indien toch overstromingen plaatsvinden. De bestaande voorlandkeringen (gelegen buitendijks bij de grote rivieren) dragen in 2040 bij aan bescherming tegen hoogwater.

4.4.3 Doelstellingen 2010-2015

1. Begin 2009 is de algemene toetsing (op hoogte en globale stabiliteit) van de genormeerde regionale waterkeringen (boezemkaden) afgerond. Op basis van deze toetsresultaten hebben de waterschappen in oktober 2009 een plan van aanpak opgesteld voor de uitvoering van de detailtoets, inclusief een eerste prioriteitstelling voor de te versterken regionale waterkeringen. De waterschappen rapporteren hierover aan de provincie. Per 1 juli 2012 is de complete detailtoets van de genormeerde regionale waterkeringen afgerond.
2. In 2013 stellen de waterschappen, op basis van de detailtoets van 2012, een uitvoeringsprogramma op. De keringen die in de verordening zijn ondergebracht in de veiligheidsklassen 3, 4 en 5 hebben de hoogste prioriteit en dienen in 2015 op orde te zijn. Gedeputeerde Staten kunnen op basis van een gemotiveerd verzoek van de beheerder voor de waterkeringen een uitloop tot uiterlijk 2020 toestaan.
3. In de planperiode is inzicht verkregen in de compartimenterende werking van boezemkaden (standvastigheid) in geval van een overstroming.
4. Voor bestaande (en eventuele nieuwe) compartimenteringdijken en voorlandkeringen [4.2] heeft de provincie in 2011 normen vastgesteld.

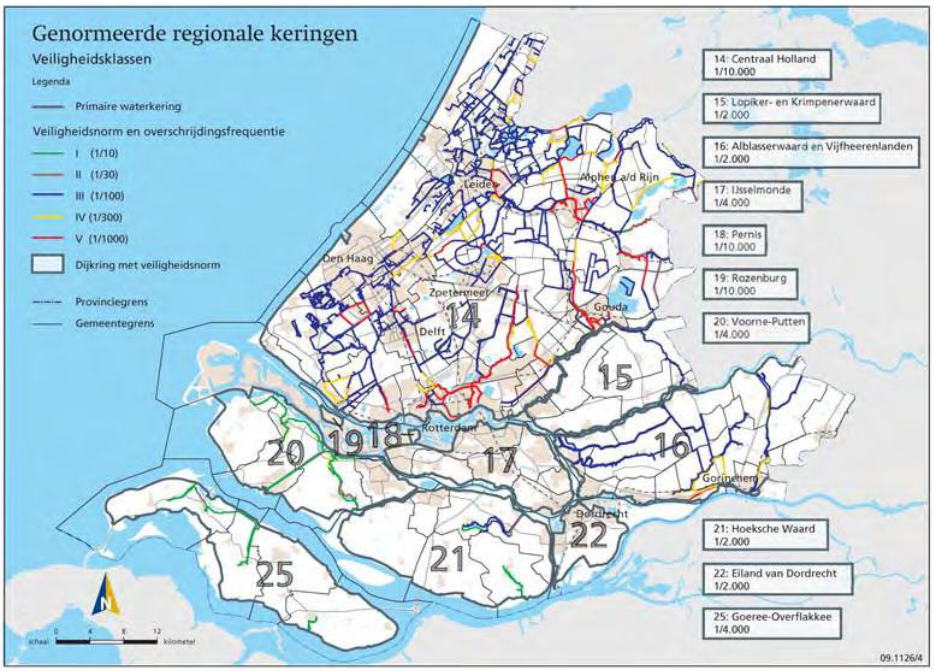

Figuur 4.3: genormeerde regionale keringen en veiligheidsklassen

4.4.4 Strategie

1. Toets genormeerde regionale keringen
Al in 2009 hebben de waterschappen de toetsing op hoogte en stabiliteit uitgevoerd. De resultaten van deze toetsing en de detailtoets in 2012 kunnen leiden tot aanpassing van de planning en de prioriteitsvolgorde.

2. Versterking van de genormeerde regionale keringen
De provincie ziet erop toe dat de waterschappen voortvarend de regionale keringen met de hoogste veiligheidsklassen toetsen en versterken, rekening houdend met andere belangen, waaronder landschap, cultuurhistorie en natuur. Zij stelt kaders en procedures vast voor de verbetering van regionale keringen. De provincie verwacht van gemeenten en waterschappen dat zij gezamenlijk waterplannen hebben vastgesteld waarin de verbeteringsplannen en de daarmee gepaard gaande ruimtelijke reserveringen zijn opgenomen. Deze plannen maken deel uit van de ruimtelijke structuurvisie van gemeenten.

3. Standvastheid van boezemkaden
Het onderzoek naar de compartimenterende werking van boezemkaden maakt deel uit van het Randstad Urgent-project, gericht op een grotere veiligheid van dijkring 14 [4.3]. Het wordt samen met het Rijk (ministerie van V&W), de provincie Noord-Holland (projectleiding) en de waterschappen uitgevoerd. De resultaten van het onderzoek (eind 2009 gereed) kunnen in 2010-2015 leiden tot beleid, gericht op grotere standvastheid van bepaalde boezemkaden, zodat ze een overstromingsremmende werking hebben indien een grootschalige overstroming van zee of grote rivieren optreedt.

4. Normen compartimenteringdijken en voorlandkeringen
Uiterlijk in 2011 bepaalt de provincie normen voor de bestaande (en eventuele nieuwe) compartimenteringdijken én de voorlandkeringen. Aansluitend daarop zal de provincie een termijn vaststellen waarbinnen deze dijken aan de norm moeten voldoen. Voorts zal zij, in overleg met de waterschappen, beoordelen of de functie van bestaande compartimenteringdijken blijft gehandhaafd. Voorafgaand aan de aanwijzing van de compartimenteringdijken, zal de provincie beleid formuleren over de betekenis van deze dijken op het gebied van veiligheid.

4.5 Kwetsbare gebieden buitendijks en binnendijks

4.5.1 Maatschappelijke opgave
De voor hoogwater meest kwetsbare gebieden zijn de buitendijkse terreinen, de diepgelegen binnendijkse gebieden en gebieden direct langs primaire keringen. Lager buitendijks gebied langs de rivieren geeft een grotere kans op overstromingen, die weliswaar niet hoeven te leiden tot grote overstromingsdieptes maar toch overlast- en veiligheidsrisico's met zich meebrengen, zeker in het licht van de klimaatverandering en grootschalige functiewijzingen (meer wonen). Ontwikkeling dient tegen het licht van die hoogwaterrisico's te worden afgewogen, eventueel leidend tot aangepast bouwen of bouwen onder voorwaarden. Het Rijk beperkt zich tot een ondersteunende rol in de communicatie met bewoners en gebruikers. Wel kondigt het nationaal waterplan aan dat in 2009 met de bestuurlijke partners eventuele knelpunten zullen worden geïnventariseerd zodat kan worden bezien of een beleidswijziging aan de orde is.

Binnendijks kwetsbare gebieden zijn locaties die de meeste schade zullen ondervinden bij dijkdoorbraken, ofwel door grote stroomsnelheden ofwel door hoge waterstanden[44]. De provincie moet maatregelen treffen die leiden tot minder slachtoffers en schade. Het Rijk wil samen met de provincies instrumentarium (risicozonering) ontwikkelen.

Deltacommissie over buitendijks gebied:
"In buitendijkse gebieden kan onder voorwaarden gebouwd worden, maar de bewoners / gebruikers zijn zelf verantwoordelijk voor het treffen van gevolgbeperkende maatregelen."

De provincie zal zelf het ontwikkelen van buitendijks gebied reguleren indien sprake is van een hoog slachtofferrisico of risico op maatschappelijke ontwrichting. Voor het overige is het aan de gemeenten om buitendijkse ontwikkelingen te reguleren.

4.5.2 Streefbeeld 2040

In 2040 is het buitendijkse gebied benedenstrooms een voorbeeld van ruimtelijke dynamiek, gecombineerd met waterveiligheid. Bewoners en gebruikers van het gebied zijn door goede voorlichting van de overheden op de hoogte van de mogelijkheid dat water buiten de oevers kan treden en weten hoe te handelen. Het gebied kent blijvend een grote potentie voor bedrijvigheid, maar zal ook steeds meer plaats bieden aan woningen. Bij de realisatie van functies is waterveiligheid integraal in het ontwerp opgenomen. Voor overstroming zeer kwetsbare functies zijn middels speciale bouwtechnieken tot stand gekomen: op palen, drijvend, doorstromend. De kans op slachtoffers of maatschappelijke ontwrichting is in 2040 zeer klein. Beste indicatoren hiervoor zijn de bestemmingsplannen en stedenbouwkundige plannen in de buitendijkse gebieden van de regio's, waarin water leidend is voor de planologie.

Voor het binnendijkse gebied geldt in 2040 een risicozonering, gebaseerd op overstromingsdiepte en snelheid van overstromen. De ontwikkeling van de zones wordt niet belemmerd door de risico's, maar er wordt wel rekening gehouden met het restrisico, dus met gevolgenbeperking. Hoe kwetsbaarder een gebied, des te meer aandacht voor aangepast bouwen en rampenbeheersing. Burgers kennen de risico's en weten hoe te handelen; vluchtroutes en -plekken zijn aangelegd. Zeer kwetsbare functies (vitale infrastructuur, gebouwen waar hulpbehoevende mensen zich bevinden) zijn aangepast ontworpen waardoor de gevolgen van een ramp beperkt blijven. Dit wordt onder meer geregeld op Rijksniveau via een Algemene maatregel van bestuur.

4.5.3 Doelstellingen 2010-2015

1. In de planperiode is de Risicomethode buitendijks gebied geïmplementeerd. Deze risicomethode, inclusief normen en een lijst van kwetsbare objecten, is vastgesteld en als procesinstrument verplicht gesteld in de provinciale Verordening Ruimte.
2. Voor diepgelegen gebied binnendijks en locaties direct aan de primaire rivierdijken is de risicozonering uitgewerkt in 2012. Doel is in de jaren erna voorzieningen te treffen in de (meest) kwetsbare gebieden (diep, hoge stroomsnelheid) waardoor slachtoffers en grote schade worden voorkomen.

4.5.4 Strategie

1. Beleidskader buitendijks ontwikkelen rivieren Zuid-Holland
De provincie is regisseur van het beleidsproces voor buitendijks gebied en werkt hierin samen met onder meer het Rijk, de gemeenten, de waterschappen en het Havenbedrijf Rotterdam NV. Enerzijds stelt de provincie regels voor locaties met hoge risico's, anderzijds werkt zij met de partners aan een handreiking voor buitendijkse ontwikkelingen. Het beleidskader buitendijks ontwikkelen rivieren Zuid-Holland zal in 2010 zijn beslag krijgen, op basis van een proefjaar met de risicomethode (normen, hoe deze te bepalen en benoeming van kwetsbare objecten). Uitgangspunt is zoveel mogelijk beleidsruimte voor gemeenten en een goed onderbouwd provinciaal belang, mogelijk leidend tot een provinciale regelgeving voor de meer kwetsbare bestemmingen in de meest risicovolle gebieden. De provincie verwacht van waterschappen dat zij in de waterbeheerplannen

Figuur 4.4: kwetsbare gebieden buitendijks

Deltacommissie over Rijnmond:
"Een 'afsluitbaar open' Rijnmond biedt goede vooruitzichten voor de combinatie van de functies veiligheid, zoetwatervoorziening, stedelijke ontwikkeling en natuur. Op korte termijn is nader onderzoek nodig om de plannen nader uit te werken en de voor- en nadelen in beeld te brengen."

De behoefte aan nader onderzoek wordt onderstreept door de provincie. Ook het kabinet geeft aan dat op korte termijn nader onderzoek nodig is naar de variant 'afsluitbaar open'. Het onderzoek kan worden aangesloten op lopende provinciale projecten op het gebied van water en ruimtelijk- economische ontwikkelingen. Voorbeelden zijn onder meer buitendijkse ontwikkelingen in het Rijnmondgebied en de versterking van de veiligheid van dijkring 14 waarin de Randstad grotendeels ligt. De veelheid aan belangen (scheepvaart, veiligheid, zoetwatervoorziening ZW-delta) en de ruimtelijke schaal vragen om een stevige rol van de provincie Zuid-Holland in Rijnmond, in goede samenwerking met Rotterdam en de Drechtsteden.

specifieke aandachtspunten voor buitendijks gebied uitwerken, in lijn met het beleidskader buitendijks. Gemeenten verwerken het beleidskader buitendijks in de planologische planvorming (structuurvisie, bestemmingsplan). Rijk, gemeenten en waterschappen werken mee aan de beleidsimplementatie voor het buitendijks gebied en aan de daarvoor benodigde handreiking.

2. Risicozonering diepgelegen gebied binnendijks
In 2011-2012 zal de provincie ook voor kwetsbaar binnendijks gebied een beleidskader opstellen, waarin zij analoog aan het buitendijkse gebied afspraken maakt over het minimaliseren van risico's. Er zal een nadere afbakening plaatsvinden naar risicozones en het daar geldende waterveiligheidsbeleid. Risicozonering mag echter niet leiden tot 'op slot gaan' van gebieden. Van belang is dat in de ruimtelijke inrichting een duidelijke afweging wordt gemaakt met waterveiligheid.

4.6 Crisisbeheersing en Calamiteitenzorg

4.6.1 Maatschappelijke opgave

Zuid-Holland is goed beveiligd tegen overstromingen, maar het risico is nooit geheel uit te sluiten. De kans is heel klein, maar de gevolgen kunnen heel groot zijn gezien het intensieve ruimtelijke gebruik. Als er toch een overstroming plaatsvindt, kan veel schade worden voorkomen door een goede voorbereiding en een adequate reactie vanuit de functionele (waterschappen) en algemeen bestuurlijke (waaronder provincie) kolom. Ook langdurige droogte kan leiden tot schade en moet deel uitmaken van calamiteitenplannen.

4.6.2 Streefbeeld 2040

De provincie heeft op diverse manieren bijgedragen aan een adequate organisatie en inrichting voor de calamiteitenzorg. De informatiesystemen voor hoogwater en voor overstromingsscenario's zijn up-to-date. De Europese richtlijn Overstromingsrisico's is volledig uitgevoerd. In de ruimtelijke inrichting is rekening gehouden met infrastructuur die bruikbaar is in geval van calamiteiten: evacuatieroutes, vluchtplekken, compartimenteringdijken etc.

4.6.3 Doelstellingen 2010-2015

1. De informatievoorziening ten behoeve van de rol van GS bij rampenbestrijding is goed georganiseerd.
2. De internationale samenwerking rond beveiliging tegen overstromingen is verbeterd op basis van de Europese richtlijn overstromingsrisico's.
3. De ruimtelijke infrastructuur is afgestemd op de overstromingsrisico's, waardoor rekening wordt gehouden met onder meer evacuatiemogelijkheden en bescherming van vitale functies.

4.6.4 Strategie

1. Informatievoorziening

In paragraaf 4 van hoofdstuk 5 Waterwet zijn bepalingen opgenomen over de bevoegdheden van de beheerder (waterschap) en de provincie wanneer waterstaatswerken mogelijk in gevaar kunnen komen. De beheerder stelt als onderdeel van het beheerplan een calamiteitenplan vast en draagt zorg voor oefeningen in doeltreffend optreden bij gevaar. Gedeputeerde staten kunnen het bestuur van een waterschap zonodig een aanwijzing conform artikel 3.12 Waterwet geven.

In de crisisbeheersing maken we onderscheid tussen de koude (voorbereidende) en warme fase (als de calamiteit optreedt of dreigt op te treden).

Op basis van de wetgeving heeft de provincie:

- een duidelijke rol op basis van de Waterwet in de warme fase;
- alleen een rol in het toezicht op basis van Wet veiligheidsregio's / Waterschapswet en op waterschappen in de koude fase.

In de koude fase bereiden de partijen zich voor op een adequate rolvervulling tijdens de warme fase. De provincie onderhoudt in deze fase de contacten met de andere overheden die optreden tijdens een crisis en ziet erop toe dat waterschappen zich goed voorbereiden. De provincie draagt bij aan de informatievoorziening die in de rampenbestrijding nodig is: de risicokaart (overstromingsverloop, overstromingsscenario's), Fliwas [4-5] (zie ook tekstkader). De provincie onderhoudt nauwe contacten met de netwerkpartners, met bijzondere aandacht voor veiligheidsregio's. Het kabinet van de Commissaris van de Koningin heeft in elke veiligheidsregio een liaison afgevaardigd die een belangrijke rol speelt in onze informatiepositie. De informatiepositie van de provincie in de koude fase is van groot belang voor onze rol in de warme fase.

Risicokaart Zuid-Holland
De provincie Zuid-Holland werkt samen met het Rijk en de waterschappen aan een risicokaart voor overstromingen. De kaart geeft aan tot hoe hoog het water kan stijgen bij overstromingen vanuit zee en/of de grote rivieren. De kaart is nog volop in ontwikkeling. Zo zullen op termijn ook de overstromingsdiepten als gevolg van doorbraken van boezemkaden worden weergegeven. Voor de meest actuele versie van de risicokaart wordt verwezen naar de website www.risicokaart.nl/natuurrampen/overstroming.

2. Verbetering internationale samenwerking
De Europese richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) komt voort uit de behoefte om de internationale samenwerking rond overstromingen te versterken om daarmee op lange termijn het risico te kunnen blijven beheersen. De principes zijn: niet afwentelen, aanpak via stroomgebieden, risicobenadering, duurzaamheid en publieke participatie.

De provincie Zuid-Holland is - namens het IPO - intensief betrokken bij het opstellen van de implementatiefase van de ROR en zal die betrokkenheid in de planperiode voortzetten. Dit betekent onder meer dat de provincie zal bijdragen aan de voorgeschreven programma's/plannen en overstromingsgevaar- en risicokaarten.

3. Ruimtelijke inrichting en infrastructuur
De provincie zal bij de ruimtelijke inrichting en de aanleg van infrastructuur in de provincie de risico's integraal meewegen. Prioriteit ligt bij de voor overstroming zeer kwetsbare gebieden, zoals diepgelegen polders en locaties direct langs rivieren.

4.7 Ruimtelijke doorwerking en provinciaal belang

4.7.1 Provinciaal belang
In paragraaf 3.6 is een introductie gegeven van provinciaal belang (in Wro- termen) in relatie tot water. De ruimtelijke wateropgaven zijn daarin gekoppeld aan integrale hoofdopgaven. Hieronder volgt een uitwerking van het provinciaal belang voor de kernopgave Waarborgen waterveiligheid.

Tabel 4.2 Provinciaal belang kernopgave Waarborgen waterveiligheid

Onderwerp	Illustratie	Randvoorwaarde ruimtelijke ontwikkeling
Versterken van de primaire keringen aan de kust en langs de rivieren, met behoud of verbetering van de ruimtelijke kwaliteit	Zie figuur 4.2	De keringen worden op zodanige wijze versterkt, dat aanvullend op een grotere veiligheid ook de kwaliteit van landschap, de recreatiewaarde en/of de ecologische waarde van het gebied toeneemt.
Versterken van de regionale keringen met behoud of verbetering van de ruimtelijke kwaliteit	Zie figuur 4.3	De regionale keringen worden op zodanige wijze versterkt, dat aanvullend op een grotere veiligheid ook de kwaliteit van landschap, de recreatiewaarde en/of de ecologische waarde van het gebied toeneemt.

Onderwerp	Illustratie	Randvoorwaarde ruimtelijke ontwikkeling
Creëren van mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkelingen in buitendijkse gebieden met behoud van veiligheid tegen overstromingen	Zie figuur 4.4	Bij ruimtelijke ontwikkelingen in buitendijkse gebieden is het uitgangspunt voor ontwerp dat het risico van overstromingen (kansen en gevolgen) wordt geminimaliseerd (watersensitieve planologie).
Creëren van mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkelingen in kwetsbare binnendijkse gebieden met behoud van veiligheid tegen overstromingen		Bij ruimtelijke ontwikkelingen in kwetsbare binnendijkse gebieden is het uitgangspunt voor ontwerp dat het risico van overstromingen (kansen en gevolgen) wordt geminimaliseerd (watersensitieve planologie).

4.7.2 Overige uitgangspunten ruimtelijk beleid

- Om meer klimaatbestendig te zijn, zal een aangepaste reserveringsstrook of vrijwaringzone rond de primaire én regionale keringen nodig zijn. Dit wordt vastgelegd in de Keur van de waterschappen. De waterbeheerders brengen de ruimtebehoefte in beeld. Gemeenten vertalen deze behoefte in overleg met de waterbeheerder in bestemmingsplannen. Uitgangspunt voor deze ruimte zijn de geldende KNMI-klimaatscenario's (thans geldt KNMI-06).
- Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen op locaties met een hoog risico voor overstromingen wordt expliciet aandacht besteed aan (realisatie van) evacuatieroutes en vluchtplekken.
- Voor de ruimtelijke vertaling van het kustbeleid (zoals bouwbeleid strandzonering, kustfundament en strandpaviljoens) worden de uitgangspunten van de Derde Kustnota, de EU-aanbeveling over een geïntegreerd beheer van kustgebieden in Europa en de Beleidslijn Kust gehanteerd. Daarbij vormen de rode contouren bij badplaatsen de basis voor eventuele nieuwe ontwikkelingen op het terrein van de bouw van strandpaviljoens en de mogelijkheid van jaarrondexploitatie. Voor de recreatieconcentratiepunten in de kustzone geldt hetzelfde beleid.

5 Realiseren mooi en schoon water

5.1 Inleiding

Om de kwaliteit van de leefomgeving te kunnen vergroten, is een verbetering van de waterkwaliteit van boezem- en polderwateren nodig. Een aantrekkelijker en afwisselender landschap met meer groen en recreatiegebieden, met elkaar verbonden en ontsloten door water, is evenzeer van belang. Schoon en aantrekkelijk water vormt een kenmerkend onderdeel van het Zuid-Hollandse cultuurlandschap. De beschikbaarheid van schoon grond- en oppervlaktewater is essentieel voor verschillende functies zoals drinkwaterbereiding, land- en tuinbouw, (water)recreatie, natuur en industrie. Schoon water is een belangrijke randvoorwaarde voor een aantrekkelijke woon- en werkomgeving.

Op dit moment is de toestand van het Zuid-Hollandse (grond-)water nog niet op orde. Zuid-Holland is dichtbevolkt en bevat veel bedrijvigheid en industrie. De grote rivieren Rijn en Maas hebben een sterke invloed op de (grond-)waterkwaliteit. Het water is voedselrijk en bevat op sommige plaatsen te veel metalen, bestrijdingsmiddelen en andere verontreinigingen. De voedselrijkdom uit zich bijvoorbeeld in blauwalgenbloei en het moeten sluiten van zwemwaterlocaties in de zomerperiode. Zuid-Holland ligt overwegend beneden zeeniveau en het water wordt daardoor al eeuwenlang actief beheerd. Dit zorgt ervoor dat het water vaak onnatuurlijk en ook onaantrekkelijk is ingericht.

De kwaliteit van het grondwater is over het algemeen goed, maar lokaal of regionaal is er sprake van verontreiniging, bijvoorbeeld de diffuse verontreiniging in industriegebieden en de Bollenstreek. Lokaal is het grondwater belast door historische bodemverontreinigingen. Speciale aandacht vragen de grondwaterbeschermingsgebieden, waar water wordt gewonnen voor de openbare drinkwatervoorziening. In Zuid-Holland wordt drinkwater voornamelijk gewonnen uit grondwater dat - al dan niet kunstmatig - door

rivierwater wordt gevoed. De kwaliteit daarvan is zodanig dat intensieve zuivering nodig is. De afhankelijkheid van de oppervlaktewaterkwaliteit maakt de winningen kwetsbaar. De implementatie van Europese richtlijnen, zoals de Kaderrichtlijn Water (KRW), de Grondwaterrichtlijn, de Zwemwaterrichtlijn en de Drinkwaterrichtlijn, vragen om aanpassing van de beleidskaders voor (grond)waterkwaliteit.

Klimaatverandering kan negatieve effecten hebben op de (grond)waterkwaliteit. Voor oppervlaktewater behoren een toename van de voedselrijkdom (door afbraak van veengrond), een toename van de hoeveelheid blauwalgen en kroos, een verschuiving van soorten, en de verspreiding van exoten (uitheemse planten en dieren) tot de mogelijkheden. Dit kan effecten hebben op recreatie en natuur.

Een belangrijk mogelijk effect van klimaatverandering op grond- en oppervlaktewaterkwaliteit is verzilting. Dit is een complex proces en kan niet los gezien worden van de autonome ontwikkelingen (toename kwel). De effecten ervan verschillen per regio en worden mede bepaald door waterbeheerkeuzes.

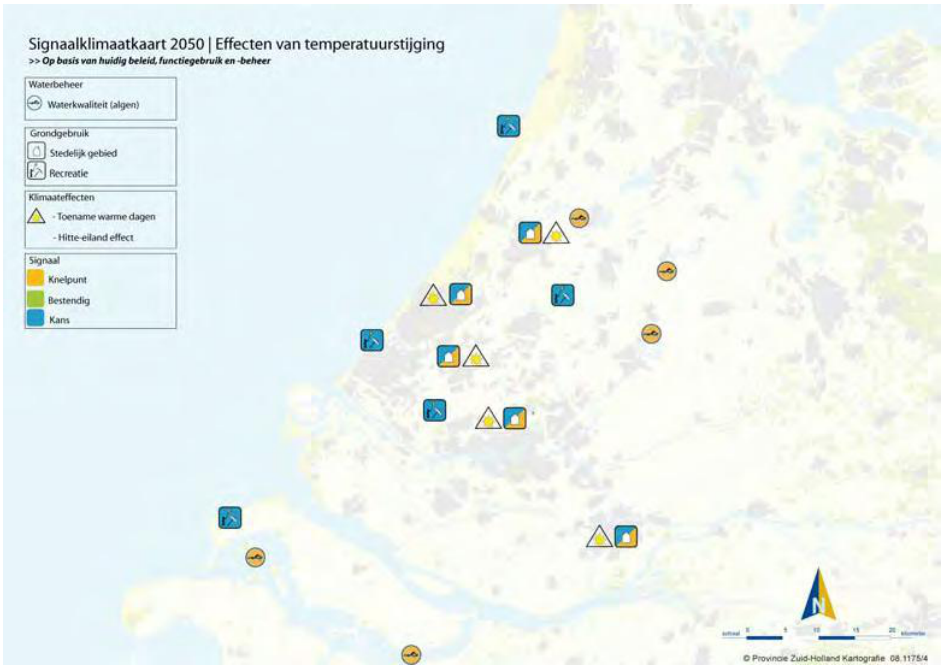

Figuur 5.1: klimaat signaalkaart 2050: effecten van temperatuurstijging

5.2 Oppervlaktewaterkwaliteit: algemeen en KRW

5.2.1 Maatschappelijke opgave

Zoals in de vorige paragraaf is betoogd, is een goede oppervlaktewaterkwaliteit een belangrijke randvoorwaarde voor veel functies en draagt ze bij aan een aantrekkelijke leefomgeving. De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is sinds 2000 van kracht. De doelen, maatregelen en monitoring voor de komende periode worden in 2009 vastgelegd in stroomgebiedbeheerplannen (SGBP) en in de plannen van Rijk, provincies en waterschappen. Voor de provincie Zuid-Holland is dat het Provinciaal Waterplan 2010-2015. Daarnaast heeft de provincie eigen, aanvullend waterkwaliteitsbeleid geformuleerd.

Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)

De KRW is in Nederland geïmplementeerd in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (BKMW 2009). Het landelijk waterkwaliteitsbeleid is beschreven in het nationale waterplan en de daarbij behorende stroomgebiedbeheerplannen Rijndelta en Maas.

Uitgangspunten van de KRW zijn de stroomgebiedsbenadering; het voorkómen van achteruitgang en het centraal stellen van ecologische doelen. Als gevolg van de KRW zijn 126 wateren in Zuid-Holland aangewezen als oppervlaktewaterlichaam[1]. Het gaat in het algemeen om de rivieren, de grotere meren en plassen, de meeste boezemkanalen en een aantal polders [5.1]. Voor die oppervlaktewaterlichamen gelden op grond van de KRW bijzondere waterkwaliteitsdoelen: de zogenoemde GEP's (Goed Ecologisch Potentieel). De doelen moeten in principe in 2015 bereikt zijn, tenzij dat om technische of financiële redenen niet haalbaar is. Dan is fasering tot uiterlijk 2027 mogelijk. De belangrijkste knelpunten voor het bereiken van een goede ecologische toestand zijn de onnatuurlijke inrichting en het beheer van het oppervlaktewater, en de grote voedselrijkdom [5.2].

[1] De criteria zijn: voor vlakvormige waterlichamen zoals meren een minimaal oppervlak van 50 ha; voor lijnvormige waterlichamen zoals kanalen een achterliggend stroomgebied met een minimaal oppervlak van 1.000 ha; voor waterrijke gebieden zoals polders een minimaal oppervlak van 250 ha waarvan minimaal 20% open water.

Elk oppervlaktewaterlichaam heeft zijn eigen ecologische doelstelling, die specifiek voor dat oppervlaktewaterlichaam geldt. De chemische doelen uit het BKMW 2009 gelden echter voor al het oppervlaktewater, niet alleen voor de oppervlaktewaterlichamen. De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor het vastleggen en onderbouwen van:

- de ligging en begrenzing van de (regionale) oppervlaktewaterlichamen;
- de status van de (regionale) oppervlaktewaterlichamen;
- de ecologische doelen van de (regionale) oppervlaktewaterlichamen;
- de fasering (moment van doelbereik).

Omdat de onderbouwing van status, doelen en fasering moet voldoen aan bepaalde (juridische) eisen, is dit gedaan in een aparte bijlage. In bijlage 8 is per waterlichaam een factsheet opgenomen met alle benodigde informatie. Deze bijlage bevat tevens de toelichting op de gehanteerde, landelijk geldende uitgangspunten en methodieken voor statustoekenning, doelafleiding en fasering.

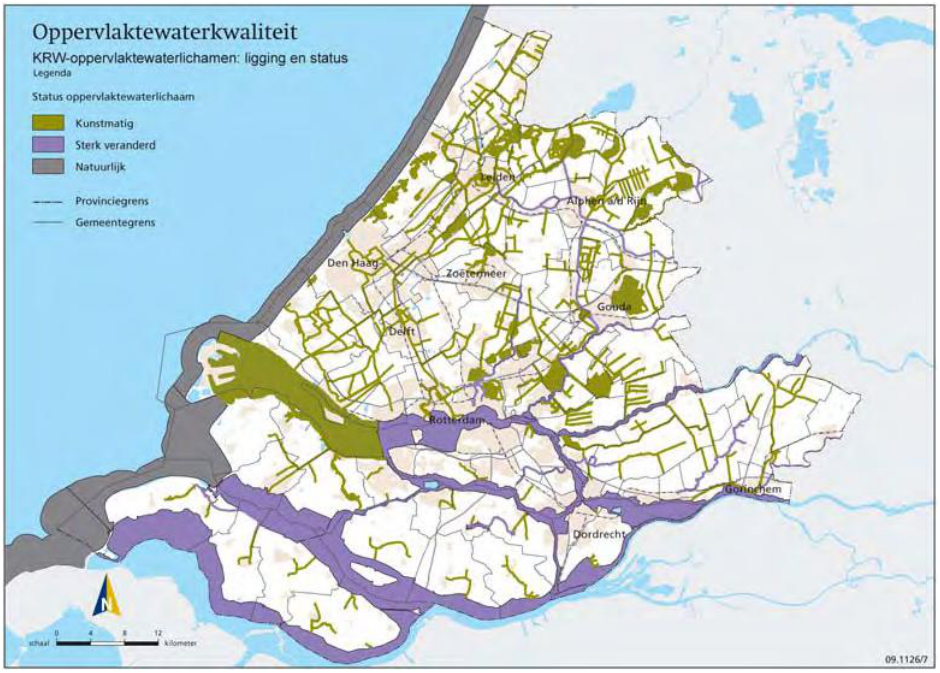

Figuur 5.2: KRW-oppervlaktewater-lichamen in Zuid-Holland: ligging en status

De KRW kent beschermde gebieden die volgen uit andere EU-Richtlijnen, onder meer de zwemwaterlocaties, Natura 2000-gebieden en oppervlaktewater voor menselijke consumptie. Dat wil niet zeggen dat de doelen uit de desbetreffende richtlijnen ook onder de verplichtingen van de KRW vallen. Wel dat KRW- doelen en maatregelen ook bij moeten dragen aan het realiseren van de doelen in de beschermde gebieden. Waar nodig zijn in dit provinciale waterplan de relaties expliciet gemaakt.

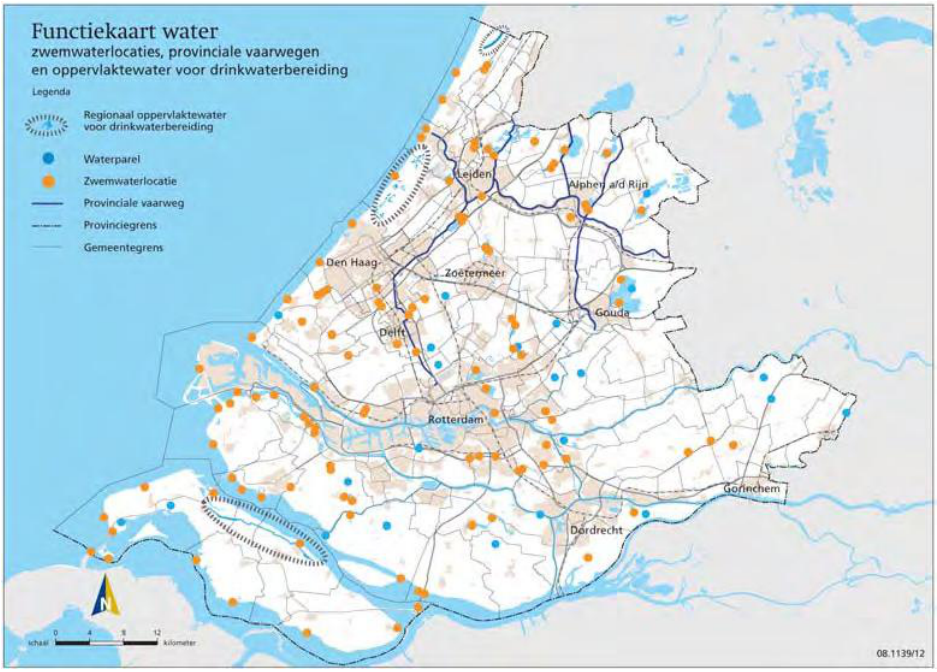

Figuur 5.3:
functiekaart water

Normen en functietoekenning

Voor alle oppervlaktewateren (KRW-oppervlaktewaterlichamen en 'overige' wateren) gelden de chemische normen van het BKMW 2009. Voor de KRW-oppervlaktewaterlichamen gelden de ecologische doelen uit bijlage 8. Voor de 'overige' wateren streeft de provincie naar een goede ecologische basiskwaliteit (STOWA klasse III). Hiermee wordt het beleid uit het vorige waterhuishoudingsplan gecontinueerd. Aanvullend daarop kent de provincie conform de Waterwet functies toe aan regionale oppervlaktewateren. De meest waardevolle locaties zijn aangewezen als 'waterparel' (zie § 5.4). De functie 'waternatuur' uit het vorige waterhuishoudingsplan is hiermee vervallen. Een aantal wateren is aangewezen als zwemwater (zie § 5.5). De lijst met zwemwaterlocaties wordt elk jaar geactualiseerd (partiële herziening Waterplan). Ten slotte is één locatie aangewezen als oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding (zie § 6.3). De functies 'water voor schelpdieren' en 'water voor vissen' zijn nergens toegekend, omdat hiervan geen meerwaarde uitgaat naast de overige normen. Ook is de functie 'recreatiewater' niet toegekend (zie § 5.5). Daar waar aan een water meerdere normen zijn toegekend, geldt de strengste norm.

5.2.2 Streefbeeld 2040

Het oppervlaktewater is in de gehele provincie Zuid-Holland van goede kwaliteit en daarmee geschikt voor een breed scala aan gebruiksfuncties. Al het oppervlaktewater in de provincie voldoet minimaal aan een goede ecologische basiskwaliteit (STOWA klasse III). Vanaf 2027 voldoen alle KRW-oppervlaktewaterlichamen aan de doelen: een Goede Ecologische Toestand (GET) voor de natuurlijke oppervlaktewaterlichamen en een Goed Ecologisch Potentieel (GEP) voor de sterk veranderde en kunstmatige oppervlaktewaterlichamen.
In de (natte) natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden en de waterparels, is de oppervlaktewaterkwaliteit voldoende om de natuurdoelen te halen. De zwemwateren voldoen aan de normen. De grond- en oppervlaktewaterkwaliteit is voldoende om met eenvoudige zuiveringstechnieken drinkwater te bereiden.

5.2.3 Doelstellingen 2010-2015

1. In alle 126 oppervlaktewaterlichamen zijn de maatregelen uitgevoerd conform de gemaakte bestuurlijke afspraken in het SGBP. Op basis van de huidige inzichten zal dit resulteren in het bereiken van de ecologische doelen in 10 van de 126 KRW-oppervlaktewaterlichamen. Gemiddeld genomen over Zuid-Holland is in de overige KRW-oppervlaktewaterlichamen een herkenbare verbetering opgetreden (cijfers afkomstig uit landelijke KRW-database).
2. In de planperiode is er geen sprake van achteruitgang in de toestand van de KRW-oppervlaktewaterlichamen.
3. In de overige oppervlaktewateren (die geen KRW-oppervlaktewaterlichaam zijn) is een verbetering zichtbaar van de oppervlaktewaterkwaliteit richting het basiskwaliteitsniveau. Daartoe worden uiterlijk in 2011 tussen de provincie en de waterschappen afspraken gemaakt.
4. De provincie heeft in de planperiode de integratie van de beoordelingsmethodieken voor KRW en niet-KRW wateren op landelijk niveau geagendeerd. Dit wil zeggen dat de provincie actief gaat deelnemen aan de al bestaande landelijke werkgroepen die hiervoor zijn ingesteld. De provincie zal zich actief inzetten voor een methodiek die voldoet aan haar eisen en die van haar partners en wil graag proeftuin zijn voor de uitwerking van die nieuwe methodiek.

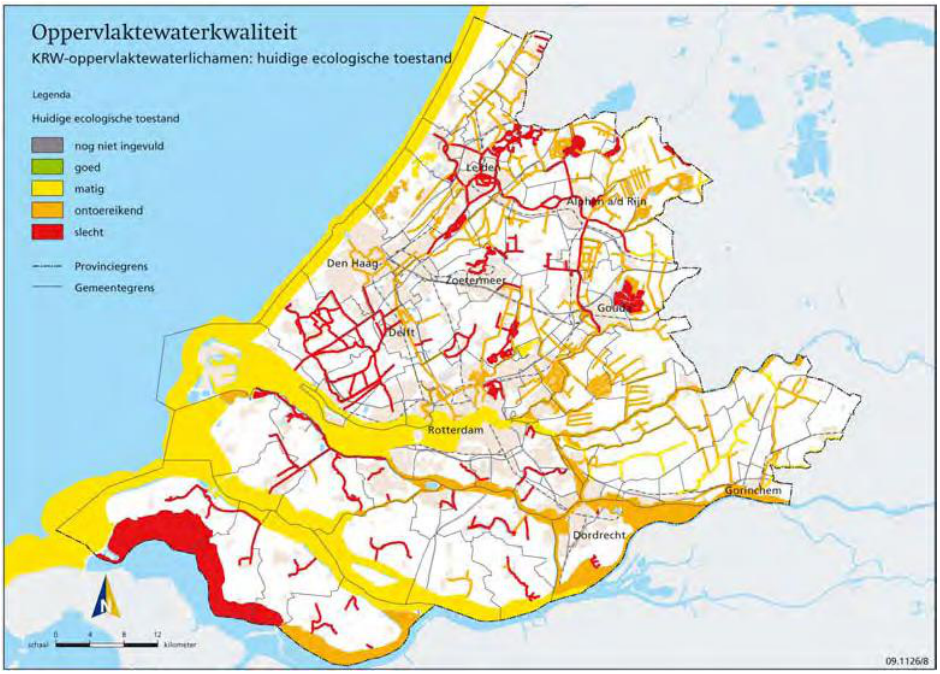

Figuur 5.4: KRW-oppervlakte-waterlichamen Zuid-Holland: huidige toestand

5.2.4 Strategie

1. KRW-oppervlaktewaterlichamen - afspraken uit stroomgebiedbeheerplannen nakomen
De ecologische doelen en de maatregelen zijn beschreven in factsheets per oppervlakte-waterlichaam, die te vinden zijn in bijlage 8. De waterschappen, gemeenten en andere partijen voeren de maatregelen, die in de stroomgebiedbeheerplannen zijn opgenomen, uit. Hiermee zal een belangrijke stap in de verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit worden gezet.

In de Zuid-Hollandse Delta worden in de planperiode belangrijke beleidskeuzes gemaakt (Volkerak-Zoommeer) of uitgevoerd (Kierbesluit Haringvliet), die een effect kunnen

hebben op de gehele (zoet)waterhuishouding op de Zuid-Hollandse eilanden en zelfs in het Westland. De KRW-doelen in dit gebied zijn gebaseerd op de huidige situatie. Als na een zorgvuldige afweging besluiten worden genomen die leiden tot een andere situatie (zouter of juist zoeter), dan zullen de KRW-doelen waar nodig in het Provinciaal Waterplan 2016-2021 worden aangepast. Hierbij worden regionale stakeholders geconsulteerd en geïnformeerd.

In de planperiode zal onderzocht worden of boven- en benedenstroomse ecologische doelen voldoende met elkaar in evenwicht zijn (afwenteling), en wat het effect is van klimaatverandering op de doelen. Verder is specifiek aandacht nodig voor de relatie tussen normen voor oppervlaktewater en grondwater bij oeverdrinkwaterwinningen en infiltratielocaties. De provincie zal deze onderwerpen landelijk agenderen en zo nodig zelf oppakken.

Gezien de hoge kosten van de maatregelen, is koppeling van de uitvoering aan andere ruimtelijke ontwikkelingen essentieel. De provincie zal - bij ruimtelijke ontwikkelingen waar de provincie initiatiefnemer van is - de opgaven op het gebied van de kwaliteit van oppervlaktewater op de agenda zetten. Andere partijen die initiatiefnemer zijn, doen dat ook. Voor enkele oppervlaktewaterlichamen wordt nu al voorzien dat het doel in 2027 niet gehaald wordt zonder extra ruimtelijke ontwikkelingen. Het gaat onder meer om de Oostboezem van Delfland.

De provincie zal samen met de waterschappen de uitvoering van de opgaven op het gebied van groen, recreatie en natuur (vanuit het ILG) zoveel mogelijk koppelen aan de uitvoering van de wateropgaven vanuit KRW en WB21. Dit kan leiden tot kostenbesparing, meer efficiëntie en kwalitatief betere oplossingen.

De provincie zal, om de waarden van water beter te benutten, in de planperiode de waterkwaliteit nauwer verweven met beleid over leefomgevingskwaliteit en recreatie en landschap. Hierdoor draagt water bij aan de gebiedskwaliteit. Ook zullen, waar nodig, afwegingen worden gemaakt, bijvoorbeeld tussen het streven naar een betere oppervlaktewaterkwaliteit en het streven naar meer recreatievaart in ondiepe plassen.

De voedselrijkdom van het oppervlaktewater zal moeten verminderen om de doelen in 2027 te halen. Zonder aanvullend landelijk beleid zal in 2021 uiteindelijk doelverlaging voor een aantal oppervlaktewaterlichamen moeten worden aangevraagd. De provincie zal in de planperiode de landelijke discussie rondom het 4e Nitraatactieprogramma intensief volgen. De provincie steunt enkele kansrijke ontwikkelingen, zoals akkerrandenbeheer, en werkt in de veenweidenpakketten aan vermindering van de uitspoeling van nutriënten uit veengronden. Afhankelijk van de uitkomsten van de landelijke discussie onderzoekt zij samen met de waterbeheerders en andere stakeholders of (aanvullende) regionale maatregelen als mestvrije zones wenselijk en mogelijk zijn.

In een beperkt aantal oppervlaktewaterlichamen worden de chemische normen van de KRW niet gehaald. Om de doelen te halen, zijn over het algemeen (inter-)nationale maatregelen, zoals aanscherping van het toelatingsbeleid, noodzakelijk. De provincie zal dit waar nodig landelijk agenderen.

2. Geen achteruitgang
Conform het BKMW 2009 mag de toestand van de waterlichamen niet achteruit gaan in de planperiode. De waterschappen stellen dit aan de hand van zesjaarlijkse toestandsmetingen vast. De provincie zal toetsen - bij door haar geïnitieerde projecten, die een (mogelijke) impact hebben op de toestand van de oppervlaktewaterlichamen - of er geen sprake

is van achteruitgang. Als achteruitgang onvermijdelijk is, wordt overcompensatie in (een) direct gerelateerd(e) oppervlaktewaterlicha(a)m(en) gerealiseerd. Onder bepaalde omstandigheden, vastgelegd in het BKMW 2009, is tijdelijke achteruitgang acceptabel. De provincie verwacht ook van andere initiatiefnemers, zoals gemeenten, waterschappen en projectontwikkelaars, dat zij deze toets zelf uitvoeren. Voor het toetsingskader dat hiervoor nodig is, zal de provincie de landelijke ontwikkelingen volgen en indien nodig zelf het initiatief nemen.

3. De overige wateren - verbetering naar het basiskwaliteitsniveau
Het basiskwaliteitsniveau voor alle oppervlaktewateren is bereikt als in de gehele provincie het ecologisch kwaliteitsdoel volgens klasse III van de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) is bereikt [2]. Voor het behalen van het basiskwaliteitsniveau geldt een inspanningsverplichting. De waterbeheerder is vrij om hierbinnen prioriteiten aan te leggen of aanvullende (hogere) doelen voor specifieke gebieden te gebruiken.

[2] Voor een toelichting op de STOWA klassen, zie www.stowa.nl

De provincie verwacht van de waterschappen dat zij een strategie voor het verbeteren van de oppervlaktewaterkwaliteit opnemen in het waterbeheerplan en dat zij oppervlakte-waterkwaliteit als belang meenemen in het afwegingsproces bij de vaststelling van legger en keur, en bij GGOR- processen.

4. Eenduidige normstelling- en beoordelingssystematiek
Om watersystemen met elkaar te kunnen vergelijken, pleit de provincie ervoor dat de huidige STOWA beoordelings- en normstellingsystematiek op termijn wordt geïntegreerd met de KRW-systematiek. De provincie zal hiervoor de landelijke discussie volgen en het onderwerp landelijk agenderen.

5.3 Grondwaterkwaliteit: algemeen en KRW

5.3.1 Maatschappelijke opgave

Kwalitatief goed grondwater is nodig voor de drinkwaterbereiding en is een belangrijke randvoorwaarde voor natuur en voor de land- en tuinbouw. Ook staat het oppervlaktewater vaak onder invloed van grondwater. De provincie streeft daarom naar een goede grondwaterkwaliteit.

De KRW heeft samen met de EU Grondwaterrichtlijn (2006) nieuwe doelen en normen voor het bereiken van een goede grondwaterkwaliteit geïntroduceerd. De EU-richtlijnen zijn vervolgens in Nederland geïmplementeerd met BKMW 2009.

Drempelwaarden AMvB
Per grondwaterlichaam zijn, in landelijk overleg, regionale drempelwaarden voor zes stoffen vastgesteld. Deze zijn vastgelegd in het BKMW 2009. Daarin is rekening gehouden met de natuurlijke achtergrondwaarden in het betrokken grondwaterlichaam. Daarnaast is de toestand van het grondwater per lichaam getoetst aan de EU-normen voor nitraat en die voor individuele en de som van alle geanalyseerde bestrijdingsmiddelen. De drempelwaarden voor de verschillende grondwaterlichamen in Zuid-Holland staan vermeld in bijlage 9 bij dit plan. Daarin staat ook welke stoffen in een grondwaterlichaam deze normen overschrijden.

Op basis van een aantal criteria is het grondwater in Nederland onderverdeeld in grond-waterlichamen. In Zuid-Holland bevinden zich 6 grondwaterlichamen[5-3] waarvoor een goede kwalitatieve en kwantitatieve toestand moet worden bereikt[5-4].

In deze paragraaf staan de doelen, het beleid en de realisatiestrategie beschreven. Voor de kwantiteitsdoelen uit de KRW en de Grondwaterrichtlijn wordt verwezen naar paragraaf 7.4. Voor grondwater voor menselijke consumptie wordt verwezen naar paragraaf 6.3. In bijlage 9 is per grondwaterlichaam een gedetailleerd overzicht opgenomen van de beoordeling van de toestand en de maatregelen.

Monitoring grondwater

De monitoringprogramma's voor het grondwater zijn opgesteld conform het landelijke 'Draaiboek monitoring voor de Kaderrichtlijn Water' (Ministerie van VROM, 2005). Het provinciale monitoringprogramma voor grondwater (zowel kwantiteit als chemie) staat in artikel 8 van de KRW en is te vinden op www.krw.ncgi.nl.

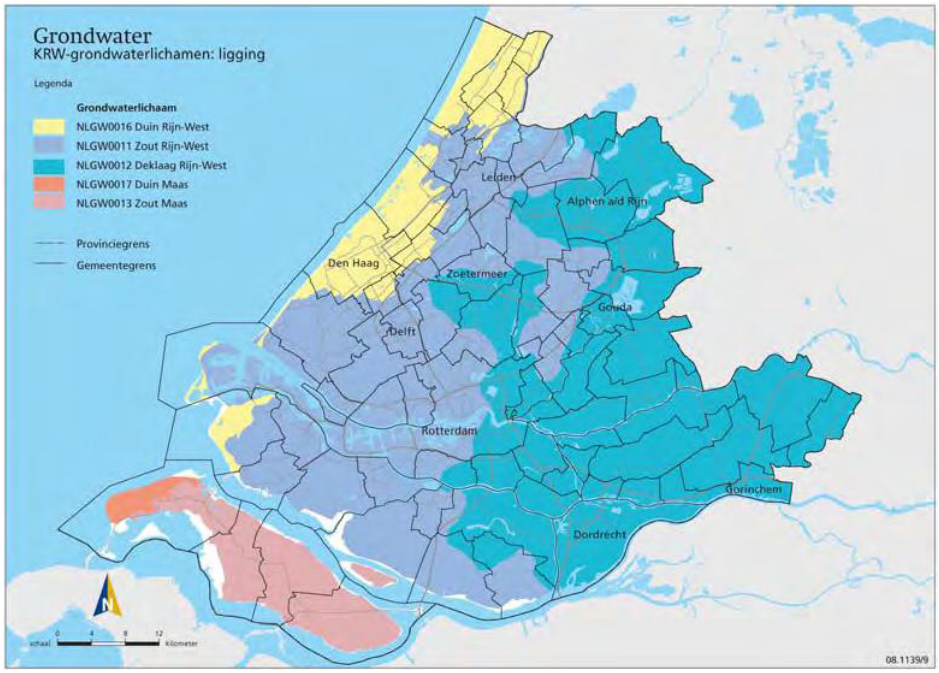

Figuur 5.5: KRW-grondwaterlichamen in Zuid-Holland

Op dit moment is de toestand in vijf van de zes grondwaterlichamen goed, volgens de formele toetsing[5.5]. Voor de kleine buitendijkse gebieden van Goeree-Overflakkee die binnen het grondwaterlichaam Zout Schelde vallen, heeft de provincie Zuid-Holland geen toetsing uitgevoerd. Volstaan wordt met verwijzing naar datgene wat in het Stroomgebiedbeheerplan Schelde en het Omgevingsplan Zeeland 2010-2015 over dit totale grondwaterlichaam is opgenomen (voor meer informatie: zie bijlage 9). Hoewel dit niet uit de toetsing blijkt, is er wel degelijk een opgave voor een aantal Natura 2000-gebieden omdat deze zijn verdroogd (zie § 5.4). Ook ligt er een opgave voor een aantal drinkwaterwinningen.

In de Grondwaterrichtlijn zijn ook bepalingen opgenomen die de inbreng van gevaarlijke stoffen moeten voorkomen en van niet-gevaarlijke stoffen moeten beperken. Dit zijn bepalingen in het kader van het brongerichte beleid. De brongerichte bepalingen worden geïmplementeerd met bestaande regelgeving. Het Rijk heeft het algemene beleid vastgesteld zoals bedoeld in artikel 6 van richtlijn EU/2006/118 (Grondwaterrichtlijn). De provincie is op onderdelen bevoegd gezag voor de uitvoering van dit beleid.

Naast de opgaven uit de KRW en de Grondwaterrichtlijn, worden in de planperiode conform geldend bodemsaneringsbeleid, saneringen uitgevoerd van historische grondwaterverontreinigingen (van voor 1987)[5,6]. Volgens het BKMW 2009 heeft de provincie een regierol in het realiseren van de grondwaterdoelen uit de Kaderrichtlijn Water. Daarnaast heeft de provincie een paar specifieke taken:

- zij stelt het eigen maatregelenpakket vast en realiseert dit;
- zij stelt de begrenzing van de grondwaterlichamen vast;
- zij stelt de fasering van het doelbereik vast (wanneer worden de doelen bereikt ?).

Ook als niet de milieukwaliteitseis uit het BKMW 2009 maar een lager doel wordt gehanteerd, moet dit in het provinciale waterplan worden vastgelegd.

Conform de Wbb zijn de provincie en vijf grote Zuid-Hollandse gemeenten bevoegd gezag voor het bodemsaneringsbeleid. Zij stellen per periode van vijf jaar een bodemsaneringsprogramma op dat ter verkrijging van financiële middelen aan VROM wordt voorgelegd. De eerstvolgende programmacyclus loopt van 2010 tot en met 2014. In programma's worden de onderzoeken en maatregelen met betrekking tot bodemverontreiniging opgenomen. Voor het overige grondwaterkwaliteitsbeleid (anders dan de KRW of Wbb) is de taakverdeling tussen Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen minder helder. Hierover zal in de planperiode duidelijkheid komen.

Deze paragraaf bevat het strategische grondwaterkwaliteitsbeleid. Voor het operationele beleid wordt verwezen naar bijlage 7.

5.3.2 Streefbeeld 2040

Vanuit de KRW en de Grondwaterrichtlijn gelden de volgende doelen:

- Alle zes grondwaterlichamen zijn in een goede chemische toestand: het grondwater is blijvend geschikt voor een breed scala aan gebruiksfuncties. De goede chemische toestand wordt bepaald door drempelwaarden voor een zestal stoffen en twee door Europa vastgestelde grondwaterkwaliteitsnormen, die in het BKMW 2009 zijn vastgelegd. Het BKMW 2009 beschrijft ook een aantal extra kenmerken van de goede chemische toestand.
- De toestand van de grondwaterlichamen gaat sinds het jaar 2000 niet achteruit.
- Grondwaterverontreinigingen waarvan sanering als spoedeisend is beoordeeld, zijn gesaneerd en de overige ernstige grondwaterverontreinigingen vormen een onderdeel van het duurzaam gebruik en beheer van de boven- en ondergrond.

5.3.3 Doelstellingen 2010-2015

1. Alle zes KRW- grondwaterlichamen in Zuid-Holland[3] voldoen in 2015 aan een goede chemische toestand uit de KRW en de Grondwaterrichtlijn.
2. In de planperiode is geen sprake van achteruitgang in de toestand van de grondwaterlichamen.
3. Rollen, taken en bevoegdheden van verschillende overheden op het gebied van grondwaterkwaliteit zijn in 2015 juridisch helder.
4. In de planperiode zijn gebieden met mogelijke grootschalige grondwaterverontreinigingen in Zuid-Holland geïnventariseerd en zijn afspraken gemaakt over de aanpak. Ook is een afwegingskader voor integraal gebiedsgericht beheer van verontreinigde gebieden gereed.

[3] Een aantal grondwaterlichamen overschrijdt de provinciegrens. De beoordeling, strategie en maatregelen in dit provinciale waterplan gelden alleen voor het Zuid-Hollandse deel, maar zijn afgestemd met de andere provincies.

5.3.4 Strategie

1. Bereiken doelen in de KRW-grondwaterlichamen
De volgende acties worden ondernomen om de doelstellingen voor de planperiode te halen:

- Elke zes jaar zal de provincie de toestand van de grondwaterlichamen bepalen door monitoring en toetsing aan de daarvoor gestelde kwaliteitseisen. Daarnaast bepaalt de provincie elke zes jaar de ontwikkeling van de chemische kwaliteit in het grondwaterlichaam op de lange termijn. Daar waar normoverschrijdingen worden aangetroffen zal nader onderzoek naar de oorzaak en het verminderen van de verontreiniging plaatsvinden. Op basis van de metingen zullen de toestandsbeoordeling en het maatregelenpakket in het volgende provinciale waterplan (2016-2021) worden bijgesteld.
- In de Bollenstreek/ binnenduinrand van het grondwaterlichaam 'Duin Rijn-West' zal de provincie samen met andere overheden en stakeholders een onderzoeks- en pilotprogramma opstarten. Het programma is bedoeld om voor de volgende planperiode maatregelen te ontwikkelen die de daar aangetroffen normoverschrijdingen tegengaan. Als adequate maatregelen zich al eerder dan in 2015 aandienen, dan zullen deze zo mogelijk nog in deze planperiode ingezet worden.
- De grootschalige grondwaterverontreiniging onder het Rotterdams havengebied zal door gebiedgericht beheer binnen vastgestelde gebiedsgrenzen gecontroleerd worden.

De provincie zal geen maatregelen nemen tegen de incidentele overschrijding van de normen voor arseen en fosfaat in grondwaterlichamen, omdat het hier gaat om verhoogde natuurlijke achtergrondconcentraties. Verder wordt verwezen naar paragraaf 5.4 (KRW-opgave in Natura 2000-gebieden), paragraaf 6.3 (KRW-opgave voor waterwinning voor menselijke consumptie) en paragraaf 7.4 (KRW-opgave voor grondwaterkwantiteit).

2. Geen sprake van achteruitgang van de toestand van grondwaterlichamen
Conform het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (BKMW 2009) dient de kwalitatieve toestand in de grondwaterlichamen in de planperiode zoveel mogelijk te voldoen aan de eis 'in goede toestand zijn'. Daarnaast mag de kwalitatieve toestand van grondwaterlichamen in de planperiode niet achteruit gaan. Het zesjaarlijkse monitoringprogramma is de basis om te beoordelen of er sprake is van 'in goede toestand zijn' of van achteruitgang in de planperiode[5-7].

In dit waterplan zijn maatregelen opgenomen die de provincie zelf neemt en maatregelen die andere partijen dienen te nemen om in 2015 een goede toestand in de verschillende grondwaterlichamen in Zuid-Holland in 2015 te bereiken en achteruitgang te voorkomen (zie bijlage 9).

Om de goede toestand te bereiken en mogelijke achteruitgang te voorkomen, toetst de provincie nieuwe lozingen en ingrepen in de waterhuishouding op hun - mogelijke - gevolgen voor de grondwaterkwaliteit. Bij de overdracht van grondwaterkwantiteitstaken, waaraan ook kwaliteitszaken zijn gekoppeld, zal de provincie de betreffende waterschappen vragen dit eveneens te doen. De provincie verwacht ook van andere initiatiefnemers, zoals gemeenten, waterschappen en projectontwikkelaars, dat zij deze toets zelf uitvoeren. Voor het toetsingskader dat hiervoor nodig is, zal de provincie de landelijke ontwikkelingen volgen en indien nodig zelf het initiatief nemen.

De provincie is terughoudend met de inbreng van water in de bodem, vanwege het risico op verontreiniging. Het operationele beleid voor wat betreft brijnlozingen, opslag van hemelwater in de bodem en grondwaterinfiltratie bij saneringen is te vinden in bijlage 7.

3. Helderheid over de rollen, taken en bevoegdheden van verschillende overheden
De provincie zal actief deelnemen aan regionale en landelijke discussies over grondwaterkwaliteitbeheer. Zo krijgt de provincie meer helderheid over verantwoordelijkheden en bevoegdheden van verschillende overheden bij het voorkómen van grondwaterverontreiniging en het verbeteren van de grondwaterkwaliteit.

De provincie onderzoekt de mogelijkheden, in overleg met de waterschappen, om grondwaterkwaliteitsaspecten die samenhangen met het grondwaterkwantiteitsbeheer, over te dragen aan de waterschappen.

4. Afspraken over gebiedsgerichte aanpak van verontreinigd grondwater gemaakt
In het stroomgebiedbeheersplan Rijndelta zijn 52 potentieel grootschalig verontreinigde gebieden opgenomen. Hiervan liggen er 21 in Zuid-Holland. In de planperiode zal worden verkend of er feitelijk sprake is van grootschalige grondwaterverontreiniging en of gebiedsgericht beheer hiervoor een passende maatregel is. Daar waar nodig zal afstemming plaatsvinden met de gemeenten die bevoegd gezag zijn. Er zullen afspraken over de aanpak van zich daartoe lenende verontreinigingen worden gemaakt.

De provincie stelt in 2010 een afwegingskader op voor integraal gebiedsgericht beheer van (verontreinigd) grondwater. Daarbij wordt aangesloten bij de (landelijke) ontwikkelingen ten aanzien van integraal grondwaterbeheer en ondergronds ruimtegebruik.

5.4 Water en natuur

5.4.1 Maatschappelijke opgave

De provincie Zuid-Holland telt op dit moment een groot aantal natuurgebieden, voornamelijk in de duinen, de Delta en de veenweidegebieden. De komende jaren gaat de provincie Zuid-Holland een groot aantal extra natuurgebieden verwerven en inrichten. Al deze natuurgebieden maken deel uit van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS). Een groot deel van de PEHS is tevens aangewezen als Natura 2000-gebied. De natuurgebieden stellen hoge eisen aan het waterbeheer: er moet voldoende water zijn en het water moet van een passende ecologische en chemische kwaliteit zijn. Aan deze voorwaarden wordt vaak nog niet of onvoldoende voldaan. Zo is in veel gebieden sprake van vermesting of van verdroging door te weinig water. Dit is nadelig voor de beoogde natuurkwaliteit.

Klimaatverandering kan grote gevolgen hebben voor natuur. Een hogere temperatuur kan leiden tot veranderingen in flora en fauna. Daarnaast kunnen door weersextremen de leefomstandigheden in de natuurgebieden moeilijker worden. Hogere temperaturen, gecombineerd met droogte en een toename van de verzilting, leiden tot een achteruitgang van de beoogde natuurwaarden: meer eutrofiëring (voedselrijkdom), minder beschikbaar zoet water. Van alle natuur in Zuid-Holland (duinen, delta en veenweidegebied) lijkt het veenweidegebied het meest kwetsbaar voor klimaatverandering. De PEHS is van groot belang om de effecten van klimaatverandering op te vangen en soorten een kans te geven om zich van zuid naar noord te verplaatsen.

De provincie Zuid-Holland heeft via verschillende sporen beleid ontwikkeld om te voldoen aan de eisen die de natuur aan het water stelt:
1. voor Natura 2000-gebieden worden beheerplannen opgesteld waarin wordt aangegeven met welke maatregelen aan de watereisen kan worden voldaan;
2. er is een TOP-lijst verdroogde gebieden vastgesteld. In een uitwerkingsplan is per gebied de aanpak van de verdroging aangegeven;
3. er zijn in Zuid-Holland 23 waterparels 5.8 aangewezen. Dit zijn wateren die specifiek vanuit aquatisch ecologisch oogpunt (in potentie) waardevol zijn.

Er is de nodige overlap tussen deze drie beleidsitems. De overlap versterkt de noodzaak tot het afstemmen van de beleidinspanningen, waaronder het bepalen van de te bereiken natuur- en waterdoelen, de te treffen maatregelen en de inzet van subsidiegelden.

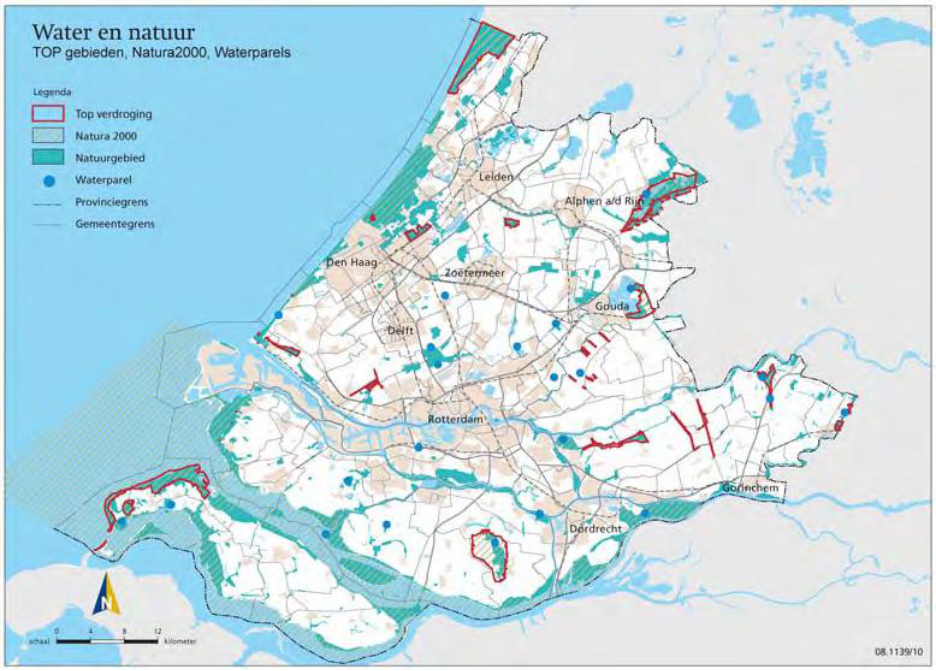

Figuur 5.6:
water en natuur:
Natura 2000-gebieden,
TOP-gebieden en
waterparels

5.4.2 Streefbeeld 2040

Alle Natura 2000-gebieden en PEHS-gebieden hebben een duurzaam ecosysteem dat robuust en klimaatbestendig is. Hierdoor heeft de Zuid-Hollandse leefomgeving een blijvende kwaliteitsimpuls gekregen. Het watersysteem is dusdanig ingericht dat de natuurdoelen gehaald zijn.

5.4.3 Doelstelling 2010-2015

1. Voor alle Zuid-Hollandse Natura 2000-gebieden zijn beheerplannen opgesteld, conform de afspraken die daarover met het Rijk zijn gemaakt.
2. In de aangewezen TOP-gebieden is de verdroging (nagenoeg) geheel opgelost conform de prestatieafspraken zoals die zijn vastgelegd in het ILG-contract met het Rijk en zijn uitgewerkt in het provinciaal meerjarenprogramma Landelijk Gebied 2007-2013. De maatregelen zijn ook in het kader van de KRW vastgelegd in de stroomgebiedbeheersplannen Rijndelta en Maas.
3. In de 23 geselecteerde waterparels zijn de voorgenomen maatregelen voor inrichting en beheer in 2015 uitgevoerd. De waterparels zijn in 2015 in bestemmingsplannen veiliggesteld.

5.4.4 Strategie

1. Beheerplannen Natura 2000-gebieden

De provincie wil met de aanpak van verdroging zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande beleidstrajecten en geen apart spoor starten naast de al bestaande trajecten. Het belangrijkste traject is daarbij het opstellen van beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden.

De provincie is verantwoordelijk voor het opstellen van 13 van de 23 Natura 2000-beheerplannen binnen Zuid-Holland. Voor de overige beheerplannen is LNV of RWS verantwoordelijk. De provincie neemt deel aan alle 23 beheerplanprocessen. De provincie is verantwoordelijk voor het (gedeeltelijk) vaststellen van alle 23 plannen.

Waterschappen, drinkwaterbedrijven (als terreinbeheerder) en natuurbeherende organisaties participeren in het opstellen van de beheerplannen voor Natura 2000-gebieden. De regierol ligt bij de verantwoordelijke overheid. Afhankelijk van het gebied is dat de provincie, LNV of RWS.

De provincie zal in de planperiode een onderzoek uitvoeren naar de invloed van klimaatverandering op de PEHS in Zuid-Holland.

2. Verdroging TOP-gebieden opgelost
In 2010 vindt een tussentijdse evaluatie plaats van de ILG-prestatieafspraken met het Rijk. Deze evaluatie kan leiden tot herziening van de prestatieafspraken. In 2013 zullen afspraken worden gemaakt voor de 2e ILG-periode tot 2019.

Voor de uitvoering van projecten, gericht op verdrogingbestrijding in TOP-gebieden, is co-financiering mogelijk vanuit het ILG-budget.

In bijlage 6 is per TOP-gebied uitgewerkt hoe voor verdrogingsbestrijding wordt aangesloten bij het Natura 2000-spoor en hoe de planning hiervan is. Voor de TOP-gebieden die geen Natura 2000-gebied zijn, wordt zoveel mogelijk aangesloten op het GGOR-proces (watergebiedsplan, watergebiedsstudies) c.q. lopende gebiedsprocessen (veenweidepact, realisatie EHS).

De Natura 2000-gebieden zijn ook opgenomen in het register beschermde gebieden van de KRW. Een van de eisen van de KRW is dat het grondwater geen schade mag veroorzaken aan grondwaterafhankelijke terrestrische (land-) natuur. In Nederland wordt dit geïnterpreteerd als geen extra verdroging in de periode 2000-2009. Door het ontbreken van meetgegevens en referentiewaarden kan hier geen uitspraak over worden gedaan. In de planperiode zullen de grondwatermeetnetten in Natura 2000-gebieden worden uitgebreid, om trends te kunnen opsporen. Ook zullen referentiewaarden worden ontwikkeld. De maatregelen tegen verdrogingsbestrijding (in TOP-gebieden) zijn ook opgenomen in het SGBP Rijndelta 2010-2015, en hebben daarmee een resultaatverplichting. Volledig opheffen van de verdroging in alle Natura 2000-gebieden is alleen mogelijk als er ook na 2013 financiering van het Rijk voor beschikbaar is (ILG).

De provincie zal in het kader van het ILG waarschijnlijk gebiedsplatforms instellen. Deze platforms dienen als middel voor waterschappen en natuurorganisaties om te komen tot een goede afstemming en uitvoering van projecten. De waterschappen kunnen in het kader van het ILG in enkele gevallen ook (mede) opdrachtgever worden voor groen/blauwe projecten.

3. Inrichting en beheer waterparels
De provincie zal de koppelingsmogelijkheden van de waterparels met andere doelen voor natuur stimuleren. De provincie ziet de waterparels als visitekaartje voor de waternatuur in Zuid-Holland en zal hier in de planperiode publicitair aandacht aan besteden. Waterschappen nemen verdrogingsbestrijding in de TOP-gebieden en de uitwerking van de beoogde maatregelen voor de waterparels mee in watergebiedsplannen, watergebiedsstudies of GGOR-trajecten.

5.5 Water en recreatie

5.5.1 Maatschappelijke opgave

De provincie Zuid-Holland is door haar ligging in de delta en aan de kust één van de waterrijkste provincies van Nederland. Maar liefst een zesde deel van het oppervlakte van Zuid-Holland bestaat uit water. Deze situatie biedt veel mogelijkheden voor recreatie op, in of om het water. Het gaat dan vooral om pleziervaart, kleine watersport (zoals kanoën, roeien, snelle watersport en onderwatersport) en oeverrecreatie (zoals zwemmen en sportvissen). Uit onderzoek blijkt dat ruim een miljoen Nederlanders frequent zijn vrije tijd op of langs het water doorbrengt. Veel bedrijvigheid is verbonden aan waterrecreatie. Het afgelopen decennium heeft de sector recreatie een belangrijke en sterk groeiende bijdrage geleverd aan de economie en werkgelegenheid in Zuid-Holland. Toch worden nog niet alle recreatieve mogelijkheden die wij hebben in voldoende mate benut. Het Hollandse Plassen-gebied is bij veel waterrecreanten nog onbekend. Ook de compartimentering van de Deltawateren maakt het niet mogelijk om optimaal gebruik te maken van deze wateren. In Zuid-Holland zijn nog kansen om met een aantal verbeteringen de waterrecreatie verder te laten ontwikkelen.

Veel mensen willen graag zwemmen in een een sloot, meer, kanaal of rivier. Dat is in Zuid-Holland goed mogelijk, omdat wij ruim honderd officiële zwemlocaties in oppervlaktewater hebben. De zwemlocaties dragen bij aan de gezonde leefomgeving en zijn belangrijk voor recreatie en toerisme in Zuid-Holland. Het is van belang dat de zwemlocaties veilig zijn en dat de badgasten niet ziek worden van een duik in het water. Een zwemverbod of negatief zwemadvies wordt meestal veroorzaakt door blauwalgen en/of fecale bacteriën die een risico vormen voor de gezondheid en in een enkel geval om (fysieke) veiligheidsredenen. De overlast van blauwalgen kan toenemen als gevolg van de klimaatverandering.

De Europese Zwemwaterrichtlijn (2006/7/EG) is gericht op een betere bescherming van zwemmers en stelt nieuwe eisen aan onder andere de oppervlaktewaterkwaliteit, de aanwijzing van locaties en de informatievoorziening aan het publiek. Deze eisen zijn overgenomen in nationale wet- en regelgeving. Daartoe zijn in 2008 de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden, het gelijkluidende besluit en het Besluit kwaliteitsdoelstellingen en metingen in oppervlaktewater gewijzigd. Deze stellen het nationale kader vast en de verdeling van taken en verantwoordelijkheden inzake zwemwaterlocaties. Enkele details dienen de komende jaren te worden uitgewerkt. Zo bereidt de Europese Commissie nog details voor over de wijze van informeren van badgasten en hebben de provincies de vrijheid om de publieke participatie bij de aanwijzing van zwemwateren vorm te geven.

De provincie ziet geen noodzaak voor een aparte functie ‘recreatiewater’. De algemene kwaliteitsverbetering door de KRW, en de aanvullende (hygiënische) eisen op zwemlocaties, worden voldoende geacht om de oppervlaktewaterkwaliteit voor recreatiedoeleinden te waarborgen.

5.5.2 Streefbeeld 2040

Er zijn voldoende zwemwaterlocaties. Alle zwemwaterlocaties hebben een uitstekende oppervlaktewaterkwaliteit (conform de definitie van de Europese Zwemwaterrichtlijn). De badgasten worden adequaat en met actuele gegevens geïnformeerd over de kwaliteit van het zwemwater. Mogelijkheden voor diverse vormen van recreatie op, in en om het water worden veelvuldig benut.

5.5.3 Doelstelling 2010-2015

1. De provincie stelt in deze planperiode een 'Visie op waterrecreatie' op. Deze zal deel uitmaken van het vervolg op de Agenda Vrije Tijd 2006-2010.
2. In 2015 hebben alle zwemwaterlocaties tenminste een aanvaardbare oppervlaktewaterkwaliteit en hebben zoveel mogelijk locaties een goede of uitstekende kwaliteit.
3. Voor aanvang van het zwemseizoen 2011 zijn voor alle aangewezen locaties zwemwaterprofielen opgesteld.
4. De komende jaren wordt de wijze van informatievoorziening aan het publiek en de publieke participatie bij de aanwijzing van zwemwaterlocaties verder vormgegeven.
5. Het aantal zwemwaterlocaties neemt in de planperiode niet af.

5.5.4 Strategie

1. Visie op waterrecreatie
De vraag naar alle mogelijkheden van waterrecreatie blijft de komende jaren toenemen. Het blijkt dat de beschikbaarheid van voldoende hoogwaardige recreatiemogelijkheden een belangrijke vestigingsfactor is voor inwoners en bedrijven. Dit is op zich al een reden om een Visie op waterrecreatie op te stellen. Het waterbeleid en het recreatiebeleid kunnen elkaar goed versterken. Het verder ontwikkelen van waterrecreatie kan een bijdrage leveren aan een aantal ruimtelijke en wateropgaven. De Visie op waterrecreatie zal deel gaan uitmaken van het vervolg op de Agenda Vrije Tijd 2006-2010. Bij het opstellen van deze visie worden de verschillende beroepsorganisaties actief betrokken.

2. Aanvaardbare oppervlaktewaterkwaliteit
De waterbeheerder inventariseert benodigde maatregelen ten behoeve van het verbeteren van de oppervlaktewaterkwaliteit. De waterbeheerder neemt zelf maatregelen en/of verzoekt een andere partij om maatregelen te nemen die buiten het beheersgebied of competentieveld van de waterbeheerder liggen (bijvoorbeeld op de oever of in een ander waterbeheersgebied). Er is geen juridische basis om maatregelen bij een andere partij af te dwingen. Indien noodzakelijk bemiddelt de provincie bij conflicten over het nemen van maatregelen of over de kosten daarvan. De waterbeheerder geeft uiterlijk in 2015 aan elk zwemwater een kwaliteitsstatus als bedoeld in artikel 5 van de Europese Zwemwaterrichtlijn.

Voor blauwalgen (cyanobacteriën) wordt in Zuid-Holland het *Protocol cyanobacteriën* gehanteerd. Om negatieve zwemadviezen als gevolg van blauwalgen te voorkomen, is het nodig dat de eutrofiëringsproblematiek (voedselrijkdom) structureel aangepakt wordt. Voor de planperiode wordt het maatregelenpakket dat in het kader van de KRW is ontwikkeld (zie § 5.2), aangevuld met eventuele extra maatregelen uit het 4e Nitraatactieprogramma (2010), voldoende geacht voor het verminderen van de voedselrijkdom.

Voor die locaties waar zwemverboden het gevolg zijn van riooloverstorten, verwacht de provincie dat in de planperiode adequate maatregelen genomen worden op basis van het zwemwaterprofiel.

3. Zwemwaterprofielen
De waterbeheerder zorgt op de aangewezen zwemlocaties voor monitoring van de zwemwaterkwaliteit en het opstellen of actualiseren van een zwemwaterprofiel.

De provincie verzoekt de initiatiefnemer van een nieuwe locatie om een zwemwaterprofiel op te stellen en zorg te dragen voor maatregelen die volgen uit het zwemwaterprofiel of uit de beoordeling van de veiligheid. Ingeval er geen initiatiefnemer te benoemen is, coördineert de provincie het overleg tussen de betrokken partijen om te komen tot een verdeling van de kosten voor onderzoek en maatregelen. De provincie bemiddelt indien noodzakelijk bij conflicten over het nemen van maatregelen of over de kosten daarvan.

4. Informatievoorziening
De provincie vaardigt waar nodig een zwemverbod of negatief zwemadvies uit en informeert het publiek hierover. De provincie ziet toe op afronding van het Plan van Aanpak 'Zuid-Holland leeft met zwemwater'.

5. Aantal zwemwaterlocaties
De provincie inventariseert en beoordeelt nieuwe potentiële zwemwaterlocaties. Belangrijke criteria om een locatie op te beoordelen zijn het aantal badgasten, de veiligheid, oppervlakte-waterkwaliteit, eventuele conflicterende functies, bereikbaarheid en de aanwezigheid van voorzieningen. De actuele lijst met zwemwaterlocaties wordt elk jaar door de provincie vastgesteld (partiële herziening provinciaal waterplan).

5.6 Vismigratie

5.6.1 Maatschappelijke opgave
De visstand is één van de belangrijkste biologische kwaliteitsparameters van de KRW. Het opheffen van barrières en het herstel van leefgebieden zijn belangrijke maatregelen voor een gezonde visstand. Vissoorten worden op verschillende manieren belemmerd door barrières en daardoor in hun leefwijze. Barrières zijn meestal kunstwerken (sluizen, stuwen en gemalen) tussen zoet en zout water, ondiep warm water en diep koud water en grenzen tussen verschillende peilgebieden. Gemalen vormen een barrière en kunnen tevens vissen doden of verwonden. Niet alleen de beperking van migratie is een probleem, ook het dierenwelzijn is gediend met het oplossen van deze knelpunten.

Veel provinciale sluizen en stuwen stammen uit de jaren '30 van de vorige eeuw. Binnenkort hebben die hun levensduur gehad. De gebruikelijke onderhoudsmaatregelen zijn dan niet meer voldoende voor instandhouding en dan zal de hele constructie vervangen moeten worden middels het vervangingsprogramma kunstwerken.

5.6.2 Streefbeeld 2040
Opheffen vismigratieknelpunten conform de planning van het vervangingsprogramma kunstwerken.

5.6.3 Doelstellingen 2010-2015
Wij starten met het opheffen van de vismigratieknelpunten, conform de planning van het vervangingsprogramma kunstwerken. Wanneer aanleg van nieuwe kunstwerken onvermijdelijk is, worden deze zodanig ingericht dat vissen ze in beide richtingen optimaal kunnen passeren. Bij elke renovatie en nieuwbouw van waterstaatkundige werken, waterkrachtcentrales en andere barrières wordt beoordeeld of een migratievoorziening noodzakelijk is. Wanneer er vismigratieknelpunten zijn waarbij het kunstwerk voorlopig niet wordt vervangen en de aard van het achterliggende leefgebied en visstand dat vereisen, wordt het vismigratieknelpunt tot renovatie of vervanging voorzien van een tijdelijke migratievoorziening. Bij het verbeteren van de vismigratie mogen geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden optreden.

5.7 Ruimtelijke doorwerking en provinciaal belang

5.7.1 Provinciaal belang

In paragraaf 3.6. is een introductie gegeven op provinciaal belang (in Wro-termen) in relatie tot water. De ruimtelijke wateropgaven zijn daarin gekoppeld aan integrale hoofdopgaven. Hieronder volgt een uitwerking van het provinciaal belang voor de kernopgave Realiseren mooi en schoon water.

Tabel 5.1 Provinciaal belang kernopgave Realiseren mooi en schoon water

Onderwerp	Illustratie	Randvoorwaarde ruimtelijke ontwikkeling
Realiseren en behouden van een goede ecologische toestand van oppervlaktewaterlichamen	Zie figuur 5.4	Bij ruimtelijke ontwikkelingen die plaatsvinden in of nabij KRW-oppervlaktewaterlichamen, dan wel daarop van invloed zijn, mag de (chemische en ecologische) toestand van de oppervlaktewaterlichamen niet verslechteren ten opzichte van 2000 of elke betere toestand die daarna is vastgesteld (stand still beginsel), behoudens de uitzonderingen die de KRW daarvoor biedt.
Realiseren en behouden van een goede toestand van grondwaterlichamen	Zie figuur 5.5	Bij ruimtelijke ontwikkelingen die plaatsvinden in of nabij KRW-grondwaterlichamen dan wel daarop van invloed zijn, mag de (kwantitatieve en kwalitatieve) toestand van het grondwater niet verslechteren ten opzichte van 2000 of elke betere toestand die daarna is vastgesteld (stand still beginsel), behoudens de uitzonderingen die de KRW daarvoor biedt.
Realiseren van de vereiste (grond-)watercondities voor de Natura 2000-gebieden	Zie figuur 5.6	Ruimtelijke ontwikkelingen die plaatsvinden in of nabij Natura 2000-gebieden, mogen het (grond-)water niet zodanig beïnvloeden, dat blijvende schade aan (grond-)waterafhankelijke ecosystemen in deze gebieden optreedt. Om de Natura 2000-doelen te halen zijn soms maatregelen nodig die ruimte vragen.(denk aan bufferzones).

5.7.2 Overige uitgangspunten ruimtelijk beleid

De maatregelen die nodig zijn om mooi en schoon (grond-)water in Zuid-Holland te realiseren, vragen soms ruimte. Als grondaankoop noodzakelijk is voor de maatregel, dan kan dit vertragend werken en een risico vormen voor het halen van de KRW-doelen in 2027. Het gaat dan om oppervlaktewatermaatregelen als het realiseren van natuurvriendelijke oevers, vispaaiplaatsen en zuiveringsmoerassen. Of om het aanleggen van bufferzones. De meest effectieve strategie is om mee te liften op ruimtelijke ontwikkelingen: als een locatie (her-) ontwikkeld wordt, dan kan de wateropgave als integraal onderdeel van het plan gerealiseerd worden. De watertoets en het vooroverleg van een bestemmingsplanwijziging zijn goede toetsmomenten.

6 Ontwikkelen duurzame (zoet)watervoorziening

6.1 Inleiding

De beschikbaarheid van voldoende (zoet) water van een goede kwaliteit is een essentiële voorwaarde voor gebruiksfuncties zoals de drinkwatervoorziening, land- en tuinbouw en de boomteelt. De aanwezigheid daarvan is echter niet altijd een vanzelfsprekendheid in Zuid-Holland.

In een normale situatie wordt voor het waterbeheer in een gebied het aanwezige water gebruikt. Afhankelijk van het type gebied en landgebruik moet de waterbeheerder daarnaast een bepaalde hoeveelheid zoet water van buiten het gebied inlaten. Dit water is nodig om het waterpeil te kunnen handhaven (voldoende water in het systeem hebben), om mee door te spoelen voor een goede waterkwaliteit en om te kunnen gebruiken voor bijvoorbeeld beregening. Dit inlaten van zoet water is vooral van belang in gebieden waar sprake is van verzilting of waar structureel meer zoet water wordt gebruikt dan in het gebied aanwezig is. Een (tijdelijk) tekort aan zoet water om de gebruiksfuncties te kunnen bedienen, kan ontstaan door droogte en/of door verzilting. Beide zaken hangen sterk samen[6.1].

Voor zoetwatertekorten door droogte en/ of verzilting zijn in Zuid-Holland twee oorzaken aan te wijzen:

- Vooral in de diepe polders vindt verzilting plaats als een soort ‘erfenis’ van de drooglegging in het verleden. Dit verziltingsproces wordt ook wel ‘autonome verzilting’ genoemd, en vindt behalve in de diepe polders (o.a. Tempelpolder, polder Nieuwkoop en Vierambacht, RZG driehoek) ook plaats op de Zuid-Hollandse eilanden (Goeree-Overflakkee en Voorne-Putten).
- Door klimaatverandering neemt de kans op droogte en verzilting toe en kunnen zoetwater-tekorten dus verergeren en vaker voorkomen.

Verzilting door het autonome proces en een toename van verzilting door klimaatverandering zijn langetermijn processen die zich relatief

langzaam voltrekken. Hiervoor zijn dan ook langetermijn oplossingen noodzakelijk. Verzilting kan echter ook plaatsvinden door beleidskeuzes en ingrepen in het watersysteem. Dit voltrekt zich veel sneller en vraagt daarom om specifieke oplossingen op de korte termijn. Een voorbeeld hiervan is het zouter maken van het Volkerak Zoommeer (zie verder hoofdstuk 8).

Figuur 6.1: klimaat signaalkaart 2050: effecten van droogte en zeespiegelstijging

Verzilting vindt in Zuid-Holland plaats via twee routes: verzilting van het grondwater door zoute kwel (interne verzilting) en verzilting van het oppervlaktewater door indringend zeewater (externe verzilting)[6.2]. Zuid-Holland is in droge zomers sterk afhankelijk van de aanvoer van zoet Rijnwater. Door klimaatverandering neemt de beschikbaarheid daarvan af en neemt de kans op externe verzilting toe. Door zeespiegelstijging zal dit effect nog worden versterkt. De concrete effecten verschillen per locatie, maar door zoutindringing via de Nieuwe Waterweg zal naar verwachting de Hollandse IJssel en een deel van de Lek verzilten.

Door zeespiegelstijging wordt ook het proces van interne verzilting versterkt. Met name langs de kust (Westland, Bollenstreek) en op de eilanden (Goeree-Overflakkee, Voorne Putten) en in mindere mate in de Hoeksche Waard is de verwachte toename van interne verzilting door klimaatverandering relatief groot.

In dit hoofdstuk gaat de provincie in op:
- droogte, verzilting en zoetwatertekort in relatie tot doorspoelen en waterkwaliteit;
- de beschikbaarheid van voldoende zoet water voor de drinkwaterproductie;
- zoetwatervoorziening in relatie tot de Greenports.

6.2 Zoetwatertekort

6.2.1 Maatschappelijke opgave

Zoetwatertekorten door droogte en verzilting komen nu al voor in Zuid-Holland, en zullen in de toekomst naar verwachting vaker voorkomen door klimaatverandering. Dit vraagt om een consistente aanpak van de provincie van zoetwatertekorten en van zoetwatervoorziening en verziltingsbestrijding in het algemeen. Hierbij onderscheidt de provincie twee vraagstukken:

1. Hoe moet worden omgegaan met structurele zoetwaterbehoeftes, vooral op de lange termijn?
2. Hoe wordt het beschikbare zoete water verdeeld als er sprake is van een calamiteit?

Om het eerste vraagstuk te kunnen beantwoorden is een langetermijnstrategie nodig voor de zoetwatervoorziening en verziltingsbestrijding in een 'normale', alledaagse situatie, waarbij rekening gehouden wordt met klimaatverandering en wijzigingen in het watersysteem. Hierbij moet een middenweg gevonden worden tussen twee uitersten:

- De huidige hydrologische situatie is een verworven recht. De huidige zoetwatervoorziening moet in stand gehouden worden en zoet water moet altijd geleverd kunnen worden.
- Er moet een meer natuurlijk watersysteem gerealiseerd worden. De zoetwatervoorziening en functies worden aangepast aan de beschikbaarheid van zoet water, en verzilting is altijd acceptabel.

In het advies van de Deltacommissie is aandacht besteed aan een duurzame zoetwatervoorziening in West-Nederland. Veerman stelt voor om het Rijnmondgebied 'afsluitbaar open' te maken en hierbij rivierwaterberging in het Krammer-Volkerak en eventueel de Grevelingen te laten plaatsvinden. Zoutindringing via de Nieuwe Waterweg wordt niet langer bestreden met grote hoeveelheden rivierwater. Inlaatpunten worden waar nodig verlegd. De zoetwatervoorziening voor West Nederland komt uit het IJsselmeer en mogelijk uit lokale berging in diepe droogmakerijen. Het waterpeil van het IJsselmeer wordt met maximaal 1,5 meter verhoogd, onder andere om een voldoende grote zoetwatervoorraad te realiseren. Veerman wil met de realisatie hiervan al vóór 2050 beginnen.

Voor het vraagstuk van zoetwaterverdeling bij een calamiteit is de landelijke verdringingsreeks opgesteld. Hierin is aangegeven hoe het beschikbare (zoete) water wordt verdeeld in periodes van zoetwatertekorten. Aangezien droge jaren steeds vaker zullen voorkomen, zal de verdringingsreeks in de toekomst steeds vaker moeten worden toegepast. De vraag hierbij is hoe de exacte toepassing van de landelijke verdringingsreeks er in Zuid-Holland uit ziet.

6.2.2 Streefbeeld 2040

In 2040 is sprake van een duurzame situatie, waarin het watersysteem en de ruimtelijke functies zodanig op elkaar zijn afgestemd dat het waterbeheer 'zo eenvoudig mogelijk' is. Daarnaast is het regionale watersysteem zodanig klimaatbestendig en robuust ingericht dat het bestand is tegen variaties in de aan- en afvoer van rivierwater in het hoofdwatersysteem. Ook zoetwatertekorten kunnen goed worden opgevangen. Voor gebruikers van zoet water is duidelijk wat men wel en wat men niet kan verwachten in relatie tot zoetwatervoorziening en verziltingsbestrijding.

6.2.3 Doelstellingen 2010-2015

1. In de planperiode is de huidige situatie rond zoetwatervoorziening het uitgangspunt:
   - bestaande afspraken over beleid en beheer blijven gehandhaafd. Onder normale omstandigheden wordt zoveel mogelijk aan de behoeften van gebruikers van zoet water voldaan. Er kunnen echter geen garanties worden gegeven dat er overal en altijd voldoende zoet water beschikbaar is;
   - de vraag naar zoet oppervlaktewater is in de verziltingsgevoelige gebieden niet verder toegenomen;
   - waar mogelijk wordt verzilting tegengegaan.
2. In de planperiode is een strategie voor 2015-2040 ontwikkeld, gericht op het bereiken van een duurzame zoetwatervoorziening. De basis voor deze strategie is:
   - bewustwording: niet altijd is overal voldoende water van goede kwaliteit te leveren;
   - maatwerk: maatregelen zijn vooral effectief als ze lokaal zijn in te passen;
   - transparantie: er is duidelijkheid over het serviceniveau van de overheid wat betreft de beschikbaarheid van zoet water;
   - robuustheid: het regionale watersysteem is zodanig ingericht dat het bestand is tegen variaties in de aan- en afvoer van rivierwater in het hoofdwatersysteem.

6.2.4 Strategie

1. Bestaande situatie rond zoetwatervoorziening als uitgangspunt
De waterbeheerders blijven op basis van bestaande afspraken zorgen voor de zoetwatervoorziening. De provincie verwacht van waterschappen dat zij de zoetwatervoorziening in de planperiode in beginsel onveranderd voortzetten. Onder normale omstandigheden blijft het uitgangspunt dat zoveel mogelijk gebruiksfuncties worden ondersteund, zonder dat hierbij overigens garanties worden gegeven voor de beschikbaarheid van zoet water. Bij calamiteiten rond watertekorten wordt het zoete water verdeeld op basis van de verdringingsreeks.

In geval van ingrepen in het watersysteem of beleidskeuzes die invloed hebben op het watersysteem en de zoetwatervoorziening, streeft de provincie in eerste instantie naar het voorkómen van effecten als verzilting of verdroging waardoor zoetwatertekorten kunnen ontstaan (bijvoorbeeld bij grondwateronttrekkingen, zie hoofdstuk 7). Als dergelijke effecten niet voorkomen kunnen worden of juist gewenst zijn, bijvoorbeeld bij het zouter maken van het Volkerrak Zoommeer, worden alternatieven gezocht voor de zoetwatervoorziening. Uitgangspunt hierbij is dat er pas begonnen wordt met de uitvoering van het beleidsvoornemen als de zoetwatervoorziening afdoende geregeld is (zie ook hoofdstuk 8).

De provincie wil de vraag naar zoetwater in de planperiode niet laten toenemen, omdat de aanvoer niet kan worden gegarandeerd. Zij zal hiervoor in de verziltingsgevoelige gebieden in beginsel geen functies toekennen (of uitbreidingen toestaan) waarbij de vraag naar zoet water toeneemt. Dit tenzij deze functies hun eigen zoetwatervoorziening regelen en hiermee hun zelfvoorzienendheid vergroten. Verziltingsgevoelige gebieden zijn Goeree-Overflakkee, Voorne-Putten (west), de regio tussen Rotterdam/ Zoetermeer/ Gouda, de polders Nieuwkoop en Vierambacht, het Westland, de Bollenstreek en in mindere mate de Hoeksche Waard.

Bij grootschalige ontwikkelingen in de landbouw, glastuinbouw, natuur of andere zoetwater vragende functies ziet de provincie erop toe dat er maatregelen in relatie tot de zoetwatervoorziening worden genomen die passen in de langetermijnstrategie. Dit wil zeggen dat de afhankelijkheid van de functies van zoet water in verziltingsgevoelige gebieden zo klein mogelijk moet zijn en de zelfvoorzienendheid zo groot mogelijk.

Daarnaast gaat de provincie in overleg met de waterschappen na in hoeverre maatregelen ter bestrijding van verzilting kunnen worden toegepast of verbeterd. Hierbij kan gedacht worden aan het treffen van lokale maatregelen zoals scheiden van aan- en afvoer, peilopzet, aanpassing van kunstwerken en mogelijk dichten van wellen.

2. Ontwikkeling van een strategie voor de periode 2015-2040
In de planperiode zal de provincie een langetermijnstrategie ontwikkelen voor de zoetwatervoorziening en verziltingsbestrijding in de periode 2015-2040, waarmee het streefbeeld in 2040 wordt bereikt. Dit doet zij in nauwe samenwerking met andere partijen: Rijk, waterschappen, drinkwaterbedrijven en andere gebruikers van zoet water.

Uitgaande van het aanwezige watersysteem kan de provincie sturen in het waterbeheer en ruimtelijke ordening[6.3] om een meer duurzame zoetwatervoorziening te realiseren. Bij de ontwikkeling van een langetermijnstrategie zullen de volgende oplossingsmogelijkheden bekeken worden:

- Vermindering van de vraag naar zoet water. Onderdelen hiervan zijn:
  - zuinig zijn met water, verminderen van de watervraag, meer zelfvoorzienend zijn. Maatregelen zijn bijvoorbeeld: aparte aanvoer voor gevoelige teelten, differentiatie van waterkwaliteit per gebruiker, optimaliseren van doorspoelen;
  - ruimtelijke maatregelen: duidelijkheid over het serviceniveau van de overheid wat betreft de beschikbaarheid van zoet water. Functiefaciliteringskaarten kunnen daarbij behulpzaam zijn.
- Optimaliseren van het aanbod van zoet water. Onderdelen hiervan zijn:
  - extra water aanvoeren voor gebruik (o.a. beregening) en doorspoeling. Maatregelen zijn bijvoorbeeld: verbeteren van doorspoelen, verleggen van aanvoerroutes, verplaatsen inlaatpunten, peilopzet IJsselmeer;
  - vasthouden en bergen: voorraadberging in de regio, verkleinen afhankelijkheid van hoofdwatersysteem. Maatregelen zijn bijvoorbeeld: flexibel peilbeheer, meer gietwatervoorraad bedrijven, voorraadberging in apart boezemsysteem.
- Tegengaan van verzilting waar mogelijk.

Concrete onderdelen van de strategie waar de provincie vooralsnog aan denkt zijn:

- ontwikkelen van gebiedsgerichte chloridenormen[6.4] in oppervlaktewater, inclusief overschrijdingskansen. Dit kader dient uiterlijk in 2013 gereed te zijn;
- grotere zelfvoorzienendheid van functies en gebruikers, door zuiniger en slimmer gebruik te maken van zoet water en meer water lokaal te bergen (bijv. in gietwaterbassins). Aandachtspunt hierbij is de zoetwatervoorziening voor natuurgebieden; hier is een grotere zelfvoorzienendheid relatief lastig te realiseren;
- streven naar zoveel mogelijk vasthouden van zoet water in het ‘eigen’ gebied;
- een consequent ruimtelijk beleid van de provincie, gericht op verlaging van de zoetwatervraag in verziltingsgevoelige gebieden[6.5]. Functies die veel zoetwater vragen dienen zoveel mogelijk geplaatst te worden op locaties waar dit beschikbaar is, terwijl minder gevoelige functies mogelijk in verziltingsgebieden terecht kunnen;
- verkennen van de mogelijkheid om een alternatieve aanvoer van zoet water door de Hoekse Waard naar de Bernisse te realiseren, gebruik makend van bestaand open water.

De oplossingsrichtingen die voorgesteld zijn door de Deltacommissie, zullen uiteraard onderdeel zijn van de discussie over een duurzame zoetwatervoorziening. Daarnaast moet omgaan met onzekerheden een expliciet onderdeel van de langetermijnstrategie zijn. Met name de gevolgen van klimaatverandering zijn niet eenduidig: er zijn verschillende klimaatscenario’s ontwikkeld waarin de gevolgen van droogte en verzilting (sterk) variëren.

Naast het initiëren van onderzoek zal de provincie een maatschappelijke discussie stimuleren om inzicht te krijgen in de omvang van de huidige problematiek en mogelijke alternatieven[6.6]. Hierbij zullen ook de mogelijkheden voor het tegengaan of vertragen van verzilting op de langere termijn meegenomen worden. Dit laatste wil de provincie vooral met de waterschappen bespreken.

De provincie verwacht met name van bedrijven in de land- en tuinbouw dat zij actief zijn in het verkleinen van hun zoetwatervraag en het vergroten van hun zelfvoorzienendheid. In samenwerking met de sector en de industrie onderzoekt de provincie of een innovatieregeling kan worden opgesteld om de overgang naar zelfvoorzienendheid te stimuleren. Daarnaast maakt de provincie afspraken met het Rijk over de verdeling van zoet water.

Het Rijk zal uiterlijk in 2013 een besluit nemen over de toekomstige zoetwatervoorziening. De provincie zal haar beleid mede afstemmen op die besluitvorming en rekening houden met de dan bekende inzichten omtrent klimaatverandering.

Beleidsmatige keuzes (zoals herstel van de getijdendynamiek in de Zuidwestelijke Delta) en ingrepen in het watersysteem vragen om kortetermijnoplossingen en om specifieke oplossingen. Dit maakt in principe geen onderdeel uit van de langetermijnstrategie, maar de strategie kan natuurlijk wel een kader vormen en input leveren bij het zoeken naar lokale oplossingen.

Calamiteiten
Uit onderzoek is gebleken dat de functies in Zuid-Holland zodanig ruimtelijk zijn verweven dat verdere prioritering in de landelijke verdringingsreeks van weinig toegevoegde waarde is. De provincie zal de verdringingsreeks daarom niet verder uitwerken voor Zuid-Holland. Wel maakt de provincie met waterschappen afspraken over taken en bevoegdheden in tijden van zoetwatertekort.

6.3 Drinkwatervoorziening

6.3.1 Maatschappelijke opgave

De drinkwatervoorziening is een nutsvoorziening van groot openbaar belang. In de afwegingen die de provincie Zuid-Holland maakt, neemt de bescherming van de bronnen voor drinkwaterbereiding een belangrijke plaats in.[6.7]

In Zuid-Holland wordt drinkwater geproduceerd door drie bedrijven: Dunea (voorheen Duinwaterbedrijf Zuid-Holland), Oasen en Evides. Zij gebruiken grond- en oppervlaktewater als bron voor de productie van drinkwater[6.8]. De kwaliteit van het oppervlaktewater is niet altijd even goed. Niet alleen de oppervlaktewaterwinningen, maar ook de oevergrondwaterwinningen (vlakbij een grote rivier) zijn kwetsbaar voor verontreiniging. Verder van de rivier af gelegen grondwaterwinningen worden minder beïnvloed door de rivierwaterkwaliteit, maar vlakbij een aantal winningen zijn historische grondwaterverontreinigingen aanwezig, die op termijn de winputten kunnen bereiken.

Op dit moment is de kwaliteit van de bronnen dusdanig, dat de drinkwaterbedrijven met de nodige zuivering drinkwater van goede kwaliteit kunnen produceren. Ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen en veranderingen in het watersysteem (door bijvoorbeeld klimaatverandering) kunnen risico's met zich meebrengen voor de drinkwatervoorziening. De voornaamste hiervan zijn:

- het wordt boven en onder de grond steeds 'drukker'. Er komen steeds meer systemen en constructies in de ondergrond en het aantal doorboringen van de ondergrond neemt toe.

Hierdoor neemt het risico op verspreiding van verontreinigingen naar het grondwater toe;
- het aantal grondwateronttrekkingen neemt toe, waardoor verzilting van het grondwater versterkt kan worden;
- door klimaatverandering kan verzilting van grond- en oppervlaktewater toenemen. Een stijging van het chloridegehalte van grond- of oppervlaktewater bij onttrekkings- en innamepunten kan leiden tot normoverschrijding voor chloride. Gevolg is een grotere zuiveringsinspanning of, in het ergste geval, een (tijdelijke) stopzetting van de inname of onttrekking.

De gevolgen van deze ontwikkelingen op de huidige bronnen voor drinkwater kunnen zijn:
- het - op termijn - moeten sluiten of verplaatsen van winlocaties;
- de noodzaak voor het zoeken naar nieuwe winlocaties;
- het wijzigen van de huidige verdeling in gebruik van verschillende bronnen voor drinkwater;
- de noodzaak om alternatieve bronnen te zoeken.

Aan deze ontwikkelingen zijn ruimtelijke consequenties verbonden, zowel boven- als ondergronds. De provincies en gemeenten hebben in het kader van de nieuwe ontwerp-Drinkwaterwet expliciet de verantwoordelijkheid gekregen om te zorgen voor een duurzame bescherming van de drinkwaterbronnen, inclusief de ruimtelijke vastlegging daarvan. Gezien het voorgaande en het feit dat de ontwikkeling van nieuwe drinkwaterlocaties doorgaans een lange voorbereidingstijd vraagt, vindt de provincie het nodig om een langetermijnvisie te ontwikkelen op het gebruik en de bescherming van bronnen voor de drinkwaterbereiding.

In de Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn doelen geformuleerd en eisen gesteld die betrekking hebben op de productie van drinkwater. De algemene grondwaterkwaliteits- en kwantiteitsdoelen zijn beschreven in de paragrafen 5.3 en 7.4. In deze paragraaf komen de specifieke eisen ten aanzien van drinkwater van de KRW aan de orde. Voor meer informatie wordt ook verwezen naar bijlage 8. Voor wat betreft de KRW heeft de provincie belangrijke verantwoordelijkheden rond monitoring, rapportage en uitvoering van maatregelen.

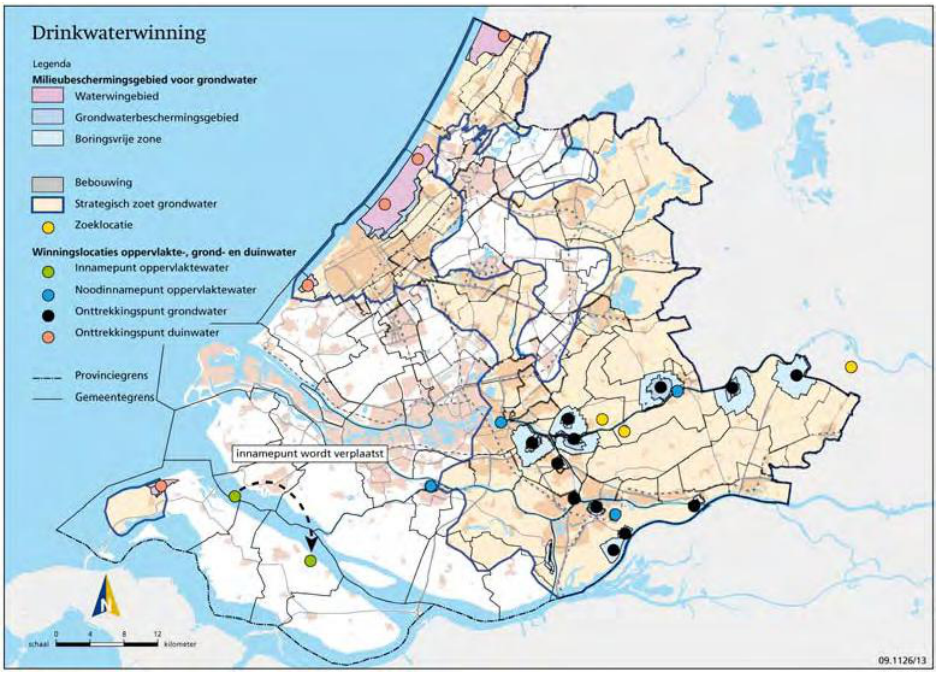

Figuur 6.2: drinkwaterwinning

6.3.2 Streefbeeld 2040

Er is voldoende zoet water aanwezig om de gewenste hoeveelheid drinkwater van een goede kwaliteit te kunnen produceren, ook in geval van calamiteiten. Hierbij is de kwaliteit van het zoete water zodanig dat drinkwater met eenvoudige middelen te produceren is. De drinkwatervoorziening is robuust, duurzaam en klimaatbestendig.

6.3.3 Doelstellingen 2010-2015

1. Het hoge beschermingsniveau van de huidige bronnen voor drinkwaterbereiding is gehandhaafd en indien noodzakelijk verbeterd.
2. De huidige beschikbaarheid en kwaliteit van bronnen voor de productie van drinkwater zijn in de planperiode gecontinueerd. Er kan voldoende drinkwater van voldoende kwaliteit uit de beschikbare bronnen gemaakt worden.
3. Er is zoveel mogelijk voldaan aan de eisen uit de KRW in relatie tot de drinkwaterwinning. Specifiek betekent dit voor de provincie dat waterlichamen waaraan water wordt onttrokken dat is bestemd voor menselijke consumptie afdoende zijn beschermd.

Voor waterwinlocaties zoals bedoeld in het BKMW 2009, waar oppervlaktewater wordt onttrokken of kan worden onttrokken (noodinlaatpunten), geldt dat:

- vanaf 22 december 2009 wordt voldaan aan de richtwaarden uit bijlage IV, tabel 2 bij het BKMW (beleidsresultaatsverplichting). Dit betekent dat de waterkwaliteit bij de waterwinlocaties niet achteruit mag gaan, zodat het huidige niveau van zuivering gehandhaafd kan worden;
- wordt gestreefd naar het bereiken van de streefwaarden uit bijlage IV, tabel 2 bij het BKMW (beleidsinspanningsverplichting). Dit betekent dat de waterkwaliteit bij de waterwinlocaties verbetert, zodat het niveau van zuivering op termijn kan worden verlaagd.

Voor waterwinlocaties waar grondwater wordt onttrokken, geldt dat wordt gestreefd naar een zodanige kwaliteit van de grondwaterlichamen waarin een waterwinlocatie is gelegen, dat het niveau van zuivering op termijn kan worden verlaagd.

Voor oppervlaktewaterlichamen waaruit na oeverinfiltratie op een waterwinlocatie water wordt onttrokken, wordt gestreefd naar een zodanige verbetering van de kwaliteit van deze oppervlaktewaterlichamen, dat het niveau van zuivering op termijn kan worden verlaagd.

6.3.4 Strategie

1. Hoge beschermingsniveau van bronnen voor drinkwaterbereiding handhaven verbeteren

In de Drinkwaterwet wordt het belang van de openbare drinkwatervoorziening als een dwingende reden van groot openbaar belang gezien. Voor de bescherming van de bronnen voor drinkwaterbereiding zijn diverse mogelijkheden voorhanden:

- Door het instellen van milieubeschermingsgebieden voor grondwater zijn grondwateronttrekkingen voor drinkwaterbereiding beschermd. De milieubeschermingsgebieden voor grondwater zijn door de provincie in de Provinciale Milieuverordening (PMV) vastgelegd. Voor ingrepen en handelingen in deze gebieden gelden regels die opgenomen zijn in de PMV;
- Waterwinlocaties waar oppervlaktewater wordt onttrokken, worden beschermd door het toekennen van de functie ‘oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van water voor menselijke consumptie’. Deze functietoekenning betekent dat de richt- en streefwaarden voor oppervlaktewater, bestemd voor de bereiding van drinkwater, zoals opgenomen in

het BKMW, hier van toepassing zijn. Ten behoeve hiervan dienen de waterbeheerders in de betreffende oppervlaktewaterlichamen een passende monitoring in te richten bij het ingaan van de planperiode;
- Vanuit de KRW is het mogelijk om als aanvulling op het bestaande beheer beschermingszones rondom de waterwinlocaties in oppervlaktewater in te stellen. Deze zones zijn gedefinieerd als gebieden waar calamiteiten binnen een korte tijd een risico kunnen vormen voor de drinkwaterwinning. In deze zones worden verscherpte afspraken gemaakt in calamiteitenplannen, waardoor schade in geval van calamiteiten voorkomen of beperkt kan worden.
- In gebiedsdossiers (een nieuw instrument) kan alle relevante informatie over de directe omgeving en voorzieningen rond een innamepunt (grond- én oppervlaktewater) worden gebundeld, en kunnen maatregelen voor verbetering van de waterkwaliteit worden opgenomen.

Milieubeschermingsgebieden voor grondwater
In het Grondwaterplan 2007 - 2013 heeft de provincie al aangegeven dat deze gebieden, waar grondwater wordt gewonnen voor drinkwaterbereiding, primair (meer expliciet dan vroeger) gereserveerd zullen worden voor drinkwaterbereiding. Dit betekent dat andere ingrepen dan onttrekking voor drinkwater maar heel beperkt worden toegestaan. Deze reservering wordt voortgezet in de planperiode (zie verder hoofdstuk 7.4).

Functie 'oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van water voor menselijke consumptie'
Onttrekking van oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding vindt voornamelijk plaats uit rijkswateren. Het Rijk heeft de functie 'drinkwateronttrekking' vastgelegd voor de rijkswateren die worden gebruikt voor de onttrekking van water voor menselijke consumptie (in het Beheerplan voor de Rijkswateren). De provincie heeft deze functie vastgelegd voor het regionale water. Dit is echter nog niet gebeurd voor de oppervlaktewateren nabij de oevergrondwaterwinningen, terwijl die voor het overgrote deel door rivierwater worden gevoed. De provincie zal er bij het Rijk op aandringen dat zij ook voor deze oppervlaktewateren de functie 'oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van water voor menselijke consumptie' vastlegt.

Het aanvoerkanaal voor drinkwaterwinning op Goeree-Overflakkee is een regionaal water. De provincie en de gemeenten hebben hiervoor de functie 'oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van water voor menselijke consumptie' planologisch vastgelegd. Ook aan de duinwaterplassen langs de kust van Zuid-Holland heeft de provincie nu deze functie toegekend (zie Functiekaart Water, hoofdstuk 5).

Beschermingszones in oppervlaktewater
Het Rijk is voornemens om beschermingszones rondom innamepunten voor drinkwaterbereiding in Rijkswateren vast te leggen in haar Beheerplan voor de Rijkswateren en het Nationaal Waterplan. De provincie zal voor het deel van het aanvoerkanaal op Goeree-Overflakkee dat binnen de 6-uurs zone ligt van het innamepunt een beschermingszone vastleggen in het provinciaal waterplan.

Gebiedsdossiers
Voor de drinkwaterinnamepunten uit rijkswateren is het nog onduidelijk of het Rijk de gebiedsdossiers zal opstellen of dat zij vindt dat de provincies hierin de regie moeten nemen. Onafhankelijk van waar de verantwoordelijkheid komt te liggen, is de provincie van mening dat gebiedsdossiers een geschikt aanvullend instrument zijn om de bescherming van de drinkwaterbronnen beter te waarborgen. Voor de waterwinlocatie uit regionaal water op Goeree-Overflakkee zal de provincie, in overleg met het

drinkwaterbedrijf en de waterbeheerder, het initiatief nemen voor gebiedsdossiers. De provincie zal voor de milieubeschermingsgebieden voor grondwater zelf gebiedsdossiers opstellen. Zij zal dit doen in samenwerking met de betreffende drinkwaterbedrijven.

Waterwinlocaties uit oppervlaktewater buiten Zuid-Holland
Dunea neemt water in uit de Afgedamde Maas bij Brakel. Dit water wordt naar de duinen in de regio Den Haag getransporteerd, waar het wordt geïnfiltreerd en later weer onttrokken om er drinkwater van te maken. Deze waterwinlocatie ligt buiten Zuid-Holland, op de grens van de provincies Gelderland en Noord-Brabant. Voor de provincie Zuid-Holland is de bescherming van deze waterwinlocatie van groot belang, omdat een groot deel van haar inwoners van dit water afhankelijk is. Met Rijkswaterstaat en de provincies Gelderland en Noord-Brabant zal onderlinge afstemming plaatsvinden. Deze bescherming wordt geregeld via de waterplannen van de provincies.

2. Beschikbaarheid en kwaliteit bronnen gecontinueerd
De provincie zal uiterlijk in 2010 in samenwerking met de drinkwaterbedrijven een langetermijnvisie ontwikkelen op een veilige, robuuste en duurzame drinkwaterbereiding. Dit doet zij in goed overleg met het Rijk, gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties[6.9].

Uitgangspunt van de langetermijnvisie is dat zowel grond- als oppervlaktewater als bron voor drinkwaterbereiding gebruikt kunnen blijven worden. Diversiteit in bronnen voor drinkwaterproductie is belangrijk om risico's (van bijvoorbeeld langdurige verontreiniging) zo klein mogelijk te kunnen houden. Ook in geval van calamiteiten moet er voldoende drinkwater aanwezig zijn om de inwoners van Zuid-Holland te kunnen voorzien.
De provincie zal ontzilting als een van de mogelijke ontwikkelingen voor een robuuste drinkwatervoorziening in de discussie meenemen, mits een oplossing gevonden wordt voor het brijn.

De provincie wil nu al zoveel mogelijk rekening houden met toekomstige ontwikkelingen in de drinkwaterwinning die ruimtelijke gevolgen hebben (bijv. verplaatsen van winlocaties of openen van nieuwe locaties). Zij heeft daarom een signaalkaart in dit waterplan opgenomen, waarop zoeklocaties staan (zie kaart Drinkwaterwinning). Deze gebieden zijn aangegeven door de drinkwaterbedrijven als potentiële locaties voor toekomstige drinkwaterwinning. Als er ruimtelijke ontwikkelingen in deze gebieden gepland zijn, dient eerst bij het drinkwaterbedrijf nagegaan te worden welke plannen zij hebben met betrekking tot het ontwikkelen van activiteiten in dit gebied. Hier dient dan expliciet rekening mee gehouden te worden.

3. Voldoen aan de eisen uit de Kaderrichtlijn Water
Alle grondwaterlichamen voldoen aan de eisen die de KRW aan drinkwaterbereiding stelt (zie paragraaf 5.3). Preventief is een aantal maatregelen en acties voor de planperiode voorzien, om te zorgen dat deze goede toestand niet in gevaar komt.

Bodemverontreinigingen rondom drinkwaterwinningen vormen een mogelijk toekomstig risico voor de drinkwaterbereiding. De provincie zal onderzoek (laten) doen naar alle verontreinigingen die zich in de 100-jaars intrekzone rond de drinkwaterwinplaatsen bevinden, om te bepalen of deze gesaneerd moeten worden. Het daadwerkelijk oplossen van (eventuele) bodemverontreinigingen is alleen mogelijk als daarvoor vanuit het Rijk geld beschikbaar wordt gesteld. Voor de fasering van de maatregelen en de ambitie van de provincie wordt verwezen naar bijlage 9.
Bij oevergrondwaterwinningen wordt de kwaliteit van het te onttrekken grondwater

sterk beïnvloed door de kwaliteit van het rivierwater. Samen met de desbetreffende drinkwaterbedrijven zal de provincie onderzoek (laten) uitvoeren naar de locaties waar de oppervlaktewaterkwaliteit zodanig is dat de doelen voor drinkwaterbereiding uit de KRW op termijn mogelijk niet worden gehaald. De provincie zal de noodzaak voor een betere afstemming tussen beleid en normenstelsels voor oppervlaktewater en grondwater landelijk agenderen. In het verlengde kunnen aanvullende (brongerichte) maatregelen nodig zijn. Doordat de rivierwaterkwaliteit mede bepaald wordt door het water dat uit bovenstrooms gelegen landen Nederland bereikt, is internationale afstemming noodzakelijk.

De provincie acht de (afleiding van) normen voor grondwater en oppervlaktewater voor (nieuwe) synthetische stoffen van groot belang, voor zover deze stoffen invloed hebben op de drinkwatervoorziening. Voor een aantal belangrijke gevaarlijke stoffen/ stofgroepen waren in 2008 nog geen normen ontwikkeld. De provincie vindt dat hiervoor (inter-) nationale normen ontwikkeld moeten worden en zal dit landelijk agenderen.

6.4 Duurzame Greenports

6.4.1 Maatschappelijke opgave

Glastuinbouw, bomen- en bollenteelt zijn, economisch gezien en voor de werkgelegenheid, de belangrijkste agrarische activiteiten in West-Nederland en in Zuid-Holland in het bijzonder. In de Nota Ruimte en de Nota Randstad Urgent zijn vijf gebieden aangewezen als Greenport. Drie daarvan liggen in Zuid-Holland: West- en Oostland, Boskoop en omgeving, en de Duin- en Bollenstreek. Ook een deel van de Greenport Aalsmeerse Regio ligt in Zuid-Holland. Binnen de Greenports staan de overheden met de land- en tuinbouwsector voor de opgave om de economische toekomst van de Greenports op een duurzame manier veilig te stellen. De Greenports vormen een belangrijk onderwerp van het Coalitieakkoord Zuid-Holland 2007-2011 (GS april 2007), uitgewerkt in onder meer het Actieprogramma Greenports (GS april 2008).

Met het coalitieakkoord 2007-2011 leggen Gedeputeerde Staten het accent op een duurzame economische ontwikkeling, integrale bereikbaarheid en een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving. Doelen uit het coalitieakkoord zijn: ‘behoud van 5800 ha netto voor glastuinbouw’, ‘beter inpassen van bedrijventerreinen en glastuinbouw in het landschap’, ‘versterken kenniseconomie’, ‘opstellen actieplan klimaatverandering’, ‘substantiële vermindering verspreid glas’, ‘bevorderen duurzaam (meervoudig) ruimtegebruik en klimaatbestendige inrichting van de schaarse ruimte’. Water is voor de realisatie van veel van deze doelen van belang en/of een randvoorwaarde.

Ondanks de economische en maatschappelijke voordelen van de sterke ruimtelijke concentratie van activiteiten in Greenports, leiden deze tot een zware druk op de kwaliteit van de leefomgeving. Tegelijkertijd vormen toenemende verzilting en een veranderend neerslagregime als gevolg van klimaatverandering een bedreiging voor de sector. De volgende problemen doen zich voor:

- wateroverlast door het ontbreken van onvoldoende bergingsmogelijkheden. Dit probleem speelt vooral in de oudere glastuinbouwgebieden (Westland);
- watertekort door schaarste aan zoete gietwaterbronnen;
- onvoldoende toepassing van de lagenbenadering bij aanwijzing van nieuwe glastuinbouwlocaties waardoor een duurzame waterhuishouding niet altijd of alleen tegen hoge kosten mogelijk is;
- bedrijfseconomisch onrendabele kavelgrootte ten gevolge van een hoge dichtheid van watergangen;

- verontreiniging van grond- en oppervlaktewater door zouten (brijnlozingen), meststoffen en bestrijdingsmiddelen;
- geen goede ecologische toestand (KRW-eis) door onvoldoende natuurvriendelijke inrichting van oevers.

Naast de trend van klimaatverandering doen zich ook trends voor in de sector zelf. Een positieve trend is de opschaling van kleine naar grote glastuinbouwbedrijven. Dit proces zorgt ervoor dat adequate watervoorzieningen getroffen kunnen worden en de omvang van het bedrijf die investering ook financieel mogelijk maakt. In de glastuinbouw is al jarenlang een verschuiving zichtbaar van grondgebonden teelt naar substraatteelt. Hierdoor neemt het areaal grondgebonden teelt gestaag af. In de boomteelt begint deze ontwikkeling ook op gang te komen, terwijl hiervan in de bollenteelt nog geen sprake is.

6.4.2 Streefbeeld 2040

Uitgaande van een duurzame waterhuishouding is de situatie bij de Greenports als volgt:

- er wordt alleen gebruik gemaakt van duurzame waterbronnen om in de waterbehoefte te voorzien. Daarbij zijn de glastuinbouw en boomteelt zelfvoorzienend door maximaal gebruik te maken van hemelwater als bron voor beregening en gietwater;
- bij de opwerking van (ruw)waterbronnen tot beregenings- en gietwater ontstaan geen afvalstromen die niet duurzaam kunnen worden verwerkt (zoals sommige brijnsoorten);
- er vinden geen brijnlozingen meer plaats die niet voldoen aan het Lozingenbesluit Bodembescherming, Besluit Glastuinbouw en de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren;
- de zoetwatervraag is geminimaliseerd;
- de waterkringloop is gesloten op bedrijfs-, cluster- of gebiedsniveau en losgekoppeld van het oppervlaktewater en grondwater;
- er vindt nagenoeg geen emissie meer plaats van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar bodem, grond- en oppervlaktewater;
- glastuinbouw, boom- en bollenteelt vindt bij voorkeur daar plaats waar:
  - de omstandigheden voor het sluiten van de waterkringloop optimaal zijn;
  - het realiseren van een duurzame zoetwatervoorziening optimaal is;
  - de kans op schade door wateroverlast minimaal is;
- er vindt geen nieuwe ontwikkeling van grondgebonden teelt plaats in sterke kwel- en inzijgingsgebieden, verzilte en verziltingsgevoelige gebieden en grondwaterbeschermingsgebieden, tenzij sprake is van herstructurering met een duidelijke kwaliteitswinst. De bestaande grondgebonden teelt in deze gebieden is bij voorkeur zoveel mogelijk getransformeerd naar teelten met een gesloten waterkringloop op substraat of anders door middel van verregaande recirculatie van drainagewater losgekoppeld van het grond- en oppervlaktewatersysteem;
- er is geen sprake meer van wateroverlast door te veel regenval in korte tijd of watertekort door droge perioden. Dit komt doordat er voldoende waterinfrastructurele voorzieningen zijn gerealiseerd binnen moderne clusters van glastuinbouwbedrijven;
- de inrichting en het beheer van de watergangen in Greenportgebieden vormen geen belemmering voor behoud van de goede ecologische toestand in de KRW-waterlichamen en de basis waterkwaliteit in de overige wateren.

Voorgaand streefbeeld geldt voor de bestaande grondgebonden teelten. Voor bestaande substraatteelten (glastuinbouw en boomteelt) geldt dit streefbeeld al voor 2027. Nieuw te realiseren substraatteelten worden per direct getoetst aan dit streefbeeld.

6.4.3 Doelstellingen 2010-2015

1. Nieuw te ontwikkelen locaties voor glastuinbouw- en boomteeltbedrijven op substraat voldoen aan het streefbeeld van duurzame Greenports. Toepassing van best beschikbare technieken vormt het uitgangspunt. Er vinden geen brijnlozingen plaats die niet voldoen aan het Lozingenbesluit Bodembescherming.
2. Bestaande glastuinbouw- en boomteeltbedrijven op substraat voldoen na vernieuwing/ herstructurering aan het streefbeeld van duurzame Greenports. Toepassing van best uitvoerbare technieken is het uitgangspunt. Vanaf 2013 vinden geen brijnlozingen meer plaats die niet voldoen aan het Besluit Bodembescherming. Of de termijn van 2013 haalbaar is, evalueert de provincie in 2010.
3. Nieuw te ontwikkelen locaties voor glastuinbouw, boom- of bollenteelt liggen daar waar de mogelijkheden voor de realisatie van duurzame glastuinbouw, boom- of bollenteelt vanuit waterperspectief bij voorkeur maximaal zijn.
4. Nieuw te ontwikkelen locatie(s) voor grondgebonden glastuinbouw, grondgebonden boomteelt en de bollenteelt liggen niet in sterke kwel- en inzijgingsgebieden, verzilte en verziltingsgevoelige gebieden en grondwaterbeschermingsgebieden. Op bestaande locaties met grondgebonden glastuinbouw in gebieden met sterke kwel of inzijging, sterke verzilting of aantasting van andere kwetsbare functies, zijn de kansen om naar substraatteelt om te schakelen maximaal benut of is de teelt door middel van verregaande recirculatie van drainagewater losgekoppeld van het grond- en oppervlaktewatersysteem.
5. In nieuwe te ontwikkelen locatie(s) voor glastuinbouw, boom- en bollenteelt is voldoende ruimte voor het voorkómen van wateroverlast. Ook in bestaande gebieden moet in 2015 in principe worden voldaan aan de normen voor wateroverlast (zie § 7.2). De uitvoering daarvan hangt samen met herstructurering, aanpak van de rioleringsopgave en mogelijkheden tot realisatie van innovatieve oplossingen (zoals het benutten van gietwaterbassins voor waterberging).
6. Waar zich ontwikkelingen in de ruimtelijke ordening voordoen, worden de kansen om de ecologische waterkwaliteit te verbeteren door de aanleg van natuurvriendelijke oevers zoveel mogelijk benut.
7. Door publieke en private partijen gezamenlijk is een aantal innovatieve pilots uitgevoerd, gericht op het opdoen van ervaring met de sluiting van waterkringlopen en het los van de ondergrond krijgen van grondgebonden teelten. De hierbij opgedane expertise is breed gecommuniceerd en maximaal toegepast bij andere bedrijven.

6.4.4 Strategie

De provincie verwoordt het provinciale waterbeleid ten aanzien van de Greenports in het waterplan. Ze werkt dit beleid verder uit op basis van dit plan en het Actieprogramma Greenports. Tevens verankert zij de ruimtelijke doorwerking in de provinciale structuurvisie en de relevante provinciale wet- en regelgeving zoals de Beleidsregel Brijn. Voorzover dit beleid doorwerking heeft naar andere overheden, ziet de provincie erop toe dat deze doorwerking plaatsvindt. Indien noodzakelijk voert zij onderzoek uit ten behoeve van beleidsvoorbereiding en -evaluatie, zoals bijvoorbeeld de evaluatie van het brijnbeleid.

Zij treedt in overleg met het Rijk en andere overheden wanneer beleid of wet- en regelgeving een knelpunt vormt voor de realisatie van duurzame glastuinbouw-, boom- en bollenteelt en zij draagt bij aan het zoeken naar oplossingen. Op landelijk niveau gebeurt dit onder andere in de stuurgroep Glastuinbouw en Milieu (Glami).

De provincie is de initiatiefnemer van een aantal pilots. Publieke en private partijen voeren die gezamenlijk uit. Zij doen zo ervaring op met sluiting van waterkringlopen binnen (clusters van) glastuinbouw- en boomteeltbedrijven op substraat en binnen grondgebonden glastuinbouwbedrijven. Daarnaast doet de provincie hiermee ervaring op met het van de grond krijgen van grondgebonden teelten. Bij voldoende provinciaal belang kan de provincie hierin ook (financieel) participeren. Voorbeelden van pilots die de provincie zal uitvoeren met andere (publieke en private) partijen zijn de innovatieve pilot Waterkringloopsluiting glastuinbouw Overbuurtse Polder (gemeente Lansingerland) en het project Decentrale gietwatervoorziening /afvalwaterzuivering glastuinbouw Zuidplaspolder.

Indien nodig zal de provincie onderzoek initiëren naar de waterproblematiek rond Greenports, zoals de aanwezigheid en herkomst van bestrijdingsmiddelen in het grondwater in het bollenteeltgebied. De hierbij opgedane expertise wordt breed gecommuniceerd en maximaal toegepast bij andere bedrijven.

6.5 Ruimtelijke doorwerking en provinciaal belang

6.5.1 Provinciaal belang

In paragraaf 3.6 is een introductie gegeven van provinciaal belang (in Wro- termen) in relatie tot water. De ruimtelijke wateropgaven zijn daarin gekoppeld aan integrale hoofdopgaven. Hieronder volgt een uitwerking van het provinciaal belang voor de kernopgave ‘Ontwikkelen duurzame (zoet)watervoorziening’.

Tabel 6.1 Provinciaal belang kernopgave Ontwikkelen duurzame (zoet)watervoorziening

Onderwerp	Illustratie	Randvoorwaarde ruimtelijke ontwikkeling
Zoetwatertekort: droogte en verzilting		Met name in de verziltingsgevoelige gebieden zijn in beginsel geen functies of uitbreidingen toegestaan waarbij de vraag naar zoet water toeneemt. Dit tenzij deze functies hun eigen zoetwatervoorziening regelen en hun zelfvoorzienendheid vergroten.
Drinkwatervoorziening	Zie figuur 5.3 en 7.4	Grondwater (zie figuur 7.4): andere functies dan ‘grondwater bestemd voor de bereiding van water voor menselijke consumptie’ zijn alleen toegestaan mits deze daarmee niet strijdig zijn. Oppervlaktewater [5]: andere functies dan ‘oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van water voor menselijke consumptie’ zijn alleen toegestaan mits deze daarmee niet strijdig zijn.
Ontwikkelen van duurzame greenports	Onder meer: geschiktheidskaarten glastuinbouw, in ontwikkeling	Nieuwe glastuinbouw-, boom- of bollenteeltlocaties worden alleen gesitueerd in gebieden waar voldoende zoet water beschikbaar is en/of voldoende mogelijkheden bestaan voor de benodigde regenwateropslag en waterinfrastructuur. Grondgebonden teelten worden niet gesitueerd in sterke kwel- of inzijgingsgebieden en ook niet in gebieden die gevoelig zijn voor verzilting.

[5] Voor regionale oppervlaktewateren: zie figuur 5.3 van dit plan. Voor rijksoppervlaktewater: zie het Nationaal Waterplan.

6.5.2 Overige uitgangspunten ruimtelijk beleid

Zoetwatertekort: droogte en verzilting
In de provinciale structuurvisie (PSV) wordt de lagenbenadering breed geïnterpreteerd: niet alleen het waterpeil, maar ook de waterkwaliteit en beschikbaarheid van zoet water bepalen welke functie waar het meest geschikt is. In de toekomst zal het in droge perioden veel inspanning kosten om water met de juiste waterkwaliteit te kunnen krijgen op plekken met functies die kritisch zijn wat betreft het chloridegehalte, zoals de boomteelt in Boskoop en de glastuinbouw in het Westland. Zelfvoorzienendheid van zoet oppervlaktewater is voor de toekomst een van de voorwaarden voor handhaving van dergelijke hoogwaardige maar kwetsbare functies op de huidige locaties.

Drinkwatervoorziening
Ter bescherming van de bronnen voor drinkwaterbereiding worden in de provinciale structuurvisie de volgende gebieden op kaart vastgelegd:
1. de milieubeschermingsgebieden voor grondwater;
2. de oppervlaktewateren met de functie 'oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van water voor menselijke consumptie';
3. de reserveringsgebieden: de potentiële locaties voor toekomstige drinkwaterwinning.

Ad 1: aan ruimtelijke ontwikkelingen in deze gebieden zijn beperkingen opgelegd. De regels voor ingrepen en handelingen in deze gebieden zijn opgenomen in de Provinciale Milieuverordening;
Ad 2: deze functietoekenning heeft ruimtelijke consequenties voor ontwikkelingen die een relatie hebben met de oppervlaktewaterkwaliteit. Voor deze gebieden zijn de richt- en streefwaarden voor oppervlaktewater, bestemd voor de bereiding van drinkwater, zoals bedoeld in het BKMW 2009, van toepassing;
Ad 3: dit is geen specifieke ruimtelijke reservering, maar een signaalkaart. Als er ruimtelijke ontwikkelingen in de reserveringsgebieden gepland zijn, dient bij het drinkwaterbedrijf nagegaan te worden welke plannen het bedrijf heeft wat betreft activiteiten in dit gebied. Deze plannen worden zwaar meegewogen bij de mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkelingen.

De beschermingszones in oppervlaktewater worden niet in de PSV opgenomen. Voor deze zones worden calamiteitenplannen opgesteld, waardoor schade in geval van calamiteiten voorkomen of beperkt kan worden. Deze zones leggen dus geen beperkingen op aan ruimtelijke ontwikkelingen.

Duurzame Greenports
In het zoekproces naar nieuwe glastuinbouw, boom- en bollenteeltlocaties en eventuele uitbreiding van bestaande locaties moeten de duurzame waterprincipes worden meegewogen. Dit betekent onder meer dat uitbreiding van de bestaande boomteeltlocatie in Boskoop alleen is toegestaan voor niet-grondgebonden teelt en onder de voorwaarde dat sprake is van zelfvoorzienendheid voor water.

Voor bestaande (en te herstructureren) glastuinbouwgebieden waar sprake is van sterke kwel of inzijging, sterke verzilting of aantasting van andere kwetsbare functies is de provincie voorstander van transitie naar niet-grondgebonden teelten. Dit is een ontwikkeling die binnen en door de sector zelf plaatsvindt.
Onderzoek naar mogelijkheden tot omschakeling naar duurzame teeltwijzen kan worden ondersteund. Randvoorwaarden glastuinbouw (Greenports) moeten worden meegenomen in de watertoets en dienen zoveel mogelijk door te werken in de bestemmingsplannen.

7 Realiseren robuust en veerkrachtig watersysteem

7.1 Inleiding

Het grond- en oppervlaktewatersysteem beïnvloedt sterk de kwaliteit van leefomgeving en landschap. De realisatie en instandhouding van een robuust en veerkrachtig watersysteem is dan ook, mede gezien de verwachte klimaatverandering, een kernopgave in dit waterplan. Robuustheid betekent in dit verband dat voldoende reservecapaciteit aanwezig is om tijdelijk grotere hoeveelheden neerslag te kunnen opvangen. Veerkracht zegt iets over de mate waarin het watersysteem zich op natuurlijke wijze kan herstellen, bijvoorbeeld van wateroverlast of grondwateronttrekkingen. In dit hoofdstuk komen doelstellingen en beleidskeuzes aan de orde voor de thema's wateroverlast, waterbeheersing, kwantitatief grondwaterbeheer en stedelijk water(keten)beheer.

Het oppervlaktewatersysteem in Zuid-Holland is uniek: het resultaat van eeuwenlang 'polderen' in het deltalandschap. Dit systeem functioneert nog steeds naar behoren, maar staat onder druk en vraagt aanpassingen en meer ruimte om ook op langere termijn goed te kunnen blijven functioneren. Door toenemende verstedelijking wordt neerslag steeds minder opgevangen waar deze valt en sneller afgevoerd naar elders. Klimaatverandering versterkt dit proces. De capaciteit van rioolnetwerken, boezems en gemalen en de mogelijkheden tot (tijdelijke) berging van water moeten hierop worden aangepast. In veengebieden daalt de bodem steeds verder door oxidatie van het veen als gevolg van bemaling/drooglegging. Het watersysteem dreigt steeds verder te versnipperen door de verschillende eisen die de diverse gebruiksfuncties eraan stellen (bijvoorbeeld landbouw en natuur). Door de toenemende ruimtedruk op de bovengrond en de energie- en klimaatproblematiek is er een trend om ruimtelijke oplossingen en energie/klimaatoplossingen steeds vaker in de ondergrond te zoeken. Dit heeft ook gevolgen voor het (grond)watersysteem. Daarnaast vragen de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Grondwaterrichtlijn om een goede toestand van het grondwater.

Figuur 7.1 : klimaat signaalkaart 2050: effecten van neerslagextremen

7.2 Wateroverlast vanuit oppervlaktewater

7.2.1 Maatschappelijke opgave

Onvoldoende bergings- en afvoercapaciteit van het oppervlaktewatersysteem kan leiden tot tijdelijke wateroverlast: als gevolg van hevige neerslag overstromen gebieden vanuit sloten, vaarten, grachten en kanalen. Door klimaatverandering en bebouwing van landelijk gebied neemt de kans op wateroverlast toe. Bovendien worden de schadelijke effecten van wateroverlast groter, omdat de economische waarde van het overstroomde gebied is toegenomen.

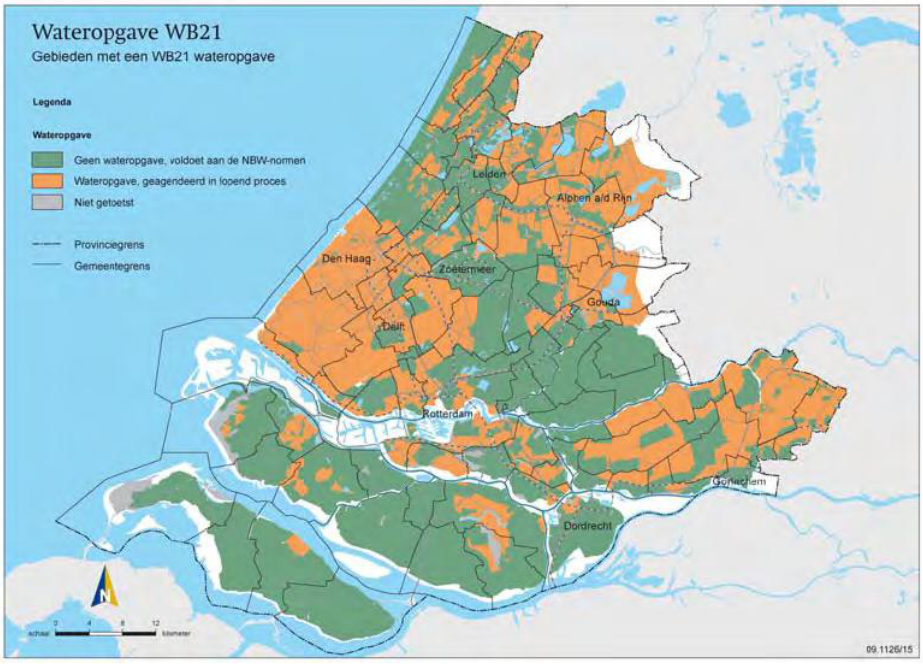

Figuur 7.2: gebieden met een wateropgave (WB21)

Sinds de ondertekening van het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) in 2003 zijn waterschappen, gemeenten en provincies bezig het watersysteem 'op orde te brengen': aanpassingen in de waterhuishoudkundige inrichting moeten leiden tot een maatschappelijk aanvaardbaar beschermingsniveau tegen wateroverlast [7-1]. De afspraken in het NBW zijn recentelijk op hoofdlijnen bevestigd in het NBW-actueel, inclusief een actualisatie van de wijze waarop wordt omgegaan met klimaatscenario's. Het proces om tijdig te komen tot de juiste maatregelen is, onder regie van de waterschappen, in volle gang. Aandachtspunten daarbij zijn de planning, de koppeling van wateropgaven aan andere beleidsopgaven en het realiseren van gebiedsgericht maatwerk.

7.2.2 Streefbeeld 2040

Het regionale watersysteem in Zuid-Holland is en blijft volledig op orde. Met name in stedelijke gebieden is door innovatieve concepten het water (weer) een zichtbaar en kwaliteitsverhogend element van de openbare ruimte (waterrijk wonen). Waar mogelijk is de regenwaterafvoer afgekoppeld van de riolering.
In landelijk gebied heeft de aanpak van de wateropgave geleid tot extra natuur- en recreatiewaarden. Op dreigende wateroverlast wordt goed geanticipeerd: geselecteerde gebieden zijn ingericht om tijdelijk gecontroleerd te laten overstromen zonder noemenswaardige schadelijke effecten. De inwoners van Zuid-Holland zijn zich bewust van het beschermingsniveau dat zij van de overheid mogen verwachten én van hun eigen verantwoordelijkheid bij het voorkomen en bestrijden van (gevolgen van) eventuele wateroverlast.

7.2.3 Doelstellingen 2010-2015

De basis voor de aanpak van de wateroverlast wordt gevormd door het NBW- Actueel (2008) en het nationaal waterplan (2008).

1. In de gehele provincie voldoet het watersysteem uiterlijk in 2015 aan de normen voor wateroverlast. Deze normen worden in 2009 opgenomen in de waterverordening. Uitzondering op de planning zijn:
   - gebieden waar maatregelen aantoonbaar efficiënter en/of integraler kunnen worden uitgevoerd door een tijdstip na 2015 te kiezen, bijvoorbeeld vanwege koppelingskansen aan andere projecten;
   - wijken in bestaand stedelijk gebied, waar geen sprake is van een urgente wateropgave. Hier moeten maatregelen uiterlijk in 2027 zijn uitgevoerd door gemeenten en waterschappen;
   - wanneer in 2012 blijkt dat door problemen met grondverwerving de maatregelen niet voor 2015 gerealiseerd kunnen worden, zullen wij de knelpunten in beeld brengen en samen met de waterschappen oplossingen zoeken.
2. Kansen om de wateropgave te koppelen aan uitvoering van maatregelen in KRW-verband en andere beleidsopgaven (als groen, recreatie, ruimtelijke ordening) zijn maximaal benut.

7.2.4 Strategie

1. Watersysteem op orde

De aanpak van wateroverlast concentreert zich in de planperiode op de uitvoering van fysieke maatregelen om het watersysteem op orde te brengen. Daarbij worden de algemene kaders van het NBW-actueel gevolgd. Dit betekent onder meer dat de normen het economisch optimale beschermingsniveau tegen wateroverlast beschrijven, zoals overeengekomen in een 'WB21-gebiedsproces'.

De benodigde bergings- en afvoercapaciteit wordt gerealiseerd door een combinatie van technische en ruimtelijke maatregelen, waarbij de trits 'vasthouden-bergen-afvoeren' leidend is. De provincie verwacht van waterschappen dat zij maatregelen zodanig ontwikkelen en uitvoeren, dat niet alleen de waterhuishouding verbetert, maar ook rekening wordt gehouden met de kwaliteit van leefomgeving en landschap. In bestaand stedelijk gebied wordt de wateropgave in samenhang met de rioleringsopgave aangepakt. Met name in gebieden waar sprake is van economisch waardevolle functies, zoals het Westland, en in de stedelijke agglomeraties wordt gezocht naar innovatieve methoden om de wateropgave uit te voeren.

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mag het beschermingsniveau tegen wateroverlast niet verslechteren. De provincie ziet de watertoets als zeer belangrijk instrument om wateraspecten en -opgaven in ruimtelijke afwegingen te betrekken. De watertoets dient daarom voor alle ruimtelijke projecten te worden gebruikt, zowel in de fase van locatiekeuze als in de fase van het ontwerp [7-2].

Alle waterschappen die (deels) in Zuid-Holland liggen, voeren op gelijke wijze in 2012 de toetsronde uit, die in het NBW-actueel aangekondigd is. De provincie zal een leidraad normering wateroverlast opstellen, met kaders op hoofdlijnen en bindende afspraken, om te komen tot een meer uniforme toetsmethodiek.

2. Kansen koppeling wateropgave aan andere beleidsopgaven
Maatregelen om de wateropgave uit te voeren, worden onder regie van waterschappen op gebiedsniveau uitgewerkt. Dat gebeurt in overleg met alle belanghebbende actoren ('WB21-gebiedsprocessen'). Gezien de omvang en complexiteit van de wateropgave in Zuid-Holland, kiest de provincie zoveel mogelijk voor een integrale oplossing: koppeling aan de opgaven voor oppervlaktewaterkwaliteit (onder meer KRW), waterbeheersing (GGOR), natuur en recreatie (ILG) en overige ruimtelijke ontwikkelingen benut de provincie maximaal. De provincie zal daarom deelnemen aan WB21-gebiedsprocessen als sprake is van een grootschalige ruimtelijke wateropgave en/of combinatie(kansen) van de wateropgave met andere beleidsopgaven en ruimtelijke projecten zoals KRW, natuur en recreatie (ILG), infrastructuur, etc.

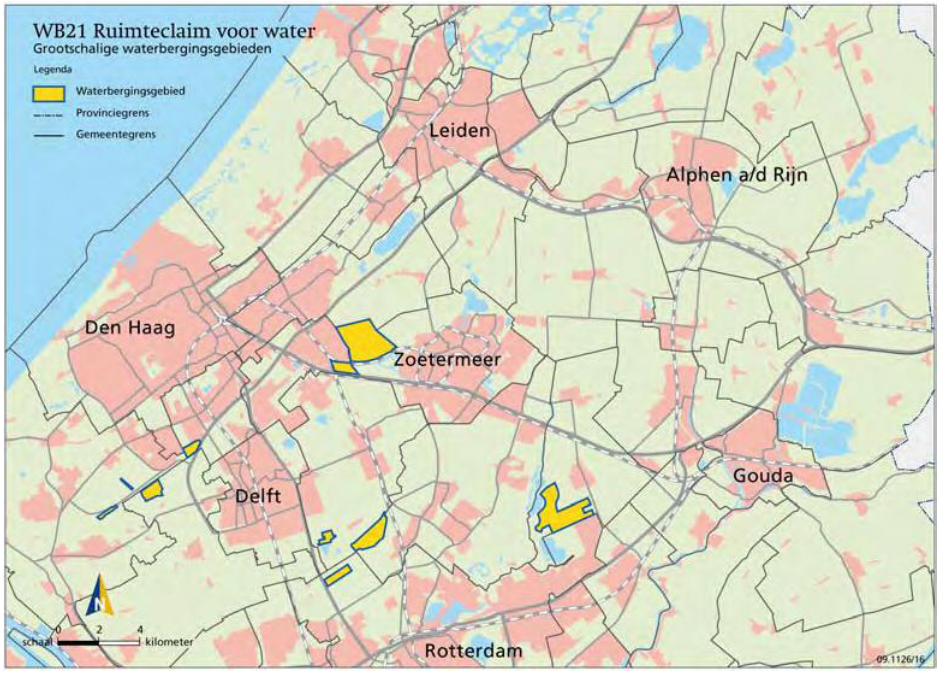

Figuur 7.3:
ruimteclaim voor water: grootschalige water-bergingsgebieden

7.3 Waterbeheer en bodemdaling

7.3.1 Maatschappelijke opgave

Het westen van Nederland heeft continu te maken met bodemdaling. Het verschil tussen land- en zeeniveau wordt daardoor groter, de (zoute) kwel neemt toe en gebouwen en infrastructuur (wegen, riolering, kabels en leidingen) kunnen verzakken. Bodemdaling als gevolg van oxidatie van veen veroorzaakt ook een aanzienlijke uitstoot van broeikasgassen. Het proces van bodemdaling kan niet worden gestopt, maar wel worden afgeremd. Bodemdaling tegengaan is vanuit behoud van het landschap belangrijk en uit economisch-maatschappelijk oogpunt noodzakelijk [7-3].

Elk type landgebruik stelt specifieke eisen aan het beheer van grond- en oppervlaktewater. Peilbeheer is de operationele kant van het waterbeheer en wordt uitgevoerd door het waterschap [7-4]. Peilbeheer is voor het waterschap hét instrument om bodemdaling tegen te gaan, uiteenlopende landgebruikfuncties mogelijk te maken én andere beleidsdoelstellingen te realiseren. Denk daarbij aan een goede waterkwaliteit, bescherming van archeologische waarden, bescherming van natuurwaarden, etc.

7.3.2 Streefbeeld 2040

De ruimtelijke ordening in Zuid-Holland heeft de lagenbenadering (water als sturend principe) als grondslag. Peilbeheer wordt zodanig gevoerd, dat bodemdaling maximaal is afgeremd. Afremming van de bodemdaling binnen een robuust en stabiel watersysteem is met name in het Groene Hart een belangrijke ambitie [7-5]. Met de ruimtelijke opgaven, die de provincie heeft geformuleerd, als richtpunt, voeren waterschappen een evenwichtig peilbeleid voor het grond- en oppervlaktewaterpeil dat gehandhaafd moet worden.

7.3.3 Doelstellingen 2010-2015

1. De waterhuishouding op gebiedsniveau blijft afgestemd op een integrale afweging van alle aanwezige (landgebruiks)belangen.
2. De bodemdaling in veengebieden is zoveel mogelijk afgeremd.
3. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen is de locatiekeuze (mede) gebaseerd op de karakteristieken van het watersysteem (lagenbenadering [7-6]).

7.3.4 Strategie

1. Integrale afweging waterhuishouding

De functies in het gebied zijn op basis van de lagenbenadering tot stand gekomen. Op basis van de functies en de beleidsdoelen wordt een integrale afweging gemaakt voor het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR-systematiek). De invulling van het provinciale kader [7-4] wordt in de waterbeheerplannen verder uitgewerkt. Hierbij gaat het om afremmen van bodemdaling, vermijden van peilafwijkingen, zoals onderbemalingen, uitwerking geven aan de NBW-doelen en toepassen van de integrale afweging door gebruik te maken van GGOR-systematiek. Bij de huidige wetgeving keurt de provincie de peilbesluiten van de waterschappen goed. Na inwerkingtreding van de Waterwet zal deze taak geheel komen te vervallen.

Bestaande afspraken over toepassing van de GGOR-systematiek en het daaraan gekoppelde tijdpad blijven gehandhaafd. De afspraken uit het NBW-actueel zijn daarbij richtinggevend.

2. Bodemdaling veengebieden afgeremd
Algemeen geldt dat het peil in gebieden met een veenbodem slechts in gelijke mate verlaagd mag worden met de maaivelddaling die in het verleden is opgetreden. Tevens geldt de richtlijn dat de maximale gebiedsgemiddelde drooglegging (gerekend per peilvak) 60 cm bedraagt. Een aantal veenweidegebieden is aangeduid als 'prioritair gebied' voor het afremmen van de bodemdaling. Zie ook § 8.3 van dit waterplan.

De provincies zijn ervan overtuigd dat innovatieve technieken van groot belang zijn om de wateropgaven voor de toekomst het hoofd te kunnen bieden. Een voorbeeld hiervan is onderwaterdrainage. Deze techniek lijkt gunstige effecten te hebben op het afremmen van de bodemdaling en op de agrarische bedrijfsvoering. Alvorens onderwaterdrainage op grote schaal toe te passen, is onderzoek naar de effecten nodig. Negatieve effecten op het gebied van watertoevoer, waterberging en oppervlaktewaterkwaliteit zijn immers niet uit te sluiten. De provincies zullen in overleg met waterschappen en de landbouw met enkele pilots over onderwaterdrainage starten. De uitkomsten van deze pilots zullen een belangrijke rol spelen in de besluitvorming over grootschalige toepassing. Bij de besluitvorming zullen ook de effecten op weidevogels en de mogelijkheden van groenblauwe diensten worden betrokken.

3. Lagenbenadering bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen
De ruimtelijke opgaven van de provincie zijn leidend voor peilbeleid en -beheer dat waterschappen ontwikkelen. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zal de locatiekeuze (mede) worden gebaseerd op de lagenbenadering. De provincie verwacht van de waterschappen dat zij ten behoeve van ruimtelijke ordeningstrajecten bepalen welke gebieden in welke mate geschikt zijn (te maken) voor bepaalde vormen van grondgebruik, bezien vanuit de karakteristieken van het watersysteem. Bij locatiekeuzes zal de provincie hiermee rekening houden.

Uitgangspunt van het beleid is dat bodemdaling als direct gevolg van menselijk handelen moet worden afgeremd, daar waar deze processen leiden tot negatieve effecten aan de gebruiksfunctie van de bodem (zoals landschap, landbouw, natuur en bebouwing) en voor zover de oorzaak en/of de oplossing ligt in het (grond)waterbeheer. Op basis van de analyse aangaande de processen van bodemdaling wordt, samen met de belanghebbenden (dit kunnen zijn: gemeenten, waterschappen, drinkwatermaatschappijen, agrariërs, (industriële) onttrekkers) een verkenning gedaan naar integrale oplossingen om het proces van bodemdaling te vertragen. Aan de hand van de verkenning van oplossingsrichtingen stelt de provincie haar beleid op.

7.4 Grondwaterkwantiteitsbeheer (algemeen en KRW)

7.4.1 Maatschappelijke opgave
Grondwaterbeheer heeft te maken met vrijwel alle andere facetten van het waterbeheer. De taken op het gebied van grondwaterkwantiteitsbeheer (vergunningverlening, handhaving, monitoring en evaluatie) liggen tot eind 2009 bij de provincie. Met de inwerkingtreding van de Waterwet, eind 2009, voeren waterbeheerders een groot deel van de grondwaterkwantiteitsbeheertaken wettelijk uit. De provincie is nog bevoegd gezag voor de verlening van vergunningen en de handhaving van onttrekkingen ten behoeve van openbare drinkwatervoorziening, industriële onttrekkingen > 150.000 m^3 per jaar en onttrekkingen ten behoeve van bodemenergiesystemen (o.a. Koude-/Warmte opslag (KWO)). Het operationele beleid hiervoor is opgenomen in bijlage 7 van dit provinciaal waterplan. De kaders voor het totale grondwaterkwantiteitsbeheer zijn hierna opgenomen.

De EU Kaderrichtlijn Water (KRW) en de EU Grondwaterrichtlijn (GWR) geven nieuwe kaders voor het grondwaterkwantiteitsbeheer, die in Nederland zijn geïmplementeerd met het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (2009). De grondwaterlichamen (zie paragraaf 5.4) moeten in evenwicht zijn; dat wil zeggen dat aanvoer en onttrekking globaal gelijk zijn. Ook mag geen sprake zijn van zoutintrusie (binnendringing), waardoor de voorraad zoet grondwater [7-8] afneemt. De provincie regisseert de realisatie van de grondwaterdoelen uit de KRW.

Ondergronds ruimtegebruik levert in potentie risico's op voor het bodem- en grondwatersysteem (opwarmen/afkoelen, doorgraven/doorboren van scheidende lagen, barrièrewerking). Zorgvuldigheid is daarom vereist. Op dit moment zijn hier nog onvoldoende handvatten/kaders voor. Een integrale afweging over het gebruik van de ondergrond ontbreekt, evenals een operationeel instrument om het gebruik van de ondergrond te reguleren [7-9].

7.4.2 Streefbeeld 2040

Het grondwatersysteem is op duurzame wijze beheerd waarbij het evenwicht niet is verstoord. De kwantiteit en kwaliteit van het grondwater zijn tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten geschikt gemaakt en gehouden voor de aanwezige grondgebruikfuncties. Aan de termijn tussen 2015 en 2040 is daarnaast ook de volgende ambitie gekoppeld: uitvoerende taken met betrekking tot grondwaterbeheer zijn efficiënt en transparant uitgevoerd door één overheidslaag; de provincie vervult alleen nog een kaderstellende en toezichthoudende rol.

Driedimensionale 3D-planning door provincies en gemeenten is standaard, zonder negatieve effecten op het bodem- en grondwatersysteem. De provincie heeft een 3D-structuurvisie en alle gemeenten waar dat relevant is, beschikken over een 3D-bestemmingsplan binnen de vastgestelde randvoorwaarden voor duurzaam bodemgebruik.

7.4.3 Doelstellingen 2010-2015

1. De strategische voorraad zoet grondwater is behouden (conform het stand stillbeginsel [7-10]);
2. Indien grondgebruikfuncties worden gewijzigd, zijn deze nieuwe grondgebruikfuncties afgestemd op de geofysische karakteristieken van het lokale grondwatersysteem (principe lagenbenadering);
3. Ten aanzien van categorieën van grondwateronttrekkingen, waarbij de provincie nu nog enkele vergunningverlenende bevoegdheden heeft, zijn de voorwaarden voor overdracht bekend, ter voorbereiding van een daadwerkelijke overdracht;
4. De inwoners van Zuid-Holland zijn goed geïnformeerd. Zij weten welke overheid(sdienst) zij moeten benaderen voor de diverse grondwaterfacetten en wat zij vervolgens van die overheid wel en niet mogen verwachten [7-11];
5. In 2010 is bestuurlijk een afwegingskader voor ondergronds ruimtegebruik vastgesteld [7-12].

7.4.4 Strategie

1. Behouden strategische voorraad zoet grondwater

De KRW vereist dat de voorraad zoet grondwater in de grondwaterlichamen behouden blijft. Onttrekkingen moeten in evenwicht zijn met de aanvoer, en zoutintrusie moet worden tegengegaan. In de vijf Zuid-Hollandse grondwaterlichamen wordt hier op dit moment aan voldaan (zie bijlage 8). Voor zover bekend is in alle grondwaterlichamen sprake van een langjarig evenwicht tussen grondwateraanvulling en onttrekkingen.

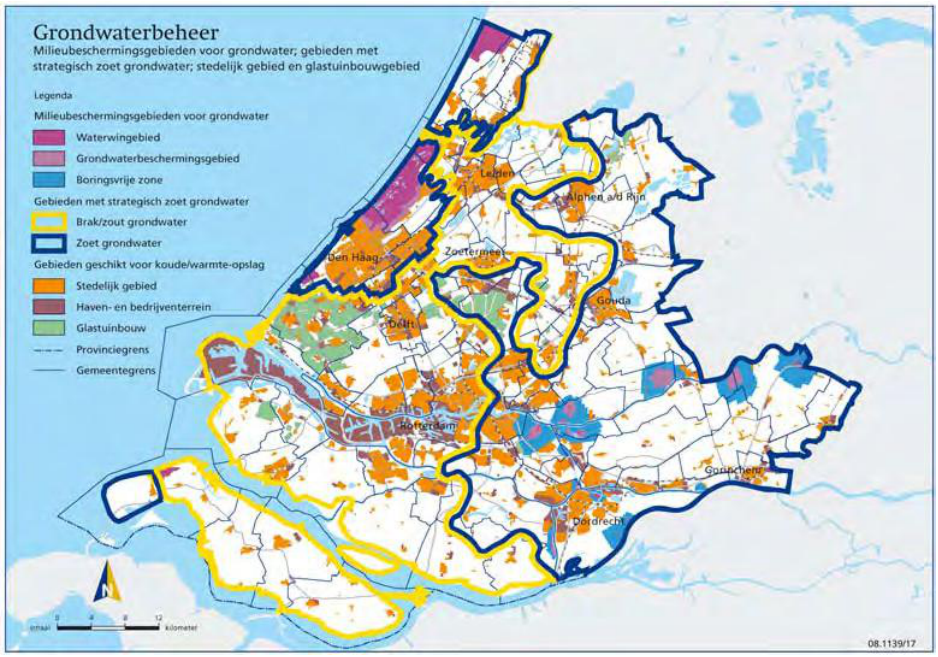

Figuur 7.4:
grondwaterbeheer

Er zijn geen duidelijk zichtbare trends die erop wijzen dat in de toekomst het evenwicht wordt verstoord. Dit geldt ook voor de drinkwaterwinningen in de duingebieden.
De provincie vindt het echter belangrijk dat er niet alleen op de (grote) schaal van de grondwaterlichamen evenwicht geldt, maar dat ook op kleiner schaalniveau geen sprake is van grondwatertekort of -overlast.

Bij onttrekking uit een strategische zoet(grond)watervoorraad (zie figuur 7.4) geldt de compensatie-eis [7.14]. Dit betekent dat het onttrokken zoete grondwater weer aangevuld dient te worden. Deze eis geldt niet voor freatische grondwateronttrekkingen uit de deklaag. In de periode van 2009 tot en met 2011 zal de provincie het totale en lokale evenwicht verder onderbouwen in de vorm van een zogenoemde 'robuustheidsstudie' [7.13]. Dit is een onderzoek naar de effecten van de huidige ingrepen in het grondwatersysteem op de zoete grondwaterlichamen (de strategische zoetegrondwatervoorraad) in Zuid-Holland. Hierbij kijkt de provincie tevens naar het effect van vele grondwateronttrekkingen in één gebied. De uitkomst van het onderzoek zal mede bepalend zijn voor een definitieve invulling van de compensatie-eis.

Ingrepen in het grondwatersysteem mogen geen negatieve effecten hebben op de grondgebruik-functies of op andere systemen die gebruik maken van de bodem en/of het grondwater. De provincie zal onderzoek uitvoeren naar het effect van het autonome proces en van menselijke ingrepen op verzilting aan het maaiveld. Hierbij brengt zij de kwetsbare gebieden voor verzilting van grondwater in beeld en onderzoekt tevens de rol van bodemdaling bij verzilting van grondwater.

Bij het toepassen van het 'polderprincipe' gaat het om permanente onttrekkingen voor drooglegging van civieltechnische en bouwkundige werken. Om opbarsten van de bodem te voorkomen, wordt grondwater onttrokken. De provincie beschouwt onttrekkingen volgens het polderprincipe als ongewenst en niet duurzaam en als laagwaardig gebruik van grondwater. De provincie verwacht dat de waterschappen dit beleid ook zullen continueren en verankeren in de Keur.

Het hoge beschermingsniveau van de milieubeschermingsgebieden voor grondwater (zie figuur 7.4) is gewaarborgd. Aan grondwateronttrekkingen in deze gebieden worden strengere eisen gesteld, onder andere in de Verordening Waterbeheer Zuid-Holland [7.15]. De provincie gaat ervan uit dat de waterschappen bij het opstellen van hun Keur de bescherming van deze gebieden waarborgen.

De provincie beheert, betaalt en onderhoudt het meetnet van kwantiteits- en kwaliteitsgegevens van het grondwatersysteem. Zij verlengt de contracten die in dit verband met TNO zijn opgesteld, en past deze contracten waar nodig aan. De waterschappen leveren relevante meetgegevens over monitoring van het grondwatersysteem (kwantiteit en kwaliteit) aan bij TNO. Op basis van het meetnet zal aan het eind van de planperiode worden bepaald of de doelstelling van stand stillbeginsel is gerealiseerd.

2. Wijzigingen grondgebruikfuncties
Bodemdaling als direct gevolg van menselijk handelen moet worden tegengegaan als dit leidt tot negatieve effecten aan de gebruiksfunctie van de bodem (zoals landschap, landbouw, natuur en bebouwing). En als de oorzaak en/of de oplossing samenhangen met het grondwaterkwantiteitsbeheer. De waterbeheerder neemt grondwater integraal mee in het wateradvies dat wordt opgesteld in het kader van het watertoetsproces.

3. Voorwaarden voor overdracht
In bijlage 7 is het operationele beleid opgenomen voor de onttrekkingen waarvoor de provincie bevoegd gezag is. De provincie stelt het betrokken waterschap in de gelegenheid advies te geven omtrent een aanvraag voor een vergunning voordat deze wordt verleend of gewijzigd.

De provincie heeft in lijn met die landelijke ontwikkeling besloten om de uitvoerende taken van het omgevingsrecht te bundelen met andere organisaties en onder te brengen in op te richten omgevingsdiensten. De provincie heeft vergunningverlenende bevoegdheden ten aanzien van een aantal categorieën van grondwateronttrekkingen, die onderdeel uitmaken van het omgevingsrecht. Vanaf begin 2009 zal per specifieke taak onderzocht worden wat de voorwaarden voor overdracht zijn. Ten aanzien van de provinciale grondwatertaken houdt de provincie nadrukkelijk rekening met de bedoeling van de Waterwet en het feit dat de duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening geldt als dwingende reden van openbaar belang.

4. Goed geïnformeerd
De gemeenten regisseren het proces om de bestaande grondwaterproblematiek in stedelijk gebied te inventariseren en aan te pakken (grondwaterzorgplicht). Daarnaast vervullen zij hun zorgtaak wat betreft grondwateroverlast (incl. loket, doelmatige maatregelen openbare ruimte, brede rioolheffing).

De provincie zal de gevraagde kennis ten aanzien van het grondwaterkwantiteitsbeheer delen. Zij zal op verzoek adviseren bij complexe aanvragen voor grondwateronttrekkingen.

5. Afwegingskader ondergronds ruimtegebruik
Doel van een afwegingskader ondergronds ruimtegebruik is een balans te vinden tussen de geschiktheid van de ondergrond voor bepaalde toepassingen (uitgaand van duurzaam gebruik van bodem en grondwater) en de mogelijke en gewenste claims op de ondergrond vanuit bovengrondse functies.

De provincie stelt een visie op voor de ondergrond, als onderdeel van de provinciale structuurvisie (PSV) en afgestemd op de rijksvisie 'Duurzaam gebruik van de ondergrond'. De provincie stelt een beleidskader op voor gebiedsspecifieke inrichting en beheer van de ondergrond, als basis voor lokale en regionale plannen. In een handreiking dan wel een procesmodel voor gebiedsuitwerking beschrijven wij op welke wijze partijen tot een gebiedsvisie kunnen komen. Waar nodig initiëren wij gebiedspilots, of nemen daaraan deel. Het afwegingskader houdt rekening met het afwegingskader voor integraal gebiedsgericht beheer van (verontreinigd) grondwater. Bij de beleidsontwikkeling voor de ondergrond sluiten wij aan op het Convenant 'Bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties', dat op 10 juli 2009 is ondertekend.

7.5 Stedelijke waterketen

7.5.1 Maatschappelijke opgave

Goed stedelijk water(keten)beheer is belangrijk voor waarborging van de volksgezondheid en een veilige en aantrekkelijke leefomgeving. De volgende typen problemen manifesteren zich specifiek in het stedelijk watersysteem:

- wateroverlast vanuit oppervlaktewater (onvoldoende bergings- en afvoercapaciteit);
- wateroverlast vanuit het rioolstelsel (riooloverstorten);
- grondwateroverlast en -onderlast;
- achterstallig beheer en onderhoud van de riolering.

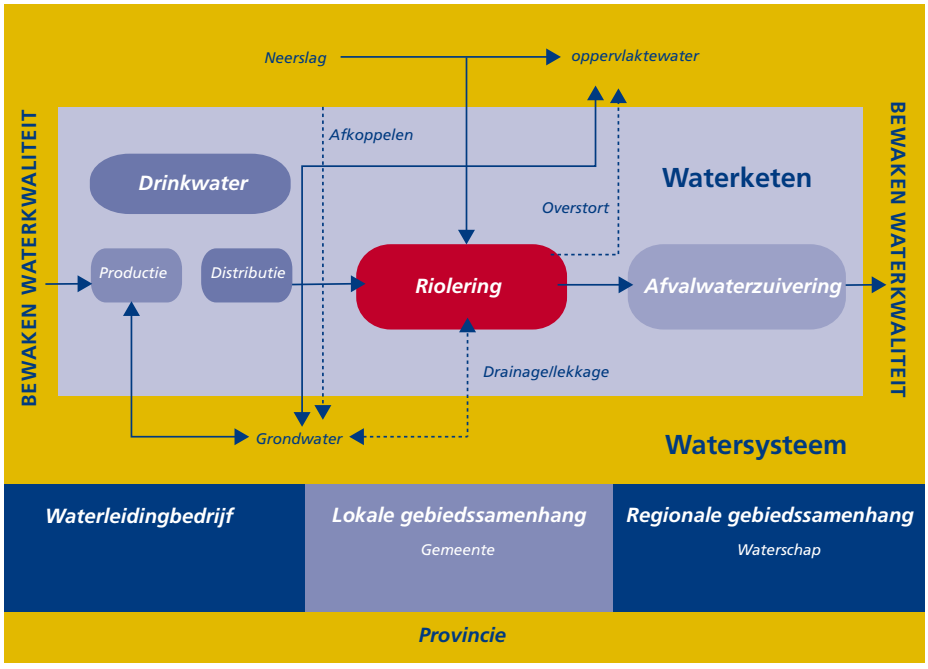

Figuur 7.5: relaties in het stedelijk watersysteem

Wateroverlast vanuit oppervlaktewater is aan de orde geweest in paragraaf 7.2. In deze paragraaf wordt het beleid voor de overige thema's toegelicht.

Bestuursakkoord Waterketen

In 2007 is het Bestuursakkoord Waterketen (BWK-2007) ondertekend. Hierin verplichten partijen zich tot doelmatiger en transparanter werken [7.16].

7.5.2 Streefbeeld 2040

Binnen het stedelijk gebied wordt op een integrale en transparante wijze vorm gegeven aan de inrichting en het beheer van het watersysteem. Hierbij wordt de gehele waterketen in samenhang beschouwd: van distributie van drinkwater tot lozen van afvalwater en afvoer van hemelwater. Waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven werken effectief en transparant samen om een goed functionerende duurzame waterketen te beheren. In 2040 kan 25% van het huishoudelijk afvalwater worden hergebruikt en het drinkwaterverbruik voor toiletdoorspoeling is met meer dan 50% gereduceerd.

7.5.3 Doelstellingen 2010-2015

1. Uiterlijk eind 2012 beschikken alle gemeenten over een verbreed gemeentelijk rioleringsplan (VGRP), waarin is vastgelegd hoe het stedelijk (afval)watersysteem op orde wordt gehouden of gebracht.
2. Gemeenten hebben uiterlijk in 2015 de basisinspanning uitgevoerd (conform afspraken in KRW-verband).
3. In de afvalwaterketen is in 2015 doelmatigheidsverbetering gerealiseerd van 1 à 2% per jaar ten opzichte van 2005 volgens het BWK-2007 in de afvalwaterketen.

7.5.4 Strategie

1. Verbreed gemeentelijk rioleringsplan

De zorgplicht van de overheid voor afvoer en zuivering van afvalwater en hemelwater is verankerd in de Wet gemeentelijke watertaken, die per 1 januari 2008 in werking is getreden. De provincie kan ontheffingen verlenen voor de zorgplicht afvalwater. De gemeente legt haar beleid vast in het zogenoemde verbrede rioleringsplan (VGRP) en stelt eventueel bij verordening regels voor het lozen van hemelwater en grondwater. Het rioolrecht is verbreed, zodat gemeenten hieruit hun zorgplicht kunnen financieren. De provincie toetst het VGRP aan haar beleidskaders. De toetsing resulteert in een advies aan de gemeente [7.17].

Bij het advies over het VGRP zal de provincie specifiek aandacht besteden aan:

- transparantie: inzicht in het functioneren van het stedelijk afvalwatersysteem;
- aanpak van achterstallig onderhoud van de riolering;
- efficiëntie in de (afval)waterketen;
- integrale benadering van afvalwater, hemelwater en grondwater, inclusief afkoppelstrategie;
- realisatie basisinspanning;
- aanpak van grondwateroverlast in bebouwd gebied [7.18].

De provincie zal in de planperiode haar toetsingskader voor VGRP's aanpassen en specifieke criteria ontwikkelen voor de investeringen voor rioolvervanging. Wanneer de gemeente geen rekening houdt met het advies van de provincie, zal de laatste overwegen de aanwijzingsbevoegdheid te gebruiken. De provincie verwacht dat waterschappen actief participeren in het planproces van het VGRP.

2. Basisinspanning in KRW-verband

In het advies over het VGRP besteedt de provincie specifiek aandacht aan de realisatie van de basis-inspanning. Voorts verwacht zij van de waterschappen dat die samen met de gemeenten inzicht geven in de aanpak van de basisinspanning.

3. Doelmatigheidsverbetering afvalwaterketen
De provincie zal de efficiëntie van het toetsen van VGRP's en het verlenen van ontheffingen riolering buitengebied verhogen. Zij denkt daarbij aan vereenvoudiging en/of automatisering van de toets.

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen worden afvalwater, hemelwater en grondwater in samenhang en als integraal onderdeel van de watertoets beschouwd.

In het Bestuursakkoord Waterketen 2007 is aan de provincies een stimulerende en ondersteunende rol toegekend bij de samenwerking in de (afval)waterketen. De provincie gebruikt de planperiode om na te gaan op welke wijze deze ondersteuning en/of stimulatie het best kan worden ingevuld.

7.6 Waterbodems

7.6.1 Maatschappelijke opgave
In de Nederlandse delta moeten wateren op diepte worden gehouden anders slibben ze dicht met bagger en kunnen ze niet meer aan hun functie voldoen (waterkwantiteitsbeheer, ecologie (oppervlaktewaterkwaliteit), vaarwegbeheer (nautische functie). Het verwijderen van bagger is ook nodig als de waterbodem de oppervlaktewaterkwaliteit negatief beïnvloedt of wanneer in de waterbodem stoffen aanwezig zijn die niet gewenst zijn in het milieu. Er is een sterke wisselwerking tussen waterbodem- en waterkwaliteitsbeheer. De waterbodemkwaliteit en de oppervlaktewaterkwaliteit kunnen aanzienlijk verbeteren als de achterstand in baggeren wordt weggewerkt. De waterschappen zijn ingevolge de Waterwet verantwoordelijk voor het waterkwantiteits- en waterkwaliteitsbeheer van het watersysteem en daarmee samenhangend voor het beheer van de waterbodems in de regionale wateren. Op dit moment is de provincie bevoegd gezag voor waterbodemsanering in het kader van de Wet Bodembescherming (Wbb). In 2010 ligt deze taak bij de waterschappen.

7.6.2 Streefbeeld 2040
Er is geen achterstallig onderhoud voor wat betreft baggeren. Waar nodig zijn waterbodems gesaneerd en op de juiste diepte om te voldoen aan de gestelde eisen vanuit de KRW.

7.6.3 Doelstellingen 2010-2015
De uitvoering van het waterbodembeheer is in de planperiode (streven is 2010) geheel overgedragen aan de waterschappen. Alle KRW-effectieve saneringen van waterbodems, waarvoor middelen beschikbaar zijn in de planperiode en die zijn opgenomen in het stroomgebiedbeheerplan en het water(beheer)plan, zijn uitgevoerd.

7.6.4 Strategie

1. Waterbodembeheer overdragen aan waterschappen.
In 2010 ligt het waterbodembeheer, voor zover gekoppeld aan de Wbb, bij de waterschappen. De provincie zal daarover afspraken maken met de waterschappen.

2. Saneren waterbodems als KRW-maatregel
Binnen het stroomgebied Rijn-West is afgesproken dat de waterbeheerders alle KRW-saneringen van waterbodems (in en buiten KRW-oppervlaktewaterlichamen) waarvoor middelen beschikbaar zijn in de planperiode, opnemen in het waterbeheerplan en het stroomgebiedbeheerplan. Het gaat hier om zowel nutriëntbaggeren als saneringsbaggeren. Regulier onderhoudsbaggerwerk is alleen aangemerkt als KRW-maatregel wanneer de maatregel effectief bijdraagt aan het bereiken van de KRW-doelen (Adviesnota Schoon Water Rijn-West). De provincie blijft bevoegd gezag voor de waterbodems die voor de inwerkingtreding van hoofdstuk 5 van de Waterwet als ernstig en spoedeisend zijn beoordeeld totdat met het evaluatieverslag over de sanering is ingestemd.

7.7 Vaarwegbeheer

7.7.1 Maatschappelijke opgave
Onder vaarwegbeheer wordt verstaan de instandhouding van de maatschappelijke functie voor de scheepvaart. Het omvat ook alle ondersteunende kunstwerken, zoals oeverconstructies, waterbodem, nautische werken in het water (wachtplaatsen, geleidewerken, steigers, boeien).

De Waterwet verplicht de provincie om voor de watersystemen die niet bij het Rijk in beheer zijn beheerders aan te wijzen. Het vaarwegbeheer van het merendeel van de wateren gaat op in het waterbeheer van de waterschappen. De functionaliteit voor de scheepvaart moet op deze wateren worden gewaarborgd. Voor een aantal wateren (de grotere recreatievaarwegen en beroepsvaarwegen) stijgt het vaarwegbeheer wel uit boven het waterbeheer van de waterschappen. Voor deze wateren moet de provincie dus expliciet een vaarwegbeheerder aanwijzen. Een aantal vaarwegen is in beheer bij de provincie.

7.7.2 Streefbeeld 2040
Op de lange termijn is sprake van voldoende beschikbaar, betrouwbaar en betaalbaar vervoer van personen en goederen. Verkeer op het vaarwegennet moet voldoende kunnen doorstromen. Dit vervoer vindt plaats via innovatieve transportsystemen (ook over water) die nauwelijks belastbaar zijn voor de omgeving. Prioriteit is gegeven aan de vaarweginfrastructuur. Goederenvervoer en doorgaande recreatievaart zijn uitgebouwd.

7.7.3 Doelstellingen 2010-2015
1. In 2015 ligt de uitvoering van de Nota Vaarwegen en Scheepvaart op schema.
2. Het recreatietoervaartnet is in stand gehouden en knelpunten zijn opgelost.

7.7.4 Strategie

1. Uitvoering Nota Vaarwegen en Scheepvaart
Als uitwerking van de Beleidsnota Vaarwegen en Scheepvaart [7-19] zijn voor alle provinciale vaarwegen trajectstudies opgesteld. Daarin is vastgelegd hoe de ambities voor de inrichting en de instandhouding van de vaarwegen praktisch vorm krijgen. De provincie verwacht van de waterschappen dat het vaarwegbeheer in hun waterbeheerplannen aan de orde komt. In samenwerking met de waterschappen onderzoekt de provincie het vaarwegbeheer op niet-provinciale vaarwegen. Daarbij wordt ook onderzocht of alternatieve routes voor de beroepsvaart kunnen worden gerealiseerd overeenkomstig de Beleidsnota Vaarwegen en Scheepvaart.

De vaarwegen moeten voldoen aan een basiskwaliteitsniveau en de wet- en regelgeving. Uitgangs-punt is dat de waterveiligheid en een vlot en veilig scheepvaartverkeer zijn gewaarborgd. Dit betekent onder meer dat sprake moet zijn van een onderhoudsstrook van minimaal 6 m en dat de vrijwaring voor het zicht minimaal 20 m bedraagt.

De provincie stelt voor haar vaarwegennet, in overleg met de waterschappen, een kansenkaart voor natuurvriendelijke oevers op. Daar waar de provincie vanuit het (nautisch) beheer van provinciale vaarwegen onderhoud aan de oevers pleegt, dan wel nieuwe oeverconstructies aanlegt, zal zij zich inzetten voor een natuurvriendelijke oeverinrichting (voor zover mogelijk vanuit nautisch belang). Natuurvriendelijke oevers worden ingepast in het normale vervangingsprogramma voor oevers.

2. In stand houden en verbeteren doorgaande recreatievaart
Voor de doorgaande recreatievaart fungeert de Beleidsvisie Recreatie Toervaart Nederland (BRTN) als leidraad. Daarin zijn alle vaarwegen ingedeeld in een geschiktheidsklasse. De vaarwegen omvatten provinciale en niet-provinciale vaarwegen. Overeenkomstig de Beleidsnota Vaarwegen en Scheepvaart streeft de provincie ernaar de routes voor de recreatievaart in stand te houden en waar mogelijk knelpunten op te lossen. In de planperiode zullen onder meer de bochtafsnijding Delftse Schie nabij Overschie en de 2e nieuwe Julianasluis nabij Gouda zijn gerealiseerd.

Medio 2009 zal een ontwerpnota Ligplaatsenbeleid verschijnen. Doel is te bezien of de ruimte die ligplaatsen innemen, niet botst met de ambities van de vaarwegen. Het waarborgen van een vlot en veilig scheepvaartverkeer staat centraal, rekening houdend met de behoefte van beroeps- en recreatievaart en de functie van de vaarweg.

Daarnaast zet de provincie in op een netwerk van multifunctionele en goed ingerichte openbare loswallen. Aanvullend op de geschikte openbare loswallen zal de provincie twee loswallen aanmelden voor de Rijksbijdrageregeling Binnenhavens.

7.8 Ruimtelijke doorwerking en provinciaal belang

7.8.1 Provinciaal belang

In paragraaf 3.6 is een introductie gegeven op provinciaal belang (in Wro-termen) in relatie tot water. De ruimtelijke wateropgaven zijn daarin gekoppeld aan integrale hoofdopgaven. Hieronder volgt een uitwerking van het provinciaal belang voor de kernopgave 'Realiseren robuust en veerkrachtig watersysteem'.

Tabel 7.1 Provinciaal belang kernopgave Realiseren robuust & veerkrachtig watersysteem

Onderwerp	Illustratie	Randvoorwaarde ruimtelijke ontwikkeling
Realiseren en behouden van een maatschappelijk haalbaar en betaalbaar beschermings-niveau tegen wateroverlast	Zie figuur 7.2	Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen dienen zodanig te worden vormgegeven dat wordt voldaan aan de normen waterkwantiteit, zoals vastgelegd in de Waterverordening.
Realiseren ruimtelijke omvorming veenweidegebieden		Ruimtelijke ontwikkeling in veenweidegebieden vindt plaats met het oog op behoud en ontwik-keling van de landschappelijke kernkwaliteiten. Bij situering van functies (en daarmee het specifieke waterbeheer) is tegengaan van de bodemdaling een sturend principe.

7.8.2 Overige uitgangspunten ruimtelijk beleid

Wateroverlast vanuit oppervlaktewater

Waterschappen bepalen in overleg met gemeenten en provincie in hoeverre de aanpak van de wateropgave om grootschalige ruimtelijke ingrepen vraagt. Vooralsnog worden alle planogisch gereserveerde gebieden voor waterberging gehandhaafd, tenzij is aangetoond dat deze, ook bij de KNMI-06-klimaatscenario's, overbodig blijken te zijn.

Grondwaterkwantiteitsbeheer

De boven- en ondergrondse ruimtelijke ordening zal rekening houden met de mogelijkheden van het grondwatersysteem.

8 Perspectieven waterbeleid in gebieden

Zuid–Hollandse Delta, Groene Hart en Zuidvleugel

8.1 Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken heeft de provincie vier strategische kernopgaven en de daaraan gerelateerde beleidsthema's van de provincie Zuid-Holland los van elkaar beschreven. De provincie wil vraagstukken echter in samenhang en duurzaam oplossen. Daarom werkt de provincie in dit hoofdstuk de integratie van bovengenoemde opgaven voor drie gebieden uit:

- Allereerst geeft de provincie een korte schets van het gebied aan de hand van de karakteristieken van het cultuurlandschap, de structuurbepalende elementen en het watersysteem.
- Vervolgens gaat de provincie na wat er precies aan de hand is in het gebied, welke problemen zich voordoen als gevolg van klimaatverandering en welke oplossingen mogelijk zijn.
- Tot slot schetst de provincie, terug redenerend vanuit het toekomstbeeld voor de lange termijn (na 2040), het meer realistische streefbeeld voor 2040. Dat doet ze door rekening te houden met voortschrijdend inzicht in KMNI-scenario's, kosten en maatschappelijke haalbaarheid. Het streefbeeld voor 2040 geeft de contouren aan van een duurzaam, veilig, mooi en gezond klimaatbestendig watersysteem. Het streefbeeld voor 2040 bepaalt mede de keuzes voor 2010-2015.

De keuzes staan niet op zichzelf. Keuzes op provinciaal niveau zijn vaak afhankelijk van besluitvorming op nationaal (zoetwatervoorziening) en/of Europees niveau (waterkwaliteit). Daarnaast hangen problemen in een gebied vaak samen. De beleidskeuze voor het oplossen van het ene probleem is dan in bepaalde mate afhankelijk van de beleidskeuze voor het oplossen van het andere probleem (veiligheid, waterkwaliteit en waterkwantiteit). Een gebiedsgerichte en integrale oplossing en beleidskeuze ligt dan voor de hand. Vanwege onzekerheden omtrent het optreden van klimaateffecten zullen de beleidskeuzes 'geen-spijt' keuzes moeten zijn en zodanig flexibel dat zij, met inbegrip van voortschrijdend inzicht, kunnen worden bijgestuurd.

8.2 Zuid-Hollandse Delta

8.2.1 Introductie gebied

De Zuid-Hollandse Delta wordt globaal begrensd door de Maasvlakte en het Rijnmond-gebied (noorden), de Drechtsteden en het Eiland van Dordrecht (oosten) en het Hollands Diep, Krammer-Volkerak en Grevelingenmeer (zuiden). Het gebied maakt deel uit van de Zuidwestelijke Delta, die zich ook uitstrekt over de provincies Zeeland en Noord-Brabant. De Rijn en de Maas monden hier uit in de Noordzee, via de Nieuwe Waterweg, het Haringvliet en het Grevelingenmeer. De Zuid-Hollandse Delta bestaat uit een geheel van grote wateren met elk een eigen karakter: van zoet tot zout en van stilstaand tot stromend. Het hoog geïndustrialiseerde en dichtbevolkte gebied aan de noordzijde, met de Maasvlakte, Europoort, Rijnmond en IJsselmonde, gaat richting het zuiden over in de groen-blauwe regio van Voorne-Putten, Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee en de Biesbosch. Het nationaal (polder)landschap de Hoeksche Waard straalt met lange lijnen, (lint)bebouwing en overwegend (grootschalig) agrarisch bodemgebruik, rust en openheid uit. De voormalige eilanden Voorne en Putten zijn als gevolg van de verzanding van de Bernisse aan elkaar gegroeid en vervolgens door middel van bruggen, tunnels en dammen met de rest van de provincie Zuid-Holland verbonden.

Sluitstuk van de Deltawerken was de beweegbare ‘Maeslantkering’ in de Nieuwe Waterweg. In het gebied is een sterke watergerelateerde economie ontstaan met een internationale afzetmarkt. Voorbeelden zijn de schelpdiervisserij in het Grevelingenmeer en hoogwaardige groente- en fruitteelten in de polders. Ook het ecosysteem is van internationale allure. Alle rijkswateren in het gebied zijn aangewezen als Natura 2000-gebied. Op het eiland Tiengemeten in het Haringvliet wordt het grootste natuurontwikkelingsproject van Nederland gerealiseerd. De Delta is daarnaast een belangrijk gebied voor (water)recreatie en toerisme. De spaarbekkens in de Biesbosch, net buiten Zuid-Holland, voorzien Rotterdam en de Drechtsteden van drinkwater. In het Haringvliet wordt water ingenomen voor drinkwatervoorziening en landbouw op Goeree-Overflakkee en voor de landbouw op Voorne-Putten (Bernisse).

8.2.2 Maatschappelijke opgave

De dominantie van water brengt alle wateropgaven samen in de Zuid-Hollandse Delta. De Deltawerken hebben de afgelopen decennia veiligheid gebracht aan de kust en in het benedenrivierengebied, maar ook voor grote veranderingen in het water- en ecosysteem gezorgd. De verbindingen tussen grote wateren en meren zijn verbroken waardoor er geïsoleerde zoete, brakke of zoute waterbekkens zijn ontstaan. Ook de vrije doorgang voor de rivieren naar de Noordzee is grotendeels gestremd. De natuurlijke estuariene dynamiek is verdwenen. Dit wil zeggen dat geleidelijke zoet-zout overgangen en de getijdenwerking op de meeste plaatsen weg zijn. Hierdoor zijn de waterkwaliteit en natuurwaarden in veel wateren verslechterd.

In het Haringvliet en het Hollandsch Diep komen vervuilde waterbodems voor en er is sprake van oeverafslag. Het Grevelingenmeer heeft last van zuurstofloosheid op de bodem en een teveel aan algen. In het Volkerak Zoommeer functioneert het ecosysteem niet goed en komen in de zomer en het najaar grote hoeveelheden blauwalgen voor. De gevolgen hiervan zijn stankoverlast, vis- en vogelsterfte en zwemverboden. Mensen die aan het water wonen en waterrecreanten - die juist in de zomer van het water gebruik willen maken - hebben hier veel hinder van. In de perioden dat de vraag naar zoet water het grootst is, is de oppervlaktewaterkwaliteit slecht.

Het gebied heeft ook te maken met de verplichtingen vanuit de Europese regelgeving, zoals de Kaderrichtlijn Water en de Natura 2000-gebieden. Op basis hiervan worden eisen gesteld aan de waterkwaliteit en natuurwaarden.

Door de Deltawerken zijn zoetwaterbekkens ontstaan waaruit water wordt gebruikt voor de landbouw en drinkwaterproductie. Veel zoet rivierwater wordt momenteel gebruikt als tegendruk om zoutindringing vanuit zee via de Nieuwe Waterweg te voorkomen en daarmee het water op de plaats van de innamepunten zoet te houden. De vraag is of dit op de lange termijn nog haalbaar blijft.

Gesteld kan worden dat de Delta op dit moment wel veilig, maar niet duurzaam is ingericht. Door klimaatverandering kunnen de problemen in de Delta verergeren. Klimaatverandering leidt tot een hogere zeespiegel en toenemende afvoeren van Rijn en Maas. Het overstromingsrisico in met name het Rijnmondgebied en de Drechtsteden wordt hiermee groter. De veiligheid in de Delta kan hierdoor onder druk komen te staan. Daarnaast kunnen de waterkwaliteitsproblemen in de Delta door klimaatverandering verergeren. Ten slotte leidt klimaatverandering tot een toename van zoute kwel én verdere landinwaartse indringing van zout zeewater.

In het advies van de commissie Veerman is voorgesteld om het Rijnmondgebied ‘afsluitbaar open’ te maken en extreme afvoeren van Rijn en Maas via de Zuidwestelijke Delta af te voeren. Hierbij zou rivierwaterberging in het Krammer-Volkerak Zoommeer en de Grevelingen moeten plaatsvinden. Zoutindringing via de Nieuwe Waterweg wordt in die visie niet langer bestreden met grote hoeveelheden rivierwater. Inlaatpunten worden waar nodig verlegd. Vanwege de zouttong die dan dieper de Nieuwe Waterweg indringt, zou het IJsselmeer hét strategische zoetwaterreservoir voor West-Nederland moeten worden.

De Deltacommissie ziet een zoet-zout gradiënt (natuurlijke overgang tussen zoet en zout water) als een goede oplossing voor het waterkwaliteitsprobleem in het Volkerak Zoommeer; dit biedt ook ecologische kansen. De commissie geeft aan dat er in dat geval een alternatieve zoetwatervoorziening moet komen.

De opgave in de Zuid-Hollandse Delta kan als volgt worden samengevat: condities creëren voor een duurzame en klimaatbestendige inrichting en een hoogwaardige ruimtelijk-economische ontwikkeling.
Deze opgave kan in drie delen worden uitgesplitst:

1. waarborgen van de veiligheid tegen overstromingen, ook op de lange termijn (2100). Dit betekent o.a. dat de opgave van de Deltacommissie verder verkend wordt, voor zover hier relevant;
2. realiseren van een duurzaam en zo natuurlijk mogelijk ecosysteem, waarbij rekening gehouden wordt met de zoetwatervoorziening ten behoeve van functies zoals drink-watervoorziening en landbouw;
3. benoemen, bieden en grijpen van kansen voor de ruimtelijke economische en maatschappelijke ontwikkeling van het gebied.

8.2.3 Doorkijk lange termijn

De gebiedsspecifieke mix van weerstand, meebewegen, natuurlijke processen en veerkracht staat op bijgevoegde indicatieve kaart. Hierna volgt een beschrijving bij de kaart (zie figuur 8.1).

De eerste strategie gaat uit van meebewegen met water en natuurlijke processen waar het kan en weerstand bieden waar het moet. Dat betekent dat de veiligheid tegen overstromingen is gewaarborgd en dat, waar nodig, de zeedijken en duinen zijn versterkt. In het kader van Ruimte voor de Rivieren wordt gezocht naar haalbare en betaalbare maatregelen zoals tijdelijke waterberging en (semi) open afvoer naar zee via het Haringvliet en de Zeeuwse Delta. Het estuarium (riviermonding) is een vloeiend overgangsgebied tussen de rivieren en zee, met herstel van de natuurlijke getijden, vloeiende zout-zoet-,

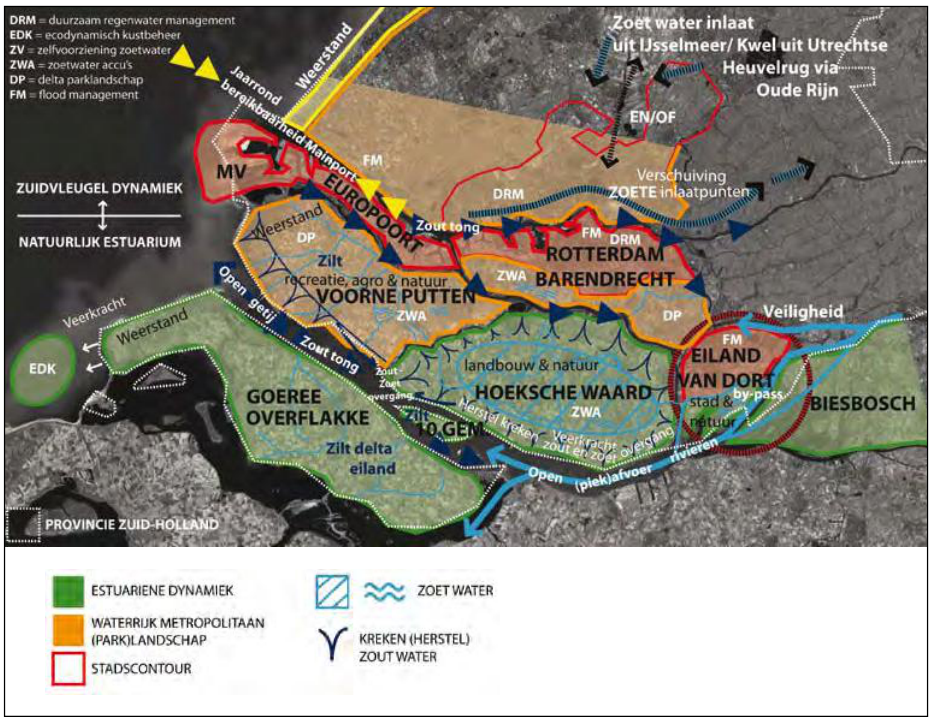

Figuur 8.1:
langetermijn perspectief
Zuid-Hollandse Delta

water- en landovergangen, met kreken, schorren en slikken. Economie en recreatie hebben een duurzame impuls gekregen.

Een tweede strategie gaat uit van veerkracht. Het gebied blijft economisch vitaal. De veranderingen in het zoet-zoutregime betekenen dat een omschakeling plaatsvindt naar daarop afgestemde gebruiksfuncties. In delen van de Delta is aanpassing aan zout water mogelijk geworden. Dat biedt kansen voor natuur, recreatie en de landbouw, en de mariene (op de zee betrekking hebbende) economie is opnieuw geïntroduceerd.

8.2.4 Streefbeeld 2040

In 2040 is de Zuid-Hollandse Delta veilig en op duurzame en klimaatbestendige wijze ingericht. De natuurlijke processen zijn zoveel mogelijk hersteld en er is meer uitwisseling van water tussen de verschillende waterbekkens. De veiligheid tegen overstromingen is gehandhaafd en er is ruimte voor berging van rivierwater. Het kustfundament is op natuurlijke wijze meegegroeid met de zeespiegelstijging. Het gebied kent blijvend een grote economische potentie en bij de realisatie van nieuwe functies is uitgegaan van een evenwicht tussen economie en ecologie. Behoud van de waterveiligheid is hierbij steeds een harde randvoorwaarde.

De overgangen tussen land en water zijn natuurlijk en vloeiend waar het kan en hard waar dat nodig is. De doorspoeling is aanzienlijk verbeterd en innovaties die betrekking hebben op aanpassing aan een verzilte omgeving, zijn in brede zin in het ruimtegebruik toegepast. Er is veel aandacht voor communicatie en bewustwording in de regio én daarbuiten. Bewustwording betreft onder meer de notie dat beschikbaarheid van zoet water op de (middel)lange termijn niet altijd vanzelfsprekend zal kunnen zijn.

8.2.5 Bestuurlijke agenda 2010-2015

De provincie wil dat de Zuid-Hollandse Delta duurzaam en veilig wordt door natuurlijke processen (estuariene dynamiek) in het gebied zoveel mogelijk te herstellen. Dit met oog voor aspecten als maatschappelijk welzijn, zoals wonen en recreatie, alsmede sectoren van economisch belang zoals landbouw, scheepvaart, toerisme en visserij. Het Rijk zal een prominente rol spelen in het terugbrengen van de estuariene dynamiek. De provincie zal zich richten op:

- de consequenties van de keuzes in de Delta (op het gebied van herstel van de estuariene dynamiek) voor de ruimtelijke kwaliteit en economische ontwikkeling in het Zuid-Hollandse deel. Zij wil daarvan een goed beeld krijgen en daarvoor oplossingsrichtingen aandragen;
- de consequenties van deze keuzes voor het regionale waterbeheer in het Zuid-Hollandse deel en in het bijzonder voor de zoetwatervoorziening;
- een concrete bijdrage aan de verdere uitwerking van deze keuzes, waarbij de 'no regret' aanpak het uitgangspunt is.

De overgang naar een veilige én duurzame Delta is een veranderingsproces van de lange termijn. Daartoe is in 2004 de Deltaraad opgericht, thans Stuurgroep Zuidwestelijke Delta, waarin drie provincies (Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant), drie waterschappen (Hollandse Delta, Brabantse Delta en Zeeuwse Eilanden) en drie departementen (ministeries van V&W, LNV en VROM) zijn vertegenwoordigd. De Stuurgroep Zuidwestelijke Delta coördineert en stimuleert het opstellen en uitvoeren van het uitvoeringsprogramma voor de gehele Zuidwestelijke Delta.

Dit uitvoeringsprogramma dient samenhang te brengen in alle ambities, doelen, projecten en uitvoeringstrajecten van de betrokken partijen, en deze waar mogelijk te verbinden. Een programmateam, ondersteund door een programmabureau, stelt het uitvoerings-programma op en voert het uit. Het uitvoeringsprogramma is halverwege 2009 geschreven.

Vanwege een duurzame ruimtelijke en economische ontwikkeling van het Zuid-Hollandse deel, heeft deelname aan de Stuurgroep Zuidwestelijke Delta en actief bijdragen aan het uitvoeringsprogramma prioriteit voor de provincie. Deze provinciale inzet vertaalt zich als volgt in concrete projecten:

Kierbesluit Haringvliet
De overgang naar een meer natuurlijke situatie in de Delta is de afgelopen jaren al in gang gezet, onder meer door het Kierbesluit voor het Haringvliet, dat in 2010 operationeel zal zijn. Daardoor zal de visintrek naar bovenstroomse paaigebieden weer mogelijk worden. Het Kierbesluit voor het Haringvliet en de daaraan gekoppelde zoetwatervoorzieningen worden onverkort uitgevoerd. In 2015 vindt een evaluatie plaats van het Kierbesluit, waarna eventuele vervolgstappen worden bepaald.

Volkerak-Zoommeer
Uit studie blijkt dat zout maken van het Volkerak-Zoommeer de enig effectieve manier is om de huidige blauwalgenproblemen te bestrijden. Er is dan sprake van een grote verbetering van de waterkwaliteit met goede vooruitzichten op de ontwikkeling van een gezond (zout) watersysteem, dat tevens een goed perspectief biedt voor onder andere de mossel- en recreatiesector.
Het nadeel van deze oplossing is dat een toekomstig zout Volkerak-Zoommeer van grote invloed is op de zoetwatervoorziening in de omringende gebieden. Door het treffen van maatregelen bij de sluizen kan de zoutlekkage van het Volkerak-Zoommeer op het Hollandsch Diep en Haringvliet worden gereduceerd, maar niet geheel worden voorkomen.

De keuze voor een zout Volkerak-Zoommeer heeft zowel consequenties voor het regionale waterbeheer als voor de gebruiksfuncties en raakt dus de verantwoordelijkheden van de provincie.

De provincie heeft als uitgangspunt - samen met het Rijk en de andere provincies in de Delta - dat toelating van zout water in het Volkerak-Zoommeer pas plaats mag vinden als de zoetwatervoorziening in de regio geregeld is. Op basis van intensieve gebiedsprocessen, getrokken door de provincies, heeft de Stuurgroep Zuidwestelijke Delta een advies opgesteld over de zoetwatervoorziening in de Zuidwestelijke delta. Dit advies bevat een pakket van maatregelen dat de gevolgen van een zout Volkerak-Zoommeer voor alle zoetwaterafhankelijke functies zo beperkt mogelijk houdt tegen aanvaardbare kosten en dat tevens voorsorteert op een duurzame zoetwatersituatie in de Zuidwestelijke delta voor de lange termijn. Aangezien het Rijk ernaar streeft om vóór 2015 zout water in het Volkerak toe te laten, moeten de benodigde maatregelen voor die tijd zijn uitgevoerd. Een belangrijke maatregel is het uitvoeren van een praktijkproef om aan te tonen dat de lekkage van zout water via de Volkeraksluizen niet groter is dan 60 kg/s. Op basis van de uitkomsten van deze praktijkproef kan een definitief uitvoeringsbesluit genomen worden over het zout maken van het Volkerak-Zoommeer.

Verkenningen van het Rijk
De provincie zal het onderzoek van het Rijk naar mogelijke waterberging in het Volkerak-Zoommeer en het Grevelingenmeer, zoals aangegeven in het advies van de commissie Veerman, actief volgen en meedenken over de mogelijke uitvoering hiervan. Het Rijk is van plan in 2011/2012 hierover een besluit te nemen.

Ook de verkenning van het Rijk naar de mogelijke oplossingen voor verbetering van de waterkwaliteit en de natuurwaarden in het Grevelingenmeer, zal de provincie actief volgen. Zij wil betrokken worden bij het besluit over de te nemen vervolgstappen.

8.3 Groene Hart

8.3.1 Introductie gebied

Het Nationaal landschap Groene Hart vormt de oostzijde van Zuid-Holland en loopt door in Utrecht en Noord-Holland. Het Groene Hart is een belangrijke troef van de Randstad als duurzame en concurrerende Europese topregio. De mens heeft dit landschap uit water en veenwildernissen gemaakt en geschikt gemaakt voor bewoning en landbouw. De ontginningsgeschiedenis is nog te lezen in de polderstructuur met haar typische verkaveling, cultuurhistorische objecten en bodemgebruik. Het gebied wordt doorsneden door de Oude Rijnzone, met een mix van stedelijke en landelijke functies, de Lek en de Rijksweg A12. De groenblauwe structuur van het watersysteem, de landbouw en natuur zijn sterk verweven en zorgen voor een uniek, divers en samenhangend landschap. De karakteristieke kernkwaliteiten die bepalend zijn voor de landschaps-, natuur-, en belevingswaarden zijn: de landschappelijke diversiteit (de Venen, de Waarden, droogmakerijen); het veenweidekarakter; de openheid, de rust en stilte.

Het watersysteem in het Groene Hart is complex. De aan- en afvoer van water gaat over minstens vijf elkaar beïnvloedende watersysteemniveaus. Het Groene Hart ontvangt water vanuit de rivieren en loost dit voornamelijk op het Noordzeekanaal, de Noordzee en de rivieren (1). Het ingelaten water komt in een breed vertakt boezemsysteem terecht. Van daaruit wordt het verdeeld over aanliggende polders en andere boezemsystemen (2). Vanuit de polders wordt het water ook weer op de boezems uitgemalen via hoofdwatergangen en een uitgebreid stelsel van sloten en kanalen (3). De hoogteligging van de polder ten

opzichte van zijn omgeving en de verschillen in bodemsamenstelling beïnvloeden de lokale waterhuishouding binnen polders (4), Dat beïnvloedt weer het gedrag van water in de bodem zoals:

- de stijghoogte van het grondwater;
- de gevoeligheid van een kavel voor daling van de grondwaterstand in het midden van de kavel;
- en de snelheid waarmee het water bij veel neerslag in het oppervlaktewatersysteem terecht komt en afgevoerd wordt (5).

8.3.2 Maatschappelijke opgave

In het Groene Hart is sprake van een opeenstapeling van problemen. De meeste zijn direct of indirect gerelateerd aan de functietoekenning en het daarop afgestemde waterbeheer. Bij ongewijzigd ruimtegebruik en waterbeheer zullen, mede onder invloed van de klimaatverandering, de problemen toenemen. De consequentie is dat de hoog gewaardeerde kernkwaliteiten 'landschappelijke diversiteit, (veen-) weidekarakter, openheid, rust en stilte' verloren gaan of alleen nog tegen zeer hoge (financiële) kosten in stand kunnen worden gehouden, met afwenteling van problemen op de omgeving en/of toekomstige generaties. De problematiek in de veenweidegebieden rondom water en bodem is complex en samenhangend. Knelpunten zijn aanwezig binnen de volledige breedte van het waterbeheer: het gaat niet alleen om bodemdaling, maar ook om de versnippering van het watersysteem, slechte waterkwaliteit (droge periodes), wateroverlast (natte periodes), verzilting door zoute kwel uit ondergrond (diepe droogmakerijen). De provincie onderschrijft de doelen en ambities uit de Nota Ruimte en ziet de uitvoering daarvan in het Groene Hart als een opgave van nationaal belang. Door ruimtelijke ontwikkelingen en klimaatveranderingen worden de vraagstukken bodemdaling en afbraak veengronden, zoetwatervoorziening veenweidegebieden en Greenport Boskoop manifester.

Bodemdaling en afbraak van de veengronden

De kernkwaliteiten van het Groene Hart staan onder druk van bodemdaling door veenafbraak. In twee van de vier klimaatscenario's neemt dit probleem naar verwachting toe doordat het structureel minder regent in de zomer en doordat er steeds vaker acute droge perioden voorkomen. Naast droogte leiden ook de hogere temperaturen tot versnelde afbraak van veen. Er is sprake van een spanning tussen enerzijds afremming van bodemdaling en anderzijds het behoud van het karakteristieke cultuurlandschap met landbouw als drager. Volledig tegengaan van bodemdaling is niet reëel. Afremmen is wel een haalbare optie, in combinatie met behoud van veenweidelandschap en inpassing van natuurontwikkeling.

Zoetwatervoorziening veenweidegebieden

Bij de zoetwatervoorziening staan de stabiliteit van waterkeringen, het tegengaan van bodemdaling in de veengebieden en de voorziening van zoet water voor kwetsbare veenweidenatuur centraal (verdringingsreeks). De zoetwatervoorziening van het veenweidegebied is gevoelig voor droge perioden. Bij voortdurende klimaatverandering dreigt het inlaatpunt voor zoet water bij Gouda op termijn te verzilten. De combinatie van toename van de vraag naar zoet water en vermindering van het aanbod zal steeds meer een probleem vormen. Daarbij komt de autonome toename van de zoute kwel in delen van het Groene Hart (interne verzilting). Op termijn is heroverweging van de huidige wijze van zoetwatervoorziening noodzakelijk. De Deltacommissie heeft dit onderwerp in haar advies 'Samen werken met water' ook nadrukkelijk geagendeerd. De provincie acht het noodzakelijk de afhankelijkheid van zoet oppervlaktewater voor kwetsbare functies in het Groene Hart te verminderen.

Greenport Boskoop

Een specifiek aandachtspunt binnen het Groene Hart is de Greenport Boskoop e.o., het centrum voor de boom- en sierteelt. De economische betekenis van het complex is groot. De ontwikkeling van dit complex vraagt naast herstructurering van de oude teeltgebieden en oplossing van het ontsluitingsvraagstuk om een eigen benadering van het watervraagstuk, zowel in kwalitatieve (verzilting) als kwantitatieve zin (zoetwateraanvoer). De ontwikkeling van de Greenport Boskoop pakt de provincie op in het kader van het Actieprogramma Greenports.

8.3.3 Doorkijk lange termijn

De overgang die de komende decennia moet plaatsvinden, is van een Groene Hart met hooggewaardeerde kernkwaliteiten, landschappelijke diversiteit en waardevolle, unieke veenweidegebieden die onder druk staan en niet duurzaam zijn, naar een Groene Hart dat genoemde kenmerken heeft weten te behouden, te ontwikkelen en duurzaam heeft weten in te richten. De gebiedsspecifieke mix van de strategieën weerstand, veerkracht en natuurlijke dynamiek staan op bijgevoegde indicatieve kaart. Hierna volgt een beschrijving bij de kaart (zie figuur 8.2).

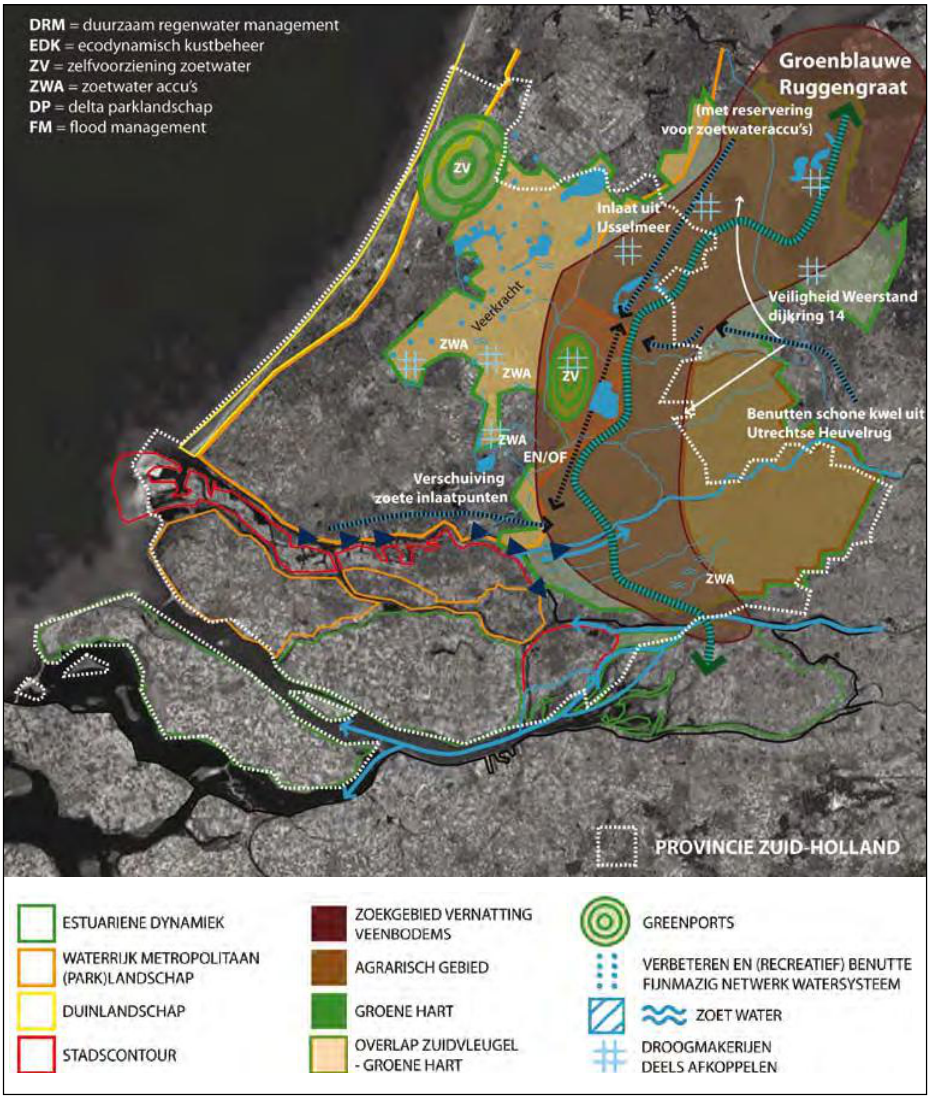

Figuur 8.2: langetermijn perspectief Groene Hart

De eerste strategie gaat uit van meebewegen met water en natuurlijke processen waar het kan en weerstand bieden waar het moet. Dat betekent meer ruimte voor water in de vorm van kleinschalige ingrepen in het stelsel, van sloten en boezems, om de capaciteit en het zelfreinigend vermogen te vergroten. Tijdelijke waterbergingen, meer open water, met multifunctioneel gebruik, in combinatie met vergroting van de peilvakken en flexibel peilbeheer. De Greenport Boskoop en de glastuinbouw voorzien in de eigen waterbehoefte, onder andere door regenwater beter te benutten, waterbesparende voorzieningen te treffen en afvalwater te recyclen. Dit geldt in het bijzonder voor de boom- en sierteelt.

Een tweede strategie gaat uit van veerkracht. Veenbodems worden deels vernat (moeras of plassen). Gebieden met een nog dikke laag veen worden vernat. Blijvend verlagen van de grondwaterspiegel, de drooglegging van 60 cm (of meer) voor landbouw en veeteelt wordt een halt toegeroepen. Het transformatieproces van ruimtegebruik en functies naar natte natuur, recreatie, amfibisch wonen en/of nieuwe rendabele en duurzame vormen van verbrede landbouw is ingezet. Diepe droogmakerijen zijn afgekoppeld van het poldersysteem en waterpeilen zijn opgezet. Daardoor worden negatieve effecten op het watersysteem en natuurgebieden, zoals opbarsten van de bodem, voorkomen. Het vraagt een aanpassing van de functies aan vernatting en een flexibel waterpeil.

Een derde strategie bouwt voort op de strategie van de natuurlijke dynamiek. Het gaat om duurzaam bestendigen van het unieke, eigen karakter van het Groene Hart als vitale long van Zuid-Holland. Deze niet geringe opgave houdt in dat - gelijktijdig met en door toedoen van verduurzaming van het watersysteem - de ruimtelijke kwaliteiten van het cultuurlandschap, de stad/landrelaties, het ruimtegebruik, de economische dragers, natuurwaarden, belevingswaarden, recreatief gebruik en (recreatieve) ontsluiting worden versterkt.

8.3.4 Streefbeeld 2040

In 2040 heeft het Groene Hart door ingrepen in de waterhuishouding een robuust en duurzaam watersysteem, dat de gevolgen van klimaatverandering goed kan opvangen, zowel in periodes van extreme droogte als van ernstige wateroverlast. Alle Natura 2000-gebieden en PEHS-gebieden hebben een duurzaam ecosysteem dat robuust en klimaatbestendig is. Hierdoor heeft de Zuid-Hollandse leefomgeving een blijvende kwaliteitsimpuls gekregen. Het watersysteem is dusdanig ingericht dat de natuurdoelen gehaald kunnen worden. De ruimtelijke ordening in Zuid-Holland heeft de lagenbenadering (water als sturend principe) als grondslag. Beperking van bodemdaling is uitgangspunt in het peilbeheer. Het provinciaal beleid voor peilbeheer is het kader waarmee de waterschappen de belangen, die bij het peilbeheer zijn betrokken, evenwichtig en inzichtelijk afwegen. De waterveiligheid is gegarandeerd omdat het dijkenstelsel goed op orde is. Opvang van wateroverlast en droogte is beheersbaar, betaalbaar en minder kwetsbaar. Verdroging in natuurgebieden wordt voorkomen. De waterkwaliteit voldoet aan de normen. De bodemdaling in de veenweidegebieden is fors afgeremd. In veenweidegebieden die kwetsbaar zijn voor bodemdaling, is het peilbeheer afgestemd op afremming van bodemdaling met waar mogelijk behoud van een duurzaam perspectief voor de landbouw. Innovatieve technieken hebben hieraan bijgedragen. Hierdoor is het kenmerkende agrarische cultuurlandschap behouden gebleven en waterbeheer duurzamer geworden. Waar een combinatie met landbouwkundig gebruik niet mogelijk bleek, is gekozen voor een andere functie, zoals natuur, waterberging en recreatie, zoals in de Groene Ruggengraat.

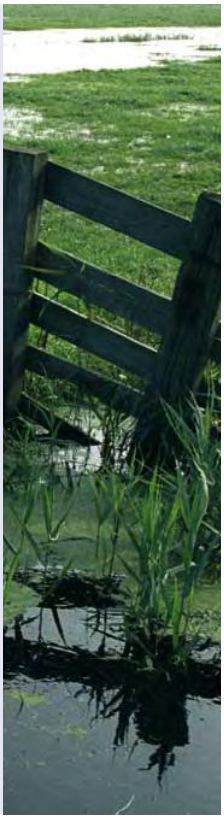

8.3.5 Bestuurlijke agenda 2010-2015

De drie Groene Hart- provincies ontwikkelen met de Voorloper Groene Hart een gezamenlijke visie op het Nationaal Landschap Groene Hart. Behoud en ontwikkeling van de landschappelijke diversiteit en van de waardevolle en unieke veenweidegebieden staan daarbij centraal. Voor de groenblauwe structuur binnen het Groene Hart ligt de nadruk in de planperiode op:

- afremmen van de bodemdaling;
- een robuust en klimaatbestendig waterbeheer.

Afremmen bodemdaling

Voor het afremmen van de bodemdaling geldt het volgende vertrekpunt: substantieel afremmen van de bodemdaling binnen een robuust en klimaatbestendig watersysteem, zodanig dat dit systeem op lange termijn goed betaalbaar en beheersbaar is en dat rekening wordt gehouden met behoud en ontwikkeling van de landschappelijke kernkwaliteiten. Bij het afremmen van de bodemdaling geldt de volgende prioritering en aanpak:

- *Prioritaire gebieden*. Dit zijn de gebieden waarvoor middelen zijn toegekend in het kader van de Nota Ruimte ('Programma Westelijke Veenweiden') en de gebieden die zijn of worden aangewezen als Natura 2000-gebied, TOP-gebied (verdrogingbestrijding) en Groene Ruggengraat.[7-4]
- *Niet-prioritaire gebieden*. Dit zijn de veenweidegebieden daarbuiten. De provincies hebben ervoor gekozen hier geen ingrijpende transitie- en transformatieprocessen te starten. Afremmen van bodemdaling en realisatie van robuuste watersystemen zullen in deze gebieden vooralsnog worden ingezet via onder meer de reguliere lijnen van de ruimtelijke ordening en van de peilbesluiten.
- *Overige gebieden*. In de gebieden die matig of niet kwetsbaar zijn voor bodemdaling is geen aanvullend beleid nodig om de bodemdaling af te remmen. Het bestaande beleid kan worden voortgezet.

Robuust en klimaatbestendig waterbeheer

Vanuit de lagenbenadering is een robuust en klimaatbestendig waterbeheer in het Groene Hart mede sturend voor het ruimtelijk beleid. Dit betekent onder meer het volgende:

- *Tegengaan wateroverlast*: Wateroverlast in het landelijke gebied lokaal oplossen vanuit het principe 'vasthouden-bergen-afvoeren'. In een enkel geval is een grootschalige ruimtelijke oplossing nodig. In diepe droogmakerijen kan waterberging veelal gekoppeld worden aan andere doeleinden. Voldoende ruimte voor piekberging binnenstedelijk creëren of direct langs de rand van de stad (in combinatie met groenopgaven).
- *Voldoende zoetwateraanvoer*: Zuinig zijn met water is een belangrijke 'no regret'-maatregel. Samen met het Rijk en de waterschappen een langetermijnvisie opstellen voor de zoetwatervoorziening van het Groene Hart, binnen de context van een landelijke visie hierover.
- *Grote peilvakken*: vooral in de gebieden die kwetsbaar zijn voor bodemdaling is het beleid gericht op het robuuster maken van het watersysteem. Grote peilvakken vormen hier een essentieel onderdeel van. Concretisering via maatwerk per gebied.
- *Diepe droogmakerijen*: In diepe droogmakerijen met een urgente wateropgave streven naar vernatting al dan niet in combinatie met functieverandering.
- *Waterveiligheid*: besluitvorming hierover vindt vooral plaats op landelijk niveau (Waterveiligheid 21e eeuw, Veiligheid Nederland in kaart).
- *Waterkwaliteit*: verbetering waterkwaliteit in relatie tot biodiversiteit, drinkwaterproductie, voedselproductie en gebruik als zwemwater.

8.4 Zuidvleugel Randstad

8.4.1 Introductie gebied

De Zuidvleugel is het zuidelijk deel van Randstad, tussen Leiden en Dordrecht. Met 3,5 miljoen inwoners is het een van de dichtstbevolkte regio's van Europa. De Randstad is een belangrijk onderdeel van de economische motor van Nederland. Oude historische steden als Leiden, Delft, Den Haag en Dordrecht vormen samen met Rotterdam en de haven de grondslagen voor een vitaal, hoogwaardig ingericht en goed bereikbaar stedelijk netwerk. Dit komt mede door de aanwezigheid van een breed scala aan internationale organisaties, drie universiteiten, vele kennis- en innovatiecentra en verschillende culturele voorzieningen. De ligging aan de kust en de grote rivieren, voor een groot deel beneden de zeespiegel, kenmerkt het ruimtelijk beeld van de Zuidvleugel. De stedelijke bebouwing volgt de lange lijnen van de Maas, de Oude Rijn, de strandwallen en de A4. Leiden, Alphen, Den Haag, Zoetermeer, Gouda, Delft, Vlaardingen, Schiedam Rotterdam en de Drechtsteden vormen, samen met de ertussen gelegen kernen, een stedelijk netwerk. De randen van het stedelijk gebied kennen een gefragmenteerde mozaïek van allerhande typen van ruimtegebruik, infrastructuur en bebouwing. De druk op de ruimte in de Zuidvleugel is groot. Om met het woon-, werk- en leefmilieu blijvend te kunnen concurreren op wereldschaal, is voor het landschap een integrale kwaliteitsimpuls hard nodig. Veranderingen in klimaat zijn mede aanleiding en katalysator voor een hernieuwde discussie over duurzame veiligheid, leefomgevingskwaliteit, kwaliteit als onderdeel van de integrale stedelijke ontwikkelingen, met behoud en versterking van het internationaal vestigingsklimaat

8.4.2 Maatschappelijke opgave

Als gevolg van de ruimtelijke druk en dynamiek in de Zuidvleugel, autonome ontwikkelingen in het watersysteem en de veranderingen in het klimaat worden de volgende vraagstukken manifest: de weerstand van de Hollandse kust, de kwetsbaarheid van de binnendijkse gebieden, duurzame glastuinbouw en de fysieke leefbaarheid in een intensief verstedelijkte Zuidvleugel.

De veiligheid van de Zuid-Hollandse Kust

Het economisch, sociaal en ecologisch kapitaal in de Randstad is van zo'n omvang dat investeren in veiligheid de hoogste prioriteit heeft. Met de versterking van de zwakke schakels Noordwijk, Katwijk, Scheveningen en de Delflandse Kust is de veiligheid van de Zuid-Hollandse kust uiterlijk in 2015 weer gegarandeerd tot 2050. Versterking van de zwakke schakels wordt gecombineerd met een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, waaronder aanleg van duingebied langs de Delflandse kust (ook als compensatie voor de Tweede Maasvlakte), een opgave die voor de hele Hollandse kust geldt.

- Voor de lange termijn vraagt de zeespiegelrijzing om verdere innovaties waarbij een aantrekkelijke, economisch vitale en leefbare kustzone wordt gecombineerd met een goede binnendijkse en buitendijkse bescherming .

Kwetsbaarheid van de binnendijkse gebieden

Niet alleen het zeewater bedreigt de intensief verstedelijkte Zuidvleugel, ook het rivierwater, de boezemwateren en overvloedige regenval dreigen door de klimaatverandering tot meer wateroverlast- en veiligheidsproblemen te leiden. De provincie richt zich met name op een overstromingsbestendige ruimtelijke inrichting van de (nieuwe) gebieden achter de dijk. Tegelijkertijd wordt in de huidige programma's over waterveiligheid gewerkt aan het beperken van de overstromingskans.

Dijkring 14 (waarbinnen een groot deel van de Randstad ligt) blijkt aan de oostzijde zwakke plekken te vertonen. Hoe sterk de dijken ook zijn, er blijft altijd een restrisico bestaan, waarbij de gevolgen vooral voor dijkring 14 groot zijn. De laatste jaren is de aandacht voor dit restrisico, los van nieuwe inzichten in klimaatverandering, sterk toegenomen.

- De provincie onderzoekt hoe innovatieve gebieden meer klimaatbestendig kunnen worden ingericht en hoe we ons zo goed mogelijk kunnen voorbereiden op - uiteindelijk nooit uit te sluiten - calamiteiten.

Duurzame glastuinbouw

De Greenport Westland is een belangrijk onderdeel van de economie van de Randstad. Deze agrarische sector is enerzijds afhankelijk van de beschikbaarheid van water van een hoge kwaliteit en vormt anderzijds nog vaak een belasting voor het watersysteem, zowel wat betreft kwaliteit (verontreinigingen door bestrijdingsmiddelen, brijnlozingen) als overlast (toename verharding). Met de klimaatverandering in het verschiet komt de beschikbaarheid van voldoende schoon, zoet water in het gedrang en wordt de kans op ernstige wateroverlast door hevige (piek)buien groter.

- De opgave is te komen tot duurzame waterkringlopen en de toepassing van andere waterduurzaamheidsprincipes voor glas. De sector is bijzonder innovatief en ontwikkelt veelbelovende concepten als de gesloten kas. De provincie Zuid-Holland stimuleert dit en creëert randvoorwaarden voor een duurzame ontwikkeling met het Actieprogramma Greenports (GS april 2008).

Fysieke leefbaarheid in een intensief verstedelijkte Zuidvleugel

In het (hoog)stedelijk gebied, de stadsranden en de tussengebieden van de Zuidvleugel leidt de klimaatverandering tot meer problemen wat betreft waterveiligheid, waterkwaliteit als waterkwantiteit. Het gaat om een toename van het overstromingsrisico, wateroverlast, watertekort, verzilting, verslechtering van de waterkwaliteit (algenbloei door hogere watertemperatuur) en hittestress in compact bebouwde gebieden. De leefbaarheid en de aantrekkelijkheid van het woon- en werkklimaat komen hierdoor in het gedrang. Terwijl de vraag naar ruimte en rust toeneemt wordt het steeds voller door verstedelijking van de groene gebieden tussen de steden. De schaarse groene ruimte is vaak moeilijk bereikbaar vanuit de stad.

- Water kan de diversiteit, gebruiks-, belevings- en toekomstwaarde van het publieke domein van de Zuidvleugel vergroten en daarmee de vestigingscondities verbeteren. Het watersysteem in de Zuidvleugel wordt met een aantrekkelijk groenblauw netwerk tegelijkertijd robuuster en veerkrachtiger.

8.4.3 Doorkijk lange termijn

De provincie wil problemen in samenhang en duurzaam oplossen en het aanpassingsvermogen van functies, systemen en gebieden versterken. De transitie die de komende decennia moet plaatsvinden is van een Zuidvleugel met gefragmenteerd ruimtegebruik, infrastructuur en bebouwing en een niet duurzaam leef- en investeringsklimaat, naar een Zuidvleugel waar multiculturele en multifunctionele kwaliteiten elkaar versterken. Op die manier kan weer sprake zijn van een duurzaam leef- en investeringsklimaat. De gebiedsspecifieke mix van de strategieën weerstand, veerkracht en natuurlijke dynamiek zien we terug in bijgevoegde indicatieve kaart. Hierna volgt een beschrijving bij de kaart (zie figuur 8.3).

De eerste strategie gaat uit van meebewegen met het water en natuurlijke processen waar het kan en weerstand bieden waar het moet. Dat betekent dat extra waterbesparende voorzieningen moeten worden getroffen, het regenwater beter benut dient te worden en dat afvalwater wordt gerecycled. Dit geldt voor alle bebouwde gebieden en de Greenport Westland in het bijzonder (waterzelfvoorziening). Het netwerk is beter ingericht voor

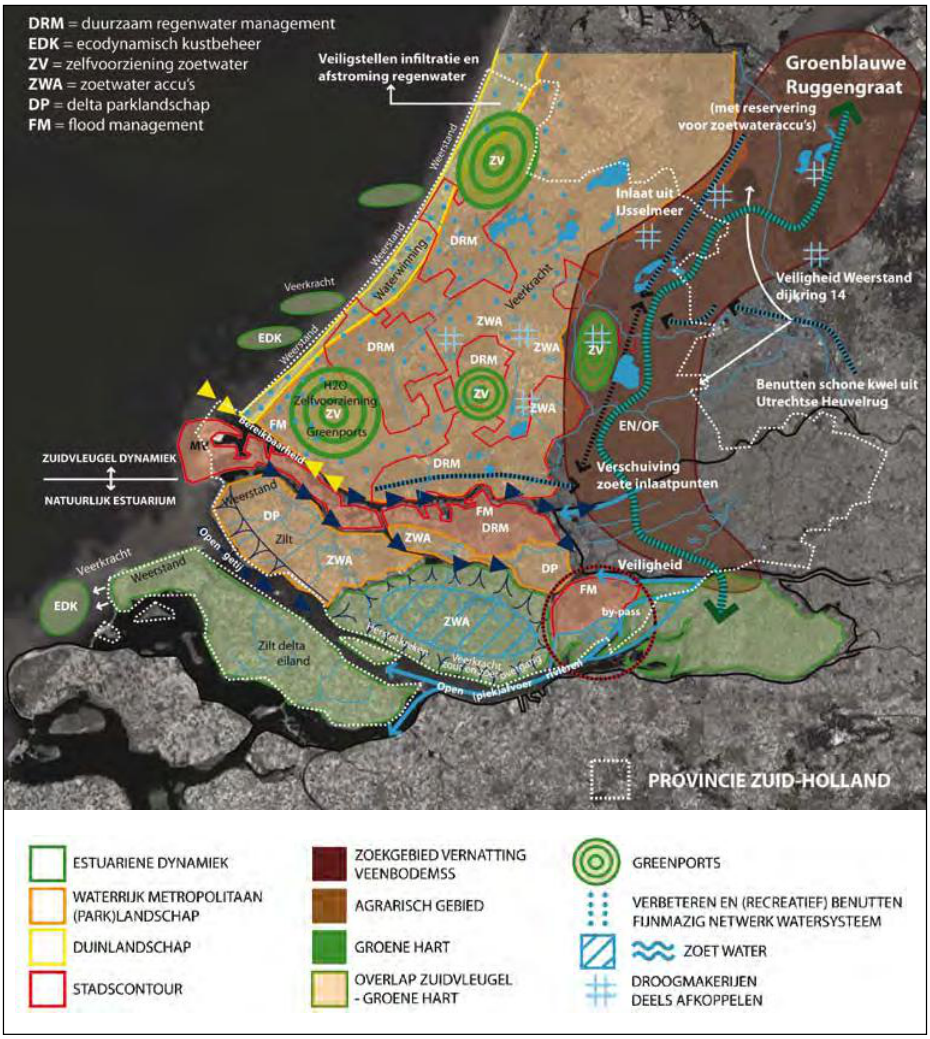

Figuur 8.3:
langetermijn perspectief
Zuidvleugel Randstad

waterrecreatie en transport over water. Afkoppeling van regenwater en toepassing van minder of open bodemafdekking is bevorderd. Toepassing van groene daken en muren om de afvoer van piekbuien te vertragen en de verdamping te bevorderen en hoge temperaturen te temperen leidt tot een beter microklimaat.

De tweede strategie gaat uit van veerkracht. De veiligheidsvoorzieningen zijn afgestemd op toename van het risico- en schadeprofiel van de ruimtelijke deelsystemen. De volgende maatregelen zijn uitgevoerd: zwakke schakels in de kustbescherming, eilanden en/ of zandsuppleties voor de kust, dijkversterkingen, toepassen concept van superdijken, extra compartimenteringsdijken, overstromingsbestendige verhoogde infrastructuur, water- en floodproof bouwen, verticaal zoneren op gebouwniveau. Overlaten en tijdelijke waterbergingen zijn gecreëerd. Vergroting van bewustwording, goede risicocommunicatie en calamiteitenplannen zijn speerpunten.

Een derde strategie bouwt voort op de strategie van de natuurlijke dynamiek: Er is meer ruimte voor water en groen vrijgemaakt door het lokale waternetwerk te verruimen en oude watergangen weer open te maken: de doorstroming en het zelfreinigend vermogen zijn bevorderd; multifunctionele gebruiksmogelijkheden en belevingswaarden van de publieke ruimte zijn vergroot; water en groen zijn optimaal op elkaar afgestemd om kwaliteiten, sociale, fysieke en economische structuren en het stedelijk leven te versterken.

8.4.4 Streefbeeld tot 2040

In 2040 is de veiligheid van de waterkeringen (kust, duinen en dijken) op peil. De provincie legt het accent op vergroting van de bewustwording over de risico's en op communicatie over calamiteitenplannen. De (institutionele) belemmeringen zijn weggenomen voor a. de ontwikkeling en opschaling van stedenbouw die veilig, aantrekkelijk en betaalbaar is, voorbereid op water en aan het klimaat aangepast en b.voor binnen- en buitendijks wonen. De Greenport Westland treft voorbereidingen voor de eigen watervoorziening. Maatregelen tegen hittestress zijn grotendeels doorgevoerd en relaties tussen stedelijk en landelijk gebied zijn versterkt. De leef-omgevingskwaliteit en het investeringsklimaat zijn verbeterd.
Het regionale watersysteem in Zuid-Holland is sinds 2027 volledig op orde en door toepassing van innovaties is water meer dan ooit een zichtbaar en kwaliteitsverhogend element van de openbare ruimte (waterrijk wonen). In het landelijk gebied heeft de aanpak van de wateropgave geleid tot extra natuur- en recreatiewaarden.
De inwoners van Zuid-Holland zijn zich bewust van het beschermingsniveau dat zij van de overheid mogen verwachten én van hun eigen verantwoordelijkheid bij voorkoming en bestrijding van eventuele wateroverlast.

8.4.5 Bestuurlijke agenda 2010-2015

Kust
De kust is het visitekaartje van Zuid-Holland. Een aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaat draagt bij aan het welzijn van de Zuid-Hollanders, maar trekt ook bedrijven aan. Helaas verliest de Randstad internationaal gezien steeds meer terrein. De provincie Zuid-Holland wil de Zuidvleugel van de Randstad weer op de internationale kaart zetten door het kustgebied beter en aantrekkelijker in te richten. Nog belangrijker is dat de kust niet overal aan de toekomstige veiligheidsnormen voldoet. Daarom zet de provincie in op een kustprogramma dat bestaat uit drie aandachtsgebieden:

- Versterken zwakke schakels
- De zandmotor en
- Integrale ontwikkeling Delflandse Kust

Het programmaonderdeel Versterken zwakke schakels is opgenomen in Randstad Urgent: een versnellingsprogramma van essentiële projecten van kabinet, provincies, gemeenten en stadsregio's samen. Het onderschrijft het belang van duurzame en integrale kustontwikkeling voor Zuid-Holland.

Een klimaatbestendige verstedelijkingsstrategie
De balans tussen vraag en aanbod van woonmilieus vraagt om een verschuiving in het aanbod van plannen naar meer 'centrum stedelijk wonen' en in beperkte mate meer 'landelijk wonen'. Vanaf 2010 wordt er veel meer binnenstedelijk gebouwd in de Zuidvleugel. Het streven van de partners in de Zuidvleugel is 80% binnenstedelijk en 20% erbuiten. Bij onverhoopte vertraging of afstel van binnenstedelijke projecten, vangen andere binnenstedelijke projecten dit op. De ambitie van de provincie Zuid-Holland is om deze binnenstedelijke verdichting op een klimaatbestendige wijze vorm te geven. Een goede samenwerking van de regionale partners bij de stedelijke wateropgave is primair de verantwoordelijkheid van gemeente en waterschap. De provincie stimuleert de toepassing van reeds bestaande kennis in lopende uitvoeringsprojecten en bevordert nieuwe programma's voor kennisontwikkeling om de soms nog grote onzekerheden te verminderen. Voorbeelden van activiteiten in dit verband:

- beleidsontwikkeling voor buitendijkse gebieden;
- Hot Spot-project Zuidplaspolder;
- toetsing op klimaatbestendigheid van de Integrale Ruimtelijke Projecten (IRP's);
- participatie in het landelijke programma Kennis voor Klimaat;
- deelname aan de regionale ARK-uitvoeringsagenda.

Regionaal Landschap Zuidvleugel
De provincie vindt het belangrijk dat de Zuidvleugel ook op het gebied van wonen aantrekkelijker wordt. De hiervoor genoemde verstedelijkingsstrategie beoogt versterking van het vestigingsklimaat. Om als Zuidvleugel mee te liften in de gewenste ontwikkeling van de Randstad, is het echter niet alleen nodig de juiste woningen te bouwen en de juiste woonmilieus te realiseren, maar ook om een goed bereikbaar en bruikbaar landschap voor de stedeling te creëren. Hiervoor is een kwaliteitsslag nodig: niet de losse groenblauwe projecten in de Zuidvleugel staan centraal, maar het landschap als geheel. Er wordt geïnvesteerd in de groen- en wateropgave om open gebieden duurzaam te behouden, te onderhouden én, waar nodig, de landschappelijke kwaliteit te verbeteren. De gebieden worden uitstekend ontsloten via een recreatief netwerk voor wandelen, fietsen en varen om stedelijke centra en landschappelijke elementen te verbinden. Doel is:

- een betere en mooiere overgang van stad naar land;
- een agrarisch landschap dat beter toegankelijk is en een onderdeel vormt van het metropolitaan;
- landschap;
- en een robuustere inrichting met het oog op de klimaatverandering.

De provincie Zuid-Holland neemt deel aan het Bestuurlijk Platform Zuidvleugel met de stadsregio's om voor een aantal sleutelgebieden de plannen nader uit te werken.

Deltatechnologie
Sterke economische clusters zijn een belangrijke voorwaarde voor de economische vitaliteit van de Zuidvleugel. Clustering van activiteiten en netwerken vergroot de inbreng van kennis in de economie en daardoor het innoverende vermogen van de betreffende sector. Door een gemeenschappelijke focus van provincie, gemeenten en kennisinstellingen zal de Zuidvleugel van de Randstad zich sneller kunnen ontwikkelen als een sterke innovatieve, concurrerende en duurzame regionale economie. In de Economische Visie (vastgesteld door PS op 28 februari 2008) is Water en Delta, ook wel Deltatechnologie genoemd, een van de clusters die hierin het voortouw kan nemen.

Het provinciaal actieprogramma 'Water en Delta' werkt de volgende actiepunten uit:

- bevorderen verdergaande (geografische) clustering;
- versterking kennisinfrastructuur en arbeidsmarkt;
- verbinden kennisvraag en -aanbod;
- stimuleren duurzame innovaties.

9 Uitvoering, **monitoring** en evaluatie

9.1 Actieprogramma Water

In het document Actieprogramma Water (2009) – dat een onderdeel vormt van dit provinciaal waterplan – beschrijven wij voor de vier afzonderlijke kernopgaven welke concrete resultaten in deze planperiode moeten worden gerealiseerd. We onderscheiden vier typen:

1. een beleidsadvies aan GS, naar aanleiding van onderzoek;
2. een beleidskader of verordening, vastgesteld/ goedgekeurd door GS of PS;
3. een programma- of projectplan dat is opgesteld;
4. een project dat is afgerond of beleid dat is toegepast.

Bij ieder resultaat is aangegeven in welk jaar dit moet zijn gerealiseerd, wie de eerst verantwoordelijke partij voor ieder genoemd resultaat is en wat de rol van de provincie is.

9.2 Monitoring

Monitoring dient meerdere doelen:

1. een beeld schetsen van de toestand van het watersysteem (beoordeling toestand);
2. GS en PS informeren over de voortgang van afspraken in het provinciaal waterplan (managementrapportages) en realisatie van beoogde effecten;
3. het effect van beleid beoordelen en tijdig bijsturen (beleidsevaluatie).

Bij monitoring wordt onderscheid gemaakt tussen beleidsindicatoren en procesindicatoren.

1. Beleidsindicatoren hebben betrekking op het bereiken van de beleidsdoelstellingen:
   1a. effectindicatoren beschrijven de toestand van het watersysteem;
   1b. prestatie-indicatoren beschrijven in hoeverre de afgesproken prestaties zijn gerealiseerd.
2. Procesindicatoren beschrijven de voortgang in de meer procedurele doelstellingen en afspraken (denk aan het agenderen van bepaalde vraagstukken, het regisseren van projecten, etc.).

Bij de evaluatie van het beleid worden beleids- en procesindicatoren met elkaar geconfronteerd.

In het monitoringsprogramma zal ook de nulsituatie worden vastgelegd, die beschrijft wat de huidige toestand is van het watersysteem. In de planperiode komt alle informatie over de toestand van het Zuid-Hollandse watersysteem digitaal beschikbaar (intranet, internet). Daartoe ontwikkelt de provincie een 'Wateratlas'.

9.3 Evaluatie

De voortgang in de uitvoeringsagenda (procesindicatoren) zal jaarlijks aan de orde komen in de voortgangsrapportages van de provincie. Over de beleidsindicatoren (toestand watersysteem) wordt iedere twee jaar gerapporteerd. Beleid wordt geëvalueerd op basis van deze (voortgangs)rapportages én de voortgangsrapportages van de waterschappen.

Op grond van de provinciale verordening waterbeheer rapporteren de waterschappen jaarlijks over de voortgang van de uitvoering, de mate waarin de gestelde doelen worden bereikt, de redenen van eventuele afwijkingen en de voorgestelde maatregelen. Om onnodige bestuurslasten voor de waterschappen te voorkomen, sluit de provincie zoveel mogelijk aan bij de al bestaande rapportageverplichting van het dagelijks bestuur aan het algemeen bestuur van de waterschappen. Provincie en waterschappen maken hierover werkafspraken. Zo zal in 2009 in overleg met de waterschappen een format worden ontwikkeld voor de voortgangsrapportages over het waterbeheerplan. Uitgangspunten daarvoor zijn:

1. zoveel mogelijk aansluiten bij de eigen cyclus van planning en control;
2. de thema's in het provinciaal waterplan zijn herkenbaar in de rapportage;
3. inzicht bieden in de mate waarin is bijgedragen aan de doelstellingen per thema.

Met de voortgangrapportage als leidraad bespreken de gedeputeerde Water en het dagelijks bestuur van een waterschap jaarlijks de stand van zaken. Zij nemen knelpunten door en maken afspraken over eventuele maatregelen en/of bijsturing van beleid. Zo nodig maakt de provincie gebruik van het instrument audit.

10 Financiering van het **waterbeheer** in Zuid-Holland

10.1 Inleiding

In dit provinciaal waterplan is voor 18 waterthema's vastgelegd welke doelen de provincie in de periode 2010-2015 wil realiseren. Met de waterpartners is hierover overeenstemming bereikt. Aan de uitvoering van deze waterthema's zijn kosten verbonden die door verschillende partijen worden betaald. Dit hoofdstuk beschrijft vanuit een aantal invalshoeken de financiering van het waterbeheer in Zuid-Holland.

De opbouw van dit hoofdstuk is als volgt:

1. een uiteenzetting van de financierings-systematiek;
2. een schets van wat het waterbeheer in de provincie Zuid-Holland in 2010 kost en wie wat hiervan betaalt;
3. een beschrijving van hoe de provincie, samen met de waterpartners, het vraagstuk van kosten voor het waterbeheer vanaf 2010 nader zal uitwerken;
4. tenslotte, op basis van de verschillende meerjarenbegrotingen, een indicatie van de gemiddelde toename in de lasten per huishouden.

10.2 Financieringssystematiek van het waterbeheer

In paragraaf 3.3 heeft de provincie uiteengezet wat de formele taakverdeling is tussen de verschillende overheden in het beleidsveld water. Deze taakverdeling brengt met zich mee dat iedere partij verantwoordelijk is voor de uitvoering van een of meerdere onderdelen van het waterbeheer. Bij deze formele taakverdeling hoort een specifieke financieringssystematiek. In tabel 10.1 wordt uiteengezet op welke wijze de verschillende aspecten van het waterbeheer worden bekostigd.

De provincie heeft geen directe zeggenschap over de

begroting en de tarieven van waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven. Dat is de verantwoordelijkheid van de betreffende gekozen besturen. Echter, een goede (financiële) afstemming met alle waterpartners is noodzakelijk om te komen tot een succesvolle uitvoering van het (provinciaal) waterbeleid.

Tabel 10.1 Financiële structuur van het waterbeheer

verantwoordelijke	aspect waterbeheer	financiële dekking
Rijk	Aanleg en verbetering primaire keringen Beheer rijkswateren incl. vaarwegbeheer Calamiteitenbeheer Kaderstelling, toezicht, monitoring en regie	Algemene middelen
Provincie	Beheer diep grondwater Beheer vaarwegen Calamiteitenbeheer Kaderstelling, toezicht, monitoring en regie	Grondwaterheffing Algemene middelen
Waterschappen	Waterveiligheid (waterkeringen) Beheer van grond- en oppervlaktewater Transport en zuivering van afvalwater Emissiebeheer Beheer vaarwegen Calamiteitenbeheer	Waterschapsbelastingen [1]
Gemeenten	Zorg voor het riool, hemelwater en ondiep stedelijk grondwater	Gemeentelijke belastingen [2]
Drinkwaterbedrijven	Productie en levering van drinkwater	Drinkwatertarieven

[1] watersysteemheffing, verontreinigingsheffing en zuiveringsheffing

[2] rioolheffing, OZB

10.3 Wat kost het waterbeheer in 2010 in de provincie Zuid-Holland ?

In 2010 bedragen de uitgaven aan het waterbeheer van alle partijen in de provincie Zuid-Holland ongeveer 2 miljard euro (exclusief beheer van Rijkswaterstaat). Zie figuur 10.1 voor een 'verdeling' van deze kosten over de partijen. Hierin zijn niet de exploitatiekosten van Rijkswaterstaat opgenomen. De grootste kostendragers zijn de waterschappen en de gemeenten. Het aandeel van de provincie bedraagt circa 8%. Dit kleine aandeel is het gevolg van de formeel vastgelegde financieringssystematiek in het waterbeheer.

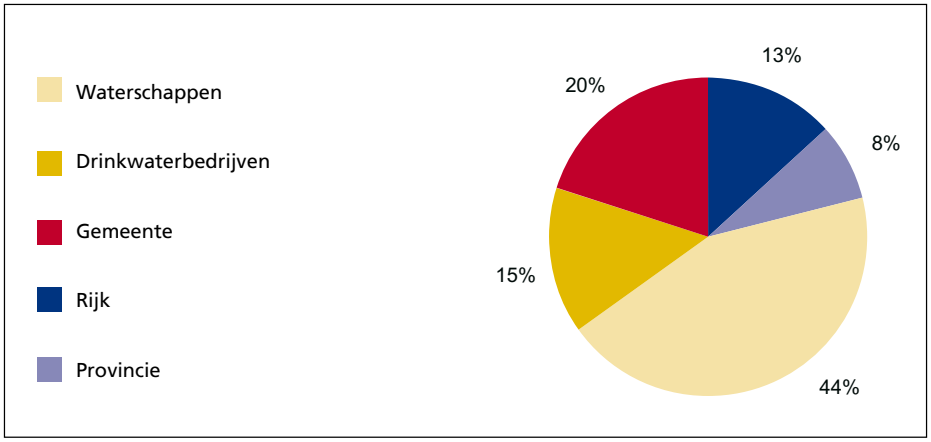

Figuur 10.1: Aandeel overheden in financiering waterbeheer in Zuid-Holland

De grootste kostenposten zijn de kernopgaven Robuust en veerkrachtig watersysteem (onder meer wateroverlast en riolering) en Mooi en schoon water (onder meer de Kaderrichtlijn Water). Zie figuur 10.2.

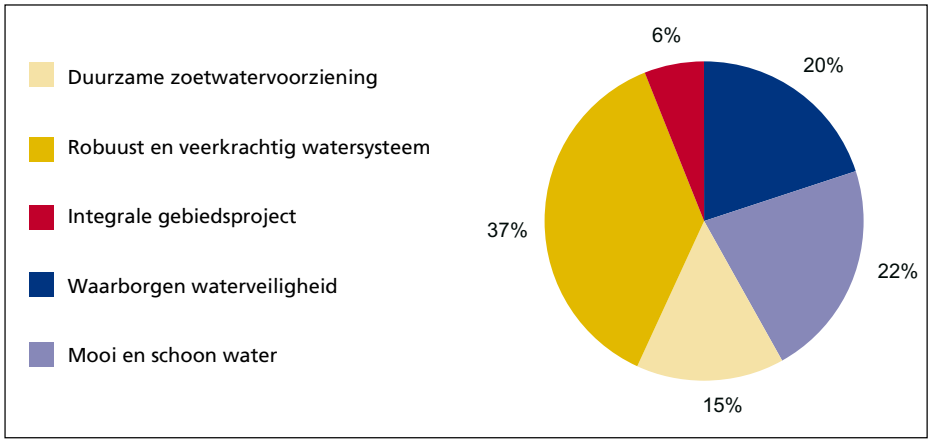

Figuur 10.2: Aandeel kernopgaven in totale kosten

De kosten van het waterbeheer komen voor een groot deel, direct aanwijsbaar, op het bordje van burgers en bedrijven. De burgers en bedrijven zijn namelijk degenen die door middel van een nota van het drinkwaterbedrijf of een aanslag van het waterschap en/of de gemeente de uiteindelijke rekening betalen. In 2010 bedragen de watergerelateerde lasten per huishouden in de provincie Zuid-Holland gemiddeld € 704. Zie tabel 10.2.

Tabel 10.2 Gemiddelde waterlasten per huishouden in Zuid-Holland

Overheid	Gemiddelde lasten 2010
Gemeenten (rioolheffing)	€ 196
Drinkwaterbedrijven (drinkwatertarief)	€ 198
Waterschappen (waterschapsbelastingen)	€ 310
Totaal	€ 704

10.4 Ontwikkeling uitgaven waterbeheer in periode 2010-2015

In dit plan is in samenspraak met alle waterpartners vastgelegd welke doelen in de periode 2010-2015 worden gerealiseerd. De provinciale doelstellingen zijn beleidsmatig doorvertaald in onder meer de waterbeheerplannen van de waterschappen. Uit een inventarisatie blijkt dat het op dit moment niet mogelijk is om een volledig beeld te schetsen van de uitgaven in het waterbeheer in de periode 2010-2015. Het ontbreken van een volledig beeld heeft een aantal redenen:

1. de beleidsopgaven zijn op dit moment nog niet door alle operationele waterbeheerders in voldoende mate uitgewerkt om financieel te kunnen worden doorvertaald naar de betreffende meerjarenbegrotingen;
2. in een aantal gevallen is nog niet bekend hoe groot de beleidsopgaven zijn (bijvoorbeeld de aanpak van de regionale keringen), waardoor de financiële consequenties van de opgaven nog niet in beeld kunnen worden gebracht;
3. de meerjarenbegrotingen van de waterschappen c.q. gemeenten hebben betrekking op de periode 2010-2013 of 2010-2012. De periode 2014-2015 ontbreekt bij alle partijen;
4. de co-financiering van het rijk voor een aantal beleidsopgaven is nog onzeker.

Het ontbreken van een volledig beeld in de kosten van het waterbeheer voor de gehele planperiode heeft tot gevolg dat op dit moment niet duidelijk is of sprake is van (grote) financiële knelpunten in de uitvoering van het waterbeleid.

Een goede financiële uitwerking van alle waterplannen is een belangrijke succesfactor voor het realiseren van onze provinciale waterdoelen. Om die reden heeft de provincie met de waterschappen de volgende afspraken gemaakt:

1. de beleidsopgaven worden verder uitgewerkt en jaarlijks doorvertaald naar de meerjarenbegrotingen van de provincie en de waterschappen. Hiervoor wordt gezamenlijk een plan van aanpak opgesteld;
2. de ontwikkeling in de lasten, de (eventuele) financiële knelpunten, de bekostiging van het waterbeheer en de prioritering in de opgaven wordt een onderdeel van de jaarlijkse voortgangsgesprekken tussen de provincie en de waterschappen;
3. de provincie, de waterschappen en andere waterpartners inventariseren gezamenlijk welke mogelijkheden er zijn om bepaalde beleidsopgaven te agenderen voor het MIRT en in aanmerking te komen voor andere Rijks- en EU geldstromen.

Gezien de financieringssystematiek van het waterbeheer is niet te verwachten dat het aandeel van de provincie in de bekostiging van het waterbeheer zal toenemen.

Lastenstijging burger

Uit de inventarisatie blijkt dat de jaarlijkse watergerelateerde lasten per huishouden waarschijnlijk zullen stijgen van gemiddeld € 704 (2010) naar € 854 (2015). Zie tabel 10.3. Dit betekent dat de lasten per huishouden de komende jaren met gemiddeld 4,0 % per jaar zullen stijgen. Het is niet ondenkbeeldig dat een nadere uitwerking van de beleidsopgaven tot gevolg kan hebben dat de lasten per huishouden nog verder kunnen toenemen in deze planperiode.

Tabel 10.3 Ontwikkeling gemiddelde waterlasten per huishouden

overheid	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gemeenten (rioolheffing)	€ 196	€ 201	€ 206	€ 211	€ 216	€ 222
Drinkwaterbedrijven (drinkwatertarief)	€ 198	€ 201	€ 206	€ 210	€ 214	€ 218
Waterschappen (waterschapsbelastingen)	€ 310	€ 335	€ 358	€ 378	€ 398	€ 414
Totaal	€ 704	€ 737	€ 770	€ 799	€ 828	€ 854

Inhoudsopgave

Bijlagen

Inhoudsopgave Bijlagen

1 Afkortingenlijst 130

2 Verklarende woordenlijst 131

3 Toelichting 136

4 Waarborgen waterveiligheid 136
4.1 Waterveiligheid 21e eeuw 136
4.2 Voorlandkeringen en compartimenteringdijken 136
4.3 Problematiek dijkring 14 136
4.4 Waterveiligheidsbeleid in kwetsbare binnendijkse gebieden 136
4.5 Fliwas 137
5 Realiseren mooi en schoon water 137
5.1 Typen oppervlaktewaterlichamen 137
5.2 Knelpunten bereiken goede ecologische toestand oppervlaktewater 137
5.3 KRW-grondwaterlichamen in Zuid-Holland 137
5.4 Goede toestand grondwater 138
5.5 Formele toetsing grondwaterlichamen 138
5.6 Saneringsbeleid 138
5.7 Principe 'Geen achteruitgang' (standstill) grondwater 139
5.8 Typering natuurgebieden: Waterparels 139
6 Ontwikkelen duurzame (zoet)watervoorziening 139
6.1 Droogte en verzilting 139
6.2 Twee routes voor verzilting 139
6.3 Sturen in het waterbeheer of de ruimtelijke ordening 140
6.4 Gebiedsgerichte chloridenormen 140
6.5 Verlaging zoetwatervraag door ruimtelijk beleid provincie 140
6.6 Onderzoek en maatschappelijke discussie zoetwatervoorziening 140
6.7 Rolverdeling drinkwaterbescherming 140
6.8 Drinkwaterwinning in Zuid-Holland 141
6.9 Langetermijnvisie bronnen drinkwaterwinning 141
7 Realiseren robuust en veerkrachtig watersysteem 141
7.1 Nationaal Bestuursakkoord Water (-actueel) 141
7.2 Watertoets 142
7.3 Peilbeheer en bodemdaling 142
7.4 Beleidskader Peilbeheer Zuid-Holland 142
7.5 Aanpak prioritaire gebieden Groene Hart 143
7.6 Lagenbenadering 143
7.7 Negatieve effecten op functies 143
7.8 Strategische voorraad zoet grondwater 144
7.9 Ondergronds ruimtegebruik 144
7.10 Standstill-beginsel 144
7.11 Inwoners goed geïnformeerd over grondwaterkwantiteitbeheer 144
7.12 Afwegingskader ondergronds ruimtegebruik 145
7.13 'Robuustheid' van het grondwatersysteem 145
7.14 Compensatie-eis 145
7.15 Milieubeschermingsgebieden voor grondwater 145

7.16 Bestuursakkoord waterketen 145
7.17 Grondwaterzorgplicht 146
7.18 Aanpak grondwateroverlast in bebouwd gebied 146
7.19 Nota Vaarwegen en Scheepvaart 146
7.20 Bodemopbouw 146
7.21 Brijn 147
7.22 Duurzaam gebruik grondwater 147
7.23 Gebruiksdoelen grondwater 147
7.24 Commissie Deskundigen Grondwaterwet (CDG) 147
7.25 Streefwaarden 147

4 PlanMER-samenvatting 148

5 Programma rivierdijkversterkingen 154

6 Top-lijst verdroogde gebieden 155

7 Operationeel grondwaterbeleid (kwantiteit en kwaliteit) 159
7.1 Grondwaterkwantiteit 159
Algemeen beleid vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen 159
Infiltraties ten behoeve van drinkwatervoorziening 159
Overige onttrekkingen ten behoeve van menselijke consumptie 160
Stopzetten/verminderen van grondwateronttrekkingen 160
Koude-/warmteopslag (KWO) 161
Industriële onttrekkingen > 150.000 m3/jaar 162
Ondergronds beluchten 163
Uitvoeren van boringen 163
7.2 Grondwaterkwaliteit 164
Brijnlozingen 164
Problematiek zout grondwater 164
Ontheffingsplicht 165
Analysevoorschriften 165
Opslag hemelwater in de bodem (ten behoeve van gietwatervoorziening) 165
Ondergrondse voorraad gietwater 165
Opslag hemelwater in de bodem (overig) 165
(Grond)water infiltratie bij saneringen 166
7.3 Overig 166
Handhaving 166
Grondwaterheffing 166

8 Onderbouwing doelen, maatregelen en fasering per KRW-oppervlaktewaterlichaam 167

9 Toestand en maatregelen voor KRW-grondwaterlichamen 167

10 Overzicht synergie-projecten KRW 167

1 Afkortingenlijst

BGWM	Beleidsplan Groen, Water en Milieu
BKMW, 2009	Besluit Kwaliteitseisen Monitoring Water
BRTN	Beleidsvisie Recreatie Toervaart Nederland
BWK	Bestuursakkoord waterketen
CDG	Commissie Deskundigen Grondwaterwet
CIW	Commissie Integraal Waterbeheer
CO_2	Koolstofdioxide
DZH	Duinwaterbedrijf Zuid-Holland
(P)EHS	(Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur
EU	Europese Unie
GEP	Goede Ecologische Potentieel
GGOR	Gewenst grond- en oppervlaktewaterregime
Glami	Stuurgroep glastuinbouw en milieu
GS	Gedeputeerde Staten
GWP	Grondwaterplan Zuid-Holland 2007-2013
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
IPO	Interprovinciaal Overleg
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KRW	(Europese) Kaderrichtlijn Water
KWO	Koude-/ warmteopslag
LNV	Ministerie van Lanbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LTO	Land- en Tuinbouworganisatie
MER	Milieueffectrapportage
N2000	Natura 2000
NAP	Nieuw Amsterdams Peil
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
PMV	Provinciale Milieuverordening
PS	Provinciale Staten
RBO	Regionaal Bestuurlijk Overleg
ROR	Europese richtlijn Overstromingsrisico's
RWS	Rijkswaterstaat
RZG driehoek	Rotterdam/Zoetermeer/Gouda driehoek
SGB	Subsidieregeling gebiedsgericht beleid
SGBP	Stroomgebiedsbeheerplan
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek
UvW	Unie van Waterschappen
(V)GRP	(Verbreed) Gemeentelijk rioleringsplan
VHR	Vogel- en Habitatrichtlijn
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieubeheer
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wbb	Wet bodembescherming
WB21	Waterbeheer 21^{e} eeuw
Wm	Wet milieubeheer
WRO	Wet op de Ruimtelijke Ordening

2 Verklarende woordenlijst

Voor de volgende begrippen wordt verwezen naar de artikelen 1.1 en 6.1 van de Waterwet.
Artikel 1.1: Beheer, grondwater, watersysteem en watervergunning
Artikel 6.1: Bevoegd gezag, infiltreren van water, inrichting, lozen van stoffen en onttrekken van water

100-jaars intrekzone Gebied rond een grondwateronttrekking waarbinnen infiltrerend water er maximaal 100 jaar over doet om de onttrekking te bereiken.

Afwenteling We spreken van afwenteling wanneer water benedenstrooms belast wordt met eutrofiërende stoffen waardoor de waterkwaliteitsdoelen of ecologische doelen in gevaar komen.

Autonome verzilting Proces van zouter worden van het grondwater als een soort 'erfenis' van de drooglegging van diepe polders in het verleden. Ook door bodemdaling ten gevolge van geologische processen.

Let op!! Hier valt klimaatverandering niet onder!!

Autonome verziltingsproces Verzilting door processen die buiten het schaalniveau van de provincie spelen (zoals zeespiegelstijging door klimaatverandering) of die in het verleden in gang gezet zijn (zoals bodemdaling door inpoldering). Dit i.t.t. verzilting door huidig menselijk ingrijpen (zoals grondwateronttrekkingen).

Beschermingszone oppervlaktewater Gebied rondom waterwinlocatie in oppervlaktewater t.b.v. drinkwaterproductie, waarin calamiteiten binnen een korte tijd (6 uur) een risico kunnen vormen voor de drinkwaterwinning. Voor dit gebied worden verscherpte afspraken gemaakt in een calamiteitenplan.

Bodemenergiesystemen Systemen waarbij door middel van het onttrekken en infiltreren van grondwater, als bedoeld in de Waterwet, energie in de bodem wordt opgeslagen. En ook warmtepomp-systemen.

Boezem Stelsel van met elkaar in verbinding staande waterlopen en meren waarop het water van de lager gelegen polders wordt uitgeslagen en dienend voor eventuele tijdelijke berging en lozing op het buitenwater.

Boringsvrije zone Buitenste zone in een milieubeschermingsgebied voor grondwater.

Brak grondwater Grondwater met een chloridegehalte van 150 t/m 1000 mg/l.

Brakke grondwatervoorraden Er is geen strategische brakke grondwatervoorraad gedefinieerd, omdat er (vooralsnog) geen functies zijn die afhankelijk zijn van voldoende brak grondwater in de watervoerende pakketten. Dit wil zeggen dat de provincie de hoeveelheid brak grondwater dus niet wil behouden. De aanwezigheid van brak grondwater kan wel noodzakelijk zijn voor het in stand houden van natuurgebieden met brakke of zoutminnende vegetatie (zie 'verzilting aan maaiveld').

Brijn Ingedikte zoute oplossing; restproduct dat ontstaat bij het ontzilten van grondwater.

Commissie Veerman Zie Deltacommissie

Compensatie-eis Als er strategisch zoet grondwater wordt onttrokken dient de onttrokken hoeveelheid zoet grondwater 100% aangevuld of geretourneerd te worden.

Consolidatie Door veranderingen in belasting of waterdruk vindt een aanpassing van de korrelspanningen in de grond plaats, waardoor het volume van de grond verkleint.

Debiet Bij grondwateronttrekkingen: hoeveelheid grondwater die per tijdseenheid onttrokken wordt (algemeen: vloeistofvolume dat per tijdseenheid door een doorsnede stroomt).

Deklaag Slecht doorlatende bodemlaag aan maaiveld (het grondoppervlak), bestaand uit klei, veen of slibhoudende zanden, die als barrière werkt voor grondwaterstroming (ook Holocene deklaag genoemd, omdat deze bodemlaag in het tijdperk 'Holoceen' ontstaan is).

Deltacommissie Commissie onder leiding van ex-minister Veerman, die in september 2008 op verzoek van de regering een advies heeft uitgebracht over de bescherming van Nederland tegen de gevolgen van klimaatverandering.

Deltaraad Stuurgroep waarin de provincies Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en het Rijk zijn vertegenwoordigd. De Deltaraad coördineert en stimuleert en opstellen en uitvoeren van het Uitvoeringsprogramma voor de Zuidwestelijke Delta.

Diffuse verontreiniging Deze verontreiniging treffen we vaak aan in (grootschalige) gebieden, waar het verontreinigingspatroon heterogeen en fluctuerend van aard is. Het gaat dan vooral om zware metalen en PAK. Er is ook geen duidelijke relatie te leggen met een bron. Benadrukt moet worden dat diffuse verontreiniging over het algemeen binnen het beheerspoor wordt ondergebracht en niet in het saneringskader (dwz actief saneren) thuishoort. Voor brongerelateerde verontreiniging daarentegen is de saneringsaanpak bedacht.

Drainage De afvoer van water over en door de grond en door het stelsel van waterlopen (zoals sloten, rivieren etc.)

Drechtsteden Gemeenten: Alblasserdam, Binnenmaas, Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht.

Drinkwaterwet Nieuwe bepalingen met betrekking tot de productie en distributie van drinkwater en de organisatie van de openbare drinkwatervoorziening.

Droogmakerij Polder die is ontstaan nadat (een deel van) een meer, zeearm of ondiep deel van de zee is drooggelegd.

Droogte Situatie waarbij er een tekort is aan neerslag doordat er te weinig valt en/of teveel weer verdampt. Niet gelijk aan verdroging (zie uitdroging).

Estuariene dynamiek Natuurlijke situatie ter plaatse van een estuarium, gekenmerkt door variaties en vloeiende overgangen in: stroomsnelheid en afvoer van de rivier, getij en getijstroming, zoutgehalte van het oppervlaktewater, afzetting en verplaatsing van grond, hoeveelheid voedingsstoffen en slib in het water.

Estuarium Overgangsgebied tussen de rivier en de zee. Een verbrede, vaak trechtervormige riviermonding, waar zoet rivierwater en zout zeewater vermengd worden (waardoor brak water ontstaat) en waar getijverschillen aanwezig zijn. Als een rivier als een stelsel van aftakkingen in de zee uitmondt is er sprake van een delta.

Externe verzilting Zouter worden van het oppervlaktewater doordat zeewater stroomopwaarts het watersysteem binnendringt.

Freatisch grondwater Grondwater dat zich in het pakket direct aan het maaiveld (het grondoppervlak) bevindt, in een relatief goed doorlatende bodemlaag, die niet wordt afgedekt door een slecht doorlatende of ondoorlatende laag.

Gebiedsdossier Hierin kan alle relevante informatie van een gebied worden gebundeld rond een innamepunt uit grond- of oppervlaktewater voor de drinkwaterproductie. Het gaat daarbij om de directe omgeving en de voorzieningen. Ook eventuele maatregelen voor verbetering van de waterkwaliteit kunnen worden opgenomen.

Gebiedsgerichte chloridenormen Normen voor het zoutgehalte in oppervlaktewater die variëren per gebied, afhankelijk van de vraag door de aanwezige gebruiksfuncties en de randvoorwaarden en mogelijkheden van het watersysteem.

Getijdendynamiek Variatie in verticaal en horizontaal getij en de getijstroming.

Gietwater Zoet water dat in kassen wordt gebruikt om de planten mee te begieten.

Grondwater Al het water dat zich in de ondergrond, in bodems en gesteenten bevindt, met de daarin aanwezige stoffen.

Grondwaterbeschermingsgebied De tweede zone in een milieubeschermingsgebied voor grondwater, die tussen het waterwingebied en de boringsvrije zone ligt.

Grondwaterlichaam voor menselijke consumptie Een grondwaterlichaam dat wordt gebruikt (of gebruikt zal worden) bij een onttrekking van (meer dan) 10 m^3/dag of voor meer dan 50 personen, met als doel het onttrokken water voor menselijke consumptie te gebruiken. Aanwijzing van deze grondwaterlichamen is vereist vanuit de KRW.

Grondwaterlichaam waterwet Een driedimensionaal deel van de ondergrond waarin het grondwater overwegend zoet of brak/ zout is.

Grondwaterlichaam KRW Een afzonderlijke grondwatermassa in een of meer watervoerende lagen.

Grondwateronttrekker De houder van een inrichting als bedoeld in artikel 6.1 van de Waterwet.

Grondwatersysteem Een driedimensionaal deel van de ondergrond, dat één aaneengesloten infiltratiegebied omvat met de bijbehorende kwelgebieden. Ook gebruikt om al het grondwater in Zuid-Holland mee aan te duiden.

Grondwaterzorgplicht Term uit Wet gemeentelijke watertaken. De gemeente is verantwoordelijk voor het treffen van maatregelen in het openbaar gebied om negatieve gevolgen van de grondwaterstand voor de grondgebruikfunctie zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover dit doelmatig is en niet tot de zorg van het waterschap of de provincie behoort. Onder deze maatregelen valt ook de verwerking van het ingezamelde grondwater.

Hemelwaterzorgplicht Term uit Wet gemeentelijke watertaken. De gemeente is verantwoordelijk voor een (doelmatige) inzameling en verwerking van afstromend hemelwater, voor zover van degene die zich ervan ontdoet, redelijkerwijs niet kan worden verwacht dat hij het hemelwater zelf in de bodem of op het oppervlaktewater loost.

Hoofdwatersysteem Samenhangend stelsel van grote rivieren en oppervlaktewateren die beheerd worden door het Rijk.

Industriële toepassingen Het oppompen van grondwater ten behoeve van hoogwaardige toepassingen. Bij voorbeeld water, benodigd voor de productie van levensmiddelen zoals frisdranken, of voor de bereiding van levensmiddelen zoals het wassen van groenten.

Infiltratie Water, zoals neerslag of oppervlaktewater, dat in de grond zakt waardoor het voor aanvulling van het grondwater zorgt.

Inklinking Daling van het grondoppervlak, veroorzaakt door een daling van de grondwaterstand.

Interne verzilting Zouter worden van het grondwater doordat zeewater infiltreert in de bodem of in het verleden in de bodem terechtgekomen is. Via kwel (omhoog gerichte grondwaterstroming) komt het zoutere grondwater uiteindelijk in het oppervlaktewater terecht.

Inzijging zie infiltratie

Isoleer- en beheerssysteem Een verzameling onttrekkings- of infiltratieputten waarmee de grondwaterstroming wordt beïnvloed, om te voorkomen dat verontreinigd grondwater zich verspreidt.

Kierbesluit In 2010 worden de Haringvlietsluizen op een kier gezet, waardoor visintrek naar bovenstroomse paaigebieden mogelijk is, en een zout-zoet overgang ontstaat in het Haringvliet.

Koude-/ warmteopslag (-systeem) Systeem waarbij grondwater wordt gebruikt als middel om energie in de bodem op te slaan en er weer aan te onttrekken.

Kustfundament de zone waar actief transport van zand plaatsvindt door processen als stroming en golven. Het kustfundament wordt gevormd door duinen, zeedijken, strand en een deel van de zeebodem.

Kwel Een omhoog gerichte grondwaterstroming en/ of het uittreden van grondwater aan het grondoppervlak of in watergangen.

Lagenbenadering Het uitgangspunt dat de ruimte is opgebouwd uit drie ‘lagen’: 1. ondergrond: water, bodem en het leven dat zich daarin bevindt, 2. netwerken: alle vormen van (on)zichtbare infrastructuur, 3. occupatie: ruimtelijke patronen door menselijk gebruik (steden en dorpen). Elke laag beïnvloedt de ruimtelijke afwegingen en keuzes die gemaakt moeten worden voor de andere lagen.

Maaiveld Grondoppervlak.

Marien Op de zee betrekking hebbend.

Milieubeschermingsgebied voor grondwater In de Provinciale Milieuverordening Zuid-Holland aangewezen gebied, waarbinnen regels gelden ter bescherming van de kwaliteit van het grondwater met het oog op de grondwaterwinning voor drinkwaterproductie.

Monobron Koude-/ warmteopslagsystemen die gebruik maken van één put, waarbij de warmte- en de koudebel zich op verschillende dieptes bevinden.

Natura 2000 Europees netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie.

Nautisch beheer Nautisch beheer of vaarwegbeheer is de zorg voor een vlotte en veilige afwikkeling van de scheepvaart door bewegwijzering en handhaving van (vaar)regels.

Nutriënten Voedingsstoffen

Nutiëntbaggeren Verwijderen van bagger uit watergangen. De bagger zorgt voor nalevering van voedingsstoffen aan het watersysteem.

Oevergrondwaterwinning Grondwateronttrekking vlakbij de oever van een rivier. Hierdoor wordt feitelijk (grotendeels) rivierwater onttrokken, dat via de rivierbedding in de bodem terechtkomt en daar enige tijd blijft voordat het in de onttrekking terecht komt.

Ondergrond benadering Het aanwijzen van voorkeursgebieden en niveaus (dieptes) voor verschillende soorten ingrepen in de bodem en het grondwater.

Onderwaterdrainage Drainagesysteem dat door infirltratie en drainage bodemdaling in veenweidegebieden tegengaat, waarbij tegelijkertijd de agrarische gebruiksmogelijkheden van het land behouden blijven.

Oppervlaktewaterlichaam KRW Dit is een onderscheiden oppervlaktewater van aanzienlijke omvang, zoals een meer, een waterbekken, een stroom, een rivier, een kanaal, een deel van een stroom, rivier of kanaal, een overgangswater of een strook kustwater.

Oppervlaktewater (-systeem) Het water dat stroomt over of verblijft op het grondoppervlak.

Pilot Proefproject

Polder Gebied dat door een waterkering beschermd wordt en waarvan de waterstand kunstmatig geregeld kan worden. Het is een waterstaatkundige eenheid; een polder heeft geen verbinding met het buitenwater, behalve via kunstwerken (poldermolen, gemaal, inlaten).

Polderprincipe (onttrekken volgens) Permanente onttrekking voor drooglegging van civieltechnische en bouwkundige werken. Aan de orde bij verdiept aangelegde bouwwerken of infrastructuur waarvan de bodem niet waterdicht is.

Robuustheid grondwatersysteem Als er door aanwezige onttrekkingen evenveel grondwater wordt verbruikt als er op natuurlijke wijze wordt aangevuld (door neerslag of vanuit oppervlaktewater), vallen de onttrekkingen binnen de robuustheid van het grondwatersysteem.

Regionaal water Oppervlaktewater dat wordt beheerd door het waterschap (geen rijkswater).

Saneringsbaggeren Verwijderen van bagger uit watergangen waarin stoffen zitten die niet van nature in grote mate voorkomen in het watersysteem.

Scheidende laag Een laag die bestaat uit slecht doorlatend materiaal (zoals klei of veen) en werkt als een barrière voor grondwaterstroming.

Standstill beginsel Als gevolg van een ingreep in de ondergrond mag de kwaliteit en de kwantiteit niet verslechteren; de huidige situatie moet in stand gehouden worden.

Stijghoogte De grondwaterstand in een watervoerende laag die wordt afgedekt door een slecht doorlatende laag (niet-freatisch grondwater).

Strategische zoete grondwatervoorraad Het zoete grondwater dat zich in de watervoerende pakketten onder de deklaag bevindt, in de gebieden met overwegend zoet grondwater. Komt overeen met de zoete grondwaterlichamen (diep) uit de KRW. Dit zoete grondwater moet behouden blijven om ook in de toekomst verschillende functies, zoals voor drinkwaterwinning, te kunnen vervullen.

TOP-lijst verdroogde gebieden Lijst met natuurgebieden die prioriteit hebben bij verdrogingbestrijding.

Verdringingsreeks Vastgelegde volgorde waarin beschikbaar zoet water verdeeld wordt over verschillende gebruikers/ gebruiksfuncties in een periode van zoet water tekort.

Verdroging Een tekort aan zoet water van een goede kwaliteit of te lage grondwaterstanden, waardoor natuur schade dreigt te ondervinden. Niet gelijk aan droogte (zie droogte).

Verziltingsgevoelige gebieden Gebieden waar momenteel verzilting plaatsvindt en in de toekomst een duidelijke toename van verzilting te verwachten is (door klimaat-verandering en/of door 'autonome proces': erfenis van drooglegging diepe polders in het verleden).

Verzilting (-sproces) Het toenemen van het zoutgehalte in oppervlaktewater of in de grond/ in het grondwater. De zoete grondwatervoorraad wordt kleiner door verschuiving van het zoet-brak/ zout grensvlak waarbij brak of zout grondwater de plaats van zoet grondwater inneemt.

Watertoets Het hele proces van vroegtijdig informeren, adviseren, afwegen en uiteindelijk beoordelen van waterhuishoudkundige aspecten in ruimtelijke plannen en besluiten.

Watervoerend pakket Een laag die bestaat uit goed doorlatend materiaal (zoals zand) waardoor het grondwater gemakkelijk kan stromen.

Waterwet Regels met betrekking tot het beheer en gebruik van watersystemen (Vaststelling eind 2009).

Waterwingebied De binnenste zone in een milieubeschermingsgebied die het dichtst bij de grondwateronttrekking ligt. Dit is de meest kwetsbare zone; het beschermingsregime is hier het strengst.

Wellen Gaten in de slecht doorlatende bodemlaag aan het grondoppervlak, waardoor grondwater ongehinderd omhoog stroomt.

Zetting Bodemdaling als gevolg van inklinking, krimp en door de bouw van kunstwerken, het ophogen van de grond of het aanbrengen van enig ander materiaal.

Zoet - brak/zout grensvlak Denkbeeldig grensvlak gelegen in de meestal betrekkelijk smalle overgangszone tussen het zoete en het brakke of zoute grondwater.

Zoet grondwater Grondwater met minder dan 150 mg/l chloride.

Zout grondwater Grondwater met meer dan 1.000 mg/l chloride.

3 Toelichting

In dit hoofdstuk volgt een toelichting bij onderwerpen die in het Provinciaal Waterplan Zuid-Holland 2010-2015 aan de orde komen. In het beleidsplan wordt naar deze onderwerpen verwezen met een 'superscript-code', bijvoorbeeld: Waterveiligheid 21e eeuw [4.1].

4 Waarborgen waterveiligheid

4.1 Waterveiligheid 21e eeuw

De volgende wijzigingen - die in het beleidsproces Waterveiligheid 21e eeuw (WV21) als bouwsteen voor het Nationaal Waterplan worden voorbereid - zijn van invloed op het provinciale waterveiligheidsbeleid:

- het waterveiligheidsbeleid wordt gebaseerd op de ruimtelijke, demografische en sociaaleconomische ontwikkelingen en de klimaatontwikkelingen;
- de risicobenadering is de grondslag voor het waterveiligheidsbeleid. Kansen én gevolgen bepalen dit risico. Doel is maatschappelijke ontwrichting te voorkomen;
- WV21 gaat uit van meerlaagsveiligheid (enigszins vergelijkbaar met de veiligheidsketen). Preventie is de eerste en belangrijkste laag;
- de tweede en derde laag zijn zowel gericht op het beperken van de gevolgen van het restrisico als op het werken aan een duurzame inrichting van de delta. Het gaat om doorwerking van overstromingsrisico's in ruimtelijke ontwikkeling en om rampenbeheersing;
- het waterbewustzijn moet groter worden bij bestuurders, professionals en overheidsinstanties en bij bedrijven en burgers;
- de financiering van de veiligheid van primaire waterkeringen (kust en grote rivieren) naar aanleiding van het rapport Vellinga.

4.2 Voorlandkeringen en compartimenteringdijken

Voorlandkeringen liggen buitendijks, tussen de rivier en de primaire waterkering (de echte dijk), ofwel: in het zogenaamde 'winterbed' van de rivier. Zij vormen een soort 'eerste buffer' tegen hoogwater, maar liggen lokaal en vormen geen gesloten systeem. Ze vangen een 'normale' hoogwatergolf op.

Primaire keringen zijn ter bescherming van het achterland tegen meer extreme hoogwatersituaties en vormen wel een gesloten systeem (dijkringen). Binnen die dijkringen liggen de zogenaamde compartimenteringdijken, die ervoor zorgen dat een gebied bij een eventuele calamiteit niet in één keer helemaal overstroomt, maar dat dat juist in 'etappes' en meer gecontroleerd gebeurt.

4.3 Problematiek dijkring 14

Dijkring 14 ('Centraal Holland') grenst in het oosten aan dijkring 44 ('Kromme Rijn') en in het zuidoosten aan dijkring 15 ('Lopiker- en Krimpenerwaard'). De grens tussen dijkring 44 enerzijds en de dijkringen 44 en 15 anderzijds wordt gevormd door een zogenaamde primaire waterkering, categorie C. Dijkring 14 heeft een veiligheidsnorm tegen overstromingen van 1:10.000. De beide aangrenzende dijkringen hebben een lagere veiligheidsnorm: voor dijkring 44 is dat 1:1250 en voor dijkring 15 1:2.000.

Uit een studie (in 2008) is gebleken dat, bij een dijkdoorbraak vanuit de rivieren (de Lek), via de aangrenzende dijkringen een deel van dijkring 44 kan overstromen. De genoemde primaire categorie C-kering tussen de dijkringen biedt niet de beoogde bescherming van 1:10.000. Naar aanleiding van deze conclusie hebben de provincies Zuid-Holland en Noord-Holland samen met het ministerie van V&W een vervolgstudie gestart. Doel: een overzicht en (effect)beoordeling geven van mogelijke maatregelen die ervoor zorgen dat de grens van dijkring 14 met dijkring 44 en 15 alsnog gaat voldoen aan de veiligheidsnorm van 1:10.000. Alternatieven worden onderzocht, omdat ophoging van de C-kering erg complex en duur is (veel bebouwing op en langs de kering) en een grote impact heeft op het (karakteristieke) landschap.

4.4 Waterveiligheidsbeleid in kwetsbare binnendijkse gebieden

In onderstaand schema is aangegeven dat binnendijks vier typen gebieden zijn te onderscheiden, die elk een specifiek waterveiligheidsbeleid vragen. Diepe gebieden die ook nog eens snel overstromen zijn het meest kwetsbaar. Het gaat dan meestal om diepe gebieden die direct aan de primaire keringen liggen. Maar ook ondiep gebied dat snel overstroomt en diep gebied dat langzaam overstroomt zijn kwetsbaar. Hier wordt verder niet ingegaan op ondiep gebied dat langzaam overstroomt.

	diep gebied, dat snel overstroomt	ondiep gebied, dat snel overstroomt	diep gebied, dat langzaam overstroomt	ondiep gebied, dat langzaam overstroomt
Gevolgen [1]	Zeer omvangrijk	Omvangrijk	Omvangrijk	Beperkt

[1] in termen van schade en slachtoffers

4.5 Fliwas

FLIWAS staat voor 'Flood Information and Warning System'. Het systeem biedt betrouwbare, actuele informatie in omstandigheden van (dreigend) hoogwater. Daarmee worden bestuurders, waterbeheerders en andere betrokkenen in staat gesteld de juiste beslissingen te nemen bij hoogwater. FLIWAS leest (voorspelde) waterstanden in, en kan deze visualiseren (in tijddiagrammen, lengte- en dwarsprofielen). Bij het overschrijden van referentiewaarden wordt de gebruiker automatisch gealarmeerd en geïnformeerd welke maatregelen getroffen moeten worden. Met FLIWAS worden medewerkers automatisch geïnformeerd middels fax, e-mail of SMS. FLIWAS bewaakt ook de voortgang van de uitvoering van maatregelen.
Zie voor meer informatie: www.fliwas.eu.

5 Realiseren mooi en schoon water

5.1 Typen oppervlaktewaterlichamen

De Kaderrichtlijn Water (KRW) onderscheidt drie typen oppervlaktewaterlichamen: natuurlijk, sterk veranderd en kunstmatig. Natuurlijke waterlichamen hebben weinig menselijke beïnvloeding gehad. Van sterk veranderde waterlichamen is de hydromorfologie zodanig veranderd, dat de natuurlijke toestand niet meer bereikbaar is zonder significante schade te berokkenen aan (economische) gebruiksfuncties of het milieu (in brede zin). Kunstmatige waterlichamen zijn door de mens aangelegd.

5.2 Knelpunten bereiken goede ecologische toestand oppervlaktewater

1. Inrichting en beheer van oppervlaktewateren
Oppervlaktewateren in Zuid-Holland zijn in het algemeen onnatuurlijk ingericht. Het oppervlaktewatersysteem is ontworpen op basis van criteria voor de aan- en afvoercapaciteit en kent veel harde, rechte beschoeiingen en een groot aantal pompen en gemalen. Bovendien worden wateren regelmatig geschoond om de doorstroming en scheepvaart niet te belemmeren. Een goede ecologische toestand vraagt om een veel natuurlijker inrichting van het oppervlaktewatersysteem én om natuurvriendelijker onderhoud. Denk daarbij aan de toepassing van natuurvriendelijke oevers en vispasseerbare kunstwerken.

2. Voedselrijkdom
Oppervlaktewater in Zuid-Holland is meestal zeer voedselrijk. Oorzaken zijn uitspoeling van meststoffen uit de land- en tuinbouw, lozing van (gezuiverd) afvalwater, uitspoeling uit de veenbodem (mineralisatie), diepe kwel en ongerioleerde lozingen. Sommige van deze bronnen zijn nauwelijks stuurbaar en moeten als gegeven worden beschouwd. Zo is de voedselrijkdom door mineralisatie van het veen en door diepe kwel vrijwel niet tegen te gaan en daarom verwerkt in de ecologische doelen uit de KRW.

5.3 KRW-grondwaterlichamen in Zuid-Holland

De grondwaterlichamen zijn gebiedsdekkend, liggen in een stroomgebied en zijn niet gebonden aan provinciegrenzen. Grondwaterlichamen omvatten het grondwater tot een diepte van circa 40 m beneden maaiveld (-MV). In Zuid-Holland liggen binnen het deelstroomgebied Rijn West drie grondwaterlichamen, te weten:
- Duin Rijn-West (NL GW0016)
- Zout Rijn-West (NL GW0012)
- Deklaag Rijn-West (NL GW0011)

Binnen het stroomgebied Maas bevinden zich in Zuid-Holland twee grondwaterlichamen, die samen het gehele schiereiland Goeree-Overflakkee bedekken:
- Duin Maas (NL GW0017)
- Zout Maas (NL GW 0013)

In Zuid-Holland bevinden zich enkele kleine gebieden, i.c. de buitendijkse gebieden van Goeree-Overflakkee en het eiland Hompelvoet, die tot het grondwaterlichaam Zout Schelde (NL GW SC004) van het stroomgebied Schelde behoren.

5.4 Goede toestand grondwater

Een goede toestand van het grondwater, zoals bedoeld in de Grondwaterrichtlijn, betekent:

- een goede kwantitatieve toestand: de onttrekking en aanvulling van het grondwater zijn globaal in evenwicht, zodat de voorraad grondwater in stand blijft;
- een goede kwalitatieve toestand: de chemische kwaliteit van het grondwater voldoet aan een bepaalde minimumeis, die garandeert dat het geschikt is en blijft voor verschillende functies;
- dat - voor grondwaterlichamen waar een beschermd gebied in voorkomt - de toestand van het grondwater zodanig is dat:
  - doelen in Natura 2000-gebieden worden gehaald;
  - in gebieden waar het grondwater bestemd is voor menselijke consumptie de zuiveringsinspanning afneemt (om het water geschikt te maken voor menselijke consumptie);
  - de KRW-doelen in door grondwater beïnvloed oppervlaktewater worden gehaald;
- afwezigheid van een stijgende trend in de concentratie van drempelwaardestoffen en andere stoffen waarvoor EU-normen zijn vastgesteld.

Voor het bereiken van de goede toestand (goede chemische grondwaterkwaliteit) zijn landelijk in 2008 voor zeven chemische stoffen drempelwaarden vastgesteld per grondwaterlichaam. Het gaat om waarden voor de stoffen arseen, cadmium, lood, nikkel, chloor, (totaal)stikstof en (totaal)fosfaat. Naast de drempelwaarden wordt de kwalitatieve toestand van een grondwaterlichaam ook nog getoetst voor stoffen, waarvoor EU-normen van kracht zijn. Dat betreft in dit geval de EU-drinkwaterrichtlijn, waarin normen zijn gesteld voor nitraat (max 50 mg NO_3-N/l), voor individuele bestrijdingsmiddelen (max. 0,1 mug.l) en voor de som van bestrijdingsmiddelen (max. 0,5 mug/l). Voor de kwalitatieve toestands- en trendbepaling worden alleen stoffen getoetst waarvoor drempelwaarden zijn vastgesteld of waarvoor een EU-norm is vastgesteld. Alleen in de onttrekkingsgebieden van water voor menselijke consumptie vindt een trendbepaling voor alle stoffen die zijn genoemd in het (Nederlandse) Drinkwaterbesluit, plaats.

5.5 Formele toetsing grondwaterlichamen

Grondwater-Lichaam	Kwantiteit					Kwaliteit			Integraal Oordeel
	Water balans	Zout intrusie	Invloed opper-vlakte-water	Verdroging Natura 2000	Oordeel Toestand	Toestand	Trend	Oordeel Toestand	
Duin Rijn-West	Goed	Goed	Goed	Ja	Goed	Goed	Nee	Goed	Goed
Deklaag Rijn-West	Goed	Goed	N.v.t.	Ja	Goed	Goed	Nee	Goed	Goed
Zout Rijn-West	Goed	N.v.t.	N.v.t.	Ja	Goed	Goed	Nee	Goed	Goed
Duin Maas	Goed	Goed	N.v.t.	Ja	Goed	Goed	Nee	Goed	Goed
Zout Maas	Goed	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	Goed	Ontoe-reikend	Ja (nikkel)	Ontoe-reikend	Ontoe-reikend

N.v.t.: hier is een beoordeling niet van toepassing.

5.6 Saneringsbeleid

Het saneringsbeleid is - overeenkomstig de Wet bodembescherming (Wbb), bijbehorende regelgeving en het gezamenlijke bodemsaneringsbeleid Zuid-Holland - gericht op functionele sanering van de bovengrond en kosteneffectieve sanering van de ondergrond. In sommige gebieden kan het voorkomen dat de grondwaterverontreiniging zodanig complex en omvangrijk is dat een effectieve bescherming tegen verdere verspreiding soms beter mogelijk is door middel van gebiedsgericht beheer. Integraal gebiedsgericht grondwaterbeheer, gericht op kwaliteit en kwantiteit, kan tevens kansen bieden voor een verder ondergronds ruimtegebruik. Er is in toenemende mate aandacht voor de noodzaak de ondergrond in samenhang met het gebruik van de bovengrond duurzaam te beheren. Het grondwater maakt hier een integraal onderdeel van uit.

5.7 Principe 'Geen achteruitgang' (standstill) grondwater

Voor de KRW-grondwaterlichamen geldt het principe 'geen achteruitgang'. Dit betekent dat de toestand van de grondwaterlichamen in 2015 niet verslechterd mag zijn ten opzichte van de toestand in 2000, of elke betere situatie die daarna is vastgesteld. Voor grondwaterlichamen kan weliswaar op een bepaalde locatie sprake zijn van een (tijdelijke) verslechtering, maar de toestand van het grondwaterlichaam als geheel mag niet slechter worden.

5.8 Typering natuurgebieden: Waterparels

In Zuid-Holland worden 23 waterparels onderscheiden. Hiermee wil de provincie wateren die specifiek vanuit aquatisch ecologisch oogpunt (in potentie) waardevol zijn, onder de aandacht brengen van een breed publiek. De provincie verwacht van de waterschappen dat zij de noodzakelijke veiligstelling- en beheermaatregelen voor de waterparels meenemen als een inspanningsverplichting in de waterbeheerplannen. De (potentiële) waterkwaliteit vormt hier het vertrekpunt voor het natuur- en waterbeleid. De provincie zal de uitwerking van de 23 geselecteerde waterparels in 2012 evalueren. Afhankelijk daarvan wordt de lijst met de huidige 23 waterparels geactualiseerd en worden maatregelen eventueel bijgesteld.

6 Ontwikkelen duurzame (zoet)watervoorziening

6.1 Droogte en verzilting

Droogte is de situatie waarbij er een tekort is aan neerslag doordat er te weinig valt en/of er te veel weer verdampt.

- In periodes van droogte nemen rivierafvoeren af, waardoor er minder zoet water beschikbaar is in het hoofdwatersysteem. Hierdoor zijn er minder mogelijkheden om het zoete water te kunnen gebruiken voor functies als drinkwaterproductie of om het in te laten ten behoeve van doorspoeling van gebieden en peilbeheersing. Daarnaast kunnen lagere rivierafvoeren voor een toename van de externe verzilting zorgen.
- Droogte zorgt voor een verkleining van freatische zoetwaterlenzen en een daling van grond-waterstanden. Hierdoor is er minder zoet grondwater beschikbaar voor vegetatie en gewassen (verdroging) en neemt de kweldruk toe, wat interne verzilting tot gevolg kan hebben.
- Droogte zorgt voor tekorten in het oppervlaktewater (het waterpeil zakt uit) en een verslechtering van de oppervlaktewaterkwaliteit (o.a. eutrofiëring en toename zoute kwel).

6.2 Twee routes voor verzilting

Doordat de provincie Zuid-Holland gelegen is aan de Noordzee, heeft zij te maken met verzilting van het grond- en oppervlaktewater. De verzilting vindt plaats via twee routes, namelijk:

- *Verzilting van het grondwater (interne verzilting):* het grondwater raakt verzilt doordat het zoute zeewater infiltreert in de bodem van Zuid-Holland, of in het verleden in de bodem terechtgekomen is. Via kwel komt dit zilte water uiteindelijk in het oppervlaktewater terecht. Vooral de diepe delen van Zuid-Holland, de zogenoemde droogmakerijen hebben te maken met verzilting. Ook op de Zuid-Hollandse eilanden vindt interne verzilting plaats en, in mindere mate, in de gebieden langs de kust (Bollenstreek, het Westland).
  Om deze gebieden van voldoende zoet water te voorzien worden ze doorgespoeld met water uit de rivier. Interne verzilting is een proces dat vooral invloed heeft op lokale en regionale watersystemen;
- *Verzilting van het oppervlaktewater (externe verzilting):* bij een lage rivierafvoer - eventueel in combinatie met een hoge zeespiegelstand - kan zout zeewater stroomopwaarts de rivier op gaan. Dit kan een

bedreiging vormen voor de innamepunten van zoet water. In Zuid-Holland komt het zoute water vooral binnen via de Nieuwe Waterweg bij Rotterdam. In de zomer van 2003 kon door de verzilting van de Hollandse IJssel geen water meer bij Gouda worden ingelaten. Het water werd toen tijdelijk aangevoerd via de Oude Rijn (Kleinschalige Wateraanvoerroute (KWA-route)) en via de Tolhuissluisroute (uit het Markermeer). Externe verzilting is een bovenregionaal proces, dat plaatsvindt in de hoofdwatersystemen.

6.3 Sturen in het waterbeheer of de ruimtelijke ordening

Aanpassing van het lokale of regionale watersysteem om zoetwatervoorziening duurzamer te maken is een taak van de waterschappen. Op de lange termijn moet het regionale en lokale waterbeheer meegaan met de ontwikkelingen in het hoofdwatersysteem; anticiperen op het beleid van het Rijk is hierbij belangrijk.
Sturing in de ruimtelijke ordening door bijvoorbeeld bij functietoekenning de afhankelijkheid van zoet water in relatie tot de beschikbaarheid mee te wegen, ziet de provincie als een specifieke provinciale taak. Op deze wijze kan de vraag naar zoet oppervlaktewater beter op de beschikbaarheid worden afgestemd en kan de kwetsbaarheid van functies in relatie tot zoetwatervoorziening worden verminderd.

6.4 Gebiedsgerichte chloridenormen

Een normatief kader voor het chloridegehalte in het oppervlaktewater kan gebruikt worden om in de ruimtelijke ordening te kunnen sturen en om naar landgebruikers duidelijk te maken wat men van de overheid kan verwachten. In eerste instantie is het hiervoor belangrijk om inzicht te krijgen in:

- de relatie tussen landgebruiktype en de chloride-eis voor het water dat zij gebruiken (kritische chlorideconcentraties, effecten van (plotseling) hogere zoutgehaltes);
- het watersysteem en waterbeheer: welke normen zijn in het gebied acceptabel tegen welke kosten?

6.5 Verlaging zoetwatervraag door ruimtelijk beleid provincie

Bij de toekenning van nieuwe functies kan de provincie de robuustheid en de duurzaamheid van de zoetwatervoorziening verbeteren en de zoetwatervraag verlagen door o.a.:

- functies die veel zoet oppervlaktewater van goede kwaliteit nodig hebben, te plaatsen op locaties waar dit ook beschikbaar is;
- op locaties die gevoelig zijn voor verzilting of verdroging, functies te plaatsen die weinig afhankelijk zijn van zoet water of een hoge chloridetolerantie hebben;
- de inrichting van natuurgebieden zodanig klimaatbestendig te maken en af te stemmen op de beschikbaarheid van zoet water dat zoetwatertekorten voorkomen worden.

6.6 Onderzoek en maatschappelijke discussie zoetwatervoorziening

Hierbij wil de provincie vooral inzicht krijgen in:

- de feitelijke vraag naar zoet oppervlaktewater (ook in tijden van droogte);
- de (technisch-economisch-bestuurlijke) mogelijkheden om de vraag naar zoet water te verminderen en zelfvoorzienendheid te vergroten. Hierbij volgt de provincie actief de ontwikkelingen bij gebruikers in bijv. de land- en tuinbouw;
- de mogelijkheden voor acceptatie van verzilting en/ of verdroging voor bepaalde gebieden. Hier ligt een duidelijke relatie met de gebiedsgerichte chloride normering;
- de mogelijkheden voor lokale functieaanpassing in relatie tot acceptatie van verzilting en de beschikbaarheid van zoet water;
- de wijze waarop bewustwording bij gebruikers vergroot kan worden.

6.7 Rolverdeling drinkwaterbescherming

Het Rijk is verantwoordelijk voor de drinkwaterkwaliteit in relatie tot de volksgezondheid. Het Rijk en de waterschappen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit en kwantiteit van de oppervlaktewateren. Het Rijk is verantwoordelijk voor de vastlegging van de functie ‘oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van water voor menselijke consumptie’ in de rijkswateren. De provincie beschermt bronnen voor drinkwaterproductie onder andere door het aanwijzen van provinciale milieubeschermingsgebieden voor grondwater en vastleggen van de functie ‘oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van water voor menselijke consumptie’ voor regionale wateren.

6.8 Drinkwaterwinning in Zuid-Holland

De drinkwaterbedrijven in Zuid-Holland produceren drinkwater uit oppervlaktewater en uit grondwater:

- Evides wint drinkwater rechtstreeks uit oppervlaktewater, door directe zuivering van het rivierwater uit de Maas dat wordt verzameld in spaarbekkens in de Biesbosch (in Noord-Brabant). Evides heeft een noodinnamepunt bij hun spaarbekken 'Beerenplaat' nabij Rotterdam, waar water uit de Oude Maas ingenomen kan worden.
- Indirecte winning uit oppervlaktewater vindt op twee manieren plaats, nl. door infiltratie van rivierwater in de duinen en door min of meer natuurlijke inzijging van rivierwater in de oevers langs de rivieren de Lek en de Maas, waar grondwater wordt gewonnen:
  - Het Duinwaterbedrijf Zuid-Holland en Evides infiltreren rivierwater in de duinen. Zij onttrekken het water uit respectievelijk de Andelse (of afgedamde) Maas en het Haringvliet. Infiltratie ervan gebeurt via infiltratieplassen in de duinen rond Den Haag en in de Oostduinen op Goeree. Na verloop van enige tijd wordt dit water opgepompt en gezuiverd om drinkwater te krijgen. Door de infiltratie in de duinen wordt daar tevens een goede grondwaterstand in stand gehouden, die van belang is voor de daar aanwezige hoge natuurwaarden. Het Duinwaterbedrijf heeft een noodinnamepunt in de Lek bij hun pompstation Bergambacht.
  - Oasen wint grondwater langs de oevers van de Lek en de Maas (oevergrondwaterwinningen). Dit water is grotendeels rivierwater dat in de oevers infiltreert en na een bepaalde verblijftijd in de bodem gewonnen wordt. Het wordt gezuiverd om er drinkwater van te maken.
- Rechtstreekse winning uit het (diepere) grondwater vindt op beperkte schaal plaats in de duinen rond Den Haag (DZH), in de Oostduinen op Goeree en in de onttrekkingsgebieden van Oasen langs de Lek.

Naast de drie genoemde drinkwaterbedrijven heeft het bedrijf Waternet een beperkt aantal onttrekkingsputten in het noorden van Zuid-Holland, in de Luchterduinen op de grens met Noord-Holland. Waternet heeft geen voorzieningsgebied in Zuid-Holland.

6.9 Langetermijnvisie bronnen drinkwaterwinning

In de planperiode ontwikkelt de provincie een lange termijn visie samen met andere partijen, waaronder de drinkwatermaatschappijen. Daarbij staan de volgende vragen centraal:

- In hoeverre moet de huidige verdeling van bronnen voor de drinkwatervoorziening in stand gehouden worden?
- Wat zijn de mogelijkheden voor alternatieve bronnen voor drinkwaterproductie?
- In hoeverre gaan de winlocaties verzilten en wat is het effect hiervan op de zuiveringsinspanning?
- In hoeverre zorgen (accumulaties van) verontreinigingen in grond- en oppervlaktewater op de lange termijn voor een verhoging van de zuiveringsinspanning bij de huidige winlocaties?
- In hoeverre zorgen nieuwe synthetische stoffen voor een bedreiging voor de productie van drinkwater?
- Welke rol speelt het reserveren van voldoende drinkwater bij tekort in de langetermijnvisie?
- Is het noodzakelijk en mogelijk om af te wijken van de eisen uit de KRW en de GWR?
- Maken al deze ontwikkelingen het noodzakelijk om op termijn nieuwe winlocaties in gebruik te nemen, en, zo ja, op welke wijze zouden gebieden planologisch gereserveerd kunnen of moeten worden?

7 Realiseren robuust en veerkrachtig watersysteem

7.1 Nationaal Bestuursakkoord Water (-actueel)

Sinds de ondertekening van het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) in 2003 zijn waterschappen, gemeenten en provincies bezig het watersysteem op orde te brengen: aanpassingen in de waterhuishoudkundige inrichting moeten leiden tot een maatschappelijk aanvaardbaar beschermingsniveau tegen wateroverlast, dat uiterlijk in 2015 is gerealiseerd. De afspraken in het NBW zijn op hoofdlijnen bevestigd in het NBW-actueel, dat in 2008 is ondertekend door alle betrokken overheden. In het NBW-actueel zijn ook afspraken gemaakt over hoe om te gaan met de KNMI '06-klimaatscenario's. Specifiek voor bestaand stedelijk gebied is in de planning onderscheid gemaakt tussen wijken waar sprake is van onacceptabele wateroverlast en wijken waar geen sprake is van een urgente wateropgave.

Enkele relevante passages (voor het thema wateroverlast) in het NBW-actueel zijn:

- NBW-partijen streven bij de uitvoering van ruimtelijke maatregelen inzake de wateropgave naar maximale meekoppeling met andere ruimtelijke ontwikkelingen.
- Aangezien met name ruimtelijke maatregelen onderwerp kunnen zijn van bezwaar- en beroepsprocedures, gaan gemeenten en waterschappen een inspanningsverplichting aan om de maatregelen tegen wateroverlast conform de afspraak te realiseren. In 2015 zullen alle maatregelen tegen wateroverlast in het landelijke gebied zijn uitgevoerd. Provincie, waterschappen en gemeenten kunnen overeenkomen dat het afgesproken tempo niet geldt voor maatregelen die veel goedkoper kunnen worden uitgevoerd door ze op een later tijdstip te koppelen aan andere projecten.

7.2 Watertoets

De provincie ziet de watertoets als zeer belangrijk instrument om wateraspecten en -opgaven in ruimtelijke afwegingen te betrekken. Met de nieuwe Waterwet verliest de provincie haar goedkeuringsbevoegdheid ten aanzien van bestemmingsplannen en daarmee van de watertoets. De watertoets is echter een waardevol procesinstrument, dat op dit moment nog niet in de volle breedte benut wordt. De provincie vindt het van belang dat de volgende zaken in ieder geval ook aan de orde komen in de watertoets:

- water als basislaag in de lagenbenadering: grondwater en waterstand (functie volgt peil) zijn mede sturend in de locatiekeuze voor nieuwe activiteiten;
- Standstill: het beginsel van ‘geen achteruitgang’ uit de Kaderrichtlijn Water is een belangrijke randvoorwaarde bij de locatiekeuze en ontwerp/ uitvoering van nieuwe activiteiten.

Het watertoetsproces kent drie rollen: de initiatiefnemer, de waterbeheerder en de beoordelaar (die het plan of besluit al dan niet goedkeurt). Gedurende het watertoetsproces werken de initiatiefnemer en waterbeheerder interactief aan de planontwikkeling, waarbij de waterbeheerder een wateradvies geeft vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid voor het waterbeheer. De initiatiefnemer maakt aan het eind van het proces de slotafweging en legt verantwoording over de gemaakte keuzes ten aanzien van water af in een waterparagraaf.

7.3 Peilbeheer en bodemdaling

Het (grond)waterpeil en de daarmee samenhangende drooglegging bepaalt voor een groot deel de mate van bodemdaling ten gevolge van oxidatie van organische stof (veen). Bij de oxidatie van organische stof spelen micro-organismen een belangrijke rol: zij breken de koolstofverbindingen in het veen af zodat de chemische reactie met zuurstof kan plaatsvinden waardoor CO_2 ontstaat. Een hoog waterpeil leidt tot een trage bodemdaling en een laag waterpeil tot een snelle bodemdaling.

Naast het waterpeil wordt de snelheid van bodemdaling ook door de temperatuur beïnvloed. Een hoge temperatuur versnelt de snelle afbraak van het veen en bij een lagere temperatuur vertraagt dit proces. Traditioneel is in veengebieden het peil in de zomer dan ook hoger dan in de winter. Klimaatverandering heeft ook een effect op de oxidatie van veen. De verwachting is dat de temperatuur gemiddeld zal stijgen, hierdoor zal de afbraak sneller verlopen dan in de huidige situatie. Enkele klimaatscenario’s laten ook een afname van zomerneerslag zien. Hierdoor zal ook de veenafbraak toenemen. In extreem droge zomers zal de grondwaterstand in een perceel sterk dalen, peilopzet heeft daarbij slechts een gering effect.

In Nederland wordt de bodemdaling in het westen van het land gezien als een probleem dat moet worden tegengegaan. Tevens heeft het landschap een zeer karakteristieke uitstraling die in Nederland als een kernkwaliteit wordt gezien. Het gebied staat symbool voor Nederland: uitgestrekte weilanden met lange slootjes ertussen en mooie Hollandse luchten daarboven. Bodemdaling kan alleen worden vertraagd; wil men bodemdaling stoppen, dan moet het land onder water worden gezet.

7.4 Beleidskader Peilbeheer Zuid-Holland

In 2008 is het Beleidskader Peilbeheer Zuid-Holland door de provincie vastgesteld. Enkele hoofdlijnen daaruit zijn:

- waterschappen leggen in hun waterbeheerplan de wijze vast waarop zij in peilbesluit-procedures komen tot een belangenafweging. In de toelichting op het peilbesluit geven waterschappen aan hoe de belangenafweging tot stand is gekomen en waarom is besloten voor een bepaald oppervlaktewaterpeil en beheer.
- Peilafwijkingen (waaronder onderbemalingen en hoogwatersloten) zijn niet mogelijk tenzij

het individueel belang onevenredig wordt geschaad ten opzichte van het algemeen belang. Waterschappen bepalen onder welke omstandigheden vergunningverlening voor peilafwijkingen aan de orde kan zijn.

7.5 Aanpak prioritaire gebieden Groene Hart

Binnen de veenweidegebieden lopen al verschillende gebiedsprogramma's waar complexe integrale opgaven voorliggen, inclusief het afremmen van de bodemdaling en het realiseren van een robuust watersysteem. Deze programma's hebben voor provincies en Rijk de hoogste prioriteit. Het gaat om twee categorieën:

Het Programma Westelijke Veenweiden
Dit programma omvat de projecten die recent (2008) zijn ingediend voor de Nota Ruimte-middelen. Acht gebiedsprojecten uit dit programma liggen in het Groene Hart. Deels zijn dit gebieden waar al gebiedsprocessen lopen (zoals de Krimpenerwaard), deels zijn ze in voorbereiding (Gouwe Wiericke) of moeten ze nog starten (zoals de Alblasserwaard). De provincies gaan hier de doelen en ambities van de Nota Ruimte via integrale gebiedsprocessen en met betrokkenheid en draagvlak van de streek realiseren. Bij de praktische realisatie van deze ambities volgen de provincies een gebiedsgerichte aanpak met een mix aan maatregelen, waarbij de lagenbenadering uitgangspunt is, met daarbij een centrale plek voor de peilstrategieën uit de Nota Ruimte. Dit betekent dat in de praktijk de koppeling tussen 'zeer sterke bodemdaling' en 'volledige vernatting' niet altijd direct één op één is. Uit beschikbare kaarten blijkt immers dat (zeer) kwetsbare en matig kwetsbare gebieden veelal in een grillig mozaïek bijeen liggen. Door de thematiek te analyseren vanuit een groter gebied, zullen robuustere oplossingen voor het gehele gebied gevonden kunnen worden. Deze oplossingen betekenen dat op sommige plekken natte gebieden ontstaan die meer een natuurfunctie dan een landbouwfunctie hebben. Dit kan in deze gebieden leiden tot herstructurering en transitie van de landbouw. In andere gebieden kan de melkveehouderij versterkt aan de slag en kan de landbouw de drager van het landschap blijven. Waar precies het een of het ander zal plaatsvinden, is niet vooraf aan te geven. Dit is het resultaat van het gebiedsproces. In zijn algemeenheid streven de provincies ernaar om, waar mogelijk, de landbouw als drager voor het landschap economisch vitaal te houden. Een maatschappelijke kosten-batenanalyse zal altijd onderdeel zijn van een transitie- of transformatieproces.

Daarnaast zijn binnen het Groene Hart gebieden aangewezen in het kader van *Natura 2000, TOP-gebieden (verdrogingbestrijding) en Groene Ruggengraat*. Voor zover deze gebieden niet al onderdeel uitmaken van het Programma Westelijke Veenweiden, gaan de provincies ook hier mogelijkheden benutten om door middel van inrichtingsmaatregelen en gebiedsprocessen de bodemdaling af te remmen en een robuust waterbeheer te realiseren. Gebieden die (zeer) kwetsbaar zijn voor bodemdaling, worden waar mogelijk binnen de begrenzing van de Groene Ruggengraat opgenomen met een strategie van sterke tot volledige vernatting. Landbouwgebied verandert hierdoor (deels) in natte natuur, wat gunstig is voor het afremmen van de bodemdaling.

Voor de gebiedsprocessen is het van belang te beschikken over actuele informatie over de kwetsbaarheid voor bodemdaling. De provincie Zuid-Holland zorgt hiervoor in het kader van de gebiedsprocessen. Het eenduidig hanteren van de term kwetsbaar is hierbij noodzakelijk. De dikte van het veenpakket, de aanwezigheid van afsluitende kleilagen, de snelheid van bodemdaling en het soort veen zijn onderdelen die deze definitie kunnen bepalen.

7.6 Lagenbenadering

Het principe van de lagenbenadering wordt gehanteerd zoals deze is uitgewerkt in de Nota Ruimte en de provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2020. De eerste laag is die van bodem, water, landschap en natuur. De tweede laag is infrastructuur en netwerken, de derde laag occupatiepatronen (steden en dorpen). De lagenbenadering zorgt ervoor dat bij ruimteconcurrentie de functies optimaal verweven worden, waarbij de mogelijkheden van het bodem- en grondwatersysteem maximaal worden gebruikt.

7.7 Negatieve effecten op functies

Enkele voorbeelden van negatieve effecten van een ingreep in de bodem of het grondwater zijn:

- schade aan natuur of gewassen door dalende grondwaterstanden (verdroging), door stijgende grondwaterstanden (grondwateroverlast) of door zouter worden van grondwater of oppervlaktewater (verzilting);
- schade aan bebouwing (zoals scheuren en verzakkingen) door dalende grondwaterstanden;

- wateroverlast in kelders en ondergrondse constructies door stijgende grondwaterstanden.

Hiernaast zijn er nog veel meer negatieve effecten mogelijk. Een effect van een ingreep hoeft niet altijd negatief te zijn: het zoeter worden van brak grondwater of oppervlakte-water door een grondwateronttrekking kan positieve effecten hebben op bijvoorbeeld natuurontwikkeling of de landbouw.

7.8 Strategische voorraad zoet grondwater

De strategische zoete grondwatervoorraad is zoet grondwater dat moet worden behouden om ook in de toekomst verschillende functies, zoals ten behoeve van de drinkwaterwinning, te kunnen vervullen. De zoete grondwaterlichamen uit het KRW- proces worden als strategische zoete grondwatervoorraad beschouwd. Dit is het zoete grondwater dat zich in de watervoerende pakketten onder de deklaag bevindt in de gebieden met overwegend zoet grondwater (zie figuur 2).
Het volgende zoete grondwater is dus geen strategische voorraad:

- Het zoete grondwater in de deklaag, aangezien dit lokale, kleinschalige grondwatersystemen betreft en de zoetwatervoorraad hierin relatief klein is;
- De lokale zoete grondwaterlenzen in de gebieden met overwegend brak/zout grondwater, aangezien deze relatief klein zijn.

7.9 Ondergronds ruimtegebruik

De provincie heeft met ondergronds ruimtegebruik te maken wanneer het gaat om vergunningverlening in het kader van de Waterwet (bijvoorbeeld). Maar ook bij de bovengrondse ruimtelijke planvorming (een taak van de provincie), omdat bepaalde bovengrondse functies ook weer kunnen vragen om bepaalde ‘diensten van de bodem’ (bijvoorbeeld glastuinbouw: gietwateropslag en koude-/warmteopslag; bedrijventerrein/ woningen: geothermie, koude/ warmte opslag, fysieke ondergrondse ruimtes).

De provincie heeft op het moment beperkt beleid beschikbaar voor het reguleren van ingrepen in de ondergrond en het bestemmen van de ondergrondse ruimte. Zij stelt randvoorwaarden bij:

- vergunningverlening voor koude-/ warmteopslag (mag op sommige locaties alleen in het tweede watervoerend pakket);
- ingrepen in milieubeschermingsgebieden voor grondwater (hier worden zeer beperkt ingrepen toegestaan);
- brijnlozingen (worden door beleid voor glastuinbouw en bomenteelt tot 2013 mogelijk gemaakt, overige brijnlozingen zijn gereguleerd via het Besluit van 8 december 1997, inhoudende regels met betrekking tot het in de bodem lozen van vloeistoffen (hierna te noemen: Lozingenbesluit bodembescherming));
- vergunningverlening voor de opslag van gietwater in de bodem.

Redenen voor toenemend gebruik van de ondergrond in Zuid-Holland zijn:

- het schaarser worden van de ruimte bovengronds;
- het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit bovengronds door bepaalde functies ondergronds te brengen;
- de kansen die de ondergrond biedt. Door de discussie rond klimaatverandering is er bijvoorbeeld steeds meer vraag naar duurzame energievoorziening; hierdoor is er een trend om steeds meer KWO (koude-/warmteopslag) en geothermiesystemen toe te passen;
- door technologische ontwikkelingen kan er steeds meer in de ondergrond;
- ontwikkelingen rond duurzame glastuinbouw zorgen ervoor dat de noodzaak om hemelwater ten behoeve van de gietwatervoorziening ondergronds op te slaan, toeneemt.

7.10 Standstill- beginsel

Dit principe houdt in dat als gevolg van een ingreep in de ondergrond de kwantiteit en de kwaliteit van het grondwater niet mag verslechteren. De provincie gaat in haar beleid uit van deze lokale invulling van het standstill- beginsel. In principe is er ook een regionale invulling van dit principe mogelijk. Hierbij kan worden gedacht aan het toestaan van een (tijdelijke) verslechtering op locatie of in gebied ‘A’, gecombineerd met een verbetering in kwaliteit of kwantiteit op locatie of in gebied ‘B’. Welke consequenties een dergelijke benadering heeft, zal nader moeten worden bezien.

7.11 Inwoners goed geïnformeerd over grondwaterkwantiteitbeheer

Tot deze doelstelling behoren:

- ontwikkelen van één watervergunning en heldere bijbehorende (aanvraag)procedure;
- oprichten van een (gemeente-)loket waar burgers en bedrijven terecht kunnen met vragen inzake grondwater (cfr. Advies “Samen leven met grondwater” van de Commissie Integraal Waterbeheer).

7.12 Afwegingskader ondergronds ruimtegebruik

De provincie heeft in 2009 de kansen en belemmeringen voor ondergronds ruimtegebruik verkend. In deze verkenning zijn ook aan de orde gekomen de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de provincie bij gebruik en bestemming van de ondergrond en driedimensionaal plannen. De verkenning heeft de volgende resultaten opgeleverd:

1. een plan van aanpak voor het opstellen van een provinciale visie en
2. een afwegingskader voor het gebruik van de ondergrond.

Het afwegingskader moet mede richting geven aan het positioneren van bepaalde bovengrondse functies (het ruimtegebruik, RO-proces provincie/gemeenten), dus aan de 'voorkant' van het proces. Het afwegingskader moet ook houvast bieden bij het verlenen van vergunningen voor ondergrondse toepassingen.

7.13 'Robuustheid' van het grondwatersysteem

Hiermee wordt bedoeld dat er continu natuurlijke aanvulling plaatsvindt van de zoete grondwaterlichamen door infiltratie van neerslag, infiltratie vanuit rivieren en door laterale toestroming van zoet grondwater. Door een grondwateronttrekking kan zoet grondwater verbruikt worden, maar tegelijk ook een extra aanvulling van zoet water veroorzaakt worden (bijv. door extra infiltratie van neerslag of vanuit open water).
Als er door de aanwezige onttrekkingen evenveel grondwater verbruikt wordt als er op natuurlijke wijze wordt aangevuld, vallen de onttrekkingen binnen de 'robuustheid' van het grondwatersysteem.

7.14 Compensatie-eis

Mogelijke manieren om onttrokken zoet grondwater te compenseren zijn:

- actief het onttrokken grondwater retourneren. Bij aanwezigheid van verontreinigingen in het onttrokken water mag retournering pas plaatsvinden na zuivering;
- natuurlijke aanvulling uit de omgeving. Daarbij is het van belang dat dit binnen het lokale (sub-) grondwatersysteem gebeurt. Verder moet worden aangetoond dat de aanvulling komt vanuit oppervlaktewater en extra neerslag en niet door verplaatsing van de zoetwatervoorraad binnen het grondwatersysteem en binnen een bepaald tijdsbestek.

Andere manieren van compenseren, bij voorbeeld bijdragen in de verdrogingspot, vallen niet onder de definitie van de compensatie-eis. Per onttrekking is maatwerk vereist. De invulling van de compensatie-eis valt onder de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag dat de vergunning voor de onttrekking verleent.

7.15 Milieubeschermingsgebieden voor grondwater

Dit zijn milieubeschermingsgebieden met de functie waterwinning: gebieden als bedoeld in artikel 1.2, tweede lid, onder a, van de Wet milieubeheer. Voor deze milieubeschermingsgebieden voor grondwater geldt onder meer het volgende:

- naast drinkwaterwinningen zijn toegestaan: tijdelijke onttrekkingen (indien geen alternatief bestaat), onttrekkingen ten behoeve van grond(water)-saneringen, ondergrondse constructies op voorwaarde dat zij geen belemmering vormen voor de drinkwaterwinning;
- alle overige activiteiten die nu of in de toekomst een risico kunnen vormen voor de functie 'drinkwaterwinning' zijn niet toegestaan (onder meer: koude/warmte-opslag, hemelwater-opslag in de bodem, permanente onttrekkingen anders dan voor de drinkwatervoorziening);
- bestaande grondwateronttrekkingen, in de nabijheid van openbare drinkwaterwinningen, met uitzondering van de onttrekkingen in het belang van deze winningen, worden geleidelijk afgerond.

7.16 Bestuursakkoord waterketen

Benchmark
Partijen beschouwen het uitvoeren van benchmarks in alle onderdelen van de waterketen als belangrijk instrument om de doelmatigheid en transpantie te verhogen. Benckmarking daagt uit tot kennisuitwisseling om te leren van de 'best in class' en kan de start betekenen van intensievere samenwerking tussen organisaties.

Samenwerken
Drinkwaterbedrijven, gemeenten en waterschappen geven bottum-up aan waar en op welke wijze, uit het oogpunt van efficiency in de bedrijfsvoering en transparantie voor de klant, samengewerkt kan worden om te komen tot één rekening voor waterketenkosten (of een overzicht met een specificatie per kosten).

7.17 Grondwaterzorgplicht

Bij de grondwaterzorgplicht is het van belang dat er een goede afstemming plaatsvindt tussen de bestemming, de inrichting en het beheer van bebouwde gebieden en de (grond-)waterhuishouding die daarvoor van belang is. Dit vindt in de bestemmingsfase plaats via het watertoetsproces. In de inrichtingsfase kan het goed bouw- en woonrijp maken van gebieden en de juiste bouwvoorschriften grondwaterproblemen voorkomen of beperken. Nieuw is dat gemeenten voortaan, als een grondwaterstand toch structurele nadelige gevolgen heeft voor de grondgebruikfunctie, maatregelen moeten treffen om deze gevolgen zoveel mogelijk te voorkomen of beperken. Deze maatregelen betreffen voornamelijk waterhuishoudkundige ingrepen in openbaar gebied. Voor de verzameling van grondwater op particulier terrein is de perceelseigenaar verantwoordelijk; voor de inzameling en afvoer in openbaar gebied de gemeente. De grondwaterzorgplicht voor openbaar gebied geldt alleen als geen andere overheid verantwoordelijkheid draagt. Het waterschap kan op indirecte wijze invloed uitoefenen op de grondwaterstand en de provincie is belast met de vergunningverlening van grondwateronttrekkingen, wat ook van invloed kan zijn op het grondwaterpeil.

7.18 Aanpak grondwateroverlast in bebouwd gebied

Wij beschouwen de aanpak van grondwateroverlast in bebouwd gebied als een taak voor de waterschappen en gemeenten. Van hen wordt verwacht dat zij in overleg passende maatregelen treffen om grondwateroverlast in bebouwd gebied te voorkomen, danwel de gevolgen ervan te beperken.

Uitzondering hierop zijn mogelijke effecten als gevolg van (veranderingen in) grondwater-onttrekkingen, waarvoor de provincie nog een vergunningverlenende taak heeft. Aanvragen voor dergelijke vergunningen of wijzigingen daarvan zullen worden getoetst op de risico's van grondwateroverlast in bebouwd gebied: dat risico mag niet verslechteren als gevolg van de beoogde diepe grondwateronttrekking.

7.19 Nota Vaarwegen en Scheepvaart

In het PVVP (Provinciaal Verkeer en Vervoerplan) stond al dat de provincie het vervoer van goederen over water wil verbeteren en is een keuze gemaakt in de belangrijkste vaarwegen in Zuid-Holland voor de beroepsvaart en in de vaarwegen die meer geschikt zijn voor recreatievaart. De provincie heeft zelf het beheer over 143 km. vaarweg verdeeld over tien vaarwegtrajecten. In de Nota Vaarwegen en Scheepvaart is per traject beschreven wat de wensbeelden zijn voor de scheepvaart op deze vaarwegen mede afhankelijk van de klasse van de vaarweg. Zo zijn er per vaarweg wensbeelden beschikbaar voor het maatgevende schip, de gemiddelde trajectsnelheid, het profiel van de vaarweg, diepte en breedte van de vaarweg, de afmetingen van bruggen en de beschikbaarheid van de vaarweg (inclusief bedieningsplan voor de objectbediening). GS willen de provinciale vaarwegen goed en duurzaam inrichten en onderhouden. Voor een doelmatige uitvoering van het programma zijn de acties uit het uitvoeringsprogramma geclusterd rond zes operationele doelstellingen/sporen:

- Spoor 1: Effectief beheerkader
  Het beheer van vaarwegen en oevers is uniform, integraal en juridisch goed geregeld, onder meer door modernisering juridisch instrumentarium en beheeroverdrachten.
- Spoor 2: Vlotte en veilige doorstroming
  Een vlotte en veilige doorstroming, waarbij de afstemming tussen (vaar-) wegverkeer en de communicatie tussen schipper, verlader, beheerder en burger is gewaarborgd, onder meer door realisatie van dynamisch verkeersmanagement.
- Spoor 3: Basiskwaliteitsniveau infrastructuur
  Alle vaarwegen voldoen aan de kwalteitseisen die behoren bij de functie van de vaarweg.
- Spoor 4: Grote projecten
  Plaatselijke knelpunten in de infrastructuur zijn opgelost Realisatie bochtafsnijding Overschie en nieuwe kolk Julianasluis.
- Spoor 5: Goederenvervoer over water
  Het ruimtelijk gebruik van oevers en terreinen langs vaarwegen in verband met goederenvervoer is optimaal en vastgelegd.
- Spoor 6: Veiligheid voet - en fietsveren
  Verbeteren van de staat van onderhoud van voet - en fietsveren. Opstellen van een subsidieverordening, aanpassen of intrekken van het verenreglement.

Met de uitvoering van de zes sporen wil de provincie een vlotte en veilige scheepvaart garanderen.

7.20 Bodemopbouw

In vrijwel de hele provincie is een slecht doorlatende laag aan het maaiveld aanwezig. Deze Holocene deklaag werkt als een barrière voor

grondwaterstroming. Onder de deklaag is het eerste watervoerend pakket aanwezig, een laag die bestaat uit goed doorlatend materiaal waardoor het grondwater makkelijk kan stromen. Het tweede watervoerende pakket is in een deel van de provincie (vooral noordelijk) gecombineerd met het derde watervoerende pakket. Het tweede watervoerend pakket bestaat vooral uit matig tot grove zanden met grind en lokaal enkele kleilenzen; het derde watervoerend pakket bestaat uit matig fijne tot zeer grove zanden.

7.21 Brijn

Brijnwater is zout water dat terug gepompt wordt in de bodem. Dit water is oorspronkelijk grondwater waar, door middel van omgekeerde osmose, het zout wordt uitgehaald. De oplossing die overblijft heet brijn en wordt toegevoegd aan het overgebleven water (waardoor dit zouter wordt dan het opgepompte water) en terug de bodem in gepompt. Door dit zoutere water terug te brengen in de bodem, verandert de kwaliteit van het oorspronkelijke grondwater en hierdoor kan op den duur de samenstelling van de bodem wijzigen (verzilting).

7.22 Duurzaam gebruik grondwater

De strategische voorraad zoet grondwater behouden en kwaliteitsverslechtering van het zoete en het brak/ zoute grondwater ten gevolge van menselijk ingrijpen voorkomen, waarbij in elk geval wordt voldaan aan de eisen uit de Europese Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn. Daarnaast geldt ook voor grondwater het principe van de lagenbenadering; dat wil zeggen dat de grondgebruikfuncties zoveel mogelijk afgestemd moeten zijn op het lokale grondwatersysteem.

7.23 Gebruiksdoelen grondwater

Er zijn veel redenen om grondwater te onttrekken. Het water kan gebruiksdoelen hebben als koeling, proceswater of beregening. Onttrekken kan ook nodig zijn om stijghoogten te beïnvloeden; bijvoorbeeld in bouwputten of beheerssituaties. Naast het onttrekken speelt ook het in de bodem brengen van water een rol bij het grondwaterbeheer. Ook hier zijn verschillende redenen voor, zoals aanvullen van het grondwater (bij voorbeeld in verband met de eerder beschreven compensatie-eis) en/ of het tijdelijk bergen van hemelwater in de bodem, het voorkomen van schade, beïnvloeden van stijghoogten of om energie in de bodem op te slaan.

7.24 Commissie Deskundigen Grondwaterwet (CDG)

Bij ontstane problemen met grondwateronttrekkingen kan de provincie nu een (landelijke) Commissie van Deskundigen Grondwaterbeheer (CDG) bijeen roepen (ad hoc). Deze commissie ondersteunt provincies in haar (huidige) rol als grondwaterbeheerder met adviezen over oorzaak en omvang van schade.

7.25 Streefwaarden

De streefwaarden geven het niveau aan dat bereikt moet worden om een duurzame bodemkwaliteit, een herstel van de bodem voor mens, dier of plant, te verkrijgen. Ook geven de streefwaarden het ijkpunt voor de milieukwaliteit op de lange termijn aan. De streefwaarden zijn vastgesteld in de Circulaire Bodemsanering 2009. De systematiek voor het afleiden van streefwaarden geeft vooralsnog in voldoende mate invulling aan het standstill beginsel ten aanzien van grondwaterkwaliteit.

4 PlanMER - samenvatting

Aanleiding en doel van de planMER

Ongeveer gelijktijdig met het provinciale waterplan actualiseren de Zuid-Hollandse waterschappen Schieland en Krimpenerwaard[1], Delfland, Rijnland en Hollandse Delta hun waterbeheerplannen (WBP's). De keuze is gemaakt om één planMER op te stellen voor de vijf genoemde plannen. De gezamenlijke aanpak biedt de mogelijkheid om het planMER-proces efficiënter te laten verlopen, de inhoudelijke samenhang zichtbaar te maken en desgewenst de samenhang tussen de water(beheer)plannen te versterken.

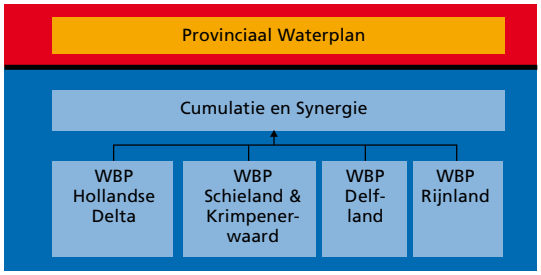

Figuur-1 Afstemming en detailniveau van het waterplan en de vier waterbeheerplannen

Omdat het provinciaal waterplan en de waterbeheerplannen wettelijk verplicht zijn en omdat ze een kader (kunnen) vormen voor toekomstige milieueffectrapportage (MER)-plichtige besluiten, wordt voor de vaststelling van het waterplan en de waterbeheerplannen de plan-m.e.r.-procedure gevolgd.
De plicht voor planMER kan tevens voortkomen uit het feit dat het waterplan en de waterbeheerplannen mogelijk een duidelijk aantoonbare invloed hebben op Natura 2000-gebieden. Om te beoordelen of dit het geval is, is een zogenoemde Voortoets uitgevoerd.

Aanpak en conclusie Voortoets

Conclusie van de Voortoets is dat het beleid en de maatregelen in de verschillende plannen geen (significant) effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. LNV en de provincie (beide bevoegd gezag in het kader van de natuurbeschermingswet) onderschrijven de conclusies dat op grond van de Voortoets voor deze planMER een passende beoordeling niet nodig is. Voor de Voortoets is een afzonderlijke rapportage opgesteld.

Aanpak en conclusies plan-m.e.r./planMER

De plan-m.e.r. (procedure) voor het Provinciaal Waterplan 2010-2015 en vier waterbeheersplannen is thans voor de ontwerpplannen doorlopen; de ontwerp- planMER is hiermee gereed. De planMER is in een interactief proces opgesteld, parallel aan het opstellen van het ontwerp- provinciaal waterplan en de vier ontwerp- waterbeheerplannen. De rapportage geeft een beschrijving van de milieueffecten van het voorgestane beleid en de uitvoering (c.q. maatregelen) in de planperiode.
In de planMER worden milieueffecten beschreven op het niveau van beleidskaders, visie, strategie en beleid en op het niveau van concrete maatregelen. De milieugevolgen worden in de planMER beschreven voor zowel de afzonderlijke waterschappen als voor de provincie als geheel.

Alternatieven

Voor het waterplan en de waterbeheerplannen zijn drie typen alternatieven opgesteld, te weten:

1. *Alternatief zonder plan:* In een MER worden de effecten van het plan vergeleken met de zogenoemde referentiesituatie. In dit geval is dat de situatie als de nieuwe water(beheer) plannen niet worden vastgesteld en het huidige waterbeleid onveranderd wordt voortgezet. Aangezien de plannen voor de periode 2010-2015 opgesteld worden en het beleid/de maatregelen in die periode uitgevoerd worden, is als referentie de verwachte toestand van het milieu in 2015 als gevolg van voortzetting van het huidige beleid genomen.
2. *Het planalternatief:* Dit alternatief beschrijft per thema wat in het provinciaal waterplan en de waterbeheerplannen aan nieuw beleid/ maatregel is opgenomen. Recent vastgesteld beleid zoals Beleidskader peilbeheer, TOP-lijst verdrogingsbestrijding en uitwerking KRW

[1] Het Hoogheemraadschap van Schieland en Krimpenerwaard (HHSK) heeft in december 2008 de KRW-doelen en maatregelen in ontwerp vastgesteld in een partiele herziening van het vigerende waterbeheerplan. HHSK is voornemens om in 2009 het geactualiseerde waterbeheerplan vast te stellen.

worden in deze planMER meegenomen in het planalternatief.

3. *Alternatieven binnen beleidssporen:* Dit derde alternatief is geen alternatief conform de project MER-definitie, omdat dit gezien het globale karakter van de water(beheer)plannen niet zinvol wordt geacht. Bovendien is in de praktijk gebleken dat er bij de vaststelling van de water(beheer)plannen 2010-2015 geen grote nieuwe beleidskeuzes zijn gemaakt die zich lenen voor het ontwikkelen van een volwaardig alternatief. De meerwaarde van dit 'alternatief binnen beleidssporen' is om de besluitvorming over een aantal belangrijke onderwerpen met milieu-argumenten te ondersteunen en eventueel bij te sturen. De beschouwingen leiden niet tot effectscores in het beoordelingskader, maar wel tot opties om het beleid te beïnvloeden. In verschillende werkateliers zijn door de betrokken partijen vier onderwerpen aangedragen voor dit alternatief. Er is voor gekozen om een aantal prominente beleidsuitspraken en dilemma's nader te beschouwen en te voorzien van aanbevelingen ('opties voor beleid') vanuit milieuoptiek: (A) Wateropgaven in stedelijk gebied, (B) Inrichting watersysteem voor duurzame tuinbouw, (C) Fasering KRW-maatregelenpakket en (D) Opgave Water en Natuur.

De uitwerking van de alternatieven verschilt per plan. Voor het provinciaal waterplan spelen de alternatieven zich vooral af op het niveau van doelen. Voor de waterbeheerplannen hebben de alternatieven vooral betrekking op maatregelenniveau. Bijlage 2 van het ontwerp-planMER bevat een matrix met de beleidsuitspraken en de aspecten van het beoordelingskader waarop deze zijn beoordeeld.

De hoofdconclusie uit de ontwerp-planMER is dat het voorgenomen waterbeleid en de uitvoering door de waterbeheerders in het planalternatief overwegend positief scoort voor het milieu. De verschillende beleidsthema's en aspecten worden in de planMER beschreven. Een overzicht van de milieuscores is weergegeven in tabel 1 van de planMER PW / 4 WBP's.

De beleidsthema's bevinden zich in verschillende stadia van besluitvorming. Dit is een belangrijk gegeven bij de ontwikkeling van het planalternatief. Thema's waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden of keuzes zijn gemaakt voor continuering, zijn minder zinvol om in het planalternatief op te nemen dan de thema's waarover nog een keuze gemaakt moet worden.. Dat neemt niet weg, dat het voor de eerstgenoemde groep zinvol kan zijn om op onderdelen nog eens te kijken wat een koerswijziging voor het milieu zou hebben betekend. Daarmee worden de besluiten die met de waterplannen moeten worden genomen, met milieu-informatie onderbouwd.

Effecten alternatieven

Effectbeoordeling alternatief zonder plan

Dit effectbeschrijving van dit alternatief dient als referentie voor de vergelijking van het planalternatief. De situatie in 2015 zal in grote lijnen bepaald worden door (1) de autonome ontwikkeling van omgevingsfactoren, (2) voortzetting huidig waterbeleid en (3) beleid en ontwikkelingen op andere relevante beleidsterreinen (bijvoorbeeld ruimtelijke ordening).

De belangrijkste effecten die deze factoren hebben op het milieu worden hieronder kort geschetst:

- *Bodemdaling* vindt in Zuid-Holland voornamelijk plaats in de diepe polders, droogmakerijen en veenweidegebieden in het oosten van de provincie. De bodemdaling is een vicieuze cirkel van daling van het maaiveld, waardoor peilverlaging noodzakelijk is om grondwateroverlast te voorkomen, wat een daling van grondwaterstanden en hierdoor weer bodemdaling tot gevolg heeft. Deze vicieuze cirkel is in gang gezet door het droogleggen van plassen sinds de middeleeuwen waardoor de diepe polders zijn ontstaan, en gaat nog steeds door. In de periode tot 2015 zijn geen veranderingen in de processen die tot bodemdaling leiden, te verwachten.
- *Bodemkwaliteit* in Zuid-Holland zal tot 2015 lokaal licht verbeteren omdat 1500 bodemverontreinigingslocaties gesaneerd of beheerst gaan worden. Echter, regionale verzilting van het grondwater en verzilting aan het maaiveld vinden plaats. Dit heeft een negatief effect op de bodemkwaliteit. In de periode tot 2015 zijn geen veranderingen te verwachten in de processen die leiden tot de verzilting.
- Ondanks de verbetering van de *oppervlaktewater-kwaliteit* van de afgelopen decennia, worden veel waterkwaliteitsdoelstellingen nog niet behaald. Dit is met name het geval in de intensieve landbouwgebieden. Met het huidige waterbeleid

verbetert de waterkwaliteit in deze gebieden nauwelijks.
- Het tekort aan zoetwater is een van de onderwerpen die grote invloed hebben op de *oppervlaktewaterkwantiteit*. De verwachting is dat in 2015 dezelfde gebieden die nu een zoetwatertekort kennen, dan ook een zoetwatertekort hebben. De verwachting is wel dat een deel van de verdroogde gebieden die onderdeel uitmaken van de PEHS, minder verdroogd zijn dan in de huidige situatie.
- Door het aanpakken van de zwakke schakels en de zogenoemde 'urgente locaties' in de regionale keringen neemt de *veiligheid* in de binnendijkse gebieden toe.
- Door verdere uitvoering van de PEHS wordt een deel van de biodiversiteit van Zuid-Holland gewaarborgd. Dit zorgt voor een lichte verbetering van de *natuurwaarden* in Zuid-Holland. De verwachting is dat de kwaliteit van de N2000- gebieden licht zal verbeteren, maar dat de situatie vergelijkbaar is met de huidige kwaliteit en staat van instandhouding. Herstel van natuurwaarden en ecologische waarden heeft bovendien tijd nodig, het gewenste effect is over het algemeen nog niet bereikt direct na uitvoering van de verbetermaatregelen.
- Door verdere ontwikkeling van natuur en recreatiegebieden zullen de *recreatiemogelijkheden* in de groene ruimte toenemen.
- De geplande ruimtelijke ontwikkelingen tot 2015 leiden vooral tot uitbreiding van stedelijk gebied, aanleg grootschalige waterberging, realisatie PEHS en vermindering van het areaal landbouwgrond.

Effectbeoordeling planalternatief
In tabel 1 is te zien dat het waterplan en de waterbeheerplannen positief bijdragen aan het milieu. In vergelijking met het referentiealternatief 'Alternatief zonder plan', dragen de plannen bij aan een aanzienlijke verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit en verbetering van de oppervlaktewaterkwantiteit, de waterveiligheid, grondwaterkwaliteit, de natuurwaarden in de beschermde natuurgebieden, recreatie en de beleving van water en de inrichting van het stedelijke gebied.

Het KRW-maatregelenpakket en het operationeel maken van het beleidskader waterkringloop glastuinbouw zorgen voor de grootste positieve bijdrage aan het milieu. De KRW-maatregelen verbeteren de chemische en ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater en verhogen daarmee dus ook de natuurwaarden in en nabij het water. Dit heeft een positief effect op de biodiversiteit in het algemeen en met name op waterafhankelijke natuur in de Ecologische Hoofdstructuur, Natura 2000-gebieden, waterparels en TOP-gebieden. Niet alleen de kwaliteit van water en natuur gaan vooruit, de verbeterde waterkwaliteit heeft ook een positief effect op onder andere de beleving van het landschap en de mogelijkheden voor waterrecreatie.

Het voorgestelde beleid voor peilbeheer en zoetwatervoorziening kan de processen die leiden tot bodemdaling en de aantasting van de zoetwatervoorraad, niet oplossen. Wel draagt het voorgestelde GGOR (Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime)- en peilbeheerbeleid bij aan een lichte verbetering van de bodemdaling ten opzichte van de referentiesituatie. Het is de verwachting dat met de voortzetting van het bestaande beleid het voorzieningenniveau kan worden gehandhaafd en het zoetwatertekort niet toeneemt tot 2015. De voorgestelde maatregelen voor peilbeheer en zoetwatervoorziening staan in ieder geval initiatieven voor oplossingen in de toekomst niet in de weg en kunnen gezien worden als 'geen spijt'-maatregelen.

Alternatieven binnen beleidssporen (opties voor beleid)
In dit alternatief wordt een aantal prominente beleidsuitspraken nader beschouwd op mogelijke dilemma's die vanuit milieuoptiek aan de orde kunnen zijn. De beschouwingen leiden niet tot effectscores in het beoordelingskader, maar wel tot opties om het beleid te beïnvloeden:

A. *Wateropgaven in stedelijk gebied*. De provincie heeft aangekondigd dat ze de stedelijke bouwopgaven voor 80% wil realiseren in het bestaande stedelijke gebied (beleidsvoornemen in Provinciale Structuurvisie (PSV). Tegelijkertijd geldt er een opgave om wateroverlast in stedelijk gebied te voorkomen. Het oplossen van wateroverlast in stedelijk gebied kost ruimte die er niet altijd is. Het is niet effectief gebleken om wateroverlast na hevige regenval te voorkomen met de berging van regenwater in het oppervlaktewatersysteem: ook het inzetten van groengebieden aan de stadsranden heeft nadelen, omdat dit vaak ten koste gaat van de kwaliteit van de natuur in die gebieden en het watersysteem niet is berekend op de incidentele snelle afvoer van neerslagpieken

vanuit de stad naar de groengebieden. Als in het stedelijk gebied onvoldoende ruimte is om het water te infiltreren of op te vangen in het lokaal aanwezige oppervlaktewater kan extra bergingscapaciteit beter gezocht worden in creatieve en technische oplossingen.

B. *Inrichting watersysteem voor duurzame tuinbouw*. Het beleid voor de ontwikkeling van een duurzaam watersysteem voor de Greenports is nog in ontwikkeling. De provincie streeft naar een volledig gesloten watersysteem. Of dit haalbaar is en op welke termijn is nog niet duidelijk. Vast staat wel dat ook bij een gesloten systeem en in de Greenportgebieden voldoende ruimte nodig is voor de opvang van overtollig regenwater. De verwachting is dat in ieder geval de komende jaren het oppervlaktewater in de Greenportgebieden ook nodig blijft voor de afvoer van het overtollige regenwater in natte perioden en als waterbron in droge perioden. Het is dus niet te verwachten dat sluiten van de waterkringloop in de Greenports leidt tot ruimtewinst in deze planperiode. Het ontwikkelen van een duurzaam semi-gesloten watersysteem biedt meer mogelijkheden voor fluctuaties in peilen en waterkwaliteit. Hiermee is er meer ruimte voor het realiseren van een robuuster en natuurlijker watersysteem en het biedt mogelijkheden om het watersysteem klimaatbestendiger in te richten en te beheren. Deze voordelen treden pas op als de ontwikkeling van de duurzame semi-gesloten watersystemen voor de Greenports op grote schaal wordt gerealiseerd, omdat het waterbeheer (de waterschappen) ook de bedrijven die hierbij niet zijn aangesloten, moeten blijven faciliteren.

C. *Fasering KRW-maatregelenpakket*. Het algemene doel van de KRW-maatregelenpakketten is de verbetering van de ecologische (en chemische) waterkwaliteit. Bij de afweging en fasering van de maatregelenpakketten is verder gekeken naar haalbaarheid en betaalbaarheid. Hiermee hebben de KRW-afwegingen zich afgespeeld binnen het spectrum van effectiviteit (milieu en ecologie) en uitvoerbaarheid. De verschillende partijen hebben binnen dat spectrum, in overleg met collega -waterbeheerders (overlegstructuur Rijn-West) en in afstemming met regionale partijen (KRW-gebiedsprocessen), hun eigen afwegingen gemaakt. De keuze tussen effectiviteit en uitvoerbaarheid is vanuit milieuoogpunt geen keuze tussen 'goed' of 'kwaad' als je op hoofdlijnen naar de KRW-maatregelpakketten kijkt. Keuze voor effectiviteit betekent vaak ook een keuze voor een beperkt aantal gebieden, het lokaal realiseren van een (zeer) goede kwaliteit en resultaten op relatief korte termijn. Terwijl de keuze voor een meer uitvoerbaar pakket vaak betekent dat je in een groter gebied een betere basiskwaliteit kunt realiseren, waarbij de positieve effecten deels pas op langere termijn zicht- en meetbaar worden.

D. *Opgave Water en Natuur*. Bij de opgave voor water en natuur komt de uitwerking van twee belangrijke Europese richtlijnen (KRW en VHR) samen. Voor de N2000- gebieden die zijn aangemerkt als Sense of Urgency (SofU) -gebieden, geldt dat de knelpunten voor de natuurdoelen zo urgent zijn dat er vóór 2015 maatregelen moeten worden uitgevoerd om de ecologische kwaliteiten van het gebied te kunnen waarborgen. Voor een aantal van die gebieden zijn watergerelateerde maatregelen noodzakelijk om de problemen op te lossen. Voor dit planMER gaat het om de SofU gebieden Broekvelden, Vettenbroek en Polder Stein, Nieuwkoopse Plassen en De Haeck en Zouweboezem. In 2007 heeft LNV samen met de provincie onderzocht of de geplande watermaatregelen de realisatie van de doelen voor de SofU- gebieden mogelijk maken. Voor alle drie de gebieden kwam de conclusie erop neer dat het, op basis van de huidige ervaringen en inzichten, in principe mogelijk lijkt de achteruitgang van de Sense of Urgency -gebieden te stoppen. In een aantal gebieden zijn al positieve resultaten geboekt en de vooruitzichten voor verbeteringen zijn redelijk tot goed. Voor het behalen van de huidige (water)natuurdoelen in de overige gebieden is goed, zoet en voldoende water nodig, wat vaak nu al lastig te realiseren is. Dit heeft enerzijds te maken met de soms beperkte mogelijkheden van de zoetwatervoorziening zelf, maar wordt bemoeilijkt doordat functies met een conflicterende watervraag vaak dicht bij elkaar liggen (bij voorbeeld natte natuur naast intensieve landbouw). Oplossingen door middel van bufferzones zijn vaak kostbaar. Een echt robuust watersysteem voor het netwerk van natuurgebieden is pas haalbaar als functies met een conflicterende watervraag niet meer naast elkaar voorkomen en als ook binnen het netwerk van de natuurgebieden de watervraag op elkaar kan worden afgestemd.

E. *Zoetwatervoorziening*. De provincie geeft in het waterplan aan dat het beleid erop

gericht is dat de huidige situatie ten aanzien van de zoetwatervoorziening tot 2015 niet verslechtert. Dit houdt in dat de vraag naar zoet oppervlaktewater, met name in de verziltingsgevoelige gebieden, niet verder toeneemt en dat de huidige zoetwatervoorziening tot 2015 gegarandeerd blijft.
In de planperiode wordt ook een strategie voor de zoetwatervoorziening 2015 - 2040 ontwikkeld, gericht op het bereiken van een duurzame zoetwatervoorziening. Onder invloed van een stijgende zeespiegel en het rijksbeleid gericht op een meer natuurlijke Delta, zullen de inlaten van waterbeheerders steeds meer gaan verzilten. Daarnaast is er sprake van een autonome toename van de zoute kwel. Er zal, vanuit de huidige uitgangspunten, dan ook een toename in de behoefte naar zoet water optreden.
Mogelijke oplossingsrichtingen die de provincie in haar waterplan noemt zijn:

1. verkleining van de vraag naar zoet water, bijvoorbeeld door specificatie van de kwaliteitsnormen voor verschillende gebruiksfuncties en door zelfvoorzienendheid;
2. zoeken naar alternatieve bronnen voor zoetwatervoorziening.
   Twee andere mogelijkheden die overwogen kunnen worden:
3. regionale voorraadbergingen;
4. maatregelen voor het terugdringen van de zoutindringing in de Nieuwe Waterweg, Nieuwe Maas en Hollandse IJssel.

Plan-m.e.r. - procedure

Provinciale Staten van Zuid-Holland en de Algemene Besturen van het Waterschap Hollandse Delta en de Hoogheemraadschappen Delfland, Rijnland en Schieland en Krimpenerwaard zijn het bevoegde gezag in deze plan-m.e.r.-procedure. Gedeputeerde Staten vervullen daarin een coördinerende rol. De provincie is samen met de waterschappen initiatiefnemer.

Voorafgaand aan het opstellen van de planMER hebben GS op 10 juni 2008 de notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) vastgesteld. De NRD beschrijft het beoordelingskader voor de milieueffectbeschrijving van het provinciaal waterplan en de bovengenoemde vier waterbeheersplannen. De NRD is tevens in juni 2008 behandeld door de allgemene besturen van de vier waterschappen. In diezelfde periode is advies gevraagd aan de commissie voor de m.e.r. over de NRD en de op te stellen planMER. Bovendien zijn de betrokken bestuursorganen geraadpleegd. De reacties van de commissie voor de m.e.r. en de algemene besturen van de vier waterschappen op de NRD zijn verwerkt bij het opstellen van deze planMER. In september 2008 hebben GS het voorontwerp- provinciaal waterplan en het ontwerp-planMER voor consultatie vrijgegeven. In september en oktober 2008 heeft (bestuurlijke) consultatie- en afstemming plaatsgevonden over het voorontwerp- provinciaal waterplan, de concept-waterbeheerplannen van de waterschappen, het concept- nationaal waterplan en het advies van de commissie Veerman. De opmerkingen uit de consultatieronde zijn in deze planMER verwerkt.

Na vaststelling van het ontwerp in december is de planMER gelijktijdig met het provinciaal waterplan bekend gemaakt. Het provinciaal waterplan, de waterbeheersplannen en de PlanMER hebben van 5 januari 2009 tot en met 16 februari 2009 ter visie gelegen. Op 27 maart 2009 heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage een positief advies afgegeven over de PlanMER van het provinciaal waterplan en vier waterbeheersplannen in Zuid-Holland.

Tabel 1 Scoretabel beoordelingskader planalternatief

Telos kapitalen	Thema	Aspect	Score	Alle partijen	Specifiek beleid partijen				
					PZH[1]	RL[2]	DL[3]	SK[4]	HD[5]
Ecologisch	Bodem	■ Bodemdaling	+	√					
		■ Bodemkwaliteit	+	√					
	Oppervlaktewater	■ Kwaliteit	++	√					(0) *
		■ Kwantiteit (watertekort	+	√					
		en wateroverlast)	+		√	√	√		
		■ Waterveiligheid (risico							
		op overstroming)							
	Grondwater	■ Kwaliteit	+	√					
		■ Kwantiteit (o.a.	0		√				
		onttrekkingen,							
		wateroverlast)							
	Natuur	■ Beschermde natuurgebieden	+	√		(++)*	(++)*	(++)*	(++)*
		((P)EHS, Natura 2000, TOP-							
		gebieden, Waterparels)	0	√		(+)*	(+)*		
		■ Biodiversiteit							
Socio-cultureel	Landschap	■ Landschapstypen	0	√					
	Beleving	■ Beleving van water	+	√					
		(landschappen)	+	√					
		■ Welzijn							
	Cultuurhistorie	■ Historische geografie	0	√					
		■ Archeologie en historische	0	√					
		bouwkundige elementen							
Economisch	Functies	■ Recreatie	+	√					
		■ (Drink)watervoorziening	0		√				
		■ Landbouw (incl. Greenports)	0	√	(+)*				
		■ Stedelijk gebied	+	√					

1 Provincie Zuid-Holland

2 Hoogheemraadschap van Rijnland

3 Hoogheemraadschap van Delfland

4 Hoogheemraadschap van Schieland en Krimpenerwaard

√ effectscore is van toepassing op beleid van in deze kolom genoemde partij

5 Waterschap Hollandse Delta

* Per partij zijn alleen scores weergegeven die afwijken van de totaal score die voor alle partijen geldt

5 Programma rivierdijkversterkingen

Waterschap	Project	Dijkvak	uitvoering	Km
WSHD	HWBP	Nieuwe Stadse Zeedijk	2010	1.5
WSHD	HWBP	Hoeksche Waard Noord	2012	3.5
WSHD	HWBP	Hellevoetsluis	2013	1.5
WSHD	HWBP	Eiland v. Dordrecht West	2011-2012	6.0
WSHD	HWBP	Eiland v. Dordrecht Oost	2011-2012	7.5
WSHD	HWBP	Spui oost	2013-2014	12.0
WSHD	HWBP	Spui west	2013-2015	9.0
WSHD	HWBP	Hoeksche Waard Zuid	2014-2015	9.0
WSHD	HWBP	Brielse Maasdijk	2014-2015	6.0
WSHD	HWBP	IJsselmonde noord en zuid	2015	1.5
WSRL	Deltaplan GR	Gor.-H'veld G'dam-o	2010-2012	4.0
WSRL	Deltaplan GR	Langerak (wegafb.)	2011-2015	4.0
WSRL	RvR	Lek dijkring 16	2012-2015	10.0
WSRL	HWBP	Nw Lekkerland-Groot Ammers	2011-2013	6.0
WSRL	Deltaplan GR	Diefdijk (Cat C)	2010-2011	20.0
HHSD	Artikel 7	Hoek van Holland	2010-2011	
HHSR	Toetsvakken	Spaarndammerdijk (Cat C)		
HHSR	Toetsvakken	Goejanvanwellendijk (Cat C)		
HHSSK	HWBP	Bergambacht-Schoonhoven	2009-2014	6.0
HHSSK	HWBP	Nederlek	2008-2010	6.0
HHSSK	HWBP	Lekdijk	2014-2015	0.5
HHSSK	Toetsvakken	Schielandse hogezeedijk (Cat C)		
HHSSK	HWBP	Nwe Maasdijk bij Krimpen a/d IJssel	2010-2012	0.5
HHSSK	HWBP	Nwe Maasdijk bij Krimpen a/d Lek	2014-2015	0.5

6 Top-lijst verdroogde gebieden

Bron: Nota Uitvoering Verdrogingbeleid Zuid-Holland; GS van Zuid-Holland 16 september 2008.

Inhoud:

- Prestatieafspraken tussen Rijk en provincie Zuid-Holland over verdroging, vastgelegd in het
- Investeringsbudget Landelijk Gebied 2007-2013.
- TOP-lijst verdroogde gebieden provincie Zuid-Holland.
- Planning uitvoering TOP-lijst verdroogde gebieden provincie Zuid-Holland.

ILG-prestatieafspraken over verdroging

In juli 2005 hebben de provincie Zuid-Holland en de ministeries van LNV, VROM en V&W het Uitvoeringscontract Landelijk Gebied 2005/2006 ondertekend (UC2005/2006). Hierin is afgesproken dat de provincie de huidige milieu- en waterkwaliteit in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in beeld brengt (de zogenoemde nulmeting). Afgezet tegen de gewenste milieu- en waterkwaliteit is daarmee de milieuopgave (ook wel: 'milieutekort') bepaald. Een belangrijke conclusie uit dat project was dat in Zuid-Holland de meeste problemen in de EHS verband houden met de waterhuishouding. Verdroging is het grootste probleem.

De bevindingen uit de rapportage Milieuopgave PEHS Zuid-Holland hebben als basis gediend voor de ILG- prestatieafspraken met het Rijk over het behouden / verbeteren van de milieukwaliteit in de TOP-lijst gebieden. In de ILG-prestatieafspraken tussen Rijk en provincie Zuid-Holland en het pMJP (provinciaal meerjarenprogramma) landelijk gebied is voor de periode 2007-2013 het navolgende opgenomen over verdrogingbestrijding:

- Bij verdrogingbestrijding mag de rijksbijdrage door Provincie Zuid-Holland uitsluitend worden benut in de gebieden die op de door Rijk en provincies bestuurlijk vastgestelde TOP-lijst staan vermeld.
- De mate van hydrologisch herstel die de Provincie Zuid-Holland zal bereiken binnen de gebieden op de TOP-lijst, wordt met onderstaande tabel gekarakteriseerd.

Tabel 1
Prestatieafspraken verdrogingbestijding ILG 2007-2013 Rijk-provincie Zuid-Holland: areaal aan te pakken TOP-gebieden (wat betreft verdroging) en de mate van hydrologisch herstel in 2013.

	Areaal gevoelige natuurgebieden 2.483 ha			
	Milieutekort Natura 2000 (gevoelig areaal)			
	Geen	Matig	Ernstig	Zeer ernstig
Nulmeting 2006	0 ha	1279 ha	1204 ha	0 ha
Eind 2013	1875 ha + pm	204 ha - pm	404 ha - pm	0 ha

	Areaal gevoelige natuurddoeltypen (412 ha)			
	Milieutekort overige EHS (gevoelig areaal)			
	Geen	Matig	Ernstig	Zeer ernstig
Nulmeting 2006	5 ha	158 ha	111 ha	138 ha
Eind 2013	224 ha + pm	0 ha	Pm	77 ha - pm

TOP-lijst verdroogde gebieden provincie Zuid-Holland

In de TOP-lijst verdroogde gebieden Zuid-Holland is aangegeven in welke gebieden de provincie de verdroging wil aanpakken en welk herstel zij wil bereiken. De nadruk ligt daarbij op de Natura 2000-gebieden. De TOP-lijst is opgesteld aan de hand van de Handreiking selectie TOP-gebieden, zoals die is opgesteld door de landelijke Taskforce Verdroging. In die handreiking heeft de Taskforce uitgewerkt hoe de provincies kunnen komen tot een TOP-lijst. Belangrijke selectiecriteria voor opname van gebieden in de TOP-lijst waren:

- status van het gebied: Natura 2000-gebieden hebben de hoogste prioriteit;
- ernst van het verdrogingsprobleem;
- kansrijkdom: zijn er al bestaande plannen/ afspraken ?;
- kosteneffectiviteit van maatregelen;
- integraliteit: kunnen meerdere knelpunten in en gebied tegelijk worden aangepakt ?

De Zuid-Hollandse TOP-lijst komt qua gebieden en prestatieafspraken geheel overeen met het pMJP 2007-2013. In onderstaande tabel is informatie opgenomen over ligging en aard van de Zuid-Hollandse TOP-gebieden. Voor een aantal TOP-gebieden kon ten tijde van het opstellen van de TOP-lijst nog geen inschatting worden gemaakt van de mate van herstel in 2013. Deze zijn in tabel 2 als Pm aangegeven. In deze gebieden moet de mate van herstel nog worden bepaald.

Tabel 2: TOP-lijst verdroogde gebieden provincie Zuid-Holland (vastgesteld door GS op 20 febr. '07)

TOP-LIJST VERDROOGDE GEBIEDEN PROVINCIE ZUID-HOLLAND							
	Naam gebied	Status gebied: Natura 2000	terrein beheerder en/of eigenaar	waterbeheerder	Totale opp. in ha	Opp. voor verdroging gevoelige natuur in ha	Mate van herstel in hectare in 2013 (ILG afspraak)
Natura-2000 gebieden							
1	**Meijendel**	Habitat	DZH, SBB	Rijnland, Delfland	1932	354	60
2	**Duinen van Voorne**	Habitat + Vogel	NM, ZHL	Holl. Delta	1444	355	355
3	**Polders Stein, Sluipwijk, Oukoop-Negen-Viertel**	Habitat + Vogel	SBB	Rijnland	536	282	282
4	**Kennemerduinen**	Habitat	SBB, ZHL, Waternet	Rijnland	1944	110	pm
5	**Diefdijk ***	Habitat	ZHL	Rivierenland	95	58	58
6	**De Haak**	Habitat + Vogel	NM	Stichtse Rijnlanden	80	45	45
7	**Westduinen Goeree**	Habitat	ZHL	Holl. Delta	160	24	pm
8	**Zouweboezem**	Habitat + Vogel	ZHL	Rivierenland	254	184	126
9	**Duinen Goeree**	Habitat + Vogel	NM, Evides	Holl. Delta	1609	47	47
10	**Nieuwkoopse Plassen**	Habitat	NM	Rijnland	1492	834	834
11	**Donkse Laagten**	Vogel	SBB	Rivierenland	187	66	66
12	**Oudeland van Strijen**	Vogel	SBB	Holl. Delta	1577	2	2
13	**De Wilck**	Vogel	SBB	Rijnland	115	113	pm
14	**Zijdebrug ****	Vogel	SBB	Rivierenland	13	9	pm
			subtotaal Natura 2000		*11438*	*2.483*	*1875*
Overige TOP-gebieden buiten Natura 2000-gebieden							
15	**Vlaardingse Vlietlanden**	EHS + KRW waterlichaam	NM	Delfland	74	61	61
16	**Achterwaterschap**	EHS + KRW waterlichaam	SBB	Rivierenland	134	77	pm
17	**Boezemlanden Krimpenerwaard**	EHS + Waterparel (zoekgebied)	ZHL	Schieland en Kr'waard	73	61	pm
18	**Smoutjesvliet**	EHS + KRW waterlichaam	SBB	Rivierenland	6	5	pm
19	**Kapittelduinen**	Habitat ***	Delfland gem R'dam	Delfland	318	50	pm
20	**Duivenvoordse en Veenzijdse Polder**	EHS	SBB (deels)	Rijnland	222	66	66
21	**Staelduinse bos**	Habitat ***	ZHL	Delfland	125	92	92
			subtotaal overige TOP-gebieden		*952*	*412*	*219*
	Totalen				**12390**	**2895**	**2094**

* TOP-gebied Diefdijk is onderdeel van Natura 2000-gebied Zuiderlingedijk-Diefdijk Zuid

** TOP-gebied Zijdebrug is onderdeel van Natura 2000-gebied Donkse Laagten

*** Ten tijde van het vaststellen van de TOP-lijst verdroogde gebieden hadden de gebieden Kapittelduinen en Staelduinse Bos nog geen status als Natura 2000- gebied. Inmiddels zijn beide gebieden in ontwerp aangewezen als Natura 2000-gebied, als onderdeel van het gebied Solleveld-Kapittelduinen.

Planning uitvoering TOP-lijst verdroogde gebieden Zuid-Holland

Voor de verschillende TOP-gebieden binnen en buiten de Natura 2000-gebieden lopen al diverse beleidstrajecten, soms meerdere tegelijk. Het belangrijkste traject is daarbij Natura 2000, want 16 van de 21 TOP-gebieden binnen Zuid-Holland vallen samen met een Natura 2000-gebied. De planning van waterschappen, in de vorm van watergebiedplannen, watergebiedstudies of uitvoeringsplannen, is ook van belang met het oog op te nemen watermaatregelen in de TOP-gebieden.

In onderstaande tabel is per TOP-gebied uitgewerkt hoe wordt aangesloten bij het Natura 2000- spoor en hoe de planning is. Voor de gebieden die geen Natura 2000 gebied zijn wordt zoveel mogelijk aangesloten op GGOR-processen (watergebiedplannen, watergebiedstudies), c.q. lopende gebiedsprocessen (veenweidepact, realisatie EHS).

Tabel 3: Planning uitvoering aanpak TOP-lijst verdroogde gebieden Zuid-Holland

PLANNING AANPAK UITVOERING TOP-LIJST VERDROOGDE GEBIEDEN PROVINCIE ZUID-HOLLAND PERIODE 2007 - 2013				
Naam gebied	Leidend traject	Trekker	Planning start traject (beheerplan / gebiedstraject)	Opmerking
Natura-2000 gebieden				
1 Meijendel	Natura 2000	PZH	2008	Laatste fase convenant regeneratie is in uitvoering; cofinanciering vanuit TOP-gelden.
2 Duinen van Voorne	Natura 2000	PZH	2010	
3 Polders Stein, Sluipwijk, Oukoop-Negen-Viertel	Natura 2000	PZH	2010	Vooralsnog aansluiten op lopend gebiedproces waterschap en veenweidepact PZH, waarin maatregelen worden geformuleerd.
4 Kennemerduinen	Natura 2000	PNH	2009	Afstemmen op evaluatie project De Zilk.
5 Diefdijk	Natura 2000	LNV	2009	
6 De Haak	Natura 2000	PZH	2008	Vooralsnog aansluiten op lopend gebiedproces waterschap.
7 Westduinen Goeree	Natura 2000	PZH	2010	
8 Zouweboezem	Natura 2000	PZH	2011	Er is een project in voorbereiding door ZHL ism waterschap. Resultaten daarvan meenemen bij formuleren evt. aanvullende maatregelen in kader Natura 2000-traject.
9 Duinen Goeree	Natura 2000	PZH	2010	Deelproject in uitvoering; cofinanciering vanuit TOP-gelden.
10 Nieuwkoopse Plassen	Natura 2000	PZH	2008	Vooralsnog aansluiten op lopend gebiedsproces waterschap / gemeente, waarin maatregelen worden geformuleerd.
11 Donkse Laagten	Natura 2000	LNV	2008	Aandachtspunt vwb afstemming: GGOR-proces (peilbesluit) waterschap loopt voor op beheer-plantraject.
12 Oudeland van Strijen	Natura 2000	PZH	2007	Beheerplantraject loopt.
13 De Wilck	Natura 2000	LNV	2008	
14 Zijdebrug	Natura 2000	LNV	2008	Aandachtspunt vwb afstemming: GGOR-proces (peilbesluit) waterschap loopt voor op beheer-plantraject.

PLANNING AANPAK UITVOERING TOP-LIJST VERDROOGDE GEBIEDEN PROVINCIE ZUID-HOLLAND PERIODE 2007 - 2013					
	Naam gebied	Leidend traject	Trekker	Planning start traject (beheerplan / gebiedstraject)	Opmerking
Overige TOP-gebieden buiten Natura 2000-gebieden*					
15	**Vlaardingse Vlietlanden**	KRW /GGOR	Delfland	2008	Project in uitvoering; cofinanciering vanuit TOP-gelden.
16	**Achterwaterschap**	KRW/GGOR	Rivieren-land	2008	Aansluiten op GGOR-proces (peilbesluit) v.w.b. watermaatregelen. Beheermaatregelen door terreinbeheerder.
17	**Boezemlanden Krimpenerwaard**	veenweidepact	ZHL	loopt	Aansluiten op lopende discussie veenweidepact.
18	**Smoutjesvliet**	KRW/GGOR	Rivieren-land	2008	Aansluiten op GGOR-proces (peilbesluit) v.w.b. watermaatregelen. Beheermaatregelen door terreinbeheerder.
19	**Kapittelduinen***	Natura 2000	PZH	loopt	Traject beheerplan loopt.
20	**Duivenvoordse en Veenzijdse Polder**	Realisatie (P) EHS	PZH	Na 2013	Via ILG-programma.
21	**Staelduinse Bos***	Natura 2000	PZH	loopt	Traject beheerplan loopt.

* Ten tijde van het vaststellen van de TOP-lijst verdroogde gebieden (in 2007) hadden de gebieden Kapittelduinen en Staelduinse Bos nog geen status als Natura 2000- gebied. Inmiddels zijn beide gebieden in ontwerp aangewezen als Natura 2000 gebied, als onderdeel van het gebied Solleveld-Kapittelduinen.

7 Operationeel grondwaterbeleid (kwantiteit en kwaliteit)

7.1 Grondwaterkwantiteit

Algemeen beleid vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen

Bij vergunningverlening voor een grondwateronttrekking worden in elk geval de volgende voorwaarden gesteld:

- De vergunningaanvrager moet inzicht verschaffen in de verwachte effecten van de grondwateronttrekking op het grondwatersysteem. Hiervoor dienen in principe modelberekeningen uitgevoerd te worden. Hierbij moet specifiek aangegeven worden:
  - of er effecten te verwachten zijn op (nabijgelegen) strategische zoete grondwatervoorraden, en, zo ja, waar die effecten uit bestaan;
  - het verwachte effect van de onttrekking op het zoet - brak/zout grensvlak;
  - of er effecten aan maaiveld te verwachten zijn; waaronder verzilting aan maaiveld of van het oppervlaktewater, bodemdaling of een stijging/daling van de grondwaterstand of stijghoogte;
  - effecten op andere systemen die gebruik maken van de bodem of het grondwater;
  - of er effecten te verwachten zijn op bekende bodem- en/ of grondwaterverontreinigingen en, zo ja, waar deze effecten uit bestaan;
  - welke effecten te verwachten zijn op de grondwaterstanden en het grondwaterstromings-patroon bij beëindiging of sterke vermindering van de onttrekking.
- Als er effecten van de grondwateronttrekking te verwachten zijn, gaat de provincie na of deze effecten als negatief worden beschouwd, in relatie tot de grondgebruikfunctie of de strategische zoete grondwatervoorraad. Is dit het geval, dan dient de aanvrager aan te geven welke maatregelen getroffen zullen worden om deze negatieve effecten te voorkomen (of in het uiterste geval te compenseren). Deze maatregelen kunnen bijvoorbeeld bestaan uit het verminderen van het onttrekkingsdebiet, het toepassen van damwanden of onderwaterbeton, het opleggen van niet te onderschrijden of overschrijden stijghoogtes en uit een gedeeltelijke retournering of aanvulling. Hierbij mag, als het gaat om aanvulling, geen water dat gevaarlijke stoffen bevat in de bodem/het grondwater gebracht worden én er mag geen sprake zijn van toename van de hoeveelheid van verontreinigende stoffen in het grondwater. Hierbij heeft het aanpassen van de onttrekking de voorkeur.
- Als het onttrokken grondwater uit de strategische zoete voorraad komt geldt de compensatie-eis. De retournering of aanvulling dient zo dicht mogelijk bij de onttrekking plaats te vinden, in hetzelfde watervoerend pakket als waar het grondwater uit onttrokken is. De vergunning-aanvrager dient hierbij aan te geven op welke wijze de retournering of aanvulling plaatsvindt; er mogen hierdoor geen negatieve effecten op grondgebruikfuncties (zoals grondwateroverlast) of op andere systemen worden veroorzaakt.
- De streefwaarden[7.25] worden gebruikt als beoordelingscriterium voor de kwaliteit van te infiltreren water, tenzij sprake is van verhoogde achtergrondconcentraties. Bij infiltraties van oppervlaktewater ten behoeve van de drinkwatervoorziening wordt, in het kader van het Besluit van 20 april 1993, houdende regels met betrekking tot infiltratie van uit oppervlaktewater verkregen water in de bodem (hierna te noemen: Infiltratiebesluit bodembescherming), een ander beoordelingscriterium gebruikt. Bij grondwater- of bodemsaneringen beoordeelt het bevoegd gezag per geval aan welke kwaliteitscriteria dit geïnfiltreerde water zal moeten voldoen.
- In een vergunningaanvraag kan gevraagd worden om over andere, bij het grondwater belang hebbende, zaken inzicht te verschaffen.

Infiltraties ten behoeve van drinkwatervoorziening

Milieubeschermingsgebieden voor grondwater

Om de grondwaterlichamen die bij de drinkwaterproductie betrokken zijn te kunnen beschermen zijn er milieubeschermingsgebieden voor grondwater aangewezen, waarbinnen andere ingrepen slechts zeer beperkt en onder strenge voorwaarden mogen plaatsvinden. Zie hiervoor eveneens paragraaf 7.4.4 van de hoofdtekst.

Compensatie-eis bij drinkwaterwinning
Bij onttrekkingen ten behoeve van de drinkwaterwinning geldt dat aanvulling van het grondwater vereist is (compensatie-eis) als er strategisch zoet grondwater wordt onttrokken. Dit zal voor de drinkwaterwinning meestal het geval zijn. Voor nieuwe onttrekkingen waarbij de compensatie-eis geldt, wordt bij vergunningverlening een integrale afweging gemaakt van betrokken belangen om te bepalen welk deel van het onttrokken zoete grondwater moet worden aangevuld. Streven is om 100% compensatie te realiseren.

Voor bestaande onttrekkingen ten behoeve van de drinkwaterwinning zal bij de actualisatie van de vergunningen worden afgewogen of kunstmatige aanvulling van het grondwater een positieve bijdrage kan leveren aan het beschermen van de strategische zoete grondwatervoorraden.

Kwaliteitseisen aanvulwater
Met betrekking tot de kwaliteitseisen die aan het aanvulwater worden gesteld, geldt dat deze moeten voldoen aan het Infiltratiebesluit bodembescherming, waarbij er minder strenge toetsingscriteria gelden dan bij onttrekkingen voor een ander doel.

Overige onttrekkingen ten behoeve van menselijke consumptie

Bij overige onttrekkingen ten behoeve van menselijke consumptie geldt het algemene beleid: aanvulling van het grondwater is vereist als er strategisch zoet grondwater wordt onttrokken. Anders dan bij de drinkwaterwinning wordt hierbij de eis voor 100% aanvulling strenger gehanteerd (in principe altijd verplicht). De kwaliteit van het aanvulwater moet voldoen aan de streefwaarden. Voor overige winningen ten behoeve van menselijke consumptie (industriële winningen en eigen drinkwaterwinningen) gelden op grond van artikel 7 van de KRW dezelfde doelstellingen als voor winningen voor de openbare drinkwatervoorziening. Dat betekent dat ook voor deze categorie waterwinning maatregelen nodig kunnen zijn ter bescherming van de grondstof water. Als ondergrens voor eventuele maatregelen hanteert de KRW winningen die meer dan 10 m3 per dag leveren of meer dan 50 personen bedienen. In de provincie Zuid-Holland zijn geen bedrijven bekend die vallen onder de definitie overige winningen ten behoeve van de menselijke consumptie. Indien blijkt dat in de toekomst in de provincie Zuid-Holland bedrijven water gaan gebruiken ten behoeve van de menselijke consumptie, dan zullen wij de bescherming van deze winningen niet reguleren via de Provinciale Milieuverordening. Wel kunnen voor deze winningen gebiedsdossiers worden aangelegd waarin kwaliteitsaspecten en (eventueel) op maat toegesneden maatregelen worden opgenomen.

Voorkomen van schade
Voor onttrekkingen ten behoeve van de drinkwaterwinning en overige onttrekkingen ten behoeve van menselijke consumptie gelden - naast de hier genoemde voorwaarden - de algemene eisen rond het voorkomen van schade aan grondgebruikfuncties.

Stopzetten/verminderen van grondwateronttrekkingen

Het stopzetten of verminderen van grote grondwateronttrekkingen kan (grote) gevolgen hebben voor de grondwaterstanden en het grondwaterstromingspatroon in de omgeving. Hierdoor kunnen negatieve effecten optreden als grondwateroverlast, zakkingen of rijzingen van maaiveld, zettingsschade, afname van de stabiliteit van waterkeringen en veranderingen in de kwaliteit van het oppervlaktewater. Met name als de onttrekking al lange tijd aanwezig is, kunnen derden zich hebben aangepast aan de gewijzigde grondwatersituatie, waardoor vermindering of stopzetting van de onttrekking ongewenste effecten kan hebben.

Onderzoek gevolgen beëindigen of verminderen onttrekking
De provincie neemt, voor vergunningen voor grote onttrekkingen, voorschriften in de vergunning op over een eventuele vermindering of stopzetting van de onttrekking.
In deze voorschriften staat dat de vergunninghouder onderzoek dient te (laten) verrichten naar de gevolgen van het beëindigen of sterk verminderen van de winning op de grondwaterstanden en het grondwaterstromingspatroon in de omgeving.

Voor gebieden waar significante negatieve effecten (zoals grondwateroverlast of zettingschade) te verwachten zijn, neemt de provincie de regie in het proces voor het opstellen van een plan van aanpak en, indien nodig, voor het laten uitvoeren van onderzoek naar oplossingsrichtingen, in overleg met gemeenten, waterbeheerders en onttrekkers.

Tijdig melden
In de voorschriften staat tevens dat de vergunninghouder het tijdig aan de provincie dient te melden als de onttrekking zal worden beëindigd of sterk zal worden verminderd. Zo blijft er voldoende tijd om, in overleg met de betrokken gemeenten en waterschappen, na te gaan welke negatieve effecten verwacht worden en om eventuele maatregelen te treffen om schade te kunnen voorkomen.

Termijn voor treffen maatregelen
Op basis van de onderzoeksresultaten van de vergunninghouder zal de provincie per project in overleg met de gemeenten en waterschappen de lengte van de termijn bepalen die nodig is om maatregelen te kunnen treffen. Die termijn zal vervolgens in de vergunning worden opgenomen. Voor vergunningen die nog niet zijn geactualiseerd, vraagt de provincie aan de vergunninghouders of zij beëindigingsplannen nu ook al tijdig willen melden.

De provincie sluit met het hiervoor beschreven beleid aan bij de aanbevelingen uit het rapport 'Samen leven met grondwater' (februari 2004) van de Commissie Integraal Waterbeheer (CIW).

Koude-/warmteopslag (KWO)

Doel van het beleid voor energieopslag in de bodem is het mogelijk maken van de toepassing van KWO-systemen, met zo min mogelijk (negatieve) effecten op het grondwatersysteem. Daarom stelt de provincie onderstaande voorwaarden bij vergunningverlening:

Energiebalans
Het thermisch evenwicht in de ondergrond mag op lange termijn niet fundamenteel worden verstoord door het oppompen en terugvoeren van grondwater in de bodem: er moet een energiebalans zijn tussen koude en warmte die de grond in gaat. Jaarlijks moet dan ook worden gestreefd naar het behoud of herstel van de energiebalans in de bodem. Per jaar is de benodigde toevoer naar en de onttrekking uit de bodem van warmte en/of koude afhankelijk van de mate van verstoring van de energiebalans in de voorgaande jaren.

In stedelijk gebied vindt een autonome geleidelijke opwarming van de bodem plaats. Dit kan er toe leiden dat in bepaalde situaties een koudeoverschot wordt toegestaan. Dit stelt voor woning, gebouw of kas eisen aan de berekening van de koude- en/of warmtevraag en aan het ontwerp en beheer van het bovengrondse systeem. Belangrijk is dat de debieten – naast afgestemd op de bodemgesteldheid, zoals dikte opslagpakket en grondwaterstroming – ook worden afgestemd op de warmte- en koudevraag van een woning, gebouw of kas en dat er wordt gestreefd naar een zo hoog mogelijk rendement. Het rendement van een KWO-systeem zal de provincie meenemen in het afwegingskader ondergronds ruimtegebruik.

Aangezien het bovengrondse systeem de debieten bepaalt, stelt de provincie eisen aan het beheer van het KWO-systeem; deze eisen worden in de vergunning nader onderbouwd.

Maximale temperatuur
Warmteopslag mag geen onaanvaardbare (micro) biologische of chemische gevolgen hebben. Bij welke temperatuur er negatieve effecten op de bodem en het grondwater optreden is vooralsnog niet duidelijk. Uit de monitoringsgegevens van bestaande KWO-systemen blijkt dat een infiltratietemperatuur tot maximaal 30°C nagenoeg geen invloed heeft op chemische processen of microbiologische activiteit. Bij de vergunningverlening voor KWO-systemen hanteert de provincie daarom in principe 30°C als maximale infiltratietemperatuur.

Omdat hogere temperatuuropslag kan leiden tot hogere energiebesparingen, is het belangrijk om meer inzicht te krijgen in de effecten op bodem en grondwater. In de planperiode kan de provincie daarom enkele vergunningen verlenen voor hogere temperatuursystemen. Deze systemen worden gezien als 'pilot-projecten', waarvoor uitgebreide monitoring van temperaturen, energiebalans, concentraties en microbiologische activiteit vereist is.

Voorkomen van interferentie met andere KWO-systemen
De invloed van KWO-systemen op het watervoerend pakket reikt behoorlijk ver. In stedelijke gebieden kan dit voor problemen zorgen als de naastgelegen inrichting later ook een systeem wil aanleggen waardoor interferentie (inwerking op elkaar) optreedt, en daarmee een verminderd rendement. In centra van grote steden, zoals de binnenstad van Den Haag, doet dit probleem zich reeds voor. In de nabije toekomst valt interferentie van systemen ook in glastuinbouwgebieden te verwachten.

Omdat het rendementsverlies door interferentie afhankelijk is van een groot aantal factoren,

zoals het bovengrondse systeemtype, de infiltratietemperaturen en de grootte van de opgeslagen bellen, is er geen eenduidige systematiek op te stellen om onacceptabele verliezen door interferentie te voorkomen. Bij de vergunningaanvraag voor een nieuw KWO-systeem dient de aanvrager daarom inzichtelijk te maken hoe negatieve interferentie zoveel mogelijk wordt voorkomen. Hierbij dient een toelichting gegeven te worden op zaken als systeemtype, putconfiguratie, putclustering, robuustheid en rendements- en comfortverlies. Omdat clustering van verschillende systemen de voorkeur heeft, dienen aanvragers van nieuwe systemen tevens aan te geven wat de mogelijkheden voor clustering zijn. De provincie geeft hierbij de voorkeur aan de toepassing van KWO-systemen die minder gevoelig zijn voor verstoringen. Interferentie zal worden meegenomen in het afwegingskader ondergronds ruimtegebruik.

Voorkomen van interferentie met andere functies
KWO-systemen interfereren niet alleen met elkaar, maar kunnen ook het gebruik van grondwater voor andere doeleinden beperken. Zo is in centra van grote steden interactie te verwachten met ondergronds bouwen en ondergrondse infrastructuur, als hiervoor bijvoorbeeld bouwputbemaling noodzakelijk is. In glastuinbouwgebieden als het Westland en de Zuidplaspolder is interactie te verwachten met bijvoorbeeld ondergrondse hemelwateropslag in het eerste watervoerende pakket. Dit levert niet alleen een beperking op voor andere activiteiten of toepassingen, maar hierin schuilt ook het risico dat de aanleg van een tunnel of een parkeergarage het KWO-systeem kan verstoren. Om interactie met functies in het eerste watervoerende pakket te voorkomen, moeten KWO-systemen in het stedelijk gebied en in glastuinbouwgebieden in principe uitwijken naar een dieper gelegen watervoerend pakket. Interferentie zal worden meegenomen in het afwegingskader ondergronds ruimtegebruik.

Beschermen van zoete grondwatervoorraden voor drinkwaterproductie
Om de kwaliteit van het grondwater in gebieden waar drinkwater gewonnen wordt te beschermen, vergunt de provincie KWO-systemen niet in milieubeschermingsgebieden voor grondwater (waterwingebieden, grondwaterbeschermingsgebieden en boringsvrije zones). Bestaande systemen die in deze gebieden in het verleden een vergunning hebben ontvangen, zullen op termijn moeten worden opgeheven. Hierbij zal rekening worden gehouden met de economische afschrijvingstermijn van de installatie en een redelijke overgangstermijn waarin gezocht kan worden naar alternatieven.

Monobronnen en energiesystemen met warmtewisselaars in de bodem
Monobronnen zijn KWO-systemen die gebruik maken van één put. De warmte- en koudebellen bevinden zich op verschillende dieptes, waarbij er een slecht doorlatende laag tussen de warme en de koude bel aanwezig moet zijn om vermenging te voorkomen. Dit kan betekenen dat er gebruik gemaakt wordt van twee verschillende watervoerende pakketten, waarbij menging van het grondwater uit de verschillende lagen plaatsvindt. Vanwege het risico op verzilting van de strategische zoete grondwatervoorraad (zie figuur 7.4 in de hoofdtekst) en het risico van verspreiding van verontreinigingen, is vermenging van grondwater uit verschillende watervoerende pakketten niet gewenst en worden monobronnen niet toegestaan. Energiesystemen met warmtewisselaars in de bodem waarbij geen grondwater wordt getransporteerd vallen niet onder het provinciaal waterplan omdat er geen water wordt onttrokken.

Industriële onttrekkingen > 150.000 m³/jaar

Diverse industriële bedrijven onttrekken grondwater om het te gebruiken als proceswater, spoelwater, productwater, koelwater, bluswater en sanitairwater. Voor gebruiksdoelen als drinkwater of voor menselijke consumptie moet de kwaliteit van het grondwater aan hoge eisen voldoen: dit worden hoogwaardige doelen genoemd. Voor andere doelen kan vaak worden volstaan met water van mindere kwaliteit. In dat geval wordt gesproken van laagwaardige doelen, hetgeen niet betekent dat er helemaal geen eisen zijn aan de kwaliteit van het water. Te denken valt aan water voor autowasstraten, chemische wasserijen en beregening van grasland.

Beperken onttrekken
In het algemeen wil de provincie het gebruik van grondwater en het onttrekken ervan beperken, vooral als het om laagwaardige doelen gaat. Het onttrekken van strategisch zoet grondwater voor laagwaardige doelen is in beginsel niet toegestaan als er alternatieven voor zijn.
Bij de beoordeling van de aanvaardbaarheid van alternatieven voor grondwaterwinning, zal de

provincie een integrale afweging maken van factoren zoals kosten, sociaal-economische gevolgen, milieubelasting, volksgezondheid en natuur.

Geen alternatieven voorhanden
Als er geen geschikt alternatief is, geldt het algemene strategische beleid met betrekking tot grondwateronttrekkingen. Aanvullend geldt de eis bij het verlenen van vergunningen dat het bedrijf het grondwater zo effectief mogelijk moet benutten: het bedrijf dient na te gaan op welke wijze waterbesparing kan worden gerealiseerd.

Gebruik van niet strategische grondwatervoorraad
Het gebruik van zoet grondwater dat niet strategisch is en van brak/ zout grondwater voor laagwaardige doelen wordt in principe toegestaan mits de algemene doelen in acht worden genomen (voorkomen van negatieve effecten op o.a. grondgebruikfuncties).

Voor het gebruik van grondwater voor koeling geldt het beleid inzake KWO- systemen.

Ondergronds beluchten

Ondergronds beluchten is een techniek om het grondwater, voordat het wordt onttrokken, te ontdoen van stoffen als ijzer en arseen. Hierdoor verloopt de zuivering van het onttrokken grondwater tot drinkwater efficiënter, en dit leidt onder andere tot kostenbesparing op afvalverwerking (ijzer, arseen en fosfaathoudend slib), een efficiënte toename van de voorzuivering en geen extra investeringskosten in bovengrondse faciliteiten. Het ondergronds beluchten kan echter negatieve effecten hebben op de bodem- en grondwaterkwaliteit. Tijdens de beluchtingcycli wordt o.a. arseen aan ijzer geadsorbeerd en slaat neer op bodemdeeltjes. Dit proces is ook omkeerbaar; zware metalen kunnen weer in het grondwater oplossen. Vooralsnog zijn de daadwerkelijke effecten nog onvoldoende in kaart gebracht om het beleid op dit vlak uit te kunnen werken.

Voorwaarden
Uitgangspunt is dat er geen langere termijneffecten mogen optreden door het toepassen van de techniek van ondergronds beluchten op de kwaliteit van de bodem en het grondwater.

Op basis van de uitgebreide monitoringsresultaten zal in 2013 het beleid zijn opgesteld. In de periode dat nog geen beleid is vastgesteld, is het mogelijk om, onder strikte voorwaarden, tijdelijk vergunningen te verlenen voor ondergrondse beluchtingen ten behoeve van de drinkwatervoorziening. De looptijd van deze tijdelijke vergunningen is beëindigd wanneer de provincie het beleid voor dit onderwerp heeft vastgesteld (2013).

Gezien de expliciete reservering van de milieubeschermingsgebieden voor grondwater en de potentiële risico's die activiteiten en ingrepen in de ondergrond in deze gebieden met zich meebrengen, is het uitgangspunt bij nieuwe, tijdelijke vergunningen dat er door toepassing van de techniek geen lange termijn effecten op de kwaliteit van de bodem en het grondwater mogen optreden. In de vergunning schrijft de provincie daarom een uitgebreide monitoring voor ter controle van de in de praktijk optredende effecten en dient een (milieu-)belangenafweging van bovengrondse zuivering versus (alternatieve) ondergrondse zuivering te worden gemaakt. Indien door het toepassen van de techniek de langere termijneffecten op de kwaliteit van het bodem en grondwater zodanig zijn dat de provincie deze niet acceptabel vindt, dient het ondergronds beluchten te worden beëindigd.

Uitvoeren van boringen

De ondergrond in vrijwel de hele provincie, behalve in het duingebied, is opgebouwd uit afwisselend slecht doorlatende lagen en watervoerende lagen. De slecht doorlatende lagen vormen als het ware een beschermende laag tegen verticale verspreiding van verontreinigingen. In het duingebied is de slecht doorlatende deklaag afwezig.

Het doorboren van slecht doorlatende bodemlagen kan risico's voor bijvoorbeeld verspreiding van verontreinigingen met zich meebrengen. Verspreiding kan plaatsvinden doordat verontreinigd water langs een slecht afgedichte leidingwand van een pompput het watervoerende pakket bereikt. Daarnaast worden putten niet altijd tot in de lengte van jaren goed onderhouden en aan het eind van de levensduur verantwoord verwijderd of afgesloten. Hierdoor kunnen niet alleen risico's optreden bij plaatsing van de putten, maar ook op een later moment. Risico's op dit vlak nemen toe door het toenemende aantal ingrepen in de ondergrond.

De provincie wil met haar beleid voorkomen dat grondwater wordt bedreigd door verontreinigingen als gevolg van doorboringen van scheidende lagen. Zij voorkomt dit onder andere door:

- milieubeschermingsgebieden voor grondwater specifiek te reserveren voor onttrekkingen ten behoeve van de drinkwaterwinning, waardoor het aantal boringen in deze gebieden wordt beperkt;
- in het nog te formuleren afwegingskader voor ondergronds ruimtegebruik te streven naar reductie van het aantal ingrepen in de ondergrond door clustering;
- binnen de provinciale bevoegdheid toe te zien op deugdelijke plaatsing en – na beëindiging van de activiteit – deugdelijke verwijdering van putten en peilbuizen.

Aanvullend op dit beleid zal de provincie in de planperiode onderzoek verrichten naar de feitelijke effecten die doorboringen binnen en buiten milieubeschermingsgebieden voor grondwater hebben op de kwaliteit van het grondwater.

Voorwaarden
De provincie hecht belang aan het zorgvuldig uitvoeren van boringen, maar heeft wettelijk geen instrument om af te dwingen dat alle boringen op een bepaalde manier worden uitgevoerd. Het beleid richt zich op onderstaande punten:

Beschermde gebieden: in milieubeschermingsgebieden voor grondwater zoveel mogelijk ingrepen/ activiteiten in de ondergrond weren. Het instrument hiervoor is de Provinciale Milieu Verordening (PMV).

Clustering van ingrepen: hierdoor wordt het aantal ingrepen in de ondergrond gereduceerd. Denk hierbij aan één groot KWO-systeem in plaats van tien naast elkaar gelegen, kleinere systemen.

Deugdelijk plaatsen en afsluiten van putleidingen: de provincie hecht er in het algemeen waarde aan dat boringen worden uitgevoerd door hiervoor gecertificeerde bedrijven. De provincie zal de aanvragers hierop wijzen. Binnen haar bevoegdheid zal de provincie erop toezien dat de uitvoering van boringen op deugdelijke wijze plaatsvindt en dat bij het verlaten van putten en peilbuizen deze op deugdelijke wijze worden afgesloten.

7.2 Grondwaterkwaliteit

Brijnlozingen

De glastuinbouw- en boomteeltsector heeft behoefte aan schoon gietwater. Om in de behoefte van schoon gietwater te voorzien wordt, afhankelijk van het gietwaterbeheer van de tuinder, naast het gebruik van hemelwater en oppervlaktewater veelal gebruik gemaakt van grondwater. Gezien de, voor veel teelten, te zoute samenstelling van het grondwater, wordt het grondwater op grote schaal ontzilt. Tijdens dit productieproces ontstaat brijn, een ingedikte zoute oplossing, die vervolgens veelvuldig op grote diepte in de bodem wordt geloosd. De lozing vindt nu in het algemeen plaats zonder dat daarvoor de benodigde toestemming is verkregen.

Naast zout bevat het grondwater op verschillende plaatsen (residuen van) beschermingsmiddelen voor gewassen en bevat het water andere milieuvreemde stoffen. Als dit grondwater ontzilt wordt, zal het brijn deze stoffen bevatten. De stoffen vinden hun oorsprong in de directe of indirecte menselijke activiteiten op of in de bodem en zijn niet zozeer gerelateerd aan de geografische ligging van de kustprovincies. Belasting van het grondwater (door lozing) met milieuvreemde stoffen zonder ontheffing is in strijd met Europese regelgeving en het daaruit voortvloeiende Lozingenbesluit bodembescherming.

Problematiek zout grondwater

Doordat de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland dicht bij zee liggen heeft het grondwater een meer 'zoute' samenstelling dan het grondwater van de overige provincies. De problematiek van te zout grondwater voor de teelten speelt daardoor ook in de provincies Noord-Holland en Zeeland en bijvoorbeeld niet of nauwelijks in meer oostelijk gelegen tuinbouwgebieden.

Het provinciaal beleid voor brijnlozingen, verwoord in de beleidsnota 'Beleid voor brijnlozingen in de bodem in de glastuinbouw- en boomteeltsector', is in november 2006 vastgesteld in een separate beleidsregel. Als ingangsdatum voor het beleid wordt 4 juli 2006 gehanteerd. Voor gedetailleerde informatie over het brijnbeleid wordt verwezen naar deze separate beleidsregel. Voor overige brijnlozingen geldt het Lozingenbesluit bodembescherming.

Ontheffingsplicht

Of een lozing ontheffingplichtig volgens de Wet Milieubeheer is afhankelijk van de diepte van de lozing en of het een tuindersbedrijf is. Gedeputeerde Staten of Burgemeester en Wethouders (B&W) zijn vergunningverlener en/ of handhaver voor lozing in de bodem. Overigens is het college van Dijkgraaf en Heemraden (D&H) altijd bevoegd gezag voor de bijbehorende grondwateronttrekking, ook als B&W of GS bevoegd gezag zijn voor de brijnlozing.

Analysevoorschriften

Bij de afdeling Vergunningen van de provincie kan een overzicht opgevraagd worden van de te analyseren stoffen in het kader van het Brijnbeleid.

In 2009 heeft de provincie het beleid geëvalueerd. De bevindingen zullen mogelijk resulteren in een verandering van het brijnbeleid. Dit betekent mogelijk een partiële herziening van dit waterplan of het opstellen van een nieuwe separate beleidregel. Tevens zal tijdens de planperiode worden onderzocht of het noodzakelijk is voor overige brijnlozingen eveneens een separate beleidsnota op te stellen.

De onttrekking van grondwater die hiermee samengaat, wordt vergund door de waterbeheerder. Zie hiervoor het beleid van het betreffende waterschap.

Opslag hemelwater in de bodem (ten behoeve van gietwatervoorziening)

In de glastuinbouw en bomenteelt bestaat een grote gietwaterbehoefte om de teelten van water te voorzien. Hiervoor wordt veelal gebruik gemaakt van hemelwater, maar vanwege een gebrek aan opslagcapaciteit wordt het beschikbare hemelwater niet optimaal benut. Om effectiever gebruik te kunnen maken van hemelwater, is uitgebreidere opslagcapaciteit noodzakelijk. Tijdelijke opslag van het hemelwater in de bodem kan hiervoor een oplossing zijn. Het is echter niet uit te sluiten dat door ondergrondse opslag van hemelwater zonder verdere voorzuivering een verontreiniging in de bodem wordt veroorzaakt.

De kwaliteit van het te infiltreren hemelwater is mede afhankelijk van de oorspronkelijke concentraties van stoffen in het hemelwater, de mate van verontreiniging van het hemelwater ten gevolge van verontreinigd kasdek, de duur van de tijdelijke bovengrondse buffering van het water en eventuele opmenging van het infiltratiewater met andere waterstromen. De kwaliteit is dus sterk afhankelijk van tijd, locatie en bedrijfsvoering. Met de toepassing van afvang van de eerste flush en een zandfilter worden een aantal verontreinigende stoffen uit het hemelwater gehaald, maar kunnen verhoogde concentraties aan bestrijdingsmiddelen nog steeds in het water voorkomen. Door de natuurlijke afstroming van het grondwater zal een deel van het geïnfiltreerde hemelwater niet meer worden onttrokken.

Ondergrondse voorraad gietwater

Door het infiltreren van hemelwater ontstaat een zoete waterbel. Het zoete water kan vervolgens weer worden onttrokken wanneer een bovengrondse gietwaterbehoefte bestaat. De haalbaarheid van ondergrondse hemelwaterberging wordt in de praktijk bepaald door natuurlijke factoren als de kwaliteit van het hemelwater, de bodemopbouw[7.20], de stroomsnelheid van het grondwater, het zoutgehalte van het grondwater en de gebruiksfactoren als de watervraag en de omvang van het tuinbouwcluster. In zijn algemeenheid kan worden gesteld: hoe groter de omvang van het systeem, des te hoger het rendement.

Deze onttrekkingen en infiltraties worden vergund door de waterbeheerders. Artikel 6.14 van de Waterwet is hierop vervolgens van toepassing. De waterschappen hebben voor het waarborgen van de kwaliteit beleid geformuleerd in hun waterbeheerplan of in separate beleidsregels. Hierbij wordt rekening gehouden met de geldende wet- en regelgeving en het provinciale beleid.

Geen nadelige effecten op grondwatersysteem
De provincie staat positief tegenover de opslag van hemelwater in de bodem ten behoeve van de gietwatervoorziening in de glastuinbouw, mits deze toepassing geen nadelige effecten heeft op de kwaliteit en de kwantiteit van het grondwatersysteem en een meer duurzame oplossing niet voorhanden is.

Opslag hemelwater in de bodem (overig)

Voor opslag van hemelwater in de bodem ten behoeve van bijvoorbeeld waterberging is, en wordt, door VROM een activiteitenbesluit opgesteld. De provincie zal hierbij betrokken blijven en nagaan welke bevoegdheden zij en/of de waterschappen krijgen. Vooralsnog betreft het een lozing in de bodem die moet voldoen aan het Lozingenbesluit bodembescherming.

(Grond)water infiltratie bij saneringen

Bij grondwater- of bodemsaneringen wordt regelmatig (grond)water geïnfiltreerd om de doorspoeling van de bodem te versnellen, een in-situ sanering te realiseren of om de verontreiniging geohydrologisch te isoleren. Afhankelijk van het soort infiltratie is sprake van een lozing, een infiltratie of een retournering en afhankelijk hiervan is de Waterwet of het Lozingenbesluit bodembescherming van toepassing. Per saneringsgeval zal het bevoegd gezag beoordelen aan welke kwaliteitscriteria dit geïnfiltreerde water zal moeten voldoen. Hierbij zal het bevoegd gezag een belangenafweging maken waarbij onder andere rekening wordt gehouden met de doelstellingen van het grondwater(sanerings)beleid en de kosteneffectiviteit van de sanering.

7.3 Overig

Handhaving

Op het gebied van waterbeheer zijn provincie, waterschappen en gemeenten elk bevoegd gezag voor een deel van het grondwaterkwantiteitsbeheer. Zij hebben in dit verband elk een eigen taak en bevoegdheid ten aanzien van regelgeving en handhaving. De provincie is bevoegd gezag in het kader van de Waterwet voor grondwater-onttrekkingen ten behoeve van openbare drink-watervoorzieningen, industriële onttrekkingen > 150.000 m^3, bodemenergiesystemen en kan een grondwaterheffing instellen. Daarnaast is zij deels bevoegd gezag voor lozingen van stoffen in de bodem. Verregaande afstemming in handhaving met de waterschappen en gemeenten is noodzakelijk.

Grondwaterheffing

De provincie kan een provinciale grondwaterheffing opleggen aan de onttrekkers van grondwater. De grondwaterheffing is vastgelegd in de grondwaterheffingsverordening. Uit de grondwaterheffing betaalt de provincie een deel van de kosten die zij maakt voor het grondwaterkwantiteitsbeheer. In de Waterwet[7.1] is bepaald welke kosten ten laste van de grondwaterheffing mogen worden gebracht. Hierbij gaat het om kosten die samenhangen met het nemen van maatregelen, direct verband houdende met het voorkomen en tegengaan van nadelige gevolgen van onttrekkingen en infiltraties, onderzoek, register, schade en CDG[7.24]. Als grondslag voor de heffing geldt de onttrokken hoeveelheid grondwater. Indien op grond van vergunningvoorschriften water wordt geïnfiltreerd, wordt daarmede rekening gehouden bij het opleggen van de heffing aan de vergunninghouder.

8 Onderbouwing doelen, maatregelen en fasering per KRW-oppervlaktewaterlichaam

Zie CD achterin

9 Toestand en maatregelen voor KRW-grondwaterlichamen

Zie CD achterin

10 Overzicht synergie-projecten KRW

Tabel 10.1 geeft een overzicht van de projecten van gemeenten en waterschappen die door de beoordelingscommissie Synergiegelden KRW zijn goedgekeurd en in aanmerking komen voor een uitkering. Binnen de synergieprojecten vindt samenwerking met andere partijen plaats op waterkwaliteitsgebied.

Kansrijke ruimtelijke KRW maatregelen zijn herstel en inrichting van natuurvriendelijke oevers en ecologische verbindingen, vispassages, mest- en spuitvrije zones, helofytenfilters, aanpak overstorten, afkoppelen verhard oppervlak. Deze kansrijke maatregelen moeten bovendien samenvallen met een of meerdere rijksdoelen zoals WB 21e eeuw, EHS Groen in en om de stad en klimaatbestendigheid. De projecten zijn uitgebreid beschreven in de synergieprogramma's Rijn-west en Maas.

Tabel 10.1 Synergieprojecten KRW

Nummer		Project	Uitvoering	Toegekende rijksbijdrage	Toelichting
1	MA01	Wateraanvoerplannen GO	2009-2011	€ 445.000,-	landelijk
2	MA02	Waterinlaat Middelharnis	2009-2010	€ 255.000,-	landelijk
3	MA039	Aanpassing bemaling Dirksland	2011-2015	€ 1.050.000,-	landelijk
4	RW05	Verbetermaatregelen Nieuwkoopse plassen	2009-2012	€ 1.380.000,-	landelijk
5	RW07	Baggerwerk polder Stein	2009-2015	€ 658.000,-	landelijk
6	RW08	Bochtafsnijding Schie	2010-2012	€ 1.500.000,-	landelijk
7	RW09	Kadeverbetering Commandeurspolder	2009-2012	€ 600.000,-	landelijk
8	RW11	Kralingse plas	2009-2015	€ 2.055.960,-	stedelijk
9	RW12	Samen naar goed water Krimpenerwaard	2009-2015	€ 41.000,-	landelijk
10	RW13	Nieuwe Dordtse Biesbosch	2010-2015	€ 2.385.000,-	landelijk
11	RW 28	Maatregelen waterlichaam De Waal	2010-2015	€ 524.000,-	stedelijk

Colofon

Uitgave
Provincie Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
afdeling Water en Groen
T 070 441 67 86

Productbegeleiding
bureau Mediadiensten,
provincie Zuid-Holland
Ontwerp
Haagsblauw, Den Haag
Fotografie
provincie Zuid-Holland
Druk
Koninklijke De Swart, Den Haag
Oplage
1.250 exemplaren

Archiveringsnummer 092410

provincie ZUID HOLLAND

PROVINCIAAL BLAD

Officiële uitgave van provincie Zuid-Holland.

Nr. 3953

8 juli

2016

Regionaal Waterplan Zuid-Holland 2016 – 2021

Provinciale Staten van Zuid-Holland,

Gelet op:

- de artikel 4.4, 4.5 en 4.8 van de Waterwet,
- de artikelen 4.09 t/m 4.12 van het Waterbesluit,
- artikel 4.1 van de Waterregelingen
- artikel 3.2 van de Waterverordening Zuid-Holland

besluiten dat het Regionaal waterplan Zuid-Holland 2016 – 2021 bestaat uit:

1. **de Visie Ruimte en Mobiliteit (VRM)**, vastgesteld door Provinciale Staten van Zuid-Holland d.d. 9 juli 2014 (en daarna vastgestelde wijzigingen), voor wat betreft de onderdelen die behoren tot het regionale waterbeleid, waaronder specifiek paragraaf 4.2: 'Water: versterking van de samenhang in identiteit, kwaliteit, en veiligheid', inclusief de kaarten 11 (Waterveiligheid) en 12 (Zoetwatervoorziening en oppervlaktewater); inclusief bijbehorende bijlagen.

2. **de Voortgangsnota Europese Kaderrichtlijn Water 2015** inclusief bijlagen, vastgesteld door PS van Zuid-Holland d.d. 14 oktober 2015.

3. **het provinciaal Waterplan Zuid-Holland 2010-2015,** op de volgende onderdelen:
   - Van hoofdstuk 4 Waarborgen waterveiligheid:
     - Thema 'Regionale keringen': Normen compartimenteringdijken en voorlandkeringen (paragraaf 4.4.3 doelstelling 4)
   - Van hoofdstuk 5 Realiseren mooi en schoon water:
     - thema 'Water en natuur': opstelling beheerplannen voor Natura2000 gebieden, inclusief aanpak van verdroging (paragraaf 5.4.3, doelstelling 1);
     - thema 'Vismigratie': opheffen vismigratieknelpunten (paragraaf 5.6.3)
   - Van de bijlagen:
     - Bijlage 7 Operationeel grondwaterbeleid

Den Haag, 29 juni 2016

Toelichting bij Regionaal waterplan Zuid-Holland 2016 - 2021

Deze toelichting gaat achtereenvolgens in op:

1. Inleiding
2. Waterbeleid 2016 - 2021
3. Juridische vereisten aan inhoud
4. Toekomst
5. Financiën, monitoring en evaluatie

1. Inleiding

De planperiode van het provinciaal Waterplan Zuid-Holland 2010 - 2015 eindigt op 22 december 2015. Op grond van artikel 4.8 Waterwet dient het waterplan eenmaal in de zes jaren door Provinciale Staten te worden herzien. Waar de herziening uit bestaat, is niet nader ingevuld. Een geheel nieuw plan is hiervoor niet nodig; er kan volstaan worden met een planherzieningsbesluit.

Het Hoofdlijnenakkoord 2015 – 2019 van het college van Gedeputeerde Staten schetst de ambitie om beleid zo veel mogelijk integraal vorm te geven en te anticiperen op de visie die ten grondslag ligt aan de Omgevingswet. Specifiek voor het regionale waterbeleid is hieraan voldaan met de Visie Ruimte en

Mobiliteit (VRM) en de Voortgangsnota Europese Kaderrichtlijn Water. Dit maakt een volledig nieuw regionaal waterplan overbodig.

Het planherzieningsbesluit bevat geen nieuw beleid. Het verwijst naar de diverse vastgestelde beleidsdocumenten waarin het waterbeleid inmiddels geactualiseerd is opgenomen. Verder benoemt het besluit op welke onderdelen het beleid van het Provinciaal waterplan Zuid-Holland 2010 - 2015 van kracht blijft.

2. Waterbeleid 2016 - 2021

Het waterbeleid voor de periode 2016 – 2021 bestaat uit de volgende onderdelen:

Visie Ruimte en Mobiliteit

In de Visie Ruimte en Mobiliteit, vastgesteld door PS op 7 juli 2014, is veel ruimtelijk waterbeleid geïntegreerd. Destijds is bij de vaststelling van de VRM aan dit waterbeleid niet expliciet de status

'regionaal waterplan' verbonden. Met dit planherzieningsbesluit gebeurt dit alsnog.

Het waterbeleid komt op diverse plekken voor in de VRM, maar specifiek in hoofdstuk 4 (Water, bodem en energie). In dit hoofdstuk komen de thema's aan de orde waarvoor ook in het provinciaal Waterplan Zuid-Holland 2010-2015 beleid is opgenomen. Daarom wordt in het Planherzieningsbesluit expliciet naar hoofdstuk 4 verwezen.

*Voortgangsnota KRW*n de Voortgangsnota Europese Kaderrichtlijn Water 2016-2021, vastgesteld door PS op 14 oktober 2015, zijn de doelen en maatregelen voor waterkwaliteit van grond- en oppervlaktewater vastgelegd. Deze nota fungeert als een regionaal waterplan conform de Waterwet, voor het thema waterkwaliteit.

Provinciaal Waterplan 2010 - 2015

Een aantal onderdelen van het Provinciaal Waterplan 2010 – 2015 blijft ongewijzigd van kracht. Dit heeft betrekking op een onderdeel van waterveiligheid, water en natuur en vismigratie.

Relatie met andere Besluiten, Verordeningen, Agenda's, etc.

Behalve de genoemde beleidsstukken die samen het waterplan vormen zijn er ook nog andere door GS en/of PS vastgestelde documenten die een rol spelen bij (de uitvoering van) het waterbeleid. Dit betreft onder andere:

1. de provinciale Waterverordeningen;
2. de Verordening Ruimte 2014, vastgesteld door PS d.d. 9 juli 2014;
3. de Vaarwegverordening; vastgesteld door PS d.d. 16 december 2015;
4. de Strategische Agenda Deltaprogramma;;
5. het Uitvoeringsbesluit Regionale Keringen West-Nederland 2014.

3. Juridische vereisten aan inhoud

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de eisen die zijn gesteld in de Waterwet, het Waterbesluit en/of de Waterregeling. Vermeld wordt de wijze waarop aan de eisen invulling wordt gegeven met het Planherzieningsbesluit Water.

Tabel 1: eisen aan regionaal waterplan

	Wat moet in een Regionaal Waterplan RWP?	**Invulling Planherzieningsbesluit Water**
1	Functievastlegging (regionale wateren), in het bijzonder ook voor zwemwater en drinkwater-onttrekking van voor menselijke consumptie bestemd water	-VRM, kaart 12 (Zoetwatervoorziening en oppervlaktewater); -lijst (en kaart) zwemwaterlocaties, jaarlijks vastgesteld door GS
2	Aanduiding van: -gewenste ontwikkelingen van de regionale wateren; -werking + bescherming van de regionale wateren; -de termijnen die daarbij worden nagestreefd	-VRM, paragraaf 4.2 'Water: versterking van de samenhang in identiteit, kwaliteit en veiligheid' -Voortgangsnota KRW -Verordeningen Water (normering keringen)
3	Uiteenzetting maatregelen/voorzieningen die nodig zijn in verband met de onder 2 bedoelde ontwikkeling	-Uitvoeringsbesluit Regionale keringen West Nederland
4	Financiële + economische gevolgen van het te voeren beleid	Zie paragraaf 5 van deze toelichting

5	Aanwijzing van: -regionale oppervlaktewaterlichamen (KRW); -grondwaterlichamen (KRW)	Voortgangsnota KRW
7	De doelstellingen (voor kunstmatig/sterk veranderde waterlichamen is dit het Goed Ecologisch Potentieel) en maatregelen omvatten in elk geval: -maatregelen als bedoeld in artikel 11 KRW; -KRW-maatregelen voor de grondwaterlichamen -doelstellingen en maatregelen als bedoeld in artikel 7 van de Richtlijn OverstromingsRisico's (ROR).	Voortgangsnota KRW VRM: paragraaf ROR
8	Onderdelen van het RWP die dienen ter uitvoering van de KRW, en de ROR vormen afzonderlijke delen van het RWP.	KRW: Voortgangsnota ROR: zie VRM
9	Maatregelen als bedoeld in artikel 11 KRW dienen uiterlijk drie jaren na de zesjaarlijkse herziening operationeel te zijn.	Voortgangsnota KRW
10	Overzicht van de toestandsklasse per stof en kwaliteitselement van elk waterlichaam (de 'huidige toestand')	Voortgangsnota KRW, factsheets
11	Toetsingskader i.v.m. de bevoegdheid voor grondwateronttrekkingen en -infiltraties voor de openbare drinkwatervoorziening, bodemenergiesystemen en industriële onttrekkingen > 150.000 m3 per jaar	Waterplan 2010 - 2015 bijlage 7.

4. Toekomst

Voorlopig wordt het huidige operationele grondwaterbeleid gehandhaafd. Er is echter geconstateerd, o.a. in de vooroverleggen met de omgevingsdienst Haaglanden, dat het huidige toetsingskader voor grondwater geactualiseerd moet worden. Dit zal in nauwe samenwerking met betrokken partijen/overheden worden opgepakt.

5. Financiën, monitoring en evaluatie

Het planherzieningsbesluit bevat geen nieuw beleid. De uitvoering ervan wordt gedekt met middelen van de bestaande begroting.

De monitoring en evaluatie van het waterbeleid vindt plaats binnen de reguliere Planning & Control cyclus.

Bijlage C Regionaal Waterprogramma:

Operationeel grondwaterbeleid

Inhoud

1. Inleiding 3
2. Grondwatervergunningen 4
Beperken onttrekkingen om zoetwatervoorraad te behouden 7
3. Ondergronds beluchten van grondwater door drinkwaterbedrijven” 9
3.1 Inleiding 9
3.2 Voorwaarden bij vergunningaanvraag 9
4. Open bodemenergiesystemen 11
4.1 Inleiding en relatie met het Bal 11
4.2 Open bodemenergiesystemen in bodemenergieplannen Zuid-Holland 15
5. Infiltraties en lozingen (Kwantitatief) 23
6. Uitvoeren van (verticale) boringen 25
6.1 Inleiding 25
6.2 Het uitvoeren van boringen 25
7. Overig 26
7.1 Grondwaterheffing 26
7.2 Modelberekening bij grondwateronttrekking 26
7.3 Grondwaterbeschermingszones 26
7.4 Kaartmateriaal Provincie Zuid-Holland 26

1. Inleiding

Doel operationeel grondwaterbeleid

Het regionaal waterprogramma (inclusief deze bijlage Operationeel Grondwaterbeleid) is een provinciaal instrument onder de Omgevingswet en komt in de plaats van het Provinciale Waterplan (2010) en de daarbij aansluitende beleidsregels:

- het beleidskader ***"Ondergronds beluchten van grondwater door drinkwaterbedrijven"*** (2014);
- de ***"Beleidsregel open bodemenergiesystemen in bodemenergieplannen Zuid-Holland 2016"***;
- en de ***"Beleidsregel grondwatervergunningen Zuid-Holland 2018"***.

Een zoveel als mogelijk beleidsarme omzetting is hierbij het uitgangspunt. Dit is niet altijd mogelijk door bijvoorbeeld veranderende bovenliggende wetgeving zoals bijvoorbeeld regels in het Besluit Activiteiten Leefomgeving betreffende de uitvoering van open bodemenergiesystemen.

Onderdelen operationeel grondwaterbeleid

Volgens de Omgevingswet (artikel 5.1) zijn Gedeputeerde Staten van de provincie bevoegd gezag voor de grondwateronttrekkingen en infiltraties ten behoeve van:

- industriële toepassingen, indien meer dan 150 000 m^3 per jaar wordt onttrokken;
- de openbare drinkwatervoorziening;
- een open bodemenergiesysteem.

Daarnaast zijn er nog een aantal andere sporen waarmee de provincie haar grondwaterkwantiteit en -kwaliteitsdoelen wil realiseren:

- De provincie wil dat de fysieke locatie voor aanleg van de diverse bodemenergiesystemen goed wordt afgestemd, zij adviseert gemeenten daarom om bijvoorbeeld interferentiegebieden aan te wijzen en een bodemenergieplan op te stellen;
- De provincies adviseren aan het Rijk inzake Geothermie, de grondwaterkwaliteitsaspecten zijn daar onderdeel in.
- Andere activiteiten in dit kader zijn ook de maatregelen zoals deze staan omschreven voor de derde Stroomgebiedsbeheerplanperiode (SGBP3).

Rolverdeling

Op het gebied van watersysteembeheer zijn provincie, waterschappen en gemeenten elk bevoegd gezag voor een deel van het grondwaterkwantiteit- en kwaliteitsbeheer. Zij hebben in dit verband elk een eigen taak en bevoegdheid ten aanzien van regelgeving en handhaving. Verregaande afstemming tussen deze partijen bij vergunningverlening, toezicht en handhaving maar ook beleidsmatig is daarom noodzakelijk.

2. Grondwatervergunningen

Toelichting:
In het regionale Waterplan 2012 - 2015 was in bijlage 7 het operationeel grondwaterbeleid opgenomen. Bij het in 2016 vastgestelde vervolg op dat waterplan is bepaald dat bijlage 7 nog van kracht bleef. In bijlage 7 is onder andere beschreven hoe de provincie omgaat met vergunningverlening. De beleidsregel grondwatervergunningen Zuid-Holland 2018 kwam in de plaats van de bepalingen die daarin over vergunningverlening zijn opgenomen. Het was zeker niet allemaal nieuw beleid dat in de beleidsregel werd opgenomen. Meer het was een verbeterde vastlegging van de praktijk zoals die zich in de afgelopen jaren had ontwikkeld. Daarnaast waren onderwerpen die inmiddels in andere regelgeving waren opgenomen weggelaten.

De Omgevingsregeling

De Omgevingsregeling is de ministeriële regeling bij de Omgevingswet. Hier staan de regels voor het gebruik van de wet en de AMvB's in de praktijk. De Omgevingsregeling is gericht op alle partijen die actief zijn in de fysieke leefomgeving: burgers, bedrijven en overheden.

De Omgevingsregeling bundelt en harmoniseert de regels uit een groot aantal bestaande ministeriële regelingen en bouwt voort op de systematiek van de Omgevingswet en de basisbesluiten. Hiermee draagt de regeling veel bij aan de inzichtelijkheid, voorspelbaarheid en gebruiksvriendelijkheid van het omgevingsrecht. Daarnaast draagt de regeling bij aan een samenhangende benadering van de leefomgeving en aan snellere en betere besluitvorming.

Algemeen beleid verlening grondwatervergunningen

De verlening van de omgevingsvergunningen is op basis van de Omgevingswet, de invoeringsbesluiten en de bijbehorende Amvb's, zoals de Omgevingsregeling en Besluit activiteiten leefomgeving (Bal).

Inzicht in effecten op grondwaterkwantiteit en -kwaliteit

De vergunningaanvrager moet inzicht verschaffen in de verwachte effecten van de grondwateronttrekking en/of -infiltratie op het grondwatersysteem. Hiervoor kunnen modelberekeningen of dient er een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd te worden.
Hierbij moet specifiek aangegeven worden:

- of er effecten te verwachten zijn op (nabijgelegen) strategische zoete grondwatervoorraden en grondwaterbeschermingsgebieden (zie Zuid-Hollandse Omgevingsverordening) en, zo ja, waar die effecten uit bestaan;
- of er effecten aan maaiveld te verwachten zijn; waaronder verzilting aan maaiveld of van het oppervlaktewater, bodemdaling en -rijzing of een stijging/daling van de grondwaterstand of stijghoogte en aan welke belangen er door geschaad worden;
- effecten op andere systemen die gebruik maken van de bodem of het grondwater;
- of er effecten te verwachten zijn op bekende bodem- en/ of grondwaterverontreinigingen en, zo ja, waar deze effecten uit bestaan;
- welke effecten te verwachten zijn op de grondwaterstanden en het grondwaterstromings-patroon bij beëindiging of sterke vermindering van de onttrekking;
- inzicht te verschaffen over andere bij het grondwater belang hebbende zaken voor zover deze niet door het bovenstaande worden ondervangen.

Grensvlak zoet-zout

Vanwege het belang van het behoud van de bestaande voorraad zoet grondwater moet bij een vergunningaanvraag/melding voor onttrekking of infiltratie van grondwater in Zuid-Holland in ieder geval de volgende informatie worden aangeleverd:

- de ligging van het grensvlak zoet/brak (150 mg/l chloride) ter plaatse van de geplande onttrekking en/of infiltratie;
- de ligging van het grensvlak brak/zout (1000 mg/l chloride) ter plaatse van de geplande onttrekking en/of infiltratie;
- het effect van de aangevraagde activiteiten op deze grensvlakken;
- de maatregelen of voorzieningen die zijn of worden getroffen om de negatieve gevolgen van de onttrekking of de infiltratie op de grensvlakken te voorkomen of te beperken en de effecten daarvan.

Om vermenging van brak en zoet grondwater te voorkomen worden geen vergunningen verleend voor onttrekkingen vanuit of infiltraties in een watervoerend pakket waar het grensvlak tussen het zoet en brak grondwater zich bevindt. Eveneens wordt geen onttrekkingsvergunning verleend als uit berekeningen blijkt dat het grensvlak tussen zoet en brak grondwater binnen 20 jaar vanuit een onderliggende scheidende laag het watervoerende pakket in wordt getrokken (zoute kwel).

In 2018 heeft Deltares in opdracht van provincie Zuid-Holland een actualisatie uitgevoerd betreffende de zoet-zout verdeling in watervoerende pakketten in Zuid-Holland. Het rapport en bijbehorend kaartmateriaal kan op aanvraag verstrekt worden.

Uitvoerbaarheid van de aangevraagde grondwateronttrekking door de aanvrager

Het is mogelijk dat een vergunning wordt aangevraagd terwijl nog onduidelijk is of de aanvrager de activiteit ooit kan/mag gaan realiseren. Ingeval de uitvoering niet van de grond komt, beperkt een al op voorhand verleende vergunning ongewenst de gebruiksmogelijkheden van de ondergrondse ruimte. Daarnaast wordt op deze manier ongewenst beslag gelegd op de menskracht van de vergunningverleners. Wij realiseren ons dat dit nooit volledig te voorkomen is, maar willen het in evidente gevallen voorkomen. Daartoe is nodig dat bij een vergunningaanvraag informatie wordt gevoegd waaruit blijkt dat er overeenstemming is met de projectontwikkelaar/eigenaar van een bouwproject waar de aangevraagde activiteit betrekking op heeft. Zo kan worden voorkomen dat vergunningen worden afgegeven waarvan geen gebruik gemaakt gaat worden, maar die wel ‘beslag’ leggen op de beschikbare hoeveelheid grondwater.

Stopzetten/verminderen van grondwateronttrekkingen

Het stopzetten of verminderen van grote grondwateronttrekkingen kan grote gevolgen hebben voor het gedrag van grondwater in de omgeving. Hierdoor kunnen negatieve effecten optreden zoals grondwateroverlast, zakkingen, rijzingen, zettingsschade, etc. Met name als de onttrekking lange tijd aanwezig is, kunnen derden zich hebben aangepast aan de ontstane grondwatersituatie, waardoor vermindering of stopzetting grote gevolgen kan hebben. In de Omgevingswet en het Bkl is een basis opgenomen om voorschriften in de vergunning op te nemen die betrekking hebben op het stopzetten van grondwateronttrekkingen.

Bij een vergunningaanvraag voor onttrekkingen die groter zijn dan 500.000 m3 per jaar zal worden overwogen om in de vergunning een voorschrift op te nemen met de acties die vergunninghouder moet nemen bij een substantiële (vanaf 25% reductie van de werkelijk onttrokken hoeveelheid) vermindering van de onttrekking als deze onttrekking langer dan 5 jaar heeft geduurd.

De vergunninghouder moet, als het bedoelde voorschrift is opgenomen, het bevoegd gezag tijdig schriftelijk op de hoogte brengen van een voornemen tot vermindering van de onttrekking. Bij die melding moet informatie worden overgelegd over:

- de grootte van het invloedgebied van de vergunde onttrekking;
- de effecten van de beëindiging of sterke vermindering op:
    - de stijghoogte van het grondwater in de watervoerende pakketten en de freatische grondwaterstand;
    - de kwel- en infiltratiesituatie in mm/dag en in m3/dag;
    - de ligging van het maaiveld (rijzing);
    - het chloridegehalte van het grond- en oppervlaktewater;
    - de grondwaterstanden en de stromingsrichting ter plaatse van binnen het invloedgebied gelegen vuilstortplaatsen en/of saneringslocaties en grondwaterverontreinigingen;
    - de waterhuishouding van infrastructurele werken en de overige bouwwerken onder het grondwaterpeil, zoals tunnels en parkeergarages;
    - de waterkeringen binnen het invloedgebied;
    - risico's voor openbarsten van waterbodems;
- andere gevolgen voor het water- en bodemsysteem die op zullen treden als de grondwateronttrekking wordt beëindigd of sterk verminderd.

Na beoordeling van deze informatie wordt een termijn gesteld waarop de onttrekking verminderd of stopgezet mag worden. Dat geeft derden de gelegenheid om op de vermindering van de onttrekking te anticiperen. Bij het bepalen van de termijn wordt rekening gehouden met de tijd die derden nodig hebben om de benodigde maatregelen te treffen.

Bepalingen over stopzetten/verminderen zullen niet worden opgenomen in vergunningen voor bodemenergiesystemen, omdat daar het onttrokken water steeds wordt teruggebracht in de bodem, waardoor er geen grote effecten op de grondwaterstand zijn.

Termijn voor treffen maatregelen

Op basis van de onderzoeksresultaten van de vergunninghouder zal de provincie per project in overleg met de gemeenten en waterschappen de lengte van de termijn bepalen die nodig is om maatregelen te kunnen treffen. Dit conform voorwaarde(n) die in de vergunning zijn opgenomen.

Ten allen tijde vraagt de provincie aan de vergunninghouders of zij beëindigingsplannen tijdig willen melden.

Onttrekking ten behoeve van de drinkwatervoorziening

Onttrekkingen ten behoeve van de drinkwatervoorziening nemen een speciale plaats in het beleid. Dat komt vooral tot uitdrukking in hoe we omgaan met upconing. Voor deze onttrekkingen sluiten we dat niet uit.
Als het plaatsvindt zal dat soms leiden tot overschrijding van de vergunningsvoorwaarden. Soms leidt het ook tot problemen in het vervolgproces bij het drinkwaterbedrijf. In beide gevallen kan dat leiden tot een aanvraag van een wijzigingsvergunning of een nieuwe vergunning. Daarnaast heeft de praktijk van de afgelopen jaren geleerd dat bij de aanvraag van een wijzigingsvergunning soms ook andere zaken een rol spelen, zoals ruimtelijke ontwikkelingen. Een vergunningaanvraag wordt niet gehonoreerd als daardoor de verziltingssituatie gaat verslechteren.
Nieuw in de beleidsregel is nu dat in dergelijke gevallen alsnog een vergunning kan worden verleend als binnen de provincie na een integrale afweging besloten wordt dat de aangevraagde wijziging van de grondwatervergunning acceptabel is.

Bij grote, langdurige, onttrekkingen ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening is niet altijd te voorkomen dat na verloop van jaren brak/zout grondwater zich door de scheidende laag verplaatst en zelfs het onttrekkingspunt bereikt (upconing). Als er een vergunning of een wijziging van een vergunning wordt aangevraagd waardoor de verziltingssituatie verslechtert, kan een dergelijke vergunning slechts worden verleend als binnen de provincie na een integrale afweging wordt besloten dat de verzilting hier niet de doorslag geeft. Een dergelijke afweging kan uiteraard alleen gemaakt worden als alle, zowel hydrologische als andere, relevante informatie beschikbaar is. Aspecten die bij een dergelijk integrale afweging worden betrokken zijn bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkeling en veiligheid.

Beperken onttrekkingen om zoetwatervoorraad te behouden

Aanleiding

De KRW vereist dat de voorraad zoet grondwater in de grondwaterlichamen behouden blijft. Onttrekkingen moeten in evenwicht zijn met de aanvoer, en zoutintrusie moet worden tegengegaan.

Toelichting hoogwaardige en laagwaardige doelen

Voor de productie van drinkwater en overig water voor menselijke consumptie (waarbij het water in direct contact komt met voedsel of drinken bedoeld voor menselijke consumptie) moet de kwaliteit van het grondwater aan hoge eisen voldoen: dit worden hoogwaardige doelen genoemd.
Ook het grondwatergebruik (begieten, beregenen, bedruppelen) in de kapitaalintensieve teelten (tuinbouw, glastuinbouw, boomteelt, fruitteelt) wordt als hoogwaardig doel gezien (zie hiervoor de verdringingsreeks water).
Voor andere doelen kan vaak worden volstaan met water van mindere kwaliteit. In dat geval wordt gesproken van laagwaardige doelen, hetgeen niet betekent dat er helemaal geen eisen zijn aan de kwaliteit van het water. Te denken valt aan, beregening van grasland, proceswater, spoelwater, productwater, koelwater, bluswater, sanitair-water, water voor autowasstraten en chemische wasserijen.

Industriële onttrekkingen groter dan 150.000 m3 per jaar

Ook bij aanvragen voor grote industriële onttrekkingen voor hoogwaardige doelen zal de provincie een afweging maken waarbij in ieder geval de drinkwatervoorziening een belangrijke rol speelt.

Beperken onttrekking zoet grondwater voor laagwaardige doelen

Het onttrekken van zoet grondwater voor laagwaardige doelen is in beginsel niet toegestaan als er alternatieven voor zijn. Of er geen alternatieven voor het onttrekken van grondwater voor laagwaardige doelen beschikbaar zijn zal uit een onderbouwing van de aanvrager moeten blijken. Bij de beoordeling van een vergunningaanvraag voor een dergelijke onttrekking zal de provincie een integrale afweging maken van factoren zoals kosten, sociaal economische gevolgen, milieubelasting, volksgezondheid en natuur. De verdringingsreeks zoals deze wordt toegepast bij (dreigende) watertekorten kan hierbij als leidraad gehanteerd worden.

Eis: waterbesparing

Als er geen geschikt alternatief is, geldt het algemene strategische beleid met betrekking tot grondwateronttrekkingen. Aanvullend geldt de eis bij het verlenen van vergunningen dat het bedrijf het grondwater zo effectief mogelijk moet benutten: het bedrijf dient na te gaan op welke wijze dit mogelijk is.

Onttrekken zoet grondwater buiten strategische grondwatervoorraad

Het gebruik van zoet grondwater dat niet strategisch is, en het gebruik van brak/ zout grondwater voor laagwaardige doelen, wordt in principe toegestaan mits de algemene doelen in acht worden genomen (voorkomen van negatieve effecten op o.a. grondgebruik-functies).
Voor kaartmateriaal, zie hfst 7.4.

Compensatie-eis bij strategisch zoet grondwater

De KRW vereist dat de voorraad zoet grondwater in de grondwaterlichamen behouden blijft. Onttrekkingen moeten in evenwicht zijn met de aanvoer, en zoutintrusie moet worden tegengegaan. Als het onttrokken grondwater uit de strategische zoete voorraad komt geldt daarom de compensatie-eis. Dit betekent dat het onttrokken zoete grondwater weer aangevuld dient te worden.
Bij vergunningverlening wordt een integrale afweging gemaakt van betrokken belangen om te bepalen tot hoever aanvulling noodzakelijk is. Daarbij geldt dat de hoeveelheid zoet grondwater niet mag afnemen.
De eerdere eis dat de aanvulling even groot moet zijn als de onttrekking is losgelaten voor zover hierin door neerslag en wegzijging uit de rivieren wordt voorzien. Inzichten naar dit evenwicht kan ondersteund worden met modelberekeningen.

De retournering of aanvulling dient zo dicht mogelijk bij de onttrekking plaats te vinden, in hetzelfde watervoerend pakket als waar het grondwater uit onttrokken is. De vergunning-aanvrager dient hierbij aan te geven op welke wijze de retournering of aanvulling plaatsvindt; er mogen hierdoor geen negatieve effecten op grondgebruik-functies (zoals grondwateroverlast) of op andere systemen worden veroorzaakt.

3. Ondergronds beluchten van grondwater door drinkwaterbedrijven”

3.1 Inleiding

Ondergronds beluchten is een techniek, waarbij belucht grondwater in het winpakket wordt geïnfiltreerd om het daar aanwezige grondwater minder zuurstofarm te maken voordat het gewonnen en gezuiverd wordt. Het wordt toegepast bij grondwaterwinningen in de veenweidegebieden. Door afbraak van het veen heeft dit grondwater een relatief hoog ammoniumgehalte en is het zuurstofarm. De zuurstof wordt al ondergronds toegevoegd, om te voorkomen dat tijdens het bovengrondse biologische zuiveringsproces de omzetting van het in het grondwater aanwezige ammonium vroegtijdig stopt, omdat het zuiveringsslib zijn werk niet meer doet bij gebrek aan zuurstof in het te zuiveren grondwater.
De provincie Zuid-Holland is verantwoordelijk voor een goede drinkwatervoorziening in Zuid-Holland, maar – als grondwater- en bodembeheerder – ook voor de bescherming van bodem en grondwater tegenverontreiniging. Op de lange termijn mogen er geen negatieve gevolgen van ondergronds beluchten in de bodem en het grondwater ontstaan. Dit betekent dat de gehalten van gevaarlijke of verontreinigende stoffen in het grondwater en de bodem niet uit mogen komen boven de daarvoor geldende normen in de bodem en het grondwater.

Aangezien door ondergronds beluchten de (zeer lage) concentraties van enkele gevaarlijke of verontreinigende stoffen (met name nikkel en arseen) in de bodem of het grondwater kunnen toenemen, is regelmatige monitoring van de concentraties van deze stoffen noodzakelijk. Hiervoor zijn - aanvullend op de ervaringen met de twee voor dit ontwerpbeleidskader uitgevoerde pilots - enkele voorwaarden opgenomen.

3.2 Voorwaarden bij vergunningaanvraag

De provincie Zuid-Holland staat ondergronds beluchten van grondwater bij onttrekkingen van grondwater voor de drinkwaterbereiding toe onder de volgende voorwaarden:

a) ondergrondse beluchting is uitsluitend bedoeld voor de zuivering van grondwater voor de drinkwaterbereiding;
b) een aanvrager van een vergunning voor ondergronds beluchten toont voldoende aan dat de aanwezige concentraties van ammonium bij normale zuivering van grondwater voor de drinkwaterbereiding tot problemen leiden;
c) er zijn geen negatieve effecten op de bodem- en grondwaterkwaliteit op langere termijn te verwachten (nulmeting);
d) er is een adequaat monitoringplan dat tijdig overschrijdingen van normen voor gevaarlijke of verontreinigende stoffen (waaronder tenminste nikkel en arseen) in de bodem en het grondwater signaleert. Dit plan dient verder de resultaten te bevatten van een (nul-)meting van de gehalten ijzer, nikkel en arseen en mogelijke andere verontreinigende of gevaarlijke stoffen die in de bodem en het grondwater op de diepte van de voorgenomen ondergrondse beluchting voorkomen;
e) tijdige melding van toename van de concentraties van gevaarlijke en verontreinigende stoffen in de bodem en grondwater aan het college van GS van Zuid-Holland;
f) melding van overschrijding van normen voor gevaarlijke en verontreinigende stoffen aan het college van GS van Zuid-Holland binnen 24 uur na constatering daarvan;

g) bij overschrijding van vergunningsvoorwaarden worden door de vergunninghouder direct maatregelen getroffen om het effect van de overschrijding zo veel mogelijk te beperken en zo snel mogelijk wel weer te kunnen voldoen aan deze voorwaarden.

Als de vergunninghouder zich niet houdt aan de voorgeschreven vergunningsvoorwaarden of als blijkt dat genomen maatregelen om de effecten daarvan te beperken onvoldoende blijken te werken kunnen GS besluiten de ondergrondse beluchting stil te leggen. Dit kan geëffectueerd worden tot er een adequaat maatregelenpakket is dat wel zal kunnen leiden tot het voldoen aan de vergunningsvoorwaarden. Als dat niet mogelijk blijkt of na uitvoering daarvan niet leidt tot het alsnog voldoen aan de vergunningsvoorwaarden, kan GS besluiten tot definitieve intrekking van de vergunning voor ondergronds beluchten.

4. Open bodemenergiesystemen

4.1 Inleiding en relatie met het Bal

Typen bodemenergiesystemen

Voor de vergunningverlening van open bodemenergiesystemen zijn de provincies in het kader van de Omgevingswet het bevoegde gezag. Het gaat hier om systemen waarbij warmte en koude aan de bodem wordt toegevoegd, opgeslagen en onttrokken. Dit wordt toegepast voor de verwarming en koeling van gebouwen. Bij open systemen is sprake van verplaatsing van grondwater.
Gemeenten zijn vrijwel altijd bevoegd gezag geworden voor gesloten systemen. In tegenstelling tot open systemen wordt bijgesloten systemen het grondwater zelf niet rondgepompt. Ze bestaan uit lussen (verticaal, horizontaal, spiraalvormig). Hierin circuleert een vloeistof, die de warmte of koude van het grondwater absorbeert.
Meer informatie over bodemenergiesystemen is te lezen onder:
https://www.infomil.nl/onderwerpen/lucht-water/handboek-water/activiteiten/grondwater-ander/bodemenergiesystemen/welke/

Milieuregels voor een open bodemenergiesysteem in het Bal

Bodemenergiesystemen zijn bedrijfstak overstijgende activiteiten.
Het aanleggen en het gebruiken van open bodemenergiesystemen zijn ‘milieubelastende activiteiten’. In het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) staan hieromtrent de milieuregels. Een open bodemenergiesysteem heeft onder de Omgevingswet doorgaans een omgevingsvergunning nodig.

Dit valt onder de milieubelastende activiteit
Het gebruik van open bodemenergiesystemen kan nadelige gevolgen hebben, zoals mogelijke bodemaantasting, wijzigingen in de grondwaterstand en aantasting van grondwaterkwaliteit.
Onder deze milieubelastende activiteit valt ook het onderhouden en schoonspoelen van aangelegde systemen. Dit is inclusief het vooronderzoek. Een vooronderzoek bestaat uit boringen om te onderzoeken of de locatie geschikt is voor een bodemenergiesysteem.

Dit valt niet onder de milieubelastende activiteit
De regels van het Bal gelden niet voor geothermie-installaties, warmtelozingen en stadsverwarmingsinstallaties. Dit zijn geen bodemenergiesystemen.

Deze milieuregels uit het Bal gelden

Bij de milieubelastende activiteit bodemenergiesysteem staat welke regels uit hoofdstuk 4 en hoofdstuk 5 van toepassing zijn. Zie de tabel hieronder voor een overzicht van de regels.

Paragrafen van Hoofdstuk 4 en 5 van het Bal

Paragraaf titel	**Paragraaf Bal**
Gesloten bodemenergiesysteem	4.111
Open bodemenergiesysteem	4.112

In deze situaties is een omgevingsvergunning vereist

Voor een open bodemenergiesysteem (OBES) is een omgevingsvergunning vereist . Voor het lozen op het riool of via andere lozingsroutes van afvalwater welke tijdens de aanleg en het onderhouden vrijkomt is ook een omgevingsvergunning nodig.

Informeren van het bevoegd gezag

In hoofdstuk 2, 4 en 5 van het Bal staat per activiteit aangegeven of de aanvrager informatie moet aanleveren bij het bevoegd gezag.
De indieningseisen voor een vergunningaanvraag staan in de Omgevingsregeling.
Aangezien de aanleg en beheer van open bodemenergiesystemen een vergunning plichtige activiteit is moet er te allen tijde nader informatie aangeleverd worden.

Welke regels en voorschriften nog meer gelden

Niet alle regels voor een bodemenergiesysteem staan in het Bal. Er kunnen ook regels staan in:

- Het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl), bijvoorbeeld energiebesparende maatregelen;
- Het omgevingsplan van de gemeente;
- De omgevingsverordening van de provincie;
- De waterschapsverordening van het waterschap, bijvoorbeeld regels voor lozingen van een bodemenergiesysteem;
- een eventuele omgevingsvergunning.

Voor het verlenen van een eventuele omgevingsvergunning hanteert de Provincie Zuid-Holland aanvullend op de Omgevingsregeling Artikel 7.35 (milieubelastende activiteit: open bodemenergiesysteem) en Artikel 7.35 (lozingsactiviteit: open energiesysteem) onderstaande uitgangspunten. Daarbij stimuleert Zuid-Holland het opstellen van bodemenergieplannen, zie hiervoor hoofdstuk 3.2.

Daarnaast gebruikt de provincie de Handreiking provinciale besluiten bodemenergiesystemen (BUM BE deel 1) en de Handhavings Uitvoerings Methode voor provinciale taken (HUM BE deel 1) als leidraad. Dit zijn documenten die zijn ontstaan in SIKB verband (Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, een netwerkorganisatie van overheden en bedrijfsleven). In de BUM (Besluitvormings Uitvoeringsmethode) is een opsomming gegeven van informatie die bij een vergunningaanvraag door de aanvrager moet worden aangeleverd.

Eis betreffende maximale temperatuur en thermische balans

Warmteopslag mag geen onaanvaardbare (micro) biologische of chemische gevolgen hebben voor veiligheid en/of gezondheid van mens & natuur. Bij welke temperatuur er negatieve effecten op de bodem en het grondwater optreden is vooralsnog niet duidelijk. Uit de monitoringsgegevens en onderzoek van bestaande open bodem energiesystemen blijkt dat een infiltratietemperatuur tot maximaal 30°C nagenoeg geen invloed heeft op chemische processen of microbiologische activiteit. Bij open bodem energiesystemen hanteert de provincie daarom in principe 30ºC als maximale infiltratietemperatuur.

Aanvullend op Artikel 4.1152 (bodem: temperatuur grondwater) uit het Bal stelt de provincie:

1. Er worden pieken tot 30°C in de infiltratietemperatuur van het grondwater toegestaan als de gemiddelde temperatuur van het infiltratiewater op koelingsmomenten maar niet hoger is dan 25° C en als wordt aangetoond dat voldaan wordt aan de in lid 2 gestelde voorwaarde.
2. In de vergunning wordt het koudeoverschot in de bodem niet beperkt ten opzichte van de vergunningaanvraag, als maar uit de vergunningaanvraag blijkt dat het reëel benodigd is. Daar het langjarige situaties betreft lukt het nooit om altijd precies op de vergunde balans of onbalans te zitten. Er dient derhalve niet ver van de balans te wordt afgeweken.
3. Een warmteoverschot wordt niet toegestaan. Daar het langjarige situaties betreft lukt het nooit om altijd precies op de vergunde balans of onbalans te zitten. Er dient derhalve niet ver van de balans te wordt afgeweken.

Midden temperatuuropslag en Hoge temperatuur opslag

Als sprake is van Midden temperatuuropslag (boven 30°C) of Hoge temperatuur opslag (boven de 60 °C), waarbij er mogelijk een warmteoverschot in de ondergrond optreedt en GS bevoegd gezag is, wordt door GS alleen een vergunning verleend als het een door de provincie geaccordeerde pilot betreft. Bij het accorderen van een pilot worden doorgaans aanvullende eisen gesteld en dient de pilot een onderzoeksdoel te hebben.

Voor een bodemenergiesysteem op basis van recirculatie wordt alleen vergunning verleend als de stroming van het grondwater zo groot is dat geen gebruik gemaakt kan worden van een opslagsysteem.

Gebruik grondwater voor koeling

Voor het gebruik van grondwater voor koeling geldt het beleid inzake open bodemenergiesystemen.

Hoofdordeningsregel: gebruik van de watervoerende pakketten door open bodem energiesystemen

De provincie zet zich in voor energiebesparing en -opwekking in bestaand stedelijk gebied, zoals bij beheer en renovatie van woningen (verduurzaming voorraad), woningbouw en herstructurering van bedrijventerreinen, kantorenlocaties en glastuinbouw.
Uit een inventarisatie van bestaande en (mogelijke) toekomstige bovengrondse en ondergrondse bouwwerken en infrastructuur, blijkt soms dat de ruimte in het eerste watervoerende pakket nu en in de toekomst voor verschillende functies, anders dan open bodemenergiesystemen, nodig is.
Indien in het eerste watervoerende pakket ook open bodemenergiesystemen zouden worden gerealiseerd, zou dat in de toekomst naar verwachting leiden tot negatieve beïnvloeding van andere functies.
In deze gebieden worden daarom geen vergunningen verleend voor open bodemenergiesystemen in het eerste watervoerende pakket.
De provincie stimuleert gemeenten voor deze gebieden bodemenergieplannen op te stellen (Zie hoofdstuk 4.2).
In een bodemenergieplan wordt onderbouwd op welke manier het grondwater gebruikt kan en mag worden (zowel voor bodemenergie als bijvoorbeeld voor zoetwateropslag).
Als er een door Gedeputeerde Staten goedgekeurd bodemenergieplan is vastgesteld, wordt daarmee bij de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen rekening gehouden. Als in het bodemenergieplan integraal is afgewogen dat het eerste watervoerend pakket opengesteld kan worden, kan een systeem in het eerste watervoerende pakket vergund worden, mits het voldoet aan de randvoorwaarden uit het bodemenergieplan.

Uitzondering op het bovenstaande
Bovenstaand is aangegeven, dat vergunningen voor open bodemenergiesystemen in de genoemde gebieden niet in het eerste watervoerende pakket worden verleend, maar wel voor de diepere lagen (de zogenoemde hoofdordeningsregel).
Wanneer bij het maken van een bodemenergieplan alle belangen zijn geduid, is er voldoende informatie beschikbaar om de benutting van alle watervoerende pakketten voor bodemenergiesystemen af te wegen, inclusief het eerste watervoerende pakket.
De provincie vindt het belangrijk dat de gemeenten hun functies in de ondergrond bewust afwegen. Daarom vraagt ze de gemeente met een dergelijk plan in te stemmen.

Hierdoor ontstaan er voor het verlenen van vergunningen aan bodemenergiesystemen dus drie situaties, waarbij de informatiebehoefte en de onderbouwings-noodzaak achtereenvolgens toenemen:

1. buiten de stedelijke- , bedrijven-, kantoor- en glastuinbouwgebieden,
2. binnen de stedelijke- , bedrijven-, kantoor- en glastuinbouwgebieden in het tweede en derde watervoerende pakket,
3. binnen de stedelijke- , bedrijven-, kantoor- en glastuinbouwgebieden in het eerste watervoerende pakket.

Voor situatie 2 geven Gedeputeerde Staten er de voorkeur aan dat er een bodemenergieplan wordt gemaakt.
Voor situatie 3 is dit noodzakelijk, omdat Gedeputeerde Staten in principe in het eerste watervoerende pakket geen bodemenergiesystemen willen toestaan. Situatie 3 doet zich trouwens alleen voor, indien bij de maatschappelijke partners wensen leven voor het (deels) openstellen van het eerste water voerende pakket.

Lozen van brakgrondwater op riolering bij aanleg en onderhoud van Bodemenergiesystemen

Bij de aanleg en het onderhoud van bodemenergiesystemen komt afvalwater vrij. Vooral de afvalwaterstromen bij het ontwikkelen en het onderhoud van open systemen zijn omvangrijk, waardoor het vinden van een geschikte lozingsroute lastig kan zijn.
Voor nadere informatie hierover zie https://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/wetgeving-beleid/handboek-water/activiteiten/oppervalktewater/bodemenergiesystemen/

4.2 Open bodemenergiesystemen in bodemenergieplannen Zuid-Holland

Aanleiding en kader

De provincie Zuid-Holland steunt de transitie van een fossiele naar een hernieuwbare energievoorziening. Bodemenergiesystemen beperken het gebruik van aardgas en elektriciteit en ook de uitstoot van CO2. Ze leveren daarmee een bescheiden bijdrage aan deze transitie. Omdat voor het transitiedoel *alle* vormen van hernieuwbare energievoorziening noodzakelijk zijn, steunt de provincie ook de toepassing van deze vorm.
Het doel van het voorliggende beleid is, om door middel van bodemenergieplannen de benutting van de ondergrond door bodemenergiesystemen te verbeteren. De ondergrond wordt daarmee op de lange termijn maximaal voor energieopslag en energiewinning benut, zonder negatieve consequenties voor de omgeving (inclusief andere bestaande of bekende toekomstige functies).
In de praktijk zijn er doorgaans ook andere vormen van duurzame energievoorziening in de betreffende gebieden mogelijk, daarbij opgemerkt dat er ook steeds meer combinaties van deze voorzieningen worden toegepast.
Deze beleidsregel heeft enkel betrekking op de ruimtelijke plaatsing van open systemen in een bodemenergieplan en eventuele bufferzones. Normen met betrekking tot het functioneren van individuele systemen komen aan de orde bij de behandeling van de vergunningaanvraag voor het desbetreffende systeem.

Bodemenergieplan

Om de ondergrond optimaal te benutten kunnen gemeenten en grote terreineigenaren zoals universiteiten een bodemenergieplan (laten) opstellen. Hierin wordt vooraf nagedacht over de ordening tussen de verschillende bodem energiesystemen en andere functies zoals zoetwateropslag en drinkwaterwinning.

Omdat elke omgeving en elke bodem uniek is wordt elk bodemenergieplan afzonderlijk op- en vastgesteld. Het bodemenergieplan is vormvrij wat betreft rijksregelgeving. Omdat een plan raakt aan zowel de belangen van de provincie, de desbetreffende gemeente en die van derden, is een goede en vroegtijdige afstemming tussen gemeente, provincie en deze derden belangrijk.

Gevolgen van dit beleid voor initiatiefnemers van een bodemenergiesysteem
Dit beleid koppelt een bodemenergieplan dat door Gedeputeerde Staten is ontvangen en vastgesteld, aan de provinciale vergunningverlening voor bodemenergiesystemen in het betreffende plangebied. Met het bodemenergieplan wordt voor de initiatiefnemer die een bodemenergiesysteem in het desbetreffende gebied wil laten installeren, duidelijkheid geboden over geschikte zones en locaties hiervoor.
Doordat de provincie in principe (zie Art. III) voor het plangebied alleen vergunningen verleent die aan het bodemenergieplan voldoen, zal de aanvraag worden getoetst aan het bodemenergieplan. Indien de aanvraag daarbinnen past zal de vergunning, op dit onderdeel, niet geweigerd worden. Dit laat onverlet, dat de vergunning nog wel kan worden geweigerd wegens het niet voldoen aan de overige reguliere vergunningvereisten.

Samenvattend, dit beleid is gebaseerd op de overwegingen dat:

- de provincie Zuid-Holland inzet op een transitie van fossiele naar duurzame energiebronnen, waaronder bodemenergie;
- de provincie Zuid-Holland voorstaat dat lokale overheden en andere organisaties bodemenergieplannen laten maken voor gebieden waar veel vraag is naar bodemenergie;
- deze plannen aan de provincie worden aangeboden om vast te stellen, voor zover zij betrekking hebben op de bevoegd-gezag-taken van de provincie;

- deze plannen vervolgens worden betrokken bij de vergunningverlening in het kader van de Omgevingswet;

Artikel I Begripsbepalingen

In dit beleid wordt verstaan onder:

a) Bodemenergieplan: een plan waarin wordt aangegeven, hoe de bodem in het plangebied optimaal kan worden benut voor diverse functies, zoals eventueel de opslag van water, waarbij tenminste open bodemenergiesystemen aan de orde komen, en de diverse functies elkaar niet negatief beïnvloeden;
b) Onderzoekgebied bodemenergie: gebied waarin de effecten van voorziene bodemenergiesystemen, open- en geslotensystemen, in het plangebied worden onderzocht;
c) Open bodemenergiesysteem: installatie waarmee van de ondergrond gebruik wordt gemaakt voor de levering van warmte of koude, ten behoeve van de verwarming of koeling van ruimten in bouwwerken, door grondwater te onttrekken en na gebruik in de bodem terug te brengen, met inbegrip van bijbehorende bronpompen en warmtewisselaar en, voor zover aanwezig, warmtepompen regeneratievoorziening;
d) Plangebied bodemenergie: gebied inclusief eventuele bufferzones waar het bodemenergieplan betrekking op heeft;
e) Systeem: open bodemenergiesysteem;
f) Vergunning: vergunning als bedoeld in de omgevingswet

Artikel II Toepassingsbereik

Deze beleidsregel is van toepassing op het opstellen van bodemenergieplannen, het vaststellen van deze plannen en op vergunningverlening voor open bodemenergiesystemen in plangebieden bodemenergie die door Gedeputeerde Staten zijn vastgesteld.

Artikel III Bodemenergieplan en vergunningverlening

1. Gedeputeerde Staten kunnen een bodemenergieplan vaststellen. Dit plan geeft inzicht in:
   a) de grootte van het plangebied inclusief eventuele bufferzones (eventuele deelgebieden) en het onderzoekgebied,
   b) de verwachte energievraag in het plangebied en in hoeverre de bodem hierin kan voorzien, met name de watervoerende lagen,
   c) de motivering van de gekozen ordening van de verschillende typen systemen ten opzichte van elkaar en ten opzichte van andere functies,
   d) de (toekomstige) andere belangen die in en rond het plangebied mogelijk invloed ondervinden van de installatie van systemen in het plangebied, alsmede de daarbij betrokken bevoegde gezagen,
   e) de aard en de grootte van de invloed op de in onderdeel d genoemde belangen bij uitvoering van het bodemenergieplan.

2. Bij de beslissing op een aanvraag om een vergunning voor een systeem
   a) binnen een plangebied bodemenergie, wordt alleen een vergunning verleend indien de aanvraag voldoet aan het desbetreffende door GS vastgestelde bodemenergieplan;
   b) buiten een plangebied bodemenergie, wordt alleen een vergunning verleend indien is aangetoond dat het systeem de uitvoering van de naburige door GS vastgestelde bodemenergieplannen niet nadelig beïnvloedt;
   c) welke zich binnen het plangebied bevindt maar afwijkend is van het vastgestelde plan, mag worden afgeweken als door initiatiefnemer wordt aangetoond dat de afwijking de werking van het plan (overige systemen) niet schaadt, en dit vooraf is afgestemd met de gemeente.

Artikel IV Procedures

1. Gedeputeerde Staten nemen alleen bodemenergieplannen in behandeling indien:
   a) bij de opstelling alle belanghebbende overheden zijn betrokken,
   b) Burgemeester & Wethouders van de betreffende gemeente met het plan hebben ingestemd.

2. Indien een vergunningaanvraag in een plangebied betrekking heeft op een systeem in het eerste watervoerende pakket, wordt de besluitvorming voorbereid met toepassing van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht. Indien een vergunningaanvraag betrekking heeft op een systeem in het tweede of derde watervoerende pakket, wordt de besluitvorming voorbereid met toepassing van titel 4.1 van de Algemene wet bestuursrecht.

3. Indien Gedeputeerde Staten een bodemenergieplan hebben vastgesteld, waarin systeem locaties of warmte-/koudezones zijn aangegeven, wordt besluitvorming omtrent vergunningaanvragen voor systemen voorbereid met toepassing van titel 4.1 van de Algemene wet bestuursrecht. Indien dit niet het geval is, wordt besluitvorming voorbereid met toepassing van afd. 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht.

4. Bij ontvangst van een aanvraag voor een vergunning voor een bodemenergiesysteem binnen een door Gedeputeerde Staten vastgesteld bodemenergieplan, wordt de vergunningaanvrager van het betreffende bodemenergieplan op de hoogte gesteld, behalve indien uit de aanvraag blijkt dat de aanvrager al van dit plan op de hoogte is.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel II Toepassingsbereik

Deze beleidsregel is van toepassing op het opstellen van bodemenergieplannen en op vergunningverlening voor open bodemenergiesystemen binnen en rond bodemenergieplannen die door Gedeputeerde Staten zijn vastgesteld. Het aantal regels is zo beperkt mogelijk gehouden.
Een bodemenergieplan heeft tenminste betrekking op bodemenergiesystemen, en kan op open systemen, opgesloten systemen of op beide betrekking hebben. Voor de gesloten systemen is de gemeente doorgaans het bevoegd gezag. Gemeenten kunnen daarnaast warmteplannen vaststellen. Tevens kan een bodemenergieplan op andere functies, zoals hemelwateropslag, betrekking hebben.

De provincie is tevens bevoegd gezag voor gesloten systemen die onderdeel zijn van een IPPC- of BRZO-inrichting[1].
Het aantal gevallen waarin de provincie het bevoegd gezag is geworden, is zo klein, dat het niet zinvol is om daar in deze beleidsregel aandacht aan te besteden. Bij voorkoming zal worden bekeken, hoe het betreffende systeem het beste in het bodemenergieplan kan worden opgenomen (deze beleidsregel wordt dan naar analogie toegepast).

Artikel III Bodemenergieplan en vergunningverlening

Lid 1: Opstellen van een bodemenergieplan

Voor het maken van een bodemenergieplan is eerst een gebiedsgericht onderzoek nodig, waarbij de belanghebbenden bijeenkomen en de uitgangspunten aangeven. Voor deze inventarisatie kunnen bijvoorbeeld ook omgevingsplannen en warmteplannen gebruikt worden. De technische berekeningen kunnen dan worden uitgevoerd door een ingenieursbureau. Hierbij wordt de potentiële vraag naar -en aanbod van- bodemenergie kwantitatief in kaart gebracht door middel van een inventarisatie. Daarnaast worden alle en mogelijk te kennen toekomstige belangen in het gebied in beeld gebracht (economische, archeologische etc.). Onder de Omgevingswet kunnen hiervoor bijvoorbeeld “omgevingstafels” worden georganiseerd.
Vervolgens worden, om het aanbod bij de vraag te laten aansluiten, iteratief de effecten van systeem-configuraties ingeschat. De plaatsing van systemen ten opzichte van elkaar wordt hierbij dus

gevarieerd. Tenslotte worden afhankelijk van bijvoorbeeld de hoeveelheid systemen en de grote van het plangebied de gevolgen van de effecten (bijv. veranderde grondwaterstromen) op de bestaande en toekomstige belangen in beeld gebracht.

Door deelname van belanghebbenden aan de begeleiding van het onderzoek, kan draagvlak voor een optimale configuratie ontstaan (zie ook toelichting artikel IV). Hierbij zijn belanghebbenden bij andere functies dan bodemenergie inbegrepen, zodat ook een onderbouwde afweging van bodemenergie met andere (toekomstige) functies kan worden gemaakt. Hierbij kan de uitkomst zelfs zijn, dat er in het betreffende gebied geen open systemen, maar alleen gesloten systemen gewenst zijn. Met andere woorden, er is sprake van maatwerk.

Soms gaat het bij bodemenergieplannen om nieuwe locaties. In Zuid-Holland zal het vaak gaan om gebieden die al grotendeels zijn ingericht, en waar al vele functies zijn gelokaliseerd, waardoor inpassing van nieuwe functies gecompliceerd is. De provincie neemt aan de begeleiding van het onderzoek deel, en brengt haar belangen en deskundigheid tijdens deze overleggen in.
In artikel 3 wordt in lid 1 een aantal onderwerpen genoemd, waarvan Gedeputeerde Staten het belangrijk vinden dat daaraan in de bodemenergieplan aandacht wordt besteed:

a) *De grootte van het plangebied (eventuele deelgebieden) en het onderzoekgebied.*
Voor een bodemenergieplan wordt een gebied gekozen dat zoveel mogelijk een geografische/ geohydrologische eenheid vormt (woonwijk, bedrijventerrein begrenst door kanaal). Hiervan wordt aangegeven hoe groot dit gebied is (en hoe groot eventuele deelgebieden zijn).

   Voor het onderzoek wordt een groter gebied in beschouwing genomen dan het plangebied (het onderzoeksgebied), om de gevolgen voor belangen die grenzen aan het plangebied, ook in kaart te brengen.

b) *De verwachte vraag naar energie en in hoeverre de bodem hierin kan voorzien*
Hierbij wordt de potentiële vraag naar energie (en andere functies als gietwater) kwantitatief in kaart gebracht door middel van een inventarisatie van zowel de huidige bebouwing/functies, als (voor zover bekend) toekomstige bebouwing/functies en infrastructuur.
In de fase van de gebiedsontwikkeling wanneer de toekomstige functies en bebouwing slechts deels bekend zijn, is de toekomstige vraag naar bodemenergie ook maar voor een deel specifiek bekend. De ruimte kan dan deels globaal en deels meer specifiek (systeemlocaties, warmte/koudezones) worden geordend.
Wanneer de energievraag wel volledig bekend is , en op basis hiervan het bodemenergieplan wordt gemaakt, kan deze energievraag –bij het niet tijdig uitvoeren van het bodemenergieplan- veranderen, waardoor het plan moet worden aangepast. Dit pleit voor het plannen van systeemlocaties of warmte/koudezones met een beperkt oppervlak. De bodemenergieplannen die tot nu toe gemaakt zijn, beslaan dan ook niet meer dan enkele vierkante kilometers.
Wanneer in (delen van) het plangebied open systemen ongewenst zijn, is het overigens vanuit vergunningsverleningsoogpunt vaak toch nuttig, om het desbetreffende plan met deze notie vast te stellen[2].Vergunningen voor open systemen kunnen dan namelijk op locaties waar andere functies zijn gepland, worden geweigerd.

   Het potentiële aanbod qua energieopslag kan in kaart worden gebracht op basis van de omvang van de grondwaterpakketten en de bruikbaarheid van deze pakketten voor het gebruik voor bodemenergie(bijv. het chloridegehalte). De bodemopbouw kan aan de hand van een geohydrologische schematisering worden weergegeven[3]. Naast informatie uit boorbeschrijvingen kan hierbij ook informatie uit modellen als REGIS[4] worden gebruikt. Zo nodig kan aanvullend bodemonderzoek worden uitgevoerd.

Ook is de voor het systeem en leidingwerk beschikbare hoeveelheid ruimte direct onder het maaiveld van belang. Daarbij kan in beeld worden gebracht, in hoeverre de gemeente voor de aanleg van bronnen en leidingen, openbare ruimte ter beschikking wenst te stellen.

c) *De motivering van de gekozen ordening voor de verschillende typen bodemenergiesystemen*
Het doel van een bodemenergieplan is om de bodem zo doelmatig mogelijk voor bodemenergie te gebruiken. Bij de keuze voor de ordening van functies wordt daarom de onderbouwing, waarom met deze ordening de bodem het meest doelmatig wordt gebruikt, van belang geacht. Na ontvangst van het plan wordt beoordeeld, of de voorgestelde ordening de capaciteit van de bodem optimaal benut. Ook wordt gekeken of het plan eventueel op enig punt strijdig is met overig provinciaal beleid.
Het is van belang om de ordening van bodemenergiesystemen op kaart vast te leggen, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen gesloten systemen, waarvoor gemeenten hoofdzakelijk bevoegd gezag zijn en open systemen, waarvoor Gedeputeerde Staten bevoegd gezag zijn (doubletsystemen, mono-bronnen, recirculatiesystemen). De ordening zorgt er voor dat de ondergrond zo veel mogelijk bodemenergie kan leveren, maar kan wel beperkingen opleveren voor het gebruik van percelen. Een onderbouwing van de ordening is daarom belangrijk, zodat zij voor belanghebbenden goed uit te leggen is.

d) *De (toekomstige) belangen die in en rond het plangebied mogelijk invloed ondervinden van de installatie van systemen in het plangebied.*

1. **(Cultuurhistorische) bebouwing en bovengrondse infrastructuur**
   Het gaat hierbij om een beschrijving van de bestaande en toekomstige bebouwing (inclusief kassen) waarbij aandacht wordt besteed aan garages, aanbouwen en schuren, met daarbij een beschouwing van de funderingen. Indien sprake is van gevoelige bebouwing wat betreft verzakking of aantasting van funderingen), dan kunnen deze grafisch worden weergegeven.

2. **Ondergrondse infrastructuur**
   Het gaat hierbij om een beschrijving van de bestaande en toekomstige ondergrondse infrastructuur. Het betreft werken als tunnels en ondergrondse parkeergarages, maar ook kabel- en leidingstroken, omdat die een belemmering kunnen vormen voor de aanleg van leidingen en bronnen.

3. **Beschermde gebieden (natuur, landbouw, recreatie, milieubeschermingsgebieden voor grondwater en drinkwaterwinning)**
   Waar natuurgebieden liggen blijkt onder andere uit de online Natuurwaardenkaart van de provincie Zuid-Holland. Op basis van de landelijke natuurbeschermingswetgeving, Provinciaal Omgevingsbeleid zijn toepassingen van bodemenergiesystemen in het Nationale Natuurnetwerk (voorheen Ecologische Hoofd Structuur) en de Kroonjuwelen inde Cultuurhistorische hoofdstructuur uitgesloten, tenzij daarvoor door Gedeputeerde Staten een ontheffing is verleend. In de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening staat aangegeven waar ‘milieubeschermingsgebieden voor grondwater’ liggen. Hier wordt energieopslag niet toegestaan, zodat de desbetreffende gebieden van het plangebied kunnen worden uitgesloten. Verder kan, vanwege de (recreatieve en andere) belangen in het plangebied, het aanwezige (toekomstige) oppervlaktewater worden aangegeven.

4. **Bestaande grondwateronttrekkingen en retourneringen**
   Het gaat hierbij om een beschrijving van de systemen die permanent dan wel langdurig tijdelijk grondwater gebruiken of infiltreren, op basis van gegevens uit het Landelijk Grondwaterregister(LGR) en een inventarisatie van eventuele brijnlozingen in het desbetreffende gebied. Hierbij kan het toekomstig grondwatergebruik worden ingeschat,

waaronder het gebruik door de aanwezige (of al geplande) bodemenergiesystemen of opslagsystemen voor neerslagwater (Urban Waterbuffers). Zo kan per grondwatergebruiker het soort onttrekking, het maximale uur-, dag-, maand- en jaardebiet, het watervoerende pakket waaruit wordt onttrokken of wordt geïnfiltreerd, evenals de locatie worden vermeld. In geval van langdurige onttrekkingen wordt nagegaan hoe lang en in welke mate de onttrekking nog in werking is.

5. **Grond(water) verontreinigingen**
   Het gaat hier om een inventarisatie van de aanwezige grond(water)verontreinigingen in de deklaag en de watervoerende pakketten, onder andere op basis van gegevens van *bodemloket.nl*. Indien in de nabije toekomst veranderingen in de verontreiniging wordt verwacht (zoals saneringen),wordt dit aangegeven.

6. **Archeologische en aardkundige waarden**
   Het gaat hier om een inventarisatie van deze aanwezige waarden in de deklaag en de watervoerende pakketten, onder ander op basis van de Cultuur historische atlas van Zuid-Holland.

7. **Overige belangen**
   In sommige gevallen kunnen ook andere dan de bovenstaande belangen in een gebied spelen, bijvoorbeeld waterveiligheid (waterkeringen).

   Verder wordt –indien van toepassing- de bevoegde gezagen voor deze belangen aangegeven.

e) De aard en de grootte van de invloeden op deze belangen bij de uitvoering van het bodemenergieplan.

Het gaat hier om de gevolgen voor

1. **(Cultuurhistorische) bebouwing en infrastructuur** (constructief, architectonisch), zoals zettingen die kunnen optreden door onttrekking en retournering van grondwater worden beschouwd op basis van de stijgingen en dalingen van grondwaterpeilen.
2. **Ondergrondse infrastructuur** die kunnen optreden door onttrekking en retournering van grondwater (bijv. paalrot). Deze worden beschouwd op basis van de geaccumuleerde maximalegrondwaterstands- en stijghoogteverlagingen plus de berekende (maximale) zettingen/zettingsverhangen.
3. **Beschermde gebieden (natuur, landbouw, recreatie, milieubeschermingsgebieden voor grondwater en drinkwaterwinning)** door toedoen van de optredende effecten (maximale grondwaterstand verlagingen -verhogingen en hydrothermische veranderingen). Voor het gebied met hydrologische beïnvloedingslijnen kan worden vastgesteld of hier natuurgebieden, zoals Natura2000 gebieden, voorkomen en zo ja, of hier beschermde flora en fauna voorkomt die gevoelig is voor de berekende maximaal te verwachten freatische grondwater- en stijghoogteveranderingen.
4. **Bestaande grondwateronttrekkingen en retourneringen** door toedoen van het maximale hydrologische en hydrothermische effect van de bodemenergiesystemen binnen het invloedsgebied.
5. **Grond (water)kwaliteit** (inclusief zoet/brakwater-grensvlak) door toedoen van menging of (hydrothermische) verontreiniging van het grondwater.
6. **Archeologisch waardevolle objecten en aardkundige waarden** door toedoen van hydrologische en hydrothermische effecten van bodemenergiesystemen. Deze worden beschouwd op basis van de maximale grondwaterstands- en stijghoogteverlagingen en zettingen en eventuele veranderingen in de grondwaterkwaliteit.
7. **Overige belangen** (als bijvoorbeeld waterkeringen) ten gevolge van hydrologische en hydrothermische effecten door de bodemenergiesystemen.

Hierbij kan worden aangegeven welke maatregelen worden genomen om deze risico's te verminderen, en of er bij de diverse invloeden sprake is van norm onder- of overschrijding.

Lid 2: Eerste watervoerende pakket in het stedelijke- en glastuinbouwgebied

Uit een inventarisatie van bestaande en (mogelijke) toekomstige bovengrondse en ondergrondse bouwwerken en infrastructuur, blijkt soms dat de ruimte in het eerste watervoerende pakket nu en in de toekomst voor verschillende functies, anders dan 'open' bodemenergie, nodig is.
Indien in het eerste watervoerende pakket ook open bodemenergiesystemen zouden worden gerealiseerd, zou dat in de toekomst naar verwachting leiden tot negatieve beïnvloeding van andere functies.
Daarom worden in het stedelijk en glastuinbouwgebied in Zuid-Holland open bodemenergiesystemen in principe dieper dan het eerste watervoerende pakket geplaatst (hoofd-ordeningsregel), en worden aanvragen voor het eerste watervoerende pakket geweigerd.
Alleen indien uit onderzoek blijkt dat naar verwachting geen negatieve beïnvloeding van functies in het eerste watervoerende pakket zal plaatsvinden, kan op de hoofd-ordeningsregel een uitzondering worden gemaakt, en kunnen in het eerste watervoerende pakket in het bodemenergieplan wél bodem-energiesystemen worden opgenomen.

Lid 3: Weigeringsgronden op basis van een vastgesteld bodemenergieplan

De weigeringsgronden voor een omgevingsvergunning zijn opgenomen in Omgevingswet artikel 5.18 in samenhang met artikel 8.89 in het Besluit Kwaliteit Leefomgeving.
In artikel 3, tweede en derde lid, van deze beleidsregel wordt voor bodemenergieplannen een nadere invulling gegeven aan deze weigeringsgronden.
Bij de beslissing op een aanvraag om een vergunning voor een open bodemenergiesysteem binnen een door Gedeputeerde Staten vastgesteld bodemenergieplan, wordt alleen een vergunning verleend op basis van het bodemenergieplan. In dit plan kunnen naast locaties en zones ook een globale ordening worden aangegeven (bijv. plaatsing in een bepaald watervoerend pakket). Ook deze globale regels kunnen wat betreft het optimaal benutten van de ondergrond van belang zijn.
Buiten door Gedeputeerde Staten vastgestelde bodemenergieplannen inclusief eventuele bufferzones, wordt alleen een vergunning verleend voor systemen waarvoor is aangetoond dat zij de uitvoering van die naburige bodemenergieplannen niet nadelig beïnvloeden. Wat nadelige beïnvloeding is, is echter maatwerk. Toch is het zinvol dit lid in deze beleidsregel op te nemen.
Wanneer wordt berekend dat bij bestaande of geplande systemen een energieverlies zal optreden ten gevolge van de aanleg van een nieuw systeem buiten een bodemenergieplangebied, en het functioneren van deze bestaande of geplande systemen nadelig wordt beïnvloed, de vergunning voor dit nieuwe systeem kan worden geweigerd.

Artikel IV Procedures

Lid 1: Aanbieden van het bodemenergieplan

Zoals eerder aangegeven, ligt de procedure voor het vaststellen van een bodemenergieplan niet vast in een wet. In de praktijk nemen verschillende organisaties het initiatief tot het maken van een bodemenergieplan.
Na afronding wordt het plan aan de provincie (als zijnde het bevoegd gezag voor de open bodemenergiesystemen) ter vaststelling aangeboden, bijvoorbeeld door de betrokken gemeente.
Indien een andere partij het plan aanbiedt, heeft de gemeente eerst met het betreffende plan ingestemd.
Dit heeft als achtergrond dat Gedeputeerde Staten het belangrijk vinden dat de gemeenten een bewuste afweging maken omtrent de ordening van functies in de ondergrond .
Verder dienen zoveel mogelijk belanghebbenden bij de opstelling van het plan te worden betrokken. Het gaat hierbij om tenminste de belanghebbende overheden (gemeente, provincie). In geval van

gietwateropslag en het afstemmen van lozingsroutes zal de betreffende waterkwaliteitsbeheerder bij de opstelling betrokken moeten zijn.

Lid 2: Te volgen procedure bij de vergunningverlening

In een plangebied bodemenergie worden de provinciale vergunningen voor bodemenergiesystemen door de verantwoordelijke omgevingsdienst verstrekt. Bij het opstellen van een bodemenergieplan worden alle bestaande en (mogelijke) toekomstige bovengrondse en ondergrondse bouwwerken, infrastructuur en ander gebruik (bijv. gietwatervoorziening) geïnventariseerd.
Ook worden de gevolgen van het installeren van de bodemenergiesystemen op deze belangen beschouwd. Soms kunnen in delen van het plangebied veel bodemenergiesystemen aanwezig zijn dan wel worden gepland met daartussen gebieden waar minder duidelijk is hoeveel systemen er zullen komen. In het laatste geval kunnen de effecten van open systemen op de aanwezige belangen en grondwaterstromingen niet volledig worden doorgerekend.
Voor (delen van) het bodemenergieplan dat (die) voldoen aan hetgeen in artikel 4, derde lid, is aangegeven kan, omdat de effecten van de mogelijk te vergunnen open bodemenergiesystemen al zijn doorgerekend, de vergunningverlening worden vereenvoudigd. Daarvoor kan de zogenoemde verkorte procedure worden gevolgd. Hierdoor wordt voor het betrokken bedrijfsleven (en ook voor de provincie) de lastendruk beperkt.
Voor (delen van) het bodemenergieplan die niet voldoen aan dit artikel, wordt de uitgebreide procedure toegepast.
Bij bevestiging van de ontvangst van een vergunningaanvraag, wordt de aanvrager door de omgevingsdienst in kennis gesteld van de procedure die zal worden gevolgd.

Lid 3: Ter visie legging en vaststelling van het bodemenergieplan

Bij het installeren van bodemenergiesystemen in de diepere watervoerende lagen spelen veel minder belangen dan bij het installeren van deze systemen in het eerste watervoerende pakket. Zo werd op het bodemenergieplan Centrumgebied Rotterdam (dat alleen op de diepere lagen betrekking heeft) alleen een zienswijze ingediend door de landelijke brancheorganisatie en niet door de direct betrokkenen.
Daarom wordt, indien een bodemenergieplan alleen betrekking heeft op die diepere lagen (tweede en derde watervoerende pakket), dit plan niet ter inzage gelegd. Later bij de individuele vergunningverlening bestaat nog een mogelijkheid tot bezwaar en beroep.
Indien een bodemenergieplan betrekking heeft op het eerste watervoerende pakket wordt het vanwege de vele betrokken belangen als ontwerp wél ter inzage gelegd (uitgebreide procedure). Na inspraak wordt dan het (eventueel aangepaste) ontwerp door Gedeputeerde Staten vastgesteld.
Van de vaststelling van het bodemenergieplan worden de betrokken partijen op de hoogte gesteld.

Lid 4: Reactie op aanvraag

Voor de vergunningaanvrager van een bodemenergiesysteem in een gebied waarvoor een bodemenergieplan is vastgesteld, is het nuttig om van de provincie de inhoud van het bodemenergieplan te vernemen. Zij kunnen zich dan daaraan committeren en indien het plan bij hen vragen oproept kunnen zij hier over contact met de provincie opnemen.

[1] Integrated Pollution-Prevention and Control , richtlijn nr. 2008/1/EG, Besluit Risico Zware Ongevallen
[2] Behalve wanneer dat (deel van het) plangebied door slechts een projectontwikkelaar wordt ontwikkeld.
[3] Onder andere de kD en c-waarden en de hoogte van het maaiveld ten opzichte van NAP.
[4] Regionaal geohydrologisch informatie systeem

5. Infiltraties en lozingen (Kwantitatief)

In dit hoofdstuk wordt het provinciaal beleid beschreven voor verschillende soorten infiltraties vanuit kwantiteitsoogpunt. Het Beleidskader Grondwaterkwaliteit richt zich op het kwaliteitsaspect. Waar in het onderstaande soms toch gesproken wordt over kwaliteitsaspecten is dit meer in algemene zin.

We onderscheiden:

- Infiltraties - algemeen;
- Opslag hemelwater ten behoeve van gietwatervoorziening;
- Opslag hemelwater in de bodem voor andere doeleinden
- Lozingen (generiek)

Infiltraties - algemeen

Infiltreren is het 'in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater, in samenhang met het onttrekken van grondwater'. Het in de bodem brengen van water met doel "om er vanaf te zijn" is het lozen van water. Dit laatste is niet toegestaan, zie Lozingen (generiek).
Bij onttrekking uit een strategische zoet(grond)watervoorraad (zie 7.4 kaartmateriaal Zuid-Holland) geldt de compensatie-eis *(zie Compensatie-eis bij strategisch zoet grondwater)*. Deze eis geldt niet voor freatische grondwateronttrekkingen uit de deklaag (zie ook Grondwateronttrekkingen > 150.000m3 / jaar).
Bij onttrekkingen uit de voorraad zoet grondwater geldt dat de voorraad in hetzelfde watervoerend pakket moet worden aangevuld. De eerdere eis dat de aanvulling even groot moet zijn als de onttrekking is losgelaten. In de praktijk is namelijk gebleken dat neerslag een substantiële bijdrage levert aan de aanvulling.
Bij vergunningverlening wordt een integrale afweging gemaakt van betrokken belangen om te bepalen tot hoever aanvulling noodzakelijk is. Daarbij geldt dat de hoeveelheid zoet grondwater niet mag afnemen.
Daar waar sprake is van oeverdrinkwaterwinning in verband met de openbare drinkwatervoorziening vindt de aanvulling door natuurlijke stroming plaats en geldt de aanvullingseis niet.
Op basis van het Infiltratiebesluit bodembescherming worden in de vergunning kwaliteitseisen voor het te infiltreren water opgenomen.

Opslag hemelwater bijvoorbeeld ten behoeve van gietwatervoorziening

In de glastuinbouw en bomenteelt bestaat een grote gietwaterbehoefte om de teelten van water te voorzien. Hiervoor wordt veelal gebruik gemaakt van hemelwater, maar vanwege een gebrek aan opslagcapaciteit wordt het beschikbare hemelwater niet optimaal benut. Om effectiever gebruik te kunnen maken van hemelwater, is uitgebreidere opslagcapaciteit noodzakelijk. Tijdelijke opslag van het hemelwater in de bodem kan hiervoor een oplossing zijn. Het is echter niet uit te sluiten dat door ondergrondse opslag van hemelwater zonder verdere voorzuivering de bodem wordt verontreinigd.

De kwaliteit van het te infiltreren hemelwater is mede afhankelijk van de oorspronkelijke concentraties van stoffen in het hemelwater, de mate van verontreiniging van het hemelwater ten gevolge van verontreinigd kasdek, de duur van de tijdelijke bovengrondse buffering van het water en eventuele opmenging van het infiltratiewater met andere waterstromen. De kwaliteit is dus sterk afhankelijk van tijd, locatie en bedrijfsvoering. Met de toepassing van afvang van de eerste flush en een zandfilter worden een aantal verontreinigende stoffen uit het hemelwater gehaald, maar kunnen verhoogde concentraties aan bestrijdingsmiddelen nog steeds in het water voorkomen. Door de natuurlijke afstroming van het grondwater zal een deel van het geïnfiltreerde hemelwater niet meer worden onttrokken. In het beleidskader grondwaterkwaliteit zijn kwaliteitseisen opgenomen aangaande het te infiltreren water.

Opslag hemelwater in de bodem voor andere doeleinden

Door het infiltreren van hemelwater ontstaat een zoete waterbel. Het zoete water kan vervolgens weer worden onttrokken wanneer een bovengrondse waterbehoefte bestaat. De haalbaarheid van ondergrondse hemelwaterberging wordt in de praktijk bepaald door natuurlijke factoren als de kwaliteit van het hemelwater, de bodemopbouw, de stroomsnelheid van het grondwater, het zoutgehalte van het grondwater en de gebruiksfactoren als aard en omvang van de watervraag. In zijn algemeenheid kan worden gesteld: hoe groter de omvang van het systeem, des te hoger het rendement.

Lozingen (generiek)

Het lozen van (afval)water in de bodem is in beginsel verboden behalve als dit uitdrukkelijk via algemene regels of een omgevingsvergunning is toegestaan. De gemeente is bevoegd gezag voor dit soort lozingen.

6. Uitvoeren van (verticale) boringen

6.1 Inleiding

De ondergrond in vrijwel de hele provincie is opgebouwd uit afwisselend slecht doorlatende lagen en watervoerende pakketten. De slecht doorlatende lagen vormen als het ware een beschermende laag tegen verticale verspreiding van verontreinigingen. In het duingebied is de slecht doorlatende deklaag minder prominent aanwezig daar er sprake is van grote zandafzettingen op /boven slecht doorlatende lagen.

Het doorboren van slecht doorlatende bodemlagen kan risico's voor bijvoorbeeld verspreiding van verontreinigingen met zich meebrengen en mogelijke brakke- of zoute kwel tot gevolg hebben. Verspreiding kan plaatsvinden doordat verontreinigd water langs een slecht afgedichte leidingwand van een pompput het watervoerende pakket bereikt. Daarnaast worden putten niet altijd tot in de lengte van jaren goed onderhouden en aan het eind van de levensduur verantwoord verwijderd of afgesloten. Hierdoor kunnen niet alleen risico's optreden bij plaatsing van de putten, maar ook op een later moment. Risico's op dit vlak nemen toe door het toenemende aantal ingrepen in de ondergrond.

Doel beleid
De provincie wil met haar beleid voorkomen dat grondwater wordt bedreigd door verontreinigingen en er verzilting optreed als gevolg van doorboringen van slecht doorlatende lagen.

6.2 Het uitvoeren van boringen

De provincie hecht belang aan het zorgvuldig uitvoeren van boringen, maar heeft wettelijk geen instrument om af te dwingen dat alle boringen op een bepaalde manier worden uitgevoerd.

Het beleid richt zich op onderstaande punten, die achtereenvolgens worden toegelicht:
- grondwaterbeschermingsgebieden specifiek te reserveren voor onttrekkingen ten behoeve van de drinkwaterwinning, waardoor boringen in deze gebieden zijn verboden;
- binnen de provinciale bevoegdheid toe te zien op plaatsing en na beëindiging van de activiteit (gedeeltelijke) verwijdering en afdichting van putten en peilbuizen.

Plaatsen en afsluiten van putleidingen
De provincie hecht er waarde aan dat boringen worden uitgevoerd door hiervoor gecertificeerde bedrijven. De provincie zal de aanvragers, via de Omgevingsdienst, hierop wijzen. Binnen haar bevoegdheid zal de provincie erop toezien dat de uitvoering van boringen en dat bij het verlaten van putten en peilbuizen deze volgens de geldende richtlijnen worden afgesloten.
Zie bijvoorbeeld: https://www.sikb.nl/bodembeheer/mechanisch-boren/richtlijnen).

7. Overig

7.1 Grondwaterheffing

De provincie legt een provinciale grondwaterheffing op aan de onttrekkers van grondwater. De grondwaterheffing is vastgelegd in de provinciale legesverordening. Uit de grondwaterheffing betaalt de provincie een deel van de kosten die zij maakt voor het grondwaterbeheer, zowel kwantitatief als kwalitatief.
Als grondslag voor de heffing geldt de onttrokken hoeveelheid grondwater. Indien op grond van vergunningvoorschriften water wordt geïnfiltreerd, wordt daarmede rekening gehouden bij het opleggen van de heffing aan de vergunninghouder.

Uit de heffing mogen kosten worden betaald die ten laste van de provincie komen, zoals:

1. van maatregelen die direct verband houden met het voorkomen en tegengaan van nadelige gevolgen van. onttrekkingen en infiltraties, voor zover: deze kosten niet voor rekening van de vergunninghouder worden gebracht;
2. in verband met de voor het grondwaterbeheer noodzakelijke onderzoeken;
3. in verband met het onderzoek en advies van de Adviescommissie Schade Grondwater (ACSG);
4. in verband met het houden van het register (Bro);
5. in verband met de vergoeding van schade.

7.2 Modelberekening bij grondwateronttrekking

De provincie Zuid-Holland is in samenwerking met overheden en kennisinstituten in NHI-verband (Nationaal Hydrologisch Instrumentarium) de modelontwikkeling in Nederland aan het verbeteren, op elkaar af te stemmen en te vereenvoudigen. Bij provinciale modelontwikkeling, veelal samen met Deltares, wordt gestreefd naar een meer Integraal (grond)watermodel voor Zuid-Holland. Dit model zal dan geschikt zijn voor diverse toepassingen, zoals het simuleren van onttrekkingen in combinatie met bijvoorbeeld bodemdaling.
Waterschappen gebruiken veelal ook lokale modellen bij bijvoorbeeld de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen.

7.3 Grondwaterbeschermingszones

Het hoge beschermingsniveau van de grondwaterbeschermingsgebieden voor grondwater is gewaarborgd. Ter bescherming van de grondwateronttrekkingen in deze gebieden worden meer milieubelastende activiteiten geweerd. De Zuid-Hollandse Omgevingsverordening is hierbij leidend.

7.4 Kaartmateriaal Provincie Zuid-Holland

Via de volgende websites van de provincie Zuid-Holland is kaartmateriaal aangaande bodem en grondwater inzichtelijk:

- https://www.zuid-holland.nl/overons/feiten-cijfers/interactieve/
- https://staatvan.zuid-holland.nl/
- https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/omgevingsbeleid/

provincie Zuid-Holland

Regionaal waterprogramma Zuid-Holland 2022-2027

Elke dag beter. Zuid-Holland.

Ten geleide:

- Het regionaal waterprogramma van Zuid-Holland bevat de uitwerking van het waterbeleid.
- Het regionaal waterprogramma is na vaststelling onderdeel van het omgevingsprogramma.
- Voor de context van de beleidsuitwerking zijn de relevante beleidskeuzes uit de omgevingsvisie overgenomen, voorbereidend op de koppeling in het digitale systeem.
- Voor een compleet beeld van het waterbeleid zijn teksten over bodemdaling, vaarwegen en waterrecreatie overgenomen uit het omgevingsprogramma.
- De bijlagen (deels in aparte bestanden) zijn onderdeel van het regionaal waterprogramma.
- Onderstreepte woorden bevatten een verwijzing naar een kaart, een ander hoofdstuk, een ander document of naar een verklarende woordenlijst. De verwijzingen zijn het digitale systeem te realiseren.

Colofon:

- Datum: 9 maart 2022
- GS-voorstel: PZH-2021-794223039 (DOS-2019-0007796) dd. 7 december 2021
- Statenvoorstel: PZH-2021-791271095
- Contact: waterprogramma@pzh.nl

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING 5

2 WATERVEILIGHEID 8

2.1 Beleidskeuze: waterveiligheid 8

2.2 Beleidsuitwerking waterveiligheid 10

2.2.1 Regionale waterkeringen: aanwijzen, normeren en samenwerken 10
2.2.2 Goedkeuren projectbesluiten (dijkversterkingsplannen) 11
2.2.3 Invulling geven aan de EU-Richtlijn overstromingsrisico's (ROR) 12
2.2.4 Risico's beheersen bij buitendijks bouwen 12
2.2.5 Invulling geven aan meerlaagsveiligheid 13
2.2.6 Wateroverlast beperken 13

3 MOOI EN SCHOON WATER 15

3.1 Beleidskeuze: mooi en schoon water 15

3.2 Beleidsuitwerking realiseren goede oppervlaktewaterkwaliteit 17

3.2.1 Realiseren goede oppervlaktewaterkwaliteit 17

3.3 Beleidsuitwerking realiseren goede grondwaterkwantiteit en -kwaliteit 19

3.3.1 Realiseren goede grondwaterkwantiteit en -kwaliteit 20
3.3.2 Kennisontwikkeling grondwaterkwaliteit en -kwantiteit 24
3.3.3 Monitoren grondwaterkwantiteit en -kwaliteit 25

3.4 Beleidsuitwerking drinkwatervoorziening 27

3.4.1 Ruimtelijk beschermen bronnen voor drinkwaterproductie en -infrastructuur 27
3.4.2 Verkennen toekomstige bronnen voor drinkwaterproductie en verlenen vergunningen 29

3.5 Beleidsuitwerking goede en veilige zwemlocaties in oppervlaktewater 31

3.6 Beleidsuitwerking droogte en duurzame zoetwatervoorziening 32

3.6.1 Samenwerken in het Deltaprogramma Zoetwater 33
3.6.2 Duurzame gietwatervoorziening 36

4 BODEMDALING 37

4.1 Beleidskeuze: beperken maatschappelijke kosten door bodemdaling 37

4.2 Beleidsuitwerking bodemdaling 39

4.2.1 Regionale Veenweide Strategieën, Nationaal Veenplan en Gebiedsaanpakken 39
4.2.2 Onderzoek, kennis, netwerken en samenwerking 40
4.2.3 Klimaat- en bodemdalingbestendig bouwen 40

5 WATERRECREATIE 42

5.1 Beleidskeuze: sport, recreatie en water- en groenbeleving 42

5.2 Beleidsuitwerking waterrecreatie 43

5.2.1 Waterrecreatie 43

6 VAARWEGEN 44

6.1 Beleidskeuze: Goed functionerende provinciale infrastructuur 44

6.2 Beleidsuitwerking vaarwegen 45

6.2.1 Doorontwikkelen assetmanagement (beheer en onderhoud infrastructuur) 45

6.3 Beleidskeuze: Toekomstbestendige infrastructuur 45

6.3.1 Leefgebied creëren voor flora en fauna rond (vaar)wegen en in stand houden ecologische verbindingen 47

7 GEBIEDSUITWERKINGEN 48

7.1 Deltaprogramma Zuidwestelijke Delta 48

7.2 Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden 49

BIJLAGE A BEGRIPPENLIJST 51

BIJLAGE B KRW-NOTA 58

BIJLAGE C OPERATIONEEL GRONDWATERBELEID 59

BIJLAGE D BELEIDSKADER GRONDWATERKWALITEIT 60

1 INLEIDING

Wat is het regionaal waterprogramma?

De Omgevingswet bepaalt dat de provincie een regionaal waterprogramma vaststelt. Daarin moet in ieder geval staan wat de provincie doet om uitvoering te geven aan de Europese richtlijnen die betrekking hebben op water (verplichte onderdelen). Het gaat om de volgende richtlijnen:

- Kaderrichtlijn Water;
- Grondwaterrichtlijn;
- Drinkwaterrichtlijn;
- Richtlijn Overstromingsrisico's;
- Zwemwaterrichtlijn.

Naast deze verplichte onderdelen bevat het Zuid-Hollandse regionaal waterprogramma ook niet-verplichte onderwerpen, zoals zoetwatervoorziening, wateroverlast en waterrecreatie. Hiermee laat provincie Zuid-Holland zien hoe ze samen met haar partners werkt aan een regionaal watersysteem dat bijdraagt aan een gezond, veilig, aantrekkelijk, concurrerend en bereikbaar Zuid-Holland.

Het regionaal waterprogramma is zelfbindend. Dat betekent dat alleen Gedeputeerde Staten eraan gebonden zijn. Toch heeft het regionaal waterprogramma ook gevolgen voor andere overheden. Die zijn wettelijk verplicht rekening te houden met de verplichte onderdelen van het regionaal waterprogramma. De binding van andere overheden aan de niet-verplichte onderdelen is waar nodig geregeld via de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening.

Relatie met het omgevingsbeleid

Het omgevingsbeleid van de provincie Zuid-Holland bestaat uit:

- de omgevingsvisie (wat wil de provincie bereiken);
- het omgevingsprogramma (wat doet de provincie om dat te bereiken);
- de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (benodigde juridische regels).

Het omgevingsprogramma bestaat uit verschillende onderdelen. Een daarvan is het regionaal waterprogramma. Om de activiteiten en maatregelen in het regionaal waterprogramma van context te voorzien, is inzicht in de beleidskeuzes uit de omgevingsvisie nodig. Daarom bevat het Zuid-Hollandse regionaal waterprogramma de beleidskeuzes uit de omgevingsvisie voorafgaand aan de beleidsuitwerkingen (maatregelen en activiteiten). Aldus bestaat elk hoofdstuk van dit regionaal waterprogramma uit:

1. de beleidskeuze;
2. de beleidsuitwerking.

De volgende beleidskeuzes komen in dit regionaal waterprogramma aan de orde:

- waterveiligheid (hoofdstuk 2);
- mooi en schoon water (hoofdstuk 3);
- bodemdaling (hoofdstuk 4);
- sport, recreatie, water- en groenbeleving (hoofdstuk 5: waterrecreatie);
- goed functionerende provinciale infrastructuur (hoofdstuk 6: vaarwegen);
- toekomstbestendige infrastructuur (hoofdstuk 6: vaarwegen).

Integraliteit en samenwerking

Het omgevingsbeleid van de provincie Zuid-Holland is gericht op:

1. het provinciaal belang;
2. de voorliggende opgaven;
3. maatwerk.

Ad 1
Het provinciaal belang volgt uit wettelijke taken en uit bestuurlijke ambities, waardoor de sturing (de provinciale rol) kan variëren van het bieden van ruimte en samenwerken tot het maken van afspraken en afdwingen.

Ad 2
Voor het realiseren van de wateropgaven werkt de provincie samen met andere partijen.

Ad 3
Waar mogelijk gaan integrale maatwerkoplossingen boven generieke regels.

Zoals water is verweven met het Zuid-Hollands landschap en gebruiksfuncties als landbouw en industrie, zo is water ook verweven met een aantal complexe opgaven waar het openbaar bestuur voor gesteld staat, zoals klimaatadaptatie en energie- en landbouwtransitie. De aanpak van deze transities vraagt om meer integraliteit en samenwerking tussen overheden en met de samenleving. In de omgevingsvisie en in het regionaal waterprogramma zijn integraliteit en samenwerking verder uitgewerkt. In het regionaal waterprogramma wordt zo veel mogelijk aangegeven waar maatregelen en activiteiten bijdragen aan andere opgaven. En waar er sprake is van conflicterende belangen, is beschreven hoe daarmee om te gaan.

Er zijn ook opgaven die om een gebiedsgerichte uitwerking vragen en in enkele gevallen is er een gebiedsgerichte samenwerking voor een grote wateropgave. Dit regionaal waterprogramma gaat in op de Deltaprogramma's van Zuidwestelijke Delta en Rijnmond-Drechtsteden. Beide geven een gebiedsgerichte uitwerking aan opgaven uit het nationaal Deltaprogramma.

Beleid in ontwikkeling

Voorheen gold het Regionaal Waterplan Zuid-Holland 2016-2021. Op hoofdlijnen wordt het beleid uit het regionale waterplan voortgezet in het regionaal waterprogramma, maar op punten is het ook aangepast. Aanleidingen daartoe waren:
1. kwaliteitsverbetering;
2. klimaatadaptatie;
3. verandering van wetgeving.

Kwaliteitsverbetering
De kwaliteitsverbetering gaat vooral over redactionele wijzigingen om de leesbaarheid en indeling van teksten te verbeteren.

Klimaatadaptatie
Klimaatadaptatie is een van de opgaven die in de volle breedte doorwerkt in het provinciaal beleid. In de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie is afgesproken dat waterrobuust en klimaatbestendig inrichten in 2020 verankerd moet zijn in het beleid en het concreet handelen van overheden. Daarom is het omgevingsbeleid van provincie Zuid-Holland aangevuld met een nieuwe beleidskeuze voor klimaatadaptatie. Bestaande beleidskeuzes zijn waar nodig aangepast om beter rekening te kunnen houden met klimaatverandering. De beleidskeuze klimaatadaptatie komt niet terug in het regionaal waterprogramma, omdat deze beleidskeuze breder is dan alleen het waterbeleid en bijvoorbeeld ook gaat over klimaatbestendig bouwen en de provinciale wegen. Klimaatadaptatie is wel een belangrijk onderdeel van de beleidsuitwerking in het regionaal waterprogramma. Klimaatverandering heeft immers grote impact op de wateropgaven, door onder andere veranderende rivierafvoeren, veranderende neerslagpatronen, zeespiegelstijging en toenemende watervraag door hitte, droogte en verzilting. In de beleidsuitwerking voor grondwater, zoet water en bodemdaling is daarom ruime aandacht voor verzilting, droogte en de houdbaarheid van functies. In de beleidsuitwerking voor waterveiligheid wordt ingegaan op overstromingsrisico's en wateroverlast.

Verandering van wetgeving
Dit regionaal waterprogramma sorteert voor op de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Met de komst van de Omgevingswet komen andere wetten te vervallen. Vooral het wegvallen van de Wet bodembescherming leidt tot andere verantwoordelijkheden in het grondwaterbeheer. Dit vraagt om een gezamenlijk traject met andere overheden, waarin de rolverdeling opnieuw uitgevonden moet worden.

De stand van zaken is verwerkt in het regionaal waterprogramma, maar het omgevingsbeleid en de beleidsuitwerking blijven in ontwikkeling. Ook veranderende Europese regels, waaronder de richtlijn prioritaire stoffen oppervlaktewater en grondwater, hebben doorwerking in het provinciaal waterbeleid.

Proces en participatie

De Omgevingswet vraagt van Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen dat ze samenwerken als één overheid. Dit betekent dat ze over de muren van hun eigen taken heen moeten kijken en experts, belanghebbenden en ervaringsdeskundigen moeten betrekken bij de beleidsvorming.
Voor het Zuid-Hollandse regionaal waterprogramma is het meest intensief afgestemd met de zeven Zuid-Hollandse waterschappen. Op bestuurlijk en ambtelijk niveau is meerdere keren overleg gevoerd over inhoud en planning. Voor een aantal deelonderwerpen zijn aparte bijeenkomsten georganiseerd of heeft afstemming via bestaande gremia plaatsgevonden. Niet alleen met de waterschappen, maar bijvoorbeeld ook met de drinkwaterbedrijven, omgevingsdiensten en gemeenten. Het traject voor de vaststelling van doelen en maatregelen om de Europese Kaderrichtlijn Water uit te werken, is afgestemd op de planning van het Nationaal Water Programma 2022-2027 en verder afgestemd in het Regionaal Bestuurlijk Overleg van het deelstroomgebied Rijn-West.

Het ontwerp-regionaal waterprogramma is van 13 juli tot en met 20 september ter inzage gelegd. 23 partijen hebben gebruik gemaakt van de gelegenheid om zienswijzen in te dienen. Er zijn ruim 300 deelzienswijzen geïdentificeerd en van een reactie voorzien in de nota van beantwoording.

Het regionaal waterprogramma wordt iedere zes jaar geactualiseerd en als het nodig is vaker. Daarmee volgt het de plancyclus van de Europese Kaderrichtlijn Water.

Uitstel Omgevingswet

Het uitstel van de inwerkingtredingsdatum van de Omgevingswet naar 1 juli 2022 heeft tot gevolg dat het regionaal waterprogramma conform het huidig recht wordt vastgesteld. In juridische zin betreft het daarom de vaststelling van een regionaal waterplan op grond van de Waterwet. Het regionaal waterplan zal na inwerkingtreding van de Omgevingswet middels overgangsrecht komen te gelden als regionaal waterprogramma op grond van de Omgevingswet. Daarom blijft de naamgeving regionaal waterprogramma voor het regionaal waterplan gehandhaafd.

Leeswijzer

Dit regionaal waterprogramma is, als onderdeel van het Zuid-Hollandse omgevingsprogramma, digitaal te raadplegen (zie www.zuid-holland.nl/actueel/omgevingsbeleid).

Het regionaal waterprogramma heeft per hoofdstuk de volgende onderdelen:

1. Beleidskeuze (onderdeel van de omgevingsvisie):
   - aanleiding (wat is het probleem);
   - motivering provinciaal belang (waarom zet de provincie zich in);
   - toelichting;
   - verwijzing naar beleidsuitwerking in Omgevingsverordening en/of omgevingsprogramma.

2. Beleidsuitwerking (onderdeel van het omgevingsprogramma):
   - rol provincie;
   - beleidskeuze (onder welke beleidskeuze van de omgevingsvisie past dit programmaonderdeel);
   - gebiedsspecifiek (geldt dit programmaonderdeel voor de hele provincie of voor een specifiek gebied);
   - beschrijving maatregel (nadere toelichting).

2 WATERVEILIGHEID

2.1 Beleidskeuze: waterveiligheid

De provincie kiest voor een duurzaam en toekomstbestendig waterveiligheidsbeleid. Dit doet de provincie door primair in te zetten op preventie. Ondanks deze preventie kan een dijkdoorbraak niet geheel worden uitgesloten. Daarom worden er ter beperking van schade en slachtoffers bij een mogelijk optredende dijkdoorbraak ook maatregelen genomen in de ruimtelijke inrichting en rampenbeheersing. De combinatie van preventie, ruimtelijke inrichting en rampenbeheersing wordt meerlaagsveiligheid genoemd. Daarbij wordt ook gekeken naar de effecten van klimaatverandering zodat beleid en plannen duurzaam en toekomstbestendig zijn.
De provincie wil de kans op wateroverlast als gevolg van inundatie uit het regionaal watersysteem beperken en schade door wateroverlast voorkomen.

Voor *buitendijkse gebieden* vraagt de provincie van gemeenten dat zij bij ruimtelijke ontwikkelingen in deze gebieden rekening houden met de gevolgen van een mogelijke overstroming daarvan.
De provincie heeft daarnaast meerdere wettelijke taken:

- Kaderstellend voor regionale waterkeringen.
  De provincie wijst regionale waterkeringen aan en normeert deze. Het beschermingsniveau (omgevingswaarde) van de genormeerde regionale waterkeringen is vastgelegd in de omgevingsverordening. Ook zijn termijnen vastgesteld waarop regionale waterkeringen aan dit beschermingsniveau moeten voldoen.
- Goedkeuring projectbesluiten (dijkversterkingsplannen).
  Dit geldt in ieder geval voor versterking van primaire waterkeringen (kust en dijken langs grote rivieren) welke in beheer zijn bij het waterschap. De projectbesluiten voor dijkversterkingen worden beoordeeld op het goed afgewogen meenemen van met name de landschappelijke, natuur- en cultuurwaarden (LNC-waarden).
- Maken, actualiseren en publiceren van overstromingsrisico- en overstromingsgevaarkaarten..
- Omgevingswaarden voor wateroverlast als gevolg van inundatie vanuit oppervlaktewateren vastleggen in de verordening.

Aanleiding

De provincie Zuid-Holland ligt laag en als de dijken het begeven kan het bijna overal overstromen. Daarom is het belangrijk dat de provincie beleid heeft voor waterveiligheid. Klimaatverandering zorgt ervoor dat de opgave voor waterveiligheid groter wordt. Ook zijn dijken, duinen en keringen kenmerkende landschappelijke elementen en zijn daarmee van belang voor de ruimtelijke kwaliteit in de provincie.

Hevige regenbuien kunnen leiden tot wateroverlast, onder andere door overstroming (inundatie) uit het regionaal watersysteem. Waterschappen zorgen voor voldoende waterberging in het regionale watersysteem en zorgen voor voldoende afvoercapaciteit. De benodigde afvoer- en bergingscapaciteit wordt door de waterschappen berekend op basis van de wateroverlastnormen die in de omgevingsverordening zijn vastgelegd als omgevingswaarden kans op overstroming regionale wateren.

Motivering provinciaal belang

Het provinciaal belang volgt uit de wet. De wet schrijft voor dat de provincie projectbesluiten van het waterschap voor dijkversterkingen goedkeurt, omgevingswaarden veiligheid regionale waterkeringen vast legt, zorgdraagt voor de productie, actualisatie en het digitaal beschikbaar stellen van overstromingsrisico- en overstromingsgevaarkaarten en dat met het oog op het waarborgen van de veiligheid en het voorkomen of beperken van wateroverlast omgevingswaarden in de provinciale omgevingsverordening moeten worden verankerd. De omvang van waterveiligheidsvraagstukken overstijgt vaak het lokale niveau en bovendien

spelen er vaak meerdere belangen waarmee rekening gehouden moet worden en zijn er mogelijk meekoppelkansen. Betrokkenheid van de provincie is dan belangrijk.

Toelichting

De provincie werkt samen met het Rijk, waterschappen, gemeenten en veiligheidsregio's aan waterveiligheid. Bijvoorbeeld in projecten rondom de kust, in het Deltaprogramma, bij de aanwijzing en normering voor regionale waterkeringen, in het voortraject van dijkversterkingen en bij projecten waar meerlaagsveiligheid speelt.

Maatregelen ter verbetering van de veiligheid tegen overstromingen hebben een ruimtelijke impact. Deze maatregelen moeten dus zoveel mogelijk passen bij het ruimtelijk kwaliteitsbeleid van de provincie. Bij de ruimtelijke inpassing van waterveiligheid (waterkeringen) wordt dan ook rekening gehouden met het ruimtelijke kwaliteitsbeleid. Dit beleid is nog in ontwikkeling (agenderend).

Als in een gebied een ruimtelijke ontwikkeling plaatsvindt kan dit invloed hebben op potentiële schade of slachtoffers; hier dient rekening mee gehouden te worden bij verstedelijking. Daarom brengt de provincie overstromingsrisico's in beeld en stimuleert zij een waterrobuuste ruimtelijke inrichting.

Voor wateroverlast zijn in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW, 2003) afspraken gemaakt over het verbeteren van het watersysteem. De provinciale omgevingswaarden voor wateroverlast door overstroming van regionale wateren volgen uit het NBW. De provincie werkt samen met onder andere de waterschappen en gemeenten om wateroverlast als gevolg van hevige neerslag tegen te gaan (zie beleidskeuze klimaatadaptatie).

Het beleid is uitgewerkt in het regionaal waterprogramma, ondersteund met regels in de omgevingsverordening.

Beleidsuitwerking

Beleidsuitwerking in omgevingsverordening

- Buitendijks bouwen: In de omgevingsverordening stelt de provincie regels aan omgevingsplannen van de gemeenten, zoals dat ook de binnendijkse gebieden wordt gedaan.
- Omgevingswaarden veiligheid regionale waterkeringen. Vanuit provinciaal belang wordt op basis van huidige en toekomstige (economische) gebruiksfuncties bepaald welk beschermingsniveau voor een regionale kering noodzakelijk is. Het gewenste beschermingsniveau van de genormeerde regionale waterkeringen is vastgelegd in de omgevingsverordening.
- Ter bevordering van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties, heeft de provincie in de omgevingsverordening bepaald dat een gemeente in haar omgevingsplan de ligging en geometrische begrenzing van regionale waterkeringen en de daarmee samenhangende beperkingengebieden en profiel van vrije ruimte aangeeft. Voor het bepalen van de omvang van de gronden van een regionale waterkering wordt uitgegaan van de door de beheerder van de waterkering vastgestelde legger. Voor de geometrische begrenzing van het beperkingengebied en profiel van vrije ruimte wordt uitgegaan van de waterschapsverordening. Een nieuwe ontwikkeling is op deze gronden alleen mogelijk voor zover bij de verwezenlijking daarvan geen belemmeringen kunnen ontstaan voor het onderhoud, de veiligheid of de mogelijkheden voor versterking van de regionale waterkering. Voor de beoordeling hiervan dient advies te worden gevraagd aan de beheerder van de waterkering.

Beleidsuitwerking in het regionaal waterprogramma:

De bescherming tegen overstromingen realiseert de provincie met combinaties van preventieve en gevolgbeperkende maatregelen die afgestemd zijn op de ruimtelijke en economische ontwikkeling van Zuid-Holland. In het regionaal waterprogramma is dit als volgt uitgewerkt:

- Regionale waterkeringen: aanwijzen, normeren en samenwerken;
- Goedkeuren projectbesluiten (dijkversterkingsplannen);
- Invulling geven aan de EU-Richtlijn overstromingsrisico's (ROR);
- Risico's beheersen bij buitendijks bouwen;
- Invulling geven aan meerlaagsveiligheid;
- Wateroverlast beperken.

Gebiedsgerichte uitwerking in het regionaal waterprogramma
- Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden

2.2 Beleidsuitwerking waterveiligheid

2.2.1 Regionale waterkeringen: aanwijzen, normeren en samenwerken

Rol
Kaderstellend
Stimuleren

Beleidskeuze
Duurzame waterveiligheid

Gebiedsspecifiek?
Nee

Beschrijving maatregel
De provincie Zuid-Holland werkt samen met de provincies Utrecht en Noord-Holland en de inliggende waterschappen aan de waterveiligheid. De bestuurlijke afspraken hierover zijn vastgelegd in het Uitvoeringsbesluit regionale waterkeringen West-Nederland (2014). Dit uitvoeringsbesluit is bij de vormgeving van de Omgevingsverordening als uitgangspunt genomen. In het Uitvoeringsbesluit is bepaald dat alle regionale waterkeringen die bij toetsing in 2012 en 2024 met 'onvoldoende' zijn dan wel worden beoordeeld (uiterlijk) in 2030 aan de omgevingswaarden veiligheid regionale waterkeringen moeten voldoen. Na 2024 worden de afspraken opnieuw bekeken, omdat de waterschappen dan ook de kunstwerken (bijv. bruggen en damwanden) en niet-waterkerende objecten (bijv. bomen en leidingen) voor het eerst hebben getoetst. De waterschappen stellen jaarlijks voortgangsrapportages op voor Gedeputeerde Staten, waarin zij beschrijven welke trajecten wel en welke niet aan de normen voldoen, en wat de planning is om aan de veiligheidsnormen te gaan voldoen.

Acties
Om ervoor te zorgen dat de regionale waterkeringen uiterlijk in 2030 aan de omgevingswaarden veiligheid regionale waterkeringen voldoen, doet de provincie het volgende:
- De provincie ziet toe op naleving van de bestuurlijke afspraken uit het Uitvoeringsbesluit regionale waterkeringen West-Nederland 2014 en de op basis hiervan gemaakte nadere afspraken, zoals de tussentijdse bestuurlijke mijlpalen waarover de waterschappen jaarlijks aan Gedeputeerde Staten (en Provinciale Staten) rapporteren.
- De provincie verkent samen met de waterschappen, en waar gewenst of nodig ook met gemeente of andere belanghebbende, de overstromingsrisico's en kansen voor optimalisatie van het regionaal watersysteem.
- De provincie zorgt ervoor dat regionale waterkeringen worden aangewezen en dat er omgevingswaarden (beschermingsniveaus) aan worden toegekend. Deze zijn opgenomen in de Omgevingsverordening. Het beschermingsniveau van een regionale waterkering wordt mede bepaald op basis van de economische schade die kan optreden als de waterkering faalt.
- Als voortschrijdend inzicht of nieuw beleid daartoe aanleiding geeft zal de provincie samen met het waterschap de status en omgevingswaarden van de regionale kering herijken.
- De provincie zorgt ervoor dat leidraden en richtlijnen voor het toetsen van regionale waterkeringen worden vastgesteld.
- De provincie draagt bij aan kennisontwikkeling in het Ontwikkelingsprogramma Regionale Keringen (ORK) om het toets- en ontwerp-instrumentarium regionale waterkeringen te verbeteren.
- De provincie zorgt ervoor dat regionale waterkeringen en de beschermingszones ruimtelijk geborgd zijn in omgevingsplannen en verhindert ruimtelijke ontwikkelingen die ertoe kunnen leiden dat de waterschappen het beschermingsniveau van deze waterkeringen niet meer kunnen garanderen.

2.2.2 Goedkeuren projectbesluiten (dijkversterkingsplannen)

Rol
Kaderstellend
Participeren

Beleidskeuze
Duurzame waterveiligheid

Gebiedsspecifiek?
Nee

Beschrijving maatregel

Goedkeuring projectbesluiten
De provincie moet zorgen voor de goedkeuring van alle projectbesluiten die de waterschappen moeten nemen voor de aanleg, verlegging, versterking of andere verbeteringen van primaire waterkeringen (dijkversterkingsplannen). Het waterschap kan ook voor regionale waterkeringen en andere waterstaatswerken een projectbesluit nemen.

Het waterschap kan voor andere benodigde omgevingsvergunning er voor kiezen of zij dat via een projectbesluit willen regelen of dat zij de provincie vragen dit te coördineren waarbij toepassing wordt gegeven aan afdeling 3.5 van de Algemene Wet Bestuursrecht.

Landschappelijke inpassing
Als de provincie de voorbereidings- en goedkeuringsprocedure moet volgen, beoordeelt ze onder andere[1] of de landschappelijke, natuur- en cultuurwaarden (LNC-waarden) voldoende in het verbeterplan van het waterschap zijn meegenomen, zodat de ruimtelijke kwaliteit behouden blijft of verbetert. Zo is in de verordening onder ruimtelijke kwaliteit opgenomen dat dijken een belangrijke bijdrage leveren aan de Zuid-Hollandse landschappen. In het Omgevingsprogramma wordt per dijktypologie aangegeven om welke karakteristieken het gaat. Op deze manier draagt de provincie bij aan een goede landschappelijke inpassing van dijken. Naast formele beoordeling bekijkt de provincie of er kansen zijn om provinciale opgaven te koppelen aan de dijkversterking (meekoppelkansen). Daarbij is te denken aan kansen voor recreatieve verbindingen, natuurontwikkeling of het vergroten en verbeteren van de biodiversiteit, voorbeeld is de bijdrage van dijkvegetatie aan biodiversiteit.

M.e.r. en inspraak
De provincie zorgt er ook voor dat milieueffecten en de inbreng van belanghebbenden een volwaardige plaats in de besluitvorming krijgen. Omdat Gedeputeerde Staten het projectbesluit van het waterschap moeten goedkeuren, is de provincie vanzelf ook het bevoegd gezag voor de milieueffectrapportages (m.e.r.) en zorgt ze voor inspraak en juridisch correcte uitvoeringsvergunningen.

[1] Artikel 10.27 Awb: De goedkeuring kan slechts worden onthouden wegens strijd met het recht of op een grond, neergelegd in de wet waarin of krachtens welke de goedkeuring is voorgeschreven.

2.2.3 Invulling geven aan de EU-Richtlijn overstromingsrisico's (ROR)

Rol
Netwerken

Beleidskeuze
Duurzame waterveiligheid

Gebiedsspecifiek?
Nee

Beschrijving maatregel
De provincie werkt samen met andere overheden om het overstromingsrisico te beperken en indien gewenst ondersteunt ze bij het in kaart brengen van bestaande risico's. Dat doet zij door:
- samen met de waterschappen en Rijkswaterstaat actuele overstromingsmodellen en -scenario's te maken;
- de gegevens over overstromingsgevaar en -risico te verzamelen;
- op basis van alle gegevens overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten vast te stellen;
- te zorgen voor een goed beheer, onderhoud en ontsluiting van de overstromingsgegevens.

De provincie actualiseert de overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten ten minste één keer in de zes jaar. In 2019 is dat voor de tweede keer gebeurd (www.risicokaart.nl). De volgende actualisatie moet uiterlijk in 2025 plaatsvinden. De kaarten zijn de basis voor maatregelen om het overstromingsrisico te beheersen.

De provincie draagt zorg voor de productie, actualisatie en publicatie van de overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten. Daarmee wordt invulling gegeven aan de verplichting die volgt uit de Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR), die door wetgever is geïmplementeerd in nationaal recht waarin deze taak aan de provincie is opgedragen.

De provincie levert doelen en maatregelen voor overstromingsrisicobeheer aan bij het Rijk, die ze opneemt in de overstromingsrisicobeheerplannen (ORBP'en). De overstromingsrisicobeheerplannen worden eens in de zes jaar geactualiseerd en vastgesteld; in 2021 gebeurt dat voor de tweede keer.

2.2.4 Risico's beheersen bij buitendijks bouwen

Rol
Netwerken

Beleidskeuze
Duurzame waterveiligheid

Gebiedsspecifiek?
Ja

Beschrijving maatregel
De provincie ziet het als haar rol om te zorgen dat gemeenten bij ruimtelijke ontwikkelingen in buitendijkse gebieden rekening houden met de gevolgen van een mogelijke overstroming daarvan. Buitendijkse gebieden worden immers niet beschermd door een primaire waterkering. Door hun ligging zijn ze vaak wel aantrekkelijk voor wonen en werken. De provincie vraagt, via de omgevingsverordening, aan de gemeenten om bij ruimtelijke ontwikkelingen buitendijks in een omgevingsplan rekening te houden met de overstromingsrisico's. Voor zover risico's zich voordoen wordt rekening gehouden met het zo veel mogelijk voorkomen en beperken, via maatregelen of voorzieningen, dan wel het gericht aanvaarden van deze risico's.

2.2.5 Invulling geven aan meerlaagsveiligheid

Rol
Netwerken

Beleidskeuze
Duurzame waterveiligheid

Gebiedsspecifiek?
Nee

Beschrijving maatregel
De provincie wil invulling geven aan het concept meerlaagsveiligheid. Meerlaagsveiligheid is gericht op het beperken van de kans op een overstroming en het beperken van de negatieve gevolgen van een overstroming, door een duurzame ruimtelijke inrichting en een goede crisisbeheersing (voorkomen van slachtoffers). De provincie onderzoekt hoe zij hier verder invulling aan wil geven. Dit doet de provincie samen met de relevante overheden en maatschappelijke organisaties. Daarbij worden maatregelen voor klimaatadaptatie en een waterrobuuste ruimtelijke inrichting meegenomen. Dit kan leiden tot adviezen aan gemeenten en eventueel een aanpassing van het beleid van de provincie (agenderend).

2.2.6 Wateroverlast beperken

Rol
Regisseren en participeren

Beleidskeuze
Duurzame waterveiligheid

Gebiedsspecifiek?
Nee

Beschrijving maatregel
De provincie wil de kans op wateroverlast beperken en schade door wateroverlast voorkomen. Dit is belangrijk voor de leefbaarheid, de veiligheid en de economie van Zuid-Holland, nu en in de toekomst.
De provincie heeft daartoe in de Omgevingsverordening omgevingswaarden vastgesteld voor wateroverlast door overstroming (inundatie) vanuit het regionale watersysteem. Met deze omgevingswaarden kunnen de waterschappen de benodigde bergings- en afvoercapaciteit van het regionale watersysteem vaststellen en realiseren. In de Omgevingsverordening is opgenomen dat alle gebieden in 2027 voldoen aan deze omgevingswaarde. Voor Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, waterschap Rivierenland en waterschap Amstel, Gooi en Vecht is in de verordening geregeld dat het tijdstip waarop aan de omgevingswaarden moet zijn voldaan in overleg met hen wordt vastgesteld.

Uit neerslagstatistieken blijkt dat de kans op extreme neerslag is toegenomen en door klimaatverandering ook verder zal toenemen. Hierdoor neemt ook de kans op wateroverlast door overstroming uit het regionale watersysteem toe. Extreme neerslag kan ook leiden tot water op straat. Hier wordt verder op ingegaan in de beleidskeuze Klimaatbestendig Bouwen.

Aanpak wateroverlast
De provincie is met de waterschappen in gesprek over de aanpak van wateroverlast in relatie tot beleidsdoelen die om vernatting vragen, zoals bodemdaling en weidevogelbeheer, en andere ontwikkelingen die de kans op wateroverlast vergroten, zoals klimaatverandering en verstedelijking. Uit de besprekingen tussen provincie, waterschap en andere relevante partijen, zoals gemeenten en belangenorganisaties, kunnen voorstellen komen om het omgevingsbeleid en/of de omgevingswaarden

(normen) in de Omgevingsverordening te herzien, zodat beter rekening kan worden gehouden met genoemde ontwikkelingen. Het gaat om de volgende beleidsdoelen en opgaven:

- Bodemdaling: verstandig omgaan met (de gevolgen van) bodemdaling in de slappe veen- en/of kleigebieden. Om bodemdaling tegen te gaan is het meestal nodig de bodem te vernatten, maar dat vergroot de kans op wateroverlast. De provincie zal in overleg met de waterschappen bepalen hoe hiermee om te gaan (zie meer hierover in hoofdstuk 4).
- Behoud en versterking biodiversiteit: beheer weidevogelgebieden. Hiervoor is nodig het waterpeil te verhogen, maar ook dat vergroot de kans op wateroverlast. De provincie zal in overleg met de waterschappen bepalen hoe hiermee om te gaan.
- Verstedelijking: verdichting vergroot de kans op wateroverlast. Daarom moet bij stedelijke ontwikkeling onder andere voldoende ruimte worden gereserveerd voor bergings- en afvoercapaciteit en voor voldoende vasthoudend vermogen van een gebied.

In de planperiode tot 2027 zal de provincie hierover het gesprek voortzetten met de waterschappen. Daaruit kunnen voorstellen komen om het omgevingsbeleid en de omgevingswaarden in de Omgevingsverordening te herzien, zodat beter rekening wordt gehouden met bovengenoemde ontwikkelingen.

3 MOOI EN SCHOON WATER

3.1 Beleidskeuze: mooi en schoon water

De provincie wil een goede kwantiteit en kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. Voor het realiseren van een goede waterkwaliteit volgt de provincie de systematiek van de Europese richtlijnen: de Kaderrichtlijn Water (KRW), de Grondwaterrichtlijn en de Drinkwaterrichtlijn. Ten aanzien van zwemlocaties in oppervlaktewater geeft de provincie uitwerking aan de Zwemwaterrichtlijn: De provincie wil goed ingerichte en veilige zwemlocaties in oppervlaktewater.

De provincie wil de bronnen voor drinkwaterproductie en vitale drinkwaterinfrastructuur beschermen, zodat er altijd voldoende drinkwater beschikbaar is om tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten te produceren. Gebruiksfuncties en het regionale watersysteem worden zodanig op elkaar afgestemd dat we weerbaar zijn tegen perioden van droogte of extreme neerslag en dat variaties in de aan- en afvoer van rivierwater kunnen worden opgevangen. Gebruiksfuncties worden voorzien van een passende waterkwaliteit uit oppervlaktewater zolang het doelmatig is. De provincie streeft zoveel mogelijk naar functiecombinaties die elkaar versterken, zoals drinkwater en natuur. Bij de aanwijzing van zwemwaterlocaties wordt rekening gehouden met de waterkwaliteit, veiligheid en hygiëne. Bij het vaststellen van waterkwaliteitsdoelen wordt rekening gehouden met de verschillende functies van oppervlaktewateren.

Voor het realiseren van een goede waterkwaliteit en -kwantiteit zoekt de provincie nadrukkelijk de samenwerking met andere partijen: niet alleen medeoverheden, maar ook drinkwaterbedrijven, terreinbeheerders, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Verdere uitwerking van het beleid voor mooi en schoon water is opgenomen in het regionaal waterprogramma.

Aanleiding

Een goede waterkwaliteit en -kwantiteit is de basis van een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving, waarin we nuttig gebruik maken van het beschikbare water voor de drinkwatervoorziening, landbouw, natuur, recreatie, transport en industrie. Die functies kunnen elkaar beïnvloeden, gaan niet altijd samen en de toestand van het water is niet altijd geschikt voor iedere functie.

De oppervlaktewaterkwaliteit in Zuid-Holland is niet op orde. Dit komt met name door verhoogde concentraties aan nutriënten en bestrijdingsmiddelen. Dat leidt onder andere tot overlast van blauwalgen en tot achterblijven van gestelde natuurdoelen. De kwaliteit van het grondwater wordt bedreigd door verontreinigende stoffen als gevolg van menselijk handelen. Intensieve landbouw, industriële uitstoot naar het milieu en toenemend gebruik van de ondergrond vormen een belasting in de vorm van nutriënten, bestrijdingsmiddelen, medicijnresten, microplastics en opkomende stoffen. Ook komen stoffen in het grondwater door uitspoeling van historische bodemverontreinigingen en (illegale) lozing van verontreinigende stoffen. De hoeveelheid zoet grondwater staat onder druk door onttrekkingen ten behoeve van industrieel gebruik, drinkwaterproductie en land- en tuinbouw. Door klimaatverandering en sociaaleconomische ontwikkelingen nemen de onttrekkingen toe. Bovendien leidt zeespiegelstijging tot extra druk van zoute kwel. Een goede waterkwaliteit kan niet simpelweg bereikt worden door aan knoppen te draaien (via het nemen van maatregelen). Er moet ook rekening worden gehouden met de fysieke achtergrondomstandigheden van het water die daarop van invloed zijn.

De beschikbaarheid van voldoende zoet water is belangrijk voor de drinkwatervoorziening, landbouw, natuur, waterkwaliteit en industrie. De vraag naar zoet water neemt toe door sociaaleconomische ontwikkeling en klimaatverandering. Tegelijk staat het aanbod van kwalitatief goed zoet water onder druk door klimaatverandering (zeespiegelstijging, langere periodes met droogte en lage rivierafvoeren, toenemende verzilting) en de invloed van verontreinigingen in het oppervlaktewater. Tekorten aan zoet water leiden tot schade aan functies die hiervan afhankelijk zijn. De balans tussen vraag en aanbod staat

onder druk. Daarom is het belangrijk dat gebruiksfuncties en het regionale watersysteem zodanig op elkaar afgestemd en ingericht zijn dat ze weerbaar zijn tegen veranderende omstandigheden zoals droogte en lage rivierafvoeren. Vanwege de wettelijke taken en de zorgplicht voor duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening zorgt de provincie voor een robuuste ruimtelijke bescherming van de bestaande en mogelijke toekomstige bronnen voor drinkwaterproductie.

Motivering provinciaal belang

Het beleid voor het realiseren van mooi en schoon water volgt uit wettelijke taken en bevoegdheden, maar ook uit bestuurlijke ambitie. De rol die de provincie neemt verschilt per opgave. De provincie heeft in ieder geval de volgende wettelijke taken/bevoegdheden:

- Aanwijzen en begrenzen van oppervlaktewaterlichamen die niet in beheer zijn bij het rijk, grondwaterlichamen en waterwinlocaties en het vast leggen ervan in het regionaal waterprogramma;
- Vaststellen van ecologische doelen voor de kwaliteit van oppervlaktewaterlichamen;
- Het vastleggen van maatschappelijke functies van regionale wateren, waaronder in ieder geval de maatschappelijke functie drinkwateronttrekking;
- Vaststellen van maatregelen ter uitvoering van de KRW voor grondwater, aangewezen oppervlaktewaterlichamen en waterlichamen waarin waterwinlocaties liggen;
- Monitoring van de toestand van grondwaterlichamen;
- Aanwijziging van zwemlocaties in oppervlaktewater conform de Europese zwemwaterrichtlijn.

Toelichting

Bij de beleidsuitwerking in het regionaal waterprogramma wordt tevens de relatie tot andere beleidskeuzes uitgewerkt.

Beleidsuitwerking in de *Zuid-Hollandse omgevingsverordening*

- aanwijzing van grondwaterbeschermingsgebieden, welke onderverdeeld zijn in waterwingebieden, grondwaterbeschermingszones, boringsvrije zones en aanvullende strategische voorraden;
- regels over milieubelastende activiteiten in grondwaterbeschermingsgebieden;
- regels over het voorkomen en tegengaan van verontreinigingen in de bodem met risico's voor het grondwater.

Beleidsuitwerking in het regionaal waterprogramma

In het regionaal waterprogramma wordt onder andere uitwerking gegeven aan de volgende beleidsonderdelen van mooi en schoon water:

- realiseren goede oppervlaktewaterkwaliteit;
- realiseren goede grondwaterkwaliteit en -kwantiteit;
- drinkwatervoorziening;
- goede en veilige zwemlocaties in oppervlaktewater;
- droogte en zoetwatervoorziening.

Gebiedsuitwerkingen in het regionaal waterprogramma

Het regionaal waterprogramma bevat onder andere de volgende gebiedsuitwerking voor mooi en schoon water:

- Deltaprogramma Zuidwestelijke Delta
- Zoetwaterregio West-Nederland

3.2 Beleidsuitwerking realiseren goede oppervlaktewaterkwaliteit

3.2.1 Realiseren goede oppervlaktewaterkwaliteit

Rol
Kaderstellend
Participeren
Netwerken

Beleidskeuze
Mooi en schoon water

Gebiedsspecifiek?
Nee

Beschrijving maatregel
Een groot deel van het oppervlaktewater in Zuid-Holland is ingedeeld in 125 oppervlaktewaterlichamen. De kwaliteit hiervan valt onder de regels zoals die gesteld zijn in de Kaderrichtlijn Water (KRW). De provincie legt de begrenzing van en de ecologische doelen voor KRW-oppervlaktewaterlichamen vast in het regionaal waterprogramma. Voor het behalen van de kwaliteitsdoelen voor deze KRW-oppervlaktewaterlichamen geldt een resultaatsverplichting.

De oppervlaktewaterlichamen
De KRW-systematiek maakt onderscheid in natuurlijke, sterk veranderde en kunstmatige waterlichamen. Zuid-Holland heeft geen natuurlijke oppervlaktewaterlichamen, alle zijn sterk veranderd of kunstmatig. Voor natuurlijke oppervlaktewaterlichamen zijn ecologische doelen vastgelegd door het Rijk. Voor kunstmatige en sterk veranderde oppervlaktewaterlichamen heeft de provincie op voordracht van de waterschappen ecologische kwaliteitsdoelen vastgesteld die uiterlijk in 2027 moeten zijn gerealiseerd. De doelen voor en de kenmerken van de oppervlaktewaterlichamen worden hierna kort beschreven en verder uitgewerkt in de KRW-nota. De waterschappen monitoren de kwaliteit van de oppervlaktewateren en stellen een pakket maatregelen op. Zij werken daarbij samen met andere overheden en maatschappelijke organisaties als LTO en natuurbeheerders. In deze samenwerking wordt actief gezocht naar meekoppelkansen en verbinding met andere opgaven, zoals de stikstofproblematiek, vergroten biodiversiteit, natuurdoelen, zwemwater en drinkwatervoorziening.

De waterkwaliteitsdoelen voor oppervlaktewaterlichamen zijn:
- goede ecologische toestand (zie KRW-nota par. 4.2 en 4.3);
- goede chemische toestand;
- geen achteruitgang.

Overige wateren
De oppervlaktewateren die vanwege hun omvang geen KRW-oppervlaktewaterlichaam zijn noemen we ‘overige wateren’. Voor de ecologische kwaliteitsdoelen hiervan geldt een inspanningsverplichting en geen resultaatsverplichting. Op voordracht van de waterschappen legt de provincie doelen voor overige wateren vast (zie KRW-nota, par. 4.5).

Waterkwaliteitsdoelen voor overige wateren zijn te verdelen over:
- goed ecologisch potentieel (zie KRW-nota par. 4.5);
- goede chemische toestand;
- geen achteruitgang.

Ecologische doelen
De provincies Noord- en Zuid-Holland hebben samen met de waterschappen afspraken gemaakt over ecologische doelen voor de overige wateren (zie KRW-nota, par. 4.5). De ecologische doelen voor overige wateren worden tegelijk met de doelen voor de KRW-oppervlaktewaterlichamen iedere zes jaar gemeten en zo nodig herzien.

De waterschappen zijn initiatiefnemer voor gebiedsprocessen om ecologische doelen voor overige wateren af te leiden. Als de provincie in een bepaald gebied voor een ander doel al een gebiedsproces voert, kan het waterschap de provincie vragen om in het gebiedsproces ook de afleiding van ecologische doelen voor het overig water in dat gebied te betrekken.

Chemische doelen
Met de waterschappen is afgesproken om de chemische doelen voor KRW-oppervlaktewaterlichamen ook van toepassing te laten zijn op de overige wateren.

Samenwerkingsverbanden
Hier worden de volgende samenwerkingsverbanden toegelicht:
- Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West;
- Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoet water;
- Interprovinciaal Overleg;
- Deltaplan Agrarisch Waterbeheer;
- Programma Realisatie Natuurnetwerk Nederland.

Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West: op zoek naar synergie
In het deelstroomgebied Rijn-West (zie figuur 1 in KRW-nota) werken de overheden in een Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) samen aan schoon water. De provincie Zuid-Holland is sinds 1 januari 2020 bestuurlijk voorzitter van dit overleg.
Binnen het RBO Rijn-West werken de partijen samen aan de strategische agenda om de KRW-doelen te bereiken. Het betreft maatregelen voor onder andere de aanleg van natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen in provinciale vaarwegen. Maar bijvoorbeeld ook aan maatregelen zoals functieverandering en herinrichting van landbouwgebied naar natuurgebied als daarmee de KRW-doelen worden bevorderd.
De provincie neemt als partner van het RBO Rijn-West deel aan de werkgroep vismigratie, waarin de provincie samen met de waterschappen, Rijkswaterstaat en gemeenten werkt aan het wegnemen van barrières voor trekvissen. Ook is de provincie vertegenwoordigd in de werkgroep die uitwerking geeft aan het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer.

De provincie zoekt actief naar mogelijkheden om opgaven aan elkaar te koppelen, waardoor win-winsituaties kunnen ontstaan (meekoppelkansen). Zo zoekt ze in gebiedsprocessen naar synergie tussen de opgaven van de waterschappen en de provincie (zoals o.a. in de Visie Rijke Groenblauwe leefomgeving benoemd). Via de gebiedsprocessen selecteren de waterschappen en de provincie samen de maatregelen.

Maatregelen die zich lenen voor synergie:
- Natuurrijk/biodiversiteit en natuur:
  - verbinden maatregelen Natura 2000-gebieden / Natuurnetwerk Nederland (NNN) met KRW-opgave waterschappen, ambities overig water en terreinbeherende organisaties;
  - aanleggen ecologische verbindingszones Natuurnetwerk Nederland;
  - inrichtingsmaatregelen: aanleg natte ecologische zones en plas/drasgebieden en maatregelen vismigratie;
  - mogelijkheden natuurontwikkeling in samenhang met maatregelen wateroverlast en waterberging, bijvoorbeeld waterberging in combinatie met (riet)moeras, natte bossen of natte graslanden;
  - Maatregelen in weidevogelgebieden.
- Verduurzamen Landbouw:
  - koppelen kringlooplandbouw aan maatregelen van waterschappen en LTO via impulsprogramma stroomgebied Rijn-West (reductie nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen);
  - uitvoeren maatregelen agrarisch natuurbeheer via samenwerking agrarische collectieven en subsidiëring vanuit Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB);
  - bijdrage Deltaplan Agrarisch Waterbeheer.
- Klimaat en bodemdaling:
  - uitvoeren klimaatstresstest voor waterkwaliteit;
  - uitwisselen kennis bodemdaling en klimaat.
- Maatregelen in samenhang met recreatie:
  - (communicatie rond) maatregelen voor de zwemwaterkwaliteit.

Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoet water
De provincie werkt in de Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoet water samen met de rijksoverheid, waterschappen, drinkwaterbedrijven, gemeenten, kennisinstituten, natuur-, zorg- en landbouworganisaties en de industrie. De aanpak richt zich vooral op het verbeteren van de waterkwaliteit door het aanpakken van ongewenste stoffen in het water, waarmee wordt bijgedragen aan de doelen die zijn gesteld in de KRW. Prioriteit is het voorkomen en beperken dat nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten, microplastics en stoffen die nog niet genormeerd zijn (de zogeheten opkomende stoffen) in het oppervlaktewater terechtkomen. Om de hoeveelheid microplastics in het water te verminderen ruimt de provincie plastic zwerfvuil langs provinciale vaarwegen op en ondersteunt ze opruimacties van andere partijen.

Interprovinciaal Overleg
De provincie heeft in IPO-verband een *position paper* opgesteld over de betrokkenheid van de provincies bij de belangrijkste waterkwaliteitsthema's. Het gaat daarbij om nutriënten (nitraat en fosfaat vanuit mest), gewasbeschermingsmiddelen, opkomende stoffen, microplastics en medicijnresten.
Dit *position paper* bevat geen harde afspraken, maar geeft de provincies de mogelijkheid om voor specifieke stoffen afspraken te maken met partners om gezamenlijk resultaten te boeken. Een voorbeeld is de afspraak met waterschappen en omgevingsdiensten om intensiever te handhaven op de illegale lozing van gewasbeschermingsmiddelen. Een ander voorbeeld is de aanpak van plastic zwerfafval in het oppervlaktewater ter voorkoming van microplastics.

Deltaplan Agrarisch Waterbeheer
Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer is een initiatief van de landbouwsector met als doel verbetering van de waterkwaliteit en behoud van zoetwatervoorziening. Provincie Zuid-Holland en de waterschappen dragen bij aan de uitwerking via gebiedsdocumenten. De gebiedsdocumenten resulteren uiteindelijk in watermaatregelen op het boerenerf. De inzet van Provincie Zuid-Holland in de gebiedsuitwerking is in lijn met de Hoofdlijnennotitie vitale landbouw Zuid-Holland, waarin staat beschreven welke kansen de provincie heeft om niet alleen te werken aan de waterdoelen, maar ook aan biodiversiteit, klimaatverandering, bodemdaling, stikstofreductie en regionale economie.

Programma realisatie Natuurnetwerk Nederland (NNN) en samenwerking Groene partners
Veel natuurdoelen zijn afhankelijk van een goede waterkwaliteit en natuurlijk peil (in de winter hoger dan in de zomer). Voor het realiseren van deze natuurdoelen is samenwerking met de waterschappen daarom cruciaal. Realisatie van het Natuurnetwerk Nederland is in paragraaf 5.1.1. van de omgevingsvisie verder beschreven.

Daarnaast wordt via Groene partneroverleg verbinding gelegd met alle provinciale natuuropgaven en de verschillende Groen (blauwe) partners die hier aan werken.

3.3 Beleidsuitwerking realiseren goede grondwaterkwantiteit en -kwaliteit

De provincie zet zich in voor een gezonde leefomgeving met mooi en schoon water. Voldoende en schoon grondwater is daar een onderdeel van. Grondwater is een deel van de ondergrond en daar gebeurt veel: grondwater wordt opgepompt en geïnfiltreerd, energie (in de vorm van warm of koud water) wordt gewonnen of opgeslagen, er wordt gebouwd in de ondergrond, enzovoort. Het gebruik van de ondergrond kan conflicteren met de doelen uit de KRW en de Grondwaterrichtlijn. Ook activiteiten bovengronds hebben invloed op de ondergrond. Twee voorbeelden hiervan zijn de toename van verhard oppervlak (door onder andere woningbouw), waardoor minder infiltratie van hemelwater kan plaatsvinden en de landbouw, waarbij meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen kunnen uitspoelen naar het grondwater. Beide voorbeelden bemoeilijken het bereiken van de doelen voor grondwaterkwantiteit en -kwaliteit.

De doelen voor grondwaterkwantiteit en -kwaliteit worden bepaald door de Europese Kaderrichtlijn Water (zie KRW-nota, par. 3.1, 3.2 en 3.4). De KRW biedt daarnaast samen met de Grondwaterrichtlijn het kader voor de maatregelen die vastgesteld moeten worden om aan de doelen te voldoen. De KRW en

Grondwaterrichtlijn zijn voor de toekomst geïmplementeerd in de Omgevingswet en het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Provinciale rollen bij grondwaterkwantiteit en -kwaliteit
De provincie dient met het Regionaal Waterprogramma zorg te dragen dat voldaan wordt aan de Europese richtlijnen, waaronder de KRW en Grondwaterrichtlijn. In het regionaal waterprogramma legt de provincie de begrenzing van grondwaterlichamen, doelen, toestand en maatregelen vast (zie hoofdstuk 3 van de KRW-nota). Naast het regionaal waterprogramma hebben ook het waterbeheerprogramma en nationaal waterprogramma een taak ten aanzien van het voldoen aan de KRW-doelen en het vaststellen van maatregelen. Hierbij dient het waterbeheerprogramma rekening te houden met het regionaal waterprogramma. Voor de provincie is hiermee een coördinerende en regisserende rol weggelegd om samen met het waterschap uitvoering te geven aan de gedeelde verantwoordelijkheid om de doelen voor grondwaterkwantiteit en -kwaliteit te behalen.

De maatregelen in het regionaal waterprogramma kunnen aanleiding geven om in de omgevingsverordening (instructie)regels te stellen voor activiteiten met het oog op het behalen van de KRW-doelen. De provincie sluit hierbij aan bij de bestaande bevoegdheidsverdeling en dat maakt dat er ook een doorwerking, via een instructieregel in de omgevingsverordening, kan plaatsvinden naar zowel de waterschapsverordening als het omgevingsplan als het activiteiten betreft waar het waterschap of gemeente bevoegd voor is.

Uiteindelijk zijn alle bestuurslagen nodig om zorg te dragen voor een goede grondwaterkwantiteit en -kwaliteit en ziet de provincie zichzelf hier als regisseur van. De provincie start voor de periode 2021-2027 een grondwateroverleg met de betrokken partijen om alle taken op elkaar af te stemmen. Daar wordt ook bekeken waar de provincie meer regie zou moeten nemen en hoe daar invulling aan kan worden gegeven. Daarnaast geeft de provincie richting aan het grondwaterbeleid door dit uit te werken in dit regionaal waterprogramma.

De beleidsuitwerking voor grondwater gaat achtereenvolgens in op:
- het realiseren van een goede grondwaterkwantiteit en -kwaliteit (par. 3.3.1);
- de kennisontwikkeling over de grondwaterkwantiteit en -kwaliteit (par. 3.3.2);
- het monitoren van de grondwaterkwantiteit en -kwaliteit en het inzicht geven in toestand en trends (par. 3.3.3).

3.3.1 Realiseren goede grondwaterkwantiteit en -kwaliteit

Rol
Samenwerken
Realiseren
Rechtmatige overheid

Beleidskeuze
Mooi en schoon water

Gebiedsspecifiek?
Ja

Beschrijving maatregel
De Europese Kaderrichtlijn Water (zie par. 4.3 KRW-nota) en de Grondwaterrichtlijn vormen het kader voor het realiseren van een goede grondwaterkwantiteit en -kwaliteit de systematiek van. In Nederland zijn de kaders die volgen uit de richtlijnen geïmplementeerd in het Waterbesluit (huidig recht) en het Besluit kwaliteit leefomgeving (toekomstig recht).

Het regionaal waterprogramma dient maatregelen vast te stellen om te voldoen aan de KRW-doelen, waaronder de in artikel 4 KRW opgenomen milieudoelstellingen voor grondwater. Daarnaast kent de KRW ook een doelstelling die zich specifiek richt tot water bestemd voor menselijke consumptie, welke in paragraaf 3.4 behandeld wordt. (Art. 7 KRW).

De milieudoelstellingen in art. 4 KRW voor grondwater zijn:
1 behalen goede kwantitatieve toestand;
2 behalen goede chemische toestand;
3 voorkomen van achteruitgang van de toestand van het grondwaterlichaam;
4 ombuigen significante en stijgende trends;
5 voorkomen en beperken inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater (maatregelen ter uitvoering van art. 6, eerste lid Grondwaterrichtlijn).

KRW-doelen grondwater
Ad 1 en 3
De grondwaterlichamen moeten in evenwicht zijn. Dat wil zeggen dat aanvoer en onttrekking globaal gelijk zijn (waterbalans). Ook mag er geen sprake zijn van zoutintrusie (binnendringing), waardoor de voorraad zoet grondwater afneemt.

Ad 2 en 3
De Grondwaterrichtlijn beschrijft wanneer maatregelen genomen moeten worden om te voldoen aan de een goede chemische toestand zodat terrestrische en aquatische ecosystemen beschermd zijn als ook om het gebruik van grondwater door de mens mogelijk te maken. De provincie heeft in haar regionaal waterprogramma maatregelen vastgesteld waarmee voldaan wordt aan de omgevingswaarden voor de goede chemische toestand.

Ad 4
Ongewenste stoffen in het grondwater kunnen een significante en stijgende trend vertonen (aangetoond door monitoring). De KRW vraagt om het ombuigen van de trend. Deze stoffen komen in het grondwater door vaak diffuse verontreinigingen. Dit vereist een aanpak door meerdere partijen (ketenaanpak).

Ad 5
De Grondwaterrichtlijn beschrijft wanneer maatregelen vastgesteld moeten worden om een inbreng van een verontreinigende stoffen naar het grondwater te voorkomen of beperken (het zogenaamde *prevent & limit-principe*). Het gaat hierbij niet alleen om verontreinigende stoffen waarvoor in het Besluit kwaliteit leefomgeving omgevingswaarden zijn opgenomen, maar voor alle verontreinigende stoffen. Maatregelen dienen zich te richten tot het voorkomen of beperken van een directe inbreng van een verontreiniging naar het (omliggende) grondwater of een indirecte inbreng waarbij een verontreiniging zich in de onverzadigde zone van de bodem bevindt en vanuit daar leidt tot een inbreng naar het grondwater.

Generieke maatregelen voor een goede grondwaterkwaliteit

Preventieve maatregelen om verontreiniging van het grondwater te voorkomen
De provincie zet zich in om te voorkomen dat het grondwater verontreinigd raakt. Hiervoor neemt de provincie (aanvullende) regels op in de omgevingsverordening die zich richten tot het voorkomen van verontreiniging van het grondwater en het voorkomen dat activiteiten een bedreiging vormen voor de KRW-doelen doordat zij reeds in het grondwater aanwezige verontreinigingen beïnvloeden.

De regels zijn uiteengezet in het Beleidskader grondwaterkwaliteit en richten zich tot:
- Milieubelastende activiteiten met gevolgen voor het watersysteem waarvoor de gemeente een omgevingsvergunning vereist;
- Wateractiviteiten waarvoor de provincie of het waterschap bevoegd is en specifiek grondwateronttrekkingen. Een speciale categorie van grondwateronttrekkingen hierbij zijn infiltraties waarbij van water in de bodem wordt gebracht met het oog dit later te onttrekken.

- Lozen van grondwater op of in de bodem dat als afvalwater ontstaat bij het uitvoeren van een bodem- of grondwatersanering of bij het graven in verontreinigde bodem.
- Een verbod op de rechtstreekse lozing van verontreinigende stoffen naar het grondwater zonder doorsijpeling in de bodem.

Daarnaast wil de provincie dat de belasting op het grondwater door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, resten van (dier)geneesmiddelen, kunstmest (nutriënten) en macro- en microplastics vermindert. Daartoe kijkt ze welke afvalstromen er zijn vanuit productieprocessen en eindproducten, en analyseert die. Deze informatie koppelt ze aan data uit de grondwaterkwaliteitsmonitoring om mogelijke relevante bronnen te kunnen onderscheiden en daar waar mogelijk de emissie bij de bron te verminderen. Maar ook de provinciale inzet op het Agrarisch Natuurbeheer moet op termijn leiden tot vermindering van emissies.

Curatieve maatregelen vanwege een bestaande grondwaterverontreiniging
De provincie vindt het belangrijk dat de grondwaterkwaliteit waar mogelijk verbeterd wordt en dat het grondwater geschikt is voor het gebruik dat afhangt van het grondwater. Hierbij wordt aangesloten bij de Kaderrichtlijn Water die naast de algemene grondwaterkwaliteit ook kijkt naar het gebruik dat kwetsbaar is voor een goede grondwaterkwaliteit. Het gaat hierbij om grondwaterbeschermingsgebieden en overig waterwinlocaties waar grondwater bestemd is voor menselijke consumptie, grondwaterafhankelijke natuur en waar het grondwater het oppervlaktewater voedt. Hierbij gaat het primair om de krw-oppervlaktewaterlichamen, maar worden ook overige wateren waar regionale waterkwaliteitsdoelstellingen voor zijn vastgesteld in beschouwing genomen.

De provincie heeft een risicobeoordeling in het Beleidskader Grondwaterkwaliteit ontwikkeld om te beoordelen of een verontreiniging in het grondwater een bedreiging vormt voor de algemene grondwaterkwaliteit of voor de eerde genoemde drie kwetsbare vormen van gebruik. Ook bepaalt de risicobeoordeling of bij het ontbreken van een acute bedreiging van het grondwater of het gebruik een verbetering van de grondwaterkwaliteit loont. Hierbij dient zoveel als waar kan aangesloten worden bij een natuurlijk moment zodat in samenhang met een activiteit de grondwaterkwaliteit verbeterd wordt. Een verbetering van de grondwaterkwaliteit kan door het saneren van nog bestaande bronnen in de bodem (bronaanpak) eventueel in samenhang met het saneren van de verontreinigingspluim (grondwatersanering). Dit is in lijn met de huidige wet- en regelgeving die op een natuurlijk moment bekende historische verontreinigingen aanpakt waar geen onaanvaardbaar risico aanwezig is waardoor een spoedige sanering vereist is.
Grondwaterverontreiniging die acuut een bedreiging vormen voor het grondwater of het gebruik dat afhangt van het grondwater, zijn vaak groot in omvang en bevatten hoge concentraties aan verontreinigende stoffen. Deze grondwaterverontreiniging zijn vaak al bekend zijn en daarmee onder de huidige wet- en regelgeving beschikt zijn als ernst en spoed. Ze vallen onder het overgangsrecht en worden onder de Wet bodembescherming gesaneerd. Het kan echter voorkomen dat er sprake is van een nog onbekende grondwaterverontreiniging of een opkomende stof die tot nu toe nog niet gemeten werd, die een bedreiging vormt voor het grondwater of het gebruik. Bij het ontbreken van een activiteit draagt de provincie er zorg voor dat het risico beheerst wordt.

De regels die de provincie hiertoe opneemt in de omgevingsverordening zijn uiteengezet in het Beleidskader Grondwaterkwaliteit en richten zich tot:

- Bouwactiviteiten op een bodem waar sprake is van een grondwaterverontreiniging en waar mogelijk een bronaanpak en eventueel grondwatersanering vereist wordt op grond van de risicobeoordeling grondwaterkwaliteit.
- Een risicobeoordeling grondwaterkwaliteit die bij een verontreiniging van het grondwater beoordeelt of er risico's zijn en of sanerende maatregelen zoals een bronaanpak of grondwatersanering aan de orde zijn.
- Beschermende maatregelen bij overige activiteiten op een bodem waar sprake is van een bekende grondwaterverontreiniging.
- Een bodemsanering waarbij sprake is van een bron van verontreiniging van het grondwater die aangepakt moet worden vanwege een bouwactiviteit of waar de sanering plaatsvindt in een grondwaterbeschermingsgebied.

- Een grondwatersanering die volgt uit de regels voor een bouwactiviteit en waarvoor een omgevingsvergunning is vereist of algemene regels gelden indien het een vrijwillige grondwatersanering betreft.
- Een toevalsvondst van een verontreiniging in het grondwater.

De provincie sluit met haar regels aan bij de bestaande bevoegdheidsverdeling. De gemeente is bevoegd voor het saneren van de bodem en het reguleren van bouwactiviteiten. De provincie stuurt op deze bevoegdheid door middel van instructieregels. Waar het een nog niet aangewezen activiteit is, zoals een grondwatersanering, volgen rechtstreeks werkende regels met de provincie als bevoegd gezag.

Generieke maatregelen voor een goede grondwaterkwantiteit

Regels voor ondergrondse activiteiten (Operationeel Grondwaterbeleid)
In de ondergrond vinden verschillende activiteiten plaats die invloed kunnen hebben op de grondwaterkwantiteit en -kwaliteit. Daarom zijn er regels voor opgesteld, die in de bijlage Operationeel Grondwaterbeleid zijn opgenomen. Ze zijn beleidsarm omgezet, maar wel aangepast vanwege de naderende invoering van de Omgevingswet en de bijbehorende AMvB's (o.a. het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit kwaliteit leefomgeving).

In het Operationeel Grondwaterbeleid staan de volgende beleidsregels:
- het Beleidskader Ondergronds beluchten van grondwater door drinkwaterbedrijven (2014);
- de Beleidsregel open bodemenergiesystemen in bodemenergieplannen Zuid-Holland 2016;
- de Beleidsregel grondwatervergunningen Zuid-Holland 2018.

Aanvullend op deze beleidsregels staan in het Operationeel Grondwaterbeleid ook regels voor:
- infiltraties en lozingen;
- uitvoeren van (verticale) boringen;
- grondwaterheffing, modelberekening bij grondwateronttrekking en grondwaterbeschermingszones.

Gebiedsspecifieke maatregelen voor een goede grondwaterkwaliteit en -kwantiteit
Niet in alle situaties volstaan de generieke maatregelen die zich veelal richten tot de initiatiefnemer van een activiteit. Een aanleiding om gebiedsspecifieke maatregelen vast te stellen, kan zijn oorsprong hebben in meerdere belangen die in een gebied spelen die vragen om een maatwerkoplossing of omdat de lokale verontreinigingssituatie dusdanig van aard is dat dit een maatwerkoplossing verlangd. Denk bijvoorbeeld aan verontreinigingspluimen die in elkaar overlopen en die enkel gebiedsgericht aangepakt kunnen worden.

Gebiedsspecifieke preventieve maatregelen ten aanzien van infiltreren en lozen
De provincie verkent samen met andere overheden, de drinkwatersector en de Greenports of aanvullende regels op het Operationeel Grondwaterbeleid nodig zijn voor het inbrengen (infiltreren en lozen) van water in de bodem. Die praktijk kan namelijk op gespannen voet staan met de kwantiteits- en kwaliteitsdoelen voor het grondwater. Concreet wordt gewerkt aan:
- een verkenning naar het infiltreren van hemelwater in de Greenports;
- een beleidsontwikkeling brijnlozing.

De provincie verkent in 2021 samen met andere overheden, kennisinstituten en betrokken sectoren hoe het beleid voor brijnlozing kan worden herzien. Brijn is de reststroom die overblijft na het ontzilten van zout grondwater. Met name in de Greenports wordt grondwater onttrokken en ontzilt voor de gietwatervoorziening. Ook bij drinkwaterbedrijven ontstaat brijn als gevolg van ontzilting en zuivering van ruw water.

Gebiedsspecifieke curatieve maatregelen ten aanzien van historische bodemverontreinigingen Botlekgebied:
De gebiedsgerichte aanpak voor het havengebied in Rotterdam is met een pilot voor het Botlekgebied gestart gedurende het Stroomgebiedbeheerplan 2009-2015 en is nog in uitvoering. Hierin wordt vastgelegd hoe de verontreinigingen in het grondwaterlichaam zo veel mogelijk kunnen worden beperkt. Op deze manier wordt in dit gebied het 'Prevent & Limit'-principe uit de KRW ingevuld. De gemeente Rotterdam is onder het huidige recht bevoegd gezag voor de Wet bodembescherming en bepaalde wanneer een bodem-

en/of grondwatersanering uitgevoerd werd en op welke wijze om te gaan met (water)activiteiten die een bestaande historische verontreiniging kon beïnvloeden.

Om ook onder de Omgevingswet deze uitvoeringspraktijk te continueren heeft de provincie in haar omgevingsverordening de gemeente Rotterdam voor het havengebied de taak *beheer van watersystemen* toebedeeld, maar dan enkel voor wat betreft het beheer van historische verontreinigingen. Hierbij is meegegeven dat de gemeente Rotterdam met het uitvoeren van deze taak rekening moet houden met het regionaal waterprogramma om ervoor zorg te dragen dat de gemeente bij het uitoefenen van deze taak en daaraan verbonden bevoegdheden oog houdt voor de KRW-doelen waar met het regionaal waterprogramma mee voldaan wordt. Ook blijft de provincie in gesprek met de milieudienst Rijnmond (DCMR) en de gemeente over de gemaakte afspraken. Bovendien wordt onderzocht of de gebiedsgerichte aanpak kan worden uitgebreid naar andere deelgebieden, zoals Europoort, Vondelingenplaat, Waal- en Eemhaven en de stadshavens.

De gebiedsgerichte aanpak is vastgelegd in handreikingen en toelichtingen. Ook is een grondwatermodel van het Rotterdamse havengebied ontwikkeld, genaamd 'Carrot', waarmee de verontreinigingen en de verspreidingen ervan gemodelleerd kunnen worden (zie www.rotterdam.nl/werken-leren/gga-botlek).

3.3.2 Kennisontwikkeling grondwaterkwaliteit en -kwantiteit

Kennis van stoffen die het milieu schade kunnen berokkenen en (nieuwe) technieken om deze op te sporen zijn nodig om ook in de toekomst te kunnen blijven zorgen voor een goede grondwaterkwantiteit en -kwaliteit. Hieronder staan een aantal initiatieven waarbij de provincie is betrokken:

1. In beeld brengen van (potentieel) Zeer Zorgwekkende Stoffen en opkomende stoffen;
2. Verbeteren van inzicht in het grondwatersysteem;
3. Integrale ontwikkelingen;
4. Werken aan een 3D-ordening van de ondergrond;
5. Onderzoek naar gevolgen van energietransitie voor de grondwaterkwaliteit;
6. Stimuleren van innovaties.

Ad 1 In beeld brengen van (potentieel) Zeer Zorgwekkende Stoffen en opkomende stoffen
Een Zeer Zorgwekkende Stof (ZZS) is een chemische stof die gevaarlijk is voor mens of milieu, omdat die bijvoorbeeld kankerverwekkend is, de voortplanting verstoort of zich in de voedselketen ophoopt. De criteria die worden gebruikt om een Zeer Zorgwekkende Stof te identificeren zijn vastgelegd in de EU-REACH-verordening. Mensen, planten en dieren kunnen in contact komen met zeer zorgwekkende stoffen via het milieu (lucht of water), via de werkplek of via producten zoals schoonmaakmiddelen. Voorbeelden van zeer zorgwekkende stoffen zijn lood, koper, vinylchloride en benzeen. Het doel van het Nederlandse beleid is om deze stoffen zo veel mogelijk uit de leefomgeving te weren (Prevent & Limit) en dus ook lozingen naar het water te beperken.

Ad 2 Verbeteren van inzicht in het grondwatersysteem
Inzicht in hoe het grondwater zich gedraagt in de ondergrond is belangrijk. Daarom ontwikkelt de provincie samen met Deltares een Integraal Watermodel voor de provincie Zuid-Holland. Met dit grondwatermodel kan worden onderzocht wat de effecten zijn van ingrepen, maatregelen en (autonome) ontwikkelingen, zoals grondwateronttrekkingen, bodemdaling, energietransitie, klimaatverandering en ingrepen in de ondergrond. Zo heeft de provincie kaarten ontwikkeld om inzicht te geven in de chlorideverdeling in de watervoerende pakketten. Beter inzicht in het grondwater kan ook leiden tot uitbreiding van het provinciale grondwatermeetnet en het toepassen van nieuwe technieken. Bij de modelontwikkeling wordt gebruik gemaakt van Nederlands Hydrologisch Instrumentarium (NHI). De provincies, ook Zuid-Holland, dragen bij aan de ontwikkeling van het NHI.

Ad 3 Integrale ontwikkelingen
De ondergrond heeft meerdere functies. Het gebruik van de ondergrond heeft invloed op de kwantiteit en kwaliteit van grondwater. Daarom is de provincie betrokken bij integrale onderzoeken en innovaties.

Ad 4 Werken aan een 3D-ordening van de ondergrond
De kennis van het grondwater wordt ingezet in de '3D-ordening'. Bij deze ordening van de ondergrond spelen de verschillende (grond)watervoerende pakketten een (hoofd)rol. De watervoerende pakketten worden gebruikt bij de warmte- en koudeopslag van bodemenergiesystemen, maar bijvoorbeeld ook voor de opslag van zoet water. Hierbij is nauwe samenwerking met gemeenten en waterschappen een essentieel onderdeel. In het Gemeentelijk Omgevingsplan zal 3D-ordening van de bodem een onderwerp zijn.

Ad 5 Onderzoek naar gevolgen van energietransitie voor de grondwaterkwaliteit
In het streven naar een schone, betaalbare en toekomstbestendige energievoorziening worden ook mogelijkheden in de bodem en het grondwater verkend. Samen met andere partijen onderzoekt de provincie wat de gevolgen voor de grondwaterkwaliteit zijn van warmteopslag in de bodem met temperaturen hoger dan 30° C.

Ad 6 Stimuleren van innovaties
Veel vraagstukken maken maatwerk en samenwerking tussen partijen (overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen) noodzakelijk. De provincie participeert daarom in verschillende projecten en samenwerkingsverbanden op het gebied van kennis en innovatie, zoals COASTAR, Urban waterbuffer en WINDOW (Warmtevoorziening In Nederland Duurzamer met Ondergrondse Warmteopslag).
Toepassing van ondergrondse warmteopslag met hoge temperatuuropslag vindt nog zeer beperkt plaats in Nederland. Het WINDOW-programma gaat over het wegnemen van technische, juridische en bedrijfseconomische belemmeringen, zodat ondergrondse warmteopslag in 2025 als bewezen techniek kan worden toegepast.

3.3.3 Monitoren grondwaterkwantiteit en -kwaliteit

Rol
Uitvoeren

Beleidskeuze
Mooi en schoon water

Gebiedsspecifiek?
Nee

Beschrijving maatregel
De provincie monitort het grondwater, om inzicht te geven in de toestand en trends van de grondwaterkwantiteit en -kwaliteit in de grondwaterlichamen. Uit de meetresultaten blijkt of de KRW-doelen worden gehaald. De provincie stelt ook een methode vast voor aanvullende trendbeoordeling, zoals bedoeld in art. 5 van de Grondwaterrichtlijn.

De beoordeling van toestand en trends wordt uitgevoerd volgens het *Protocol voor toestand- en trendbeoordeling van grondwaterlichamen KRW* (Ministerie van IenW, 2019). Dit protocol schrijft voor dat de toestand van het grondwater wordt beoordeeld aan de hand van zes testen.

Drie algemene testen worden uitgevoerd op het niveau van het gehele grondwaterlichaam:
1. waterbalanstest;
2. beoordeling chemische toestand (inclusief trendanalyse);
3. test op intrusies van zout water.

Drie testen worden specifiek uitgevoerd voor kwetsbare locaties die liggen binnen het grondwaterlichaam:
4. test voor van grondwater afhankelijke oppervlaktewateren;
5. test voor van grondwater afhankelijke terrestrische ecosystemen;
6. test voor winningen voor menselijke consumptie ('drinkwatertest').

Op basis van het *one out, all out*-principe van de KRW is het oordeel over de toestand van het grondwaterlichaam alleen dan 'goed' als alle 6 testen, dat wil zeggen zowel de generieke- als lokale testen, een positief (voldoende) resultaat geven. De resultaten van de testen voor wat betreft Zuid-Holland zijn opgenomen in paragraaf 3.4 van de KRW-nota.

De provincie meet meer stoffen en op meer locaties dan nodig is op grond van de KRW. Dat doet ze om tijdig een scherp beeld te hebben van de aanwezigheid en verspreiding van vooral opkomende stoffen, zoals PFAS en resten van (dier)geneesmiddelen.

Aanvullende trendbeoordelingen
De methode voor het uitvoeren van aanvullende trendbeoordelingen, zoals bedoeld in art. 5, vijfde lid GWR, is onderdeel van het monitoringsprogramma kaderrichtlijn water dat door de provincie vastgesteld wordt. De provincie voert de aanvullende trendbeoordelingen uit van concentraties van verontreinigende stoffen uit bestaande verontreinigingspluimen die een risico kunnen vormen voor de KRW-doelen voor grondwater, maar waar nog niet het effect van beoordeeld is.

Onder de Wet bodembescherming zijn al veel verontreinigingen uit verontreinigingspluimen onderzocht en heeft een risicobeoordeling plaatsgevonden. Om zicht te krijgen op de nog niet-bekende bestaande verontreinigingspluimen richt de provincie zich op het delen en ontsluiten van bodem- en grondwaterinformatie die vrijkomt vanwege een bij een activiteit op grond van het omgevingsplan, de waterschapsverordening of omgevingsverordening verplichte bodemonderzoek of meetgegevens met betrekking tot de grondwaterkwaliteit. Hierover zal de provincie afspraken maken met zowel gemeente als waterschap. Enkel indien uit het bestaande grondwatermeetnet een vermoeden bestaat dat er sprake is van een nog onbekende verontreiniging die een bedreiging kan vormen voor de KRW-doelen, zal de provincie aanvullende trendbeoordelingen uitvoeren.

Provinciedekkende meetnetten
De provincie heeft verschillende grondwatermeetnetten ter beschikking. Voor het KRW-monitoringprogramma heeft de provincie twee meetnetten in beheer die provinciedekkend zijn:
- Primair Meetnet grondwaterstanden en stijghoogten – doel: waterbalans (KRW)
- Meetnet Grondwaterkwaliteit – doel: grondwaterkwaliteit (KRW)

Specifieke meetnetten
De provincie heeft ook toegang tot gegevens van gebiedsspecifieke grondwatermeetnetten voor andere doelen. De meetnetten zijn ingericht voor een specifiek project, beheer, onderzoek of gebiedsontwikkeling en zijn doorgaans van tijdelijke aard. Een voorbeeld daarvan is het Meetnet Delft-Noord, waarmee de effecten van het afbouwen van een grootschalige grondwateronttrekking worden gemeten. De gemeente rapporteert periodiek over de effecten van de afbouw van de onttrekking aan de Omgevingsdienst Haaglanden, die voor de provincie de VTH-taken uitvoert.
Aanvullend op de primaire meetnetten van de provincie zijn er secundaire en tertiaire meetnetten van gemeenten, waterschappen, drinkwaterbedrijven en natuurbeheerders. Dit zijn meetnetten met een lokaal en/of operationeel doel. Alle gegevens worden vanaf 2022 publiek beschikbaar gesteld via de Basis Registratie Ondergrond (BRO).

Kwaliteitsverbetering meetnetbeheer
De provincie werkt aan een kwaliteitsverbetering van het meetnetbeheer. Onderdelen van deze verbeterslag zijn:
- optimalisatie/ombouw van de meetopstellingen van het Primair Meetnet grondwaterstanden en stijghoogten naar een geautomatiseerd meetnet met telemetrie. Dit resulteert in realtime grondwaterdata;
- verbeterde datakwaliteitscontrole voor zowel kwantiteits- als kwaliteitsgegevens;
- efficiënt databeheer: dataopslag, -presentatie en -ontsluiting;
- werken conform de landelijke richtlijn met de BRO-standaarden.

3.4 Beleidsuitwerking drinkwatervoorziening

De provincie wil de bronnen voor drinkwaterproductie en vitale drinkwaterinfrastructuur beschermen, zodat er altijd voldoende water beschikbaar is om tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten drinkwater te produceren.
De bescherming van bronnen voor drinkwaterproductie is nodig, omdat de vraag naar drinkwater toeneemt door bevolkingsgroei, en omdat de kwaliteit en beschikbaarheid van het water onder druk staan door klimaatverandering en menselijke activiteiten.

De bronnen van drinkwater in de provincie zijn:
1. directe inname van oppervlaktewater, al dan niet uit bekkens;
2. indirecte inname van oppervlaktewater door infiltratie van rivierwater in de duinen en door inzijging van rivierwater in de oevers langs de rivieren de Lek en de Maas, waar grondwater wordt gewonnen (oever-grondwater);
3. rechtstreekse winning uit het grondwater, met mogelijk ook brakwaterwinning in de toekomst.

Ad 1 en 2 Drinkwater uit oppervlaktewater
Zuid-Holland is voor de drinkwaterproductie grotendeels afhankelijk van oppervlaktewater. De kwaliteit hiervan blijft een zorg door onder andere:
- de aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen, nutriënten, opkomende stoffen, zeer zorgwekkende stoffen en geneesmiddelen;
- de verwachting dat er vaker lage rivierafvoeren zullen zijn door toenemende droogte, waardoor naast de een verminderde waterbeschikbaarheid ook de kwaliteit van het rivierwater afneemt (minder verdunning van afvalstromen);
- klimaatverandering, bodemdaling, zeespiegelstijging en toenemende zoutindringing.

Ad 3 Drinkwater uit grondwater
De drinkwatervoorziening uit grondwater wordt bedreigd door toenemend gebruik van de ondergrond zoals bodem- en energiesystemen waardoor de ondergrond meer wordt doorboord. Hierdoor is er een groter risico op vermenging van grondwater van verschillende kwaliteit en negatieve beïnvloeding van de grondwaterstroming.

Hierna worden de volgende maatregelen toegelicht:
- ruimtelijk beschermen huidige en toekomstige bronnen voor drinkwaterproductie en -infrastructuur (par. 3.4.1);
- verkennen mogelijk toekomstige bronnen voor drinkwaterproductie en verlenen vergunningen (par. 3.4.2).

3.4.1 Ruimtelijk beschermen bronnen voor drinkwaterproductie en -infrastructuur

Rol
Regisseren
Stimuleren
Kaderstellend

Beleidskeuze
Mooi en schoon water

Gebiedsspecifiek?
Ja

Beschrijving maatregel
De provincie is verantwoordelijk voor de ruimtelijke bescherming van bronnen voor drinkwaterproductie. De provincie heeft op basis van de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) en de Beleidsnota Drinkwater ASV's aangewezen en de bescherming daarvan vastgelegd in de Omgevingsverordening, om ook voor de

toekomst te kunnen beschikken over voldoende zoet grondwater voor de drinkwatervoorziening. Dit betekent dat er vier typen grondwaterbeschermingsgebieden worden gehanteerd:
- waterwingebieden;
- grondwaterbeschermingszones;
- boringsvrije zones;
- aanvullende strategische voorraden (ASV).

De provincie heeft de bovenstaande typen grondwaterbeschermingsgebieden en de bij deze gebieden horende bescherming en regelgeving opgenomen in de Omgevingsverordening. Daarin staat onder andere dat bodemenergiesystemen verboden zijn in alle vier typen grondwaterbeschermingsgebieden. Ook het schuinboren van buiten deze gebieden naar onder deze gebieden mag niet.

Andere taken van de provincie voor het beschermen van bronnen voor drinkwaterproductie zijn:
1. waterkwaliteit beoordelen van grondwaterlichaam waaruit drinkwater wordt gewonnen;
2. vitale drinkwaterinfrastructuur beschermen;
3. risicoarme functies stimuleren in en nabij grondwaterbeschermingsgebieden;
4. beleid ontwikkelen voor invloedgebieden rondom grondwaterbeschermingsgebieden.

Ad 1 Waterkwaliteit beoordelen van grondwaterlichaam waaruit drinkwater wordt gewonnen
De provincie en de waterschappen beoordelen op grond van de KRW elke zes jaar de waterkwaliteit van grondwaterlichamen waaraan water voor menselijke consumptie wordt onttrokken (zie par. 3.3). In de KRW staat ook dat bronnen voor drinkwaterproductie in een goede toestand moeten verkeren en dat moet worden gestreefd naar een vermindering van de zuiveringsinspanning voor drinkwaterproductie.
De zesjaarlijkse beoordeling bestaat telkens uit twee beoordelingsmomenten:
- de toestandsbeoordeling;
- de karakterisering.

Toestandsbeoordeling
De toestandsbeoordeling focust op stoffen die een risico vormen voor het grondwaterlichaam en de functies daarvan (waaronder drinkwater). Het RIVM voert de landelijke drinkwatertoets uit; de provincie en waterschappen leveren daarvoor de data aan (zoals de provinciale grondwaterdoelen en gebiedsdossiers) en bespreken de uitkomsten met het RIVM.

Karakterisering
De karakterisering gebeurt via gebiedsdossiers volgens het nationale *Protocol gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen*. De provincie heeft per waterwinning voor drinkwatervoorziening een gebiedsdossier opgesteld waarin ze mogelijke bedreigingen in beeld brengt en restopgaven beschrijft. Op basis van de gebiedsdossiers stelt de provincie een uitvoeringsprogramma op voor deze restopgaven. Voor de maatregelen die voortkomen uit de gebiedsdossiers wordt verwezen naar bijlage 9 van de KRW-nota.

Drinkwater uit rijkswater
Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor de bescherming van drinkwater-innamepunten uit het rijkswater. Rijkswaterstaat stelt hiervoor ook de gebiedsdossiers op.

Ad 2 Vitale drinkwaterinfrastructuur beschermen
De provincie beschermt de vitale drinkwaterinfrastructuur via ruimtelijke wet- en regelgeving en planvorming. Zij is daartoe verplicht op grond van de Drinkwaterwet. De provincie Zuid-Holland beschermt de hoofdinfrastructuur van de publieke drinkwatervoorziening door de zorgplicht hiervoor op te nemen in de Omgevingsverordening (signaleringsfunctie). Doordat er beschermingszones zijn aangebracht rond de transportleidingen moeten belangen vroegtijdig tegen elkaar worden afgewogen en moet worden gezocht naar een oplossing tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Als een derde een activiteit wil uitvoeren binnen de beschermingszone van een leiding, wordt de initiatiefnemer gevraagd het desbetreffende drinkwaterbedrijf vroegtijdig bij de plannen te betrekken. Vroegtijdig betekent in dit geval minimaal drie jaar van tevoren. Dit biedt tijd en ruimte om tot een gedragen plan te komen. De belangrijkste uitgangspunten in zo'n plan zijn: zo laag mogelijke maatschappelijke kosten en duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening.

Ad 3 Risicoarme functies stimuleren in en nabij grondwaterbeschermingsgebieden
De provincie stimuleert bij nieuwe en bestaande drinkwaterwinlocaties een functiecombinatie met risicoarm landgebruik in en nabij grondwaterbeschermingsgebieden. Het gaat daarbij om combinaties met natuur, extensieve recreatie of extensieve landbouw. Deze functies kunnen als een beschermende ring rond de grondwaterbeschermingsgebieden doorgevoerd worden. Gemeenten moeten hier zo veel mogelijk rekening mee houden in hun omgevingsvisies en omgevingsplannen. De provincie zorgt voor duidelijke communicatie en sturing richting gemeenten, bijvoorbeeld via de gebiedsgesprekken voor de gebiedsdossiers.

Ad 4 Beleid ontwikkelen voor invloedgebieden rondom grondwaterbeschermingsgebieden
De provincie wil het beleid voor activiteiten bij grondwaterbeschermingsgebieden verder uitwerken en vastleggen in het regionaal waterprogramma of de Omgevingsverordening. Activiteiten die net buiten of op de grens van een grondwaterbeschermingsgebied worden ontwikkeld, mogen geen invloed (interactie) hebben op het grondwaterbeschermingsgebied. Zo mogen bijvoorbeeld bodemenergiesystemen die net buiten de boringsvrije zone liggen niet van invloed zijn op de watervoerende pakketten waar de waterwinning voor drinkwatervoorziening plaatsvindt. Evenmin mogen ze de zoete grondwatervoorraad beïnvloeden.

3.4.2 Verkennen toekomstige bronnen voor drinkwaterproductie en verlenen vergunningen

Rol
Faciliteren
Stimuleren
Reguleren

Beleidskeuze
Mooi en schoon water

Gebiedsspecifiek?
Nee

Beschrijving maatregel

Nieuwe bronnen voor drinkwaterproductie
De provincie wil het aanbod van voldoende en betaalbaar drinkwater borgen. Hiervoor verkent ze samen met de drinkwaterbedrijven nieuwe bronnen voor drinkwaterproductie. Dit kunnen nieuwe locaties zijn, maar ook alternatieve bronnen voor drinkwater. Hoewel de bronkeuze (type bron en locatie) in eerste instantie bij de drinkwaterbedrijven ligt, raakt de bronkeuze de wettelijke taak van de provincie om de drinkwatervoorziening te beschermen en duurzaam veilig te stellen.

Vergunningen
Ook is de provincie als vergunningverlener betrokken bij nieuwe winningen en wijziging van bestaande winningen, zoals wateronttrekkingsactiviteiten voor de openbare drinkwatervoorziening. Hiervoor heeft de provincie het Operationeel Grondwaterbeleid ontwikkeld (zie de bijlage). Dat deze activiteiten vergunningplichtig zijn, is belangrijk in verband met verzilting. Waterwinningen voor de drinkwatervoorziening kunnen mogelijk verzilting versterken als bij het onttrekken van zoet water voor de drinkwatervoorziening er ook zout water mee naar boven komt (*upconing*). In het Operationeel Grondwaterbeleid is bepaald dat als uit een aanvraag of wijziging van een vergunning blijkt dat de verziltingssituatie kan verslechteren, een dergelijke vergunning alleen kan worden verleend na een integrale afweging door de provincie.

Provincie Zuid-Holland heeft de vergunningverlening en de ontheffingen ondergebracht bij de Omgevingsdienst Haaglanden; toezicht en handhaving zijn ondergebracht bij alle omgevingsdiensten.

Activiteiten voor toekomstige bronnen voor drinkwaterproductie (niet uitputtend)

- De provincie zoekt samen met de drinkwaterbedrijven naar alternatieve bronnen voor drinkwater om de leveringszekerheid voor de toekomst veilig te stellen. Dit gebeurt onder andere via het programma COASTAR, waarin de provincie een van de partners is. In dit programma worden twee mogelijkheden onderzocht:
    - Vergroten van de zoete grondwatervoorraad in de duinen door het onderliggende brakke water weg te trekken en te zuiveren tot drinkwater. In de duinen bij Scheveningen zijn drinkwaterbedrijf Dunea en onderzoeksinstituut KWR Water in 2021 gestart met de aanleg van win- en monitoringsputten voor een meerjarig onderzoek naar de winning en zuivering van brak grondwater. Deze techniek biedt een potentiële nieuwe bron voor drinkwater en meer ruimte voor de opslag van zoet water in de duinen.
    - Brak water uit diepe polders als drinkwaterbron benutten. Voor brakwaterwinningen zal nog moeten worden bepaald welke bescherming hieraan wordt toegekend. Bij brakwaterwinningen komt brijn vrij. Brijnlozingen in het grondwater hebben een negatief effect op de grondwaterkwaliteit. De provincie doet daarom mee aan een onderzoek naar innovatieve maatregelen om waterwinningen voor drinkwatervoorziening te laten verzoeten in plaats van verzilten.
- De provincie onderzoekt samen met het drinkwaterbedrijf Oasen de mogelijkheden voor een nieuwe winning in de Krimpenerwaard/Alblasserwaard. De beoogde locatie voor deze winning ligt in een ASV-gebied.
- Daarnaast onderzoeken Dunea en de provincie de mogelijkheid van inname van oppervlaktewater uit het Valkenburgse meer en brakwaterwinning ten behoeve van drinkwaterproductie in de toekomst. Zie figuur 1a voor het zoekgebied.
- De provincie heeft geconstateerd dat de toezicht- en handhavingstaken niet overal adequaat werden uitgevoerd. In 2020-2021 zal de provincie voor alle omgevingsdiensten de toezicht- en handhavingstaken laten vastleggen in hun werkplannen.

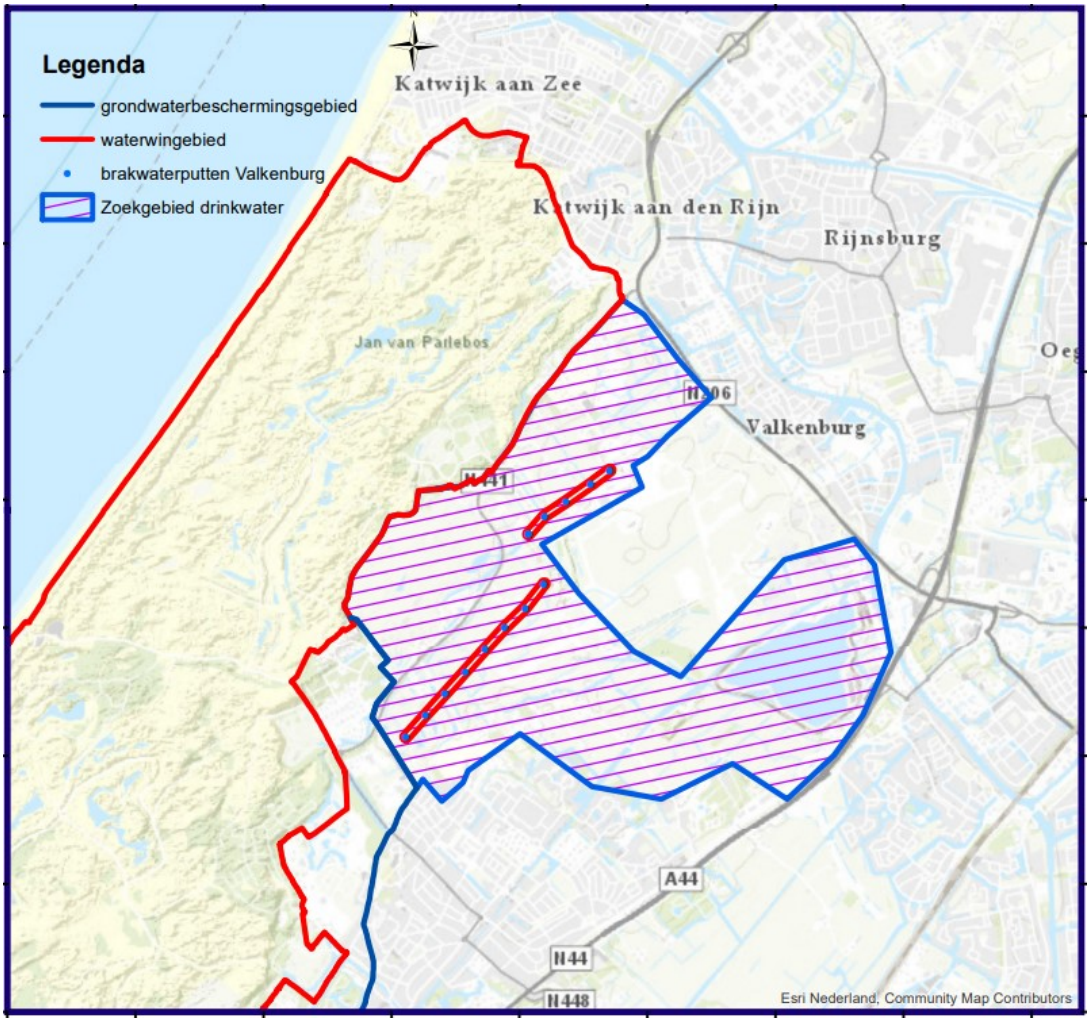

Figuur 1a Zoekgebied drinkwater Dunea

3.5 Beleidsuitwerking goede en veilige zwemlocaties in oppervlaktewater

Rol
Reguleren

Gebiedsspecifiek?
Ja (zie kaart)

Beschrijving maatregel
De provincie wil goed ingerichte en veilige zwemlocaties in oppervlaktewater en is verplicht jaarlijks locaties aan te wijzen als zwemwater. Ze controleert de aangewezen zwemlocaties op waterkwaliteit, hygiëne en veiligheid. De provincie is bevoegd om een negatief zwemadvies, zwemverboden en -waarschuwingen af te geven als de waterkwaliteit, hygiëne of veiligheid voor zwemmers onvoldoende is. De provincie heeft deze bevoegdheid gedelegeerd naar de Omgevingsdienst Midden-Holland.

Bestaande zwemlocaties
De zwemwaterkwaliteit is de verantwoordelijkheid van de waterbeheerders (waterschappen en Rijkswaterstaat). Die hebben daarvoor een resultaatsverplichting. Ook zijn zij verantwoordelijk voor de monitoring van de waterkwaliteit. Hygiëne en veiligheid van een zwemlocatie zijn de verantwoordelijkheid van de terreinbeheerder. De provincie heeft in de Omgevingsverordening regels opgenomen waaraan de houder van een zwemlocatie moet voldoen.

Nieuwe zwemlocaties
De provincie inventariseert en beoordeelt nieuwe, potentiële zwemlocaties in oppervlaktewater. Belangrijke criteria om een locatie op te beoordelen zijn het aantal badgasten, de veiligheid, de oppervlaktewaterkwaliteit, eventuele conflicterende functies, bereikbaarheid en de aanwezigheid van voorzieningen. Alle betrokken partijen (provincie, waterbeheerders, gemeenten en terreinbeheerders) moeten samenwerken om tot kwalitatief goede, veilige zwemwaterlocaties te komen. De provincie faciliteert de overlegstructuren hiervoor.

Kandidaat-zwemlocaties
Als er veel wordt gezwommen op een plek die niet is aangewezen als zwemlocatie, gaat de provincie in gesprek met de desbetreffende terreinbeheerder of gemeente en de waterbeheerder. Voorafgaand aan de eventuele aanwijzing van een nieuwe zwemlocatie wordt beoordeeld of een passende waterkwaliteit, veiligheid en hygiëne haalbaar zijn. Bij de aanwijzing wordt ook rekening gehouden met andere functies, met het oog op de veiligheid en gezondheid van zwemmers. Andere functies, zoals beroepsvaart of andere vormen van waterrecreatie (pleziervaart, kitesurfen, sportvisserij), kunnen conflicteren met de functie zwemwater. Het plaatsen van een ballenlijn kan als voorwaarde gesteld worden om te zorgen voor de fysieke scheiding van functies.

Toezicht en handhaving
Gedeputeerde Staten hebben het uitvoeringskader voor toezicht en handhaving vastgelegd in de Beleidsnota Vergunningverlening Toezicht en Handhaving 2018-2021. Dit beleidsnota zal bij vaststelling van dit regionaal waterprogramma zijn geactualiseerd.

Publieksinformatie
Het publiek kan voor informatie over de zwemlocaties de landelijke website www.zwemwater.nl raadplegen. Deze website geeft voor alle officiële zwemlocaties in oppervlaktewater informatie, zoals een beschrijving van de locatie, huidig zwemadvies, gegevens over kwaliteitsmetingen, foto's, zwemwaterprofiel, enzovoort.

Toekomstverkenning
De provincie wil in de komende planperiode verkennen of en hoe het zwemwaterbeleid, naast invulling van de wettelijke taken, beter invulling kan geven aan een goede leefomgevingskwaliteit en aan de sportieve en recreatieve belevingswaarde van water in Zuid-Holland. Daarmee wordt nadrukkelijk de relatie gelegd met de beleidskeuze voor sport, recreatie, water- en groenbeleving. Bovendien is de verwachting dat door klimaatverandering de behoefte aan verkoeling zal toenemen en de kwaliteit van zwemwateren onder druk komt te staan. Deze noties en aandacht voor waterspeeltuinen zijn mee te nemen in de verkenning.

3.6 Beleidsuitwerking droogte en duurzame zoetwatervoorziening

De beschikbaarheid van voldoende zoet water is belangrijk voor de drinkwatervoorziening, landbouw (waaronder de Greenports), natuur, peilbeheer, waterkwaliteit en industrie. Er zijn drie natuurlijke bronnen van zoet water: regen, oppervlaktewater en grondwater.
Over de hoeveelheid regen hebben we geen controle, maar we kunnen het wel opvangen en bewaren. Als het langere tijd droog is, zijn we afhankelijk van andere bronnen. Het grondwater en oppervlaktewater zijn in grote delen van Zuid-Holland brak of zout. Daarom is de zoetwatervoorziening in Zuid-Holland voor een belangrijk deel gebaseerd op inlaat uit de grote rivieren, maar die staan in open verbinding met zee, waardoor de inlaatpunten bij lage rivierafvoeren en storm op zee kwetsbaar zijn voor verzilting. Die kwetsbaarheid neemt toe door zeespiegelstijging en droge zomers (klimaatverandering).

Vraag en aanbod zoet water uit evenwicht
Aan de ene kant staat het aanbod van zoet water onder druk en aan de andere kant neemt de vraag naar zoet water juist toe. De vraag neemt toe door bevolkingsgroei en door maatregelen die de bodemdaling moeten remmen, de CO_2-emissie moeten reduceren en hittestress moeten beperken. Kortom: het is lastig de balans te bewaren tussen de vraag naar en het aanbod van zoet water. Vooral in droge zomers leiden tekorten aan zoet water tot schade aan functies die daar afhankelijk van zijn.

Wat te doen tegen tekorten?
De provincie wil een toekomstbestendige zoetwatervoorziening die weerbaar is tegen tekorten aan zoet water. Dat is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheden en gebruikers. De strategie om te komen tot een duurzame en toekomstbestendige zoetwatervoorziening is dan ook opgesteld samen met de partners in het Deltaprogramma Zoetwater (par. 3.6.1).
Het Deltaprogramma Zoetwater is gericht op de toekomst, maar we hebben ook nu al te maken met droge zomers. In tijden van droogte neemt provincie Zuid-Holland deel aan het Regionaal Droogte Overleg, waarin de actuele situatie en eventuele maatregelen worden besproken.

Hierna worden de volgende maatregelen toegelicht:
– samenwerken in het Deltaprogramma Zoetwater;
– duurzame gietwatervoorziening.

3.6.1 Samenwerken in het Deltaprogramma Zoetwater

Rol
Samenwerken
Netwerken

Beleidskeuze
Mooi en schoon water

Gebiedsspecifiek?
Nee

Beschrijving maatregel
Provincie Zuid-Holland participeert in het Deltaprogramma Zoetwater en heeft daarin, als voorzitter van de zoetwaterregio West-Nederland, een verbindende en samenwerkende rol.

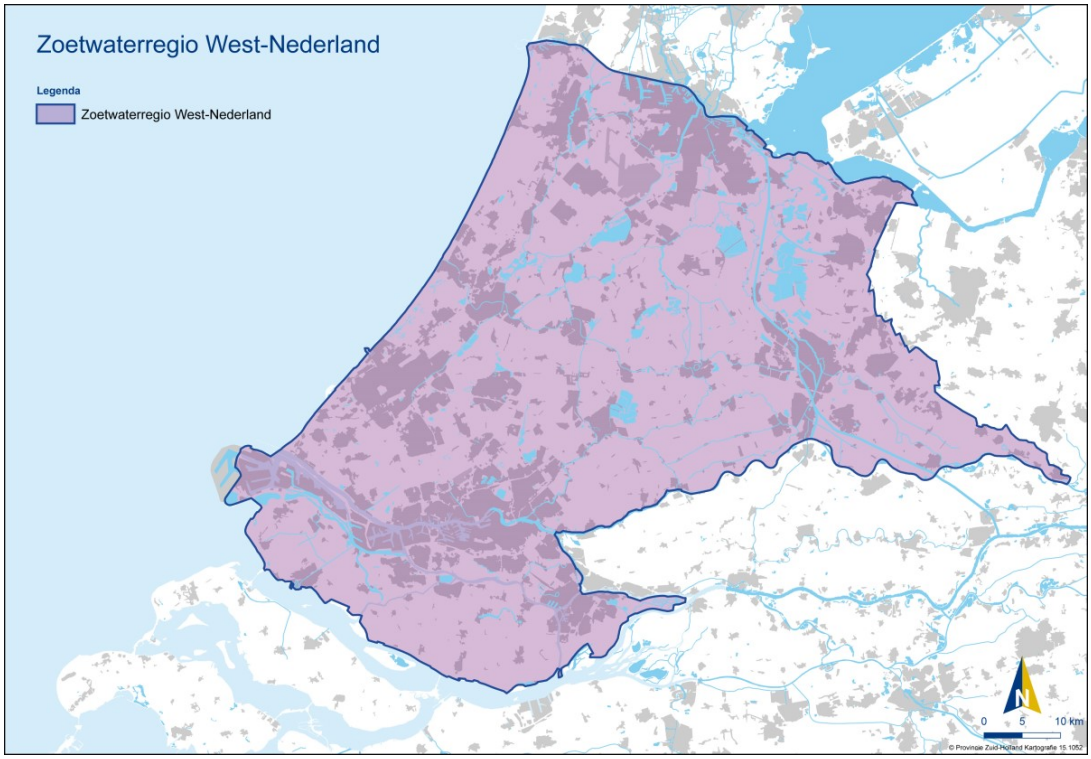

Figuur 1b Begrenzing van de zoetwaterregio West-Nederland. De partijen in de zoetwaterregio West-Nederland zijn de provincies Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland, zes waterschappen, Rijkswaterstaat en maatschappelijke organisaties (landbouw, glastuinbouw, natuur, drinkwater, Havenbedrijf Rotterdam).

Het bestuurlijk overleg van de zoetwaterregio West-Nederland agendeert maatregelen en onderzoeken in het kader van het Deltaplan Zoetwater, bewaakt de voortgang ervan en bespreekt de afstemming met andere thema's, zoals ruimtelijke adaptatie, bodemdaling en waterkwaliteit. Het overleg bespreekt ook hoe om te gaan met ontwikkelingen die de zoetwatervoorziening beïnvloeden, zoals de aanleg van een nieuwe zeesluis bij IJmuiden en de verdieping van de Nieuwe Waterweg. Onderzoeken en analyses worden zo veel mogelijk samen en in *joint fact finding* uitgevoerd.

De zoetwaterregio West-Nederland heeft ter voorbereiding op het Deltaplan Zoetwater 2022-2027 een gezamenlijke strategie met een maatregelenpakket geformuleerd. De strategie om de regionale zoetwatervoorziening weerbaar te maken tegen zoetwatertekorten zet in op:

1. het optimaliseren van de aanvoer van zoet water uit de grote rivieren;
2. innovatieve oplossingen, zoals het benutten van de ondergrond en hergebruik van effluent;
3. vergroten robuustheid van het regionale systeem;
4. waterbeschikbaarheid mee laten wegen in de ruimtelijke inrichting.

Deze strategie vormt de basis van een gezamenlijk maatregelenpakket dat de zoetwaterregio West-Nederland heeft vastgesteld en dat als onderdeel van het Deltaplan Zoetwater 2022-2027 is opgenomen in het Deltaprogramma 2022. De onderdelen van de strategie zijn hieronder toegelicht.

Ad 1 Optimaliseren van de aanvoer van zoet water uit de grote rivieren
In extreem droge perioden met lage Rijnafvoer blijft aanvoer van zoet water uit het hoofdwatersysteem essentieel. In de droge zomer van 2018 is gebleken dat er veel mogelijk is als partijen effectief samenwerken en dat de uitbreiding van de capaciteit van de Klimaatbestendige Wateraanvoer zeer waardevol is. De aanvoer kan alleen verder verbeterd worden in samenhang met het hoofdwatersysteem en andere regio's en vergt grote investeringen. Daarom is het een gezamenlijke opgave om de mogelijkheden voor het verbeteren van de wateraanvoer en het beperken van de watervraag actief te onderzoeken.

De droogte van zomer 2018 heeft ook perspectief geboden op verdere optimalisatie van het hoofdwatersysteem. Daardoor kunnen grote (infra)structurele ingrepen, zoals een sluis in de Nieuwe Waterweg, worden uitgesteld. Dat vergt wel aanvullende maatregelen in de zoetwaterregio West-Nederland, zoals het realiseren van een doorvoerroute door de Krimpenerwaard van de Lek naar de Hollandsche IJssel en het verbeteren van de inlaat van de Kromme Rijn. Deze maatregelen zijn opgenomen in het Deltaplan Zoetwater 2022-2027.

Ad 2 Benutten van de ondergrond
Doelmatig benutten van de ondergrond als alternatieve bron voor zoet water draagt bij aan de robuustheid van de regio. Het gaat dan om opslag van hemelwater in de ondergrond en het ontzilten van brak water. Dit speelt in het bijzonder voor hoogwaardige gebruikers, zoals de drinkwaterbedrijven en de tuinbouw, die zo hun weerbaarheid kunnen vergroten. Deze ontwikkeling vergt een stevige transitie, zowel technisch als bedrijfseconomisch. Onder de vlag van het programma COASTAR, waarin provincie Zuid-Holland participeert, worden enkele casussen uitgewerkt. Eén voorbeeld: Drinkwaterbedrijf Dunea is in 2021 gestart met een de pilot Kustduinen, waarbij de zoetwaterbel onder de duinen wordt vergroot door brak water onder de zoetwaterbel te onttrekken. Het onttrokken brak water wordt gezuiverd tot drinkwater.

Ad 3 Vergroten robuustheid van het regionale systeem
Waar mogelijk vergroten de partijen in de zoetwaterregio West-Nederland en de gebruikers de eigen robuustheid en verminderen ze hun afhankelijkheid van aanvoer uit de grote rivieren. In risicodialogen verduidelijken de provincie en andere overheden voor ruimtegebruikers de beschikbaarheid van zoet water en de verwachte veranderingen daarin. Hierdoor kunnen gebruikers zelf anticiperen op veranderingen in de beschikbaarheid van zoet water. Gebruikers zetten daarbij in op waterbesparing, aanpassing van teeltplannen, meer opslag van hemelwater (ook in de ondergrond) en alternatieve bronnen. In het watersysteem wordt gezocht naar buffering en flexibel peilbeheer.

Ad 4 Waterbeschikbaarheid mee laten wegen in de ruimtelijke inrichting
De provincie gaat wateraspecten, zoals de watervraag van functies, expliciet meewegen bij de toekenning van functies, met het oog op de doelmatigheid van het waterbeheer. Gebruiksfuncties en het regionale watersysteem worden zodanig op elkaar afgestemd, dat variaties in de aan- en afvoer van rivierwater kunnen worden opgevangen. Doelmatigheid van het waterbeheer is van invloed op de mate waarin gebruiksfuncties worden voorzien in hun behoefte aan zoet water uit oppervlaktewater.

Overige activiteiten
- De provincie participeert in twee andere zoetwaterregio's: de zoetwaterregio Zuidwestelijke Delta (zie Deltaprogramma Zuidwestelijke Delta paragraaf 7.1) en de zoetwaterregio Rivierengebied, die wat betreft de begrenzing gelijk is aan het beheergebied van waterschap Rivierenland.
- De provincie participeert in het onderzoeksprogramma COASTAR. COASTAR richt zich op grootschalige zoetwatervoorziening door slim gebruik van de ondergrond. Zoetwateropslag in de ondergrond overbrugt het verschil in tijd en ruimte tussen watervraag en wateraanbod. Tegelijkertijd bestrijdt COASTAR de toenemende verzilting, door brak grondwater af te vangen en in te zetten voor de productie van zoet water.
- De provincie werkt naar aanleiding van het advies van de nationale Beleidstafel Droogte aan verduidelijking van de categorie I-natuurgebieden in de verdringingsreeks. Deze verduidelijking kan in tijden van watertekort worden benut door de waterbeheerders.

Het Deltaplan Zoetwater 2022-2027 is vastgesteld als onderdeel van het Deltaprogramma 2022. De hierboven genoemde maatregelen zijn opgenomen in dit Deltaplan Zoetwater 2022-2027. Provincie Zuid-Holland is de coördinerende provincie namens de zoetwaterregio West-Nederland.

3.6.2 Duurzame gietwatervoorziening

Rol
Samenwerken
Netwerken

Beleidskeuze
Mooi en schoon water

Gebiedsspecifiek?
Ja (Greenports)

Beschrijving maatregel
De provincie heeft een voorkeur voor duurzame gietwatervoorzieningen in de Greenports, zoals het sluiten van kringlopen (hergebruik van effluent) en het bergen van hemelwater in de ondergrond, in plaats van het onttrekken en ontzilten van zout grondwater in combinatie met het lozen van brijn in de ondergrond. Daarom heeft ondergrondse opslag van zoet water in het eerste watervoerend pakket in de Greenports prioriteit boven andere gebruiksvormen van de ondergrond. Dit is onderdeel van de beleidsuitwerking voor het Optimaal benutten en beheren van de bodem en ondergrond.
Alternatieve bronnen voor gietwater zijn drinkwater, oppervlaktewater, grondwater en hergebruik van afvalwater. Hierbij spelen kosten, zuiveringsinspanning, transportkosten en reststromen een rol. De bestaande praktijk van grondwateronttrekking en brijnlozing kan conflicteren met het realiseren van een goede grondwaterkwaliteit en -kwantiteit (zie par. 3.3.1).

Hergebruik teruggewonnen water
De provincie stimuleert een duurzame gietwatervoorziening, wat is uitgewerkt in onder andere de strategie Circulair Zuid-Holland. Samen Versnellen. De haalbaarheid van het gebruik van het van afvalwaterzuiveringsinstallaties voor gietwater en/of aanvulling van het oppervlaktewatersysteem wordt vanaf 2020 nader uitgewerkt. Een voorbeeld daarvan is het initiatief van het hoogheemraadschap van Delfland om te investeren in een nieuwe zuiveringsinstallatie bij AWZI Nieuwe Waterweg. Daarmee worden gewasbeschermingsmiddelen verwijderd uit het tuinbouwafvalwater. Naast zuivering van gewasbeschermingsmiddelen zijn ook afspraken gemaakt over extra verwijdering van nutriënten en wordt gestreefd naar levering van gietwater uit gezuiverd effluent. De kosten van zuivering worden betaald door een coöperatie van aangesloten tuinbouwbedrijven. Met de investering loopt het hoogheemraadschap van Delfland financieel risico als de coöperatie failliet zou gaan. Provincie Zuid-Holland steunt het initiatief van het hoogheemraadschap. De steun van de provincie zit in het voornemen om samen met gemeente Westland en het hoogheemraadschap dit faillissementsrisico te dragen.

Implementatie EU-verordening inzake minimumeisen hergebruik van water
Op 5 juni 2020 is de EU-verordening (2020/741) inzake minimumeisen voor hergebruik van water gepubliceerd in het *Publicatieblad van de Europese Unie*. De verordening geldt vanaf 26 juni 2023 en bevat regels voor de volksgezondheid en het milieu, zodat gezuiverd stedelijk afvalwater veilig kan worden gebruikt in de land- en tuinbouw. De verordening introduceert een vergunningplicht en een risicobeheerplan voor de productie en levering van teruggewonnen water. De verordening wordt sinds 2021 geïmplementeerd in nationale wetgeving. De provincie neemt namens het IPO deel aan het implementatietraject.

4 BODEMDALING

4.1 Beleidskeuze: beperken maatschappelijke kosten door bodemdaling

De provincie wil, samen met alle belanghebbende partners en partijen, de directe en indirecte maatschappelijke kosten door bodemdaling beperken. Afhankelijk van de lokale omstandigheden, mogelijkheden en maatschappelijke urgentie is dat tegengaan van bodemdaling (mitigeren) of meebewegen (adapteren). Dit doet de provincie onder andere via gebiedsaanpakken.

In specifiek de veen(weide)gebieden wil de provincie de bodemdaling beperken, omwille van 1) de generieke klimaatopgave om broeikasgasemissies door veenoxidatie terug te dringen en 2) de soms plaatselijke noodzaak in urgent kwetsbare gebied(en), waar het blijven meebewegen met de veenbodemdaling tegen fysieke of financiële grenzen aanloopt en niet langer is te verantwoorden. Dit doet de provincie onder andere als regisseur van de Regionale Veenweide Strategieën (gericht op 2030) en via een bijdrage aan het, door het Rijk te regisseren, Nationaal Veenplan (met doorkijk naar 2050).

De provincie wil de gevolgen van (doorgaande) bodemdaling inzichtelijk en bespreekbaar maken, evenals het helpen bieden van handelingsperspectieven voor een vitale en (be)leefbare toekomst van de gebieden en mensen die het aangaat. Dit doet de provincie onder andere via het Nationaal Onderzoeksprogramma Veengebieden.

De provincie wil bij alle werkzaamheden, ruimtelijke ontwikkelingen en keuzes expliciet rekening houden met de bodemdalingsgevoeligheid. De provincie wil een gebalanceerde afweging tussen de verschillende doelen en belangen (mogelijk) maken.

De provincie verwacht van de waterschappen dat ze rekening houden met de gevolgen van bodemdaling, onder andere bij het vaststellen van de peilbesluiten en dat zij aangeven als dit knelt met andere normen, belangen, functies of grondgebruik.

De provincie verwacht van gemeenten en anderen dat ze bij locatiekeuzes voor het ontwikkelen van nieuwe woningbouwplannen of andere ruimtelijke ontwikkelingen, de bodemdalingsgevoeligheid van een gebied expliciet meenemen vanwege het toekomstig beheer. Dit wordt uitgewerkt in de beleidskeuze “toekomstbestendig bouwen”. Ook verwacht de provincie dat rekening wordt gehouden met de gevolgen van bodemdaling bij de uitvoering van werken zoals de aanleg van rioleringen en ophoogwerkzaamheden.

Aanleiding

De afgelopen jaren is bodemdaling steeds hoger op de bestuurlijk agenda’s komen te staan.

- Enerzijds in relatie tot het Klimaatakkoord Parijs en ons nationaal “Klimaatakkoord”, omdat het tegengaan van veenbodemdaling bijdraagt aan de reductie van broeikasgasemissies (klimaat mitigatie).
- Anderzijds in relatie tot het in het nationaal “Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie” (DPRA), vanwege het omgaan met extreme neerslag (en dus wateroverlast in gedaalde gebieden of wegen) en het omgaan met extreme droogte (en dus funderingsschade in dalingsgevoelige gebieden).

De maatschappelijke kosten van bodemdaling, in bebouwd gebied en van veengronden, op de samenleving zijn groot:

- In vooral het bebouwde gebied - en in mindere mate ook in het landelijke gebied - zorgt bodemdaling – als gevolg van zetting of klink van slappe veen- of kleibodem, voor directe maatschappelijke kosten door verzakkingen, paalrot, wateroverlast, schade aan funderingen, gebouwen, cultureel erfgoed, wegen, rioleringen, kabels en leidingen.
- In de landelijke veenweidegebieden, zoals het Groene Hart, zorgt bodemdaling – als gevolg van veenafbraak en veenoxidatie door (bewust gestuurde) drooglegging of (natuurlijke) droogte – voor

indirecte maatschappelijke kosten door met name de emissie van CO_2 en/of andere broeikasgassen, die zorgen voor klimaatverandering, maar ook door de invloed op de waterkwaliteit, het door kweldruk opbarsten van slootbodems of percelen en een ongelijke bodemdaling die zorgen voor een minder robuust watersysteem.

Daarom wil de provincie bodemdaling en bijbehorende maatschappelijke kosten beperken en handelingsperspectief bieden.

Motivering provinciaal belang

Het verstandig omgaan met of tegengaan van bodemdaling is geen wettelijke taak, maar pakt de provincie op vanuit een brede maatschappelijke verantwoordelijkheid en rolopvatting. Daarnaast is de provincie betrokken omdat:

- In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de provincies de regie nemen in het opstellen van Regionale Veenweide Strategieën.
- In het provinciaal "Convenant Klimaatadaptief Bouwen" het bodemdalingbestendig bouwen hoger op de agenda is gezet.
- Bodemdaling raakt aan direct eigen provinciaal belang bij aanleg en beheer van provinciale wegen en andere infrastructuur op slappe bodem.

Toelichting

De aanpak van bodemdaling in het stedelijke gebied wordt door de provincie aangepakt als onderdeel van de door GS vastgestelde klimaatadaptatiestrategie 'Weerkrachtig Zuid-Holland'.

Voor de aanpak van de landelijke veenbodemdaling en de reductie van broeikasgassen uit veen, zijn afspraken gemaakt in het nationaal Klimaatakkoord, waarmee de provincie heeft ingestemd. De afspraak is om in 2030 de CO_2-eqemissies uit veen te hebben gereduceerd met 1 Mton per jaar (wat overeenkomt met ongeveer 20% van de huidige emissie uit veen in Nederland).

Een belangrijke sleutel om de veenbodemdaling te remmen of stoppen zit in het vernatten van de veenbodem, bijvoorbeeld door verhogen van de grondwaterstand of aangepast peilbeheer. Dat heeft echter gevolgen voor de economische houdbaarheid van het huidige grondgebruik en de grondgebruikers. Dit vraagt om een verken-, ontwikkel- en adaptatie- of (sociaal) transitie traject, op basis van kennis, kaders en handelingsperspectieven en een verdienmodel (of andere compensatie). De provincie wil hierover in gesprek met de landbouwsector en andere partijen. Dit gebeurt o.a. in het proces van het opstellen van de Regionale Veenweidestrategieën.

Waar synergiekansen met andere beleidskeuze zich voordoen wil de provincie die verbinding (mogelijk helpen) maken:

- Transitie naar een ander natter grondgebruik dat gepaard gaat met extensivering, biedt kansen voor synergie met
    - Stikstofreductie en de bredere transitie naar circulaire landbouw en daarmee voor synergie met
    - Verbetering van de waterkwaliteit en biodiversiteit.
- Daarnaast liggen er, voor een beperkt areaal (door regelgeving of fysieke mogelijkheden), kansen voor synergie met:
    - Conservering (onder water) van aardkundige waarden en cultuurhistorische bodemschatten,
    - Transitie naar circulaire bouwen door de natte teelt van vezel- of houtgewassen,
    - Energietransitie door de aanleg van energielandschappen, eventueel i.c.m. waterbergingsgebied (drijvende zonnepanelen),
    - Ontwikkeling van nieuwe landschappelijke kwaliteiten,
    - In bebouwd gebied liggen er kansen voor synergie met klimaatadaptatie en klimaatbestendig bouwen, doordat bodemdalingsgevoelig gedaald gebied extra kwetsbaar is voor de impact van extreme neerslag (wateroverlast) of droogte (zakkingen).

Waar conflicterende situaties zich voordoen wil de provincie een gebalanceerde (gebiedsspecifieke) afweging tussen de verschillende belangen, doelen en normen (mogelijk helpen):

- Het vernatten van veenbodem door het verhogen van de grondwaterstand of aangepast peilbeheer kan zorgen voor lastige/conflicterende keuzen doordat het zorgt voor:
    - Een grotere zoetwatervraag, die ten tijde van extreme droogte vaker kan leiden tot schade door de noodzakelijke inlaat van brakwater.
    - Een groter risico op wateroverlast, doordat de veenbodem natter is en minder buffercapaciteit heeft.
- Ook kan bodemdaling worden veroorzaakt door onttrekkingen of winningen van grondwater of andere (delf)stoffen.

Beleidsuitwerking in **maatregelen**
Dit beleid is uitgewerkt in het regionaal waterprogramma, met de volgende maatregelen:
1 Regionale Veenweide Strategieën, Nationaal Veenplan en gebiedsaanpakken
2 Onderzoek, kennis, netwerken en samenwerking
3 Klimaat en Bodemdaling bestendig bouwen

4.2 Beleidsuitwerking bodemdaling

4.2.1 Regionale Veenweide Strategieën, Nationaal Veenplan en Gebiedsaanpakken

Rol
Netwerkende overheid

Beleidskeuze:
Beperken maatschappelijke kosten door, aan slappe bodem gerelateerde, bodemdaling.

Gebiedsspecifiek:
ja

Beschrijving maatregel:
De provincie leidt het opstellen van de Regionale Veenweide Strategie (gericht op 2030), op basis van gebiedsaanpakken in de Krimpenerwaard, Alblasserwaard en Nieuwkoop en in Gouwe Wiericke, Rijn en Veenstreek, Kagerplassen, MiddenDelfland en (Rest)Veengebied Zuidplaspolder. Het zwaartepunt van de provinciale inzet ligt (vooralsnog) bij de eerst genoemde drie gebieden omdat daar de snelst dalende aaneengesloten gebieden liggen en (in Nieuwkoop) een koppeling met stikstof reductie opgave is.

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de provincie de regie neemt om in 2020 – samen met grondgebruikers (onder andere agrariërs), maatschappelijke actoren, bewoners en medeoverheden – per veenweidegebied een conceptprogramma (regionale veenweide strategie) op te leveren. Hierin komt te staan hoe de doelstelling voor 2030 uit het Klimaatakkoord wordt behaald (1 Mton CO_2-eq reductie).

Daarnaast levert de provincie input voor het Nationaal Veenplan (met doorkijk naar 2050). De Regionale Veenweide Strategieën vormen de kern van het Veenplan. De regering stelt het Veenplan op samen met andere stakeholders, waaronder provincies, waterschappen, gemeenten, de agrarische sector, de recreatiesector, natuur- en milieuorganisaties en kennisinstellingen. Het Nationaal Veenplan moet inzicht bieden in handelingsperspectieven voor de veenweideproblematiek, waarna de stakeholders uitwerking hieraan geven op gebiedsniveau. Het Nationaal Veenplan moet gereed zijn in het voorjaar van 2020.

De provincie faciliteert en/of stimuleert diverse gebiedsaanpakken waarin, samen met de gebiedspartijen en andere partners, gewerkt wordt aan integrale benadering, verkenning en aanpak van de opgave(n), waarbij ook ingezet wordt op verbinding en afstemming met de Regionale Veenweide Strategie. Dat gebeurt onder meer in:
- Het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland (IBP-VP). Het IBP wil verkennen wat op strategisch niveau nodig is voor verandertrajecten in veenpolders. In het Utrecht-Hollandse veenweidegebied start het IBP daarom zes veranderpilots die via verschillende invalshoeken gebiedsgericht werken aan een

verandering van het landgebruik / de wijze van landbouw / een sociale transitie gericht op een integrale polderaanpak. In Zuid-Holland betreft dit de gebieden:
    - Krimpenerwaard ("Trots op Krimpenerwaard"),
    - Kagerplassen
    - Alblasserwaard ("Groene Cirkel Kaas en Bodemdaling").
- Andere gebiedsaanpakken zoals in het (Rest)Veengebied Zuidplaspolder, een zogenoemd "knikpuntgebied" dat tegen de fysieke en financiële grenzen van blijven meebewegen met doorgaande bodemdaling aanloopt.

4.2.2 Onderzoek, kennis, netwerken en samenwerking

Rol:
Netwerkende overheid

Beleidskeuze:
Beperken maatschappelijke kosten door, aan slappe bodem gerelateerde, bodemdaling.

Gebiedsspecifiek:
Nee, maar bepaalde onderzoeken wel

Beschrijving maatregel:
De provincie faciliteert activiteiten gericht op het versterken van de kennisbasis over bodemdaling: voor het begrijpen van- en omgaan met de fysieke bodemdaling, de effectiviteit van maatregelen en de ondersteunende veranderaanpakken (sociaal, regels, financiering, grond) instrumenten en verdienmodellen (natte teelten/functies, keten, kpi's) en het delen, borgen en ontsluiten van de kennis en ervaring die wordt opgedaan. Dit gebeurt door:
- Het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikassen Veengebieden (NOBV), dat volgens afspraken in het Klimaatakkoord, samen met partners en partijen wordt opgetuigd. Het NOBV zorgt voor de uitvoering en monitoring van onderzoek en pilots.
- Het Nationaal Kennisprogramma Bodemdaling (NKB) en de onderliggende kennisexpedities op (wisselende) specifieke thema's, zoals nieuwbouw, funderingen, grondwaterpeilbeheer, geo-informatie, governance, broeikasgassen, waterinfiltratiesystemen, natte teelten en lichte ophoogmaterialen. Het NKB zet zich in om kennis en kennisvragen te delen, verbinden, ontsluiten als kennishub en bodemdalingsloket.
- De Regiodeal Bodemdaling Groene Hart, van acht regionale overheden met het Rijk, waarin overheden, kennisinstellingen, (agrarische) ondernemers en bewoners samenwerken aan een aanpak voor het omgaan met bodemdaling in zowel de stad als het land. Dit gebeurt door innovatieve projecten uit te voeren en slim samen te werken.
- Het Platform Slappe Bodem (PSB), een samenwerking van lokale en regionale overheden, die een netwerk faciliteert, bewustwording genereert en bodemdaling agendeert binnen diverse nationale beleidsvelden en agenda's.
- Daarnaast faciliteert de provincie diverse andere projecten en programma's - die soms (deels) onderdeel uitmaken van NOBV of Regiodeal en soms eigen traject volgen, zoals:
    - De proefboerderijen "Veenweide Innovatie Centrum" en de "Hoogwaterboerderij"
    - Valuta voor Veen,
    - Klimaatslim Boeren
    - De teelt, verwerking en ketenontwikkeling van natte teelten in verbinding met circulair bouwen.
    - Waterpark (onderdeel Zuid-Hollandse Voedselfamilies).

4.2.3 Klimaat- en bodemdalingbestendig bouwen

Rol:
netwerkende overheid

Beleidskeuze:
Beperken maatschappelijke kosten door, aan slappe bodem gerelateerde, bodemdaling.

Gebiedsspecifiek:
Nee

Beschrijving maatregel:
Deze maatregel wordt uitgewerkt als onderdeel van de Provinciale Uitvoeringsagenda Klimaatadaptie.

5 WATERRECREATIE

5.1 Beleidskeuze: sport, recreatie en water- en groenbeleving

Beleidskeuze

De provincie streeft naar behoud en versterking van de sportieve en recreatieve belevingswaarde van landschap, water en erfgoed en ontwikkelt en verbindt hiervoor onder meer met name de uit oogpunt van belevingswaarde bijzonder waardevolle gebieden inzake landschap (o.a. Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland), water en natuur (o.a. Hollands Plassengebied en onze Nationale Parken NL Delta en Hollandse Duinen) en verbindt sportief en recreatief de groenblauwe netwerken in en om de stad. De provincie draagt samen met partners zorg voor het beheer van recreatiegebieden, -netwerken en -voorzieningen, waaronder de recreatieve netwerken voor varen, fietsen, wandelen en paardrijden en streeft ernaar deze voor sport geschikter te maken.

Aanleiding

In het bedrijvige en dichtbevolkte Zuid-Holland dient er voor al onze inwoners ook ruimte te zijn voor ontspanning en voor sport en recreatie. De provincie zet daarom samen met partners in op een in omvang en kwaliteit goed netwerk en goede voorzieningen, locaties en gebieden voor sport en recreatie. Ons recreatieve routenetwerk (voor fietsen, wandelen, varen en ruiters en menners) speelt daarbij een belangrijke rol. In omvang en kwaliteit optimale sport- en recreatiemogelijkheden dragen bij aan een goed en gezond leef-, woon- en vestigingsklimaat en aan (ook spreiding van) toerisme. Kansrijke verbindingen zijn er met diverse andere maatschappelijke opgaven als natuur, erfgoed, economie, toerisme en klimaat.

Motivering provinciaal belang

Met de decentralisatie (2012) van het rijksrecreatiebeleid (RodS) is de provinciale verantwoordelijkheid voor het recreatiebeleid uitgebreid. De provincie was reeds verantwoordelijk voor aanleg en onderhoud van de recreatiegebieden buiten de stad.
De locaties, voorzieningen, gebieden, wateren en netwerken waarin en waarlangs onze bewoners sporten en recreëren, waaronder onze groenblauwe structuur en recreatieve routestructuren, liggen in een groot deel van de provincie en zijn vaak gemeentegrensoverschrijdend. Het behouden en versterken van de sportieve en recreatieve belevingswaarde van landschap, water en erfgoed is een gezamenlijke opgave van provincie, gemeenten en andere partijen.

Toelichting

Er ligt een opgave om de sport- en recreatiemogelijkheden zowel binnen als buiten de stad te behouden en te versterken. De provincie zet daarom in op een in omvang en kwaliteit goed netwerk en goede voorzieningen voor sport en recreatie. Via dit netwerk worden de locaties, voorzieningen, gebieden en wateren voor sport en recreatie ontsloten (het gaat hierbij met name om ons groen en water, waar o.a. parken, groenblauwe dooradering in de stad, recreatieve stadlandverbindingen en poorten, recreatiegebieden, de groene buffers, overig agrarisch gebied en wateren onderdeel van uitmaken). Het is een gezamenlijke opgave van provincie, gemeenten en andere partijen om deze routes, locaties, voorzieningen, gebieden en wateren voor sport en recreatie in stand te houden, waar nodig verder te ontwikkelen en barrières op te heffen, om zo de kwaliteit, omvang en samenhang te behouden en zo mogelijk te verbeteren.

Beleidsuitwerking in programma

Het beleid voor waterrecreatie is uitgewerkt in het regionaal waterprogramma.

5.2 Beleidsuitwerking waterrecreatie

5.2.1 Waterrecreatie

Rol
Samenwerkende, participerende, initiërende en inspirerende overheid

Beleidskeuze
Sport, recreatie en water- en groenbeleving

Gebiedsspecifiek?
Nee

Beschrijving maatregel:
Regionale uitvoeringsprogramma's
De provincie bouwt samen met drie specifieke regio's aan een gezamenlijk programma Waterrecreatie. Deze is naar verwachting in de zomer van 2021 gereed. Deze regio's hebben energie en betrokkenheid op het onderwerp. Het gaat om Hollandse Plassen, Midden-Holland en Hof van Delfland. De provincie wil in deze regio's de samenwerking verder uitbreiden. Daarnaast werkt de provincie ook samen in en met andere regio's aan waterrecreatie en is hiervoor jaarlijks subsidie voor maatregelen beschikbaar.

De uitvoeringsprogramma's zijn vooral gericht op het beter benutten en optimaliseren van vaarverbindingen voor zeilboten, sloepen, motorboten en kano's. Zuid-Holland is een echte waterrecreatieprovincie en hier liggen veel mogelijkheden om dit nog beter te ontwikkelen. Daarnaast is Zuid-Holland een paradijs voor actieve watersporten als (wind-, kite- en golf)surfen, sportvissen en duiken. Verder onderzoek naar wat er voor deze sporten mogelijk is, wordt meegenomen in de paragraaf koppelkans met toerisme.

Kleine recreatievaart en wandelmogelijkheden
De provincie heeft de wens om door kleine en grote maatregelen het aantal recreatieve vaarrondjes te vergroten om Zuid-Holland op die manier voor de kleine recreatievaart (o.a. sloepen, kleine motorboten) interessanter te maken. In 2020/2021 inventariseert de provincie welke verbindingen binnen én tussen de verschillende plassen en regio's wenselijk en mogelijk zijn en welke acties daarbij horen. Dit kan gaan om het verruimen van bedieningstijden, het opheffen van een vaarverbod, het graven van nieuwe verbindingen of bijvoorbeeld het realiseren van aanlegvoorzieningen en meer trailerhellingen om nieuwe gebieden als waterrecreant te kunnen verkennen. Ook komt er meer aandacht voor het uitbreiden en versterken van kanoroutes. Daarnaast gaat de provincie het wandelen langs water met concrete initiatieven bevorderen.

Grote recreatievaart en zwemlocaties
Voor de grotere recreatievaart is de begrenzing van het Recreatietoervaartnet opgenomen in de Omgevingsverordening [§ 7.3.22, link]. Voor zwemlocaties in oppervlaktewater wordt verwezen naar de beleidsuitwerking 'goede en veilige zwemlocaties in oppervlaktewater'.

6 VAARWEGEN

6.1 Beleidskeuze: Goed functionerende provinciale infrastructuur

Beleidskeuze

De provincie zorgt voor een vlotte en veilige afwikkeling van het verkeer in Zuid-Holland en voor een zo efficiënt en duurzaam mogelijk onderhoud van de provinciale infrastructuur. We onderhouden onze wegen, fietspaden, vaarwegen, bruggen en sluizen met zo min mogelijk last voor gebruiker en omgeving.

Aanleiding

De provincie heeft een wettelijke taak om haar infrastructuur op orde te houden. Daarbij is onze ambitie om aanleg, beheer en onderhoud van infrastructuur zo efficiënt mogelijk te laten plaatsvinden, zodat de infrastructuur maximaal beschikbaar is. Daarvoor wordt de hinder zo veel mogelijk beperkt voor de gebruiker en de omgeving en wordt de omgevingskwaliteit zoveel mogelijk verbeterd.

Motivering provinciaal belang

De provincie is conform de Wegenwet, de Wegenverkeerswet en de Scheepvaartverkeerswet wettelijk verantwoordelijk voor haar eigen infrastructuur (en alle bijbehorende inrichting); hieronder vallen provinciale wegen, vaarwegen, fietspaden, bruggen en sluizen.

Toelichting

We voeren ons beheer, bediening en onderhoud uit op basis van ons assetmanagementsysteem. Dit systeem is gebaseerd op de internationale assetmanagementstandaard NEN-ISO 55001. Voor vaarwegen zijn onze assets zijn de vaarwegen, groen, vaste kunstwerken (bruggen), beweegbare kunstwerken (bruggen en sluizen) en het dynamisch verkeersmanagement.
We voeren dagelijkse beheer- en onderhoudswerkzaamheden (DBO) uit om onze assets technisch in stand te houden, de veiligheid te bewaken en de doorstroming te waarborgen. Het betreft onder meer: toezicht, inspectie en handhaving, juridisch beheer, bediening van bruggen, verkeersvoorzieningen, kleinschalig civieltechnisch en groenonderhoud aan vaarwegen en kunstwerken, exploitatie van steunpunten en vaartuigen. De provincie verzorgt voor een aantal beheerders (zoals gemeenten, Rijkswaterstaat, ProRail) de bediening op afstand en het technisch beheer van bruggen over cruciale vaar- en wegroutes.

Het planmatig onderhoud (PO) aan de provinciale vaarwegen wordt uitgevoerd op een conditie-gestuurde, integrale en trajectgerichte manier. Het moment van onderhoud wordt zodanig gepland dat precies op tijd wordt onderhouden. Zo blijft de infrastructuur optimaal functioneren tegen de laagste kosten, met overwogen, aanvaardbare risico's. De ambitie om dit op een duurzame wijze te doen is geformuleerd in de beleidskeuze toekomstbestendige infrastructuur. In praktijk zullen beide beleidskeuzes nauw met elkaar verweven zijn.

Beleidsuitwerking in **verordening:**

- Artikel 2.1 Aanwijzing vaarwegen en vrijwaringszones
- Artikel 2.2 Aanwijzing regionale waterkeringen
- Artikel 4.3 Vaarwegprofielen en toelaatbare afmetingen van schepen
- Artikel 4.2 Normen bergings- en afvoercapaciteit regionale wateren
- Artikel 5.1 Provinciale infrastructuur
- Artikel 5.2 Toedeling vaarwegbeheer aan anderen
- Artikel 5.3 Nautisch beheer
- Artikel 5.4 Bedieningstijden van bruggen en sluizen
- Artikel 5.6 Toedeling watersysteembeheer
- Artikel 6.19 Vrijwaringszone provinciale vaarwegen
- Artikel 6.20 Bescherming recreatietoervaartnet
- Artikel 6.22 Regionale waterkeringen

- Artikel 6.39 Peilbesluit
- Artikel 6.46 Regionale verdringingsreeks

Er is een Uitvoeringsprogramma Zuid-Hollandse Infrastructuur, dat jaarlijks wordt vastgesteld als bijlage bij de begroting. [Link]

Beleidsuitwerking in *programma:*

6.2 Beleidsuitwerking vaarwegen

6.2.1 Doorontwikkelen assetmanagement (beheer en onderhoud infrastructuur)

Rol:
De nadruk ligt op de rol 'presterende overheid'.

Beleidskeuze: Goed functionerende infrastructuur
Beleidskeuze: sport, recreatie en water- en groenbeleving

Gebiedsspecifiek:
Nee

Beschrijving maatregel:
Onze provinciale infrastructuur is opgebouwd uit diverse assets, zoals fietspaden, (vaar)wegen, bruggen en sluizen. Deze assets onderhouden en verbeteren we zodanig dat de maatschappelijke opbrengsten maximaal zijn tegen aanvaardbare kosten en risico's. Assetmanagement biedt daarvoor inzicht in de feitelijke en gewenste prestaties, kosten en risico's. De provinciale dienst beheer infrastructuur (DBI) is een (NEN-ISO 55001) gecertificeerde organisatie voor assetmanagement. Dit betekent onder andere dat we continue ons werk evalueren en verbeteren.
Binnen het assetmanagement is er extra aandacht voor:

- Beweegbare bruggen
  Het in samenhang oppakken van de verbeterpunten voor het (dagelijks en planmatig) beheer en onderhoud van de beweegbare bruggen (Versterkingsprogramma);
- Data en digitalisering
  Zie hiervoor de beleidskeuze 'slimmere mobiliteit door digitalisering en nieuwe technologie';
- Verankering duurzaamheid
  Zie hiervoor de beleidskeuze 'toekomstbestendige infrastructuur'.

6.3 Beleidskeuze: Toekomstbestendige infrastructuur

Beleidskeuze
De provincie werkt aan duurzame en toekomstbestendige infrastructuur ten behoeve van bereikbaarheid en veiligheid. Daarnaast dragen we bij aan het behalen van andere maatschappelijke opgaven en doelstellingen, zoals energie transitie, CO_2-reductie, circulariteit, klimaat adaptatie en biodiversiteit.

Hoe gaan we dat bereiken?
Door stapsgewijs te blijven verbeteren (via monitoring en evaluatie) en maatregelen uit te voeren in aanleg, beheer en onderhoud die bijdragen aan de mobiliteit en de maatschappelijke opgaven, willen we:

1. De CO_2-uitstoot verlagen
2. Vrijkomende materialen beter benutten
3. Minder primaire grondstoffen gebruiken
4. Minder energie verbruiken en meer duurzame energie opwekken
5. Leefgebied creëren voor lokale flora en fauna rond (vaar)wegen
6. Ecologische verbindingen in stand houden
7. Klimaatbestendige infrastructuur creëren

Aanleiding

Er zijn diverse maatschappelijke ontwikkelingen (zoals o.a. klimaatverandering, groei van het autoverkeer en uitputting van natuurlijke hulpbronnen) die een relatie met en wisselwerking op de provinciale infrastructuur hebben. De ontwikkelingen hebben invloed op de manier waarop het beheer van de provinciale infrastructuur moet worden uitgevoerd. Aanvullend heeft het beheer, onderhoud en aanleg impact op de maatschappelijke ontwikkelingen. De provincie heeft doelstellingen om sommige ontwikkelingen tegen te gaan, zoals klimaatverandering en uitputting van grondstoffen. Er wordt daarom verwacht dat het werk aan de provinciale infrastructuur dusdanig wordt uitgevoerd dat het bijdraagt aan het behalen van die doelstellingen. Bij ondertekening van akkoorden om de maatschappelijk opgaven aan te pakken (zoals o.a. het Klimaatakkoord en Grondstoffen akkoord) wordt onderschreven dat (provinciale) infrastructuur een rol heeft in de aanpak. Met de ondertekening van de Green Deal Duurzaam GWW (Grond- Weg- en Waterbouw) 2.0 is ook met de sector afgesproken dat we deze opgaves gaan oppakken door duurzamer en slimmer te werken.

Motivering provinciaal belang

De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor het in stand houden van een robuuste provinciale infrastructuur. Door tijdig in te spelen op ontwikkelingen kan de beschikbaarheid van de infrastructuur tegen aanvaarbare maatschappelijke kosten gegarandeerd worden. Aanvullend draagt duurzamere en slimmere provinciale infrastructuur bij aan andere maatschappelijke opgaven waar de provincie een belang bij heeft en doelstellingen voor heeft geformuleerd.

Toelichting

1. Deze beleidskeuze gaat over de infrastructuur die de provincie beheert en aanlegt. Door deze slimmer te onderhouden kan de provincie het goede voorbeeld geven aan andere (vaar)wegbeheerders in de provincie en samen met hen werken aan opgaven. De thema's en doelen waaraan gewerkt wordt zijn: verminderen van de CO_2-uitstoot, bijdragen aan de energietransitie (door energie te besparen en op te wekken), de circulaire economie, versterking van de biodiversiteit, geluids- en omgevingshinder, digitalisering en klimaat adaptatie. Deze lijst is niet uitputtend en bij nieuwe maatschappelijke opgaven zal gekeken worden wat de impact hiervan is en hoe er effectief mee omgegaan kan worden
2. Deze beleidskeuze heeft relaties met o.a. compleet mobiliteitsnetwerk, duurzame mobiliteit, provinciale infrastructuur op orde en verbeterd en optimaal benut netwerk infrastructuur. De verschillende beleidskeuzes en thema's binnen deze beleidskeuze kunnen tegenstrijdigheden veroorzaken (bijvoorbeeld zonnepanelen in bermen kunnen nadelige gevolgen hebben voor de biodiversiteit of geluidsreducerend asfalt dat een kortere levensduur heeft en zorgt voor meer kosten, CO_2-uitstoot en materiaal gebruik). Indien de thema's onderling conflicten veroorzaken zullen we hierin bewuste keuzes maken op basis van kosten en de maatschappelijke impact.
3. Om een toekomstbestendige infrastructuur te bereiken worden de verschillende doelen opgenomen binnen het assetmanagement. Om te bepalen of maatregelen nodig zijn en/of effect hebben zullen monitoringsprogramma's opgezet worden. Met die informatie kan bij de scope-bepaling van projecten en in het ontwerp rekening gehouden worden met de verschillende aspecten die de infrastructuur toekomstbestendig maken en maatregelen worden bepaald. Maatregelen zullen bepaald worden op basis van levenscyclus en maatschappelijke kosten. Bij de uitwerking van de maatregelen zal in samenwerking met marktpartijen gekeken worden hoe maatregelen duurzaam uitgevoerd kunnen worden. Er worden duurzame materialen voorgeschreven en aanbestedingen ingericht met bijvoorbeeld gunningscriteria zodat marktpartijen beloond worden die werken duurzaam uitvoeren. Door deze aanpak kan de provincie haar eigen doelen halen en draagt de provincie bij aan de verduurzaming van de GWWsector. Ten slotte zijn voor de ontwikkeling van technieken om de doelen te behalen, locaties nodig om nieuwe technieken in de praktijk te testen. De provincie stelt locaties beschikbaar om pilots met innovaties uit te voeren.

6.3.1 Leefgebied creëren voor flora en fauna rond (vaar)wegen en in stand houden ecologische verbindingen

Rol:
De provincie participeert en faciliteert.

Beleidskeuze:
Toekomstbestendige infrastructuur

Gebiedsspecifiek:
Nee

Beschrijving maatregel:
Zuid-Holland verenigt - samen met betrokken overheden - de aanpak van oevers, bodem en waterwegen in een integraal programma, gericht op versterking van biodiversiteit. Onder meer de volgende maatregelen maken deel uit van het programma: aanleg natuurvriendelijke oevers, extra schutten sluizen om vismigratie te bevorderen, plaatsing vissenbossen mogelijk maken. De verkeersfunctie van de vaarweg betekent dat de meeste provinciale vaarwegen nu ingericht zijn voor de scheepvaart. Mogelijkheden voor vismigratie worden beperkt door sluizen in het vaarwegennetwerk. De schaalvergroting in de scheepvaart heeft ervoor gezorgd dat veel vaarwegen harde oeverconstructies (damwanden) hebben. Om de ecologische kwaliteit te verbeteren worden in overleg met waterschappen diverse maatregelen voorbereid. Enkele van die maatregelen zijn extra schuttingen om vismigratie te bevorderen, mogelijkheid bieden voor het plaatsen van vissenbossen en aanleg natuurvriendelijke oevers.

7 GEBIEDSUITWERKINGEN

7.1 Deltaprogramma Zuidwestelijke Delta

Rol
Netwerken
Verbinden

Beleidskeuze
Mooi en schoon water

Gebiedsspecifiek?
Ja (zie kaart)

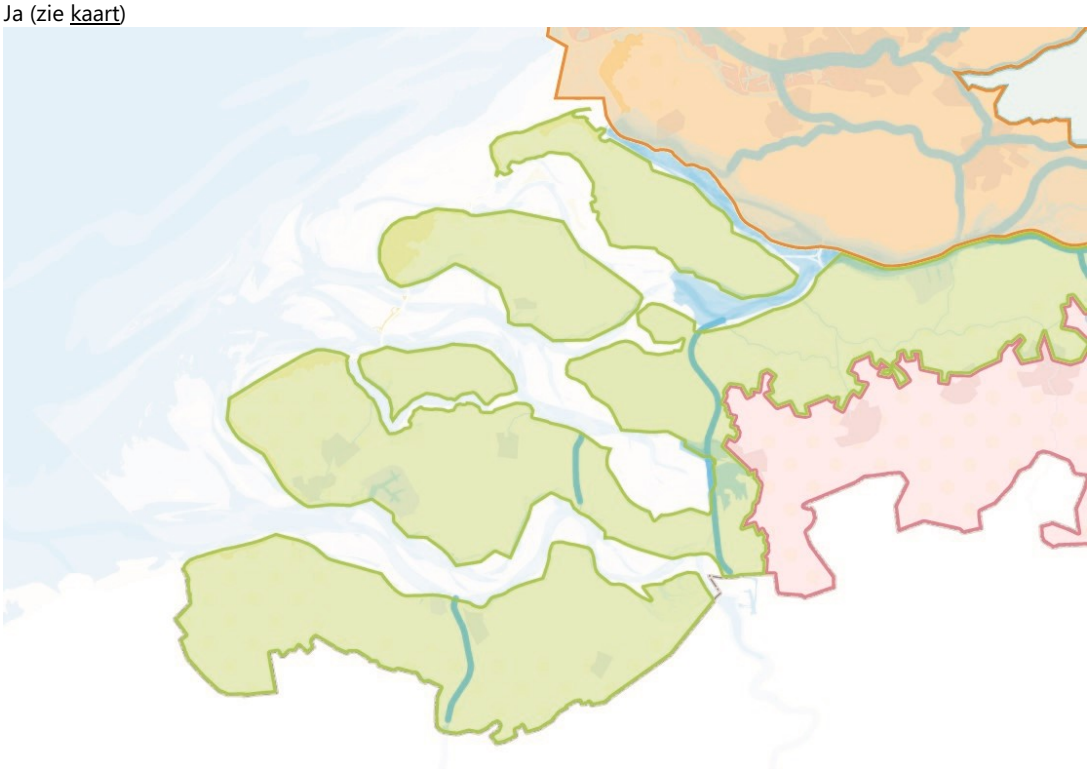

Figuur 2: kaart met begrenzing van het Deltaprogramma Zuidwestelijke Delta

Beschrijving maatregel

De Zuidwestelijke Delta is een gebied met hoge natuurwaarden. Het gebied vormt een groenblauwe long voor het stedelijk gebied eromheen. Ook voor recreatie en toerisme is het gebied van groot belang. In dit waterrijke gebied zijn wateropgaven (veiligheid, waterkwaliteit, zout/zoet) en natuur nauw met elkaar verweven en is er een directe relatie met recreatie, landbouw, energie en regionale economie.

Samenwerken aan opgaven
Provincie Zuid-Holland werkt in het Deltaprogramma Zuidwestelijke Delta samen met het Rijk en andere overheden, zoals de provincies Zeeland en Noord-Brabant, gemeenten en waterschappen. Het Deltaprogramma heeft tot doel de opgaven die aan de (rijks)wateren gerelateerd zijn te coördineren. Het gaat daarbij om het gebrek aan natuurlijke dynamiek als gevolg van de deltawerken en om opgaven door

droogte, zeespiegelstijging en een hogere (water)temperatuur, die worden veroorzaakt door klimaatverandering. Klimaatverandering heeft invloed op de beschikbaarheid en kwaliteit van zoet water voor de landbouw, de industrie en de drinkwatervoorziening, en op de natuurwaarden van oevers.

Getij op de Grevelingen
Een belangrijke opgave in dit gebied ligt in de Grevelingen, waar verkend wordt of beperkt getij geïntroduceerd kan worden via een doorlaat in de Brouwersdam. Om de waterkwaliteit voor economie en ecologie in de delta te verbeteren, heeft de provincie zich jaren ingezet voor deze maatregel. De inzet van provincie Zuid-Holland is er daarmee op gericht het Rijk te helpen bij de waterkwaliteitsopgave van deze wateren, waarbij het Rijk een belangrijk deel van de benodigde financiële middelen beschikbaar stelt.
Verder wil de provincie het mogelijk maken dat private partijen het getij op de Grevelingen benutten voor het opwekken van duurzame energie door een getijdencentrale. Energiewinning uit een beperkte getijslag is nieuw. Een getijdencentrale in de Brouwersdam heeft de potentie van een internationale showcase.

Duurzame zoetwatervoorziening
Voor het overige deel van de Zuidwestelijke Delta is het van belang dat een duurzame zoetwatervoorziening behouden blijft en versterkt wordt. Provincie Zuid-Holland zet zich hiervoor in samen met het waterschap Hollandse Delta.

7.2 Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden

Rol
Netwerken
Verbinden

Beleidskeuze
Duurzame waterveiligheid

Gebiedsspecifiek?
Ja

Figuur 3: werkgebied deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden

Beschrijving maatregel
De regio Rijnmond-Drechtsteden is volop in ontwikkeling (economisch en demografisch) en moet inspelen op opgaven als zeespiegelstijging en bodemdaling. De provincie zet hierbij in op het verbinden van waterveiligheid en ruimtelijke inrichting. Bij alle projecten gaat het om samenwerking tussen verschillende overheden. Bij een aantal projecten en studies is de provincie Zuid-Holland de trekker, bij andere is ze een van de deelnemende partijen.

Samenwerken aan waterveiligheid
De provincie werkt in het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden samen met het Rijk en andere regionale en lokale overheden, zoals de gemeenten Rotterdam en Dordrecht. In dit Deltaprogramma komen verschillende opgaven voor waterveiligheid en ruimtelijke adaptatie samen. De sociaal-economische en ruimtelijke ontwikkeling in Rijnmond-Drechtsteden vraagt niet alleen om een goede toegang tot de zee en de rivieren, maar ook om goede bescherming tégen deze wateren. Het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden zet zich hiervoor in.

Overstromingsbewuste ruimtelijke inrichting
Preventie (overstromingen voorkomen) is de basis van de voorkeursstrategie van het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden. Omdat een overstroming nooit volledig is uit te sluiten, richt het Deltaprogramma zich niet alleen op bescherming tegen overstroming, maar ook op het beperken van de gevolgen van een overstroming en het overstromingsbewust inrichten van binnen- en buitendijkse gebieden. De komende jaren krijgt het overstromingsbewust inrichten van nieuwe woongebieden en (nieuwe) vitale infrastructuur bijzondere aandacht. Een deel van Rijnmond-Drechtsteden is nu al dichtbevolkt en de komende decennia moet hier een verdere verstedelijking gerealiseerd worden. Daarbij is het een uitdaging toekomstige dijkversterkingen mogelijk te houden. Dit vergt afstemming in een zo vroeg mogelijk stadium, goede samenwerking en integratie van opgaven voor dijken en ruimtelijke ontwikkelingen.

BIJLAGE A BEGRIPPENLIJST

AMvB (Algemene Maatregel van Bestuur)
Een AMvB is een besluit van de regering, waarin wettelijke regels nader worden uitgewerkt..

ASV (aanvullende strategische voorraden)
ASV's zijn gebieden in Nederland die door de provincie worden aangewezen als mogelijke plek voor een drinkwatervoorziening. Dit gaat om voorraden van zoet grond- en oppervlaktewater die ingezet kunnen worden voor de drinkwaterproductie.

AWZI (Afvalwaterzuiveringsinstallatie)
Zuivert het afvalwater van huishoudens en bedrijven dat via het riool wordt aangevoerd.

Beleidstafel Droogte
De beleidstafel droogte is door de minister van Infrastructuur en Waterstaat ingesteld naar aanleiding van de droge zomer van 2018. De beleidstafel droogte heeft een rapport met aanbevelingen opgesteld en is weer opgeheven. De voortgang van de aanbevelingen worden bewaakt door het Bestuurlijk Platform Zoetwater van het Deltaprogramma Zoetwater.

Benedenrivierengebied
Deel van de benedenstroomse takken van de Rijn en de Maas waarvoor, tijdens grote afvoergolven, de waterstanden een significante invloed ondervinden van de waterstanden op de Noordzee.

Bkl (Besluit kwaliteit leefomgeving)
Het Besluit kwaliteit leefomgeving is onderdeel van de Omgevingswet en stelt de inhoudelijke normen voor gemeenten, provincies, waterschappen en het Rijk voor het realiseren van de nationale doelstellingen en het voldoen aan internationale verplichtingen. Het bevat omgevingswaarden voor luchtkwaliteit en de kwaliteit van oppervlaktewater, grondwater en zwemwater.

Botlekgebied
De Botlek is een haven- en industriegebied in Rotterdam, gelegen ten westen van de Oude Maas tussen het Scheur en de A15.

Brijn
Aan opgepompt brak of zout grondwater kan zoet water worden onttrokken door middel van omgekeerde osmose. Het zoute concentraat dat daarbij achterblijft wordt brijn of brijnwater genoemd.

BRO (Basis Registratie Ondergrond)
De BRO bevat gegevens over de ondergrond, zoals informatie over grondwater (kwaliteit-kwantiteit en gebruik), bodemopbouw en mijnbouw. De BRO maakt gegevens over de ondergrond gestandaardiseerd beschikbaar voor zowel de overheid, particulieren als commerciële partijen.

Circulaire economie
Een model van productie en consumptie, waarbij bestaande materialen en producten zo lang mogelijk worden gedeeld, verhuurd, hergebruikt, hersteld, opgeknapt en gerecycleerd om meer waarde te creëren. Op deze manier wordt de levenscyclus van producten uitgebreid.

DAW (Deltaplan Agrarisch Waterbeheer)
Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, kortweg DAW, is een initiatief van LTO Nederland, op uitnodiging van de Rijksoverheid. Samen met de Unie van Waterschappen hebben zij afspraken gemaakt met als doel een bijdrage te leveren aan de wateropgaven in agrarische gebieden en het realiseren van een economisch sterke en duurzame landbouw.

Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie

Met de Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie is in 2015 besloten dat het Rijk, de provincies, gemeenten en waterschappen samen de ambitie vastleggen en dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht.

Drinkwaterrichtlijn
De Europese Drinkwaterrichtlijn (Richtlijn 98/83/EG) heeft tot doel de volksgezondheid te beschermen tegen de schadelijke gevolgen van verontreiniging van voor menselijke consumptie bestemd water, door ervoor te zorgen dat dat water gezond en schoon is.
De hoofdlijnen van de Drinkwaterrichtlijn zijn:

- Lidstaten moeten voldoen aan de kwaliteitseisen voor drinkwater en ervoor zorgen dat drinkwater gezond en schoon is;
- Lidstaten moeten de kwaliteit van drinkwater geregeld monitoren en consumenten hiervan op de hoogte stellen;
- Lidstaten moeten onmiddellijk onderzoek verrichten en de nodige maatregelen treffen als niet aan de kwaliteitseisen wordt voldaan.

Effluent
Gezuiverd afvalwater dat de rioolwaterzuiveringsinstallatie verlaat. Over het algemeen bevat effluent nog een deel van de originele vervuiling.

GLB (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid)
GLB is het Landbouwbeleid van de Europese Gemeenschap. Doelstellingen zijn een redelijke levensstandaard voor agrariërs, een verzekerde voedselvoorziening en redelijke prijzen voor de consument.

Green Deal Duurzaam GWW
De Green Deal Duurzaam GWW heeft als ambitie om duurzaamheid in 2020 een integraal onderdeel te laten zijn van spoor-, grond-, water- en wegenbouwprojecten. Deze werkwijze maakt duurzaamheid in GWW (grond-, weg- en waterbouw) -projecten concreet zonder vooraf voor te schrijven hoe de duurzaamheidswinst behaald wordt.

Greenport
De Nederlandse benaming voor een grote tuinbouwcluster, waarin planten, bomen, bollen, bloemen en groenten worden geproduceerd en verhandeld.

GWR (Europese Grondwaterrichtlijn)
In de Kaderrichtlijn Water worden eisen gesteld aan de goede kwantitatieve toestand en de goede chemische toestand van grondwater. Deze eisen zijn globaal benoemd. Ecologische doelen zijn niet omschreven. In de Grondwaterrichtlijn die eind 2006 van kracht is geworden zijn de chemische aspecten voor grondwater verder gespecificeerd.

IBP-VP (Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland)
Dit programma heeft de ambitie het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen samen als één overheid te laten werken voor een 'economisch vitaal, leefbaar en ecologisch duurzaam platteland'.

Infiltreren
Actief inbrengen van water in de ondergrond met als doel het later weer te gebruiken

Inundatie
Dit begrip kent twee verschillende definities:

- Het opzettelijk onder water zetten van een gebied.
- Een overstroming waarbij het water afkomstig is uit het regionaal watersysteem

Inzijging
Neerslag kan de bodem inzakken, dit wordt inzijging genoemd. Ook kan oppervlaktewater de bodem inzijgen om op een andere plek weer aan het oppervlak te komen (en dan wordt het weer kwel genoemd), bijvoorbeeld als een wateroppervlak hoger ligt dan de omgeving.

Joint fact finding
Een werkwijze rond een bepaald thema waarbij in een interactief proces meerdere partijen kennis en informatie ontvangen, bediscussiëren, aanvullen en opnieuw bespreken.

KAVB
De Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB) is de brancheverenigingvan de bloembollensector.

Klink
Een van de oorzaken van bodemdaling. Dikteafname van een grondconstructie of -laag ten gevolge van autonome verdichting van het materiaal. Het proces is onomkeerbaar.

KRW (Europese Kaderrichtlijn Water)
De KRW is een Europese richtlijn voor waterkwaliteit. In deze richtlijn wordt aangegeven dat de waterkwalitiet met verbeteren. Daarbij worden kaders gegeven om doelen af te leiden voor chemie en ecologie.

Kunstwerken
Een begrip in de civiele techniek, bouwkunde en de spoor-, weg- en waterbouw voor een bouwwerk waarvoor andere materialen dan aarde en zand gebruikt zijn. Onder de kunstwerken vallen doorgaans de constructies die noodzakelijk zijn om het eigenlijke doel te realiseren, zoals een brug of een sluis.

Kwel
Grondwater dat onder druk aan de oppervlakte uit de bodem komt.

LNC-waarden
Landschappelijke, natuur- en cultuurwaarden

Lozen
Het afvoeren van water op oppervlakte water of riolering.

LTO (Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland)
Samenwerkingsverband van LTO Noord, ZLTO (Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (Zeeland, Noord-Brabant en Zuid-Gelderland)) en LLTB (Limburgse Land en Tuinbouwbond) en vertegenwoordigt samen ruim 35.000 agrarische ondernemers en maakt zich sterk voor hun economische en maatschappelijke positie.

M.e.r. (milieueffectrapportage)
Een milieueffectrapportage brengt de milieueffecten van een plan of project in beeld. De verwachte gevolgen worden beschreven in een milieueffectrapport. Zo kan de overheid de milieueffecten meenemen bij haar besluit over het plan of project.

Meekoppelkans
Kansen op economisch of ruimtelijk vlak die niet direct bijdragen aan het primaire doel van een project, maar wel tegelijk met het project kunnen worden uitgevoerd en een win-win situatie bieden.

Meerlaagsveiligheid
Meerlaagsveiligheid is een concept, gebaseerd op drie lagen, waarbij de overstromingsrisico's worden beheerst door het combineren van maatregelen die zijn gericht op preventie, ruimtelijke inrichting en rampenbeheersing. Soms wordt ook een vierde laag onderscheiden: herstel na overstroming.

Nationaal Deltaprogramma
Het nationaal deltaprogramma beschermt Nederland tegen hoog water en overstromingen, zorgt voor voldoende zoetwater en draagt bij aan een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van ons land. Via de 'Deltawet waterveiligheid en zoetwatervoorziening' heeft het Deltaprogramma op 1 januari 2012 een plek gekregen in de Waterwet.

Nationaal Veenplan
Het plan voor inzet en maatregelen om de CO2 -emissie door bodemdaling in de veenweidegebieden te verminderen, waarmee overheden en maatschappelijke organisatie gezamenlijk invulling geven aan de specifieke doelstelling in het Klimaatakkoord voor de veenweiden (1 Mton CO2-eq reductie in 2030).

Nationaal Water Programma 2022-2027
In het Nationaal Water Programma 2022-2027 legt het kabinet onder meer de strategische doelen voor het waterbeleid vast en beschrijft zij op basis daarvan het beheer van de rijkswateren. Ook worden de internationale verplichtingen erin opgenomen.

Natura 2000
Natura 2000 is een Europees initiatief voor een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie. Dit netwerk vormt de hoeksteen van het EU-beleid voor behoud en herstel van biodiversiteit.

Natuurnetwerk Nederland
Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied.

Niet Waterkerende Objecten
Objecten op of in de dijk die geen waterkerende functie hebben, zoals leidingen, woningen en andere opstallen, gemalen en bomen.

NOBV (Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veengebieden)
NOBV doet onderzoek naar de omvang van de uitstoot van broeikasgassen uit veen. Doel van het NOBV is de effectiviteit van verschillende maatregelen die de uitstoot van broeikasgassen verminderen te onderzoeken en de emissies beter te voorspellen.

Nutriënten
Een groep van ongeveer twintig chemische elementen waarvan bekend is dat ze essentieel zijn voor de groei van levende organismen, onder andere stikstof, zwavel, fosfor en koolstof.

NBW (Nationaal Bestuursakkoord Water)
Met het NBW akkoord (2008) leggen de overheden vast op welke wijze, met welke middelen en langs welk tijdspad zij gezamenlijk de grote wateropgave voor Nederland in de 21e eeuw willen aanpakken.

Omgevingsverordening
De omgevingsverordening bevat alle provinciale regels voor de fysieke leefomgeving. Per provincie is er één omgevingsverordening.

Omgevingsvisie Ondergrond
Voorheen Structuurvisie Ondergrond (STRONG) = richt zich op toekomstige ontwikkelingen en nieuwe activiteiten in de diepe ondergrond (en niet op de bestaande problematiek). Het doel hiervan is risico's van nieuwe activiteiten en problemen in de toekomst zoveel mogelijk te beperken. Daarbij wordt rekening gehouden met de huidige situatie.

Opkomende stoffen
Niet (wettelijk) genormeerde stoffen, waarvan de schadelijkheid nog niet (volledig) is vastgesteld. Opkomende stoffen waar in de media veel aandacht voor is zijn pyrazol, PFOA en GenX. In de Delta-aanpak waterkwaliteit is het probleem van de opkomende stoffen in water als prioriteit benoemd.

Oppervlaktewaterlichaam
Samenhangend geheel binnen het oppervlaktewatersysteem, dat in het kader van de KRW is aangewezen. Hier zijn dan ook KRW-doelen aan opgehangen.
De officiële KRW definitie luidt: "*een onderscheiden oppervlaktewater van aanzienlijke omvang, zoals een meer, een waterbekken, een stroom, een rivier, een kanaal, een deel van een stroom, rivier of kanaal, een overgangswater of een strook kustwater*".

ORBP (overstromingsrisicobeheerplan)
Plan als bedoeld in de artikelen 7 en 8 van de richtlijn overstromingsrisico's.
Een overstromingsrisicobeheerplan geeft inzicht in de doelen voor het verminderen van de overstromingsrisico's en de maatregelen om daartoe te komen voor een bepaald gebied. In overstromingsrisicobeheerplannen worden alle aspecten van overstromingsrisicobeheer behandeld, met speciale nadruk op preventie, bescherming en paraatheid, met inbegrip van systemen voor de voorspelling van en de vroegtijdige waarschuwing voor overstromingen en met speciale aandacht voor de kenmerken van het betrokken stroomgebied of deelstroomgebied.

ORK (Ontwikkelingsprogramma Regionale Keringen)
De provincies en de waterschappen hebben gezamenlijk besloten om de regionale keringen aan te pakken. Voor het uitwerking van inhoudelijke kennisvragen (zowel technische als beleidsmatige vragen) hebben zij het kennisontwikkelprogramma ORK opgezet. De uitvoering daarvan is opgedragen aan de STOWA.

Osmose
Een behandelingstechniek waarbij voorgezuiverd (zee)water onder een zeer hoge druk (25 à 45 bar) door een semi-permeabel (half doorlatend) membraan wordt geperst dat enkel het water doorlaat. Aan de andere kant van het membraan blijft brijn over.

PFAS (poly en perfluoralkylstoffen)
Een verzamelnaam voor poly- en perfluoroalkylstoffen. Deze groep chemische stoffen is door mensen gemaakt en komt van nature niet voor in het milieu. PFAS kunnen een negatief effect hebben op milieu en gezondheid.

Position paper
Een notitie of publicatie die de mening van de auteur(s) over een bepaald onderwerp weergeeft. Dit soort documenten zijn vaak van belang als de mening van bepaalde instanties gewenst is voor de beslissingen van anderen.

Primaire waterkeringen
Primaire waterkeringen zijn dijken die behoren tot een dijktraject waarvoor een norm is opgenomen in de wet.

Provinciale grondwaterheffing
De grondwaterheffing is een bestemmingsheffing waarvan de opbrengst is bestemd voor bekostiging van bepaalde, specifieke uitgaven van de provincie. Het betreft specifieke kosten van het voorkomen en tegengaan van de nadelige gevolgen van onttrekkingen en infiltraties en van onderzoeken in relatie tot het grondwaterbeleid. Met de opbrengst kunnen kosten worden gefinancierd die verband houden met het treffen van maatregelen ter voorkoming/tegengaan van nadelige gevolgen van grondwateronttrekkingen en infiltraties, voor het grondwaterbeleid noodzakelijke onderzoeken, het bijhouden van een register voor grondwateronttrekkingen en infiltraties en schades als gevolg van grondwateronttrekkingen en infiltraties.

Regionale waterkering
Een regionale kering is een waterkering die in de provinciale verordening is aangewezen en die beveiliging biedt tegen overstroming.

RodS

Recreatie-om-de-Stad (RodS), een programma van provincie Zuid-Holland met als doel meer en aantrekkelijke recreatie aan te leggen voor de stedeling.

ROR (Europese Richtlijn Overstromingsrisico's)
Richtlijn nr. 2007/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 23 oktober 2007 over beoordeling en beheer van overstromingsrisico's (PbEU L 288). De ROR heeft als doel de negatieve gevolgen van overstromingen voor de gezondheid van de mens, het milieu, het culturele erfgoed en de economische bedrijvigheid te beperken.

Synergie
Een vorm van 'samenwerking'. Synergie wordt vooral gebruikt voor een situatie waarin het effect van een samenwerking tussen (groepen) mensen groter is dan wat elk van de samenwerkende partijen afzonderlijk zou kunnen bereiken.

Telemetrie
Het op afstand meten van bepaalde parameters (bijvoorbeeld temperatuur, luchtvochtigheid, hartritme) om die vervolgens via (vaak draadloze) telecommunicatie te versturen naar een andere locatie.

Uitvoeringsbesluit regionale keringen West-Nederland
Besluit waarin afspraken tussen de provincies Noord-Holland, Utrecht, Zuid-Holland en de 8 ingelegen waterschappen in West-Nederland zijn vastgelegd, over de data voor de toetsing en het op orde hebben van de regionale keringen in West-Nederland.

Veenoxidatie
Een van de oorzaken van bodemdaling. Een proces waarbij veen, door het verlagen van de grond- en-of oppervlaktewaterstand, blootgesteld wordt aan de lucht, waardoor het oxideert en dus bodemdaling optreedt. Het proces is onomkeerbaar.

Veenweidegebieden
Een landschap bestaande uit weiden op veengrond. Veenweidegebieden in Nederland komen met name voor in de provincies Zuid-Holland (bijvoorbeeld De Krimpenerwaard), Noord-Holland en Utrecht en op beperkte schaal in Friesland.

Verdringingsreeks
De verdringingsreeks geeft een rangorde van maatschappelijke en economische behoeften, die bij (dreigende) watertekorten bepalend is voor de verdeling van het beschikbare oppervlaktewater. In de Omgevingswet zal het begrip verdringingsreeks "rangorde bij waterschaarste" heten (zie artikel 2.42 Omgevingswet).

Vispaaiplaatsen
Een ondiep wateroppervlak dat geschikt is gemaakt (door de aanleg van waterplanten) voor vissen om te paaien (paren). Dit water staat in verbinding met het overige watersysteem en kan tevens een natuurvriendelijke oever zijn.

VTH-taken
De zogenaamde basistaken voor de wet VTH (vergunningverlening, toezicht en handhaving) die verplicht belegd dienen te worden bij omgevingsdiensten door gemeente en provincies.

Waterbergingsgebied
Een gebied dat dient om (tijdelijk) water te bergen om overstromingen of andere wateroverlast te voorkomen.

Waterrobuuste inrichting
Een waterrobuuste inrichting is het zodanig vormgeven en inrichten van de openbare ruimte, dat de impact van wateroverlast of overstroming zo klein mogelijk blijft.

Wbb (Wet bodembescherming)
De Wbb stelt regels om de bodem te beschermen. Hierbij wordt grondwater als onderdeel van de bodem beschouwd. Daarnaast worden de sanering van verontreinigde bodem en grondwater en lozingen in of op de bodem door middel van de Wbb geregeld. De Wbb zal opgaan in de Omgevingswet; voor de overgangsregeling is er de Aanvullingswet bodem.

Zzs (Zeer Zorgwekkende Stoffen)
Dit zijn stoffen die gevaarlijk zijn voor mens en milieu omdat ze bijvoorbeeld kankerverwekkend zijn, de voortplanting belemmeren of zich in de voedselketen ophopen.

Zetting
Een van de oorzaken van bodemdaling. Verticale verplaatsing als gevolg van volumeverkleining van samendrukbare lagen in de ondergrond, hoofdzakelijk ten gevolge van een bovenbelasting, de eigen massa en/of het uittreden van water. Het proces is onomkeerbaar.

Zoutintrusie
Het binnendringen van zeewater in een rivier of in het grondwater (ook wel zoutindringing genoemd).

Zwemwaterprofiel
Een beschrijving en beoordeling van het zwemwater met het oog op verontreinigingen in brede zin.

Zwemwaterrichtlijn
De zwemwaterrichtlijn heeft tot doel het behoud, de bescherming en de verbetering van de milieukwaliteit en de bescherming van de gezondheid van de mens, aanvullend op de Kaderrichtlijn water. De richtlijn stelt bepalingen vast voor (a) de controle en de indeling van de zwemwaterkwaliteit; (b) het beheer van de zwemwaterkwaliteit; en (c) het verstrekken van informatie over zwemwaterkwaliteit aan het publiek.

BIJLAGE B KRW-NOTA

[separate bijlage]

BIJLAGE C OPERATIONEEL GRONDWATERBELEID

[separate bijlage]

BIJLAGE D BELEIDSKADER GRONDWATERKWALITEIT

[separate bijlage]